

Міністерство освіти і науки України
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича

Матеріали
студентської наукової конференції
Чернівецького національного університету
імені Юрія Федьковича
присвяченої дню науки

17-19 квітня 2013 року

Філологічні науки

Чернівці

Чернівецький національний університет
2013

Друкується за ухвалою Вченої ради
Чернівецького національного університету
імені Юрія Федьковича

Матеріали студентської наукової конференції Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича присвяченої дню науки (17-19 квітня 2013 року). Філологічні науки. – Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2013. – 534 с.

До збірника увійшли статті студентів філологічного факультету і факультету іноземних мов, підготовлені до щорічної студентської наукової конференції університету.

Молоді автори роблять спробу знайти підхід до висвітлення і обґрунтування певних наукових питань, подати своє бачення проблем.

© Чернівецький національний
університет, 2013

Факультет іноземних мов

Анастасія Алексєєва
Науковий керівник – асист. Трутяк І.П.

Семантика та функціонування іменників у романі Джейн Остін «Гордість і упередження»

Щороку аналіз показників продажу літератури у Великій Британії засвідчує незмінний інтерес читачів до класичних творів жанру «жіночого роману» Ш. Бронте, Дж. Остін, які мали значний вплив на розвиток англійської літератури, з притаманною англійцям іронією зображували соціальне життя середнього класу, типові психологічні портрети героїв, їх почуття та сімейні стосунки, тому дослідження авторського стилю англійських письменниць незмінно залишається актуальним напрямом стилістики.

Метою роботи є визначення частоти вживання абстрактних та конкретних іменників 3 семантичних класів та основних підкласів, а також загальних та власних назв у романі Джейн Остін «Гордість та упередження» методом суцільної вибірки та із застосуванням контекстуального та кількісного аналізу.

«Іменник – частина мови, що позначає предмети, живі істоти, речовини, абстрактні поняття» [3, с. 23]. Традиційно в англійській граматиці у семантичній класифікації іменників вирізняють власні назви, які пишуться з великої літери, та загальні назви. За результатами кількісного аналізу в досліджуваному романі налічується 20146 випадків уживання іменників, серед яких 4152 (20 %) власних назв, зокрема 3681 слововживання позначає імена та прізвища людей, 370 – міста та місцевості, 61 – дні тижня, 18 – місяці, 11 – вулиці, 6 – свята, наприклад:

“Why, my dear, you must know, Mrs. Long says that Netherfield is taken by a young man of large fortune from the north of England” [2, с. 1].

«Серед загальних назв вирізняють абстрактні, конкретні іменники й такі, що позначають речовини» [3, с. 16].

У семантичних підкласах абстрактних іменників досліджуваного твору виявлено такий кількісний розподіл: почуття – 2884 слововживання, особисте ставлення – 2530, риси характеру – 1236, поняття та явища природи – 648, емоції – 824, дії та вчи-

нки – 618, події – 412, фізичні властивості – 211 слововживань, наприклад:

“Have a little compassion on my nerves” [2, с. 3];

“They would doubtless be congenial with the generality of female minds” [2, с. 118];

У семантичних підкласах конкретних іменників, які позначають живі істоти, спостерігаємо 107 слововживань, що позначають людей, і лише 2 – тварин, наприклад:

“It is a truth universally acknowledged, that, a single man in possession of a good fortune, must be in want of a wife” [2, с. 74];

“She was going to the butcher’s, she told me, on purpose to order in some meat on Wednesday, and she has got a couple of ducks just fit to be killed” [2, с. 174].

У творі налічується 992 слововживання конкретних іменників, які позначають неживі об’єкти, наприклад:

“The gentleman experienced some change of feeling; he drew back his chair, took a newspaper from the table, and glancing over it, said, in a colder voice” [2, с. 97].

Отже, дослідження семантики іменників роману підтверджує наше припущення, що у класичному «жіночому романі» переважають абстрактні іменники, зокрема такі, що позначають почуття та особисте ставлення й визначаються як лексичні одиниці високого поетичного стилю, не притаманні побутовому діалогічному мовленню. Особливою характеристикою авторського стилю Дж. Остін є вживання 2 чи 3 абстрактних іменників-синонімів як однорідних членів у складносурядних та складно-підрядних реченнях, що підсилює ефект детального психологічного аналізу героїв твору.

Список літератури

1. Худяков А. А. Теоретическая грамматика английского языка / А.А. Худяков. - М.: Издательский центр «Академия», 2005. – 256 с.
2. Jane Austen. *Pride and Prejudice*/ Austen Jane – Novosibirsk: Siberian Academic Press, 2010. – 206 p.
3. Верба Г.В. Довідник з граматики англійської мови/ Г. В. Верба, Л. Г. Верба. – К.: Освіта, 1993. – 320 с.

Діана Амарій
Науковий керівник – доц. Якубовська Н. О.

Особливості перекладу неозначеного артикля українською мовою

Детермінація пов'язана зі ступенем інформованості мовців про предмет розмови і властива висловленню в цілому. У французькій мові про детермінацію можна говорити як про граматичну категорію, тому що вона постійно виражається особливим службовим словом – артиклем, який оформлює іменну групу в реченні.

Незважаючи на значну кількість праць, присвячених категорії детермінованості/недетермінованості іменника (В.Г. Гак, В.В. Виноградов, Ю.С. Степанов, М.М. Попович, А.Буланже), зазначимо недостатнє висвітлення цього явища з точки зору французько-українського перекладу. Щоправда, окремі аспекти цього питання розглядалися в працях О.І. Чередниченка, К.І. Кириленка та ін.

У статті здійснена спроба виявити особливості передачі значень французького неозначеного артикля засобами української мови. Матеріалом дослідження слугував роман Guy de Maupassant «Une vie» та його український переклад Бориса Козловського.

Найчастіше неозначені артиклі вживаються з конкретними іменниками (90 % – 1449 одиниць) і не зберігаються при перекладі, напр.: «*Un secrétaire en bois de rose faisait face à la chéminée...*». – «Писальний столик з рожевого дерева стояв проти коминка...». Другим за частотністю є вживання неозначеного артикля з конкретними іменниками, де він перекладається неозначеним займенником **якийсь** та зміною синтаксичного порядку слів (7 % – 111 одиниць). Напр.: «*Une femme dormait dans un fauteuil*». – «У кріслі спала **якась** жінка». Вираження одиначності неозначеного артикля з конкретними іменниками передається числівником **один** (2,1% – 35 одиниць). Напр.: «*C'était pour une fille qu'ils suivaient tous deux, Paulina Sinacoupi*». – «Усе це було через **одну** дівчину Поліну Сінакупі, до якої вони залицялися». Рідше (0,3% – 4 одиниці) неозначені артиклі переклада-

ються неозначеним займенником **чийсь**. Напр.: «*A tout moment on apprenait **une** grossesse nouvelle, ou bien quelque fredaine d'une fille...*». – «Повсякчас доходили чутки про **чиюсь** нову вагітність, про якусь амурну пригоду дівчини...». Неозначені артиклі можуть позначати невизначену кількість і передаватися неозначеним займенником **який-небудь** (0,3% – 4 одиниці). Напр.: «... *chaque fois que sa servante lui demandait **un** conseil, lui posait **une** question, [...], elle répondait*». – «... щоразу, коли служниця прохала в неї **якої-небудь** поради або ставила **яке-небудь** питання, [...] вона відповіла». В питальних реченнях неозначені артиклі можуть перекладатися вказівним займенником **такий** (0,2% – 3 одиниці). Напр.: «*Pouvait-il dormir **une** nuit pareille?*» – «Як це можна спати в **таку** ніч?» Найрідше неозначений артикль отримує значення прикметника **цілий** (0,1% – 2 одиниці). Напр.: «*J'ai passé **une** nuit de délire à te désirer vainement*». – «**Цілу** ніч я ждав тебе, але даремно».

Переважна більшість неозначених артиклів, ужитих з абстрактними іменниками, **не перекладаються** (91,04% – 325 одиниць). Напр.: «*Une joie délirante [...] noya son coeur qui défailait*». – «Нестримна радість [...] затопили її розлучене серце». В 8,12% (29 одиниць) неозначений артикль перекладається неозначеним займенником **якийсь**. Напр.: «*Mais **une** inquiétude poursuivait Jeanne*». – «Але **якийсь** неспокій переслідував Жанну». Найрідше зустрічається переклад артикля числівником **один** 0,84% (3 одиниці). Напр.: «*Une pensée qui mettait en leur tête comme une odeur de cuisine, allongeait les jambes ...*» – «**Одна** думка, що віяла на них пахощами кухні, підгонила їх ноги ...».

Отже, результати дослідження засвідчують, що в 90% неозначені артиклі вилучаються при перекладі, а в 10% передаються методом граматичної транспозиції: неозначеними займенниками **якийсь** (7,3%) та **який-небудь** (0,2%); числівником **один** (2,2%); неозначеним займенником **чийсь** (0,2%); прикметником **цілий** (0,1%).

Список літератури

1. Гак В.Г. Сравнительная типология французского и русского языков. / Владимир Григорьевич Гак – Л.: Просвещение, 1977. – 286 с.
2. Boulanger A. Pratique de la traduction russe. Eléments de la syntaxe comparative / Anne Boulanger. – P.: Ophrys, 2002. – 358 p.

Ліна Антонюк

Науковий керівник – доц. Стефурак О. В.

Типологія перекладацьких помилок (на матеріалі автоматизованих перекладів)

Сьогодні властиві стрімкий розвиток новітніх технологій та дедалі більш зростаюче використання інтернет-ресурсів. Наразі існує велика кількість систем машинного перекладу, які допомагають швидко, проте не завжди якісно, перекласти будь-який текст будь-якою мовою. Таким чином, проблема перекладацьких помилок залишається **актуальною**, оскільки властива як традиційним, так і автоматизованим перекладам. **Мета** пропонуваної роботи полягає у дослідженні теоретичного аспекту проблеми перекладацьких помилок в автоматизованих перекладах та у використанні отриманих даних для аналізу та виділення помилок у цьому виді перекладів з французької мови на українську.

Український дослідник якості систем машинного перекладу А. В. Бірюков виділив методи оцінки в межах двох рівнів: макрооцінки, або адекватної чи декларативної оцінки, та мікрооцінки, або діагностичної чи типологічної оцінки [1]. У нашому дослідженні ми обмежимося аналізом помилок граматичного рівня, до яких А. В. Бірюков відносить помилки морфологічного, синтаксичного та семантичного планів.

Якість перекладу залежить від тематики та стилю вихідного тексту. Здійснивши переклад окремих текстів економічного та юридичного характеру за допомогою програми Google Translate, ми отримали такі дані щодо типології граматичних помилок у цих видах перекладів:

1) Морфологічні помилки стосуються:

а) узгодження в роді та числі:

Si la personne arrêtée, enlevée, détenue ou séquestrée l'a été... / Якщо людей заарештовано, викрадені, затримані чи викрадені в заручники були...;

б) невідповідного перекладу дієслівних часів:

C'est certainement l'un des amendements qui aura le plus suscité... / Це, безумовно, одна з поправок, які зібрали найбільшу...;

в) невідповідної транспозиції частин мови:

Les cas prévus par la loi, *d'arrêter, d'enlever, de détenir* ou de séquestrer une personne.... / Випадків, передбачених законом, зупинки, видалення, затримувати або обмежитися особа...;

2) синтаксичні помилки являють собою дослівний переклад, що перешкоджає розумінню. Наприклад:

Toutefois, si la personne détenue ou séquestrée est libérée volontairement ... / Однак, якщо затриманий звільнений або поглинених добровільно завершити ...;

3) семантичні помилки мають місце:

а) у перекладах власних назв:

Christian Eckert – християнські Еккерт; *Gilles Carrez* – Жиль Каррез;

б) у виборі невідповідного еквівалента багатозначного слова:

...moins de 2.000 euros *d'intérêts* / ніж € 2.000 на рік *інтерес*;

...*la peine* est de dix ans d'emprisonnement / *штраф* становить десять років позбавлення волі;

Gilles Carrez voulait lui *relever le plafond* à 3.000 euros / Жиль Каррез хотів *підняти стелю* до 3000 євро;

в) у випадку некоректного вилучення чи додавання лексичного елемента: ...un seuil de 5.000 euros comme l'indiquait *Christian Eckert* / поріг в 5000 євро в якості християнських Екерт.

Здійснивши аналіз помилок у машинних перекладах двох текстів нехудожнього жанру, ми дійшли таких висновків: 1) онлайн-перекладач краще справився з текстом юридичного характеру, оскільки в ньому наявні сталі та шаблонні побудови речень, хоча проблеми виникали з узгодженням слів у реченнях, а власне у підборі відповідного відмінка; 2) у перекладі тексту економічного характеру відмічено проблеми у виборі правильного еквівалента багатозначного слова; 3) спільною проблемою для обох перекладених текстів є узгодження між словами: чим складнішим було речення, тим більш незрозумілим був переклад.

Список літератури

1. Бірюков А. В. Методи оцінювання якості комп'ютерного перекладу / А. В. Бірюков. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до документа: gov.ua/portal/Soc_Gum/Dtr_gn/2010_3/files/GN310_17.pdf.

Олена Бабій

Науковий керівник – асист. Лукащук М.В.

Предикативні комплекси з герундієм

Метою цієї роботи є встановлення засобів вираження вторинної предикації, що містять невідмінювані форми дієслова, в сучасній англійській мові. Матеріалом дослідження є корпус структур вторинної предикації з газетних текстів інтернет-видань.

Аналіз матеріалу вказує на те, що предикативні комплекси з герундієм (25 випадків) надають можливість реалізації економії мовних засобів і досягнення відносної структурної компактності речення.

У більшості випадків (10) герундіальна конструкція вживається після перехідних дієслів (to stop, to remember, to love). При цьому герундій виступає частиною складного додатка. Іменна частина переважно виражена іменником у називному відмінку або займенником у об'єктному відмінку. Наприклад: *She loved my boys coming to see her* [4]. В одному випадку іменна частина виражена присвійним займенником: *We had barbecues in the garden and trips to the seaside, and we loved our celebrating Eid together* [5].

У досліджуваному матеріалі герундій вживається також після прийменника і виступає частиною прийменникового складного додатка (7 випадків). З них у чотирьох випадках іменна частина предикативного комплексу виражена присвійним займенником (his, her, their), наприклад: *Herefordshire County Council has captured images of her normal, happy life in the years leading up to her dropping out of Bath University and using drugs for two years* [2]. У двох – іменником в називному відмінку на позначення неживої істоти, наприклад: *A New York spokesman for that part of bin Laden's family, Tim Metz, said he was unaware of the government making any formal request to family members for samples* [5]. В одному випадку іменна частина представлена прийменниковою фразою в родовому відмінку: *This has made them vulnerable to the higher interest rates that resulted from the Bank of England's tightening ...* [5].

У восьми випадках герундій виступає частиною предикативного комплексу у функції означення після прийменника *of*. В одному

випадку іменна частина виражена присвійним займенником: *There are different ways of our obtaining this substance* [2]. Ще в одному випадку – неозначеним займенником: *This was despite a Government target of everyone seeing a consultant with two weeks of diagnosis* [2]. У решті випадків – іменником у називному відмінку, наприклад: *While English football frets about the danger of Eriksson walking away ...* [3].

У 23 випадках із 25 зафіксовано Indefinite Active Gerund і лише у двох – Indefinite Passive Gerund: *They are what one prison staff member calls the "scrag-end of society" and legions of them are were funnelled from cells to the tank, a holding room where the chairs are chained together to stop them being used as weapons* [1].

Таким чином, у досліджуваному матеріалі виокремлено такі предикативні комплекси з вторинним предикатом-герундієм: а) об'єктний предикативний комплекс – іменна частина виражена іменником у називному відмінку або займенником у об'єктному відмінку / присвійним займенником; б) прийменниковий об'єктний предикативний комплекс – іменна частина предикативного комплексу виражена присвійним займенником, іменником в називному відмінку, прийменниковою фразою в родовому відмінку; в) атрибутивний предикативний комплекс (після прийменника *of*) – іменна частина виражена іменником у називному відмінку, присвійним займенником. У перфектній формі герундій у досліджуваному матеріалі не зафіксовано.

Отже, у газетних статтях інтернет-видань досить помітною є насиченість вторинно-предикативними структурами з герундієм. Включення в речення таких структур вторинної предикації як герундіальні, дає можливість виразити в простому реченні складну думку, яка в українській мові вимагає оформлення у вигляді складнопідрядного речення. Таким чином, герундіальні конструкції дозволяють передати певний обсяг інформації у конденсованому вигляді мінімальними мовними засобами.

Список літератури

1. *Guardian, the* — Режим доступу: <http://www.guardian.co.uk>.
2. *Herald(Scotland), the* — Режим доступу: <http://www.heraldscotland.com>.
3. *Herald, the* — Режим доступу: <http://www.heraldnet.com>.
4. *Mirror, the* — Режим доступу: <http://www.mirror.co.uk>.
5. *Times, the* — Режим доступу: <http://www.thetimes.co.uk>.

Максим Баланюк
Науковий керівник – доц. Львова Н.Л.

Частотність вживання субстантивованих прикметників та числівників у англомовних творах ХХ ст.

У системі англійського словотвору особливе місце займають такі способи утворення слів як конверсія та субстантивація. Ці два способи словотворення привертали увагу багатьох дослідників, як вітчизняних, так і закордонних. Праці вчених-мовознавців свідчать про те, що в лінгвістиці порушувалося питання про причини появи і активізації явища субстантивації як виду конверсії.

Однак при визначенні і характеристиці конверсії та субстантивації висловлюються різні, часом суперечливі точки зору. Одні лінгвісти вважають субстантивацію видом конверсії, другі асоціюють її з абсолютно іншими лінгвістичними процесами [1].

Згідно з останнім припущенням, конверсія - це одноразовий акт створення нового слова, тоді як, субстантивація являє собою поступовий перехід слова однієї частини мови в слово іншої частини мови.

Субстантивація, в словнику лінгвістичних термінів О.А. Ахманової, трактується як процес переходу в розряд іменників з іншої частини мови внаслідок набутої здатності безпосередньо вказувати на предмет [2].

Субстантивація являє собою один з видів морфолого-синтаксичного словотвору, при якому відбувається перехід прикметника в іменник з усіма його ознаками (морфологічними та синтаксичними) [3].

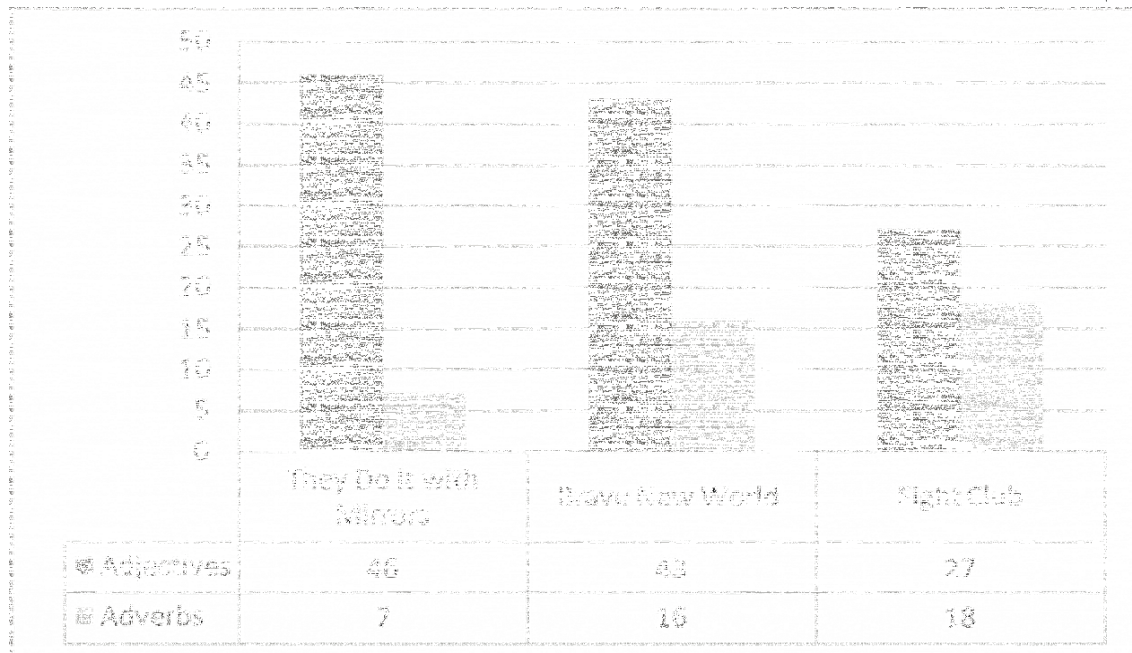
Для визначення особливостей вживання субстантивованих прикметників та числівників ми провели аналіз 3 літературних творів, які належать до різних літературних жанрів, були видані у ХХ столітті та мають приблизно однаковий обсяг.

Жанр наукової фантастики представляє роман "Brave New World" (автор: Aldous Huxley): знайдено 43 субстантивованих прикметники, та 16 числівників.

Для аналізу сатиричного жанру ми обрали роман "Fight Club" (автор: Chuck Palahniuk): знайдено 27 субстантивованих прикметників та 18 числівників.

Останнім обраним жанром став детектив, і в цій категорії нами був проаналізований роман Agatha Christie "They Do It with Mirrors": знайдено 46 субстантивованих прикметників і 7 числівників.

Таблиця 1

В результаті дослідження (таблиця 1) було виявлено, що частотність використання субстантивованих прикметників більша за частотність вживання числівників. Субстантивовані прикметники найчастіше зустрічаються в жанрі детективу, а субстантивовані числівники здебільшого наявні у жанрі сатири.

Список літератури

1. Арнольд И.В. Лексикология современного английского языка (The English Word) / И.В. Арнольд. – М.: Высшая школа, 1986. – 295 с.
2. Ахманова О.С. Словарь Лингвистических Терминов. / О.С. Ахманова. – М.: Сов. энцикл., 1969. – 606 с.
3. Каменский А.И., Каменская И.Б. Практическая грамматика английского языка / А.И. Каменский, И.Б. Каменская. - Харьков: ИНЭМ, 2002. – 278 с.

Юліана Барбазюк

Науковий керівник – доц. Кійко С.В.

**Слова-реалії у сучасній німецькій мові:
семантичний та квантитативний аспекти**

Аналізуючи взаємозв'язок мови і культури, лінгвісти використовують метафору про мову як дзеркало душі, в якій відображаються “не тільки реальний світ, який оточує людину, не лише реальні умови її життя, але й суспільна самосвідомість народу, його менталітет, національний характер, спосіб життя, традиції, звичаї, мораль, система цінностей, світовідчуття, бачення світу” [1, с. 38]. Мова відображає географію, клімат, історію, культуру, умови життя, побут народу-носія.

Реалії як носії екстралінгвістичного значення є основним символом культури, оскільки це лексичні одиниці, які не мають еквівалентів, тобто повних відповідників в інших мовах. Вони несуть у собі той чи інший національний колорит, характерний лише для культури певної країни.

Об'єктом нашого дослідження є слова-реалії в німецькій мові, предметом – їх семантичні характеристики. Мета дослідження – виділити семантичні групи реалій німецької мови та встановити кількісні характеристики іменників з національною специфікою семантики. Матеріалом слугувала суцільна вибірка слів-реалій з лінгвокраїнознавчих словників сучасної німецької мови [3; 4]. Загальна кількість слів-реалій – 382 лексичні одиниці. За основу семантичної класифікації обрано розподіл слів-реалій, запропонований В.С. Виноградовим [2]. Ця класифікація групує тематично однорідні реалії й дає уявлення про їх розподіл за різним галузям культурного й суспільного життя Німеччини.

Найчастіше у нашій вибірці трапилися позначення *їжі та напоїв* (78 реалій), *свят* (66), *народних танців та ігор* (28), *будівель та закладів* (23), *осіб* (22), *державного устрою та установ* (21). Отриманий результат закономірний. Так, 20 % усієї вибірки припадає на групу «Їжа та напої», оскільки кулінарія – одна з найдавніших галузей людської діяльності і невід'ємна частина будь-якого побуту.

Другою за обсягом є підгрупа “Свята” (66 реалій, 12% вибірки). Свята є важливою складовою історії, невід’ємним елементом соціокультурної системи. Далі за спадом іде група «Народні танці та ігри» (28 реалій), адже саме пісня і танець є важливим компонентом національної і проявом духовної культури нації. Наступна група «Будівлі та заклади» (23 реалії) об’єднує іменники на позначення типів будівель, які характерні саме для цієї місцевості, побуту та менталітету людей певної країни. Далі йде за спадом група реалій «Позначення осіб» (22 реалії), яка включає в себе цілий спектр позначень людей за професією, іншими сферами діяльності, родинним зв’язками тощо. Великою за обсягом групою є також «Державний устрій та установи» (21 реалія), іменники якої позначають систему державних відношень, суспільних та політичних інститутів, відображають політичний і соціально-економічний стан країни в цілому. Далі йдуть за спадом групи „Місцевість, ландшафт” (17 реалій), «Одяг та аксесуари» (17), „Історичні події та явища” (16), „Організації та угруповання” (15), «Транспорт» (10), «Культура» (10), «Освіта» (7), «Речі домашнього вжитку» (7), «Посадові особи» (7), «Жанри народної літератури» (6), «Сільське господарство» (6), «Закони і права» (5), «Музичні інструменти» (4), «Відпочинок» (4), «Промисловість» (3), «Вигуки» (3), «Засоби масової інформації» (2) та «Інше» (5).

Отримані результати свідчать про унікальність досліджуваних одиниць і вказують на нерозривний зв’язок побуту народу і мови, якою він говорить. Проведене дослідження показало, що специфічні етнічні особливості німецького лінгвокультурного товариства збереглися насамперед у культурних та історичних традиціях, обрядності, звичаях, народнопоетичній творчості, побуті тощо.

Список літератури

1. Тер-Минасова С.Г. Язык и межкультурная коммуникация. – М.: Слово, 2000.– 624 с.
2. Виноградов М.Ф. Контрастивные исследования и лингвистическая теория. - Воронеж: Изд-во ВГУ, 1988. – 348 с.
3. Haensch G. Kleines Deutschland-Lexikon: Wissenswertes über Land und Leute / G.Haensch, A. Lallemand, A. Yaiche. – München: Beck, 1994. – 144 с.
4. Köbler G. Historisches Lexikon der deutschen Länder. – München: Beck, 2007. – 976 S.

Класифікація інтернаціоналізмів

Інтернаціоналізми – це слова загального походження, що існують у багатьох мовах з одним і тим же значенням, але зазвичай оформляються відповідно до фонетичних та морфологічних принципів даної мови” [10, с.225].

Існує кілька принципів класифікації інтернаціональних елементів. Зокрема, інтернаціоналізми можуть класифікуватися за способом запозичення та за вибором джерела запозичення. За способом запозичення інтернаціоналізми можна поділити на інтернаціоналізми зі спільною зовнішньою та внутрішньою формою та інтернаціоналізми зі спільною лише внутрішньою формою. За вибором джерела запозичення інтернаціоналізми діляться залежно від етимології — на інтернаціоналізми класичного походження (взяті з мертвих класичних мов — латинської, давньогрецької, класичної арабської, санскриту тощо) та інтернаціоналізми національного походження (слова з живих мов, що стали інтернаціоналізмами). В.В.Акуленко пропонує свій принцип класифікації інтернаціоналізмів за способом запозичення, розрізняючи сім типів міжнародних лексичних знаків:

1. Слова, об'єднані схожістю значення, вимови, написання та вмотивованості, тобто інтернаціоналізми з однаковою словотворчою або змістовою структурою.
2. Слова, основи, морфеми, об'єднані схожістю значення, вимови та написання (атом).
3. Слова, об'єднані схожістю значення, вимови та вмотивованості, але не написання — спостерігається в мовах з різними системами письма та принципами написання (наприклад, інтернаціональні слова європейського походження в мовах Близького Сходу з консонантним письмом або в мовах Південної Азії зі складовим письмом).
4. Слова, морфеми та словосполучення, об'єднані спільністю значення, написання та вмотивованості при різній вимові, мають місце насамперед у мовах з загальною ієрогліфічною

писемністю (наприклад, китайські елементи в японській та (частково) у корейській мовах.

5. Слова, основи, морфеми, що об'єднуються схожістю лише значення та вимови при різниці у написанні та мотивації, насамперед у мовах з різними системами письма.
6. Слова, об'єднані спільністю значення й схожістю написання при різній вимові та вмотивованості — у мовах зі спільною ієрогліфічною базою.
7. Слова та форми, що об'єднані схожістю значення та вмотивованості (але не вимови та написання): *укр.* хмарочос, *рос.* небоскрёб, *англ.* sky-scraper, *фр.* racleur de ciel, *ит.* grattacielo, *исп.* rascacielos, *рум.* zgârie-nori, *латиськ.* debesskrapis, *індонез.* pentjakar langit; або *укр.* крокодилові сльози, *болг.* крокодилски сълзи, *англ.* crocodile tears, *нім.* Krokodilsträne, *ит.* lacrima de crocodillo, *рум.* lacrimi de crocodil [Акуленко 1971, с. 256].

Список літератури

1. Акуленко В.В. Вопросы интернационализации словарного состава языка. — Харьков: Издательство Харьковского университета, 1972. — 216 с.
2. Акуленко В.В. Интернациональные элементы в лексике языков // Национальное и интернациональное в литературе, фольклоре и языке. — Кишинев: Штиинца, 1971. — с.251 — 264.
3. Ehlich K. Greek and Latin as a Permanent Source of Scientific Terminology: the German Case // Language Adaptation (edited by Florian Columas). — Cambridge: Cambridge University Press, 1989. — p. 135-137.
4. Розенталь Д. Э., Теленкова М.А. Словарь-справочник лингвистических терминов: Пособие для учителей. — М.: Просвещение, 1976. — 543 с.

Віта Бахішева

Науковий керівник – доц. Сапожник І.В.

Структурно-семантичні особливості прикметників у публіцистичному та художньому стилях

Публіцистичні тексти досить близькі до текстів художньої літератури. Як і белетристика, публіцистика тематично невичерпна завдяки величезному її жанровому діапазону. У публіцистичному стилі реалізується мовна функція впливу (агітації і пропаганди), з яким сполучається чисто інформативна функція (повідомлення новин) [1, с. 91].

Особливості мови художніх творів як такої, що має стилерозмежувальні ознаки художнього стилю в системі функціональних стилів англійської мови, на сьогодні не є вичерпно висвітлені й активно вивчаються багатьма лінгвістами [4, с. 74].

Прикметники належать до знакових імен та залишаються маловивченими в знаковому аспекті. Відмітною особливістю прикметників, які виражають своїми значеннями властивості предметів, оцінки їх якостей людьми, є неймовірно широкий смисловий обсяг прикметників, які поєднуються з предметними іменами різного ступеня абстракції [5, с. 197].

Прикметники неодноразово піддавалися лінгвістичному аналізу в працях багатьох вітчизняних і зарубіжних дослідників, при цьому вони вивчалися як клас означальних слів (М.І. Акодес, О.В. Афанасьєва, О.М. Вольф, З.А. Харитончик, W. Motsch, F. Neubauer), аналізувалися окремі групи прикметників (В.В. Архелюк, Т. Венкель, О.М. Солоненко, Л.В. Цвяк). Однак не вироблені єдині критерії для визначення складу класу прикметників, не існує і єдиної класифікації прикметників.

Дослідження прикметників і в семантичному плані, і в аспекті їх вживання у контексті, передбачає, що прикметник – це клас слів семантично не самостійний. Вольф Е. М. зазначає, що „якість, ознака не існують самі по собі, без їх носія, і на значення прикметника завжди проектується значення носія ознаки” [2, с. 7].

У даному дослідженні було опрацьовано 6 статей англомовних журналів і виділено 156 якісних прикметників (perfect,

tribal, effective, modern, pure, original, fabulous, autonomous), 39 відносних (Muslim, daily, Victorian, clinical, colorectal, local) та 8 субстантивованих прикметників (the official, sweets, ancients, the chief). Найбільш уживані прикметники в публіцистичному стилі англійської мови якісні прикметники. Відносні прикметники та прикметники зі значенням присвійності, а також субстантивовані прикметники мають незначну частоту вживання в англійській публіцистиці.

Одним зі способів творення прикметників є словотворення. Слова в мові не творяться з довільно взятих звуків – їх створюють, керуючись певними закономірностями. Складання основ – це утворення складних слів з'єднанням основ чи основи і слова [3]. Основна маса нових слів формується за допомогою словотвірних засобів (морфологічно нові слова). Так, префіксальні основи і композити складають понад половину всіх нових слів сучасної англійської мови: understandable, international, indisputable, incompetent, unpleasant, asymmetrical.

Отже, дослідження прикметників і в семантичному плані, і в аспекті їх вживання у контексті передбачає, що прикметник – це клас слів, семантично не самостійний.

Список літератури

1. Арнольд И.В. Стилистика современного английского языка / Арнольд И.В. – М.: Просвещение. – 1990. – С. 90 – 92.
2. Вольф Е.М. Грамматика и семантика прилагательного / Вольф Е.М. – М.: Наука, 1978. – 200 с.
3. Морфологічна побудова слова в сучасній англійській мові [Електронний ресурс]. – 2011. – Режим доступу до ресурсу: http://www.referatcentral.org.ua/foreign_language_load.php?id=639&startext=6.
4. Скребнев Ю.М. Очерк теории стилистики / Скребнев Ю.М. – Горький, 1975. – С.74.
5. Уфимцева А.А. Лексическое значение. Принцип семиологического описания лексики / Уфимцева А.А. – М.: Наука, 2002. – С.197.

Юлія Белова

Науковий керівник – доц. Бялик В.Д.

Лексичні особливості перекладу назв англомовних кінофільмів

Стаття присвячена проблемі перекладу назв кінофільмів з англійської на українську мови. **Актуальність** полягає в тому, що дана тема є недостатньо дослідженою на сьогоднішній день і, відповідно, не велика кількість людей займаються цим питанням на території України, а оскільки нові стрічки виходять з чимраз більшою швидкістю, перекладачі приділяють недостатньо уваги та сил для якісного перекладу.

Відомі перекладознавці, такі як А.Д. Швейцер та В.Н. Комісаров, досліджували основні проблеми перекладу та адаптації назв кінофільмів. А. Д. Швейцер виділяє важливість передачі прагматичного аспекту змісту перекладного тексту шляхом його переадресації іншомовному одержувачеві “з урахуванням тієї реакції, яку викличе текст, що точно передає денотативний і конотативний компоненти змісту вихідного висловлення в іншомовного читача. При цьому відбувається прагматична адаптація вихідного тексту, тобто внесення певних виправлень щодо соціально-культурних, психологічних та інших розходжень між одержувачами оригіналу й перекладного тексту” [3, 242].

У ході дослідження було виявлено кілька основних прийомів перекладу назв кінофільмів з англійської на українську мови. Слід відмітити, що в сучасних публіцистичних жанрах рецензії та огляду постійно використовується комунікативний хід варіанта назви. Тому вже нікого не здивуєш дивними назвами.

Здійснивши порівняльний аналіз, ми спостерігаємо, що при перекладі назв просліджується адаптації, які нерідко наявні в українських перекладах. Наприклад, назва комедії “Shallow Hal” (дослівно Поверхневий Хел) українською мовою перекладена як “Любов зла”, фільм “Orange Country” (дослівно Помаранчева країна) в українському прокаті відомий як “Країна дурнів”.

Серед тактик перекладу дедалі частіше зустрічається жанрова адаптація, при якій у перекладі задіяні мовні одиниці, що від-

носять назву фільму до певного жанру. Наприклад, назву детективу “City by the Sea” в українському перекладі адаптовано до жанру – ”“Остання справа Ламарк” , а назва фільму жахів “She Creatures” в українському перекладі більш відповідає “жахливому” жанру : “Страхіття з безодні”. Можна також помітити, що багато назв фільмів перекладаються розширенням когнітивної інформації за допомогою заміни або додавання лексичних елементів. Наприклад, фільм “Hitch” та його україномовний варіант – “Метод Хітча. Правила зйому”. Поряд із додаванням практикують і прийом опущення слів.

Таким чином, зробивши порівняльний аналіз та встановивши основні методи перекладу назв кінофільмів у даному дослідженні, був встановлений зв'язок між назвою та змістом для визначення адекватності перекладу назв англійських та американських кінофільмів українською мовою. Серед найбільш розповсюджених способів перекладу назв кінофільмів на сьогоднішній день – жанрова адаптація, заміна та додавання лексичних елементів.

Список літератури

1. Швейцер А.Д. Теория перевода. Статус,проблемы, аспекты / А. Д. Швейцер. — М.: Наука, 1988. — 364 с.
2. Бархударов Л. С. Уровни языковой иерархии и перевод / Л. С. Бархударов // Тетради переводчика. — М.: Высшая школа, 1969. — Вып. 6. — 230 с.
3. Швейцер А. Д. Перевод и лингвистика / А. Д. Швейцер. — М.: Воениздат, 1973. — 280 с.

Комунікативна ефективність стратегій вербального конфлікту в діалогічному мовленні

Пануюча в лінгвістиці антропоцентрична парадигма, що пропонує дослідження мови в тісному зв'язку з людською свідомістю та мисленням, зумовлює дедалі глибше вивчення проблеми комунікативно-функціональних характеристик як цілого тексту, так і його складових, до яких належить діалог, у даному випадку – конфліктний, що є, на думку В.В. Борисевича, багатим джерелом вивчення діалогічного мовлення [1, с.27].

Проблема конфліктної комунікативної взаємодії активно розглядається з позиції психо-, соціо- та прагмалінгвістики. У рамках лінгвістичних досліджень уведено поняття конфліктного дискурсу (В.С.Третьякова, О.В.Фадєєва), описано прагматичні особливості конфліктного мовлення (О.С.Волкова, І.А.Чекмєнєва), вивчено апарат мовленнєвих стратегій і тактик в конфліктному дискурсі (І.І.Гулакова), а також встановлено шляхи ефективного вирішення конфлікту на різних стадіях його розвитку (С.А.Арістов, К.Ф.Сєдов, Н.Gruber).

Таким чином, актуальність вивчення комунікативної ефективності стратегій вербального конфлікту в діалогічному мовленні пояснюється зростаючим інтересом лінгвістів до феномену конфліктної взаємодії, необхідністю подальшого вивчення особливостей перебігу конфліктного діалогу на матеріалі сучасної англійської прози, а також потребою в дослідженні можливостей і засобів модифікації прагматичного значення конфронтації в конфліктному діалозі. Сукупність даних факторів дасть змогу розширити спектр вивчення конфліктного діалогу з точки зору лінгвістики і, як наслідок, передбачити застосування тих чи інших моделей поведінки мовців у конфліктному діалозі.

Об'єктом дослідження є конфліктні діалоги в сучасній англійській прозі. Предметом виступають лексико-семантичні, синтаксичні та стилістичні особливості конфліктного діалогу, що розглядаються як складові частини процесу формування відповідних мовленнєвих стратегій.

Фактичним матеріалом слугують конфліктні діалоги, відібрані методом суцільної вибірки із прозових творів англомовних авторів ХХІ ст.

Мета дослідження полягає в комплексному описі конфліктних діалогів з позицій функціональної лінгвістики та з акцентом на комунікативну ефективність застосування стратегій конфронтативного змісту в діалогічному мовленні. Досягнення мети передбачає визначення структурних елементів конфлікту та їх опис; побудову класифікації стратегій конфлікту, опираючись на реалізацію мовленнєвих дій та тактик у процесі конфліктної взаємодії; встановлення ефективності тієї чи іншої моделі поведінки мовців у конфліктному діалозі на основі застосування ними розглянутих стратегій: психологічного насилля (дискримінації); вербального насилля (тиску); нейтралітету (уникнення).

Значна увага приділяється засобам реалізації даних стратегій. При їх розгляді на конкретних прикладах конфліктних діалогів ми виділили вербальні засоби морфологічного, лексико-семантичного, синтаксичного та стилістичного рівнів. Відповідно невербальні засоби втілення стратегій конфлікту включають кінестетичну, екстра- та паралінгвістичну системи знаків, а також візуальний контакт між мовцями.

Провідними мовленнєвими стратегіями в конфлікті є стратегії вербального насилля, коли мовець здійснює тиск на адресата, намагаючись у такий спосіб змусити його змінити свою позицію або під час, або внаслідок конфліктної взаємодії. Наприклад:

‘Let’s not waste time. You and I are going on a little trip.’

She stiffened. ‘What if I won’t go?’

‘Oh, you’ll be going. Dead or alive. Suit yourself’ [2, с.69].

Результатами виконання поставлених завдань є визначення співвідношення частоти вживання і, відповідно, ефективності мовленнєвих стратегій у конфліктному діалозі.

Список літератури

1. Борисевич В.В. Деструктивна та конструктивна функції вербальних конфліктів / В.В.Борисевич.
2. Sheldon Sidney. Morning, Noon and Night / Sidney Sheldon. – NY: Warner Books, 1995. – 388 p.

Валентина Біло

Науковий керівник – доц. Гнатковська О. М.

Моделювання фрейму концепту OFFER

Концепт OFFER є важливим утворенням у картині світу людини, тому що він є складним ментальним відображенням пропозиції, що становить актуальність нашої роботи, у якій ми намагалися реперзентувати вербалізований концепт OFFER в англomовній картині світу.

Головною метою дослідження є моделювання фрейму концепту OFFER шляхом комбінування різних типів базових фреймів.

Матеріал дослідження складається з лексичних одиниць, відібраних з 5 тлумачних словників, а саме Collins English Dictionary and Thesaurus, Macmillan English Dictionary, Merriam-Webster's Collegiate Dictionary, Oxford Advanced Learner's Dictionary, Oxford Thesaurus An A-Z Dictionary of Synonyms, а також вибірки зі статей електронного ресурсу The Guardian [1] та статей журналу Economic Analysis & Policy.

Для моделювання фрейму концепту OFFER у нашому дослідженні використовується методика фреймового аналізу С.А. Жаботинської, що полягає в побудові фрейму вербалізованого лексичною одиницею імені концепту шляхом комбінування різних типів базових фреймів [2, с. 5].

Когнітивна лінгвістика стверджує, що концепти не існують окремо. Вони пов'язані у вигляді фрейму. У трактуванні Ч. Філлмора, фрейм постає як система концептів, пов'язаних таким чином, що для розуміння будь-якого з них ми повинні розуміти цілісну структуру, до складу якої вони входять [3, с. 32-33].

Різновидами предметно-центричного фрейму характерними для концепту OFFER є кваліфікаційна, локативна схеми та схема способу дії.

Кваліфікаційна схема:

ДЕЩО (пропозиція) є ТАКИМ (generous, kind, conditional, unconditional, job, peace, special, cheap, free, introductory, acceptable, attractive, fair, favourable, reasonable).

Локативна схема:

ДЕЩО (пропозиція) є ТАМ (shop, office).

Схема способу буття:

ДЕЩО (пропозиція) існує ТАК (helpfully, regularly).

Схема генералізації співвідносить ідентифікатив (пропозицію) з

сутністю загальнішого плану:

ДЕЩО ідентифікатив (пропозиція) є ДЕЩО класифікатор (recommendation, partner, company, deal, decision, proposal)

Схема специфікації уточнює ідентифікатив (пропозицію і переводить поняття про нього у конкретніший план):

ДЕЩО ідентифікатив (пропозиція) є ДЕЩО специфікатор (price, way, conditions, money)

Компаративний фрейм виникає на основі ідентифікаційного фрейму, містить зв'язку “є як” і поєднує дві ролі: предмет, який порівнюють, та предмет, з яким порівнюють. У лексикографічних джерелах та у дискурсі концепт OFFER представлений у двох різновидах цього фрейма.

Схема схожості, яка лежить в основі аналогії і встановлює риси схожості між сутностями, що належать до однієї поняттєвої сфери:

ДЕЩО компаратив (пропозиція) є як ДЕЩО корелят (suggestion, proposition, discount, submission).

Схема подібності, яка лежить в основі метафори і встановлює риси подібності між сутностями, що належать до різних поняттєвих сфер:

ДЕЩО компаратив (пропозиція) є як ДЕЩО корелят (money, tender, overture, performance).

Отже, як показав фреймовий аналіз поняттєвої складової концепту OFFER, цей концепт репрезентує знання про пропозицію за даними лексикографічних джерел у вигляді таких базових фреймів: предметно-центричного, ідентифікативного та компаративного. Це свідчить про наявність у пропозиції різних функцій – кваліфікаційної, екзистенціальної, а також властивостей – локативної, партитивності, генералізації, специфікації, схожості та подібності.

Список літератури

1. The Guardian [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.guardian.co.uk/.
2. Жаботинская С.А. Концептуальный анализ: типы фреймов // Вісник Черкаського університету. Серія Філологічні науки. – Черкаси : Сіяч, 1999. – Вип. 11. – С. 12-25.
3. Fillmore Ch. J. Frame semantics // The Linguistic Society of Korea (ed.). Linguistics in the Morning Calm / Ch.J. Fillmore. – Seoul: Hanshin Publishing Co, 1982. – P. 111-137.

Антоніна Білак

Науковий керівник – асист. Молочко О. П.

Особливості вживання вигуків у жіночому дискурсі на основі роману Агати Крісті «Загадка Сітгафорда»

Особливе значення в соціолінгвістиці належить дистрибуції вигуківих речень, яка пов'язана з гендерною типологією у творах англійської літератури. Тому важливе місце у розподілі цього типу речень та їхній структурі посідає стать автора та створені ним персонажі. В даній роботі ми розкриємо роль вигуківих речень з урахуванням статі та соціального статусу співрозмовників.

Вигуки в англійській мові, як і в українській, виражають почуття (захоплення, співчуття, здивування тощо) або вольові спонукання людини, але не називають їх. Вони належать до діалогічного мовлення, вживаються, як правило, в умовах неофіційного спілкування. Їх вибір адресантом залежить від ситуативності, емоційності мовлення, теми, інтелектуального рівня співрозмовників [3, с. 189].

Вигуки, виходячи із загальномовних значень і тих, які реалізуються тільки в контексті, поділяються на вигуки з конвенційно-обумовленим і контекстуально-обумовленим прагматичними значеннями. Вигуки з конвенційно-обумовленим прагматичним значенням мають загальномовні значення. Вони притаманні вигукам, семантичні функції яких спеціалізовані, тобто однозначні. Вигуки з контекстуально-обумовленим прагматичним значенням співвідносяться переважно з мовцем, виражають його емоції й почуття, реакції на зміст висловлення, на те, що відбувається, тобто є адресантно-орієнтованими [1].

Вигукові висловлення посідають значне місце в організації дискурсу, оскільки вони є тими елементами мовленнєвого акту, які сприяють встановленню контакту між мовцем і слухачем, завершенню мовленнєвого акту, а також розмиканню контакту між ними. Зокрема, поняття статі та її впливу на формування та поведінку особистості – це проблема, що при-

вертає увагу дослідників протягом останніх десятиліть, але багато питань все ще залишаються спірними і вимагають додаткових досліджень [2].

Оскільки особливості чоловічого та жіночого мовлення не проявляються однаковою мірою на всіх рівнях, в статті особливо увагу було приділено найбільш важливим моментам. Таким чином, ми отримали певні результати, які свідчать про те, що у романі, написаному жінкою, особливо характерними для жінок є вигуківі речення, що виражають такі почуття, як радість, співчуття, любов, сум, страх, хвилювання та розчарування, а для чоловіків – радість, рішучість, злість та роздратування. Найчастіше жінки схильні до інтенсифікації насамперед позитивної оцінки. При негативній оцінці вони дотримуються слів з нейтральним стилістичним забарвленням [2]. До типових рис жінки належить також гіперболізована експресивність і більш часте використання вигуків. Проте досить легко помітити, що у цьому романі-детективі деякі чоловічі якості є також у жіночих виразах. Це сприяє формуванню уявлень про героїв та наміри авторки.

Отже, дослідивши особливості жіночої комунікації в художньому тексті, що проявляються у вигуківих реченнях на матеріалі роману «Загадка Сіттафорда» Агати Крісті на основі вищезгаданих почуттів, що притаманні жіночому дискурсу, ми можемо зробити висновок, що жіноча стратегія в спілкуванні – гнучка, динамічна, орієнтована на співрозмовника та наповнена великою концентрацією емоційно-оцінної лексики.

Список літератури

1. Каптюрова О. Прагматичні значення вигуківих висловлень англійської мови [Електронний ресурс] / О. Каптюрова. – Режим доступу : <http://www.lib.ua-ru.net/inode/3220.html>.
2. Кириліна А. Гендер: лінгвістичні аспекти [Електронний ресурс] / А. Кириліна. – Режим доступу: <http://www.feminist.org.ua/library/gend.vistic.php>.
3. Тураева З. Лингвистика текста: (Текст: структура и семантика) / З. Тураева – М., 1986. – 231 с.

Звукосимволічні характеристики поетичних текстів

Текст приваблює дослідників, в тому числі і лінгвістів, перш за все своє змістовою стороною [2, с. 195]. Вивчаючи фоносемантичні властивості звуків мови, їх досліджують не лише на словниковому лексичному масиві, але й виявляють їх функціонування в тексті.

Наука, яка вивчає зв'язок між формою та змістом мовного знака, зветься фоносемантикою, а предметом її вивчення є звукозображувальна система мови [1, с. 5]. Якщо фонетика і фонологія мають відношення до вивчення звука, а семантика вивчає значення (зміст), то фоносемантика займається тим, що в традиційних термінах називається “зв'язком між звуком і значенням” [2, с. 20]. Часто порівнюють звуки в музиці зі звучанням поетичних творів і виявляють “мінорно/мажорну тональність” віршованого тексту [2, с. 204].

Цікаве визначення ролі й місця звука в музиці, в поетичному творі, встановлення його значущої функції для розуміння того чи іншого твору. Так, Е. Горнбостел, інтерпретуючи роль звука в музичному творі, підкреслює, що він може “втішати, вражати, заспокоювати, обурювати, викликати певні емоції, спогади” [6, с. 6]. Е. Вінклер, визначаючи основи стилістики, підкреслює, що саме стилістика поєднує галузі мовознавства й літературознавства. Празькі лінгвісти, досліджуючи зв'язки мови з літературою, мистецтвом, культурою, розглядають поетичну функцію мови. Мову поезії Р.О. Якобсон представляє як “зв'язуючу ланку” між мовознавством і літературознавством [4, с. 101]. О.П. Журавльов, І. Горелов, В. Хлебников, Ю. Лотман, А. Штерн досліджують значення звука в поезії, використовуючи психолінгвістичні, експериментальні, математичні методи. Так, Т. Філіпова, вивчаючи зв'язок “звук – зміст” у віршах К. Чуковського, аналізує частоту вживання голосних звуків, характер їх розподілення в залежності від розвитку сюжету та емоційного змісту. Автор підкреслює, що “звукова організація поетичних текстів” має змістовий, значущий характер [3; с. 95–

110].

Сучасні німецькі лінгвістичні школи розглядають поняття звуко-символізму (Lautsymbolik) у розділі фоностилістики, яка досліджує звуки, звукосполучення в різних позиціях слова, ритм, акцент (слова, речення, контрасту), оноματοпею. При цьому „певні елементи значення виражаються безпосередньо через звуки чи звукосполучення на рівні морфеми” [5, с. 232]. Так, звукосполучення *gl-* містить позначення феномену світла (Lichtphänomen): *glänzen, gleißen, glitzen, glühen*; *l-* символізує “хвилі прибою” [5, с. 233]. А. Новий, продовжуючи теорію Е. Юнгера про значущість звуків у мові, наголошує також, що “мовні звуки – це не просто букви на письмі, вони пов’язані з асоціативністю та змістовністю” [7, с. 46]. Автор досліджує фонестемну лексику в анлауті (*schw-Wörter: schwatzen, schwätzen, schweigen*; *schm-Wörter: schmeicheln*; *fl-Wörter: flehen, fluchen, flunkern, flüstern, Flausen, flachsen, flennen, flattieren* (що належать до слів говоріння) та *schr-Wörter: Schrei, Schreck*) та інлауті (*-schau-Wörter: Schaub, Schaubе, schauern, schauen, schaufeln, schaukeln*) і знаходить “сміслову єдність” (Sinngemeinsamkeit) деяких словесних груп, які володіють “своєрідною звуковою чарівністю” [7, с. 65]. Отже, звуко-символізм і фоностилістика гармонійно доповнюють фоносемантику, яка вивчає взаємозв’язок “звук–зміст”.

Список літератури

1. Воронин С.В. Основы фоносемантики / С.В. Воронин. – Л.: Изд-во Ленинг. ун-та, 1982.– 242 с.
2. Левицкий В.В. Звуковой символизм. Мифы и реальность: монография / В.В. Левицкий. – Черновцы: Черновицкий национальный университет, 2009. – 264 с.
3. Филиппова Т.С. Звук и смысл в стихах К.И.Чуковского // Вопросы семантики.–Л.: Наука. – 1976.– №2.– С. 95-110.
4. Bartschat В. Methoden der Sprachwissenschaft.– Berlin: E. Schmidt Verlag, 1996.– 188 S.
5. Fleischer W. Stilistik der deutschen Gegenwartssprache / Wolfgang Fleischer, Georg Michel, Günter Starke. – Frankfurt am Main: Peter Lang, 2006. – 341 S.
6. Hornbostel E. Über ein akustisches Kriterium für Kulturzusammenhänge // Beiträge zur Akustik und Musikwissenschaft.– Leipzig: Verlag von J.Barth.– 1913.– N7.– 160 S.
7. Nowy A. Laute prägen unsere Sprache: Erkenntnisse zu ihrem Werden, Wesen und Wirken / Arthur Nowy. – 3. Aufl. – Frankfurt am Main: Haag+Herchen, 2004. – 212, [1] S.

Світлана Боднарюк

Науковий керівник – доц. Бялик В.Д.

Категорія заперечення у текстах художньої літератури (на матеріалі перекладу художніх творів)

У лінгвістиці найчастіше заперечення розглядається як елемент значення речення, який вказує, що зв'язок, який встановлюється між компонентами речення, на думку мовця, реально не існує [2, с.249] або що відповідне стверджувальне речення відкидається мовцем як хибне.

Категорія заперечення в мові характеризується розгорнутою, складною системою засобів вираження й неоднорідністю семантики, що продовжує привертати увагу дослідників, незважаючи на багатолітню традицію в її вивченні: Е. И. Шендельс, О. В. Падучева, А. И. Бахарев [4], В. Н. Бондаренко, Л. С. Бархударов [3], Д. А. Штелінг, В. Н. Комісаров, Г. М. Левітова та багато інших.

У царині перекладознавства питанням перекладу заперечних конструкцій займалися М. А. Аполлова [1], В. Н. Комісаров, Л. К. Латишев та ін. Однією з основних проблем перекладу є проблема досягнення адекватності та еквівалентності (Ю. Найда [5], В. Н. Комісаров, О. Д. Швейцер та ін.) .

Актуальність дослідження зумовлена універсальним характером категорії заперечення, складністю проблематики в межах даної категорії, недостатньою вивченістю прояву заперечення на рівні мови. Водночас усно-розмовна область функціонування категорії заперечення в структурі слова не отримала повного освітлення. У сферу дослідження вказаної категорії не входить пласт лексики, що вживається в діалектній мові. Залишається недостатньо вивченою семантика заперечення, що виражається заперечними префіксами в народних говорах, попри існування праць, присвячених даній проблемі.

У ході проведеного дослідження встановлено, що заперечення в перекладі може передаватися на різних рівнях мови (лексичних, граматичних, стилістичних). Наприклад: *Nothing will induce me to part with Bunarry.* – Ніщо не змусить мене порвати з

Банери; There were other small treasures David had failed to identify = There were other small treasures David could not identify. — Там були й інші маленькі шедеври, авторів яких Девід не зміг назвати сам; Not that I dislike poor Amelia: who can dislike such harmless good – natured creature? – Не тому, що мені не подобається бідна Емілію — та й кому може не сподобатись така ніжна, добродушна особа?; Why, I don't know what you're talking about, boy. If I hadn't tried to accumulate a little something, none of you would have had a roof to call your own. — Я не розумію, про що ти говориш. Якби я не накопичила трохи грошей, то ні в кого з вас не було б будинку, який можна було б назвати своїм; A roof to call your own? Good God, I never had a bed to call my own! I never had a room to call my own! – Будинок, який можна назвати своїм? Господи, та в мене ніколи навіть не було ліжка, яке я б змогла назвати своїм! Кімнати, яку я б змогла назвати своєю!; Not did he evil not, not feeling he no pain, not they sick not. - Не зробив він нічого поганого, не не відчував ніякої болі, ні вони хворими не були; She appeared in London, she could not live without him, he left Beth . – Вона приїздить у Лондон, не може жити без нього, і він кидає Бет. Отже, наявні різні та підходи до їхнього перекладу українською мовою.

Список літератури

1. Аполлова М. А. Грамматические трудности перевода / М. А. Аполлова. – М.: Междунар. Отношения, 1977. — 352 с.
2. Ахманова О. С. Словарь лингвистических терминов / О. С. Ахманова. — [изд. 2-е.] — М.: Советская энциклопедия, 1969. — 607 с.
3. Бархударов Л. С. Язык и перевод / Л. С. Бархударов // Вопросы общей и частной теории перевода. — М.: Междунар. Отношения, 1975. — 238 с.
4. Бахарев А. И. Отрицание в логике и грамматике / А. И. Бахарев. — Саратов: Издательство Саратовского университета, 1980. – 381 с.
5. Найда Ю. Наука переводить / Ю. Найда // Вопросы языкознания, 1970. — № 4. — С. 23-27.

Марія Бойчук
Науковий керівник – доц. Суродейкіна Т.В.

Інтерактивне навчання. Технологія дискусійного спілкування

На заваді успішному оволодінню іноземною мовою у навчальному закладі є недостатня мотивація учнів до вивчення мови. Тому особливий інтерес викликають інтерактивні технології, мета яких – створення комфортних умов навчання, за яких кожен учень відчує свою успішність, здатність здобувати знання.

Термін „інтерактивна педагогіка” відносно новий: до наукового обігу його ввів у 1975 р. німецький дослідник Ганс Фріц. У своїх дослідженнях він визначив мету інтерактивного процесу – це зміна і поліпшення моделей поведінки його учасників.

Сутність інтерактивного навчання розкривається через тлумачення терміна “інтерактив” (від англ. interact, де inter – взаємний і act – діяти), що означає здатність до взаємодії. Тому, на думку науковців, зміст цієї педагогічної технології полягає в тому, що навчальний процес у контексті діалогу – це постійна активна взаємодія та спілкування його учасників, тобто інтеракція [1, с.37].

Будь-яка інтерактивна технологія повинна не тільки допомогти учням засвоїти певні знання, а й сформувані здатність творчо мислити, аргументовано захищати власну точку зору і критично ставитися до джерел інформації.

Допомогою на шляху виконання цих завдань є організація роботи учнів за допомогою впровадження технології дискусійного спілкування.

Дискусія – важливий засіб пізнавальної діяльності учнів. У перекладі з латинської мови дискусія (discussio) означає розгляд, дослідження. Енциклопедичний словник дає визначення дискусії як публічного обговорення певного суперечливого питання або проблеми [2, с.400].

Над вивченням цього питання працювало багато науковців, серед яких Ю.Бабанський, Б.Лихачов, І.Підласий, О.Савченко, С.Смирнов, В.Оконь, О.Пошетун, Л.Пироженко.

Говорячи про дискусію як інтерактивну технологію навчання, можна сказати, що це така технологія, в основі якої лежить творча діяльність групи, яка побудована на публічному, відкритому, доброзичливому обговоренні актуального, але спірного питання й спрямована на позитивний результат.

Для того щоб успішно підключити учнів до роботи, використовуючи при цьому даний метод, учитель повинен, перш за все, уміло координувати роботу учнів і чітко дотримуватися усіх етапів проведення дискусії. Так, на підготовчому етапі вчителю знадобиться попередньо повідомити тему дискусії її учасникам (бажано у формі дискусійного питання), вибрати із числа дітей класу 2-5 експертів, попросити учнів придумати запитання до експертів та визначитися зі своєю позицією щодо поставленого запитання, попросити експертів підготувати додаткову довідкову інформацію з теми дискусії та, за бажанням, організувати аудиторію по типу студії (учні сідають півколом біля експертів).

Другий, основний етап дискусії полягає власне в діалозі учнів, який повинен бути якомога більш конструктивним. На цьому етапі вчитель практично не говорить, лише пояснює висловлювання учнів, якщо це необхідно. Вчитель фіксує на дошці пункти програми обговорення, робить короткі резюме, підкреслює відмінності і подібності між думками.

На останньому етапі дискусії підводяться підсумки обговорення.

Отже, в процесі дискусії народжуються нові думки, які у свою чергу активізують мислення та інтерес до мови, що вивчається. Чітка побудова методу дає учням змогу самовиражатись та отримувати і критично оцінювати інформацію.

Список літератури

1. Кашлев С.С. Технология интерактивного обучения / С.С. Кашлев. – Минск. : Беларусский верасень, 2005 – 196 с.
2. Советский энциклопедический словарь. – М.: Сов. энцикл., 1980. – 1600 с.

Тетяна Бондарчук
Науковий керівник – доц. Сапожник І. В.

Експліцитні форми вираження заперечення в англійській мові

Заперечення є важливим елементом мовної картини світу, оскільки саме через заперечувальні та стверджувальні судження виражається ставлення мовця до дійсності, а власне до істинності чи хибності даного поняття чи явища.

Як логічний та мовний феномен, заперечення може розглядатися з різних точок зору: психологічної, прагматичної, як особливий вид предикативності, як засіб вираження відсутності об'єктивного зв'язку та ін. Велика кількість різних концепцій заперечення свідчить про важливість цієї лінгвістичної категорії.

Завданням нашої статті є аналіз засобів вираження категорії заперечення в англійській мові.

Серед засобів вираження заперечення розрізняють експліцитні та імпліцитні. Під експліцитним запереченням розуміють граматичне вираження цієї категорії, а під імпліцитним – логічне значення заперечення у формально стверджувальній синтаксичній одиниці. Обидва види заперечення відіграють власну роль у загальному семантичному навантаженні комунікативної одиниці, особливості їх прояву та відтінки значення, яких вони при цьому набувають, є предметом дослідження багатьох лінгвістів.

Експліцитне заперечення зустрічається в мові набагато частіше за імпліцитне. Найбільш типовими формами вираження експліцитного заперечення є заперечні афікси, частки, займенники і прислівники, а також сполучники. Дані форми вираження заперечення найбільш типові для англійської мови.

Одна з розповсюджених форм вираження заперечення в англійській мові – заперечні афікси типу un-, dis-, im-, in-, mis-, -less та інші. Слова з такими афіксами виражають значення відсутності, позбавленості, протилежності.

Переважну більшість заперечних афіксів складають префікси, причому сполучуваність таких префіксів з основами різних

частин мови варіюється як від мови до мови, так і в рамках однієї мовної системи. Так, в англійській мові германський за походженням префікс *un-* не обирається дієслівними основами, оскільки значення заперечення дії в цій мові виражене часткою *not* (похідні типу *to unlike* не властиві англійській мові). При дієсловах префікс *un-*, як і близькі йому префікси *dis-*, *de-*, *mis-*, має не власне заперечне, а привативне значення, тобто значення дії, зворотної (протилежної) до дії, вираженої мотивуючим дієсловом (e.g. *to do* – *to undo*: *to tie* – *to untie*). У сучасній англійській мові як залишкове явище виділяється лише кілька дієслів, в яких префікси *mis-* та *dis-* мають заперечне значення (e.g. *to dislike*, *to disbelieve*, *to misuse*, *to mistrust*).

При прикметниках та іменниках найчастіше вживають префікси *-un* (омонім до дієслівного *un-*), *non-*, *in-*, (*im-*, *il-*, *ir-*, *dis-*, *mis-* : *unnecessary*, *irresistable*, *impossible*, *illogical* і т.д. Найбільш близькі за значенням префікси *un-*, *non-*, *in-*, про що свідчать слова-дублети, які майже не відрізняються за значенням: *nonprofessional* – *unprofessional* ; *inacceptable* – *unacceptable* [2; с.65]. Суфікс *-less*, що означає відсутність чогось, приєднується до основ прикметників та іменників: *spiritless*, *uselessness* [2; с.65].

Отже, заперечні афікси в англійській мові приєднуються лише до іменних основ. Дієслівні ж основи із заперечними афіксами майже не сполучаються, оскільки дієслівне заперечення передається в цій мові аналітичною формою дієслова з часткою *not*.

Список літератури

1. Михайленко В.В. Заперечення в мовній типології / В.В. Михайленко // Наук. вісн. Чернівець. ун-ту.– Чернівці: Рута, 1998.– Вип.41: Германська філологія. – С.146 – 152.
2. Оскотская Б.Л. Функционально-семантический анализ частицы *not* в современном английском языке / Б.Л. Оскотская // Науч. докл. Высшей школы филолог. науки. – 1987. – №6. – С.65-71.

Юлія Бузинська

Науковий керівник – асист. Предій Ю.Д.

Характеристика стилістичних засобів виразності у проблемній статті видання The Guardian

Гардіан (англ. The Guardian) — британська газета, що вважається однією з найкращих газет Великобританії. Газета дотримується лівоцентристської орієнтації, має попит серед ліберальних читацьких кіл Великобританії і велику читацьку аудиторію по всьому світові.

Серед головних мовних особливостей видання слід назвати низку стилістичних засобів: використання емоційно забарвленої лексики, поєднання стандартних і експресивних засобів мови, використання абстрактною і конкретної лексики. Розглянемо стилістичні засоби виразності, притаманні виданню Гардіан, а саме: метафору, порівняння, опис, гіперболу та епітети.

В реченні “France has failed to learn the lesson of its history, says Abdene-bi: “In 1939 when there was an economic crisis, the enemy was the Jews” [1], метафора – “to learn the lesson”- “вивчити урок”, що також вживається в переносному значенні. Тобто мати досвід після неуспішної справи. В даному реченні метафора має експресивний характер.

У реченні “We are Muslims and we’re French, but every day we are attacked, insulted and treated like terrorists or extraterrestrials,” he said” [1] порівнянням є: “insulted and treated like terrorists or extraterrestrials”. В даному випадку автор порівнює мусульман з терористами, і саме характеризує вороже до французів-мусульман, з якими поводяться як зі злочинцями. Тобто існує релігійна дискримінація. Протиставляються зовсім не схожі і не поєднанні верстви населення.

У реченні “With bank runs and bailouts still fresh in people's memories, Scotland's sizeable financial sector and other businesses would not accept such a position” [2] “bank runs” – це епітет, що складається з двох іменників, в якому перший bank характеризує другий run. У словосполученні “bailouts still fresh” прикметник описує іменника. В прикладі “people's memories” епітет вираже-

ний присвійним іменником. У фразі – “Scotland's sizeable financial sector” епітет складається з присвійного іменника та двох прикметників.

Речення “Police said McCluskie had been pictured at the hospital event wearing a yellow long-sleeved blouse with a round neck and navy leggings. She was carrying a two-tone Louis Vuitton bag with beige handles. Her BlackBerry mobile phone and its white case have not been recovered” [3] являє собою опис зниклої акторки Джемі Маккласкі. Опис у даній ситуації слугує маркером картинності.

У реченні “The astronomical sums of money involved may have been new to Putin but the method he used to dominate this small group of commercial princelings was not” [4] гіпербола стосується витрачених коштів, які були витрачені на виборчу кампанію Путіна, тобто є неосязною сумою. Гіпербола в даному випадку надає просторової конкретики предметові, що перебільшується.

Отже, видавництву Гардіан притаманні такі стилістичні засоби виразності, як метафора, опис, епітет, гіпербола, порівняння, які надають емоційності та експресивності вживаній у статтях лексиці.

Список літератури

1. France's Muslims hit back at Nicolas Sarkozy's policy on halal meat/ Kim Willsher [Електронний ресурс] - Режим доступу до ресурсу: <http://www.guardian.co.uk/world/2012/mar/10/nicolas-sarkozy-halal-meat-france-election>.- Заголовок з екрана.

2. Can Scotland be independent and keep sterling?/ Katie Allen [Електронний ресурс]- Режим доступу до ресурсу <http://guardian.co.uk/news/reality-check-with-polly-curtis/2012/feb/28/> заголовок з екрану

3. Body found in canal is EastEnders actor Gemma McCluskie/ Matthew Taylor [Електронний ресурс] - Режим доступу до ресурсу.- Заголовок з екрана.

4. Will Putinism see the end f Putin?/ David Hearst[Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://guardian.co.uk/world/2012/feb/27/Vladimir-putin-profile-putinism>.- Заголовок з екрана.

Христина Бута
Науковий керівник – асист. Лесінська О.М.

Особливості вживання алюзії в англomовному газетному заголовку

Останнім часом інтерес мовознавців до вивчення алюзивних засобів у текстах різних функціональних жанрів помітно зріс. Своїми дослідженнями алюзії в газетно-публіцистичному дис.-курсі відомі такі вчені, як П. Бакрі, Н.С.Клушина, С.І.Смета-ніна, М.І.Шостак, Г.С.Шалімова, О.В.Павловська, Д.Н.Яцутко.

Об'єктом даного дослідження є газетні заголовки англomовної преси, що включають у себе алюзії.

Дослідження проводитиметься на матеріалі тексту англomовної газетної статті "Globalwarming: A British Noah's Ark" британської газети *Independent* (29/03/2011).

Мета викладу – визначення ролі використання алюзивних засобів у текстах англomовного газетно-публіцистичного дис.-курсу.

Прецедентні тексти об'єднують у собі три основні види інтертекстів: алюзії, цитати і ремінісценції, які забезпечують функціонування інтертекстуальності в такому засобі масової інформації, як газета. Вказані форми прояву інтертекстуальності мають багато спільних рис, однак не тотожні одна одній [2, с.432].

Під час дослідження будемо розуміти алюзію як натяк на відомий історичний, легендарний або побутовий факт, який створює узагальнений підтекст; посилання у тексті на інші події, як правило, відомі людям з досвіду, з фонових знань [1, с.38].

Необхідно також чітко визначити такі поняття, як ремінісценція та цитація. Під ремінісценцією розуміють посилання на відомі літературні факти [2, с.253]. Стосовно цитації варто відзначити, що цей вид інтертекстуальності може вважатись різновидом алюзії, якщо для її розуміння потрібні певні зусилля та наявність відповідних знань; вона повинна модифікувати семантику тексту, в якому зустрічається, за рахунок асоціацій, пов'язаних з текстом-джерелом [3, с.29].

Різні види інтертекстуальності активно використовуються у публіцистичному стилі. Зокрема, прикладом алюзії може слугувати заголовок британської газети *Independent* (29/03/2011) “GLOBAL WARMING: A BRITISH NOAH'S ARK”. У даному заголовку міститься алюзія на біблійну історію про Ноя та Всесвітній потоп *Noah's Ark* (Нойів ковчег). Згідно з біблійною розповіддю, Ковчег Ноя був кораблем, побудованим за Божою вказівкою для порятунку Ноя, його родини, рослин й тварин світу від Всесвітнього потопу. Історія розповідається в Книзі Буття й інших джерелах. У даному заголовку йдеться про те, що, з огляду на дослідженнями, Велика Британія може стати територією, своєрідним Ноевим ковчегом, де тварини та рослини, існуванню яких загрожує глобальне потепління, розпочнуть нове життя.

Отже, алюзія є одним із проявів інтертекстуальності характерним для газетно-публіцистичного дискурсу. Вказаний тип дискурсу активно вбирає в себе постмодерністські тенденції, зокрема “цитатне письмо”, за допомогою якого будуються газетні заголовки більшості сучасних центральних газет.

Список літератури

1. Воробйова М. В. Алюзії на британську систему освіти в оригіналі та перекладі роману Дж. К. Роулінг «Гаррі Поттер і філософський камінь» / М. В. Воробйова // *In Statu Nascendi*: збірник наукових статей студентів. — Харків: ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2005. — Вип. 6. — С. 38.
2. Сидорова М.Ю. Русский язык и культура речи: курс лекций для студентов нефилологических вузов / М. Ю. Сидорова, В. С. Савельев. — М.: Высшая школа, 2002. — 432 с.
3. Хализев В. Е. Теория литературы / В. Е. Хализев. — М.: Высшая школа, 1999. — 253 с.
4. Фатеева Н. А. Типология интертекстуальных элементов и связей в художественной речи / Н.А. Фатеева // *Известия АН.* — 1998. — Т. 57. — №5. — С. 29. — (Серия литературы и языка).

Наталія Валігурська

Науковий керівник – доц. Лех О.С.

Поняттєва основа концепту Glück у німецькій мові

Одним з основних понять когнітивної лінгвістики є концепт. Увагу лінгвістів перш за все привертають концепти, що найчастіше пов'язані з культурою народу і найяскравіше відбивають специфіку його колективної свідомості. На думку А. М. Приходько, концепт, будучи водночас основною одиницею і концептології, і лінгвокультурології, вирізняється неоднозначністю та суперечливістю свого витлумачення. Цей факт відбивається вже в тому, що й сам термін «концепт» не є усталеним і єдино можливим на позначення ментальних утворень. Нерідко його вживають синонімічно із «стереотипом», «архетипом», «прототипом», «ментефактом», «символом», «культуремою», «лінгвокультуремою», «логоепістемою» тощо. Очевидно, така термінологічна розбіжність свідчить не стільки про відсутність єдності точок зору щодо природи і функцій концепту, скільки про багатство його ознак і властивостей, що їх знову і знову відкриває суб'єкт-дослідник. Цією ж причиною можна пояснити і той факт, що феномен «концепт» усе ще не отримав свого несуперечливого визначення. І навіть таке авторитетне джерело, як «Короткий словник когнітивних термінів», наводить доволі туманну й розмиту його дефініцію («оперативна змістовна одиниця пам'яті, ментального лексикону, концептуальної системи та мови мозку (*lingua mentalis*), всієї картини світу, відбитої в людській психіці»), де одна невизначена абстракція пояснюється через ряд ще менш визначених. Це стосується і майже класичного витлумачення концепту відомим німецьким когнітологом Монікою Шварц як «елементарної ментально організованої одиниці, що виконує функцію зберігання знань про світ в абстрактному форматі» [2, с.47]. В. А. Маслова виділяє три підходи до тлумачення поняття «концепт» у сучасній лінгвістиці. Перший підхід при розгляді концепту основну увагу приділяє культурологічному аспектові, коли вся культура розуміється як сукупність концептів та відношень між ними. При такому розумінні терміна «концепт» роль мови другорядна, вона є лише допоміжним засобом – наданням мовної форми культурі концепту

(Ю. С. Степанов, В. Н. Телія). Другий підхід розглядає семантику мовного знака як єдиний засіб формування змісту концепту (Н. Д. Арутюнова та ін.). Прихильники третього підходу вважають, що концепт не безпосередньо виникає зі значення слова, а є результатом зіткнення значення слова з особистим досвідом окремої людини, народним досвідом та загальним досвідом людства, тобто концепт є посередником між словами і дійсністю [1, с. 32 - 34].

Метою даної роботи є визначення поняттєвої основи концепту GLÜCK. Для цього проведено семний аналіз значення іменника «Glück», що номінує концепт. За допомогою семного аналізу словникових визначень імені концепту виявляємо, які із сем несуть найбільше смислове навантаження. Для отримання релевантних даних ми вдалися до простої статичної констатації найчастотніших сем «Glück». Дослідження показало, що основною і постійною семою, яка передбачає найбільш суттєву родову ознаку, є сема «радісне задоволення» (зазначається в 4 словникових статтях: Duden, Klappenbach, Pons, Wahrig). Сема «сприятливий випадок» теж доволі частотна (у 4 дефініціях). Далі фіксуємо семи «веління долі» та «фортуна» (у 3 словниках). Отже, основні значення лексеми «Glück» визначаються як «angenehme und freudige Gemütsfassung, in der man sich befindet, wenn man in den Besitz oder Genuss von etw. kommt, was man sich gewünscht hat; günstiger Zufall; günstige Fügung als Schicksal; Fortuna». Ці семи визначають інтенціонал значення лексеми «Glück» й поняттєве ядро однойменного концепту.

Периферію значення складатиме менш частотна сема «збіг сприятливих обставин». Крайню периферію утворюють поодинокі сематичні ознаки: семи «щаслива подія» («glückliches Ereignis») та «отриманий успіх» («erwachsender Erfolg») (1 посилання у словниках).

Список літератури

1. Маслова В. А. Когнитивная лингвистика: Учебное пособие / В. А. Маслова. – Минск.: ТетраСистемс, 2004. – 256 с
2. Приходько А. М. Концепти і концептосистеми в когнітивно-дискурсивній парадигмі лінгвістики / А. М. Приходько. – Запоріжжя: Прем'єр, 2008. – 332 с.

Французькі прислів'я та спроба підходу до їхньої лексико-семантичної класифікації

Прислів'я, як надзвичайно складне і багатопланове явище, становлять одне з ключових понять фразеології. У різних науках і в різних парадигмах лінгвістики поняття прислів'я трактується також по-різному. Але все ж таки ми виокремили найбільш доцільне, на нашу думку, визначення, яке пояснює цей термін як довершений за змістом вислів, який становить граматично й інтонаційно оформлене судження, як правило, у формі складного речення і з використанням рими [1, с.16].

Як нам здається, особливо **актуальним** сьогодні може бути поділ прислів'їв за тематичними групами, оскільки значення їхнього змісту можна зрозуміти лише після переосмислення окремих компонентів, що й становить найбільшу складність для визначення тематики прислів'їв [4, с.172].

Грунтовно проаналізувавши праці багатьох учених зі схожою для нас теми й провівши власні дослідження, ми розподілили прислів'я на такі найпоширеніші тематичні підгрупи:

1. *Риси характеру, вчинки людей у колективі та суспільстві: Il ne faut pas chanter triomphe avant la victoire. – Не кажи гоп поки не перескочиш* [3, с.49].

2. *Прислів'я про любов: Le vrai amour n'a pas de bornes. – Справжня любов не знає меж* [3, с.68]; *дружбу: Au besoin on connaît l'ami. – Друг пізнається в біді* [3, с.26]; *лінь: Ce qu'aujourd'hui tu peux faire, au lendemain ne diffère. – “Завтра, завтра, не сьогодні!” - так говорять лінивці і голодні* [3, с.28]; *чесність: On attrape plus vite un menteur, qu'un voleur; Брехнею світ обійдеш, та назад не вернешся* [3, с.7]; *розум: Expérience passe science. – З віком розум приходить;* [3, с.30] а також такі, що віддзеркалюють побут: *L'appétit est le meilleur cuisinier. Qui a faim, mange tout rain. – Голод – найкращий кухар* [3, с.19].

3. *Прислів'я, які вказують на те, що мова народу тісно пов'язана з середовищем перебування: De A à Z. – Від а до я* [3, с.11].

4. Прислів'я, що відображають стосунки в сім'ї: Яблуко від яблуні недалеко падає [3, с.81]. - *Tel père, tel fils* [2, с.818]; *le fruit ne tombe jamais loin de l'arbre* [2, с.507] і які, у свою чергу, діляться на кілька підгруп:

а) взаємовідносини між батьками та дітьми: *Petits enfants – petite peine, grands enfants – grande peine.* – *Малі діти – малий клопіт, великі діти – великий клопіт* [3, с.44];

б) про подружнє життя: *Querelles d'amants, renouvellement d'amour.* – *Закохані сваряться – тільки цим насолоджуються.* [3, с.29];

в) про розрив сімейних стосунків: *Loin des yeux, loin du coeur.* – *Геть із очей, і з серця йди* [3, с.18];

5. Прислів'я, що стосуються внутрішнього світу людини: *Le bossu ne voit pas sa bosse, mais il voit celle de son confrère.* – *В чужому оці і порошинку бачить, а в своєму і сучка не добачає.* [3, с.18]; *Où l'on est bien là est la patrie.* – *Де добре, там моя батьківщина* [3, с.23]; людську вдачу: *Qui a bu boira.* – *Горба того могила виправить* [3, с.20].

Зрозуміло, що у словнику В.Г. Гака та навчальному посібнику А.М. Жовківського тематичних груп прислів'ї набагато більше, ніж описаних тут. Проте кожна з них становитиме окрему цікавість для подальших студій.

Список літератури

1. Даль. В.И. Пословицы русского народа. Сборник пословиц В. Даля [Предисл. М. Шолохова; вступ. статья В. Чичерова]. – М.: Гослитиздат, 1957. – 991с.
2. Гак В.Г. Французско-русский фразеологический словарь : Около 35 000 фразеологических единиц / Рецкер Я. И. - Гос. изд-во иностранных и национальных словарей, 1963. – 1111с.
3. 400 прислівів та приказок, семантично подібних в українській, латинській, англійській, німецькій, французькій мовах: навчальний посібник / укладачі: Жовківський А.М, Жовківська Г.А., Івасютин Т.Д., Романова Т.О. – Чернівці: Рута, 2001. – 96с.
4. Назарян А.Г. Фразеология современного французского языка / Назарян А.Г. - М. : Высшая школа, 1987. – 287 с.

Наталія Верхогляд
Науковий керівник – асист. Предій Ю. Д.

Семантико-функціональний аспект ужитку ЛО на позначення кольору у модерністській прозі (лексико-прагматичний аспект)

Колірна ознака в тексті “створює можливість актуалізації якогось значення в даній конкретній ситуації, реалізуючи смисловий потенціал жанру й одночасно вказуючи на постійні асоціативні зв'язки з іншими значеннями, в контексті яких образ і виступає як символічний” [1, с.46-48].

За семантичними властивостями та асоціативними зв'язками колірна ознака є мовним засобом художнього твору і несе великий емоційно-експресивний заряд. Дослідження колороназв посилає важливе місце у контексті художньої літератури, адже вони займають значний прошарок у лексичному складі мов і активно використовуються в літературі. Колір є психологічним, емоційним, культурним аспектом, за його допомогою в художній літературі передається емоційний стан людини, її позитивні та негативні риси характеру. Варто зазначити, що семантична сполучуваність позначень кольору в сучасній лінгвістиці ще досить мало вивчена. Ось чому тема нашого дослідження актуальна, тим більше, що колоропозначення були розглянуті ще й під лексико-прагматичним кутом. Основним завданням було зробити якісну вибірку і аналіз ЛО на позначення кольору в модерністській прозі. В основу практичного дослідження лягла вибірка колоронайменувань у творчості В. Вулф і Дж. Джойса, оскільки їхня творчість “постає настільки строкатою і хаотичною за співіснуванням різних методів, стилів, течій і напрямків” [2, с.11], що вважається найкращим доробком модерністської прози ХХ ст.

Саме колоронайменування є виразною атрибутивною характеристикою широкого кола важливих для митця образів. Вважаємо їх показовими для авторського стилю. Підтвердження цієї думки можна знайти і у творчості модерніста Дж. Джойса. Художня організація роману "Ulysses" стилістично неоднорідна, оскільки епізоди написані в абсолютно різних стилях, будучи

пронизаними певним “наскрізними” найменуваннями кольору, що формально відповідають гамі католицької меси. Насправді ж, вони висвітлюють увесь спектр кольорів людського життя.

ЛО на позначення кольору у модерністській прозі потребують більш детального вивчення, адже, як показало наше дослідження, кольороназви є потужним засобом створення авторської інтенції та важливою складовою лінгвістичної прагматики. Питома вага кольороназв в творчості модерністів В. Вульф і Дж. Джойса виявилась досить насиченою і різноманітною, саме тому ЛО на позначення кольору утворюють власні ЛСП із розгалуженою системою периферійних значень (*dark-blooded mollusks, crumpled peagreen*).

Отже, необхідно зазначити, що “утворення кольороназв в сучасній англійській мові відбувається безперервно, а кількість утворюваних лексичних одиниць практично необмежена” [1, с.102].

Список літератури

1. Шмелев Д. Н. Проблемы семантического анализа лексики / Шмелев Д.Н. – М.: Наука, 1973. – 156 с.
2. Буховець І. О. Модернізм і постмодернізм в естетиці ХХ століття : конспект лекцій / І. О. Буховець. – Чернівці : Рута, 2003. – 51 с.
3. Венкель Т. В. Дослідження семантичної сполучуваності прикметників кольору в англійській мові / Венкель Т. В. // Наук. вісн. Чернів. ун-ту. зб. наук.пр. – Чернівці, 2002. Вип. 135: Германська філологія: – С. 53-63.

Тетяна Вінтонюк

Науковий керівник — асист. Косенко А. В.

Концепт FASHION в англійській лінгвокультурі

XX століття, унаслідок розвитку способів виробництва масової продукції та вдосконалення засобів комунікації, продемонструвало найвище захоплення модою.

“Як соціокультурне явище мода — це комплексна система, яка забезпечує постійне оновлення різних сторін життєдіяльності як всього суспільства в цілому, так і індивіда”. Моду як окрему сферу соціокультурного простору можна звести до формули “мода → культура → суспільство → індивід”. Всі ці поняття, взяті окремо, взаємозалежні й органічно функціонують у такому багатогранному явищі, як мода [1].

Концепт “мода” належить до “актуальних” концептів, які зазнають зміни під впливом громадського досвіду і знання, відповідно до сучасних соціокультурних обставин, практичних і духовно ментальних потреб соціуму, рівня розвитку національної та світової цивілізації [1].

Для того щоб встановити елементи цього концепту, необхідно, насамперед, звернутися до семантичної структури доменів, пов'язаних з цим загальним поняттям, тобто визначити ключові слова-репрезентанти досліджуваного концепту.

Тезаурус Роже дозволяє визначити коло лексем, що активно використовуються у зв'язку з концептом “мода”. На першому місці тут значаться “*fashion*”, “*vogue*”, “*style*”, “*manner*” [3]. У рамках базової лексеми, що репрезентує досліджуваний концепт в англійській лінгвокультурі, можна виділити ряд сем: 1) *definite behaviour*; 2) *a popular and fashionable style*; 3) *manner*.

В результаті аналізу внутрішньої форми концепту “мода”, закладеної в його етимології [2], вдалося встановити, що концепт “мода” базується на компоненті «міра» — сукупність звичок, смаків, переваг у певному середовищі на даному часовому відрізку.

Аналіз словників дозволив уточнити деякі з перерахованих компонентів і виявити нові:

- мода — це звичка, нова манера поведінки;

- мода — тимчасове панування певного стилю в якійсь сфері життя або культури;
- мода часто позначає найбільш нестійку і швидкоплинну популярність.

Для носіїв англійської лінгвокультури мода, насамперед, асоціюється з учасниками та об'єктами модних показів; носії цієї лінгвокультури наділяють моду такими позитивними якостями, як “краса”, “привабливість”, “індивідуальність”, “феєричність”, “комфорт”, “охайність”, “сучасність”, “виразність”. Серед негативних характеристик моди знаходимо такі: “поверховість”, “нещирість”, “мінливість/непостійність”, “безглуздість”, “дорожнеча”.

Найбільш типовими ядерними ознаками моди є: творці і учасники модних шоу і люди шоу-бізнесу. Антонімічними реакціями виступають: “відсутність смаку”, “застарілий, несучасний”, “простий, нехитрий”, “недорогий як невідповідний моді”, “протилежний класиці”, “неохайний”, “проти встановлених зразків”.

Спираючись на результати дослідження, можемо зробити висновки, що концепт “мода” значущий для англійської лінгвокультури. В основі концепту лежить система установок і поведінкових реакцій, які визначають життя. Він регулює різного роду відносини між спільнотами, групами людей та окремими особами і дозволяє розкрити специфіку мовної свідомості.

Список літератури

1. Чурсина О. В. Лингвокультурный концепт "мода" в языковом сознании и коммуникативном поведении : автореф. дис.канд. филол. наук : 10.02.19 / О.В. Чурсина. — Волгоград, 2010.— 20 с.
2. Online etymology dictionary [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://www.etymonline.com>.
3. Roget's New Millenium Thesaurus [Електронний ресурс] — Режим доступу : <http://www.thesaurus.com>.

Оксана Вістовська

Науковий керівник – проф. Михайленко В.В.

Розвиток прийменників англійської мови в діяхронії

Прийменники англійської мови багатозначні та поліфункціональні. У процесі свого розвитку більшість з них розширили своє первинне значення. Таким чином, з метою виявлення функціональної семантики прийменників, що є основним завданням нашого дослідження, ми простежуємо їх походження та розвиток у діяхронії.

У системі давньоанглійської мови можна виокремити прийменники протоіндоєвропейського походження, що складають групу прийменників раннього періоду. Найбільш часто вживані односкладові прийменники, які, на думку багатьох лінгвістів, утворилися з прислівників [1]: *æfter*>*NE after*, *æt*>*NE at*, *be*>*NE by*, *fora*>*NE for*, *in*>*NE in*, *mid*>*NE with*, *of*>*NE of*, *ofer*>*NE over*, *on*>*NE on*, *to*>*NE to*, *þurh*>*NE through*, *under*>*NE under*, *ymb*>*NE around*.

Також існує група прийменників, які не мають протоіндоєвропейського походження. Вони виникли, в основному, в результаті словотвірних процесів: *ær*>*NE before*, *andlang*>*NE along*, *behindan*>*NE behind*, *beneoþan*>*NE beneath*, *betweonum*>*NE among*, *fram*>*NE from*, *geond*>*NE through*, *neah*>*NE near*, *ongemang*>*NE among*, *onuppan*>*NE upon*, *oþ*>*NE until*, *samod*>*NE at*, *toward*>*NE toward*, *uppan*>*NE upon*, *wið*>*NE against*, тощо.

Кількість прийменників англійської мови середнього періоду значно зросла. Певні форми повністю зникли, наприклад, *mid*, *ymb*, *oþ* і т.д. Це відбулося здебільшого в результаті того, що інші синонімічні прийменники функціонували в мові [1]: *wið*>*NE against*, *about*>*NE about*, *till*>*NE till*. Деякі прийменники були витіснені, а саме *ætforen* "before", *binnan* "within", *butan* "but", *ymbutan* "about", *toforen* "before" і т.д. У цей період утворились кілька нових прийменників: *around*, *beside(s)*, *notwithstanding*, *until*, *upon*, *within*, *without*. У результаті словоскладання з'явилися такі прийменники, як *amid* >*NE amidst*, *amidst*>*NE amidst*, *inwith*>*NE within*, *unto*>*NE into*, *utwith*>*NE without*.

Більшість прийменників цього періоду є прямими нащадками своїх аналогів давньоанглійського періоду: *abuten*>*NE about*, *aboven*>*NE above*, *aforen*>*NE before*, *after*>*NE after*, *at*>*NE at*, *beforen*>*NE before*, *bi*>*NE by*, *binethe*>*NE beneath*, *biȝeonde*>*NE beyond*, *bihinde*>*NE behind*, *binnan*>*NE within*, *for*>*NE for*, *into*>*NE into*, *mid*>*NE against*, *nigh*>*NE near*, *of*>*NE of*, *to*>*NE to*, *up*>*NE up*, *upon*>*NE upon*, *wið*>*NE against*, *wiþuten*>*NE without*.

Історія англійської мови тісно пов'язана з історією самої країни. Таким чином, більшість запозичених прийменників прийшли в англійську мову з французької та давньоскандинавської: *considering*>*NE considering*, *during*>*NE during*, *except*>*NE except*, *fra*>*NE from*, *maugre*>*NE notwithstanding*, *pur*>*NE by*, *til*>*NE until*, *touching (touchant)* >*NE as to*, *until*>*NE until*.

Після 1500 року найбільш значними були зміни в орфографії прийменників. Вони тісно пов'язані з процесом стандартизації, який відбувався протягом даного періоду. Що стосується стандартизації саме прийменників, то, як правило, таких мовних змін зазнали короткі форми: *behinden* – *behind*, *betweenen* – *between*, *withinen* – *within*, *withouten* – *without*. Однак у деяких випадках домінувала повна форма: *again(st)* - *against*, *fro(m)* - *from*, *toward(s)* – *towards*. Кілька прийменників зберегли обидві форми, але з чітко розмежованим значенням: *among* vs. *amongst* [3].

Підсумовуючи, можна зазначити, що парадигма прийменника сучасної англійської мови включає поліфункціональні та багатозначні мовні одиниці, що зберігають свої історичні семантичні ознаки.

Список літератури

1. Лукінова К.І. Англійський прийменник у синхронії та діяхронії / К.І. Лукінова // Вісник Житомирського державного університету. – 2009. – №45. – С. 156 – 159.
2. An Anglo-Saxon Dictionary [Електронний ресурс] / [ed. by J. Bosworth and T. N. Toller]. – Oxford : The Clarendon Press, 1898. – Режим доступу : <http://bosworth.ff.cuni.cz>.
3. Hoffmann S. Grammaticalization and English Complex Prepositions: A corpus-based study / S. Hoffmann – London: Routledge, 2005. – P. 61 – 62.

Ірина Гавалешко

Науковий керівник – доц. Агапій А.П

ЛСГ дієслів зі значенням «руйнувати» та «зберігати» в сучасній німецькій мові

Розуміння лексики як системи знайшло своє відображення у вивченні різноманітних лексико-семантичних мікросистем: синонімічних рядів, лексико - семантичних груп, семантичних полів, антонімічних пар тощо. Важливе значення при дослідженні будь - якого лексичного угруповання має інвентаризація, тобто визначення складу досліджуваної лексико - семантичної парадигми.

Пошуки об'єктивних методів фіксації й вимірювання семантичних зв'язків між словами тривають давно. На даному етапі розвитку мовознавства можна виділити три найпоширеніші методи інвентаризації лексичних угруповань: психофізіологічний, психолінгвістичний та лінгвістичний [1, с. 61 – 64]. Перші два методи потребують залучення до експерименту великої кількості мовців та спеціальне устаткування. Тому у нашій роботі застосовується лінгвістичний метод, який ґрунтується на даних, отриманих із лексикографічних джерел [2; 3; 4].

Метою даної праці є визначення складу лексико - семантичної групи дієслів зі значенням «руйнування» та «збереження».

Вся процедура інвентаризації містить у собі такі етапи:

1. Визначення домінанта (імені) групи.
- 2.Формування вихідного списку на основі одномовних словників.
3. Тест на ім'я – визначення ваги домінанта (імені) у тлумаченні кожного слова вихідного списку.
- 4.Тест на ядро – визначення маси ядерних лексем в тлумаченні слів вихідного списку.
- 5.Формування периферійного складу групи на основі порогових величин ваги домінанти групи і ядра в тлумаченні слів, які не ввійшли до основного складу.

Щоб знайти вагу кожного компонента в тлумаченні слова потрібно використати формулу, запропоновану Л.В. Бистровою, В.В. Левицьким та М.Д. Капатруком [1, с.88].

Для отримання об'єктивних результатів необхідно обчислити середню вагу кожного компонента за всіма вищезазначеними словниками.

При відмежуванні ядра від периферії були використані такі емпіричні критерії, як вага компонента vernichten/schonен, яку позначено як W, та частота вживання компонента vernichten /schonen, яку позначено як F. В даній роботі пороговими величинами для індексу W є величини 0,6 та 0,2, а для індексу F – 2 та 1.

Враховуючи вищевикладене, ми дійшли таких висновків: до інвентаризованої ЛСГ зі значенням «руйнувати» увійшло 17 лексичних одиниць. Домінантою є дієслово – vernichten.

До ядра належать такі дієслова: vertilgen (W-0,9; F-2), ausmerzen (W-0,8; F-2), ausradieren (W-0,8; F-2), zerstören (W-0,7; F-3), zunichtemachen(W-0,7; F-3), ausrotten (W-0,6; F-3).

До основного складу можна віднести дієслова destruieren(W-0,7; F-1), kaputtmachen (W-0,5; F-2), töten (W-0,4; F-3), zugrunde richten (W-0,4; F-2), dem Erdboden gleichmachen (W-0,3; F-2), ruinieren (W-0,3; F-1), zuschanden machen (W-0,3; F-1), zum Verschwinden bringen(W-0,3; F-1).

До периферії належать дієслова tilgen (W-0,2; F-2), hinmachen (W – 0,2; F – 1) та plattmachen(W-0,2; F-1).

До інвентаризованої ЛСГ зі значенням «schonen» увійшло 10 лексичних одиниць. Домінантою є дієслово schonen.

До ядра належать дієслова behutsam behandeln (W-0,9; F-2), nicht strapazieren (W-0,9; F-1) та pflegen(W-0,6; F-2).

До основного складу можна віднести дієслова Rücksicht nehmen (W-0,6; F-1), schützen (W-0,5; F-2), hegen(W-0,3; F-2), rücksichtsvoll sein (W-0,3; F-2), hüten(W-0,3; F-1).

До периферії належать gnädig machen (W-0,2; F-1) та sparen (W-0,2; F-2).

Список літератури

- 1.Левицький В.В. Статистическое изучение лексической семантики. – К., УМКВО, 1989.
- 2.Duden-online.
- 3.Klappenbach R., Steinitz, W.: Wörterbuch der deutschen Gegenwartssprache. Berlin 1969.
- 4.Wahrig: Wissen Media Verlag , 2006.

Інтерактивні вправи як засіб розвитку навичок читання англійською мовою

Читання іноземною мовою як комунікативне вміння та засіб спілкування, поряд з усним мовленням, є важливим видом мовленнєвої діяльності та найбільш розповсюдженим способом іншомовної комунікації. Те, що читання – це не пасивний, а активний, інтерактивний процес, було визнано ще в середині 90-х років такими методистами, як Гудмен (1967) та Сміт (1970), проте тільки недавно читання іноземною мовою стало сприйматися як активний процес [1, с. 21].

У ранніх працях, присвячених особливостям навчання читання, головну увагу приділяли формуванню техніки читання, сприйняттю букв, слів, словосполучень, речень. Процес розуміння передбачав тільки фактичне розуміння інформації, викладеної в тексті. Недостатня увага приділялася розвитку гнучкості вмінь та навичок читання. Сучасна модель процесу читання сконцентрована на інтерактивному зв'язку читача та тексту, який вивчається. З цієї точки зору читання розуміється як складний пізнавальний процес, в якому читач та текст взаємодіють з метою створення осмисленого спілкування.

Отже, активне читання має бути побудоване так:

Етап 1. Встановлення загальних цілей для читання тексту.

Етап 2. Репрезентування тексту.

Етап 3. Вправи на загальне сприйняття тексту.

Етап 4. Вивчення тексту по частинах.

Незалежно від типу читання, перед початком потрібно провести ряд підготовчих вправ, мета яких – подати текст учням, ознайомити їх з новою лексикою та новими граматичними структурами. Серед таких підготовчих вправ особливо плідними вважаємо такі:

1. Учням пропонується розповісти про їхній особистий досвід, пов'язаний із темою тексту.

2. Учням пропонується висловити особистий погляд на тему, можлива коротка дискусія.

3. Учням пропонується описати малюнок, на якому зображені елементи тексту.

4. Учням пропонується уявити сцену або людину з тексту.

5. Учням пропонується перед читанням відповісти на кілька запитань.

6. Учням пропонується перед читанням тексту про місто, країну або острів попрацювати з картою, виявити, де знаходиться певне географічне місце.

7. Учням пропонується надати інформацію, використовуючи малюнки.

8. Учням пропонується за схемою, яка складається з ключових слів, здогадатися про зміст тексту та дати йому назву.

9. Учням пропонується виконати вправи, де необхідно закінчити певні речення словами та словосполученнями з тексту.

10. Учням пропонується працювати в парах. Першому учню пропонується читати перший текст, іншому – другий, потім за допомогою питань їм пропонується отримати інформацію про текст свого сусіда.

11. Учням пропонується драматизувати прочитане [2, с. 44].

Післятекстові вправи, які спрямовані на розвиток навичок монологічного та діалогічного мовлення, повинні проходити в парах або групах. Учні обговорюють проблеми в групах або парах та приходять до загальної думки.

На нашу думку, ці види роботи над текстом сприяють тому, що учні відчують себе більш упевненими та вільними, з більшим бажанням висловлюють свої думки.

Список літератури

1. Артемов В. А. Психология обучения иностранным языкам : Учеб. пособие / В. А. Артемов. – М. : Просвещение, 1969. – 279 с.

2. Богомолова Н. Н. Групповая дискуссия / Н. Н. Богомолова, Л. А. Петровская // Социально-психологический климат коллектива. – М., 1981. – С.41–46.

Анастасія Гайдичук
Науковий керівник – асист. Шиба А.В.

Застосування наочності у процесі формування комунікативних умінь учнів на уроках іноземної мови

Застосування наочності у навчанні іноземних мов було актуальним в усі часи. В останні роки у зв'язку з прагненням людства до "суспільства без кордонів", знання іноземної мови як інструменту міжкультурної комунікації стало престижним і затребуваним. Загальновідомо, що ефективність навчання залежить від ступеня залучення до сприйняття всіх органів чуття людини. Чим більш різноманітні чуттєві сприйняття навчального матеріалу, тим міцніше він засвоюється.

Наочність є показником простоти і зрозумілості того психічного образу, який учень створює в процесі сприйняття, пам'яті, мислення та уявлення. "Основне завдання наочності – базувати розвиток мислення учнів на чуттєво-наочних враженнях" [1, с. 222]. Завдяки наочності створюються умови для практичного застосування освоюваного матеріалу.

У сучасних умовах основною метою навчання іноземних мов у загальноосвітніх закладах є розвиток особистості учня, що бажає брати участь у міжкультурній комунікації і самостійно удосконалюватися в іншомовній мовленнєвій діяльності [4, с. 71].

Одним із важливих завдань навчання іноземним мовам визнається формування комунікативних умінь учнів завдяки застосуванню наочності. У даний час домінуючим напрямком у навчанні іноземної мови є комунікативний метод, при якому метою навчання ставиться спілкування, взаємодія суб'єктів, при якому відбувається обмін інформацією, досвідом, знаннями, навичками, вміннями, а також результатами діяльності. Тож обов'язком викладача іноземної мови сьогодні є навчити спілкуванню іноземної мови, будувати процес навчання відповідно до основних дидактичних принципів [2, с. 149].

Проблема наочності як одного з важливих дидактичних принципів цікавила вчених вже досить давно, її застосування у навчанні знаходить теоретичне обґрунтування у працях багать-

ох учених (Я.А. Коменського, Л.О. Калмикової, В.А. Артемова, А.А. Леонтьєва, К.Д. Ушинського, В.Г. Рогової, І.М. Верещагіної та ін.).

При навчанні учнів можна використовувати різні види наочності. Виділяють чотири види наочності:

- 1) безпосередньо перцептивна; 2) зображально-перцептивна; 3) безпосередньо мнемічна; 4) зображально-мнемічна [4].

Саме на уроках іноземної мови викладач повинен формувати в учнів уміння і навички іншомовного спілкування, передбачити досягнення ними такого рівня комунікативної компетенції, який був би достатнім для здійснення спілкування у певних комунікативних сферах, орієнтуватися у соціокультурних аспектах країни, мову якої вивчають [3, с. 98].

Таким чином, наочність у процесі навчання іноземних мов сприяє формуванню уявлень, які правильно відображають об'єктивну дійсність і закріплюються в пам'яті.

Список літератури

1. Артемов В.О. Психологія навчання іноземних мов / В.О. Артемов. – М.: Просвіта, 1969. – 279 с.
2. Гальскова Н.Д. Теорія навчання іноземних мов: лінгводидактика та методика / Н.Д. Гальскова, Н.І. Гез. – М.: Видавничий центр «Академія», 2004. – 336 с.
3. Калмикова Л.О. Формування мовленнєвих умінь і навичок у дітей: психолінгвістичний та лінгвометодичний аспекти: Навчальний посібник / Л.О. Калмикова. – К.: НМЦВО, 2003. – 229 с.
4. Психологія навчання іноземних мов [Електронний ресурс] 3 червня 2010. – Режим доступу: <http://knu.kg/psikhologija-nagljadnosti-v-obuchenii-jazykam/157-vidy-nagljadnosti/html>.
5. Рогова Г.В. Методика навчання англійської мови на початковому етапі в середній школі / Г.В. Рогова, І.М. Верещагіна. – М.: Просвіта, 1988. – 224 с.

Оксана Гайсенюк

Науковий керівник – асп. Руміга І.І.

Алюзія як інтертекстуальний елемент у газетному заголовку

Дослідження культурно-текстового феномену інтертекстуальності здійснювали переважно зарубіжні філологи: Р.Барт, Ж.Дерріда, Ю. Крістева, Ж. Женетт, І. Ільїн. Інтертекстуальність у газетному заголовку описана у працях В. Антропова, В. Гемсона, О. Ревзіна. У вітчизняній філології інтертекстуальність вивчали Т. Космеда, Р. Трифонова, А. Тютенко. Згідно з лексикографічними джерелами інтертекстуальність є існуванням текстів та ідей у мережі відносин.

Частотність вживання інтертекстуальності простежується і у текстах публіцистичного стилю, зокрема в газетних заголовках. Інтертекст для журналістики – могутній спосіб активізації читацького сприйняття та конденсації авторської думки. Варто звернути особливу увагу на комунікативно–когнітивний потенціал інтертекстуальності, що, будучи діалогом між текстами, посилює інформативну насиченість, комунікативність твору, його діалогічність і полемічність. Водночас інтертекстуальність вимагає читацької обізнаності, співтворчості в її розкодуванні, тож вона є не лише міжтекстовим діалогом, а й діалогом із читачем і допомагає своєрідно реалізувати функцію впливу – основну серед функцій публіцистичного дискурсу [1, с.187].

Керуючись класифікацією транстекстуальних зв'язків, запропонованою Ж. Женеттом (інтертекстуальність, паратекст, метатекст, гіпертекст, архітекст), ми розглянемо власне інтертекстуальність, тобто співприсутність в одному тексті двох або більше текстів, а саме в нашому випадку співприсутність у заголовку посилань на інші тексти. Інтертекстуальним елементом, який належать до типу міжтекстової взаємодії текст-текст, є алюзія [2, с.40].

Н.А. Фатеева вважає, що алюзія – це запозичення певних елементів передтексту, за допомогою яких відбувається його впізнавання у тексті-реципієнті, тобто заголовку. Алюзія – це посилення словом або фразою на історичний, літературний,

міфологічний, біблійний факт [4, с.16]. Наведемо деякі приклади алюзій у газетному заголовку:

(1) *Valiant Hearts – forces in Afghanistan give their lives* [Daily Star, 2012, № 106] – посилання на гімн „O Valiant Hearts”, присвячений воїнам, полеглим у першу світову війну. Автор статті розповідає про трагічну смерть шести воїнів Британських Збройних Сил.

(2) *Village in despair as river runs black with the residue of digital revolution* [The Times, 2012] – алюзія на назву книги Elizabeth C. Economy “The River Runs Black: The Environmental Challenge to China's Future”. Стаття викриває згубний вплив сучасної промисловості на навколишнє середовище китайського селища Тонгзін.

(3) *Figures reveal national indulgence in cakes and ale* [The Guardian, 11 Dec, 2004] – у статті йдеться про захоплення британцями нездоровою їжею, а саме солодощами; дієтологи констатують збільшення відсотка людей, які страждають від зайвої ваги і хворих на ожиріння. Алюзія *cakes and ale* – веселощі, розваги – у цьому заголовку вжита у своєму буквальному значенні.

З проведеного дослідження можна зробити висновок, що у газетному заголовку найчастіше застосовують алюзії і цитати як інтертекстуальні елементи, оскільки вони є прямими вказівками на інтертекстуальні зв'язки. Варто зауважити, що застосування алюзій і цитат у газетному заголовку передбачає у більшості випадків їхню семантичну зміну, оскільки на них впливають зв'язки чужого тексту-джерела та власне стаття, змісту якої повинен відповідати використаний інтертекстуальний елемент.

Список літератури

1. Ильин И.П. Стилистика интертекстуальности: Теорет. аспекты // Проблемы современной стилистики / Ильин И.П. – М., 1989. – с. 186-207
2. Рихло П.В. Поетика діалогу. Творчість Пауля Целана як Інтертекстуальність / П.В. Рихло – Чернівці, 2005. – 240 с.
3. Фатеева Н.А. Интертекстуальность и ее функции в художественном дискурсе / Н.А. Фатеева – Изв. АН. Сер. лит. и яз. – М., 1997. – Т. 56, №5. – С. 12-21.

Наталя Галаса

Науковий керівник – доц. Смірнова М.Р.

**Прикметники моральної оцінки
в романі Франсуа Моріака «Гадючник»**

Категорія оцінки – це складна багатоаспектна категорія, результат граматикизації розумової філософської категорії. Оцінка є найяскравішим представником прагматичного значення. Щодо понять та відповідних їм поглядів і почуттів, виокремлюють раціональну оцінку, морально-етичну, філософську та прагматичну оцінку [1, с.14]. Засоби вираження оцінки різноманітні. До них можна віднести інтонацію, оцінні конструкції, оцінні фразеологізми, певні афікси, і, звичайно, пряме та переносне значення слова [3, с. 66 – 67].

Наше дослідження присвячене моральній оцінці, яка знаходить своє вираження в прикметниках. На думку Г.А. Уфимцевої, предметний зміст прикметників складається не тільки з денотативних та сигніфікативних семантичних ознак, ад'єктивні одиниці включають і оціночну ознаку [2, с. 199], яка вирізняється значною різноманітністю.

Так, виділяється група прикметників загальної оцінки, значення яких зводиться до загальної оцінки об'єкта, без вказівки на певні ознаки, а також велика група прикметників із власне оцінним значенням, які дають оцінку одному з аспектів об'єкта з певної точки зору, при цьому зазвичай називається й сама ознака, що оцінюється. До складу другої групи входять і лексико-семантичні варіанти прикметників, які позначають моральні якості людини. Значення вказаних ЛСВ мають у собі ознаку «добре / погано», основою виникнення якої є відповідність / невідповідність прийнятим у суспільстві морально-етичним нормам. Наявність «плюса» чи «мінуса» в значенні слова – найважливіший показник оцінки [1, с.12].

Матеріалом дослідження слугував роман Ф. Моріака «Гадючник». Шляхом суцільної вибірки з роману було виокремлено ад'єктивні одиниці, що позначають позитивну та негативну моральну оцінку. Загалом проаналізовано 86 одиниць у всіх контекстах їх вживання у творі. Більшість (76%) становлять прик-

метники негативної моральної оцінки. Це пояснюється тим, що твори Моріака сповнені глибокого психологізму і трагізму, породженого бездуховністю тогочасного суспільства.

Ядром лексико-семантичної категорії негативної моральної оцінки є такі ад'єктивні одиниці: *faux* (12 випадків вживання), *horrible* (11), *affreux* (9), *dur* (9), *atroce* (8), *odieux* (8). Дані лексичні одиниці були піддані класифікації за сполучуваністю з тими чи іншими класами синтагматичних партнерів:

1) власне людина – 32 ЛО;	7) почуття – 7 ЛО;
2) абстрактні поняття – 31 ЛО;	8) психічний стан людини – 7 ЛО;
3) ставлення людини до інших осіб – 26 ЛО;	9) людський голос – 4 ЛО;
4) дії, вчинки – 23 ЛО;	10) група людей – 3 ЛО;
5) зовнішність – 10 ЛО;	11) риси характеру – 2 ЛО;
6) ставлення до себе – 9 ЛО;	12) манери – 2 ЛО.

Відтак, ядром лексико-семантичного поля негативної моральної оцінки у романі "Гадючник" Ф.Моріака виступає сама людина та її світобачення, яке втілюється в абстрактних поняттях. Саме так засуджує автор ставлення людини до інших осіб, її дії та вчинки.

Цілком зрозуміло, що один проаналізований твір не дає підстави для ґрунтовних висновків. Охарактеризовані семантичні особливості використаних у романі «Гадючник» ад'єктивних одиниць є тільки гіпотетичними припущеннями, які потребують глибокого вивчення як на матеріалі романів, так і на матеріалі драматичної та поетичної спадщини письменника.

Список літератури

1. Арутюнова Н.Д. Типы языковых значений: Оценка. Событие. Факт / Нина Давидовна Арутюнова. – М.: Наука, 1988. – 341 с.
2. Уфимцева А.А. Лексическое значение: Принципы семиологического описания лексики / Анна Анфилофьевна Уфимцева. – М.: Наука, 1986. – 239 с.
3. Харченко В.К. Разграничение оценочности, образности, экспрессии и эмоциональности в семантике слова / В.К. Харченко // РЯШ. – 1976. – №3. – С. 66 – 71.

Юлія Гапей

Науковий керівник – доц. Задорожна І.П.

Прикметники на позначення просторових характеристики фразеології німецької мови

Мові притаманна постійна мінливість її лексичного складу. Він безпосередньо відображає життя народу, весь час поповнюється новими словами поповнюється новими словами, оновлюється. У процесі вивчення мови велику роль відіграє знання семантики слова та сталих словосполучень. Вивчення фразеологізмів як мовних одиниць є прерогативою фразеології, яку досліджували видатні вчені, такі як Ш. Баллі, В.В. Виноградов, О.І. Смирницький, Н.М. Амосова, А.В. Кунін, О.М. Бабкін та інші.

Метою нашого дослідження є кількісний аналіз фразеологічних одиниць (далі ФО) із компонентом-прикметником на позначення просторових характеристик.

Матеріалом дослідження слугував «Німецько-український фразеологічний словник» В.І. Гавриця та О.П. Пророченко [1], з якого методом суцільної вибірки було відібрано 483 ФО, у складі яких було зафіксовано прикметники на позначення просторових характеристик предметів (це приблизно 2 % усіх зафіксованих у цьому словнику ФО).

Загалом було опрацьовано ФО із 12 прикметниками на позначення простору, а саме: hoch, klein, kurz, breit, eng, lang, rund, eckig, voll, leer, groß, riesig, halb, niedrig. Кількісні показники цих прикметників відображені в таблиці 1.

Таблиця 1

Вживання прикметників на позначення просторових характеристик предметів у фразеології німецької мови

Прикметник	К-сть ФО	Приклад
groß	132	Großen Anhang haben.
voll	90	Volle Ähre neigt das Haupt.
klein	68	Klein, hurtig und keck stößt den Großen in Dreck.
lang	52	Zeit ist j-m lang geworden. der runde Tisch
kurz	43	j-n kurz abweisen
hoch	36	Wer hoch klimmt, der fällt hart.
leer	18	Vor leeren Bänken predigen.
breit	12	Es ist so breit wie lang.
eng	9	Den Schmachtriem enger schnallen.
halb	8	Guter Anfang ist halbe Arbeit.
niedrig	6	Ein niedriges Dach.
rund	5	der runde Tisch
eckig	3	j-m den eckigen Kopf behacken
riesig	1	Einen riesigen Bammel haben.

Отже, як свідчать дані табл. 1, серед прикметників на позначення просторових характеристик предметів частіше за все в складі німецькомовних ФО вживається прикметник «groß», який є, на нашу думку, найчастотнішим серед досліджуваних прикметників і у мовленні [2].

Список літератури

1. Німецько-український фразеологічний словник Гаврись В.І., Пророченко О.П. – К.:Радянська школа, 1981.-Т.1-416 с; Т.2 – 382 с.
- 2.Задорожна І.П. Семантичні та сполучувальні властивості компонентів фразеологізмів у німецькій мові : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук. – Львів, 2003. – 20 с.

Катерина Гетманчук

Науковий керівник – доц. Стефурак О. В.

Гіперо-гіпонімічні відповідники лексичних одиниць у франко-українських перекладах

Основне завдання перекладача – досягнення адекватності перекладу, що можливе за умови вмілого застосування різноманітних перекладацьких трансформацій. Отже, дослідження використання гіперо-гіпонімічних заміни у перекладах французьких творів українською мовою видається **актуальним**, оскільки сприятиме більш глибокому розумінню трансформаційного аспекту перекладу. **Мета** пропонованої роботи полягає у теоретичному обґрунтуванні перекладацьких прийомів конкретизації та генералізації значення, а також в аналізі використання цих прийомів у перекладах французьких творів Гі де Мопасана українською мовою.

Конкретизація – це спосіб перекладу, при якому виникає заміна слова або словосполучення іноземної мови з більш широким предметно-логічним значенням на слово в перекладі з більш вузьким значенням. А *генералізація* – це зворотний процес. Він має місце в тих випадках, коли міра інформаційної впорядкованості вихідної одиниці вища за міру впорядкованості відповідної їй за змістом одиниці в мові. Перекладацькі трансформації такого типу можливі завдяки родо-видовим відношенням між словами та поділом їх на гіпоніми та гіпероніми.

Гіперо-гіпонімічні заміни можливі для лексичних одиниць різного морфологічного плану, проте у нашій роботі дослідження проводилось на основі виявлення та аналізу гіперо-гіпонімічних трансформацій під час перекладу іменників та дієслів.

На основі деяких прикладів можна виявити особливості застосування гіперо-гіпонімічних заміни та кількісного співвідношення явищ гіпонімії і гіперонімії. У даному дослідженні виявлено та проаналізовано 200 прикладів гіперо-гіпонімічних заміни, серед яких виявлені 38 випадків гіпонімії дієслів. Наприклад: ...Jacques Randel, ... ne faisait rien ... et **mangeait la soupe des autres** – ...Жак Рандел, ... нічого не робив ... **об'їдав** інших. У цьому випадку дієслово *об'їдати* є гіпонімом для дієслова *manger* – їсти. Така заміна несе емоційне забарвлення, конкретизація вжита перекладачем для пере-

дачі самопочуття героя у сім'ї. Аналіз виявив 86 випадків подібних трансформацій серед іменників. Напр.: ...Et il chercha **un établissement** qui fut déjà fréquenté – ...Він почав шукати *кафе*, де були б уже відвідувачі. У перекладі наведеної фрази французьке слово *un établissement*, що означає *установа, споруда* було замінено на слово *кафе* – гіпонім для слова *установа*. Конкретизація іменників у перекладі зазвичай мотивована необхідністю дотримання змісту та кращого розуміння для читача.

Генералізація в перекладах французьких творів українською зустрічається рідше, ніж конкретизація. При виконанні даної роботи вираховано кількість виявлених явищ гіперонімії перекладу дієслів, а саме 38 випадків. Напр.: Il se rappelait ses deux années d'Afrique, la façon dont il **rançonnait** les Arabes... – Йому пригадалися ті два роки, коли він був у Африці, де **грабував** арабів.... У цьому випадку дієслово **rançonner**, що означає *вимагати викуп*, є гіпонімом для дієслова *voler - грабувати*, саме його вжито у перекладі. Для перекладу іменників також застосовують прийом генералізації. Кількісні підрахунки свідчать про переважання випадків гіперонімії саме для іменників: виявлено 60 перекладацьких заміні такого типу. Напр.: De temps en temps **une rôdeuse** s'arrêtait ... – Час від часу яка-небудь **жінка** спинялась біля них .... Іменник *une rôdeuse* – *бродяга, біднячка* було замінено при перекладі на слово широкішого значення – гіперонім *жінка*.

Отже, узагальнюючи результати дослідження можна виділити кількісний показник гіпонімічних заміні – 124 випадки із 200 проаналізованих, гіперонімія присутня у 76 випадках відповідно. Такі дані свідчать про фактичну перевагу конкретизації як трансформаційного прийому під час перекладу творів Гі де Мопассана українською мовою. Аналіз фактичного матеріалу дав змогу визначити причини такого домінування гіпонімії. Конкретизація у більшості випадків мотивована бажанням перекладача досягти повного розуміння змісту твору, а також його культурно-етнічного підґрунтя. Генералізація ж у цьому випадку слугує так званім редагуючим елементом для уникнення нагромадження одноманітної лексики, а також встановлення акцентів над основною і другорядною інформацією у тексті.

Ірина Гогоман

Науковий керівник – доц. Стефурак О. В.

Лінгвопрагматичні особливості аргументації у сучасному французькому політичному дискурсі

У політичному дискурсі завжди присутня певна інтенція, тобто намір мовця, наприклад, переконати аудиторію. Здатність дискурсу здійснювати цілеспрямований вплив на реципієнта називають прагматичним потенціалом дискурсу. Засоби аргументації як один з найбільш ефективних засобів здійснення впливу забезпечують ефективність політичного дискурсу, становлять об'єкт лінгвістичного аналізу у працях багатьох науковців, що свідчить про **актуальність** дослідження цього питання. **Мета** пропонованого дослідження – визначити сутність та види маніпулювання аудиторією, виявити мовні стратегії в політичній комунікації, дієвість риторичних засобів та фігур у політичних промовах.

О. А. Івін визначає аргументацію як мовленнєву дію, що включає систему тверджень або аргументів, призначених для переконання аудиторії у правильності певної думки. Таким чином, для реалізації запланованих прагматичних установок (зокрема, наміру переконати аудиторію), мовець у політичному дискурсі підбирає мовні засоби відповідно до своїх намірів здійснити певний вплив на реципієнта. Відповідно до принципів пріоритетів мовця виокремлюють певні комунікативні стратегії, які застосовують як „спосіб корекції світу адресата” [1, 457с.]. Зокрема, Н. В. Шибанова виокремлює три основні прагматичні стратегії аргументації у політичному дискурсі, які супроводжуються певними мовленнєвими тактиками і реалізуються за допомогою відповідних мовних засобів [2, с. 12].

Стратегія оцінювання передбачає тактику позитивної та негативної оцінки.

Позитивна оцінка ситуації вбачається у підтримці, демонстрації позитивної сторони ситуації, створенні позитивного образу:

La Culture, c'est la réponse française à la crise. La Culture nous fournit un héritage, des repères, un monde commun à partager (нідпрумка) [3];

Le département des Arts de l'Islam décidé par Jacques Chirac a eu les crédits nécessaires et sera ouvert au mois de septembre -- autre

réalisation de Rudy RICCIOTTI (створення позитивного образу) [3].

Негативна оцінка реалізується через критику ситуації, створення негативного образу та перебільшення:

La réponse à la crise ne peut pas être dans la rétractation (критика ситуації) [3];

La révolution numérique serait destructrice si les créateurs devaient en assumer le prix à travers l'expropriation de leurs droits. C'est une réalité incontournable (перебільшення) [3].

Стратегія створення достовірності здійснюється завдяки посиленням на авторитетну особу, на офіційні документи та наведення статичних даних та прикладів:

Le budget de la Culture, entre 2007 et 2012 s'est accru de 21% [3].

Стратегія оптимізації зусиль реципієнта реалізується за допомогою інтимізації або апеляцій до спільного інтересу, а також за допомогою використання професійного жаргону для підкреслення авторитетності. Напр.:

Il faut vraiment que nous réfléchissions ensemble sur la façon dont les spectacles, une fois produits, seront d'avantage joués et diffusés [3];

Таким чином, проведене дослідження дискурсу одного з французьких політичних діячів, Ніколя Саркозі, дає змогу стверджувати, що для формування цілісного уявлення про сутність політичного красномовства, його функціонування і механізми впливу на суспільство і окрему людину потрібен інтегрований підхід, що дозволив би дати більш системні відповіді на ці питання.

Список літератури

1. Ивин А. А. Основы теории аргументации / Александр Архипович Ивин. — М.: Изд-во центр ВЛАДОС, 1997. — 457 с.
2. Шибанова Н. В. Прагматический аспект текста политического радиокomentarия / [Електронний ресурс]. Н. В. Шибанова. — 2004. — Режим доступа : <http://www.dissercat.com/content/pragmaticeskii-aspekt-teksta-politicheskogo-radiokommentariya>.
3. Sarkozy N. Discours politiques / Nicolas Sarkozy. — 2012. — [Ressource électronique]. — Disponible sur: <http://www.veronis.fr/discours/transcript/2012-01-24/Sarkozy>.

Катерина Годованюк
Науковий керівник – асист. Семенюк Л.В.

Актуальні засоби впливу на думку громадськості

В умовах світового розвитку дедалі більшу роль відіграють інститути громадянського суспільства. Громадська думка – це колективне судження людей, у якому ставлення до подій і явищ виявляється у формі схвалення, осуду або вимоги. Громадська думка формується в процесі руху інформації в суспільстві, відображає людське буття, суспільну практику людей і виступає як регулятор діяльності [1].

Найбільшу роль у формуванні й поширенні громадської думки відіграють засоби масової інформації.

ЗМІ не просто інформують, повідомляють новини, але й пропагують певні ідеї, погляди, вчення, політичні програми та тим самим беруть участь у соціальному управлінні. Шляхом формування громадської думки, вироблення певних соціальних установок, формування переконань ЗМІ підштовхують людину до певних вчинків, дій.

ЗМІ є інструментом, за допомогою якого відбувається безпосереднє формування думку громадськості, та важелем участі в соціальному управлінні. Мас-медіа володіють маніпулятивно-управлінським потенціалом, змінюючи установки, моделі поведінки та сприйняття дійсності [3, с. 256].

Вплив реалізується на різних нейрологічних рівнях свідомості: духовність, ідентичність, переконання, поведінка, оточення. Експериментальне дослідження впливу свідчать про те, що журналістський текст має характеристики щодо зміни емоцій, установок, асоціацій аудиторії.

До актуальних засобів впливу на думку громадськості належать: нейролінгвістичне програмування; методи асоціацій та стереотипів; інформаційні війни; замовчування чи недомовки, пропаганда, використання національної ідеї, соціологічні дослідження [1].

Специфіка діяльності засобів маніпулювання полягає в тому, що в повідомленнях, що передаються пресою, розкривається світ, за допомогою якого культивуються певні зразки, еталони

поведінки, норми моралі, художні смаки, які орієнтують особистість.

Для газети важливий акцент на загальну панораму світових подій з виділенням з неї локальних подій, особливо значущих для даної країни, даного регіону або даної групи читачів. Для газетної продукції властивим є поєднання складніших інформаційних (інтерв'ю, репортаж) та аналітичних (кореспонденція, коментар) жанрів. Тижневі періодичні видання надають перевагу аналітичним жанрам (коментар, огляд, стаття, кореспонденція). Використовуються емоційно-забарвлені елементи для прихованого та явного впливу на аудиторію. Тонально забарвлені матеріали сприймаються краще, ніж офіційна інформація. Причому факти, обрамлені негативом, більшою мірою викликають бажання до дій.

В сучасному світі преса різними методами впливає на думку громадськості. Розвиненість громадянського суспільства диктує необхідність у формуванні громадської думки з того чи іншого приводу, адже більшість суспільно-політичних або економічних процесів може мати місце лише при підтримці суспільства. Тобто через високий рівень розвитку інститутів громадянського суспільства останнє є не лише об'єктом, але й впливовим суб'єктом політичного процесу, включаючи міжнародний його вимір.

Маніпуляція громадською думкою займає вагоме місце серед актуальних засобів впливу, а саме в політичному і публіцистичному дискурсах.

Список літератури

1. Городенко Л. М. Засоби масової комунікації у контексті громадської думки: формування, функціонування, жанрові прийоми [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://disser.com.ua/content/242464.html>.

2. Комаровский В. С. Средства массовой информации в системе общественных и властных отношений [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://www.kursach.com/biblio/0005001/0400.html>.

3. Почепцов Г. Информация и дезинформация / Г. Почепцов. — К.: Ника-Центр, Эльга, 2001. — 256 с.

Ігор Головащенко

Науковий керівник – асист. Семенюк Л. В.

Неологізми як засіб рефлексії інформації

Метою даної наукової розвідки є інтерпретація імпліцитної інформації, закладеної у неологізмах, та демонстрація їх інформаційно-функціонального потенціалу. Матеріалом дослідження слугували 117 газетних заголовків британського англomовного видання *The Telegraph*.

Спроби детермінувати поняття «неологізм» належать таким науковцям, як М.Н. Булавін, С.С. Волков, Р.З. Гінзбург, В.І. Заботкіна. [1, с. 127] Основна проблема полягає, по-перше, в складності зафіксувати, до яких часових рамок варто віднести певне слово і, по-друге, в абстрактності часових обмежень, які потрібно застосувати для ідентифікації неологізмів серед лексичних одиниць. [2; 1]. Таким чином, ми детермінуємо неологізм як лексичну одиницю, яка позначає нове явище чи поняття або є субститутом для вже існуючих процесів або феноменів.

У ході нашого дослідження ми послуговувалися класифікацією неологізмів, що ґрунтується на їх семантичних характеристиках. Згідно з даною класифікацією, неологізми поділяються на чотири групи: фонологічні, запозичення, семантичні та синтаксичні. [2, с. 1-2] Перший вид неологізмів являє собою конфігурацію певних звуків, що власне уподібнює їх звучання до певних звуків природи (*buzz, hiss, bumble, drizzle*) чи виду діяльності (*tap, zip, smack, clap*). [2, с. 2] Наприклад, *Ticking off time till the next disaster [The Telegraph, 28.08.2012]*. У даному прикладі проілюстровано вживання фонологічного неологізму, який містить не лише стилістичний ефект уподібнення звуку годинника, а й семантико-інформаційне забарвлення відсутності часу, пов'язане зі словосполученням «відлічувати останні хвилини».

Другий вид неологізмів представлений іншомовними словами, які поповнили лексичний запас англійської мови внаслідок їх частого вживання в кількох мовах світу (*duvay, envisage, sauna, balalaika, kindergarten*). [2, с. 2] Наприклад: *Ombudsman hires 1000 as money complaints surge [The Telegraph, 10.01.2013]*.

Даний неологізм розшифровує поняття, яке позначає: омбудсмен – це посадова особа, яка наглядає за дотриманням законних прав та інтересів громадян.

До третього виду неологізмів належать семантичні неологізми, які утворені шляхом словотворчої деривації, найчастіше конверсії (*to leaflet, to google*) й афіксації (*teleshopping, workaholic, groupie*) [2; 3]. Наприклад: *After Clash Over Afghan Election, U.N. Fires a Diplomat [The Telegraph, 30.08.11]*. Номіналізація дієслова *clash* стала способом утворення неологізму, семантика якого складає варіативний ряд «сварка, непорозуміння, зіткнення інтересів, конфлікт».

Четвертий вид неологізмів – синтаксичні – утворені шляхом злиття переважно двох компонентів у єдиний складний неологізм (*hot button, space tourism, genetic engineering*) [2; 3]. Наприклад: *Scientists aiming to make space mining a reality in the next 10 years [The Telegraph, 4.03.2013]*. У даному випадку неологізм несе інформацію широкого спектра робіт з видобутку ресурсів (встановлення техніки, налагодження енергопостачання, передача видобутих ресурсів, тощо), які будуть проводитися в космосі.

Отже, дослідження інформаційно-функціонального потенціалу неологізмів у перспективі дасть можливість виокремити тенденції утворення неологізмів, з'ясувати особливості їх семантичного компоненту, а також структурувати неологізми за ознакою інформаційної наповненості.

Список літератури

1. Англійські неологізми: нове у використанні способів творення [Електронний ресурс] / Бондаренко О. М., Черневич А. О. – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/natural/Vznu/fil/2010_1/127131.pdf.
2. Фурсова Н. М. Неологізми та їх роль в сучасній англійській лексикології [Електронний ресурс] / Н. М. Фурсова. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/nvnau_ppf/2010_150/10fnm.pdf.
3. <http://www.telegraph.co.uk>.

Юлія Головащенко

Науковий керівник – доц. Куконіна Н.А.

Основні модерністичні тенденції в українських перекладах творів Шекспіра

Тематика наукових досліджень з питань творчого доробку Вільяма Шекспіра досить варіативна; зокрема, вона стосується лексико-граматичних характеристик шекспіріани, літературознавчих питань творчості Великого Барда, а також перекладознавчих проблем адаптації шекспіріани до світоглядно-культурних рамок вітчизняної літератури. Останнє питання набуває чимраз більшої актуальності серед науковців сьогодення (М. Габлевич, Л. Коломієць, В. Ніконова, Н. Торкут).

Метою даної розвідки є визначення основних модерністичних тенденцій у перекладах Шекспіра українською мовою на матеріалі перекладу трагедії «Гамлет» Леонідом Гребінкою.

Переклад «Гамлета» Леоніда Гребінки належить до найкращих зразків української перекладацької майстерності. Він вражає силою поезики та міццю українського слова. Л. Гребінка відтворив експресивний компонент, поетичну багатогранність, відкрив багатство українського словника та «широкий реєстр народної мови». [2, с. 174] Отже, робота відомого українського поета і перекладача заслуговує на підвищений інтерес серед наукової та індивідуально-читацької аудиторії.

У процесі дослідження ми виокремили кілька тенденцій, які притаманні перекладу Л. Гребінки, й ідентифікували їх як модерністичні, оскільки вони відображають особливості розвитку української мови й літератури в модерністичний період. Отже, до таких тенденцій належать:

- 1) вживання дієслів, що закінчуються на *-сь*: *закладавсь*, *супивсь*, *переконавсь*, *зустрівсь*, *видавсь*, *повівсь*, *спричинивсь*. Наприклад: "He hath, my lord, of late *made* many tenders / Of his affection to me." // «Він, пане, *признававсь* мені в коханні / Пристойним чином». Як бачимо, даний прийом був використаний для втілення величі поетичного складу оригіналу в перекладі та проектуванні Шекспірівського вірша на простір української поетичної традиції;

- 2) вживання наказового способу першої особи множини із нульовим закінченням: повіст $\bar{i}$ м, пов $\bar{i}$ м, ход $\bar{i}$ м, скорот $\bar{i}$ м, мовч $\bar{i}$ м, запиш $\bar{i}$ м, йд $\bar{i}$ м. Наприклад, "*Let's follow; 'tis not fit thus to obey him.*" // «*Ход $\bar{i}$ м* слідком; негоже в цім коритись». На нашу думку, даний вибір Гребінки можна констатувати як спробу додати перекладу високої стильової поетичності;
- 3) вживання інфінітиву із суфіксом *-ть*: згадува $\bar{t}$ ь, гаса $\bar{t}$ ь, збагну $\bar{t}$ ь, виправит $\bar{t}$ ь, сказа $\bar{t}$ ь, писа $\bar{t}$ ь. Наприклад: "Heaven and earth! / *Must I remember?*" // «Небо і земля! / Чи *згадува $\bar{t}$ ь?*». У даному прикладі Л. Гребінка поєднав слово Шекспіра з поетично-експресивним потенціалом української мови;
- 4) вживання модальних підсилювальних часток: тому- $\bar{t}$ о, ви- $\bar{b}$ о, подумай- $\bar{n}$ о, шануй- $\bar{b}$ о, тоді- $\bar{t}$ о, чому- $\bar{b}$ о, дізнавсь- $\bar{b}$ о. Наприклад: "*Look to't, I charge you: come your ways.*" // «*Шануй- $\bar{b}$ о* наказ мій. Ходи здорова». Вони надають текстові українського звучання та належать до лексично-граматичних звичаїв української мовної свідомості.

Отже, дослідження спадщини Шекспіра в українському вимірі вимагає пильної уваги науковців. Вони дадуть можливість пошуку шляхів інтерпретації шекспіріани із врахуванням мовно-культурних і концептуальних традицій української літературної мови та сприятимуть подальшим розвідкам у цьому напрямку.

Список літератури

1. Коломієць Л. В. Два Леоніда Гребінки: до питання про автентичний переклад і редакторську правку [Електронний ресурс] / Л. В. Коломієць. – Режим доступу: <http://shakespeare.zp.ua/texts.item.261/>.
2. Коломієць Л. В. Українські перекладачі «Гамлета» В. Шекспіра [Електронний ресурс] / Л.В. Коломієць. - Режим доступу: <http://shakespeare.zp.ua/texts.item.282/>.
3. Шекспір, Вільям. Гамлет, принц данський / пер. з англ. Л. Гребінки. – К. : Основи, 2003. – 198 с.

Діна Гончар
Науковий керівник – асист. Семенюк Л.В.

Переклад ФО із копонентом MONEY українською МОВОЮ

Трудності перекладу прислів'їв, приказок і фразеологізмів з однієї мови на іншу існували й існуватимуть завжди, оскільки їх переклад неоднозначний. Тому це питання залишається актуальним у сьогоднішніх лінгвістичних дослідженнях.

Прислів'я, приказки і фразеологізми є мовним зворотом, особливою формою, одягненою в короткий, римований вислів, що несе узагальнену думку, висновок, висловлювання з дидактичним нахилом. Основними їх особливостями є багатозначність, невідповідність зі значенням складових компонентів, омонімія [1, с. 24].

Метою даної роботи є дослідження перекладу фразеологічних одиниць, а саме розпізнавання сталих виразів у тексті оригіналу. Адже неправильне їх сприйняття призводить до спотворення тексту перекладу. Слід зазначити і необхідність зважати на національно-культурну специфіку мови, її образність. Оскільки, збігаючись за смислом, вони можуть мати різні емоційні відтінки або стилістичну забарвленість.

Відповідно до класифікації В.Л. Архангельського, можна виділити такі відповідності прислів'їв, приказок і фразеологізмів:

- Фразеологізм повністю збігаються з одиницею фразеологізму мови перекладу в прямому і переносному значеннях. Наприклад:

Money rules the world – Гроші правлять світом;
All is not gold that glitters – Не все те золото, що блищить;
Easy money – легкі гроші;
Look/feel like a million dollars – виглядати/почуватися на мільйон [2].

- Частковий збіг з мовою перекладу. Однакове переносне значення передається за допомогою іншого образу, зберігаючи всі інші компоненти фразеологізму. Наприклад:

White cash – законні гроші;

He who pays the piper calls the tune – хто платить, той й музику замовляє;

To be fleeced of one's money – роздягнути до гола [2; 3].

• Варіант оригіналу не відповідає мові перекладу. Тут відбувається відмова від застосування відповідності фразеологізму і відбувається опис основного (переносного) сенсу поєднання, що перекладається. Наприклад:

Money really talks – за гроші можна все;

To pour money down the drain – сїяти грошима;

bottom dollar – остання копійка [3, с. 69].

Загальний кількісний аналіз вказує на те, що фразовий еквівалент та фразовий аналог є найчастішими способами перекладу ФО із компонентом MONEY, де із 150 ФО за допомогою фразового еквіваленту перекладено 88 одиниць, фразового аналогу – 49, калькування – 6 і описового перекладу – 4 одиниці.

Переклад фразеологізмів, прислів'їв і приказок можна вважати одним з найважчих перекладацьких аспектів, оскільки дуже складно перекладати те, що вважається духовною спадщиною народу, частиною їх культури. Смысл, зрозумілий одній людині, здається чимось новим для іншого. Досить часто, щоб розкрити повне значення фразеологізму, необхідно знайти його еквівалент в мові перекладу. Проведений кількісний аналіз відповідників ФО вказує на те, що в українській мові також існує багато схожих ФО із компонентом ГРОШІ. Тож можна зробити висновок, що для українців матеріальний аспект життя також дуже важливий. Проте перспективним вважається питання щодо лексико-семантичних варіантів лексеми ГРОШІ, які також виражатимуть матеріальний аспект життя.

Список літератури

1. Архангельский В.Л. Устойчивые фразы в современном русском языке. – Ростов - н/Дону, 1964. – 290 с.
2. Владовская И.С. Сборник фразеологических словосочетаний и идиом разговорного английского языка. – М., 1970. – 360 с.
3. American Idioms Dictionary. Richard A.Spears. Lincoln, Illinois, USA, 1991. – 463 p.

Лілія Гончар

Науковий керівник – асист. Лукашук М. В.

Етимологія власних імен роману Агати Крісті «Вбивства за алфавітом»

Власні імена, що створювалися протягом багатьох століть і під впливом ряду мов, в даний час являють собою яскраву сукупність назв. У дослідженнях етимології лексичних одиниць дедалі частіше простежується тенденція вийти за рамки слова як одиниці мовної системи, що викликано прагненням зрозуміти, як функціонують різні за складом слова в мові, і на цій основі глибше заглянути в механізм формування їх семантики. Прості слова частіш за все нічим не обумовлені. У них опора йде на план вираження.

У підданному лінгвістичному аналізу творі Агати Крісті «Вбивства за алфавітом» ми зафіксували досить велику кількість імен – 25 одиниць. Тут відповідно виділили 2 групи імен: чоловічі та жіночі. Проаналізувавши зустрічальність імен, ми дослідили їх етимологію.

Найчастіше в основі імені лежала якась, як правило, позитивна властивість людини, її духовна якість, риса характеру. Імена Amelia і Emmeline (Агата Крісті використовувала деривати цих імен, відповідно, Milly і Emily) мають у своїй основі подібні якості: Amelia [тевт.ім.; букв, 'працьовита, старанна']; Emmeline [фр. Emilie <лат. Aemilia, жін. до Aemilius - рід. ім'я (III-I ст. до н.е.) <aemulus 'ревна, старанна', наприклад: "I consider it just possible that the waitress, Milly Higley might know something useful" [1, с.158].

До групи імен, пов'язаних з найменуваннями тварин і рослин, належить ім'я Lionel [фр., зменш. від lion 'лев'; букв, 'левеня, молодий лев'], яким Крісті назвала одного з героїв роману "The ABC Murders", "It is difficult for me, Sir Lionel," he said. "I am, as you might say, an interested party" [1,с.58].

Незвичайні абстрактні іменники лежать в основі жіночих імен Magy і Constance. Відзначимо етимологію цих імен: Magy [СР-англ. Marie <ін-англ. Mana, Mane <лат. Maria <грец. Mariam, Maria <др.-евр. Miryam; імовірно 1) 'гіркоту'; 2) 'обурення,

опір’]; Constance [фр. <Лат. Constantia <constantia ‘незмінність, сталість, твердість’]. Можна припустити, що приводом для наречення цими іменами послужили якісь події в житті людей, риси їхнього характеру : "Hoping I am not troubling you, Yours respectfully, Mary Drawer" [1, с.78].

На межі між простими і складними іменами знаходяться імена, запозичені з інших мов, що зазнали процесу спрощення. В основу таких імен лягли цілі номінативні фрази, наприклад: імена Donald [гаельської Domhnall, Donnall; буквально означає ‘володар світу, могутній у всьому світі’], Franklin [среднеанглійського frankelein, що означає ‘вільна людина’] і т.д.

Такі особливості простих імен та імен, віднесених нами до групи простих власних назв. Поступово вони витіснялися складними, двокомпонентними іменами.

Принциповою відмінністю складних слів від усіх інших лексичних одиниць, є той факт, що "провідні семантичні категорії знаходять у них, як правило, своє формальне відображення, тобто реалізуються за допомогою наявного окремого морфемного існування" [2, с.99]. Оскільки історія Великобританії була постійно пов'язана з війнами, то чоловік, у першу чергу, повинен був бути захисником своєї Батьківщини. Це може бути проілюстровано на прикладі імені Alexander - так Агата Крісті назвала головного героя детективу : "Mr. Alexander Bonaparte Cust rose from his seat and peered nearsightedly round the shabby bedroom" [1, с.14]. Буквальне значення цього імені – ‘захисник людей’: (лат. <грец. Alexandras <alexhein ‘захищати’ + aner ‘людина, чоловік’].

Отже, імена, що вживаються в тексті, за етимологією мають позитивні і негативні риси. Агата Крісті широко застосувала імена різних типів і їх деривативи, відобразивши таким чином ономастикон сучасної англійської мови.

Список літератури

1. Agatha Christie The ABC Murders / Agatha Christie – London: Collins Crime Club, 1936. – 256 p.
2. Кубрякова Е.С. Семантика производного слова / Кубрякова Е.С. – М. : Наука, 1980. – Р. 99.

Ірина Грабар

Науковий керівник – асист. Семенюк Л.В.

**Лінгвістичний аналіз мовних засобів політичних
лідерів
(на прикладі промов Барака Обама)**

Написання промов є вельми складним процесом, адже у більшості випадків політики у процесі виступу повинні не тільки поінформувати аудиторію про певний аспект суспільного життя, але й, що важливіше, домогтися прихильності аудиторії, переконати слухачів прийняти ту чи іншу позицію, а також залучитися підтримкою громадян [1, с.184].

Аналізуючи промови політичних діячів, можна виявити стратегії і тактики аргументації, що використовуються ними з ціллю переконання аудиторії. Дослідження виступів дозволяють, з одного боку, прогнозувати подальші дії і наміри політика, а з іншого – встановлювати найбільш ефективні засоби впливу на слухачів.

Мета даної статті – дослідження мовних засобів, які використовують політичні діячі.

Об'єктом аналізу є політичні промови президента Сполучених Штатів Америки Барака Обама.

Опираючись на результати досліджень, ми помічаємо, що виступи Барака Обама характеризуються зрозумілістю і доступністю текстових повідомлень для своєї аудиторії, що є одними з основних засобів досягнення успішності публіцистичних текстів, вони насичені експресемами, що покликані пожвавити виклад, зацікавити слухача, дати текстові емоційний заряд, метафоричними моделями зі сферою-джерелом «хвора людина» [3]: *painful times (Moscow, July 7, 2009)*; *painful history (Cairo, June 4, 2009)*; *endured the pain of dislocation (Cairo, June 4, 2009)*; *enormous trauma (Cairo, June 4, 2009)*. Метафори переважно носять емотивний характер, тобто вони створені для того, щоб перенести емоційне ставлення до поняття-джерела на поняття, яке концептуалізоване метафоричним значенням слова. Болючі часи та історія, біль переселення, травма і агонія для Америки і світу – такі вирази підсилюють настрої важкості й викликів історії.

Важливе значення у промовах Барака Обама займають риторичні питання. Цей прийом надзвичайно посилює виразність мовлення оратора, оскільки риторичне питання – це питання, відповідь на яке вже відома. Тому це є одним із соціолінгвістичних засобів впливу на адресата.

“What change will they see?”, “What progress will we have made?”, “Are you fired up? Ready to go? Fired up. Ready to go”.

Для логічного й емоційного підсилення повідомлення Обама вживає емпатичні конструкції з дієсловом *to do*, яке передає значення інтенсивності дії: *I do so recognizing that change cannot happen overnight (Cairo, June 4, 2009)* [2]. Так президент наголошує на тому, що він усвідомлює, що зміни відбуваються швидко.

У своїх промовах президент часто виступає як людина, в якій наступні висновки базуються на попередніх. Логік як комунікативна роль Барака Обама відображає більшою мірою його мовно - риторичну компетенцію. Своє вираження зазначена комунікативна роль отримує в таких реченнях: *“And today I will focus on four areas that are critical to the future of Africa and the entire developing world: The first issue that we have to confront... The second major source of tension that we need to discuss... The third source of tension... The fourth issue that I will address...”*

Отже, підсумовуючи отримані матеріали, слід зазначити, що мовні засоби, які використовує американський президент у своїх промовах, підсвідомо допомагають йому домогтися прихильності громадян.

Список літератури

1. Цапро Г. Ознаки гендерного вокабулярія / Г. Цапро. – К., 2002. – 269 с.
2. Henninger, Daniel. Obama and the Speech / D. Henninger. – The Wall Street Journal Europe. – 16.07.2009. – Mode of access: <http://online.wsj.com/article/SB124770201578748541.html>.
3. Remarks By President Barack Obama [Electronic resource] – Mode of access: <http://www.whitehouse.gov/the-press-office/remarks-president-barack-obama-prague-delivered> .

Олена Грабчак

Науковий керівник – асист. Лесінська О.М.

Фразеологічна одиниця з компонентом частина тіла в мові художніх текстів

Звернення до вивчення фразеологічних одиниць (ФО) із компонентами «частин тіла» зумовлено зростаючим інтересом лінгвістики останніх десятиліть до ролі людського фактора у мові, оскільки зрозуміти природу мови та пояснити її можна, лише виходячи з людини та її світу. Під ФО із компонентом-соматизмом (із грецької «soma» - тіло) або соматичною фразеологічною одиницею зазвичай розуміють фразеологізм, головним чи залежним компонентом якого є слово, що позначає не лише зовнішні фізичні форми організму людини (голова, рука, ніс і т.д.), але й елементи серцево-судинної, нервової та інших його систем (кров, мозок і т.д.) [4].

Уперше в лінгвістичний ужиток термін «соматичний» був уведений Ф. Вакком [2], який розглядаючи фразеологізми естонської мови, які містять у своєму складі слова-назви частин людського тіла, назвав їх соматичними.

Соматична лексика – одна з найбільш універсальних лексичних груп та один із найбажаніших об'єктів дослідження в порівняльно-історичних, структурно-порівняльних та лінгвокультурологічних працях відомих лінгвістів, таких як Дж. Сейдл, А. І. Альохіна, Л. В. Архипкіна, А. В. Кунін та ін., які виділяють цей пласт лексики зазвичай першим у лексико-тематичній системі будь-якої мови. За словами С.Н. Белявського, «людське тіло виявилось одним із найдоступніших для спостереження та вивчення об'єктів, і слова, які позначають частини тіла людини, такі ж стародавні, як і сама людська свідомість» [1].

Широкому використанню фразеологізмів із компонентами-соматизмами у мові художніх текстів сприяє їх яскраве забарвлення, нескладність граматичного оформлення, стилістичне різноманіття та наявність численних аналогів, дуже близьких за образною спрямованістю словосполучень.

Мета нашого дослідження – встановлення структурних особливостей ФО із соматизмами у мові художніх текстів.

Матеріалом слугували два романи видатного американського письменника Ч.Діккенса “The Pickwick Papers” і “The Life And Adventures Of Nickolas Nickleby”.

Проаналізувавши різні підходи до вивчення та систематизації ФО, за основу нашого дослідження ми обрали класифікацію І.В. Корунця, яка пов’язана з частинами мови, до яких належать компоненти ФО.

Отже, з опрацьованих нами 48 ФО із компонентами-соматизмами, які були відібрані із художніх творів, випливає, що ФО характеризуються такими типами:

- а) дієслівні ФО – 48%;
- б) субстантивні ФО – 35,4%;
- в) адвербіальні ФО – 16,6%.

Як свідчать результати дослідження, фразеологізми зі структурою речення та ад’єктивні компаративи, які також входять до даної класифікації, відсутні у корпусі відібраних ФО. Найбільш розповсюджені фразеологізми з дієслівним та субстантивним стержнем.

Список літератури

1. Белявский С.Н. Фразеологизмы говорят о много [текст] / С.Н. Белявский. – Минск : Вышэйш. Шк., 1997. – 223 с.
2. Вакк Ф. О. О соматической фразеологии эстонского языка. Вопросы фразеологии и составления фразеологических словарей / Ф. О. Вакк. – Баку, 1968. – 256 с.
3. Корунець І. В. Порівняльна типологія англійської та української мов: навч. посібник / І. В. Корунець. – Вінниця : Нова книга, 2003. – 458 с.
4. Селіванова О. О. Лінгвістична енциклопедія / О. О. Селіванова. – Полтава : Довкілля-К, 2010. – 844 с.

Структурні особливості рекламних знаків

Соціальне значення реклами, що стала важливим елементом суспільного життя і вийшла у ряд найважливіших видів масової комунікації, суттєві мовні процеси, які у ній відбуваються, стали об'єктом уваги лінгвістики, когнітивістики, соціолінгвістики. Тому загальним спрямуванням лінгвістичних досліджень на вирішення проблеми функціонування мови як інструменту переконання та спонукання визначено актуальність нашого дослідження.

Якісно новий крок у розвитку реклами був здійснений у 50-ті роки ХХ ст. при переході розвинутих країн до "ринку споживача". Даний тип ринку характеризується переважанням пропозиції над попитом, що дає споживачу можливість вибрати. При цьому різко загострюється проблема збуту. Ось чому рекламний знак став необхідним як єдиний засіб ідентифікації власником своїх товарів. Термін "реklamний знак" (РЗ) уперше уведений О.Д. Солошенком [2, с. 41].

У даній статті під РЗ розуміється будь-який знак, марка чи назва, які використовуються в рекламному дискурсі для розпізнавання товару, послуги тощо. Наприклад, *Aim* – назва зубної пасти; *Cafe Royal* – старовинний фешенебельний лондонський ресторан; *Hotac* – лондонська фірма, яка замовляє для туристів номери в готелі, квитки в театр.

Форма і зміст словесного РЗ часто визначаються метою та завданнями реклами, спрямованої на те, щоб вплинути на потенційного споживача, змусити його думати, а головне – діяти у певному, вказаному рекламою напрямку.

В англійській мові слова утворюються за синтаксичним, морфологічним, синтаксико-морфологічним та фонетико-морфологічним підходами.

Словоскладання. Це утворення нових слів шляхом поєднання двох або більше основ. В англійській мові існує дуже багато складних слів або композитів, а словоскладання є продуктив-

ним засобом збагачення словникового складу мови: *top-quality, economy-size, feather-light, longer-lasting*.

Афіксація. Це спосіб утворення слів за допомогою афіксів. У рекламній мові РЗ можуть утворюватися за допомогою :

А. Префіксів: *an* – < від *грец.* *a* –/ап– > – означає заперечення, відсутність. Наприклад, *Anefrin* < букв, без ефедрину > – медичний препарат;

Б. Суфіксів: – *a*. Наприклад, *Volta* – пилососи; *Planta* < від *лат.* *planta* – рослина > – маргарин; *Nordica* < від *англ.* *Nordic* – північний, скандинавський > – взуття.

Скорочення слів. У рекламній мові використовуються такі види скорочень: наприклад, *Tricity* < від *англ.* *electricity* – електрика > – побутові електроприлади та холодильники концерну "Торн електрикал індастріз" (*Thorn Electrical Industries*).

Конверсія. Конверсія є таким видом словотворення, при якому словотворчим засобом служить тільки сама парадигма слова [1, с. 98]. Наприклад, *Tuf* < від *tough* – міцний > чоловіче взуття виробництва компанії " .

Отже, продуктивними способами творення РЗ в англійській мові є словоскладання, афіксація, скорочення, конверсія.

Шляхи та способи творення РЗ тісно пов'язані з граматичною будовою англійської мови та з її основним словниковим фондом. Нові РЗ, утворені тим чи іншим способом, мають тенденцію до збагачення словникового фонду англійської мови. Штучно створені РЗ широко застосовуються у багатьох сферах комерції, входять до особливої "мови" бізнесу та торгівлі, характеризуються використанням міжнародної лексики, запозичуються іншими мовами, тобто мають тенденцію до інтернаціоналізації.

Список літератури

1. Антрушина Г.Б. Лексикология английского языка / Г.Б. Антрушина, О.В. Афанасьева, Н.Н. Морозова – М.: Высшая школа, 1985. – 223 с.
2. Розенталь Д.З. Язык рекламных текстов / Д.З.Розенталь, Н.Н. Кохтев – М.: Высшая школа, 1981. – 127 с.
3. Хворостин Д. Англо-русский словарь лингвистических терминов / Денис Хворостин. – Челябинск, 2007. – 113 с.

Олена Груніна

Науковий керівник – асист. Нагірний Л.Я.

Теоретичні засади дослідження англійської фразеології

Мовознавці ще не дійшли одностайної думки про те, що таке фразеологізм, а відповідно не мають і єдності поглядів на склад цих одиниць. Одні дослідники (Л.П. Сміт, В.П. Жуков, В.М. Телія, М.М. Шанський) включають до складу фразеології усі сталі словосполучення, інші (Н.М. Амосова, А.М. Бабкін, О.І. Смирницький) – лише певні групи. Так, В.В. Виноградов не відносить до фразеологізмів приказки та прислів'я, стверджуючи, що вони за семантикою та синтаксичною структурою відрізняються від фразеологічних одиниць. За В.В. Виноградовим, «Прислів'я та приказки мають структуру речення і не є семантичними еквівалентами слів» [1, с. 243].

Фразеологічні одиниці в різних джерелах іменуються по-різному: «нерозривні поєднання» (О.О. Шахматов), «сталі поєднання» (Т.І. Арбекова), «сталі вирази» (І.В. Арнольд), тобто сталі єдності, що складаються з кількох слів і виражають цілісні поняття.

Різноманіття та неоднорідність семантично сталих словосполучень і застосування багатьох підходів та концепцій до їх вивчення призводить до виникнення великої кількості різноманітних двозначних термінів, класифікацій даних мовних одиниць. При їх описі часто використовуються терміни *фразеологізм*, *фразеологічний зворот* або *фразеологічна одиниця*. У лінгвістичних працях зустрічається також термін *сталий словесний комплекс* (Л.І. Ройзензон, І.І. Чернишова). У нашому дослідженні будемо дотримуватись традиційних термінів: *фразеологічна одиниця* та *фразеологізм*.

Беручи до уваги дефініції низки мовознавців, доцільно для подальшого дослідження скористатися визначенням фразеологізму, запропонованим Н.П. Тимощук: фразеологізм – це відносно стала, соціально зумовлена лексико-граматична єдність двох і більше нарізно оформлених компонентів, граматично організованих за моделлю словосполучення чи речення, що виражає на основі (часто й стертого) образу цілісне переос-

мислене значення, яке автоматично відтворюється мовцями як готова до використання одиниця мови [2, с. 274].

Фразеологічні одиниці (далі – ФО) мають певні категоріальні ознаки. Більшість дослідників визнає, що:

- ФО – це особливий складений лінгвістичний знак, його компоненти – специфічно вжиті словесні знаки;
- основу фразеологізації становить епідигматика слова як вісь перехрещення його парадигматичних та синтагматичних зв'язків;
- часткове чи повне переосмислення компонентів зумовлює ідіоматичність ФО;
- семантична цілісність ФО та структурно-семантична подільність ФО знаходяться у діалектичному зв'язку;
- значення компонентів ФО фразеологічно пов'язані;
- компоненти ФО мають відносну самостійність;
- ФО – гетерогенні.

Виходячи з цих міркувань до категоріальних ознак ФО, дослідники зараховують: полілексичність, цілісність значення, відтворюваність, відносну постійність та сталість компонентного складу та структури, а також експресивність.

У зв'язку з цим можна окреслити деякі завдання фразеології. По-перше, фразеологічні одиниці потребують чіткої систематизації та класифікації; по-друге, не простеживши шлях історичного розвитку фразеологічної одиниці, неможливо до кінця зрозуміти її суть і точно визначити її значення та застосування в мові. Необхідно також з'ясувати закономірності виникнення фразеологізмів у мові та причини припинення їх вживання, а також особливості взаємодії з іншими виражальними засобами в мові.

Список літератури

1. Виноградов В. В. Избранные труды. Лексикология и лексикография / В. В. Виноградов. — М. : Наука, 1977. — 312 с.
2. Тимощук Н. П. Фразеологічна картина світу в романах Йозефа Рота / Н. П. Тимощук // Актуальні проблеми романо-германської філології в Україні та Болонський процес : матеріали Міжнародної наукової конференції (24—25 листопада 2004). — Чернівці : Рута, 2004. — С. 274—265.

Олександра Гузун

Науковий керівник – проф. Кушнерик В.І.

Методи дослідження у психолінгвістиці

У світлі сучасних лінгвістичних досліджень особливого значення набувають питання про мовну свідомість людини, організацію її внутрішнього лексикону, взаємодію індивідуального та загального мовних образів світу в межах однієї культури, мовних образів світу різних культур. Саме тому психолінгвістичні дослідження набувають дедалі більшої актуальності, претендуючи навіть на роль окремої галузі – асоціативної лінгвістики. Значущою проблемою сучасної психолінгвістики є систематизація методів психолінгвістики:

1. Метод суб'єктивних градацій (шкал) - У. Гуденаф, С. Рубінштейн, О.П. Клименко – досліджується семантична близькість слів однієї тематичної групи. Простий і прямий метод отримання матриці семантичної схожості, що ставить перед респондентами завдання оцінити "схожість значень" через певну градуальну шкалу.

2. Асоціативний експеримент – детально описаний у працях Дж. Діза, Дж. Діксона і Дж. Хортон, О.О. Леонтьєва, О.О. Брудного – підбір асоціатив щодо пропонованих слів-стимулів.

3. Метод семантичного диференціалу (СД) – розроблений Ч.Осгудом. Є побудовою семантичних просторів, комбінацією процедур шкалювання і метода контрольованих асоціацій. СД вигідно відрізняється від асоціативних методів більшою компактністю й легкістю статистичної обробки даних.

4. Метод семантичного радикалу (СР) (Лурія, Виноградова, 1971) – належить до розряду умовно-рефлекторних, де критерієм семантичної близькості досліджуваних об'єктів є перенесення умовно рефлекторної реакції з одного об'єкта на інший, семантично з ним не пов'язаний.

5. Метод підстановки або дистрибутивно-трансформаційний метод (Н. Хомський, Дж. Фодор, Дж. Кати, С. Джонс). Як правило, метод використовується для семантичного аналізу досить вузьких груп лексики, де він

застосовується для виділення смислових нюансів синонімів. Його модифікацією є метод незакінчених речень, речень із пропусками, де заповнення неповної ланки взаємозамінними словами свідчить про семантичну близькість цих слів.

6. Метод класифікацій, розроблений Дж. Міллером, ґрунтується на припущенні, що форми класифікації матеріалу відповідають внутрішнім семантичним зв'язкам цього матеріалу й структура цих зв'язків може відбиватися в процедурах класифікації.

7. Методи непрямого опосередкованого дослідження семантики представляють методи, в яких встановлення семантичних зв'язків досліджуваного матеріалу здійснюється опосередковано, через характер та особливості протікання психічних процесів переробки цього матеріалу, таких, наприклад, як вербальне навчання, запам'ятовування та розпізнання, переключення уваги тощо.

8. Психолінгвістичні методи дослідження фоносемантичних характеристик слів, психографологічних особливостей писемного мовлення, де встановлюється особистий стиль репрезентації інформації респондентами, зважаючи на довжину речень, кількість ужитих знаменних слів, коефіцієнт емболії, коефіцієнт службових слів тощо.

Існують різні класифікації психолінгвістичних методів вивчення значення. У багатьох експериментальних дослідженнях використовуються різного роду модифікації перерахованих вище методів, а також їх різні комбінації. Отже, на сьогодні маємо розвинуту сітку психолінгвістичних методів дослідження, серед яких найпоширеніший – асоціативний експеримент. В українському мовознавстві вони лише починають

активно розвиватися, а тому виникла потреба комплексного та систематичного опису розвитку таких досліджень у сучасній зарубіжній гуманітарній парадигмі.

Список літератури

1. Залевская А.А. Психолінгвістическіе ісследованія. Слово. Текст: Избранные труды. – М.: Гнозис, 2005. – 543 с.
2. Сахарный А.А. Введение в психолінгвістїку : курс лекцій. – Л.: Изд. Ленингр. ун-та, 1989. – 184 с.

Діана Давня

Науковий керівник – доц. Олексишина Л. Г.

Способи відтворення лексично наповнених артиклів іноземної мови засобами української мови

Проблема артикля та його місця – одне з найскладніших питань німецької граматики. Незважаючи на величезну кількість літератури з питань дослідження такого граматичного явища, як артикль, досі більшість науковців не дійшли єдиного погляду щодо його значення та функції.

Метою нашого дослідження є виявлення особливостей вживання артиклів, встановлення способів їх класифікації, функціонування артикля та виявлення способів відтворення лексично наповнених артиклів німецької мови засобами української мови. Матеріалом для дослідження стали художні твори німецьких письменників і їх переклад українською мовою.

Обрана тема дослідження актуальна, оскільки категорія визначеності та невизначеності нетотожна за лексичним вираженням в обох мовах, тому слід звертати увагу на правильність та чіткість передачі думки під час перекладу залежно від контексту. Об'єктом дослідження є німецький артикль, а предметом – його функціональні особливості, особливості його класифікації та способи перекладу.

Основна функція артикля в німецькій мові – вираження категорії визначеності / невизначеності іменника. Саме через ці значення співвідносні форми артикля *der / ein* беруть участь у вираженні даного / нового. Форми артикля *der/ein* тісно пов'язані з інтонацією та порядком слів. Неозначений (нульовий) артикль, вказуючи на невідомість предмета для слухача, показує, що саме в ньому укладено нове, отже, на ньому потрібно зробити наголос, напр., *Gestern haben wir ein neues Buch gelesen.* – Вчора ми читали нову книжку (книжка тут нове). Означений артикль, вказуючи на відомість предмета для слухача, змушує шукати дане (те, що потрібно виділити інтонаційно), напр., *Das neue Buch haben wir schon gelesen.* – Нову книжку ми вже прочитали (книжка тут дане, відоме).

Обидва артикли мають займенникове походження: означений артикль походить від вказівного займенника, а неозначений – від неозначеного займенника. Ці початкові значення артиклів іноді виявляються в їх сучасному вживанні. У таких випадках їх лексичне значення повинно бути передане в перекладі, інакше українське речення було б неповним і неточним, оскільки денотативне значення артиклів семантично є невід'ємною частиною всього смислового змісту речення.

Таким чином, хоча в українській мові артикли відсутні, значення, що передається за допомогою артиклів, в багатьох випадках може бути вираженим за допомогою особливих слів, які можна розглядати як визначники іменника – еквіваленти артикля в українській мові. Німецький означений артикль можна перекласти українськими ще більш конкретними детермінативами: *такий, цей, той*, а неозначений артикль як: *якийсь, який-небудь, один, будь-який, всякий, кожний*. Наприклад, "*Der Mann, der gestern abend mit dem Brot kam.*"- "*Той чоловік, що прийшов вчора ввечері з хлібом*"; "*...Und ich langweilte mich. Ein Lärm schreckte mich auf*" – "*...І я нудьгував. Якийсь галас злякав мене*".

Усі нюанси означеного та неозначеного артикля в німецькій та українській мові слід враховувати при перекладі з однієї мови на іншу з метою передачі відтінків лексичного й граматичного значення мови, що перекладається. Адже існують різні способи відтворення німецьких артиклів засобами української мови.

Список літератури

1. Бенвенист Э. Общая лингвистика. – М., 1974. – 448 с.
2. Грамматика немецкого языка. Гулыга Е. В., Натанзон М. Д. – М., 1957. – 355 с.
3. Крушельницкая К. Г., Попов М. Н. Совети переводчику. Учебное пособие по немецкому языку для вузов. – М., 2006. – 314 с.
4. Москальская О. И. Развитие артикля в древних германских языках. М., АДД. 1953. – 57 с.
5. Москальская О. И. Грамматика текста. – М., 1981. – 183 с.

Інеса Дайнеко

Науковий керівник – доц. Микитюк І. М.

Особливості перекладу музичної термінології

Музична термінологія різних європейських мов неодноразово була об'єктом лінгвістичних досліджень з огляду на своє значення в комунікативному, культурному й історичному відношеннях. Значення музичної термінології для європейських мов зумовлене, на наш погляд, важливістю функцій музики в сучасному суспільстві, до головних з яких належать функції художнього відображення дійсності, естетичного виховання, пізнавальна і розважальна [1, с. 44].

Актуальність дослідження зумовлена тим, що саме сфера функціонування відображає істинну картину конкретної галузевої термінологічної творчості й термінологічного вживання, а також відсутністю комплексного дослідження особливостей перекладу музичної термінології.

Метою дослідження є виявлення способів та методів перекладу музичної термінології.

Матеріалом дослідження слугував корпус із 500 музичних термінів. Цей корпус отримано методом суцільної вибірки зі словників та верифіковано в текстах газетних статей на музичну тематику.

Проведене дослідження особливостей функціонування та перекладу музичної термінології в публіцистичному дискурсі дає змогу зробити такі висновки.

Терміни породжуються в усних чи письмових мистецьких текстах, а кристалізуються в терміносистемах. Терміни з'являються в текстах сфери функціонування, у яких називають або описують музичний об'єкт, а потім їх фіксують у текстах словників, які належать до сфери фіксації термінів.

Музична термінологія є особливим за складом та значним за обсягом прошарком термінологічної лексики. Музична термінологія має як властивості, що поєднують її з загальнолітературною лексикою і з термінологічною лексикою інших галузей

знання, так і свої специфічні особливості, що зумовлюють її яскравий інтернаціональний характер.

Метою перекладача є досягнення адекватності перекладу. Основне завдання при досягненні адекватності – вміло використати різні перекладацькі трансформації для того, щоб текст перекладу якомога точніше передавав всю інформацію тексту оригіналу. Одним з найпростіших прийомів перекладу терміна є прийом транскодування. Транскодування – це побуквена чи фонемна передача вихідної лексичної одиниці за допомогою алфавіту мови перекладу.

Іншим прийомом є калькування – передача не звукового, а комбінаторного складу слова, коли складові частини слова (морфеми) чи фрази (лексеми) перекладаються відповідними елементами мови перекладу, тобто переклад за допомогою українських слів та виразів, які дослівно передають значення оригіналу.

Під час порівняльного аналізу ми виявили багато прикладів застосування всіх чотирьох видів транскодування: транскрибування, транслітерування, змішане транскодування та адаптивне транскодування, що зумовлюється насиченістю текстів термінологією та власними іменами: *blues* – блюз, *minor* – мінор, *chromaticism* – хроматизм, *progression* – прогресія. Для передачі власних імен найчастіше використовувалося саме змішане транскодування, при якому одна частина слова передається за допомогою транслітерування, а інша – за допомогою транскрибування: *Louis Armstrong* – Луї Армстронг, *Duke Ellington* – Дюк Елінгтон. Для перекладу термінів, що насичують тексти на музичну тематику, найбільш характерне, на нашу думку, застосування адаптивного транскодування.

Перспективою подальших досліджень у цій галузі вважаємо можливість дослідження особливостей функціонування та перекладу термінології образотворчого мистецтва у різножанрових текстах.

Список літератури

1. Булик–Верхола С. З. Формування і розвиток української музичної термінології / С. З. Булик–Верхола // Українська термінологія і сучасність: зб. наук. пр. [відп. ред. Л. О. Симоненко]. – Вип. V. – К. : КНЕУ, 2003. – С. 41–45.

Таня Димитрашук

Науковий керівник – асист. Кушнір Т.Ю.

Перекладацька еквівалентність в англомовних газетно-інформаційних текстах

Переклад є одним із найдавніших видів людської діяльності, це складний багатогранний процес. Зазвичай говорять про переклад з «однією мови на іншу», але, насправді, в процесі перекладу відбувається не просто заміна однієї мови іншою. У перекладі стикаються різні культури і традиції, різні склади мислення, різні літератури, різні епохи і різні рівні розвитку. Поняття еквівалентності розкриває найважливішу особливість перекладу і є одним з центральних понять сучасного перекладознавства. Поняття «еквівалентність» [1,с,200] набуває оціночного характеру: «добрим», або «правильним», перекладом визнається тільки еквівалентний переклад. Оскільки еквівалентність є умовою перекладу, завдання полягає в тому, щоб визначити цю умову, вказавши, в чому полягає перекладацька еквівалентність, що повинно бути обов'язково збережено при перекладі. А.В. Федоров, наприклад, використовуючи замість «еквівалентності» термін «повноцінність», говорить, що ця повноцінність включає «вичерпну передачу смислового змісту оригіналу» [3, с. 415]. Однак ця теза не знаходить підтвердження в спостережуваних фактах, і його прихильники змушені вдаватися до численних застережень, які фактично суперечать вихідному визначенню.

У різних мовах еквівалентними є, в основному, спеціальні терміни, власні імена, географічні назви, а також позначення історичних, етнографічних та інших реалій, які мають єдиний закріплений традицією переклад в інших мовах. Але не тільки терміни мають постійні відповідники-еквіваленти. Так, *apple* завжди перекладається як яблуко, *tiger* – тигр, *fish* – риба. Однак ці еквіваленти є незмінюваними тільки у прямому значенні і рідше - в переносних. Так, *bad egg* (перен.) – підозріла особа, небезпечний тип; *queer fish* (перен.) – дивак, дивна людина, тобто одного постійного еквіваленту тут немає. У випадку ж *the apple of the eye* (зіниця ока) – це є еквівалент, оскільки тут ми маємо справу з анатомічним терміном. Аналіз двомовних

словників показує, що тільки окремі конкретні значення слова можуть мати свій еквівалент в іншій мові. Наприклад, слово *opposition* перекладається еквівалентом «опозиція» тільки як політичний термін (у парламентському і партійному житті), але в широкому, нетермінологічному значенні це слово може мати в залежності від контексту різні відповідники (опір, протидія, заперечення, протести і т. ін.) Отже, кожне з часткових конкретних значень слова може мати свій відповідник.

Говорячи про перекладацьку еквівалентність, маємо на увазі, перш за все, можливість передати вихідний текст текстом перекладу в максимально повному обсязі. Однак мовну своєрідність будь-якого тексту, орієнтованість його змісту на певну аудиторію, яка володіє лише йому властивими «фонovими» знаннями і культурно-історичними особливостями, не може бути «відтворено» з абсолютною повнотою [2, с. 215] іншою мовою. Саме тому переклад не передбачає створення тотожного тексту і відсутність тотожності не може служити доказом неможливості перекладу. У процесі дослідження було встановлено, що при перекладі газетно-інформаційних матеріалів перекладач має більшу свободу вибору мовних засобів. Правила перекладу газетних текстів характеризуються значною легкістю перекладу, на відміну від офіційно-ділових текстів.

Список літератури

- 1.Алексеева И.С. Профессиональный тренинг переводчика. – СПб.: Союз 2001. – 288 с.
- 2.Антонова А.П., Боганова Г.В. О газете. – М.: Высшая школа, 1965, 219 с.
- 3.Федоров А.В. Основы общей теории перевода. – М.: ООО Филология три, 2002. – 416 с.

Олександра Дмитрієва
Науковий керівник – доц. Єсипенко Н.Г.

Способи досягнення еквівалентності при перекладі фразеологічних одиниць

Особливості перекладу фразеологічних одиниць (ФО) – актуальна тема сьогодення, адже у фразеологічних фондах мови-рецептора є одиниці, семантико-стилістичні функції яких не завжди відповідають тим самим функціям фразеологізмів оригіналу. Для досягнення адекватного перекладу необхідно знати можливі способи передачі ФО.

Проаналізувавши класифікації способів перекладу ФО різних дослідників, ми взяли за основу класифікацію Р. П. Зорівчак, яка виокремлює три основні способи передачі ФО: фразеологічний спосіб, метод калькування та описовий метод.

Метою нашого дослідження є аналіз використання різних способів перекладу ФО на матеріалі твору У. Шекспіра «Гамлет».

Фразеологічні способи перекладу застосовують, передусім, при відтворенні семантико-стилістичних функцій ФО усталеними мовними зворотами. При з'ясуванні цього питання ми користувалися концепцією О. Куніна, згідно з якою фразеологічні способи відтворення полягають у перекладі повними й частковими еквівалентами [3, с. 178]. Наприклад, *to look through one's fingers* – *дивитися крізь пальці*, *to be in one's skin* – *побувати в чийсь шкурі*, *to shed blood* – *пролити кров* [5, 102].

Під методом фразеологічного калькування розуміємо дослівну передачу ФО, яка не має ні еквіваленту, ні аналогу в рідній мові, з метою збереження образності оригіналу при перекладі. Кальку як лінгвістичний термін впровадив у мовознавство Ш. Баллі, який у праці «Трактат про французьку стилістику», опублікованій у 1909 р., запропонував таку дефініцію кальки: «Кальки – це слова і вислови, утворені автоматично, через механічний переклад, за зразком інших висловлювань, узятих з іноземної мови» [1, с. 321].

Такий спосіб застосовується в тому випадку, якщо в результаті калькування отримаємо вираз, образність якого легко сприймається українським читачем та не створює враження невідповідності загальноприйнятим нормам української мови.

Дослівний переклад не є фразеологічним перекладом, бо він не використовує готові фразеологічні одиниці, які наявні у мові перекладу, а кожного разу створює новий образний зворот, чужий рідній мові, хоча і зрозумілий (напр. *what's Hecuba to him, or he to Hecuba* – *Що він Гекубі, що йому Гекуба; out-herods Herod* – *переіродити Ірода* [4,53]).

Проведений аналіз свідчить, що описовий переклад застосовують найчастіше при відтворенні семантики національно самобутніх висловів, своєрідних мовних реалій, які пов'язані зі способом мислення народу, способом розуміння ним навколишнього світу, способом його висловлювання [2, с. 113]. Зокрема, нами досліджено 62 ФО, з них у перекладах «Гамлета» описово перекладались 28 ФО.

За відсутності аналогів та еквівалентів при перекладі ФО з англійської мови варто використовувати описовий переклад, при якому одиниці фразеологізмів зводяться до перекладу не самої ФО, а лише її тлумачення, як у випадку з одиницями, що не мають еквівалентів. При адекватному перекладі безеквівалентні ФО доцільніше пояснювати вільним сполученням слів – за допомогою дескриптивної перифрази (напр. *too much water drowned the mill* – *доброго потрошку; under a cloud* – *у поганому стані* [4,67]).

Таким чином, ФО становлять значну частину лексики автора твору і використовуються ним для образності й виразності змальованих героїв, подій, сюжету. При трансляції ФО перекладач змушений обирати найпродуктивніший спосіб для збереження культурної маркованості твору.

Список літератури

1. Балли Ш. Общая лингвистика и вопросы французского перевода / Ш. Балли. – М.: Высшая школа, 1955. – 416 с.
2. Зорівчак Р. П. Фразеологічна одиниця як перекладознавча категорія (на матеріалі перекладів творів укр. літератури англійською мовою) / Р. П. Зорівчак. – Львів : Вид-во при Львів. ун-ті, 1983 – 167 с.
3. Кунин А. В. Английская фразеология. Теоретический курс / А. В. Кунин. – М.: Высшая школа, 1970. – 344 с.
4. Шекспір У. Гамлет, принц Данський / У. Шекспір (переклад з англ. Кочур Г.П.). – Харків: Фоліо, 2006. – 298 с.

Юлія Довгань

Науковий керівник – асист. Ніколаєва Т.Д.

Концепція "жінка" в українській та англійській лінгвокультурах

Лінгвокультурний концепт – це одиниця колективного знання/свідомості, асоціативно-вербальна мережа, пучок вербалізованих смислів, представлений у плані вираження цілим рядом своїх мовних реалізацій, що утворюють відповідну лексико-семантичну парадигму. При цьому ми виокремлюємо лінгвокультурний простір, під яким розуміємо форму існування культури у свідомості її носіїв, та лінгвокультуру певного конкретного соціуму, члени якого мають спільну мовну і культурну свідомість [1, с.31].

Концепт ЖІНКА є одним із ключових концептів культури. Аналіз значеннєвості лексем *жінка*, *kobieta*, *woman*, *femme* вказує на досить широку експлікацію та наповнення концепту. Мовний фонд англійської, французької, польської та української мов насамперед дає оцінні характеристики жінки за її характером, стосунками з чоловіком, розгортаючи культурні сценарії «зрада», «жінка і влада» і т.д., що підкріплює результати, отримані в експерименті. Особливо відрізняється при цьому смислова структура концепту ЖІНКА у французькій лінгвокультурі, де знаходимо культурні сценарії, в яких жінка вибирає чоловіка, причому не одного (*A bon coq il faut 7 poules, a une bonne femme il faut 7 hommes* – Хорошому півню треба семеро курок, хорошій жінці – семеро чоловіків), жінка сама вирішує, як будувати стосунки (*A vingt ans la femme se rend parce qu'on l'aime, a trente parce qu'on l'admire, a quarante parce qu'on la paie et plus tard pour se rappeler le passy* – У двадцять років жінка повертається, бо її люблять, в тридцять – бо нею захоплюються, у сорок – бо їй платять, а після сорока – щоб згадати минуле).

У французькій та польській лінгвокультурах на першій позиції в ядрі образного складника концепту знаходиться смислова зона «зовнішність». Натомість український концепт ЖІНКА, за результатами експерименту, містить її аж на четвертій позиції в ядрі, американський – на третій. Характерною ознакою цієї смислової зони «стосунки «жінка»-«чоловік» є опозиція «жін-

ка/чоловік», про що свідчать асоціати англ. *rights, struggle, opposition*, фр. *opposũ d'homme, suffragette*, пол. *dyskryminacja*, укр. *протилежа стать*. З іншого боку, жінка розглядається як доповнення чоловіка (пор. англ. *complement*, фр. *complũment de l'homme*, пол. *ĩebro*). Якщо американська жінка насамперед сильна (*strong* 8, *independent* 2), французька – віддана, вірна, незалежна, непостійна (*loyale, indĩpendante, inconstante*), то польська та українська – ніжна, емоційна, вразлива (*ciepio* 4, *serce* 2, *wraĩliwoũj 2, kruschoũj*; *нижність* 8, *нижна* 3); характеристика «сильна» тут не трапляється взагалі [2, с.130].

Аналізуючи асоціативний потенціал лінгвокультурного концепту ЖІНКА, можна вважати, що : 1) концепт характеризується значенневою наповненістю в усіх мовах; 2) в українських прислів'ях та приказках лексема *жінка* трактується вужче, у значенні «дружина», що підтверджують дані асоціативного експерименту; 3) в англо-американському мовному просторі особливо розбудована смислова зона «риси характеру» жінки, про що свідчить як аналіз прислів'їв та приказок, так і результати асоціативного експерименту: сильна (*strong*), незалежна (*independent*), феміністка, яка може виховати чоловіка; 4) в слов'янському лінгвокультурному просторі, представленому українською та польською мовами, концепт ЖІНКА тісно пов'язаний із концептом МАТИ: жінка – це людина, яка дає життя. Фактично, концепт МАТИ перекриває концепт ЖІНКА, звужує його зміст, що абсолютно відсутнє в американській та французькій лінгвокультурах.

Список літератури

1. Марчук У.Б. Асоціативний потенціал лінгвокультурних концептів: теоретико-методологічний аспект / У. Марчук // Актуальні проблеми філології та перекладознавства: збірник наукових праць. Частина II. Вип.3./ Ред. кол.: В.В. Левицький, Л.І. Белєхова та ін. – Хмельницький: ХНУ, 2007. – С. 31-33.
2. Марчук У. Асоціативні характеристики концепту «жінка» в українській та польській лінгвокультурах (на матеріалі прислів'їв та приказок) / Уляна Марчук // Наукові записки. Серія: Філологія. Зб. наук. праць у 2-х томах. Вип.10 / Наук. ред. Іванишин М.Л. Вип.10. – Вінниця : ВДПУ, 2008. – Т.2. – С. 129-134.

Анастасія Загородна

Науковий керівник – асист. Панаськов А.В.

Синтаксичні та прагматичні особливості англомовного судово-процесуального дискурсу

У широкому сенсі дискурс являє собою складну ємність мовної практики і екстралінгвістичних факторів, необхідних для розуміння тексту, тобто дає уявлення про учасників комунікації, цілі та умови створення та сприйняття повідомлення [1, с. 24].

У сучасній лінгвістиці актуальне питання диференціації дискурсу, що притаманний тій чи іншій професійній групі. Судово-процесуальний дискурс не є винятком щодо загального правила. До характерних факторів його формування належать: комунікативні ролі, міжособистісні стосунки, власні інтереси комунікантів та інші комбінації, що виникають під час спілкування [2, с. 29]. Судово-процесуальний дискурс уособлює мову судочинства в її використанні із залученням екстралінгвістичних (соціальних, психологічних) аспектів [3, с. 56].

Дослідженням юрислінгвістики, що виникла на стику мовознавства і правознавства, займаються багато лінгвістів. Серед них назвемо Ю.Ф. Прадіда, М.Д. Голєва, В.М. Базилєва, Т.В. Губаєву, В.К. Давиденко, С.П. Кравченко тощо. Основоположниками юрислінгвістики вважають Й. Свартвіка, Р. Шая, Д. Мелінкофа, Дж. Олсона, М. Култхарда, Дж. Гібонса.

Актуальність дослідження зумовлена об'єктивними факторами, один з яких – необхідність подальшого вивчення юридичного дискурсу. Мета статті полягає в тому, що на основі дискурсного та когнітивного підходу досліджено синтаксичні та лексичні засоби з огляду на їхню участь у реалізації прагматичного аспекту в англомовних судових документах. До сьогодні не існує загального огляду характеристик судово-процесуального дискурсу, тому тема, що розглядається, потребує детального вивчення.

Головною метою дослідження є аналіз судово-процесуального дискурсу і виділення прагматичних особливостей та притаманних йому рис на синтаксичному рівні мови (структурно-синтаксичні особливості). Для дослідження англо-

мовного судово-процесуального дискурсу були застосовані такі методи: структурний аналіз, дискурс аналіз та семантичний аналіз.

Для судово-процесуального дискурсу характерне вживання довгих речень, складних конструкцій, модальних дієслів. Це зумовлюється необхідністю точно визначати юридичні явища. Юридична манера викладу вважається особливо формальною.

Судово-процесуальному дискурсу притаманне використання слів і виразів, які не несуть ніякого смислового навантаження в звичайному, повсякденному розумінні, однак в юридичному контексті вони мають конкретне значення: наприклад, *nemo dat* (*nemo dat quod not habet*) – принцип, згідно з яким ніхто не може передати або продати права власності на те, чим він не володіє; *replevin* – позов про повернення володіння рухомою річчю.

Під прагматичним значенням ми розуміємо відношення між носієм інформації, відношення між використанням висловлювання і його результатом. Судовий дискурс є статусно-орієнтованим інституційним типом дискурсу, в якому ролі чітко розподілені і за кожним учасником закріплені функції, визначені нормами інституту правосуддя. Так, до судді звертаються «Your Honor». Звернення до інших учасників судового засідання ввічливі: «Please proceed; please raise your right hand; please remain standing».

Отже, судово-процесуальний дискурс можна розглядати як соціально зумовлену комунікативну діяльність. Проведене дослідження доводить перспективність подальшого вивчення синтаксичних та прагматичних особливостей судово-процесуального дискурсу як одного з різновидів інституціонального дискурсу.

Список літератури

1. Шевченко І.С. Проблеми типології дискурсу / І.С. Шевченко, О.І. Морозова // Дискурс як когнітивно-комунікативний феномен / за заг. ред. І.С. Шевченко : моногр. – Х. : Константа, 2005. – 260 с.
2. Михайленко В.В. Дискурс / В.В. Михайленко // Лексикон загального та порівняльного мовознавства. – Чернівці : Рута, 2001. – С. 312.
3. Загнітко А.П. Основи дискурсології : науково-навчальне видання / А.П. Загнітко. – Донецьк : ДонНУ, 2008. – С. 194.

Катерина Заєць
Науковий керівник – доц. Король А.А.

Концепт МАТИ у німецькомовній картині світу та особливості його перекладу українською мовою

Етноспецифіка світосприйняття та відображення продуктів пізнання навколишньої дійсності в кожній мові по-своєму відображена в мовній і концептуальній картинах світу.

Мета статті – з'ясувати місце і роль концепту МАТИ в німецькомовній картині світу, визначити та порівняти особливості його мовного вираження в німецькій та українській мовах. Матеріалом дослідження слугують сучасні німецькомовні романи.

Актуальність роботи зумовлюється тим, що концепт МАТИ входить до ядра будь-якої національної концептосфери, адже є поняттям філософського, релігійного та загальнолюдського плану.

Концептуальна картина світу складається із сукупності концептів. Визначення “концепту” в лінгвістиці досить суперечливе й неоднозначне. Спробуємо звести всі наведені визначення концепту до єдиної дефініції. *Концепт* – це одиниця оперативної свідомості [2, с. 143], що формується у свідомості людини [3, с. 126], відображає предмет реального або ідеального світу і зберігається у національній пам'яті носіїв мови [1, с. 28]. Отже, концепти реалізуються насамперед за допомогою лексем. У результаті виникає мовна картина світу.

Об'єктивацію концепту МАТИ в німецькій та українській мовах здійснено за комплексним алгоритмом. Ключовими іменами концепту МАТИ в німецькій та українській мовах обрано лексеми *Mutter* і *mami*. Вербалізаторами концепту виступають синоніми до слів *Mutter* і *mami* в німецькій та українській мові відповідно. Аналіз тлумачних, синонімічних і фразеологічних словників німецької та української мов показав, що концепт МАТИ в українській мові характеризується більшим наповненням порівняно з відповідним концептом у німецькій мові. Крім того, німецькомовний концепт МАТИ позбавлений негативної конотації, на відміну від української мови, що проявляється у

великій кількості фразеологічних одиниць, віднесених до лайливої лексики.

Концепт МАТИ варто вивчати у двох дихотоміях: МАТИ – ДИТИНА, а також МАТИ – БАТЬКО. Дихотомія МАТИ – ДИТИНА є домінуючою з-поміж двох вищеназваних, адже основним значенням слова *мати* є „жінка стосовно дитини, яку вона народила“. У ході аналізу прикладів сегмента МАТИ – ДИТИНА встановлено різне співвідношення семантичних компонентів концепту. Так, найвиразніше проявляється компонент “та, що народжує, дає життя; основа” (39%). Наступними за кількістю прикладів є семантичні компоненти “єдина найрідніша людина” (20%), “наставниця, вихователька” (11%), “рідний дім, родина” (11%), “родова жриця, берегиня, дарувальниця долі” (9%), “захисниця, рятівниця” (4%) та “невтомна трудівниця” (4%). Таким чином, у німецькомовній картині світу мати виступає для власної дитини насамперед жінкою, яка дала їй життя, а тому є для неї єдиною найріднішою людиною, наставницею, вихователькою та уособлює в собі родину та берегиню. У дихотомії МАТИ – БАТЬКО 6 із 8 прикладів (75%) припадають на семантичний компонент “рідний дім, родина”, лише по одному прикладу – на семантичні компоненти “родова жриця, берегиня, дарувальниця долі” та “невтомна трудівниця”. Тому можна стверджувати, що у протиставленні МАТИ – БАТЬКО мати асоціюється з усією родиною або рідним домом.

Список літератури

1. Бабушкин А. П. Типы концептов в лексико-фразеологической семантике языка / Бабушкин А. П. – Воронеж : ВГУ, 1996. – 104 с.
2. Кубрякова Е. С. Язык и знание : На пути получения знаний о языке : Части речи с когнитивной точки зрения. Роль языка в познании мира / Кубрякова Е. С.; Рос. акад. наук. Ин-т языкознания – М. : Языки славянской культуры, 2004. – 560 с.
3. Попова З. Д. Когнитивная лингвистика / З. Д. Попова, И. А. Стернин. – М. : Восток – Запад, 2007. – 314 с.

Особливості відтворення реалій українською мовою

Реалія (лат. *realis* – речовий) – предмет, поняття, явище, характерне для історії, культури, побуту, життя того чи іншого народу, країни, що не зустрічається в інших народів. Реалія є також словом, що позначає такий предмет, поняття, явище, словосполучення (звичайно фразеологізм, прислів'я, приказка, примовка), що включає такі слова, предмети матеріальної культури [1].

Свого часу визначний митець слова Гете зауважив : «при перекладі слід зачіпати неперекладне, тільки тоді можна зрозуміти інший народ, іншу мову». Термін «реалія» уперше вжив А.Федоров (його діяльність склала цілу епоху в історії радянського перекладознавства) у праці «Про художній переклад» (1941) [4].

З проблемою перекладу реалій перекладач зустрічається дуже часто. Оскільки реалії позначають поняття, які відсутні в інших культурах, вони завжди становлять особливу складність у процесі перекладу.

При перекладі реалій існує дві труднощі:

- відсутність у перекладацькій мові відповідності (еквівалента, аналога) через відсутність у носіїв цієї мови об'єкта, який ця реалія позначає;
- необхідність передати не тільки предметне значення (семантику) реалії, а також і її колорит (конотацію) – її національне й історичне забарвлення.

Існують такі основні способи передачі реалії у процесі перекладу: транскодування (транскрипція або транслітерація), калькування, описовий переклад та гіпонімічний переклад [3].

Транскодування – це такий спосіб перекладу, коли звукова та/або графічна форма слова вихідної мови передається засобами абетки мови перекладу. Дуже часто транскодування застосовується при перекладі інтернаціональних реалій. Але все ж використовувати цей прийом треба дуже обережно, позаяк перена-

сиченість тексту транскодованими реаліями не зближує читача з оригіналом, а навпаки, віддаляє.

Під терміном калькування розуміється дослівний або буквальний переклад. Наприклад, «*skyscraper*» – *хмарочос*. Часто використовується і напівкалькування, що являє собою часткове запозичення слів та виразів, які складаються частково з елементів вихідної мови, частково – з елементів мови перекладу.

Описовий переклад – це такий прийом перекладу, коли слово замінюється в мові перекладу словосполученням, яке адекватно передає зміст цього слова, при цьому опис не повинен бути надто докладним і складним.

Гіпонімічний переклад – заміна видового поняття на родове, тобто передача реалії мовною одиницею, яка має більш широке значення. За своїм значенням це прийом генералізації, який використовується дуже часто. Він дозволяє відмовитись від транскрипції та провести заміну понять, різниця між якими в умовах даного контексту незначна [2].

Отже, всі засоби передачі реалій в перекладі необхідно ув'язувати з тим, якою мірою запроваджені слова знайомі читачу; якщо вони незнайомі, чи не підказане, часом значення реалії контекстом. Дуже важливо те, щоб враження від перекладеної реалії у читачів було таким самим, як у носіїв мови, з якої реалія перекладена [4].

Список літератури

1. Непереводимое в переводе. Влахов С., Флорин С. – М.: Международные отношения, 1980. - С. 18-93
2. Реалія і переклад. Зорівчак Р.П - Л., 1989. – 215 с.
3. Карабан В.І. Переклад англійської наукової і технічної літератури : учбовий посібник. – Вінниця : Нова Книга, 2001. – 303 с.
4. Федоров А.В. Основы общей теории перевода. - М. : Высшая школа, 1983. – 303 с

Дарія Зелінська
Науковий керівник – доц. Мусурівська О.В.

Інноваційні методи навчання англійської мови у ВНЗ як засіб підвищення мовної компетенції

У сучасному світі зростає значення освіти як важливого фактора формування нової якості економіки й суспільства в цілому. Освітня політика будь-якої держави, відображаючи загальнонаціональні інтереси у сфері освіти, повинна, разом із тим, враховувати тенденції світового розвитку.

Метою навчання іноземної мови на сучасному етапі є оволодіння студентами комунікативними компетенціями, що дозволяють реалізувати їхні знання, уміння, навички для виконання конкретних комунікативних завдань у реальних життєвих ситуаціях. Іноземна мова виступає засобом комунікації, спілкування з представниками інших націй, отже, в освіті продовжує розвиватися й надалі культурологічний або інтеркультурний підхід до навчання в рамках концепції «діалогу культур», з метою формування полімовної грамотності студентів. Отже, ми вважаємо, що в сучасному ВНЗ не має бути місця для таких процесів, як зазубрювання, бездумне завчання текстів на іноземній мові, що не мають практичної цінності для майбутньої життєдіяльності студентів.

Якісна мовна підготовка студентів неможлива без використання сучасних освітніх технологій. Сучасні технології в освіті – це професійно-орієнтоване навчання іноземної мови, проектна робота в навчанні, застосування інформаційних та телекомунікаційних технологій, робота з навчальними комп'ютерними програмами з іноземних мов (система мультимедіа), дистанційні технології в навчанні іноземних мов, використання інтернет-ресурсів, навчання іноземної мови в комп'ютерному середовищі (форуми, блоги, електронна пошта).

Сучасна комунікативна методика пропонує широке впровадження в навчальний процес активних нестандартних методів і форм роботи для кращого свідомого засвоєння матеріалу. У практиці виявили досить високу ефективність такі форми робо-

ти, як індивідуальна, парна, групова і робота в команді.

Найбільш ефективні форми парної і групової роботи:

- внутрішні (зовнішні) кола (inside/outside circles);
- мозковий штурм (brain storm);
- читання зигзагом (jigsaw reading);
- обмін думками (think-pair-share);
- парні інтерв'ю (pair-interviews) та інші [1: 56].

У процесі виконання цих робіт учні вчаться аналізувати, формувати і висловлювати власні думки, приймати складні рішення, що сприяє розширенню їхніх знань і вмінь.

Проаналізувавши праці О.В.Зубенко, С.О.Медведевої, ми можемо виділити такі переваги інтерактивного навчання: встановлення дружньої атмосфери і взаємозв'язків між учасниками спілкування; отримання учнями можливості бути більш незалежними і впевненими в собі; заохочення викладачем учнів до співпраці; отримання учнями можливості подолати страх мовного бар'єра; нівелювання авторитарної позиції викладача; залучення до роботи кожного учня; допомога слабшим учням; постійне й активне використання раніше набутого досвіду [2, с.86].

Можемо зробити висновок, що навчання іноземних мов буде ефективним при відмові викладача від авторитарного методу викладання і при максимальному використанні методів інтерактивної педагогіки. Лише за таких умов можливе розкриття творчого потенціалу студентів, результативне формування їхньої комунікативної компетенції, формування свідомості сучасного громадянина України та світу.

Список літератури

1. Глушок Л. М. Застосування інтерактивних методів при викладанні англійської мови у Хмельницькій гуманітарно-педагогічній академії / Л. М. Глушок // Педагогічний дискурс. – 2010. – Серпень. – С. 56–59.

2. Зубенко О. В. Інтерактивні технології навчання при вивченні іноземних мов в технічному ВНЗ. Вінницький національний технічний університет (м. Вінниця, Україна) / О. В. Зубенко, С. О. Медведева //-- 2010. – 235с.

Метафора в жанрі фентезі (на матеріалі “Хронік Нарнії” К. С. Льюїса)

Метафора – один з основних прийомів пізнання об’єктів дійсності, їх найменування, створення художніх образів та породження нових значень. Традиційно метафору розглядають як один з видів риторичних фігур, або тропів, описаних ще в античних риториках [3, с. 110].

З усіх тропів метафора відрізняється особливою експресивністю. Адже це не лише засіб вираження, але й одне з основних знарядь пізнання. Людина мислить метафорами, за їх допомогою висловлює свої уявлення і формує у свідомості той світ, в якому живе. Метафори показують, як картина світу відбивається у громадській свідомості і яка вона, ця картина світу [3, с.111].

Незважаючи на те, що термін “метафора” і його перше визначення належить Арістотелю, досі не можна сказати, що існує остаточно сформована система поглядів на це явище і, більше того, в останні двадцять років відбувається підйом інтересу до метафори – поняття, яке існує вже більше двох тисяч років. До вивчення метафор звертаються не лише лінгвісти, а й філософи і психологи [2].

Актуальність даної теми зумовлена сучасними тенденціями у вивченні метафори. Об’єкт дослідження – метафори, які широко представлені в жанрі фентезі. Предметом дослідження виступають загальні закономірності метафоричної репрезентації фантастичного світу. Мета роботи – аналіз контекстуальної значимості метафори в художньому тексті на прикладі циклу романів Клайва Стейплза Льюїса “Хроніки Нарнії”. У дослідженні використовується метод контент-аналізу, об’єктом якого слугує цикл романів Клайва Стейплза Льюїса “Хроніки Нарнії”.

Вживання метафоричності є однією з можливостей створення експресії. В романах переважають метафори опису природи: *Summer reigns, Boughs met, Trees betray, A world of snow, Brightness of the river, The ground shakes, Clouds hurried, The birch-girls in silver, The noise of running water, Streams chattering, murmur-*

ing, bubbling, splashing and even roaring [4]. Ці метафори допомагають сформувати в нашій уяві образ фантастичної країни Нарнії.

К. Льюїс вживає чимало метафор для опису тварин: *The horns were gilded, A thunder of hoofs, A sea of fur, The horns shone, A beating of wings, A blackness of bats* [4].

Метафори, які характеризують зовнішність та емоції, допомагають читачам краще уявити головних героїв та навіть пережити їх почуття: *Her eyes flaming, The heart stopped beating, The heart gave a great leap, Shudders running down the back, A fierce joy on her face, A face was twitching with passion* [4].

І, звичайно, метафори, які характеризують магію: *Magic comes to life, To turn into stone, Magic was chasing them* [4].

Автор використовує ці метафори з метою апеляції до уяви читача; вони дають можливість інтерпретувати картину по-своєму.

Породжена уявою, метафора завжди – прямо чи опосередковано – співвіднесена з дійсним світом. Метафора поглиблює розуміння чуттєво сприймаючої реальності, але не за її межами. Аналіз функцій метафор і їх роль є головними завданнями наших подальших досліджень.

Список літератури

1. Волкова Ю. Употребление метафоры жизни в современной российской прессе / Ю. Волкова. – Хельсинки : WSOY, 2010. – 82 с.
2. Специфіка метафори у науково-публіцистичному англійському тексті [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://navigator-centr.com/base/F005.html> – Заголовок з екрана.
3. Тупицына И.Н. Природа метафоры и её использование в современной российской прессе / И.Н.Тупицына, Е.Ю.Скорородова // Вестник Челябинского государственного университета. – Челябинск: Изд-во ЧелГУ, 2009. – Вып. 22 (160). – С. 110-118.
4. Lewis C.S. The Chronicles of Narnia / Clive Staples Lewis / [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://sacredtexts.edu> – Заголовок з екрана.

Юлія Зубрин

Науковий керівник – доц. Львова Н. Л.

Прислів'я та фразеологічні одиниці з числовим компонентом в англійській мові та літературі

Метою нашого дослідження було дослідити прислів'я та фразеологічні одиниці з числовим компонентом в усному мовленні і літературі та пояснити їхнє вживання.

Ми поставили перед собою такі завдання:

- 1) визначити особливості вживання фразеологічних одиниць та прислів'їв з числовим компонентом в англійській мові;
- 2) дослідити вживання прислів'їв та фразеологічних одиниць з числовим компонентом в романі Джона Гусорсі “Сага Форсайтів”;
- 3) порівняти кількість використаних фразеологічних одиниць та прислів'їв з числовим елементом в усному мовленні та літературі.

Щоб досягти поставленої мети, ми скористалися аналізом дискурсу, контекстуальним аналізом, описовим, порівняльним та кількісним методами.

Матеріалом нашого дослідження послужив англо-український фразеологічний словник, який містить близько 30000 фразеологічних одиниць [1]. З цієї кількості ми вибрали 54 з числовим компонентом і помітили, що найчастіше вживаються фразеологізми з числом 1. Число 1 означає не лише фізичну та розумову дію, але й має повчальний характер, і стосується не конкретної особи, а всіх зокрема. Наприклад, прислів'я “*one cloud is enough to eclipse all the sun*” – “одна хмара може закрити сонце”.

Оскільки завдання було дослідити прислів'я та фразеологічні одиниці з числовим компонентом не лише в англійській мові, але й в літературі, ми використали для дослідження трилогію Дж. Голсуорсі “Сага Форсайтів” [2]. Під час нашого дослідження було знайдено лише 2 прислів'я: *one could not be too careful in a new neighbourhood* (у незнайомих місцях обережність не зашкодить); *a word in time saved nine* (одне вчасно сказане слово робить зайвими довгі розмов). Ці прислів'я було перекладено та пояснено їхнє вживання в контексті. Потім

ми вирішили приділити увагу фразеологічним одиницям з числовим елементом у творі Дж. Голсуорсі. Під час цього дослідження їх було знайдено 17. Вони всі були пояснені в контексті. Наприклад, “*to put two and two together*” (все зрозуміти) – Старий Джоліон зрозумів все, що відбувалося між Джун, Босіні та Айріні. Серед цих фразеологічних одиниць автор вжив найбільше фразеологічних сполучень (7), а це доводить, що їх легше зрозуміти, оскільки ціле значення сполучення пов’язане зі значеннями його компонентів. Наступним нашим кроком було дослідити прагматичну функцію даних фразеологічних одиниць. Отримано такий результат: у романі “Сага Форсайтів” найменше вжито прислів’їв, оскільки вони мають повчальний характер, а наміром автора було дати читачеві робити власні висновки.

Отже, можна зробити висновок, що в художній літературі прислів’я та фразеологічні одиниці з числовим компонентом вживаються рідше, ніж у повсякденному житті. Це свідчить про те, що в усному мовленні прислів’я служать найяскравішим засобом висловлення думок та почуттів і є доречними в різних життєвих ситуаціях.

Список літератури

1. Англо-український фразеологічний словник / уклад. К.Т.Баранцев – 3-тє вид., випр. – К.: Т-во «Знання», КОО, 2006. – С.13-1056.
2. Черданцева Т.З. Идиомы и символика некоторых их компонентов в словаре: (На материале ит. яз.) // Словарные категории. - М., 1988. - С. 27-31.
3. Galsworthy J. The Forsyte Saga. The Man of Property, In Chancery and To Let – Wodsworth Editions Limited, 2001. – P. 724.

Ілона Зуєва
Наук. керівник – асист. Кушнір Т.Ю.

Переклад абревіатур і скорочень англійських політичних та економічних текстів українською мовою

Переклад абревіатур і скорочень – це складний та багатогранний процес, що веде за собою не лише заміну однієї мови іншою, але і можливість розглядати процес скорочення як механізм формотворення та словотворення.

Абревіатури здебільшого належать до іменників та об'єднуються у великі тематичні групи назв: географічні назви, країни, штати, округи, райони, партії, міжнародні організації, центральні органи виконавчої влади, підприємства та організації, банки, медичні терміни тощо.

У кожній сфері діяльності існують свої скорочення. Перекладач, який спеціалізується в тій або іншій галузі, повинен стежити за появою нових скорочень і оновленням свого активного словника абревіатур. Наприклад, до сфери міжнародних фінансових інститутів відносять такі скорочення, як: BOP – Balance of Payments (Платіжний баланс); CCFF – Compensatory and Contingency Financing Facility (механізм компенсаційного і надзвичайного фінансування,

Перерахуємо ті способи перекладу, які часто використовуються саме у сфері авіації для перекладу абревіації: передача англійського скорочення еквівалентним українським скороченням або, інакше кажучи, переклад відповідним скороченням запозичення іншомовного скорочення (зі збереженням латинського написання), передача буквеної форми англійського скорочення (транслітерація), передача фонетичної форми англійського скорочення (транскрипція), описовий переклад, створення нового українського скорочення, метод прямого запозичення [2, с. 137].

У ході даного дослідження було визначено те, що механізми скорочення відіграють провідну роль у процесі утворення редукованих форм, що виконують функцію «більш економічних» субститутів багатоскладових слів. Вони також діють

при формуванні абревіатур та акронімів, складноскорочених слів різного типу.

Тому виникає необхідність розмежування явищ словоперетворення та словотворення, що безпосередньо пов'язано з визначенням напрямків діяльності механізмів скорочення [3, с. 56–57].

Отже, вживання скорочень та скорочених словосполучень є широко розповсюдженим явищем в англо-американській технічній і професійній літературі. Перш за все, необхідно підкреслити, що система скорочень в будь-якій мові є невід'ємною частиною її загальної лексико-семантичної системи і тому системи скорочень значно відрізняються одна від одної. [1, с. 22]. Таким чином, можна зробити висновок, що прогрес розвитку технологій зумовлює утворення нових лексичних одиниць, зокрема за останні десятиліття в англійській мові виникла величезна кількість абревіатур та абревіатурних одиниць. Ці лексичні новотвори потребують глибокого вивчення та аналізу. Прагма-семантичні особливості скорочень та абревіацій в сучасній англійській мові полягають у тому, що ці одиниці складають своєрідну частину загального списку словникового складу мови, наділену власними якостями та властивостями.

Список літератури

1. Зацний Ю.А. Развитие словникового состава современной английской лексики. – Запорожье: Запорожский государственный университет, 1998. – 22 с.
2. Галкина Е.Н. Перевод аббревиатур и акронимов на русский язык. // Россия и Запад: диалог культур. – М., 2005. – №4 – С. 137.
3. Варина В.Г. Лексическая семантика и внутренняя форма языковых единиц – М.: Наука, 1975. – 56-57 с.

Христина Іванова

Науковий керівник – асист. Ніколаєва Т.Д.

Сучасні англійські неологізми та засоби перекладу їх українською мовою

У наш час англійська, як і багато інших мов, переживає так званий неологічний бум. Величезний потік нових слів та необхідність їх фіксування і пояснення зумовив створення особливої галузі лексикології-неології, науки про неологізми. Нова лексична одиниця проходить кілька стадій соціалізації (прийняття її в суспільстві) і лексикалізації (закріплення її в мові). З'явившись, неологізм поширюється, як правило, викладачами університетів, шкільними вчителями, працівниками засобів масової інформації. Потім він фіксується в друці. Наступна стадія соціалізації – прийняття нової лексичної одиниці широкими масами носіїв мови. Після цього розпочинається процес лексикалізації: придбання навичок використання неологізмів у суспільстві, виявлення умов та протипоказань для його використання в різних контекстах. В результаті утворюється лексична одиниця окремого структурного типу (просте, похідне, складне, складнопохідне слово чи словосполучення), яка включається в різні словники неологізмів.

Основною проблемою перекладу неологізмів є з'ясування значення нового слова. Дуже часто трапляється так, що нового слова немає не тільки в англо-українському словнику, а й в англо-англійському.

Найчастіше перекладач змушений з'ясувати значення неологізму з контексту. Відповідно до жанру тексту й значення неологізму буде іншим. Іноді також потрібно враховувати історію виникнення нового слова та асоціації, пов'язані з ним. І було б доцільніше, якби перекладач вів власний словник неологізмів.

Що ж стосується передачі неологізмів у перекладі, то, як зазначають науковці, спеціальних прийомів перекладу не існує. Особливості кожного нового слова залежать від того, до якого типу слів воно належить, тобто чи є воно терміном, синонімом до існуючих слів, фразеологізмом і т.д. З появою нового слова перекладачі спочатку дають кожен свій варіант перекладу, тому

часто виникають непорозуміння, але згодом відбувається відбір і в мову входить лише один еквівалент.

Для з'ясування значення неологізму слід брати до уваги і його структуру, оскільки нові слова зазвичай створюються на основі вже існуючих слів. За словами вчених В.Н. Комісарова, Я.І. Рецкера і В.І. Тархова, неологізми утворюються такими шляхами [1, с. 129-133]:

- 1) наданням вже існуючому слову нового значення;
- 2) утворенням форм за аналогією з вже існуючими у даній мові;
- 3) конверсією;
- 4) запозиченням з іноземних мов;
- 5) утворенням складного слова або скороченням вже існуючого;
- 6) за допомогою продуктивних суфіксів і префіксів.

У процесі перекладу найважливіший його прагматичний аспект; тобто необхідно враховувати екологічні, соціокультурні, національні «відтінки» неологізмів. У процесі перекладу неможливо уникнути трансформації, але не слід забувати, що перекручення вихідної інформації або повне уникнення перекладу вважаються небажаними явищами.

Список літератури

1. Андрусяк І.В. Англійські неологізми кінця ХХ століття як складова мовної картини світу : автореф. дис. канд. філол. наук. – К., 2003. – 15 с.
2. Зацний Ю.А., Пахомова Т.О. Мова і суспільство: Збагачення словникового складу сучасної англійської мови. – З. : ЗДУ, 2001. – 243с.

Христина Іліка
Науковий керівник – доц. Івасюк О.Я.

Декодування поеми Джорджа Гордона Байрона «Мазепа» українською мовою

Переклад віршового твору - один з актуальних аспектів проблеми відтворення структури художнього тексту.

Робота присвячена проблемі повноцінного відтворення домінантних лексичних засобів віршового твору.

Тема даного дослідження – визначення лексичних домінант поеми Байрона «Мазепа» та засоби їх декодування українською мовою.

Актуальність вибраної теми зумовлена тим, що хоча й створено фундаментальні основи віршознавства, проблема відтворення у перекладах лексичних домінант та проблема множинності перекладу потребує більш детального опрацювання як у теорії, так і в практиці перекладу. Не менш актуальне на сьогоднішній день встановлення критеріїв домінантності засобів перекладу віршового твору із використанням коефіцієнта домінантності (K_d).

Саме визначення терміна лексичної домінанти потребує конкретизації. Актуальним є і дослідження перекладу домінантних лексичних засобів оригіналу у зіставленні із декодуванням кількох перекладачів. Зокрема, досі ще не досліджувалося зіставне декодування поеми Байрона «Мазепа» на матеріалі перекладів Д. Загула та О. Веретенченка.

Головна мета дослідження полягає у визначенні специфіки поетичної мови Байрона та у виявленні засобів, за допомогою яких авторам перекладів вдається зберегти оригінальність та образність байронівської поезії. Вказана мета вимагає виконання таких завдань:

- 1) *встановити дефініції словникових та несловникових засобів перекладу поеми Байрона «Мазепа»;*
- 2) *встановити домінуючі лексичні засоби у перекладі поеми Байрона «Мазепа» Дмитром Загулом;*
- 3) *встановити домінуючі лексичні засоби у перекладі поеми Байрона «Мазепа» Олексою Веретенченком;*

- 4) *визначити типові перекладацькі знахідки та помилки;*
- 5) *встановити особливості перекладацьких методів Дмитра Загула та Олекси Веретенченка.*

Матеріалом даного дослідження послужив оригінал поеми Байрона «Мазепа» та її переклади, здійснені Дмитром Загулом та Олексою Веретенченком.

Основні методи дослідження – описовий та компаративний з елементами кількісного аналізу.

Головні результати дослідження – встановлення домінантності словникових та несловникових засобів перекладу, а також домінуючих трансформацій у перекладах поеми «Мазепа» Д. Загулом та О. Веретенченком.

У ході порівняльного аналізу двох перекладів поеми Байрона «Мазепа» ми виявили, що хоча переклад Дмитра Загула і вважається переспівом, але, згідно з отриманим коефіцієнтом домінантності, маємо об'єктивні підстави вважати даний переклад адекватним. Переклад Олекси Веретенченка більш експресивний, але так само, як і в перекладі Дмитра Загула, жоден коефіцієнт домінантності не перевищує 0.5, хоча О. Веретенченко вживає більше лексичних трансформацій.

Список літератури

1. Verse Translation: A manual for Translation Studies Workshops. Переклад вірша: Навчальний посібник для перекладознавчих семнарів / укл. Комарницька Л. А., Івасюк О. Я. – Чернівці: Рута, 2008. – 190 с.
2. Віктор Коптілов Теорія і практика перекладу : навч. посіб. – К: Юніверс, 2002. – 280 с. – С. 275-278.
3. Івасюк О. Я Теорія і практика віршового перекладу (На матеріалі творів Маргот Озборн та її українських перекладів). – Чернівці: Рута, 2006. – 124 с.
5. Т. Р. Кияк, О. Д. Огуй, А. М. Науменко Теорія та практика перекладу (німецька мова). Підручник для студентів вищих навчальних закладів. – Вінниця: Нова книга, 2006. – 592 с.

Віта Кадайська

Науковий керівник – асист. Мігорян О. В.

Функціональні характеристики евфемістичної лексики в політично-рекламному дискурсі англомовних країн

Політика є однією з традиційних сфер уживання евфемістичних засобів вислову думки. Адже ті комунікативні завдання, які стоять перед політиками, неможливо виконати, використовуючи лише прямі номінації, без натяків, недомовленостей, завуалювання. На думку Д. Крістала [2], саме політичний дискурс, поряд із рекламним, найбільш придатний для того, щоб прикрашати дійсність і приховувати справжній стан справ.

Метою роботи є дослідження функціонування евфемістичних субститутів на основі матеріалів передвиборчих агітаційних реклам, проаналізувати вплив евфемізмів на формування лексичного складу в англомовних країнах.

Згідно з сучасною концепцією, евфемізми мають на меті не стільки образне зображення дійсності, скільки прикриття непривабливих явищ життя або нескромних думок, намірів [1]. Р. Дентон і Г. Вудвард політичну евфемістику пов'язують з поняттям містифікації, що через передефінування постає як використання номінацій, які ускладнюють здатність усвідомлювати суть політичних подій", "занурюючи опис подій у словесний туман" [3].

Для дослідження функціональності евфемізмів у політичній рекламі було використано 10 статей [NBC News] на передвиборчу тематику.

У роботі було виділено такі функції евфемічних субститутів: вуалітивну, кооперуючу, превентивну, риторичну, елевативну та дистортивну. Ми виявили, що евфемізми в політичних рекламах найбільше виконують функцію вуалювання (20 од., 27%), тобто приховують політичні реалії, які можуть викликати негативну реакцію виборців. Вживання евфемізмів елевативності в політичних агітаціях проявляє себе в дослідженні меншою мірою (18 од., 25 %). Значна кількість евфемізмів виконує дистортивну функцію, хоча не так часто, як дві попередні (12 од., 16%). Риторичну та превентивну функції має однакова кількість

евфемістичних одиниць (10 од., 14%). Найменша кількість евфемізмів (3 од., 4%) з кооперуючою функцією.

Графічно таку динаміку можна зобразити так:

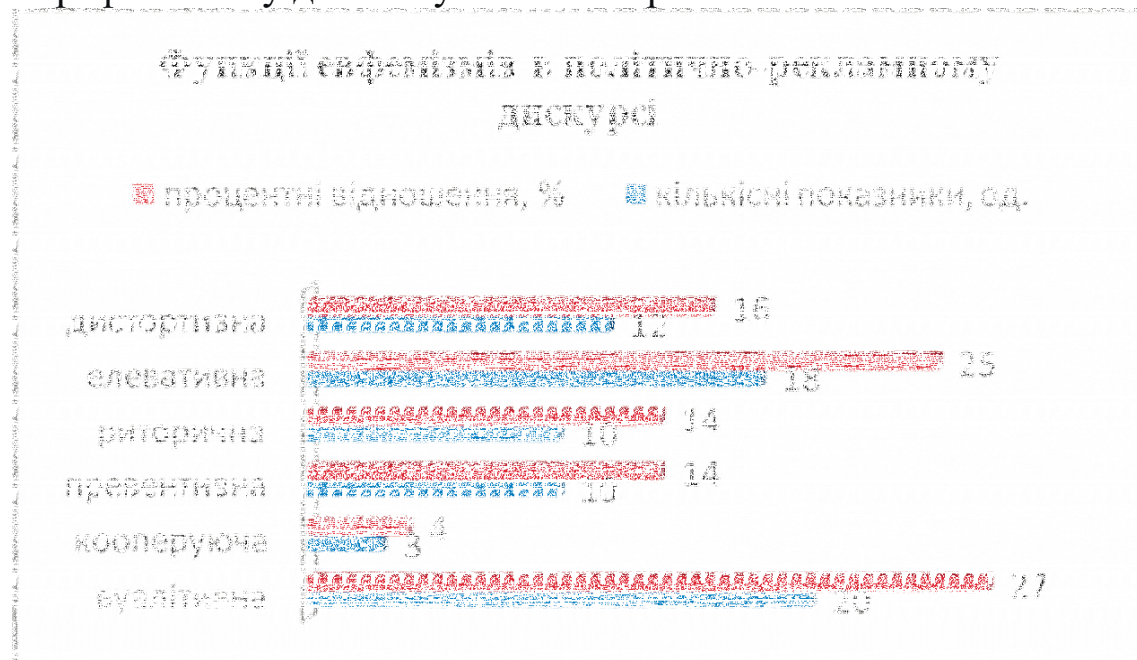

Рис. Функції евфемістичних субститутів в рекламах передвиборчих агітацій

Таким чином, на основі вищесказаного можемо зробити такі висновки:

аналіз фактичного матеріалу дає підстави стверджувати про поліфункціональність евфемізмів у політичних рекламах, але найуживанішою в нашому дослідженні є вуалітивна та елевативна функції, а найменш вживана є кооперуюча функція.

Список літератури

1. Порохницкая Л. В. Культурологические и когнитивные принципы эвфемии в современном английском языке: автореф. дис. на соиск. учён. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.04 «Германские языки» / Л. В. Порохницкая. – М., 2004. – 21 с.
2. Crystal D. The Cambridge Encyclopedia of the English Language / D. Crystal. – Cambridge, 1995. – P. 257.
3. Denton R. E. Jr. Political communication in America / R. E. Jr. Denton, G. C. Woodward. – New York, 1985. – P. 313.

Марія Капітанова
Науковий керівник – асп. Руміга І.І.

Специфіка декодування англомовного рекламного тексту на українську мову

Сучасний стан вивчення рекламних текстів тісно пов'язаний зі специфікою їх перекладу різними мовами. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю вивчення мови реклами як невід'ємної частини сучасних ЗМІ, а також потребою у підвищенні рівня вітчизняної та перекладної рекламної продукції.

Дослідження методів передання рекламних повідомлень з однієї мови на іншу здійснено багатьма вітчизняними (Л.К. Латишев, А.А. Вейзе, Ю.В. Ванников, О.В. Анопіна) та зарубіжними (A.Lefevere, G.Toury, K.Reiss) ученими.

Згідно з визначеннями, поданими у працях Т. В. Смирнової, рекламу вважають двигуном ринкової економіки і водночас “соціальним механізмом” [2, с. 129], який змінює стосунки між людьми в суспільстві, їхній менталітет, спосіб життя, а також створює новий вид відносин.

Реклама охоплює власні закони створення, механізми впливу, способи мовної організації, інтерпретації та перекладу, що орієнтований на іншомовних споживачів рекламної продукції. Індустрія реклами розрізняє рекламні продукти (також послуги), які можна продавати, використовуючи когнітивні аргументи або афектні стратегії переконання [1, с. 239].

Основна ціль тексту реклами – впливати на людей різних соціальних прошарків на базі його складових функцій: комунікативна, апелятивна та переконуюча. Оскільки існують різні види текстів: лист, розповідь, новина, рецепт, а також їхні копії, то апелятивна функція зазвичай прихована. При переході в інше національно-культурне середовище вихідна рекламна стратегія може втратити свою актуальність, яскравість та переконливість і перестати бути привабливою для потенційних споживачів. Тому при перекладі рекламного тексту, насамперед, слід звертати увагу на збереження апелятивної функції в цільовій культурі.

Усі мовностилістичні засоби тексту оригіналу, які роблять рекламу ефективною, повинні бути передані в мові перекладу [3, с. 28].

Розмежовуємо такі методи перекладу: 1) відсутність перекладу – застосовується тоді, коли мета рекламного повідомлення досягається лише завдяки фотоефектам, сам текст не перекладається; 2) запозичення рекламного тексту – переклад може доповнюватися додатковим текстом, а логотипи, слогани та заголовки не перекладаються, тому що в даному випадку головну роль відіграють позитивні асоціації країни-виробника та її культури; 3) прямий переклад використовується, коли необхідно передати велику кількість інформації; 4) адаптація – фотоматеріал зберігається, але текст адаптують відповідно до особливостей культури мови перекладу; 5) ревізія – фотоматеріал зберігається, проте формулюється зовсім новий текст, що є ризикованим, оскільки фотоматеріал і текст мають відтворювати єдиний рекламний концепт [2, с. 240]. Встановлено, що стратегія відсутності перекладу найчастіше вживається в рекламному повідомленні, який виконує суто апелятивну функцію, прямий переклад – у рекламі технічної продукції, а адаптація – в туристичній рекламі.

Отже, специфіка декодування рекламного тексту передбачає вихід інформації, що зосереджує свою увагу на адресанта та формує його свідомість, тому цей переклад повинен урахувати стратегічні рішення вихідної концепції та її потенційний результат. При перекладі рекламних текстів перш за все має зберігатися прагматична функція тексту-оригіналу. Досягнення якісного перекладу буде за умов такого ж впливу на реципієнта, як і в оригіналі, при збереженні прагматики тексту-перекладу з прагматикою тексту-оригіналу.

Список літератури

1. Бове К., Арене В. Современная реклама. Тольятти, 1996. – С. 238-242.
2. Смирнова Т.В. Соціально-комунікативна природа реклами. – К.: Collegium, 1998. – № 5. – С. 81-130.
3. McQuarrie. Mass Communication Theory. – London, 1992.

Андрій Капсамун
Науковий керівник – доц. Стефурак О. В.

Особливості відтворення порівнянь у франко-українських перекладах

Темою пропонованого дослідження є особливості відтворення порівнянь у перекладах українською мовою творів французьких письменників. Джерелом дослідження слугували твори Гі де Мопассана та їхні переклади українською мовою. **Актуальність** праці визначається не обхідністю дослідити особливості перекладу порівнянь, адже порівняння віддзеркалюють етнокультурну своєрідність кожної мови і є тропом, якому деколи важко знайти еквівалент при перекладі. **Мета роботи** полягає в аналізі засобів перекладу порівнянь

Порівняння – троп, який полягає в поясненні одного предмета через інший, подібний до нього, за допомогою компаративної зв'язки, тобто єднальних сполучників: *як, мов, немов, наче, буцім, ніби* та ін. в українській мові та *comme, ainsi que, pareil à, tel, дієслів ressembler, sembler* та ін. у французькій мові. У французькій мові порівняння поділяють на індивідуальні та загальноприйняті, стійкі. Індивідуальні порівняння використовуються автором для позначення неповторності образу. Вони мають яскраво виражене конотативне значення. Загальноживані ж порівняння, що є сталими виразами, найчастіше виражають ступінь якості [2, с. 61].

В українській мові, крім вищевказаного поділу, можна виокремити порівняння логічні та образні. При логічних порівняннях встановлюється ступінь схожості чи відмінності між предметами одного класу, беруться до уваги всі властивості, якості ознаки порівнюваних предметів, але виділяється щось одне. Образне порівняння відрізняється від логічного тим, що воно вихоплює одну якусь найвиразнішу ознаку, часом несподівану, і робить її основною, ігноруючи всі інші [1, с. 359–360]. Порівняння, крім порівняльного звороту, може виражатись формою орудного відмінка, підрядним реченням, конструкціями з формами ступенів порівняння прислівників, описовими порівнян-

нями, реченнями порівняльної структури тощо.

З точки зору функціональних стилів можна виокремити порівняння книжного стилю та порівняння розмовно-фамільярного стилю, причому порівнянь розмовного стилю набагато більше, ніж книжних порівнянь.

У ході попереднього дослідження тексту оригіналу було виокремлено 145 порівнянь, що є індивідуальними порівняннями. Напр.: *La ville, chaude comme une étuve* [4, с. 4] / *Місто, гаряче, немов лазня* [3, с. 211]. Переважна більшість досліджених порівнянь належать до розмовно-фамільярного стилю. При зіставленні знайдених у оригіналі порівнянь із перекладом, було виявлено, що в деяких випадках перекладач передав зміст порівняння за допомогою інших конструкцій. Напр.: *Sa longue chevelure se répandit comme de l'eau* [4, с. 29] / *Його волосся розсипалось* [3, с. 226]. У більшості випадків перекладач використовував послівний переклад, не шукаючи еквівалентів. Наприклад: *Ses lèvres peintes, rouges comme une plaie* [4, с. 19] / *Намазані губи, червоні, немов рана* [3, с. 220]. Але для правильного перекладу деяких порівнянь застосовано еквівалентний переклад: *... nous y cuirons comme dans une rôtissoire* [4, с. 16] / *Але ж там душно, як у печі* [3, с. 218].

Таким чином, здійснивши аналіз порівняльних конструкцій в оригіналі й у перекладі, ми дійшли таких висновків: 1) в оригіналі найчастіше використовуються порівняльні конструкції з *comme*, які в тексті перекладу передані за допомогою дослівного перекладу; 2) в оригіналі зустрічаються порівняльні конструкції з *ressemblait*, *semblait*, *avoir l'air*, які перекладено як за допомогою дослівного перекладу, так і еквівалентним конструкціями.

Список літератури

- 1 Мацько Л. І. Стилістика української мови / Л. І. Мацько, О. М. Сидоренко, О. М. Мацько. — К. : «Вища школа», 2003 – 462 с.
- 2 Степанов Ю. С. Французская стилістика / Ю. С. Степанов. — М. : Высш. шк., 1965. – 355 с.
- 3 Мопассан Гі де. Твори у 2 томах / Гі де Мопассан. – К. : Дніпро, 1990. – 699 с.
- 4 Maupassant Guy de. Bel Ami [Електронний ресурс] / Guy de Maupassant. – Режим доступу: http://www.ebooksgratuits.com/pdf/maupassant_bel_ami.pdf.

Наталя Карасва
Науковий керівник – асист. Мігорян О.В.

Вираження ввічливості у контексті мовної ситуації подяки в сучасній англійській мові

Спілкування – невід’ємний елемент сучасного суспільства, адже воно є одним з найголовніших видів людської діяльності, компонентом якої виступає ввічливість.

Б.Фрейзер визначив, що ввічливість – це “динамічний концепт, який змінюється в часовому плані” [3, с. 219 – 236], а І.А. Стернін стверджував, що “Структуру категорії ввічливості формують такі комунікативні приписи : стримана манера спілкування, підтримання комунікативного контакту, дотримання комунікативних імперативів і комунікативних табу, демонстрація загальної культури мови” [1, с. 29].

Мета дослідження – виокремити граматичні та лексико-семантичні засоби вираження ввічливості у контексті мовної ситуації подяки в сучасній англійській мові.

Матеріалом для аналізу у нашому дослідженні послужили результати дослідження сучасної англійської художньої літератури кінця ХІХ – початку ХХІ століття.

У сучасному суспільстві ввічливість найчастіше спостерігається у контекстах таких мовних ситуацій : звертання, прохання, відмова, подяка. Для дослідження ми обрали контекст мовної ситуації подяки, оскільки саме ця ситуація є надзвичайно поширеним мовленнєвим актом. “Подяка — почуття вдячності за послугу, допомогу, зроблене добро і т. ін.; вияв цього почуття. Слова, які виражають вдячність; спасибі. Офіційна позитивна оцінка чиєї-небудь діяльності, праці і т. ін..” [2]. В нашому розумінні – це вираження вдячності за яку-небудь дію, послугу, допомогу, увагу тощо.

Провівши дослідження форм подяки, ми виокремили такі : формальні та нейтральні (або неформальні). Досить нейтральні такі форми подяки, як “*thank you*”, “*thanks*”, “*thanks a lot*”, і форми відповіді на неї : “*you're welcome*”, “*that's all right*”, “*that's ok*”, “*no problem*”, “*not at all*”.

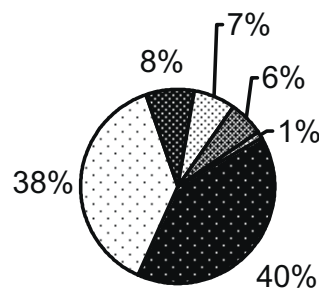
До формальних можна віднести *“thank you very much”*, *“thank you so much”*, *“thank you kindly”*, *“I am thankful”*, *“I’m grateful”*, *“I appreciate”*.

Вивчивши сучасну англійську художню літературу, ми відібрали 100 прикладів вираження ввічливості у контексті мовної ситуації подяки. Такі форми подяки, як *“thanks”*, *“thanks a lot”*, були вжиті 40 разів, *“thank you”* – 38, *“thank you very much”*, *“thank you so much”*, *“thank you kindly”* – 8, *“I’m grateful”* – 7, *“I am thankful”* – 6, *“I appreciate”* – лише 1 раз.

Ці дані вказують на те, що нейтральні форми подяки вживають набагато частіше, ніж формальні. Відобразимо результат дослідження у відсотковому відношенні на діаграмі 1.

Діаграма 1

Функціонування засобів вираження ввічливості у контексті мовної ситуації подяки

Відповідно до результатів дослідження, можна зробити такий висновок: нейтральні форми подяки спостерігалися у 78 випадках, а формальні – у 22 випадках, що у 3,5 рази менше від кількості вживання нейтральних форм подяки.

Список літератури

1. Стернин И.А. Проблемы описания вежливости как коммуникативной категории / И.А. Стернин // Коммуникативное поведение. Вежливость как коммуникативная категория. – Воронеж, 2003. – Вып. 17.– С.22-47.
2. Тлумачний словник української мови - прохання [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://uktdic.appspot.com/?q=подяка> - Заголовок з екрана.
3. Fraser B. Perspectives on politeness / B. Fraser // Journal of Pragmatics 14. – North-Holland, 1990. – P. 219–236.

Оксана Кацанівська

Науковий керівник – асп. Руміга І. І.

Аналіз історизмів на матеріалі “Айвенго”

Вальтера Скотта

Лексична система мови перебуває у взаємовідношенні та динаміці, що є предметом лінгвістичного аналізу багатьох вітчизняних (Д. І. Квесилевич, А. Е. Левицький, В. В. Левицький) і зарубіжних (Л. Блумфілд, С. С. Волков, Г. Г. Івлева) науковців. Основна увага зосереджується на процесах розвитку мови, зокрема, на архаїзації лексичного складу мови.

Вчення проблеми поділу застарілої лексики є неоднорідним, як видно з наявного ряду класифікацій, розроблених на основі особливостей процесу архаїзації лексичних одиниць (А. В. Федорова, В. С. Виноградова, Г. О. Винокура, В. Н. Комісарова). Це дослідження базується на основі класифікації М. М. Шанського [2, с.147-151], де застаріла лексика поділяється на дві протилежні категорії: 1) історизми та 2) архаїзми (архаїзми лексичні – застаріла форма, архаїзми семантичні – застаріле значення).

Мета дослідження – проаналізувати історизми у романі “Айвенго” Вальтера Скотта та поділити їх на семантичні категорії.

У результаті аналізу **історизмів** – слів, які застаріли через те, що вийшли з вжитку предмети, які вони позначали [1, с. 54-59] – виявлено особливості їх вживання у вигляді 161 одиниці. Історизми у дослідженні репрезентували різні сфери людської діяльності для відображення відповідної історичної епохи та були представлені такими семантичними категоріями: ЛЮДИНА та ПРЕДМЕТ.

Семантична категорія ЛЮДИНА вказувала на соціальний стан особи, її місце в суспільстві. Проаналізувавши всі наявні в романі “Айвенго” історизми, виявлено 53 лексичні одиниці, які можна віднести до цієї семантичної категорії. Це, наприклад, титули, звання та професії, які в наш час неактуальні. Так, слово *yeoman* було використано автором так: *The yeomen guard the streets in seemly bands* [1].

Семантична категорія ПРЕДМЕТ включає в себе історизми, які використовувалися для позначення речей, що застосовувалися в середньовічному суспільстві. Проаналізувавши всі

наявні в романі “Айвенго” історизми, ми дійшли висновку, що 108 лексичних одиниць можуть бути віднесені до цієї категорії. Відповідно до сфер вживання, їх можна розділити на дві групи: назви предметів, що використовувалися в побутовому житті (побутеми – назви одягу, кухонного та господарського приладдя), та ті, що використовувалися в військовій сфері (мілітареми – слова, що назви зброї, елементів обладунків). Наприклад, історизм *mace* автор ужив у такому контексті: *A knight, it was announced, might use a mace or battle-axe at pleasure, but the dagger was a prohibited weapon* [1].

Проведений нами аналіз свідчить про те, що в тексті роману “Айвенго” Вальтера Скотта наявні історизми, що належать до таких семантичних категорій:

1. ЛЮДИНА – 32, 9% (від загальної кількості історизмів):
  - історизми, які вказують на соціальне становище людини, – 10,6%;
  - історизми, що вказують на вид діяльності людини, – 22,3%.
2. ПРЕДМЕТ – 67,1%:
  - побутеми – 26,7%;
  - мілітареми – 40,4%.

Отже, згідно з отриманими результатами дослідження, історизми, які належать до семантичної категорії ЯКІСТЬ, відсутні у корпусі відібраних застарілих лексичних одиниць. Встановлено, що найбільш розповсюджені мілітареми.

Список літератури

1. Федоров А.В. Основы общей теории перевода (лингвистические проблемы) / А.В. Федоров – М. : Высшая школа, 1983. – 448 с.
2. Шанский Н.М. Лексикология современного русского языка / Н.М. Шанский – М.: Просвещение, 1972. – 326 с.
3. Ser Walter Scott Ivanhoe / Ser Walter Scott – novel, [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.online-literature.com/walter_scott/ivanhoe.

Виліна Квятковська

Науковий керівник – доц. Мусурівська О.В.

Етнокультурний компонент у дискурсі Генрі Лоусона

Причиною труднощів, які часто виникають у представників різних мов, є не стільки розбіжності фонетичного, лексичного чи граматичного характеру, скільки чимраз більш помітна дивергентність у проявах національної свідомості та культурно зумовлених особливостях світосприйняття. Незважаючи на підвищення останнім часом інтересу до наукових пошуків у галузі варіантології (О.В. Городецька, Ю.О. Жлуктенко, Д. Кристал, М.В. Томенчук, О.Д. Швейцер), низка проблем, які виникають під час дослідження специфіки внутрішньомовних національно-територіальних варіантів, усе ще потребує свого роз'яснення. Ось чому на порядок денний сьогодні висувається необхідність поглибленого вивчення концептуалізації дійсності, що є характерною не тільки для носіїв такої поширеної негомогенної мови, якою є англійська, а й для представників її основних відгалужених варіантів: американського, канадського, австралійського.

Наша розвідка присвячена дослідженню мовних етнокультурних маркерів у дискурсі Генрі Лоусона, представника австралійського варіанта англійської мови.

У кожній мові та її поширеному варіанті є певний набір маркованих лексико-фразеологічних одиниць і символів, які викликають у свідомості продуцента й реципієнта мовлення стійкі асоціації, пов'язані з тими чи іншими подіями та фактами в житті конкретного народу [2, с. 75]. Мовні одиниці такого типу належать до національно-культурних реалій, які також включають назви предметів та явищ традиційного побуту, імена національних і фольклорних героїв, топоніми, лексика репрезентації флори та фауни [1, с. 312]. Мовні етнокультурні маркери ми розглядаємо як засіб доступу до вивчення варіантно зумовлених картин світу та пізнання етносу та його культури через мову.

Як показало проведене дослідження, у структурі дискурсу Генрі Лоусона виокремлюються мовні етнокультурні маркери, які співвідносяться з такими сферами національно маркованих елементів:

предмети побуту, спосіб життя, антропоніми, топоніми, флора та фауна.

Розглянемо детальніше найяскравіші приклади функціонування лексики з етнокультурними маркерами в авторському дискурсі. Австралійська антропоніміка представлена такими лексемами, як *gin, farmhand, jackeroo, selector, cockatoo, squatter, Jimmy Woodser, larrikins, push, swagman, bushman, spieler, bunyip, digger*. Лексеми-репрезентанти австралійської фауни номінують тварин, які розповсюджені на території Австралії, наприклад: *possum, kangaroo, koala, native bear, goanna*. Такі лексеми, як *billy, tucker, shout, swag, graft* та ін., репрезентують сферу побуту та способу життя австралійців. Австралійський варіант англійської мови характеризується значною кількістю лексем, які репрезентують будівлі та місцевості, наприклад: *pub (brit. hotel), billabong, station (brit. farm), gunyah (brit. hut), mia-mia, humpy, skillion, bush, scrub, pa, Westralia*.

Отже, вибірка мовних одиниць з етнокультурним елементом підтверджує, що британський та австралійський варіанти англійської мови відрізняються лексичними одиницями, які репрезентують певні етнокультурні концепти. Кожен варіант англійської мови – це унікальна й неповторна система вербалізованих й невербалізованих культурно значущих концептів, за допомогою яких його носії сприймають, структурують, передають та інтерпретують різноманітну інформацію, що постійно надходить із навколишнього середовища. Виокремлені сфери реалізації мовних етнокультурних маркерів (антропоніміка, топоніміка, флора, фауна та ін.) мають вирішальне значення для усвідомлення національної ідентичності носіїв досліджуваного варіанта англійської мови.

Список літератури

1. Колесник О. Мовні етнокультурні маркери у міфологічному просторі / О. Колесник // Наукові записки. Серія Філологічні науки. – 2011. – Вип. 89 (1) – С. 312-315.
2. Томенчук М.В. Про структурну репрезентацію варіантно маркованих концептів сучасної англійської мови / М.В. Томенчук // Нова філологія : зб. наук. пр. – Запоріжжя: ЗНУ, 2007. – С. 74-77.
3. Lawson H. Over the Sliprails / H. Lawson. – St. Lucia: U. of Queensland P., 1994. – 290 p.

Єлена Кіруца

Науковий керівник – доц. Якубовська Н. О.

Лексико-граматичні значення *Imparfait* та їхнє вираження в українській мові

Категорія часу, яка вказує на локалізацію дії в часі та базується на протиставленні трьох планів: минулого, теперішнього, майбутнього – одна з найбільш досліджуваних тем в сучасному мовознавстві. Ця категорія відображена у французькій мові через складну систему часових форм, зокрема тих, які виражають минулу дію.

Одним із минулих часів є *Imparfait* – час, який вказує на незакінчену дію у певний момент минулого, якого спісеантсу підмет та показує дію у процесі розгортання, без вказівки на її початок та завершення. Минулий незавершений час досліджується у працях Г. Гійома, М. Гревіса, Ж. Шевальє, К. Бланш-Бенвеніст М. Аріве, Ж. Пейтара. У виділенні граматичних значень *Imparfait* немає одностайності. Французькі граматисти виділяють такі значення імперфекта: *factuel, narratif (de rupture), préludique, hypocristique, d’habitude* [4, с.64]; для позначення незавершеної дії у минулому (*la valeur aspectuelle*) [3, с.653] та модальні (у гіпотетичній системі) [2, с.341].

У статті здійснена спроба виявити особливості перекладу значень *Imparfait* українською мовою. Матеріалом дослідження слугував роман А.Самюса “*L’étranger*” та його переклад, виконаний А.О. Перепадею; роман Г. Флобера “*Madame Bovary*” та його переклад у виконанні М.Лукаша та М.Гайдая, а також роман В. Гюґо “*Notre Dame de Paris*”, перекладений П. Тернюком.

Розглядаючи лексико-граматичні значення імперфекту, ми дотримуємось їх поділу на:

1) часові та аспектуальні значення, які включають такі види *imparfait*: *imparfait descriptif, imparfait narratif, imparfait itératif ou imparfait d’habitude, imparfait de perspectif ou de rupture, imparfait explicatif ou de commentaire, imparfait de concordance, aspect tensif та aspect sécant*. Серед виявлених прикладів ці значення перекладаються переважно в українській мові за допомогою минулого незавершеного часу та теперішнього часу. Напр.: “*Le train siffle*

trois fois : on arrivait” – “Поїзд дав три свистка: – ми **нід’їжджали**”. Іноді, imparfait перекладається минулим завершеним часом. Напр.: “*En parlant ainsi, il lui mettait la main gaiement sur l’épaule*” – “Кажучи це, він весело **поплескав** його по плечу”;

2) серед модальних значень імперфекта слід виділити такі, як imparfait d’atténuation ou de politesse, imparfait hypocristique та imparfait hypothétique, який, у свою чергу, може виражати жаль, бажання або прохання та може використовуватись в порівняльних реченнях після сполучника **comme si** та в окличних реченнях після **si**. В українській мові модальні значення імперфекта в основному відповідають умовному способу, а також майбутньому та минулому незавершеному часу. Напр.: “*Il faut pourtant que je vous voie encore, reprit-il, j’avais à vous dire...*” – “Але я мушу вас **іще раз побачити**, – заговорив він знову. – **Маю** сказати вам...”.

Отже, виходячи з результатів проведеного аналізу, можна зробити висновок, що, загалом, значення французького imparfait в українській мові передаються за допомогою минулого незавершеного (59,2 %) та теперішнього часів (29,8 %). У поодиноких випадках імперфект виражається за допомогою умовного способу (7,3 %), минулого завершеного часу (3,1 %) та майбутнього часу (0,6 %).

Список літератури

1. Гак В.Г. Теоретическая грамматика французского языка: морфология: учеб. для филол. фак. ун-тов и филол. иностр. яз. / Владимир Григорьевич Гак – 2-е изд., испр. и доп. – М.: Высш. шк., 1986. – с. 312
2. Chevalier J.-Cl., Blanche-Benveniste Cl., Arrivé.M., Peytard J. Grammaire Larousse du français contemporain / Jean-Claude Chevalier, Claude Blanche-Beneviste, Michel Arrivé, Jean Peytard. – P: Librairie Larousse, 1988. – 494 p.
3. Grevisse M. Le Bon Usage / Maurice Grivisse. – Gembloux: Editions J. Duculot, 1975. – 1312 p.
4. Guillaume G. Temps et verbe. Théorie des aspects, des modes, et des temps / Gustave Guillaume. – P. : Éditeur Édouard Champion, 1929. – 134 p.

Наталія Ковалик

Науковий керівник – асп. Наконечна Т.В.

Інтертекстуальність елементів у англійському публіцистичному дискурсі

Для кожного функціонального стилю мови характерні свої особливості. Найголовнішим властивістю публіцистичного стилю є його інформативність і експресивність.

Поняття “інтертекстуальність” в останні десятиріччя займає дедалі вагоміші позиції у лінгвістиці. Категорія інтертекстуальності – багатовимірний зв'язок окремого тексту з іншими текстами, належить поки що до базових, але цілком не вивчених характеристик тексту.

“Найбільш уживане значення інтертекстуальності (лат. *inter* – “між” і *textum* – “тканина”, “будова”) – сукупність міжтекстових зв'язків”.

Термін “інтертекстуальність” уведений 1967 р. теоретиком постструктуралізму Ю. Крістевою, яка розуміє його “формально – як літературний діалог текстів”.

Традиційно інтертекстуальність у ЗМІ розуміється як порушення стилю публіцистичного тексту. Але публіцистика – це науково-художня літературна діяльність, а тому й журналістика не може уникнути цих загальнокультурних постмодерністських тенденцій. Якщо, наприклад, “цитатність” і пародійність – звичне явище в журналістиці, то інші засоби інтертекстуальності, такі як пастіш (порушення стильової єдності), використання ненормативної лексики, зміщення змістового центру тощо, прийшли в неї не так давно. З точки зору культури мови такі засоби є порушенням правил і норм певного функціонального стилю, оскільки мова журналістики традиційно вважалася такою, що прагнула нормативності. З іншого боку, оскільки публіцистика – це різновид творчої літературної діяльності, то порушення норм є до певної міри процесом закономірним, новочасною тенденцією.

Публіцистичний стиль завжди виражає протистояння певних сил. Це його обов'язкове призначення і головна ознака.

В публіцистичному стилі виділяється кілька підстилів, кожний з яких має свої жанрові й мовні особливості: власне публіцистичний стиль, або стиль засобів масової інформації (газети, часописи, радіо, телебачення, реклама), художньо-публіцистичний (памфлети, фейлетони, нариси, есе), науково-публіцистичний (критичні статті, аналітичні огляди, соціальні портрети тощо).

Застосування комплексної методики з використанням методів функціонального та кількісного аналізу дозволило виділити елементи, які у вигляді інтертексту переходять у часовому континуумі з наступною трансформацією з тексту в текст, що і являє собою спосіб реалізації категорії інтертекстуальності в публіцистичному тексті.

Спираючись на дослідження таких учених, як Н.Гучинська, можна зазначити, що інтертекстуальність – це також засіб текстопородження. Опрацьовуючи матеріал, зроблено висновок, що на основі вже відомих текстів або певних елементів створюється новий текст. Процес текстопородження містить у собі відповідно два компоненти: “...питання інтертекстуальності, тобто мотивної, сюжетної прагматики, і питання внутрішньої текстуальності, тобто мовленнєвої і композиційної синтагматики”.

Результатом дослідження є розробка цілого спектру питань в осмисленні феномену інтертекстуальності в його різних проявах і функціях в рамках лінгвістики тексту та обґрунтування поняття реалізації категорії інтертекстуальності як взаємозв'язку елементів текстів різних типів взаємодії.

Список літератури

1. Акуленко В. В. Співвідношення національного та інтернаціонального у мові. / В.В. Акуленко. – К. : Мовознавство, 1976. – С. 43-137.
2. Ботвина Н. Офіційно-діловий та науковий стилі української мови / Н. Ботвина. – К., 1999. – 213 с.
3. Швейцер А.Д. Перевод и лингвистика / А.Д. Швейцер. – М.: Воениздат, 1973. – 282 с.

Юлія Комаринець
Наук. керівник – асист. Семенюк О.В.

Фальшиві друзі перекладача при перекладі науково-технічних текстів

Історично “хибні друзі перекладача” є результатом взаємовпливу мов, які в кількох випадках можуть виникати в результаті збігів, а в споріднених, особливо близькоспоріднених, мовах ґрунтуються на споріднених словах, висхідних до загальних прототипів у мові-основі. Їхня загальна кількість і роль визначаються для кожної конкретної пари мов, зумовлюючись генетичними й історичними зв'язками мов.

З першого погляду може здатися, що “хибні друзі перекладача” здатні вводити в оману лише людей, що починають вивчення іноземної мови і знають її недосконало. Насправді, як відзначають дослідники цієї лексичної категорії, усе виглядає навпаки: основна маса “хибних друзів” (за винятком небагатьох, найбільш наочних випадків, що переважно належать до омонімії) виявляється небезпечною саме для осіб, що упевнено і практично задовільно користуються мовою, хоч і ще не досягають ступеня адекватної незмішаної двомовності й тому припускаються хибних ототожнень окремих елементів систем іноземної і рідної мов[3, с.45].

Неабияку проблему фальшиві друзі перекладача становлять при перекладі науково-технічної літератури, адже типовою лексичною ознакою науково-технічної літератури є насиченість тексту спеціальними термінами, термінологічними словосполученнями. Терміни - слова або словосполучення мають лінгвістичні властивості як і інші одиниці словникового складу. Відмінність терміна від звичайного слова залежить, перш за все, від його значення. Терміни виражають поняття науково оброблені і властиві лише конкретній галузі науки і техніки. В лінгвістичному аспекті терміни, як і інші слова мови, багатозначні. У деяких випадках один і той самий термін має різні значення в межах різних наук. Наприклад, у машинобудуванні *valve* -клапан, а в радіотехніці *valve* – елек-

тронна лампа. Особливі труднощі для перекладу викликають випадки, коли один і той самий термін має різне значення в залежності від приладу чи обладнання. Наприклад, термін *key* – ключ, шпилька, кнопка, перемикач та інші. Вирішальним при перекладі багатозначного терміна є контекст.

Найбільшу складність для перекладу становлять терміни-неологізми. Ці терміни, як правило, не відображені в словниках. Особливо багато неологізмів серед фірмових назв, тобто назви тих чи інших виробів, які випускає фірма. Крім термінів, у технічних текстах особливе місце займають стереотипні слова і фрази (кліше). Кліше включають ідіоми, усталені вирази, набір готових фраз [1, с.76].

Характерною рисою сучасної науково-технічної літератури є широке використання різних скорочень та абревіатур. Слід пам'ятати, що прийняті скорочення офіційні, загальноприйняті, їх не можна довільно змінювати та замінювати. Наприклад, А.С. – alternating current, Н.Р – horse power [2, с.153].

Отже, будь-який науковий текст характеризується певною повторюваністю термінів. Тому для правильної передачі значення незнайомого і відсутнього у словниках терміна або термінологічного сполучення дуже важливо врахувати і зіставити всі випадки його вживання в даному тексті і лише після цього спробувати в'яснити значення терміна шляхом ознайомлення зі спеціальною літературою з даного питання. Велику допомогу перекладачеві може надати вже існуюча перекладна література з даного питання, особливо якщо є можливість порівняти оригінал і переклад.

Список літератури

- 1.Зимомря М. Переклад: теорія та практика : Навчально-методичний посібник / Микола Зимомря, Білоус, Олександр. – Кіровоград : Редакційно-видавничий центр КДПУ ім. В. Винниченка, 2001. - 114 с.
- 2.Коваленко А. Загальний курс науково-технічного перекладу. - К. : "Фірма "Інкос", 2002
- 3.Ковганюк С.П. Практика перекладу. (З досвіду перекладача). - К., Дніпро, 1968. – 154 с.

Олена Комарницька
Науковий керівник – асист. Косенко А.В.

Номінативний простір концептів LOVE і ЛЮБОВ

Концепт як термін почав активно вживатися у різних сферах літературознавчої та лінгвістичної літератури та увійшов у понятійний апарат семантики, когнітивістики, лінгвокультурології, міжкультурної комунікації [1, с.5].

Мета роботи полягає у дослідженні концепту LOVE та передачі його відповідника концепту ЛЮБОВ у цільовому тексті. *Предметом* дослідження даної роботи є засоби репрезентації концепту LOVE та особливості його передачі при перекладі. За *джерела* дослідження було взято тематичні наукові праці, енциклопедичні словники, підручники та інтернет-джерела.

У семантиці лексичної одиниці, що є ім'ям концепту, міститься загальна родова сема “почуття”, що вказує на відповідну сферу свідомості людини, репрезентовану категорією більш високого рівня абстракції емоція, а також семи “відношення” та “об’єкт емоції”, що визначають її належність до категорії емоційне відношення, наприклад:

(1) англ. love ‘Любов’ – 1. a very strong feeling of affection towards someone who you are romantically or sexually attracted to ‘сильне почуття прихильності до когось, хто викликає романтичний або сексуальний потяг’;

(2) укр. Любов – 1. почуття глибокої сердечної прихильності до особи іншої статі; кохання.

Архісемою, що є ідентифікатором належності одиниці до лексем, пов’язаних із позначенням досліджуваних концептів, виступають семи “любов”, “love”, які тією чи іншою мірою представлені в дефініціях усіх лексичних одиниць, які наповнюють відповідний семантичний простір. Інші семи слугують для конкретизації значення лексичної одиниці. Семи “характер почуття” та “об’єкт почуття” дозволяють виділити якісно відмінні різновиди почуття, що репрезентовано у мові концептом ЛЮБОВ. Почуття любові може бути репрезентоване у мові як:

- 1) Любов І “любов романтична” – романтичне почуття до особи іншої статі, що засноване головню на фізичному потязі:
- (3) англ. love ‘Любов’ – 2. romantic: a strong feeling of liking and caring about someone, especially combined with sexual attraction ‘сильне почуття вподобання та піклування про когось, особливо поєднане із статевим потягом’;
- (4) укр. Любов – 1. почуття глибокої сердечної прихильності до особи іншої статі; кохання.

Сема “характер почуття” у одиниць із емотивним смислом Любов реалізується семантичним компонентом “романтичний”, “сексуальний”:

(5) англ. passion ‘пристрасть’ – a very strong feeling of sexual love ‘сильне почуття еротичної любові’;

(6) укр. пристрасть – сильне, нестримне почуття кохання, в якому велику роль відіграє фізичний потяг [2, с. 91].

Отже, концепт ЛЮБОВ є базовим емоційним концептом мовної картини світу людини. Емоційний концепт розуміється як етнічно та культурно зобумовлене, складне структурно-смислове, ментальне утворення, що базується на понятійній основі та може бути втіленням у семантиці мовних одиниць.

Список літератури

1. Бељевская Е. Г. Семантическая структура слова в номинативном и коммуникативном аспектах / Бељевская Е. Г. – М. : Ин-т языкознания РАН, 1991. – 23 с.
2. Фабіан М. П. Особливості лексико-семантичного зіставлення етикетних полів української, англійської та угорської мов / Фабіан М. П. – К. : КНЛУ, 2003. – С. 91-95. – Вип. 6. — (Проблеми зіставної семантики).

Особливості перекладу неологізмів та okazіоналізмів з німецької мови на українську

Сучасний етап розвитку людства характеризується стрімким прогресом і, відповідно, розширенням міжнародних економічних, політичних та культурних зв'язків. Постійно виникає потреба у нових термінах та дефініціях, які могли б охарактеризувати усі процеси та предмети розвитку. Саме це стало причиною виникнення неологізмів (від грец. νέος — молодий, новий і λογισμός — судження, вислів) – новостворених термінів, слів або фраз, що перебувають в процесі входження в загальне використання і ще не включені до державної та загальноживаної мови [1, с.97]. Та паралельно з неологізмами розвиваються okazіоналізми (авторський неологізм) - це мовленнєві одиниці, які утворюються за стандартними та новими словотвірними моделями, з характерним експресивним забарвленням та індивідуальним характером [3, с.141].

Актуальність дослідження визначається недостатньою вивченістю механізмів утворення неологізмів та okazіоналізмів німецькою мовою. Саме тому дослідженням цієї теми займається багато вчених, як українських, так і закордонних. Окремою сферою дослідження став переклад неологізмів українською мовою, що і стало **метою і завданням** нашого дослідження. Цим питанням займаються у нас такі вчені, як Талькова К. В., Рудий В. Г., Горбач О.В. та ін. Зокрема, Талькова К. В. виділяє 4 основні способи перекладу неологізмів українською мовою [3, с.1]:

1. Передача неологізмів та okazіоналізмів за допомогою перекладацької транслітерації (українськими буквами передаються німецькі звуки) та транскрипції (передача українськими літерами не орфографічної форми, а звучання німецького слова). Наприклад: der Kandidat – кандидат, der Biokiller – біокілер, die Cappuccinisierung – капучинізація.

2. Переклад неологізмів та okazіоналізмів за допомогою калькування полягає в заміні складових частин, морфем чи слів

одиниці оригіналу їх лексичними відповідниками в мові перекладу, наприклад: die Wähltechnologie – технологія виборів, das Fernsehduell – телевізійна дуель, der Infosurfer – шукачі інформації, das Kriesenland – країна в кризі.

3. Переклад неологізмів та okazіоналізмів за допомогою напівкальки: die Ganztagsarbeit – робота на повний робочий день, der Jung – Lover – молодий коханець, der Chatroom – Nutzer – відвідувач інтернетних клубів, das Wählerwillen – волевиявлення виборців.

4. Описовий переклад використовується у випадку, якщо перекладач не може передати неологізм або okazіоналізм за допомогою раніше висвітлених прийомів, наприклад: das Wahlspiel – гра, що нагадує процес голосування, коли вже сказано, за кого потрібно голосувати, die Nichtwählerpartei – партія, яку не підтримують виборці, der Erdegoogler – особа, що вивчає Землю за допомогою програми «Гугл – Земля», die Aldi – Generation – покоління торгової мережі «Альді», der Computergermanist – учений-германіст, який у своїх дослідженнях використовує комп'ютер.

Отже, як бачимо, існує досить багато шляхів перекладу та інтерпретації неологізмів і перекладачі можуть вільно використовувати той, що найбільше підходить для конкретного слова.

Список літератури

1. Найер Н. М. Стилистика немецкого языка / Н. М. Найер. – М. : Высшая школа, 2006. – 257 с.
2. Огуй О. Д. Лексикология немецкой речи. Lexikologie der deutschen Sprache: [навч. посібник для студентів вищих навчальних закладів]. – Вінниця: Нова книга, 2003. — 416 с.
3. Розен Е. В. Новое в лексике немецкого языка / Е. В. Розен. — М. : Просвещение, 1991. — 254 с.
4. Телькова К. В. Особенности перекладу неологізмів в політичному дискурсі [Ел. ресурс] / К. В. Телькова. Режим доступу: <http://intkonf.org/telkova-k-v-osoblivosti-perekladu-neologizmiv-v-politichnomu-diskursi/>.

Концепт “ЛЮБОВ” у паремійному дискурсі

Основною одиницею когнітивної лінгвістики є концепт як об'єкт ідеального світу, який має ім'я, відображає специфічні культурно-обумовлені уявлення людини про дійсність [1, с.436, див. також А. Вежбицька, С.О. Аскольдов, Р. Лангакер, К. Годдард, Ю.С. Степанов, Р.М. Фрумкіна, А.А. Залевська, В.І. Карасик та ін.]

Любов як один із ключових концептів культури, зобумовлений базовою одиницею картини світу, що має екзистенційне значення і для окремої мовної особи, і для лінгвокультурної спільноти загалом. Під словом паремія зазвичай розуміють сталі та відтворені у мові анонімні висловлювання, придатні для вживання в дидактичних цілях [2, с.67]. Як правило, до паремій належать прислів'я та приказки, що вважаються народним культурним досвідом, який зберігається в мові й передається з покоління в покоління.

Мета роботи полягає у дослідженні та класифікації концепту "Любов" на основі пареміологічного фонду англійської мови.

Матеріалом слугують 142 англійські паремії, відібрані методом суцільної вибірки з тлумачних словників, словників приказок та прислів'їв англійської мови [3, с.4]

При класифікації паремій використовується поняття «логема» (термін П.В. Чеснокова) – логіко-семантична одиниця узагальненого характеру, під яку можуть бути підведені окремі групи паремій.

Основні судження про мову, виражені в англійському пареміологічному фонді, можуть бути зведені до чотирьох логем:

1. Логема, яка визначається всемогутністю, непідконтрольністю, невідворотністю цього почуття, – ніщо не може протистояти любові (*Love makes the world go round*);

2. Логема, до складу якої входять паремії, які означають непередаваність любові словами (*Next to love, quietness*);

3. Логема, яка відображає характер цінності предмета любові (*When love is greatest, words are fewest*);

4. Логема, до якої відносять паремії, що відображують любов у родинному колі (*He that loves the tree loves the branch*) [3, с.199].

На основі описового аналізу ми відстежили різні типи логем, ужиті в конкретному середовищі, що надало нам змогу простежити тенденцію й популярність одних типів порівняно з іншими. Концепт “Любов” у логемі характеру цінності домінуючий, що становить 34% від усієї кількості використаних паремій. 27% охоплює логема (1), яка характеризує любов як всесильну, нерозумну, їй ніхто і ніщо не може протидіяти. 20% відводиться логемі (2). Любов не висловиш словами, вона зводить з розуму. Лише 4 % належать логемі (4). Любов присутня і в родинних стосунках.

Дослідження концепту “Любов”, його когнітивної структури, функціональних й лінгвокультурологічних характеристик та групування на логемі в паремійному дискурсі робить певний внесок у подальшу розробку лінгвістики. Спостереження і деякі висновки досліджень можна використати у практиці викладання курсів з когнітивної лінгвістики та лексикографічній практиці.

Список літератури

1. Вежбицкая С.Г. Язык. Культура. Познание / С.Г Вежбицкая. - М.,1996 – 436 с.
2. Савенкова Л.Б. Русская паремология: семантический и лингвокультурологический концепты / Л.Б. Савенкова. – Ростов-н/Д.: Изд-во Рост ун-та, 2002 – 67 с.
3. Fergusson R. The Penguin Dictionary of Proverbs. Over 6000 proverbs. – London : Claremont Books, 1995.
4. The Concise Oxford Dictionary of Proverbs. Third edition – Oxford; New York : Oxford University Press, 1998.

Особливості перекладу текстів офіційно-ділового стилю (переклад угод про співпрацю)

Міжнародна співпраця включає в себе всі сфери людської діяльності. Однією із найважливіших сфер є також співпраця вищих навчальних закладів, організацій, товариств. Адекватність перекладу офіційних документів, тобто донесення інформації до адресата згідно з усталеними правовими та етичними нормами, є одним із вагомих чинників успішної співпраці на міжнародному рівні.

Сучасна офіційно-ділова мова існує як у письмовій, так і в усній формі, але із суттєвим переважанням письмово зафіксованих текстів. Вона служить для оформлення змісту офіційних документів у сфері урядової діяльності, у галузі міжнародних відносин, в юриспруденції, торгівлі та економіці, у військовій сфері, в офіційних установах, організаціях, у житті окремої людини [1, с. 160].

Офіційно-ділові тексти повністю зорієнтовані на передачу змісту. Їхня форма здебільшого набуває стереотипної конфігурації. Звертання, зачини тексту, послідовність викладення, кінцівки документів у кожній мові підпорядковуються строгим вимогам риторики і насичені мовними штампами. У мові перекладу максимально зберігається композиція оригіналу, але самі мовні штампи можуть відрізнитися за внутрішньою формою, як і за змістом [2, с. 143].

Угоди про співпрацю належать до дипломатичного підстилю, який у свою чергу використовується у сфері міждержавних офіційно-ділових стосунків. Суворі регламентації текстів угод характеризуються рядом ознак:

1) нейтральний тон викладу змісту лише у прямому значенні (у жодній з опрацьованих нами угод не було виявлено стилістично забарвлених слів, крилатих виразів, ідіом і т.п.) ;

2) точність і ясність поєднуються з лаконічністю, стислістю і послідовністю викладу фактів, у мові перекладу перекладач намагається максимально наближено передати зміст та структу-

ру тексту, напр.: Diese Vereinbarung ist in der ukrainischen und deutschen Sprache verfasst und beide Texte sind identisch. - Ця Угода складена українською та німецькою мовами, обидва тексти ідентичні;

3) документальність, наявність реквізитів, які мають певну черговість, що дозволяє зберігати традиційні стабільні форми;

4) наявність усталених одноманітних зворотів, висока стандартизація вислову (die Vertragspartner haben Folgendes vereinbart - сторони уклали дану Угоду про таке; завжди на початку вказують тип та назви інституцій, які укладають угоду (структура залишається незмінною);

5) для чіткої організації текст поділяється на параграфи, пункти, підпункти, з нім. мови слова-синоніми «Paragraph» і «Artikel» перекладаються українським словом «стаття». В одній з угод перекладач помилково переклав слово «Artikel» словом «глава», адже «глава» позначає лише розділ статті, а не її саму.

Як доречно зазначав мовознавець М. Пилинський, найпершою традиційною ознакою досконалості для групи «нехудожніх» стилів, до яких належить і офіційно-діловий, залишається стислість, а також такі вимоги: додержання основних загальномовних і функціонально-стилістичних мовних норм; слова й вирази, що безпосередньо пов'язані з думкою, повинні стояти в тексті якнайближче; дотримування максимально чіткого, послідовно-логічного і граматичного зв'язку між реченнями, що містять окремі судження; вставні речення, застереження, супровідні твердження, усякі відхилення від основної думки повинні значно поступатися своїм обсягом перед викладом основної думки [3, с. 170 - 171].

Список літератури

1. Брандес М.П. Стилистика немецкого языка: для инт-тов и фак.иностр. яз: / учебник – М. : Высшая школа, 1983 – 271 с.
2. Нямцу А.Є. Основи перекладознавства : Навчальний посібник – Чернівці : Рута, 2008. – 312 с.
3. Пилинський М. Мовна норма і стиль. – К.: Вища школа, 1976. – 286 с.

Ірина Кравцова
Науковий керівник – доц. Суродейкіна Т.В.

Лінгвістичні характеристики спортивної термінології

Термінологія – це один з аспектів мови, який невпинно та інтенсивно розвивається. Це пов'язано з постійною появою нових понять та великої кількості нових термінологічних одиниць. Актуальність даного дослідження зумовлена стрімкими процесами термінотворення в англійській мові. Метою цієї роботи є дослідити терміноелементи системи «Sports» в англійській мові, встановити основні вимоги до термінів і проаналізувати, чи відповідають обрані терміни базовим вимогам до них.

У термінознавстві поки що немає загальноприйнятого визначення поняття «термін», хоча існує чимало спроб це зробити [1; 2; 3]. Вважатимемо, що термін – це слово або словосполучення, що визначає чітко й однозначно окреслене поняття і його співвідношення з іншими поняттями в межах спеціальної сфери. Сучасна мова науки й техніки висуває до термінів кілька вимог.

Термін повинен відповідати правилам і нормам певної мови (*abduction* – абдукція, *dead lift* – станова тяга). Він повинен оцінюватися з позиції строгої належності до системи [2; 3]. Наприклад, термін *chinning bar* (перекладина для підтягування) використовується у термінологічній системі «Sports» для позначення різних видів спорядження для спортсменів. Термінові притаманна властивість дефінітивності. Тобто, кожен термін зіставляється з чітким окремим визначенням, що орієнтує на відповідне поняття [2,3]. *Stationary bicycle is a bicycle attached to a base for training in a room or apartment* (Велотренажер – велосипед, прикріплений до підлоги для тренування у кімнаті або квартирі). Даний приклад ілюструє те, що дефініція точно і стисло пояснює риси, закладені у семантиці терміна. Терміноелементам властива відносна незалежність від контексту. Як приклад можна навести терміни *tension spring*, *weight machine*, які є зрозумілими як ізольовано, так і в контексті.

Наступна вимога – це точність. Зразком є термін *dumbbell* (гантель). У терміносистемі спорту він має власне значення, яке не може бути застосоване до іншої лексеми. Термін повинен бу-

ти коротким (*barbell* – штанга), хоча деякі поняття можна пояснити лише за допомогою сполучень слів, які лише в своїй сукупності мають певне особливе значення (*isometric exercise* – ізометрична вправа).

Терміни, як правило, однозначні в межах однієї терміносфери [2, с.12]. Наприклад, *repetition* (серія повторень). Термінології не притаманна синонімічність, проте існують поодинокі випадки синонімічності термінів одного семантичного поля. Наприклад, терміни *juice, roid, anabolic drugs* мають значення «анаболічні препарати». Більшість термінів експресивно нейтральні (*muscle* – м'яз).

Термін повинен бути милозвучним [2, с.13]. Наприклад, термін *bodybuilding* (бодібілдинг) відповідає цій вимозі, оскільки він утворився за допомогою поєднання стилістично нейтральних загальноживаних слів *body* (тіло) та *building* (будування).

Оскільки той самий термін може бути включений у різні системи, це означає, що він може визначатися по-різному в різних сферах знань та життєдіяльності.

Отже, із зазначеної вище інформації можна зробити висновок, що у межах досліджуваної терміносистеми більшість термінів відповідають обов'язковим вимогам, що робить їхнє вживання та сприймання зручними.

Список літератури

1. Васенко Л. А. Фахова українська мова / Л. А. Васенко, В. В. Дубічинський, О. М. Кримець [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ebooktime.net/book_35.html – Заголовок з екрана.
2. Д'яков А. С. Основи термінотворення: семантичні та соціолінгвістичні аспекти / А. С. Д'яков, Т. Р. Кияк, Куделько З. Б. – К. : Вид. дім "КМ Academia", 2000. – 218 с.
3. Халіновська Л. Основні вимоги до терміна: прагнення до ідеалу чи реальне функціонування? / Л. Халіновська [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.term-in.org/index.php?option=com_content&view=article&id=93&Itemid=19&lang=ru – Заголовок з екрана.

Богдана Крайська

Науковий керівник – доц. Грижак Л.М.

Лінгвістичне дослідження модальності

Модальність є мовною універсалією і належить до основних категорій природної мови. Термін використовується для позначення широкого кола явищ, неоднорідних за смисловим обсягом, граматичними особливостями і ступенем оформленості на різних мовних рівнях [2, с. 304].

Лінгвісти схильні вважати, що мовна категорія модальності відбиває два типи логіко-граматичних зв'язків: відношення змісту речення до об'єктивної дійсності («об'єктивна модальність») та ставлення мовця до змісту речення («суб'єктивна модальність») [4, с. 17-18].

У мовознавстві, як зазначено у праці Т. В. Телецької, категорія модальності трактується надзвичайно широко. Аналіз робіт, присвячених вивченню категорії модальності, дає змогу зробити висновок про те, що переважна кількість концепцій не виходить за межі вивчення певного кола значень і засобів їх вираження [2, с. 5].

Розв'язанню цієї проблеми сприяє функціонально-семантичний підхід, що базується на семантичному принципі виокремлення мовних категорій і різнорівневості засобів їх вираження [4, с. 6].

Аналогічної думки дотримується В.М. Ярцева: модальність з погляду лінгвістики є функціонально-семантичною категорією, яка виражає різні види відношень висловлювання до дійсності, а також різні види суб'єктивної кваліфікації повідомлення [1, с. 303].

Функціонально-семантичне поле модальності має складну структуру. В англійській мові розрізняють такі засоби вираження модальності: лексичні – модальні слова, граматичні – категорії способу, лексико-граматичні – модальні дієслова [5, с. 4].

Дослідивши особливості використання основних модальних дієслів у тексті роману Дена Брауна «Ангели і демони» [5], ми виявили, що найчастотнішим є *can/could* (557 разів). Практично однакову кількість разів автор використовував основні модальні

дієслова *may/might* і *must* – відповідно 60 і 69 разів. Дещо менше вживалося модальне дієслово *shall/should* (45 разів) і найменше використовувалося *will/would* – 11 разів.

Певне коло науковців погоджуються, що лексично модальність може бути виражена за допомогою модальних іменників. Модальними називають іменники, які мають виключно чи переважно модальну семантику, які використовуються в мові для прямого, автономного, безпосереднього чи ускладненого, опосередкованого називання модальних значень [3, с. 46]. Наприклад, у реченні «*So I drew the inference that the intention was that the media should reproduce the programme*» модальний іменник *intention* утворює модальний контекст, який включає модальне дієслово *should* [6, с. 305]. Подальші дослідження у цьому напрямі дозволять виявити значущість іменників у вираженні різних модальних значень.

Таким чином, як лінгвістична категорія модальність розглядається різнопланово і відзначається різноманітністю засобів вираження.

Список літератури

1. Лингвистический энциклопедический словарь / [гл. ред. Ярцева В. Н.]. - М. : Советская энциклопедия, 1990. – 686 с.
2. Телецька Т. В. Предметна модальність і модальність вірогідності у мові та мовленні (на матеріалі української, російської, французької, англійської мов) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд.. філол. наук / Т. В. Телецька – Одеса : ОНУ ім. І. І. Мечникова, 2005. – 20 с.
3. Фатеева Е. Д., Александрова А. П. Модальные существительные в языке // Язык и коммуникация: изучение и обучение. – Вып. 9. – Орел, 2002.
4. Штелинг Д. А. Грамматическая семантика английского языка. Фактор человека в языке : учебное пособие / Д. А. Штелинг. – М. : МГИМО, ЧеРо, 1996. – 254 с.
5. Brown D. Angels and Demons / Dan Brown. – Washington: Washington Square Press, 2000. – 242 p.
6. Greenbaum S. The Oxford English Grammar. – Oxford : Oxford University Press, 1996. – 652 p.

Марта Криклевич

Науковий керівник – асист. Нагірний Л.Я.

**Полісемія лексичних англомовних одиниць
у публіцистичному тексті**

Англійська мова схильна до багатозначності. Оскільки її форма вираження дуже лаконічна, то часто одна мовна одиниця може нести кілька десятків значень, особливо показовими є випадки вживання найпопулярніших дієслів, котрі здатні передавати різноманітні відтінки значень, залежно від контексту. Оновлення значень у мові відбувається постійно, особливо якщо йдеться про сучасну англійську мову, підвладну дії інтра- та екстралінгвістичних впливів більше, ніж інші мови, через свою глобалізуючу функцію.

Лексична система мови має невичерпні резерви для безперервного розвитку свого словникового складу. Вони виявляються насамперед у полісемантичних словах, а завдяки засобам масової інформації новотвори можуть набувати значного поширення та входити в ужиток [2, с. 19].

Актуальність теми полягає у необхідності вивчення динаміки лексичного складу мови, встановлення універсальних закономірностей у розвитку значень слів, що допоможе виявити спільні та відмінні риси семантичних процесів у різних мовах, зобумовлені як лінгвістичними, так і національно-культурними чинниками [1, с. 49].

Проблематику полісемії у своїх працях досліджували В. М. Виноградов, О. С. Ахманова, А. Е. Левицький, М. М. Полюжин, Д. Хебрідж, Р. Міддлтон, Б. Аtkінс, І. Арнольд.

Публіцистичний стиль використовується в політичній літературі, його представляють засоби масової інформації (ЗМІ) – газети, журнали, радіо, телебачення, документальний кінематограф. Публіцистика покликана освітлювати події сучасності та реалізовувати дві основні функції – впливу та інформування, що й зумовлює мовну специфіку публіцистичного стилю. Визначальною рисою його є вдале поєднання логічності викладу з емоційно-експресивним забарвленням [3, с. 70].

Аби розширити лексичний діапазон дослідження було навмисне обрано два різнопрофільні видання як матеріальну базу.

Це “*The Economist*”, де було взято до уваги огляди політичного та соціального спрямування, та “*The New Yorker*”, де переважно розглядалися репортажі культурного спрямування та есе.

В реалізації основної мети публіцистичного стилю мови найкраще слугує метафора. В статтях політичного характеру спостерігається певна тенденція до вживання слів чи словосполучень, що описують події як воєнні дії чи спортивні змагання (хоча насправді це передвиборчі змагання політиків або акції, що мають соціальне спрямування). Наприклад: *If the meeting is not hijacked by Africa's problems yet again, then we may hope that environmental issues will receive its fair share of representation too.* У цьому реченні дієслово *to hijack* використовується не в прямому значенні “*to use violence or threats to take control of a plane, vehicle, or ship*”, а в переносному – “*to take control of something and use it for your own purposes*”. Звісно, таке приховане порівняння із захопленням літака не може не привернути увагу читача.

У репортажах про природні явища (здебільшого стихійні лиха) неістоти часто наділяються людськими характеристиками: *The twisters, which also slammed Mississippi, were part of a line of storms that raged across the country's midsection.* Тут смерч лютує і нападає із силою, наче людина.

Отже, полісемія в публіцистичних текстах представлена досить широко, і найчисленнішу групу складає дієслівна полісемія. Варто наголосити на різноманітті способів реалізації полісемії та підкреслити наявність як типових, сталих метафоричних перенесень, так і оригінальних, сучасних випадків слововживання.

Список літератури

1. Білевич Т.Л. дієслівна багатозначність у процесі розвитку мови // Мовознавство. 1999. – № 1. – С. 46 – 50.
2. Левицький В.В. Лексична полісемія та квантитативні методи її дослідження // Мовознавство. – 2003. – № 4 – С. 17 – 25.
3. Разинкина Н.М. Функциональная стилистика английского языка. – М. : Высшая школа, 1989 – 182 с.

Юлія Кудрявцева

Науковий керівник – асист. Садовник-Чучвага Н.В.

Передача часової віднесеності у художньому тексті за допомогою дієслівних форм

Художній час у тексті виступає як діалектична єдність кінцевого й нескінченного. У нескінченному потоці часу виділяється одна подія або їхній ланцюг, початок і кінець їх звичайно фіксуються. Фінал же добутку - сигнал того, що часовий відрізок, представлений читачеві, завершився, але час триває й за його межами. Перетвориться в художньому тексті й така властивість добутків реального часу, як упорядкованість [1].

Для організації художнього твору принципово значимими є такі характеристики художнього часу, як тривалість / стислість зображуваної події, однорідність / неоднорідність ситуацій, зв'язку часу з предметно-подійним наповненням (його заповнювання / незаповненість, «порожнеча»). За цими параметрами можуть протиставлятися як добутку, так і фрагменти тексту в них, що утворюють певні тимчасові блоки.

В художньому дискурсі виділяють дві шкали часу. Перша передбачає поділ часу на *минуле-теперішнє-майбутнє*, наприклад: *She **did not** move, and **did not** seem to see him ...the first fine day **will bring** into London streets after a spell of fog or rain* [2, с. 453]. Друга передбачає поділ часу на *раніше-пізніше*, наприклад: ***That morning he had risen early, before the postman came*** [2, с. 25].

На основі аналізу теоретичних положень про вираження часових значень і часових відношень та дослідження засобів їх реалізації в англомовній літературі було зроблено такі висновки:

1) часова віднесеність передається через реалізацію художньо-емоційного потенціалу Present Simple у функції художнього презенса, наприклад: *Why **is** all this?; **rise and go out** into the dark and cold, without a thought of him, without so much as the knowledge of his presence* [2, с. 93]; *"**Don't** you **want** to see baby, Soames? She **is** asleep"* [2, с. 336].

2) часова віднесеність передається дієслівними формами Past Simple, наприклад: *When, in 1895, Susan Hayman, the married*

Forsyte sister, followed her husband at the ludicrously low age of seventy-four, and was cremated, it made strangely little stir among the six old Forsytes left [2, с. 384];

3) часова віднесеність передається дієслівними формами Present Perfect та Past Perfect, наприклад: *What have I done?* [2, с. 643]...*and wrong it have been for any family...* [2, с. 354]; *If these chronicles had been a really scientific study of transition one would have dwelt probably on such factors as the invention of bicycle, motor-car, and flying-machine* [2, с. 68];

4) часова віднесеність передається значенням Present та Past Continuous – передає виконання дії у майбутньому чи минулому, наприклад: *James was still in the dining-room talking to Soames...* [2, с. 483]; *The waters of change were foaming in, carrying the promise of new forms only when their destructive flood should have passed its full* [2, с. 638];

5) часова віднесеність передається через реалізацію Future Simple, що функціонує як презентний футурум та передає дію у майбутньому: *Why should I suffer so?; A pretty way. And what will you do, pray, without your money?"; That precious young thing will have something to say about this, or I'm a Dutchman!* " [2, с. 634].

Отже, реальний час характеризується такими основними властивостями: одночасністю, однонаправленістю, впорядкованістю, динамічністю та єдністю перервності та безперервності, які також виявляються і в художньому часі. Специфічний характер художнього часу виявляється за рахунок його додаткових рис, протилежних властивостям реального часу – багатомірності, різнонаправленості, невпорядкованості, статичності. Таким чином, художній час інтегрує в собі властивості, притаманні як йому самому (варіантні), так і реальному часу (інваріантні).

Список літератури

1. Булах Т. І. Категорії часу і простору в поезії [Електронний ресурс]. – <http://pinchukfund.org/works/2007/189.doc> – Заголовок з екрана.
2. Galsworthy J. *The Forsyte Saga* / John Galsworthy – Oxford : OUP, 2008. – 724 p.

Наталія Кучміна

Науковий керівник – доц. Гнатковська О.М.

Невербальні засоби вираження позитивних та негативних емоцій (на матеріалі художнього роману)

Спілкування – невід’ємна частина людського життя, де важливу роль відіграють емоції, манери та жести. Комунікація може відбуватися на різних рівнях, і не обмежується лише усними або письмовими повідомленнями. Від 60 до 80 % комунікацій здійснюється невербальною, і лише 20-30 % засобами вербального спілкування [1, с. 1-10].

Наше дослідження зосереджене на невербальних способах вираження позитивних та негативних емоцій у романі сучасного американського письменника Ніколаса Спаркса «The Last Song» («Остання пісня»). Серед невербальних засобів спілкування виокремлюють оптико-кінетичну, паралінгвістичну, екстралінгвістичну системи та проксеміку [2, с. 8-20].

Емоції – стан організму, що передбачає тілесні та ментальні зміни. Позитивні емоції породжуються узгодженням обставин з нормами, що відповідають світогляду особи (радість, захват, упевненість, довіра, ніжність та ін.) [3]. У романі «Остання пісня» наявні приклади майже всіх способів невербальної експресії позитивних емоцій. Вони виражали симпатію й мали романтичний характер.

Якщо людині щось не подобається, в неї виникають негативні емоції. У даному романі знайдені яскраві приклади способів невербальної експресії негативних переживань (роздратування, недовіра, злість та ін.).

Найбільше про позитивні й негативні емоції розповідали міміка, а саме вираз обличчя, жести рук та територіальні жести.

Усі невербальні способи вираження емоцій підлягають опису, аналізу та систематизуванню. Ми зробили висновок, що теоретичний матеріал підтверджується практичним, що свідчить про його достовірність. У наведених нижче таблицях показані результати кількісного аналізу частотності засобів вираження емоцій за допомогою міміки (табл.1) та пантоміміки (табл.2).

Таблиця 1

Кількісний аналіз частотності засобів вираження емоцій за допомогою міміки

Спосіб вираження	Вираз обличчя	Погляд	Посмішка	Губи	Рухи голови
Позитивні емоції	11	7	11	-	-
Негативні емоції	6	5	7	3	17

Результати аналізу показують, що найчастіше позитивні емоції виражаються виразом обличчя та посмішкою. А негативні емоції, здебільшого знаходять своє вираження в рухах голови та посмішки, рідше поглядом та виразом обличчя.

Таблиця 2

Кількісний аналіз частотності засобів вираження емоцій за допомогою пантоміміки

Спосіб вираження	Жести рук	Поклони	Жести-вказівники	Територіальні жести	Хода
Позитивні емоції	6	1	3	21	-
Негативні емоції	13	-	4	15	3

Як видно з таблиці 2, територіальні жести є найяскравішим способом вираження позитивних та негативних емоцій.

Список літератури

- 1 Бацевич Ф.С. Основи комунікативної лінгвістики / Флорій Сергійович Бацевич. – К.: Академія, 2004. – 344 с.
2. Пиз А. Язык телодвижений. Как читать мысли других по их жестам / Аллан Пиз. – СПб., 2000. – 186 с.
3. Емоції та лінгвістика. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://studentam.net.ua/content/view/3470/97/>.

Ірина Лакуста
Науковий керівник – асп. Руміга І.І.

Особливості декодування власних назв

У сучасному скопусі наукових досліджень значна увага приділяється перекладу власних назв. Основні праці належать багатьом ученим: Б. А. Ажнюку, О. В. Боку, М. О. Вакуленку, А. Г. Гудманяну та ін.

Згідно з визначенням О. В. Бока, власні назви є своєрідними культурно-історичними та мовними індексами, джерелом вивчення лексичного багатства мови, оскільки відбивають назви предметів реалій та понять і є специфічними для певної країни або нації [1, с. 15]. Завдання перекладача зводиться до того, аби лексичним багатством мови перекладу відтворити специфіку поняття, закодованому у власній іншомовній назві.

Власні назви – основа образної системи твору, і дослідження їх семантики є першочерговим завданням перекладача, адже саме це дозволить цілісно побудувати систему образів [2, с. 216]. При номінації героїв реалізуються основні функції власного імені у сюжеті: ідентифікації і виокремлення його носія з ряду інших персонажів.

На думку багатьох лінгвістів, головне завдання перекладача полягає у переданні власних назв адекватно з однієї мови на іншу для отримання реципієнтом повного розуміння реалії.

Проблеми при перекладі власних назв зумовлені тим, що вони належать до безеквівалентної лексики. Так, з погляду П.Ньюмарка, власні імена передають енциклопедичну інформацію, у них немає ні семантичного значення, ні додаткової конотації, тому найбільш оптимальний спосіб їх перекладу – відтворення графічної оболонки слова з мови першотвору на мову друготвору [3, с. 70].

Насправді ж, власні назви стосуються конкретного об'єкта і виконують символічну функцію. Ім'я героя реалізується через його звучання і морфологічне оформлення, тобто має характерологічне застосування, є елементом характеристики персонажа.

У сучасному художньому творі велику роль відіграє асоціативність власних імен. Обираючи ім'я і прізвище герою,

автор художнього твору повинен враховувати всі фактори, поєднані з функціонуванням імені в суспільстві та літературі. Авторська індивідуальність багато в чому визначає цей вибір, і успіх або невдача твору залежить від яскравості та легкості запам'ятовування образів героїв і від точності та виразності їх імен.

К. Б. Зайцева зазначає що, правильно підібране ім'я не лише вказує на зв'язок форми і значення, але й підсилює емоційне враження [4, с. 6]. Тому при перекладі власних імен важливо з'ясувати їх семантику, якій перекладач та редактор перекладу повинні приділити найбільшу увагу в процесі адаптації мовою друготвору.

Отже, процес перекладу власних назв є одним із найскладніших, що має свою специфіку та потребує використання ефективних методик для досягнення вдалого перекладеного варіанта. Перекладач повинен враховувати абсолютно всі аспекти: етимологічний, культурний, соціальний тощо.

Список літератури

1. Бока О. В. Власні імена як компресовані тексти-носії когнітивної інформації / О. В. Бока. – Вісник СумДУ, 2008. – №1. – С. 15-19. – (Серія «Філологія»).
2. Влахов С. Непереводимое в переводе / С. Влахов, С. Флорин. – М. : Международные отношения, 1980. – 340 с.
3. Newmark P. A. Textbook of Translation. – London. : Prentice Hall, 1988. – 304 p.
4. Зайцева К. Б. Английская стилистическая ономастика : Тексты лекций / К. Б.Зайцева. – Одесса, 1973. – 63 с.

Марина Лашта
Науковий керівник – асист. Шибя О. В.

Інноваційні технології у формуванні мовної компетенції учнів ЗОШ

На сучасному етапі розвитку України у зв'язку з її прагненням увійти до європейської спільноти постала потреба у високому рівні володіння англійською мовою. Тому з позицій державної мовної політики навчання іноземних мов є одним із пріоритетів сучасної освіти, основна мета якої – формування в учнів умінь і навичок володіння іноземною мовою для досягнення ними такого рівня мовної компетенції, який був би достатнім для здійснення спілкування в певних комунікативних сферах.

Проблемі формування мовної компетенції присвячено низку наукових праць провідних лінгвістів, таких як: Ф. Соссюр, Н. Хомський, Д. Слобін, Л. Виготський, М. Вятютнев, О. Лурія, О. Ухтомський. Ми погоджуємося з О. В. Яшенковою, яка під терміном «мовна компетенція» розуміє сукупність знань, умінь і навичок, які забезпечують ефективне спілкування (комунікацію); конгломерат різних видів компетенцій [4, с. 282]. Проте для сучасної освіти важливе й вивчення нових шляхів досягнення мовної компетенції. В системі освіти України проводяться роботи, пов'язані з інтеграцією інноваційних технологій у навчальний процес з метою підвищення ефективності вивчення іноземних мов. Вивченням проблеми використання інноваційних технологій у навчанні займалися такі науковці, як Л. Даніленко, І. Дичківська, Т. Захарчук, М. Ігнатенко, О. Кужель, І. Курбак, М. Махмутов, Е. Полат; а також такі методисти, як: О. Біляєв, І. Варнавальська, Н. Гончаренко, О. Горошкіна, С. Єрмоленко, С. Лукач.

Спостереження за навчальним процесом показує, що найбільш вживаними групами інноваційних педагогічних технологій на уроках іноземних мов є технологія інтерактивного навчання та інформаційно-комунікаційна технологія.

В умовах застосування інтерактивного навчання, учні швидше привчаються бути демократичними, сміливо спілкуватися з

іншими людьми, критично мислити, приймати обґрунтовані самостійні рішення [1, с.150-160]. Така технологія передбачає моделювання життєвих ситуацій, використання рольових ігор, спільне розв'язання проблем. З цією метою вчитель може використовувати різні типи уроків. Мовленнєва взаємодія учнів проходить у парах, невеликих групах або ж задіяний весь клас. З самого початку учні оволодівають усіма чотирма видами мовленнєвої діяльності при обмеженому використанні рідної мови. Всі ці аспекти дозволяють залучати до роботи навіть пасивних учнів із низькою мотивацією, а також побачити проблеми кожного учня, оскільки такий метод навчання особистісно-орієнтований [2, с. 63].

Використання інформаційно-комунікаційної технології навчання вносить елементи новизни у навчальний процес, надаючи учням доступ до різноманітних автентичних матеріалів, роблять їх більш організованими та незалежними, надають їм можливість працювати над мовою не тільки на уроках, але й у зручний для них час, сприяючи індивідуалізації навчання та формуванню в учнів мовної компетенції [3, с.75-77].

Отже, можна зробити висновок, що використання інноваційних технологій навчання дозволяє моделювати умови комунікативної діяльності, урізноманітнювати програму вивчення іноземних мов, сприяє індивідуалізації навчання та формування в учнів мовної компетенції, перетворюючи навчальний процес у активну взаємодію всіх учнів.

Список літератури

1. Махмутов М. И. Современный урок / Махмутов М. И. – М. : Педагогика, 1985. – 183 с.
2. Пометун О. І. Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід / О. І. Пометун, Л. В. Пироженко.– К. : А.П.Н., 2002. – 136 с.
3. Фоміних Н.Ю. Дидактичні можливості ІКТ щодо формування комунікативної компетенції учнів / Н.Ю. Фоміних // – Горизонты образования. – 2011. – № 1. – С. 74 – 79.
4. Яшенкова О. В. Основи теорії мовної комунікації / Яшенкова О. В. – К. : Академія, 2011. – 304 с.

Мовні засоби вираження емотивності

Сучасні вчені та теоретики аналізують різноманітні засоби вираження емотивності на фонологічному, лексичному та фразеологічному рівнях. Це дало змогу узагальнити низку прийомів, покладених в основу вираження емоційності стану адресанта, який виражає своє ставлення до адресата або іншого об'єкта оцінки.

Прихильники особливого фонетичного змісту, тобто фонетичного символізму ставлять його в один ряд з лексичним та граматичним значенням. Йому властивий конотативний характер, тобто звуки можуть викликати певні емоції у співрозмовника чи спостерігача [1, с.23].

Д.Вестерман стверджує, що голосні переднього ряду іменують значення тонкого, довгого, світлого, а голосні заднього ряду – значення величезного, похмурого; низький тон позначає щось тупе, незграбне, повільне, похмуре, жалісне, а підвищений – щось велике, яскраве, веселе, світло тощо. Розглядаючи фонетичні засоби вираження емоційності необхідно зазначити, що вона проявляється як на сегментному, так і на суперсегментному рівнях.

Емоції на лексичному рівні виражаються в словах. Відомо, що морфема – одиниця мови, яка містить не тільки форму, але й власний зміст. Будучи головним компонентом словотвору, морфема взаємодіє з контактними одиницями свого рівня. Розглядаючи проблему емоційності на лексичному рівні, В. Виноградов зазначає, що суфікс *-ish* (*childish, oldish, dullish*) сприяє виникненню негативної оцінки, а от вживання *-e* (*oldie*), *-y* (*daddy*), *-let* (*chiklet*) викликає зворотний ефект [2, с.79].

Семантичне призначення емотивної лексики полягає не тільки в номінації денотата, а й у вираженні емоційного ставлення мовця до нього, до ситуації спілкування. Це й відрізняє емотивну лексику від номінативної, семантичним призначенням якої є предметно-логічна, тобто проста, неускладнена конотацією, номінація.

Загально визнано, що понятійна система, якою ми користуємось у повсякденному житті, міститься у лексичному складі мови. Вона невідривно пов'язана з культурою носіїв мови і цим самим семантично маркована. Цілком природно, що зазначеною специфікою національної культури виступає фразеологія, складовою частиною якої є паремії: прислів'я, афоризми, загадки, приказки тощо. Таким пареміям характерні емоційно-оцінні відтінки, які виникають у мовленні на основі їх основного семантичного змісту. Конотативна модальність фразеологізмів орієнтована на образ, наприклад: *make a pig of oneself, a hog at the table, hog in armour, pigs in clover* [3, с.15]. Значення в усіх випадках «поводити себе неначе свиня», тобто володіти тими самими якостями «брудний», «підлий», «низький» тощо.

В особливу групу фразеологізмів входять ідіоми, які характеризуються переосмисленням лексико-граматичного складу і наявністю цілісної номінативної функції. До них, у свою чергу, приєднуються сполучення – фразеосхеми, в яких переосмислюється синтаксична будова і визначається частина лексичного складу, а інша частина заповнюється в контексті. Прийоми їх використання різноманітні – і без зміни значення, складу, форми (тобто в узуальному вигляді), і з різного роду авторськими оновленнями (форми, семантики, складу, заміною компонентів тощо), тобто в їх контекстуально-мовленнєвому, оказіональному варіанті. Завдяки оказіональним змінам створюється яскравий стилістичний прийом, підсилюється емотивність фразеологізмів, сила їх емоційного впливу.

Таким чином експресивне ставлення до предмета виявляється на всіх рівнях мови та мовлення. Емоційно-модальна спрямованість виступає як індикатор психічного стану не тільки за рахунок лексем, але й за допомогою інтонації та звукового рівня.

Список літератури

1. Журавлев О.П. Звук и смысл. – М., 1961. – 248 с.
2. Виноградов В.В. Грамматичне вчення про слово. – М., 1976. – 385 с.
3. Buck R. The communication of emotion. – New York : Guilford, 1984. – 262 p.

Таміла Ліщина
Науковий керівник – проф. Попович
М.М.

Синтаксичні структури заголовків у газетних публікаціях та їх інтерпретації в сучасних дослідженнях

Питанням ролі заголовків в організації комунікативно-інформативного континууму художніх текстів та їх лінгвостилістичних значень присвячено чимало наукових праць літературознавців, лінгвістів і перекладачів (И.В.Арнольд, В.А.Лукин, Р.О.Якобсон, R.Barthes, U.Eco, J.Kristeva).

Останнім часом спостерігається тенденція до всебічного вивчення текстів мас-медійного дискурсу, де заголовкам приділяється велика увага (І. Гальперин, Г.Солганик, J. Deulofeu, S. Girault та ін.). Газетні публікації, як відомо, відзначаються доступністю, інформативною оперативністю та масовою поширеністю серед споживачів. У розпорядженні редакторів та журналістів є великий вибір мовно-стилістичних засобів для досягнення комунікативної мети та здійснення належного впливу на споживача інформації. Одним із ефективних інструментів цього впливу є заголовок. Заголовок – найперша лексична одиниця комунікації, з якою знайомиться читач і з якої він черпає первинні смислові аналогії щодо висвітлюваної в газетній статті теми.

Функціонально-прагматична роль заголовків була темою досліджень багатьох науковців (С.Furet, С.Lopez, М.Roche, G.Genette, В.И.Безруков, Л.А.Коробова та інші), які вивчали їх фонетичні, граматичні та лексичні особливості, аналізували їхню лінгвостилістичну експресію тощо. Однак сьогодні у дослідженнях, які присвячені синтаксичній структурі заголовка, єдиний критерій визначення його граматичної природи відсутній: одні лінгвісти вважають заголовок реченням (М.В.Ронгинский), інші заперечують його реченнєвий статус (О.Jespersen), а ще інші розглядають заголовок диференційовано (Н.Е.Бахарев, J. Lyons).

О. Єсперсен, наприклад, не відносить такі заголовки, як *Les racines de la défiance*, *Climat : le coût humain de l'inaction en détail*, *Hommage à l'épopée judiciaire*, навіть до номінативних конструкцій, оскільки вважає, що вони не мають відповідників у

розмовній мові [1].

З іншого боку, порівнюючи граматичну структуру заголовка й основні ознаки речення, чимало мовознавців виділяють заголовки, які є реченнями, і заголовки, які такими не є. Вони розрізняються за відповідними граматичними формами дієслів або іменників, які їх структурують. Загалом науковці дотримуються думки, що заголовок не може вважатися реченням, якщо використане дієслово не володіє значеннями граматичного часу та модальності. Тому, наприклад, заголовок *Le chef de l'Etat presente ses vœux à la presse* кваліфікується як речення, а *Les premiers vœux à la presse des présidents* не є реченням через відсутність дієслівної предикативності.

У ряді досліджень, заголовок, який виконує властиву йому комунікативну функцію незалежно від його граматичної структури, оцінюється як речення. Тобто завдяки виконанню функції передачі інформації заголовок набуває статусу речення, навіть якщо він виражений словосполученням. Наприклад, заголовки *Développée à partir d'arsenic mais pas que...*, *Présidence de l'UMP : NKM troisième candidate* і заголовки *Un hélicoptère se crache dans le centre de Londres*, *Qui sera le prochain locataire du Château ?* належать до категорії речення. Залежно від граматичної побудови, заголовки поділяють на вербальні (*Le livre est mort, vive le hamburger!* та номінальні (*Un poison radioactif dans nos smartphones*), і окремо виділяють фразові структури (*Obama, son Amérique à lui*, *Coca si, cola no*)).

Таким чином, розглянутий мовний матеріал продемонстрував, що існують різні точки зору на граматичні структури заголовків. Їхні відмінності тісно пов'язані, з одного боку, з оцінкою граматичних форм лексичних одиниць, які їх структурують, а з іншого – з комунікативно-прагматичними функціями, які ними реалізуються на сторінках преси.

Список літератури

Есперсен О. Философия грамматики / [Электронный ресурс] / Otto Jespersen. – Режим доступа: <http://www.classes.ru/grammar> .

Наталія Лупу

Науковий керівник – доц. Смірнова М.Р.

Методи і прийоми викладання усного мовлення в загальноосвітній школі

Усне мовлення – найважливіша форма існування мови як засобу комунікації, воно має багатогранну структурну і комунікативну специфіку, функціонує в багатьох сферах нашого життя [2, с.120]. Усне мовлення це мовлення, яке звучить і розраховане на слухове сприйняття, воно характеризується специфічними засобами впливу на аудиторію [4, с.172]. Усне мовлення може мати форму діалогу або монологу. Діалогічне мовлення – це розмова двох або кількох осіб, висловлювання кожної з яких, як правило, характеризується стислістю. Монологічне мовлення – мовлення для самого себе або для слухачів, характеризується граматичною розгорненістю і складністю [3, с.182].

Проблемами викладання усного мовлення займалися М.Я. Дем'яненко, І.А.Зімняя, С.Ю.Ніколаєва, Е.І.Пассов та ін. Мета дослідження полягає у розробці певних прийомів і методів викладання усного мовлення у середній школі, які б відповідали рівню А1 загальноєвропейського мовного стандарту [1]. Відтак, у роботі пропонуються вправи для більшої ефективності опанування мовленнєвого матеріалу підручника 9-ого класу загальноосвітньої школи [5].

Запропоновані у підручнику вправи аналізувалися за такими критеріями: 1) структура (елементи вправи); 2) спрямованість вправи на розвиток компетенцій (усне мовлення, письмове мовлення, аудіювання, читання); 3) вид вправи (повторення, закріплення матеріалу, подача нового матеріалу); 4) складність вправи; 5) рівень сприяння досягнення рівня А1.

Результатом аналізу є розробки для полегшення опанування компетенціями усного мовлення. Так, ідуть після подачі нового матеріалу по темі "Les Portraits" [5] слідує вправи на закріплення, серед яких і така: *Décris un visage gai en utilisant les adjectifs suivants: souriant, épanoui, pétillant, rieur.*

Вправа складається з умови завдання та з основної частини і спрямована на закріплення нового матеріалу та на розвиток ком-

петенцій усного мовлення. Проте для виконання цієї вправи, крім запропонованої лексики, необхідно надати опору для усного мовлення. Далі, пропонується така послідовність завдань :

1. *Classez les adjectifs suivants en deux groupes : tels qui marquent un visage gai et tels qui marquent un visage triste : épanoui, rieur, désespéré, impassible, souriant, gai, songeur, rigolo. triste, rigolo, boudeur, rieur, mélancolique.*

2. *Décrivez votre meilleur ami, en répondant aux questions suivantes: Comment est son visage? De quelle couleur sont ses yeux? De quelle taille est-il? Comment sont ses cheveux? Comment est son nez?*

3. *Mettez-vous d'accord avec votre ami sans répétez sa réplique: Ex. Elle est très jolie. – Ah, oui, elle est ravissante (mignonne, belle). Il a le visage osseux. Elle a un beau visage. Elle a de grosses lèvres. Elle a maigri. Il porte la barbe.*

4. *Faites le portrait physique de votre ami d'après le schéma: yeux (bruns, marron, verts, bleus, gris, noirs), cheveux (courts, longs, frisés, lisses, cendres), nez (retroussé, camus, aquilin, osseux), visage (triste, gai, rigolo, boudeur, rieur, mélancolique, souriant).*

Запропонована послідовність завдань спрямована на послідовне опанування мовленнєвими компетенціями: засвоєння лексики, виконання напівкомунікативних завдань двох рівнів складності, виконання комунікативного завдання на розвиток компетенцій монологічного мовлення за заданою структурою. За умови виконання зазначених вправ, можна очікувати отримання кращих результатів навчальної діяльності учнів.

Список літератури

1. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти / [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://uk.wikipedia.org>.
2. Зимняя И.А. Технологические аспекты обучения говорению на иностранном языке: кн. для учителя / И.А. Зимняя. – 2-е изд. – М.: Просвещение, 1985 – 160 с.
3. Ніколаєва С.Ю. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах / С.Ю. Ніколаєва. – К. : Ленвіт, 2002. – 237 с.
4. Пассов Е.И. Коммуникативный метод обучения иноязычному говорению / Е.И. Пассов. – М. : Просвещение, 1985 – 208 с.
5. Français : 9 кл. (8 рік навчання). підр. для загальноосв. навч. закл. / Н.П. Чумак. – К.; Ірпінь : Перун, 2009. – 216 с.

Олена Лупул

Науковий керівник – асист. Кравченко О. В.

**Пейзажний опис і передача психологічного й
емоціонального стану персонажа в англомовному
художньому дискурсі**

Пейзаж (фр. *pausage*, від *paus* — країна, місцевість) – образ природного оточення персонажів та їхніх дій, опис картин природи в художньому творі, який має певне значення в його загальній змістовій організації [1, с. 343].

Поняття «пейзаж» зародилося в живописі й перейшло в літературу. Виконуючи характерологічну функцію, пейзаж може виражати гармонію персонажа та антагонізм [2, с. 212-215].

Значення пейзажного опису насамперед є вимогою тексту, автор створює пейзажну картину, при цьому звертаючи увагу на закони структури тексту.

У досліджуваному художньому дискурсі є велика кількість пейзажних описів (ПО). ПО супроводжує ті фрагменти тексту, в яких персонаж зануряється в пейзажні споглядання, що в своєму ставленні до дійсності формулюють складну рефлексорну основу ПО:

- пейзаж – спогад

On Christmas Eve the sky was overcast and threatened rain.

- пейзаж – сон

Everything had the quality of a dream. Long avenues of poplars, with shivering, falling leaves, came out of nowhere and disappeared again

Автор застосовує внутрішній пейзаж, тобто «пейзаж душі». Такий ПО використовується “з метою поглиблення відповідного настроєвого забарвлення або спрямування уваги на приховане значення навмисне виділяються незвичні елементи пейзажу” [6, с.189]. М. Подраза-Квятковська виділяє дві версії внутрішнього пейзажу – порівняльну, де образ природи та стан душі виступають у вигляді розгорненого порівняння, та метафоричну, у якій матеріал натури є визначальним чинником певного стану екзистенції [6, с.195]. У авторському дискурсі Дафни дю Морьє ми виділили такі ПО:

а) стан душі (The air felt clean and good);

б) плани на майбутнє (... leaving a great blue sky above our heads and a white road in front of us);

в) роздуми (... and now that he had departed the early brightness of the day went with him).

Автор використовує в ПО різну кольорову гамму. Відомо, що кожен колір має своє емоційне забарвлення, зокрема теплі кольори передають піднесений настрій героя, його душевну рівновагу, тоді як холодні кольори, навпаки, описують тривожний стан душі героя. Так, яскраві та світлі кольори зображають плани на майбутнє, а темні та тьмяні кольори – стан душі, надії. У такий спосіб автор допомагає читачеві зрозуміти характер персонажа та його емоційний стан.

... the sky fell apart, turning the dull day to gold

У даному випадку холодний колір протиставляється теплому, описуються відчуття легкості та душевної рівноваги.

Отже, пейзаж – це фон, на якому відбувається дія, засіб характеристики персонажів, засіб передачі їхніх почуттів і настроїв. Пейзаж є дуже важливим елементом композиції художнього твору, який увиразнює його структуру, допомагає зрозуміти душевні поривання персонажів, їхні почуття та емоції.

Список літератури

1. Г. Олександр, В. Назарець, Є. Васильєв. Теорія літератури : Підручник / за наук. ред. Олександра Галича. – 3-тє вид. , стереотип. – К.: Либідь, 2006. – 488с.
2. Пасічник Г. П. Деякі смислові трансформації концепта «пейзаж» в англомовних художніх текстах // Матеріали міжнародної конф. – Харків: Нац. ун-т імені В. Каразіна, 2004. – с. 212 – 215.
3. [Daphne du Maurier](http://ebookbrowse.com/gdoc.php?id=344141338&url=bb301e94cf40d5d4061d8b4dd3fe28de) “Jamaica Inn” [Електронний ресурс]. – Режим доступа:
<http://ebookbrowse.com/gdoc.php?id=344141338&url=bb301e94cf40d5d4061d8b4dd3fe28de>.
4. [Daphne du Maurier](http://npu.edu.ua!/ebook/book/html/D/ispu_ksue_Beh_Maluk/210.html) “Rebecca” [Електронний ресурс]. – Режим доступа: http://npu.edu.ua!/ebook/book/html/D/ispu_ksue_Beh_Maluk/210.html.
5. [Daphne du Maurier](http://ebookbrowse.com/gdoc.php?id=415246988&url=0e4bf28c375d4b6a9a1b5ebb4ca45611) “The Scapegoat” [Електронний ресурс]. – Режим доступа:<http://ebookbrowse.com/gdoc.php?id=415246988&url=0e4bf28c375d4b6a9a1b5ebb4ca45611>.
6. Podraza-Kwiatkowska M. Symbol i symbolika w poezji Młodej Polski. – Kraków, 1994. – 323 s.

Марія Маківничук
Науковий керівник – асист. Семенюк Л.В.

Переклад англійських неологізмів у галузі економіки українською мовою

Переклад як вид духовної діяльності людини існував ще в давнину. Він завжди відігравав істотну роль в історії культури окремих народів та світової культури в цілому. У наш час потреба в перекладі набуває все більших масштабів через зростаючу інтенсивність міжнародних контактів. За таких умов істотно зростає роль перекладу, який впливає на економічні, суспільно-політичні, наукові, культурно-естетичні та інші відносини народів.

Актуальність проблеми полягає в тому, що внаслідок процесу глобалізації в українську мову потрапляє велика кількість термінів економічної галузі, переклад яких потребує особливої уваги.

Метою дослідження є встановлення способів перекладу неологізмів англійських економічних текстів українською мовою.

Предмет дослідження – це економічні неологізми англійської мови, а об'єкт – способи передачі лексики цього типу при перекладі.

Неологізми британського варіанту англійської мови різних періодів досліджувалися в дисертаціях Н. Г. Олексенка, Г. А. Міклашевської, Л. І. Хахам, Н. М. Леонтьєвої, О. Н. Іванова. В американському варіанті англійської мови неологізми досліджували Т. А. Соловйова, Ю. В. Шувалова. Теоретичні питання про диференціацію понять «власне неологізми» і «новоутворення» висвітлено у дисертації Ю. К. Волошина.

Переклад економічного тексту – комплексний процес. Для правильної і точної передачі ідей треба не тільки знати правильні слова в мові перекладу, але й надав їм відповідної гармонічної форми. Для цього у більшості випадків додаються ще й стилістичні фактори, які не можна не враховувати. Перекласти означає правильно й повно виразити засобами однієї мови те, що вже виражено засобами іншої мови [3].

В економічній літературі особливу увагу треба приділяти неологізмам. Коли перекладач вперше зустрічає неологізм, він зазвичай не має уявлення про поняття, позначене ним, тому значення неологізму доводиться з'ясовувати з контексту [1].

Основними способами передачі неологізмів засобами української мови можна назвати:

- 1) транскрипцію і транслітерацію: *put* – пут (опціон), *Nikkei* – Ніккей (індекс курсів цінних паперів на Токійській фондовій біржі);
- 2) калькування: *multicurrency credit* – мультивалютний кредит;
- 3) описовий переклад: *open outcry* – метод біржової торгівлі шляхом прямого контакту продавця і покупця.

Таким чином, переклад неологізму передбачає дві стадії:

- 1) з'ясування значення неологізму в контексті;
- 2) передача значення рідною мовою [2].

Отже, неологізм повинен сприйматися як звичайне мовне явище, і відсутність слова в мові не може бути перешкодою для його перекладу, до того ж саме перекладацька практика робить найбільший внесок у поповнення лексичного складу мови перекладу новими словами, які приходять з інших мов.

Список літератури

1. Аристов Н. Б. Основы перевода / Н. Б. Аристов. — М. : Изд-во «Иностранная литература», 1959. — 262 с.
2. Арнольд И. В. Лексикология современного английского языка : учебник для ин-тов и фак. иностр. яз. И. В. Арнольд — 3-е изд., перераб. и доп. — М. : Высш. шк., 1986. — 295 с.
3. Жукова Н. М. Питання перекладу економічної літератури. / Н. М. Жукова // Наукові праці історичного факультету Запорізького державного університету. — Запоріжжя : Просвіта, 2007. — Вип. XXI. С. 500 – 502.

Габрієла Макренюк
Науковий керівник – доц. Якубовська Н. О.

Особливості перекладу французьких присвійних прикметників українською мовою

Посесивність – це одна з універсальних понятійних категорій мови, яка означає відношення предмета до особи, тобто належність предмета особі, що виражається синтаксичними, лексичними та морфологічними засобами.

У французькій мові розрізняють два ряди посесивів, а саме: ненаголошені, які вживаються з іменником у тій же дистрибуції що й артикль або вказівний прикметник і наголошені, які вживаються як атрибут. Поряд з уже існуючими дослідженнями В.Г. Гака, В.В. Виногорова, А.Н. Степанова, Р.К. Міньяра-Белоручєва, А. Буланже, слід відзначити недостатню дослідженість проблеми категорії посесивності французької мови у зіставленні з українською, яка лише дотично стає предметом дослідження у деяких працях (О.І. Чередниченко).

У статті здійснена спроба виявити особливості передачі лексико-граматичних значень французьких присвійних прикметників засобами української мови. Матеріалом дослідження слугував роман Guy de Maupassant “*Bel ami*” та його переклад українською, виконаний В.Т. Кабанівом, а також повість Antoine de Saint-Exupéry “*Le petit prince*”, перекладена А.О. Перепадею.

Виявлено, що при перекладі французьких посесивів в українській мові використовуються різного типу лексико-граматичні трансформації, як-от: вилучення, заміна, граматична транспозиція, вживання посесива з власними іменами, демінутивний суфікс.

Найчастіше посесиви вживаються зі словами, які позначають **звички та заняття** – **34%** (89 одиниць) і зберігаються при перекладі. Напр.: “*Il a acheté son journal*” – “*Він купив свою газету*”. Другою за частотністю категорією є вживання посесивів з **абстрактними іменниками** – **20%** (52 одиниць), де найчастіше спостерігається збереження посесива при перекладі. Напр.: “*Je me demandais ce qui était arrivé en mon absence*” – “*Я запитував себе, що сталося у мою відсутність*”. Потім іде категорія

посесивів, вжитих із **частинами тіла** – **18%** (48 одиниць), в якій переважає вилучення посесива. Напр.: “*Le petit prince frappa ses mains l’une contre l’autre — Маленький принц заплескав у долоні*”. Присвійні прикметники вжиті з іменниками, які позначають **родинні стосунки** – **15%** (38 одиниць), переважно зберігаються при перекладі. Напр.: “*Il aime beaucoup ses enfants — Він дуже любить своїх дітей*”. Посесиви, вжиті з **іменниками, які називають одяг** – **7%** (17 одиниць) найчастіше вилучаються. Напр.: “*Sa cravate, mal nouée, ne semblait pas à sa première sortie — Краватка на нім була кепсько пов’язана та й не вперше надівана*”. Найменш вживані посесиви у **звертаннях** – **6%** (15%), де спостерігається їхнє вилучення. Напр.: “*D’où viens-tu mon petit bonhomme — Звідки ж ти прибув, хлопче?*”.

Отже, виходячи з результатів дослідження, можна зробити висновок, що загалом в **25,75%** випадків (103 одиниць) посесиви зберігаються у перекладі, в **25,25%** (101 одиниць) – вилучаються, в **4,5%** (18 одиниць) застосовується транспозиція, в **10%** (40 одиниць) відбувається заміна лексичних одиниць, в **1,25%** (5 одиниць) іменна конструкція з посесивом вилучається і лише 1 одиниця (**0,25%**) перекладена за допомогою демінутивного суфікса.

Список літератури

1. Гак В.Г. Теоретическая грамматика французского языка: Морфология : учеб. для филол. фак. ун-тов и филол. иностр. яз. / Владимир Григорьевич Гак – 2-е изд., испр. и доп. – М. : Высш. шк., 1986. – 312 с.
2. Arrivé M. La grammaire d’aujourd’hui / Michel Arrivé, Françoise Gadet, Michel Galmiche. – P. : Flammarion, 1986. – 720 p
3. Grevisse M. Le Bon Usage / Maurice Grevisse. – Gembloux: Editions J.Duculot, 1975. – 1312 p.
4. Référovskaja E.A. Essai de grammaire française / Elizaveta Arturovna Référovskaja, Alla Kostantinovna Vasilieva. – M. : Leningrad, 1983. – 158 p.

Ірина Максимів

Науковий керівник – асист. Панаськов А.В.

Лінгвістичні аспекти соціальної взаємодії в судовому контексті (на матеріалі допитів свідків)

Лінгвістика тісно пов'язана з іншими науками та торкається усіх аспектів і вимірів функціонування мови.

Юридичний дискурс також виступає предметом дослідження науковців. Це складне комунікативне явище, що включає в себе соціальний контекст, інформацію про учасників комунікації та є суттєвою складовою соціокультурної взаємодії.

За словами Н.Є. Коваль, юридичний дискурс виступає специфічним видом комунікації, який функціонує у різних середовищах: 1) судові засідання; 2) консультація (адвокат - клієнт); 3) допит свідка в усній формі; 4) законодавчі документи (закони, контракти, угоди); 5) судові протоколи та рішення суду [2].

Мета статті – дослідження лінгвістичних аспектів соціальної взаємодії у судовому контексті. Головно наше дослідження побудовано на матеріалі допитів свідків. Матеріалом виступає транскрипт засідання у суді м. Довер, штат Пенсільванія, США.

Ми розглядаємо судовий підвид дискурсу як комплексну систему лексичних, граматичних і синтаксичних засобів вираження, що підпорядковується завданням і цілям комунікації у сфері права, характеризується специфічною термінологією й особливими юридичними категоріями. Виступаючи у двох різновидах (монологічному та діалогічному), усне професійне мовлення в кожен з них вносить лексичну та синтаксичну своєрідність [3].

Допит свідка належить до діалогічного типу юридичного дискурсу, який щодо категорії комунікативних учасників має два різновиди: 1) адресату й адресанту властиві рівні соціально-мовленнєві ролі; 2) адресат і адресант мають нерівні соціально-мовленнєві ролі. У першому випадку адресат і адресант належать до однієї професійної групи. Діалог між ними за своїми лексичними параметрами орієнтується на книжкову літературну мову, насичену термінами. Нерівність соціально-мовленнєвих ролей адресата й адресанта дозволяє кваліфікувати їх як «діалог нерівних», де один учасник комунікації – професіонал, що володіє юридичною термінологією, а інший комунікант –

пересічний громадянин. Це відбивається і на лексичному наповненні комунікації. У такому діалозі «нерівна соціально-мовленнева роль за ситуацією збігається зі структурною нерівністю за діалогічною стратегією, яка визначається фахівцем і в якій непрофесіоналу відводиться залежна реактивна роль» [1, с. 137].

Нами встановлено, що на синтаксичному рівні діалогічний дискурс базується на розмовному мовленні (використання часток *right, as well, simply*; неповних речень, еліптичних конструкцій, безсполучникових речень). Зустрічаються й випадки синтаксичного паралелізму, який вживається для виділення та посилення інформативно значущих фрагментів питань, що зумовлює посилення впливу на адресат. Свідкам ставлять 5 основних типів питань. Допит розпочинається із з'ясування особи свідка, роду його заняття, відношення до справи, далі задають нейтральні питання, які не викликають негативної реакції, потім – суттєві, що цікавлять допитувача.

Необхідно зазначити, що лінгвістика як наука продовжує розвиватись і активно взаємодіяти з іншими науками, тому дослідження інших типів дискурсу, зокрема політичного, економічного, є важливим завданням на майбутнє.

Список літератури

1. Винокур Т.Г. Говорящий и слушающий. Варианты поведения / Т.Г. Винокур. — М. : ЛКИ, 2007. — 178 с.
2. Коваль Н.Є. Комунікативно-прагматичні аспекти юридичного дискурсу / Н.Є. Коваль // Викладання англійської мови як мови фаху в контексті глобалізації університетської освіти: [зб. наук. праць]. — Львів : Вид-во ЛНУ, 2006. — Вип.1. — С. 87-97.
3. Сиротинина О.Б. Некоторые размышления по поводу терминов «речевой жанр» и «риторический жанр» / О.Б. Сиротинина // Жанры речи: [сб. научн. статей]. — Саратов : Изд-во Гос. УНУ «Колледж», 1999. — Вып. 2. — С. 26-31.

Алла Мандзюк

Науковий керівник – доц. Король А. А.

Структурно-семантичні особливості дієслівних комполитів у німецькій мові

Актуальність дослідження структури та семантики складних дієслів визначається недостатнім вивченням проблематики утворення дієслівних комполитів, потребою комплексного вивчення будови, значення та функціонування дієслівних комполитів, необхідністю вивчення змістових компонентів комполитів та їхнього впливу та семантичну структуру слова.

Мета даного дослідження полягає у виявленні структурно-семантичних особливостей дієслівних комполитів німецької мови на матеріалі вибірки зі словників Duden та Wahrig.

Одним із напрямків досліджень сучасних мовознавців є проблеми структури та семантики комполитів. Поєднанням у складному слові слотвірної та синтаксичної функцій пояснюється безмежність можливих комбінацій основ у складному слові. Дослідження взаємодії різних типів їхньої семантичної структури необхідне для правильного декодування позначеної ними інформації.

У науковій літературі німецької мови описуються три види дієслівних комполитів, які можна схематично зобразити:

- N+V (іменник + дієслово) – bergsteigen, ehebrechen, schlittschuhlaufen;
- A+V (прикметник + дієслово) - schönreden, liebhaben;
- V+V (дієслово + дієслово) - sitzenbleiben, fluchbeten, drehbohren [5, с. 48].

Першим компонентом складних дієслів можуть виступати також числівники (vierteilen) та прислівники (vorübergehen, vorbeilaufen, überschreiten). Проте існує питання про те, що слід розуміти під дієслівним словоскладанням, яке є спірним як у закордонній, так і у вітчизняній лінгвістичній літературі [2, с. 291].

Семантична структура дієслівних комполитів визначається компонентами, що входять до їх складу, та може позначати такі характеристики об'єкта:

- 1) кількісні характеристики об'єкта – „dreiteilen“ – „ділити на три“;
- 2) оцінні та якісні характеристики суб'єкта – „singreden“ – „говорити, наче співаючи“;
- 3) характеристика суб'єкта за способом дії – „rückenschwimmen“ – „плавати на спині“;
- 4) локативні характеристики суб'єкта – „seiltanzen“ – „танцювати на канаті“;
- 5) темпоральні характеристики суб'єкта – „kaffeeklatschen“ – „вести розмови під час кавування“.

Перший компонент дієслівного композита може вказувати на інтенсивність („sich kaputt-lachen“), причину („totstechen“) та наслідок („notoperieren“) [1, с. 491].

Отже, словотвір дієслова відрізняється від словотворення іменника та прикметника. Семантичні відношення між компонентами німецьких композитів можуть позначати якісні та оцінні, кількісні, темпоральні, локативні, каузальні, наслідкові характеристика, а також ступінь інтенсивності залежно від того, до якої частини мови належить перший компонент складного дієслова та від його лексико-семантичного поля.

Список літератури

1. Смоляр Н. П. Фреймова семантика дієслівних композитів у сучасній німецькій мові / Н. П. Смоляр // Матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. „Актуальні проблеми філології та перекладознавства”, м. Луцьк, 20 березня 2008 р. / гол. ред. В. С. Зубович. – Луцьк : ПВД „Твердиня”, 2008. – 487–495 с.
2. Степанова М. Д., Фляйшер Ф. Теоретичні основи словотвору в німецькій мові. – М. : Вища школа, 1984. – 264 с.
3. Степанова М. Д. Словотвір сучасної німецької мови. – М. : Видавництво літератури іноземною мовою, 1953. – 375 с.
4. Dudenredaktion (Hrsg): Duden. Deutsches Universalwörterbuch. – 5., überarb. Aufl. - Mannheim, Leipzig, Wien, Zürich: Dudenverlag, 2003. – 1892 S.
5. Motsch W. Deutsche Wortbildung in Grundzügen. – Berlin, 2004. – 48-63 S.

Юлія Манюк

Науковий керівник – доц. Бялик В.Д.

**Словотвірна архітектоніка
англійського неологізму**

Словотворення, менше ніж будь-яку іншу систему, можна уявити у вигляді статичної сукупності даних, застиглих у регулярних кореляціях, що реалізуються у більш-менш об'ємних словотворчих рядах. Тому, завдяки відкритості та мобільності словотворчої системи, виникає потреба дослідження та спостереження швидко виникаючих засобів і способів утворення нових слів (див. напр. О. Д. Мешков, О. С. Кубрякова, П. М. Карашук, В. В. Єлисеєва та багато ін.).

У своїх працях вчені намагаються проаналізувати та систематизувати закономірності та особливості процесу утворення англійських слів різними словотворчими способами. Для цього використовуються методи та підходи, що спрямовані на всебічний опис системи англійського словотвору.

Існують різноманітні класифікації словотворчих способів. Усі ці класифікації носять взаємодоповнюючий характер та відрізняються поглядами лише на деякі аспекти словотворчих відносин. Залежно від кількості способів словотворення існують різні погляди щодо їхньої класифікації [1, с.67]. Ці розходження пояснюються тим, що різні способи змінюють свою активність та в певний період можуть виявитися більш чи менш продуктивними.

Досить часто неологізми утворюються за прикладами вже існуючих у мовній системі слів. Мова йде про такі регулярні словотворчі процеси як: конверсія, афіксація, основоскладання та відокремлення значень. Конверсія, як спосіб творення нових слів шляхом деривації, значно знизила свою активність і поступається всім іншим способам словотворення [3, с.111]. Тут основною моделлю продовжує залишатися N - V, за якою утворюється велика кількість нових термінів (близько 24%). Наприклад, *to back-stroke*, *to lesion*, *to leaflet* – *випускати листівки*, *to butterfly* – *прогулюватися безцільно по місту*.

Афіксація переважає при утворенні власне неологізмів. Похідне слово, так як і складне, характеризується розчленованістю і наявністю внутрішньої предикації [2,43]. Серед найбільш продук-

тивних префіксів слід відмітити: anti-, co-, de-, non-, post-, pre-, pe-, sub-, in-. Наприклад, *subway* – тунель; *підземний хід*; *підземний перехід*; *antiviral* – антивірусна програма в комп'ютері.

Шляхом основокладання формується близько 47% нових слів в англійській мові. Основними моделями продовжують залишатися моделі N+N – N; A+N – N. Наприклад, *islington person* – принижуючий термін для середнього класу; *power lunch* – робочий ленч (обід), де на високому рівні обговорюються політичні та бізнесові проблеми; *ethnic cleansing* – масове вигнання, або винищення людей етнічної меншості чи релігійної групи на певній території).

Відокремлення значення – виділення слова в одному зі значень у самостійну словникову одиницю, яке відбувається при зникненні семантичного зв'язку між утвореним і початковим значенням [1, с.19]. Наприклад, іменник *a ton* – тонна (раніше мав написання *tun*) відокремлюється значенням слова *a tun* – велика бочка.

Серед нерегулярних способів утворення морфологічних неологізмів найбільш продуктивним в останні десятиліття є скорочення [3,128]. З чотирьох видів скорочення (аббревіатури, акроніми, усічення, злиття) переважають усічення слів. Наприклад, *ecotecture* < *ecological architecture* – архітектурний дизайн, який відповідає потребам сьогоденних служб охорони навколишнього середовища.

Таким чином, нами була зроблена спроба виділити та класифікувати основні словотворчі способи неологізмів з урахуванням їх використання у різних сферах діяльності людей. Перспективи дослідження у даній сфері дозволять систематизувати отримані результати та узагальнити знання про творення слів у англійській мові.

Список літератури

1. Кубрякова О. С. Что такое словообразование / О. С. Кубрякова. – М. : Наука – 1995 – 78 с.
2. Кубрякова О. С. Теория номинации и словообразование / О. С. Кубрякова. – М. : Наука 2010 – 88 с.
3. Мешков О. Д. Словообразование в современном английском языке / О. Д. Мешков. – М. : Высшая школа, 1985. – 187 с. (Библиотека филолога).

Лілія Марків

Науковий керівник – расист. Предій Ю.Д.

**Лексико-семантичні особливості створення
літературного портрета в англійській
художній літературі XIX – XX ст.**

Незважаючи на численність лінгвістичних досліджень вітчизняних та зарубіжних учених, спрямованих на вивчення віддзеркаленого в мові образу людини з його національними, соціальними, історичними прикметами, які формують портрет персонажа, портретні описи героїв в англійських художніх творах XIX – XX ст. залишаються недостатньо дослідженими. Варто детальніше розглянути проблеми семантики лексичних одиниць на позначення зовнішнього вигляду персонажів, їх характеру, міміки та жестів.

Об'єктом нашого дослідження є портретні описи персонажів у творах англійської літератури XIX – XX ст.

Проаналізувавши 1 роман М.Шеллі «Франкенштейн» і 15 оповідань В.С. Моєма, переконуємось, що усі 43 описи – індивідуальні і тільки 2 групові. Крім того, елементи описів подаються по цілому твору, тобто це – розпорошений портретний опис. З проведеного дослідження випливає, що 64% □ статичні образи персонажів, а 36% □ динамічні. Щодо композиційної будови – то ми визначили, що у 68% описів автор подає цілісну картину героя (цілісний портретний опис), а у 32% □ тільки окремі фрагменти (фрагментарний опис) [2, с. 59].

Можемо зробити висновок, що портрет-опис трапляється значно частіше, ніж портрет-порівняння чи портрет-враження [1, с. 48].

Важливе значення у створенні літературних портретів мають **епітети** ('devastating passion'[3, с. 6], 'girlish spirit'[3, с. 152], 'sweet orphan'[4]), **метафори** ('his neck was buried in rolls of fat', 'that immense, shiny surface of forehead gave him a look of peculiar imbecility'[3, с. 51], 'saintly soul of Elizabeth shone like a shrine-dedicated lamp', 'a grin wrinkled his cheeks'[4]), **порівняння** ('his mouth was like a scarlet wound'[3, с. 54]), **антропоморфні метафори** на позначення голосу персонажів ('his voice was rich and musical'[3, с. 85], **зоометафори** ('aquiline nose'[3, с. 200], 'she

was a malignant old cat'[3, с. 160]), порівняння ('large eyes like pools of still water', 'her skin was like a field of ripe corn'), гіперболи ('she was too beautiful to be real'[3, с. 55]), фразеологічні одиниці ('Arnold Jackson was a black sheep of the family'[3, с. 72]). Окрім того, спостерігаємо випадок алюзії на біблійних персонажів Адама і Єву в оповіданні В.С. Моема «Рудий» [3, с. 55].

Варто також зазначити, що в описах персонажів В.С. Моем часто звертає увагу на одяг героя, даючи докладну його характеристику: 'He was dressed in a blue cotton shirt and a pair of grey trousers, much creased and none too clean, of a thin canvas, and on his feet he wore a pair of very old espadrilles'[3, с. 32].

Усі лексичні засоби у досліджених описах можна поділити на три лексико-тематичні розряди (за Г.В. Стариковою):

-соматична лексика ('fat sinful old man'[3, с. 111], 'her head twitched so madly'[3, с. 230]);

-вестиальна лексика ('smartly dressed in a double-breasted dinner jacket'[3, с. 128], 'the dead man lay with nothing on but a sarong and a dirty singlet'[3, с. 15]);

-кінетична лексика ('a smile played on his lips'[3, с. 53], 'the flicker of a smile crossed Edward's lips'[3, с. 87]).

Чільне місце у створенні художнього образу посідають оцінні лексичні одиниці та ті, які мають культурологічну значущість, і ті, що мають естетичне значення.

Список літератури

1. Барахов В.С. Литературный портрет / Барахов В.С. – М. : Наука, 1985. – 129 с.
2. Домашнев А.И. Интерпретация художественного текста / А.И. Домашнев, И.П. Шишкина, Е.А. Гончарова. – М. : Просвещение, 1989. – 208 с.
3. Книга для читання англійською мовою: Методична і філологічна обробка тексту, комплекс вправ і завдань / Мусурівська О.В., Архелюк В.В. – Чернівці : Книги – ХХІ, 2011. – 312 с.
4. Mary Shelley. Frankenstein [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурса: <http://www.literature.org/authors/shelley-mary/frankenstein/.html>.

Олеся Мартін

Науковий керівник – доц. Мусурівська О.В.

Фразеологізми як виражально-зображувальні засоби мови

Багатство виражальних засобів мови є одним із переконливих свідчень рівня розвитку мови та її довершеності. Воно виявляється у стилістичній складності, в наявності широкої палітри синонімів та в інших паралельних способах зображення. Одним із джерел збагачення літературної мови новими виражально-зображальними можливостями та засобами є фразеологічне багатство мови, національне ідіоматичне надбання. Утворення ФО здійснюється на основі непрямой (вторинної) номінації або семантичного перетворення конститuentного складу, їх комунікативна значущість полягає в оцінності, емоційності та експресивності. Власне фразеологізми надають мові яскравих рис національного характеру та того неповторного колориту, який різнить мови одну від одної [2, с. 4].

Мова художньої літератури з погляду лінгвістики є передовсім системою мовних виражальних засобів. Фразеологізми – суттєвий компонент цієї системи, оскільки можливості формування експресивно-емоційно-оцінних конотацій у сфері фразеології набагато ширші, ніж у сфері лексикології. Образність їхньої семантичної структури, узагальнений та переносний характер їх значення, експресивно-стилістичне наповнення зумовлюють широке використання ФО у художніх текстах як яскравого та лаконічного засобу вираження мовлення. Семантична гнучкість, неконкретизована адресованість, об'єктно-темпоральна змістова відносність фразеологізму роблять його дуже вдячним матеріалом для естетично спрямованої мовотворчості [1, с. 28].

Серед фразеологічних зворотів виділяють *міжстильові* та *обмежені вживанням у певному стилі*. Міжстильовими називаються фразеологічні звороти, що використовуються в усіх стилях мовлення. Міжстильові фразеологічні звороти являють собою загальноживані найменування певних предметів і явищ дійсності. Їм не властиві додаткові відтінки значення, експресивність, емоційність. Переважна більшість фразеологічних зворотів має

стилістичні особливості і є опорою образного, емоційно наснаженого мовлення. Ці усталені звороти тяжіють до певного стилю.

За висловлюванням М.О.Бабкіна, ФО експресивно-емоційно забарвлюють той зміст, носієм якого вони є. Фразеологізми не стільки називають особу, предмет, ознаку чи явище, а скоріше змальовують, тобто дають характеристику та виявляють ставлення мовця до об'єкта мовлення [2, с. 5]. У більшості ФО конотативний аспект значення домінує над денотативним, тому вони не тільки називають предмет, явище чи дію, але й характеризують і виражають ставлення мовця до них [1, с. 34]. З ним погоджується М.М. Шанський, стверджуючи, що єдність у змісті ФО номінативних й емоційно-оцінних елементів дає можливість письменникові використати ФО для передачі як логічного змісту думки, так і уяви про щось, а через останнє – і для вираження емоційного ставлення до предмета думки [2, с. 65].

Дослідники фразеології підкреслюють, що естетичний зміст та виняткова смислова вагомість фразеологізму, як правило, узгоджуються з його граматичною відшліфованістю, словесною економністю, синтаксичною симетричністю і характерною ритмомелодійністю, тобто з філігранністю його форми [2, с. 66]. Доречно вжитий та вміло акцентований у тексті фразеологізм здатний замінити багатослівну логічну побудову, образно узагальнити сказане, пожвавити мовлення та й надати йому особливої емоційно-експресивної тональності. Внутрішні потенційні виражальні можливості ФО у мовленні можуть ще більше інтенсифікуватися.

Отже, мовленнєва інтенсифікована виразність фразеологізмів слугує одним із невичерпних джерел посилення експресивності мовлення та співреалізовує емотивну, волюнтативну / впливову, естетичну й комунікативну функції художньої літератури.

Список літератури

1. Скрипник Л.Г. Фразеологія української мови / Л.Г. Скрипник. – К. : Наук. думка, 1973. – 280 с.
2. Шанський Н.М. Фразеологія сучасного російського мови / Н.М. Шанський. – М. : Высш. шк., 1985. – 231 с.

Юлія Марчук

Науковий керівник – асист. Трутяк І.П.

Кількісний семантичний аспект вживання іменників у текстах сучасних англійських рок-пісень

З початку ХХІ століття зростає інтерес мовознавців до психота соціолінгвістичних аспектів функціонування мови, оскільки результати таких досліджень окреслюють нові тенденції поведінки й мислення людей певних соціальних та вікових категорій. Джерелом вивчення кола інтересів і настроїв сучасної радикально налаштованої молоді є тематика рок-пісень. Доцільним вважаємо виявлення семантичних особливостей вживання номінативної лексики, зокрема, іменників, що мають у назвах гуртів, їх альбомів та пісень символічне значення.

Іменник – одна з найважливіших частин мови: поєднання іменника та дієслова служить для вираження предикації, основи речення [1, с. 42].

Метою роботи є визначення частоти вживання іменників різних семантичних підкласів у текстах пісень сучасних англійських рок-гуртів, укладення відповідної семантичної класифікації іменників.

Матеріалом дослідження слугували тексти 106 пісень, що увійшли до альбомів та концертів рок-гуртів “Linkin Park”, “Breaking Benjamin”, “Papa Roach” 2000 - 2010 років; загальний обсяг вибірки – 22883 лексичні одиниці.

За результатами кількісного аналізу в текстах пісень налічується 2933 випадки вживання іменників, що становить 12,3% від загальної кількості слів.

Іменники, як і інші частини мови, можна класифікувати відповідно до концептів, які складають основу значення слова. Така класифікація тісно пов’язана з теорією семантичного поля. Семантичним полем називають тісно пов’язані сектори лексики, кожен з яких характеризується спільним концептом (наприклад, слова *brother*, *father*, *son* утворюють семантичне поле зі спільним поняттям кровної спорідненості) [2, с. 51].

В укладеній семантичній класифікації досліджуваних іменників вирізняємо 9 основних підкласів із відповідними кількісними характеристиками:

- почуття (*love, fear, disgrace, sorrow*) – 39 слововживань;
- філософські концепти (*life, existence, fate*) - 31 слововживання;
- моральний стан (*depression, helplessness, loneliness*) – 29 слововживань;
- вроджені можливості людини (*sight, touch, attention*) – 20 слововживань;
- явища природи (*lightning, storm, rain*) – 13 слововживань;
- кровне споріднення (*father, mother, parent*) – 10 слововживань;
- небесні тіла (*sun, star*) – 9 слововживань;
- риси характеру (*hypocrisy, pride, negativity*) – 8 слововживань;
- хвороба (*cancer, paranoia, malaria*) – 6 слововживань.

Перевівши дані, зазначені вище, у відсотки, отримуємо такі показники: з 2933 досліджених іменників 3,7% виражають почуття; 2,94% – філософські концепти; 2,75% – моральний стан; 1,9% – вроджені можливості людини; 1,23% – явища природи; 0,95% – кровне споріднення; 0,85% – небесні тіла; 0,76% – риси характеру; 0,57% – хворобу.

Отже, найчастіше в текстах сучасних рок-пісень зустрічаються іменники, що позначають почуття, моральний стан та основні поняття філософії; у підкласах, що позначають почуття, моральний стан та риси характеру, значно переважають іменники з негативною конотацією.

Список літератури:

1. Laimutis V. An introductory course in Theoretical English Grammar / Laimutis Valeika, Janina Buitkiene. – Vilnius : Vilnius Pedagogical University, 2003. – 135 p.
2. Лексикология английского языка : [учебник для ин-тов и фак. иностр. яз] / Р. В. Гинзбург, С. С. Хидекель, Г. Ю. Князева, А. А. Санкин. – 2-е изд., испр. и доп. – М. : Высш. школа, 1979. – 269 с.

Анастасія Мацієвська
Науковий керівник – асп. Руміга І.І.

Аналіз функціонування ремінісценцій в англomовному газетному тексті

У сфері масової комунікації постає необхідність у збагаченні діапазону мовних засобів увиразнення. Це зумовлене не лише особистісно-прагматичними потребами автора, а й характером позамовних об'єктів та реалій, що описуються, а також метою та стратегією певної статті. Власне ремінісценцію розглядаємо як універсальний мовний засіб, що здатен у мінімальній формі передати максимум концептуальної інформації, а також виразити те чи інше ставлення адресанта, яке у результаті сприятиме виникненню певної емоційної реакції адресата [2, с. 21]. Розмежуємо три основні функції ремінісценцій у газетному тексті: експресивну, оцінну та інформативну.

Під змістовим аспектом експресивності слід розуміти конотації, що доповнюють основне значення мовної одиниці і таким чином надають мовленню винахідливості та самобутності [3, с. 5]. До прикладу, у реченні «*I was not born in a manger. I was actually born on Krypton and sent here by my father, Jor-EL, to save the Planet Earth*» (The Guardian, 17 Oct 2008), взятому із промови Барака Обами за 16.10.2008, помічаємо поєднання посилянь на релігійне вчення та на історію про супер-героя із коміксів. У цьому повідомленні читач розпізнає основну мету адресанта, що полягає у прагненні працювати задля добробуту та благополуччя людства. Емоційно-оцінний компонент є одним із найосновніших, оскільки оцінне судження говорить про мету, намір та ставлення адресанта до адресата. У реченні «*We don't seem to be learning from these cases. People cry crocodile tears and then nothing happens*» (The Guardian, 1 Mar 2012) присутня ремінісценція «*cry crocodile tears*». Таким чином, автор влучно висловлює засудження суспільства та занепокоєння його майбутнім. Вживання ремінісценцій у газетному тексті також сприяє підвищенню його інформативного навантаження. Розглянемо наступний приклад: «*Georges Duroy is a young fellow on*

the make in Paris. He's a cross between Becky Sharp and Dorian Gray» (The Guardian, 8 Mar 2012). Даний приклад взято із рецензії на сучасну екранізацію роману французького письменника Гі де Мопассана «Любий друг». Проведення паралелі з відомими героями культових літературних творів уможливило чітке передання образу Ж.Дюруа.

Отже, проаналізувавши корпус газетних текстів, зазначаємо, що із 100% опрацьованих ремінісценцій 26% застосовуються для підвищення експресивності, 30% підсилюють інформативне навантаження та 44% відображають авторську оцінку. На основі проведеного дослідження визначаємо, що часте застосування ремінісценцій у газетних текстах пояснюється тим, що ці мовні стилістичні явища являють собою особливий спосіб відображення та аналізу реальної дійсності [1, с. 109]. Ремінісценція, як спосіб відтворення прецедентного тексту, передає фрагменти знань про навколишній світ та уможливує компенсування дефіциту інформації та образного уявлення у тексті ЗМІ.

Список літератури

1. Арнольд И. В. Интертекстуальность – поэтика чужого слова / Арнольд И. В. Семантика. Стилистика. Интертекстуальность. / И. В. Арнольд. – С.Пб.: Изд. – С.-ПбГУ, 1999. – С.103-127.
2. Супрун А.Е. Текстовые реминисценции как языковое явление // Вопросы языкознания. / А. Е. Супрун. – М.: Высшая школа, 1995. – №6 – С.17-29.
3. Телия В.Н. Экспрессивность как проявление субъективного фактора в языке и ее прагматическая ориентация // Человеческий фактор в языке: Языковые механизмы экспрессивности / Ин-т языкознания; Отв. Ред. В.Н. Телия. – М.: Наука, 1991. – С.5-35.
4. <http://www.guardian.co.uk>

Катерина Мезенцева

Науковий керівник – доц. Бялик В.Д.

**Англійська політична промова у мові та мовленні:
гендерний аспект**

Актуальність дослідження базується на значній зацікавленості щодо вивчення політичного дискурсу та гендерного аспекту політичної комунікації. В лінгвістиці представлений цілий ряд праць вітчизняних та зарубіжних вчених, у яких різною мірою висвітлюються окремі лінгвальні прояви гендера: (О.Л. Бессонова, Г.І. Емірсуїнова, Дж. Батлер, О.І. Горошко, Дж. Коутс, Г. Крейдлін та ін.). Проте наявні лінгвістичні дослідження обмежуються вивченням лише певних аспектів категорії гендера і не складають цілісного уявлення про її сутність, отже не вичерпують проблеми.

"Гендер" як термін увійшов у лінгвістику доволі незвичним шляхом: англійський термін *gender*, що означає граматичну категорію роду.

Дослідження гендеру в мовознавстві стосується двох проблем:

1. Мови та відображення в ньому статі. Мета такого підходу полягає в описі та поясненні того, як маніфестується у мові наявність людей рівної статі, які оцінки приписуються чоловікам і жінкам та в яких семантичних областях вони найбільш помітно / чітко виражені.

2. Мовленнєвої специфіки чоловічого та жіночого мовлення. Предметом дослідження виступають гендерні особливості комунікаційних стратегій та мовленнєвих дій в процесі політичної комунікації.

Мають місце гендерні стереотипи — узагальнені уявлення, що сформувалися в культурі по відношенню до поведінки чоловіка і жінки. Гендерними стереотипами називають стійкі уявлення про риси, якості, можливості і поведінку статей.

Під політичним дискурсом розуміється зв'язаний текст, зумовлений ситуацією політичного спілкування у сукупності з прагматичними, соціологічними, психологічними та іншими факторами [1, с.25].

У своїх промовах Маргарет Тетчер використовувала діалогічний характер промови для підвищення ефективності

промови. We are the people who, among other things, invented the computer, ... Oh, and the best half of Concorde [3].

Барак Обама в своїх промовах використовує найчастіше ускладнення присудка: “ It must be earned.”, “Our capacity remains undiminished.”, [4].

Якщо розглянути інавгураційні промови, то простежується схожість в тематиці цих виступів. Політичні діячі зачіпають одні й ті ж самі проблеми (питання освіти, цінової політики, соціального забезпечення та ін.): *We meet at one of those defining moments, a moment when our economy is in turmoil* (Б.Обама); *Jobs lost, houses gone, falling wages, rising prices* (Х.Клінтон);

Промови жінок політиків більш емоційно забарвлені, вони, зокрема використовують: окличні речення: *But with confidence in ourselves and in our future what a nation we could be!* [3].

Маргарет Тетчер вдається й до розсіювання уваги слухачів, що вона реалізує шляхом введення у свої промови жартів або гри слів. *I sometimes think the Labour Party is like a pub where the mild is running out. If someone doesn't do something soon, all that's left will be bitter. And all that's bitter will be Left* [3].

Натомість промови чоловіків стриманіші та не виражають такої сильної експресії. Вони частіше використовують у своїх промовах статистичні дані: *We measure progress in the 23 million new jobs that were created when Bill Clinton was president* (Б. Обама) [4].

Список літератури

1. Лук'янець В. Філософія дискурсу // Вісник НАН УКР, 2002.№12. – С.22-28.
2. Hillary R. Clinton – DNC Speech – 26 August 2008 Campaign.
Режим доступу:
http://uspolitics.about.com/od/campaign2004/a/quotable_dnc.htm
3. Margaret Thatcher. Speech to Conservative Party Conference October 10, 1975. – Режим доступу: HYPERLINK
<http://www.margarethatcher.org/speeches/default.asp>
4. Transcript: Barack Obama's Inaugural Address Режим доступу
<http://www.npr.org/templates/story/story.php?storyId=99590481>

Типи переосмислення фразеологічних одиниць

Особливу увагу дослідники сьогодні звертають на одну з важливих “складових” мовного образу світу – фразеологічну. Фразеологічний рівень – це достатньо складне мовне утворення. Його місце у системі мовних рівнів (між лексичним і синтаксичним) демонструє цю складність і специфіку. Оскільки деактуалізація слова у складі ФО безпосередньо пов’язана з переосмисленням значення самого виразу, фразеологізми доцільно класифікувати за типами переосмислення. Ми виділяємо фразеологізми-порівняння, фразеологізми-метафори та фразеологізми-метонімії.

Фразеологізми-порівняння. Як зазначає О. Кунін, у сфері фразеології можуть використовуватися структурно-семантичні моделі ФО. Цей тип моделювання наявний у стійких порівняннях, які ще називаються компаративними зворотами. Ад’єктивні компаративи, типу “*as + прикм. + as + ім. (чи словосполучення)*” є одним з основних для англійської мови [1, с. 76].

До фразеологізмів-порівнянь належать такі, в основу яких покладено *часткове* переосмислення. Як справедливо зазначає В. М. Мокієнко, в порівняннях зміст фразеологізму виражений майже експліцитно [2, с. 167].

У таких фразеологізмах перший значущий компонент, як правило, вживається в буквальному значенні. У фразеологізмах-порівняннях можна виділити безпосереднє значення кожного компонента.

Що ж стосується структури компаративних ФО, вона може бути різною. Найпоширеніша зазвичай модель «*as + прикм. + as + ім. (чи словосполучення)*»; такі звороти можуть вживатися із лексемою *like*; можливий заперечувальний зворот із структурою *neither ... nor*; використовуються також ступені порівняння прикметників.

Фразеологізми-метафори. На думку багатьох фразеологів, найбільш розповсюджений тип фразеологічного переосмислення – метафоричне. За визначенням О. В. Куніна, цей тип пе-

реосмислення є “переносом найменування з одного денотата на інший, який асоціюється з ним на основі реальної або уявної схожості” [1, с. 124]. Фразеологізми-метафори досить образні, і, за висловом В. М. Мокієнка, метафора є “фактором створення образності” [2, с. 167]. Ця група ФО найчисленніша в англійській мові.

Фразеологізми-метонімії. Фраземи цього типу базуються на метонімічному переосмисленні, що, за висловом О. В. Куніна, є переносом “найменування з одного денотата на інший, який асоціюється з ним за суміжністю” [1, с. 124]. Оскільки метонімія базується на реальному зв’язку об’єкта номінації з тим об’єктом, який вона позначає, то переосмислене значення таких фразеологізмів асоціативно пов’язане з буквальним значенням компонентів. У межах метонімії можна розглядати перифрази та евфемізми, хоча межа між ними досить нечітка.

Серед досліджених власне фразем-метонімії можна виділити дві групи:

1) фразеологізми на позначення особи через елемент її одягу: *black coat, black gown, red hat* тощо.

2) вислови, які позначають неістот; їхні складові є частиною того об’єкта, який внаслідок переосмислення став у центрі семантичного ядра даної ФО: *black bottle, black letter, black letter book, white letter* тощо.

З погляду стилістичної диференціації фразеологізмів реєстр вживання ФО усіх трьох описаних типів доволі широкий. У тексті досліджуваних романів знаходимо як нейтральні, так і літературні та розмовні ФО. Серед літературних зустрічаються застарілі фразеологізми та біблеїзми, а серед розмовних – жаргонізми. В цілому, переважна більшість – це розмовні ФО, що вживаються у прямій мові персонажів, у діалогах та невластивій мові. ФО усіх трьох типів зустрічаються як у мовленні окремих персонажів, так і у авторській оповіді.

Список літератури

1. Кунин А.В. Курс фразеологии современного английского языка. – М.: Высшая школа, 1996. – 381 с.
2. Мокиенко В.М. Славянская фразеология. – М., 1989. – 216 с.

Валерія Мінелюк

Науковий керівник – асист. Сопилюк Н. М.

Французькі побутові реалії в українському перекладі (на матеріалі твору Ф. Стендаля „Червоне і чорне”)

Вивчення способів відтворення мовних одиниць, які позначають поняття, незрозумілі для представників інших культур, набуває особливої **актуальності** в контексті дослідження проблем рецепції художнього твору іншомовним читачем.

Мета запропонованої розвідки полягає у дослідженні прийомів передачі французьких побутових реалій в українському художньому перекладі.

Проблематика відтворення побутових реалій привертала увагу багатьох перекладознавців, зокрема С. Влахова і С. Флоріна, Чередниченка і Я.Г. Коваль, Г.А. Карпенка, П.А. Содомори та ін.

За словами Влахова і Флоріна “реалії – це слова і словосполучення народної мови, які позначають предмети та поняття, характерні для географічного середовища, матеріального побуту або суспільно-історичних особливостей певного народу, виступають носіями національного, місцевого або історичного колориту й, відповідно, позбавлені точних відповідників у інших мовах. Саме тому, переклад побутових реалій вимагає особливого підходу” [1, с. 6].

Проаналізувавши 150 прикладів відтворення французьких побутових реалій, було виявлено такі способи відтворення цих лексичних одиниць:

1. **Синонімічний переклад / синонімічна заміна**, що складає 35,6% від усіх способів їхньої передачі, полягає у вживанні наявних у мові перекладу мовних одиниць з тим же значенням: *curé* – *священик*, *nin*; *fiacre* – *візник*; *valet* – *лакей*; *laquais* – *прислуга*; *commune* – *ратуша* (нім. Rathaus); *vin du Rhin* – *рейнвейн* (нім. Rheinwein).

2. **Приблизний переклад**, тобто вживання аналогів, які іноді мають цілий ряд національно-культурних відмінностей [2, с. 137] складає 22,3%: *chandelle* – *свічка*; *cierge* – *свічка*; *bougie* – *свічка*; *la paillasse* – *матрац*.

3. **Транскрипція**, що складає 17% : *fiacre* – *фіакр*; *louis d'or* – *луїдор*; *livre* – *лівр* ; *écu* – *екю*; *sou* – *су*.

4. **Транслітерація** (13,5%): *curé* – *кюре*; *franc* – *франк*; *ducat* – *дукат*.

5. **Калькування** складає 5,4%: *dépôt de mendicité* – *притулок для бідних*; *le marteau de bronze* – *бронзовий молоток* .

6. **Описово-пояснювальний переклад**, що складає 5%, можна здійснювати різними способами:

- роз'яснення та опис реалії у зносках внизу сторінки або посилення у кінці книги: *faraud* – «*ферт*», у примітках читаємо: *суб'єкт зухвалий і грубий*.

- заміна реалії у тексті на її короткий опис: *aubergiste* – *власник готелю*.

Отже, підсумовуючи проаналізовані приклади, можна стверджувати, що основними прийомами передачі побутових реалій є синонімічний переклад, приблизний переклад, транскрипція, транслітерація, калькування та описово-пояснювальний переклад.

Список літератури

1. Влахов С. Непереводимое в переводе / Влахов С., Флорин С. – М. : Междунар. отношения, 1980. – 342 с.
2. Виноградов В.С. Лексические вопросы перевода художественной прозы / В.С. Виноградов. – М. : Изд-во Моск. ун-та, 1978. – 174 с.
3. Дзенс Н.И. Теория и практика перевода. – С-П.: 2007. – 167 с.
4. Стендаль. *Червоне і чорне*: Роман / Переклад Дмитра Паламарчука. — Харків: Фоліо, 2004. — 511 с.
5. Stendhal F. *Le rouge et le Noir*. [Електронний ресурс] / F. Stendhal. Режим доступу: <http://www.twirpx.com/file/495365>

Марина Молофій

Науковий керівник – асист. Панаськов А.В.

Лексико-семантичні та структурні особливості юридичних термінів-словосполучень

Юридичний дискурс орієнтований на всі верстви суспільства і вважається одним з найбільш актуальних дискурсів сучасності. Він належить до типу інституційного дискурсу, що відноситься до сфери врегулювання соціальних взаємовідносин та характеризується жорсткою організацією та ієрархічною структурою.

Дискурс – це абстрактний інваріантний опис структурно-семантичних ознак, що реалізуються в конкретних текстах. Юридичний текст представляє особливу юридичну термінологічну систему [1, с. 80]. Серед юридичних термінів відповідно до їхньої морфемної структури виокремлено: прості – *lease, act*; похідні – *acceptance, disaffirm*; складні – *trademark, landlord* і т.д. Тенденція до мовної економії та схильність англійської мови до моносилабізму сприяють використанню в англійській юридичній термінології термінів-аббревіатур. Ініціальний тип аббревіатур номінує назви посадових осіб (S.A. – State’s Attorney – “прокурор штату”), документи (D.C. – death certificate “свідоцтво про смерть”), види правових актів (H.S. – habeas corpus “акт про передачу арештованого в суд”), види судів (D.C. – District Court “федеральний районний суд”), галузі та інститути права (C.L. – common law “загальне право”) тощо.

До юридичних термінів належить широка група загальних назв, а також лексичні одиниці, що можуть виявляти більш або менш високий ступінь абстрактності. Розглянемо структуру юридичних термінів-словосполучень. У ролі основних стрижневих компонентів цих термінів виступають у лексеми *abuse, act, agreement, case, claim, defence, fraud, order, notice, service, system, trust, usage, vote, writ*. Роль видових понять відносно ядрових компонентів відіграють ті компоненти, що виявляють своє безпосереднє відношення до ядра і пояснюють його: *criminal, legal, slap-on-the-wrist, convict-made, free, robbery-related, face-to-face, major, high-risk, labour, drug, roll call, health, life*. Терміни-словосполучення з абстрактним значенням входять

до таких семантичних груп, як назви окремих законів, правових органів, назви правових статутів і норм, видів права, загальні та конкретні назви видів злочинів, назви кримінальних, цивільних, судових та слідчих процесів, винесення та здійснення вироку, види покарання за злочин і правопорушення, збірні назви установ, інституцій (*Bancruptcy Act* “Закон про банкрутство”, *mixed statute* “змішаний статут”, *abortive trial* “незавершений судовий процес” тощо). Своєрідність термінів з конкретним значенням полягає в тому, що у ролі ядрового компонента тут виступають здебільшого слова-нетерміни або прості терміни з конкретним предметним значенням, такі як *bag, bench, book, crown, house, list, mirror, room, table*. Пояснювальні видові поняття (в основному юридичного характеру) оформлюють їх як слова-терміни, й за їх допомогою ми номінуємо такі семантичні групи, як назви різних судових інстанцій, установ та приміщень, приміщень для відбування різних видів покарань, назви судових актів та документації, конкретних предметів у судових приміщеннях та установах (*prosecution table* “місце в суді, де сидить обвинувачення”, *lock-up-ward* “камера попереднього утримання”, *special calendar* “перелік судових справ”, *felon’s dock* “лава підсудних”).

Отже, для сучасної англійської юридичної термінології характерна подвійна мовна основа. Визначено набір словотвірних елементів, які зумовлюють професійне розуміння фахівців у галузі юриспруденції, виступаючи своєрідними провідниками наукової інформації. Семантичні відношення всередині термінологічного поля юриспруденції відіграють принципово важливу організуючу роль в певних її ланках.

Список літератури

1. Структурні і семантичні особливості англійських юридичних термінів–складних слів : зб. наук. праць // Мовні і концептуальні картини світу. – К.: КНУ, 2001. – №5. – С. 45-47.
2. Терміни-словосполучення в англійській юридичній термінології : гуманітарний вісник / [авт.-упоряд. Е.Ф. Скороходько]. Серія “Іноземна філологія”. – Черкаси : ЧІТІ, 1999. – С. 79-82.
3. Юридичні терміни–композиції в англійській мові : зб. наук. праць / Мовні і концептуальні картини світу. – К.: КНУ, 2000. – № 4. – С. 118-125.

Суб'єктна актантність у адміністративному дискурсі

У сучасному суспільстві важливим фактором мовного функціонування стають різноманітні способи впливу держави та її інститутів на мовні відносини. У результаті взаємодії мови і державного управління формується адміністративний дискурс, який забезпечує адекватне функціонування органів влади і втілює їх виконавчі та імперативні функції. Відповідно, визначаємо *адміністративний дискурс* як інформативно-імперативний тип дискурсу, представлений здебільшого чіткими короткими письмовими текстами, орієнтованими на сприйняття адресатом та мають на меті спонукати його до дії.

При аналізі адміністративного дискурсу особливої ваги набуває розгляд категорії суб'єкта у адміністративному дискурсі, оскільки в процесі використання певних мовних одиниць і мовленнєвих форм суб'єкт здійснює певний вплив на групову свідомість. Нагадаємо, що поняття суб'єкта є досить складним, дискусійним і багатоаспектним, оскільки розрізняють різні види суб'єкта: граматичний або формальний суб'єкт (підмет) у стосунку до синтаксичної структури речення як плану вираження; семантичний суб'єкт (агенс) з погляду змістових особливостей речення; комунікативний суб'єкт (тема висловлювання); логічний суб'єкт (частина речення, що відповідає суб'єктові судження).

У процесі мовлення, починаючи з семантичного оформлення речення-висловлення, кожне актантне гніздо предиката-дієслова заповнюється мовними одиницями певного типу: значеннями – семантичний рівень, лексичними одиницями – синтаксичний рівень. Враховуючи ці чинники, необхідно розрізняти семантичні та синтаксичні актанти, оскільки їх делімітація необхідна для розкриття формально-змістової структури речення, що, в свою чергу, зумовлює розмежування семантичної та синтаксичної актантності.

Метою нашої наукової розвідки є розгляд одного виду актантності – суб'єктної актантності у семантичній площині. Розглядаючи поняття суб'єкта в семантичному плані та врахувавши особливості категорії особи, виділяємо такі його види: означений, неозна-

чений, узагальнений, колективний суб'єкти. Виходячи з такої класифікації суб'єкта, можна ідентифікувати такі типи семантичної актантності.

1. Означена суб'єкта актантність може виражатися означено особовими займенниками (*je, tu, il*), напр.: *Il dispose de l'administration et de la force armée*. Означено-особовий займенник *il*, вказує на виконавця дії, а також іменниками власними та загальними. Напр.: у реченні *Le Président de la République est garant de l'indépendance de l'autorité judiciaire* означеним суб'єктом виступає конкретна особа, яка позначає певний вид діяльності.

2. Неозначена суб'єктна актантність простежується, коли суб'єкт невідомий або не називається з певних причин, або ж через його незначну роль у передачі інформації. Неозначений суб'єкт виражається неозначено-особовими займенниками *on, certain, chacun* тощо. Напр.: *Toute personne a le devoir de prendre part à la préservation et à l'amélioration de l'environnement*. Семантичний суб'єкт є неозначеним, він не конкретизує реального виконавця дії, хоча вказує на клас людей у всьому його об'ємі та відповідає іменнику люди.

3. Колективна суб'єктна актантність позначає множинність осіб у вигляді одиничності. Напр.: *Le gouvernement détermine et conduit la politique de la Nation*. Тут іменник позначає певний колектив, що втілює функції суб'єкта.

4. Об'єднана суб'єктна актантність позначає суб'єкт, який може містити кілька однорідних діячів і формується за допомогою сполучника *et*. Наприклад: *Les partis et groupements politiques concourent à l'expression du suffrage*. Незважаючи на кількість однорідних суб'єктів, вони сприймаються як один суб'єкт.

Отже, у семантичному плані розрізняємо **означену, колективну, неозначену** та **об'єднану** суб'єктну актантності. Проте необхідно зауважити, що у даній науковій розвідці ми обмежилися лише розглядом суб'єктів-актантів, які збігаються з синтаксичною функцією підмета та експліцитно виражені в реченні. Окремої уваги заслуговує розгляд асиметрії семантичної та синтаксичної актантності.

Анна Незвеська

Науковий керівник – проф. Попович М.М.

Питальні та окличні речення в епістолярній спадщині Наполеона

Український мовознавець Н.В. Павлик, вивчаючи типи дискурсивних одиниць, виділила 9 основних різновидів (типів), у тому числі питальні та окличні речення [1, с.16]. Питальні структури виконують особливу роль у мовленні, зокрема, контактоутворюючу, оскільки вони стимулюють продовження комунікації у формі листа-відповіді. Крім прямих питань, які вимагають конкретної відповіді, існують риторичні питальні конструкції, які застосовуються для емоційно-експресивного забарвлення змісту мовленого [3, с.146].

Іншим важливим компонентом листа є емоційно-оцінні та окличні речення. Ці конструкції впливають на процес сприймання та розуміння тексту, викликають певний емоційний ефект в адресата повідомлення [2, с.350].

Цікавою у вивченні цих питань постає епістолярна спадщина Наполеона Бонапарта, який залишив значний слід в історії. На нашу думку, дослідження епістолярного аспекту його діяльності дозволить краще зрозуміти глибину та емоційний характер цієї визначної історичної постаті.

При розгляді даного питання було проаналізовано 200 листів адміністративного та особистого характеру (1621 речення). Перша група листів була адресована полководцям, воєначальникам та солдатам. До другої групи було віднесено листи, адресовані його дружині Жозефіні.

Проведений аналіз показав, що у своїх листах Бонапарт не часто використовував питальні конструкції. У листах адміністративного характеру вони складають 24 випадки (3 % від загальної кількості), а в особистому листуванні – 27 (3 %). Порівняно невеликий відсоток питальних конструкцій зумовлений, очевидно, тим, що Наполеон не потребував відповідей, вся необхідна йому інформація вже була відома або ж надходила з інших джерел: *Serez-vous le seul qui m'enverrez aucunes nouvelles?* У листах до Жозефіні, ми побачили приблизно таку ж кількість

фраз, що може свідчити про те, що контактоутворююча функція була створена іншими засобами, а використовувані запитання дозволяли йому ще більше стимулювати комунікацію. Послугувався Наполеон у своїх особистих листах до Жозефіни й риторичними питаннями: *N'es-tu pas l'âme de ma vie et le sentiment de mon coeur?* Ці конструкції дозволяють краще зрозуміти душевний стан Наполеона і його почуття до коханої дружини.

Щодо окличних речень, то вони засвідчують, що Наполеон Бонапарт у листах до Жозефіни був досить емоційним і часто послугувався окличними та емоційно-оцінними фразами. У масиві проаналізованих листів ми виявили 34 окличні фрази, які складають загалом 4 %. Наприклад: *Fi! Méchante, laide, cruelle, tyranne, petit joli monstre!* У листах адміністративного характеру ці конструкції складають усього 18 одиниць (3 % від загальної кількості фраз). Досить цікавим, на нашу думку, є той факт, що Наполеон, віддаючи накази, не виділяв їх знаком оклику. Це свідчення того, що його влада була незаперечною і її не варто було зайвий раз виявляти через мовні засоби: *Faites-lui comprendre que, si cette convention n'avait pas eu lieu, le général Masséna serait autorisé à lever une contribution sur les principaux négociants, comme il a fait en Suisse.*

Проаналізована кількість листів не дає нам підстав для остаточних висновків, і цілком зрозуміло, що дане питання потребує подальшого більш ґрунтовного вивчення.

Список літератури

1. Павлик Н. В. Типологія дискурсивних одиниць в українському епістолярному мовленні : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.01 "Українська мова" / Неля Віленівна Павлик; Донец. нац. ун-т. – Донецьк, 2005. – 20 с.
2. Павлик Н. В. Комунікативно-прагматичний аналіз художніх листів епістолярного стилю / Павлик Н. В. // Актуальные проблемы вербальной коммуникации: Язык и общество: Сб. науч. тр. – К.: ВПЦ "Київський ун-т", 2004. – С. 349–353.
3. Павлик Н. В. Своєрідність епістолярних текстів як дискурсивних одиниць / Павлик Н. В. // Мови й культура народів Приазов'я: Зб. наук. праць Бердянського держ. пед. ін-ту ім. П.Д. Осипенко (Філологічні науки): Вип. 2. – Бердянськ, 2000. – С. 141–157.

Себастьяна Ніколаєску

Науковий керівник – проф. Попович М.М.

Про роль категорії детермінованості/ недетермінованості в текстах рекламного дискурсу

Дискурс (від лат. *discursus* – міркування, франц. *discours* - промова, виступ) – сукупність висловлювань, міркувань, які стосуються певної проблематики, розглядаються у зв'язку з цією проблематикою, а також у зв'язках між собою.

Мовознавці по-різному тлумачать поняття дискурсу, висловлюючи нерідко протилежні точки зору. Услід за Л.М. Макаровим, дискурс розглядаємо не як примітивний набір ізольованих одиниць мовної структури «більших за речення», а як цілісну сукупність функціонально-організованих, контекстуалізованих одиниць вживання мови [1, с. 86].

Дослідники виділяють різні типи дискурсу, як наприклад: адміністративний, політичний, військовий, науковий, діловий, художній, публіцистичний, рекламний, політичний, релігійний, кінодискурс, дискурс у сфері паблік рілейшнз та інші.

Під рекламним дискурсом ми будемо розуміти комунікативну подію, яка вербалізується у формі агітаційно-пропагандистського типу тексту та має на меті спонукати колективного адресата до споживання певних товарів та послуг [2, с. 5].

Метою цієї розвідки є визначення специфічних характеристик рекламного дискурсу в контексті сучасного наукового осмислення дискурсивних категорій, а саме категорії детермінованості/-недетермінованості. Задля цього ми опрацювали 50 рекламних текстів: 36 відеореklam і 14 журнальних реклам.

Проаналізувавши усі випадки вживання детермінативів у цих текстах, ми одержали такі результати:

Означений ар- тикль	Неозначений ар- тикль	Частковий артикль	Всього
152	72	4	228

Як бачимо, в наведеній таблиці у кількісному відношенні переважають означені детермінативи. Пояснити це можна тим, що, згідно з правилами нормативної граматики, означений артикль використовують задля того, щоб показати, що позначена

іменником річ відома. А реклами мають агітуючий, переконуючий, стимулюючий, спонукальний ефект, що є доказом найчастішого вживання означеного артикля. Напр.: *Apprenez et enseignez le français avec les émissions et le site internet de TV5MONDE.* (агітуючий ефект). *La vie serait tellement plus facile, si tout le monde avait la discipline* (стимулюючий). *Arrêtez de fumer: respirez la vie à pleins poumons.* (спонукальний).

Неозначений артикль наділений багатьма мовленнєвими функціями: його використовують як комунікативно-прагматичний засіб представлення нового предмета мовлення, для виділення якогось предмета із множини йому подібних, для відмежування одного класу предметів від іншого тощо. Часто його використовують як своєрідний стилістичний засіб, завдання якого – представити предмет мовлення як загадкову, утаємничену річ, якій притаманні особливі якісні характеристики. Ця роль неозначеного артикля особливо помітна в текстах рекламного дискурсу, що має за мету привабити, заінтригувати потенційного споживача. Напр.: *Volvic: Un volcan s'éteint, un être s'éveille. Uncle Ben's : c'est toujours un succès. Kinder : «Une histoire d'amour».*

Отже, значна перевага означених артиклів у рекламних текстах зумовлена функціональн-прагматичним призначенням цих текстів – впливати на свідомість покупця та спонукати його до покупки пропонованого товару.

Список літератури

1. Макаров М. Л. Основы теории дискурса / Михаил Львович Макаров. – М.: ИТДГК «Гнозис», 2003. – 280 с.
2. Самаріна В.В. Німецькомовний рекламний дискурс: прагматичний, когнітивний та лінгвостилістичний аспекти / автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.04 В.В. Самаріна – Харків, 2010. – 19 с.

Вікторія Ніколайчук

Науковий керівник – асист. Ніколаєва Т.Д.

Співвіднесення оригіналу та перекладу текстів рекламних слоганів

Сьогодні ні в кого вже не виникає сумніву в тому, що реклама стала невід'ємною частиною нашого життя, що вона безперервно здійснює на нас вплив, коригуючи наші смаки та вподобання. Саме тому, останнім часом рекламний текст став об'єктом уваги багатьох мовознавців і вивчався у його найрізноманітніших площинах, які включають загальний лінгвістичний аналіз текстів реклами (Г.Г. Почепцов, К. Бове, О.І. Зелінська, Л.Д. Маєвська, С.Е.Мартінова, І.П. Мойсеєнко, О.В. Медведєва); більш детальний аналіз певних лінгвістичних аспектів, зокрема, морфологічного (Є.П. Ісакова, О.І. Зелінська, В.В. Зірка), лексичного (І.О. Соколова, В.В. Зірка), семантичного (О.В. Медведєва, Г.О. Абрамова, С.П. Кудіс) та дослідження, що виходять за межі суто лінгвістичного аналізу (Н.В. Вертянкін, І.О.Лисичкіна, Н.Л. Волкогон, Ю.Б. Корнева, А.О. Дедюхін, О.Є. Ткачук-Мірошниченко). Попри це, дослідження однієї з найважливіших складових частин рекламного тексту-слогану (особливо його перекладу) залишається досить поверхневим.

Рекламний слоган – це «мінімальний мовний зворот, у якому в образній формі максимально відображено смисл тексту в формі апеляції до адресата» [1]. Він виконує низку функцій, базовими з яких є інформативна та волюнтативна. Крім того, слоган виступає як зв'язна ланка між багатьма окремими повідомлення усєї рекламної кампанії [2]. Значну роль у здійсненні цих функцій грає якісний переклад тексту рекламного слогану.

Для визначення співвіднесення слогану-оригіналу з слоганом-перекладом ми проаналізували українські переклади англomовних слоганів світових брендів, на основі класифікації еквівалентних відношень В.Н. Комісарова, відповідно до якої еквівалентність може проявлятися на таких рівнях, як: ціль комунікації, опис ситуації, спосіб опису ситуації, структурна організація висловлювання, семантика словесних знаків [3]. Наприклад, в перекладі слогану “Obey your thirst” – “Підкорись своїй

спразі!” [4] еквівалентність була збережена на всіх п’яти рівнях, що дає нам змогу говорити про якість даного перекладу. Але таких прикладів небагато, адже через відмінності між двома мовами перекладачі часто вдаються до певних трансформацій, як-от у перекладі слогану “Hungry? Grab a Snickers” – “Зголоднів? Снікерсни!” [4], в якому значення словосполучення “grab a Snickers” (дослівний переклад: схопи Снікерс) було передано за допомогою неологізму “снікерсни!”, внаслідок чого еквівалентність на рівні структурної організації висловлювання та на рівні семантики словесних знаків була втрачена. Проте даний переклад також адекватний, адже завдяки збереженню еквівалентності на рівні цілі комунікації він має такий самий прагматичний ефект, що й оригінал. В наступному прикладі (Do you have the bunny inside? – А у вас всередині є кролик?) перекладач знехтував еквівалентністю на цьому рівні, і хоча на всіх інших рівнях вона була збережена, слоган повністю втратив свій смисл.

Таким чином, результати дослідження показали, що необхідною умовою для повноцінного та адекватного перекладу рекламних слоганів є збереження еквівалентності на рівні комунікації, тоді як еквівалентність на інших рівнях є тільки бажаною і підпорядковується головній функції висловлювання – прагматичній .

Список літератури

1. Самаріна В.В. Німецькомовний рекламний дискурс: прагматичний, когнітивний та лінгвостилістичний аспекти: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.04 “Германські мови” / В.В.Самаріна. — Х., 2010, — 20 с.
2. Морозова И.В. Слагая слоганы / И.В.Морозова. — М. : РИП-холдинг, 2013. — 172 с.
3. Комиссаров В.Н. Современное переводоведение / В.Н. Комісаров. — М. : ЭТС, 2002. — 424 с.
4. Найкращі салогани світової реклами [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://www.goldideas.com.ua/uk/article/152-2012-05-30-11-11-24>.

Тетяна Остапова

Наук. керівник – проф. Морозова І. Б.

**Концепт «кохання» у сучасній англійській пісні
в когнітивному аспекті**

Сучасна лінгвістика надає відображення лише окремих аспектів дослідження аспекту кохання, аналіз концептуальних метафор кохання, що лежать в основі типових метафоричних виразів на матеріалі однієї мови або у зіставленні двох мов, особливості використання прямих та непрямих мовленнєвих актів у спілкуванні закоханих. Як відомо, кохання – це складний та багатовимірний феномен емоційного та психічного життя кожної людини та має високий статус у багатьох наукових дисциплінах таких як, філософія, антропологія, соціологія та багато інших.

У сучасній лінгвокультурології велика увага приділяється концептам емоційного та етичного характеру (С. Д. Воркачов, Л. Г. Панова), оскільки сама вербалізація має безпосереднє відношення до етносу. Вербальне вираження концепту почуття кохання пов'язано із соціокультурними нормами та засадами суспільства. Для слова “любов” Є. Бартминський подає таку дефініцію: 1) почуття глибокої сердечної прихильності до особи іншої статі, кохання; 2) почуття глибокої сердечної прив'язаності до кого-, чого-небудь; глибока повага, шанобливе ставлення до людини; глибока приязнь, викликана родинними зв'язками [1, с. 564]. Зміст цієї дефініції відповідає науковому, а не буденному розумінні. Наукове визначення одночасно і багатше, і бідніше буденного. Концепт "кохання" – цікавий об'єкт саме лінгвістичного дослідження ще і тому, що культура кохання в європейському лінгвокультурному ареалі є, передусім, культурою вербальною, тісно пов'язаною зі словесним (літературним та повсякденним) вираженням.

У мовленні про кохання діє закон мовленнєвого посилення емоції: констатація емоції посилює саму емоцію, а іноді, навіть, створює її. Оскільки кохання вторинне по відношенню до інстинктивних емоцій, окультуреним почуттям, саме мовна репрезентація кохання, культурно детерміновані засоби його вербального вираження є основними експлікаціями уявлень, що сформувались у даній культурі щодо цього почуття [2, с. 318]. Дослідив-

ши сучасні популярні пісні, ми поділили їх на три групи залежно від їхньої специфічної синтаксичної організації, яка має особливий вплив на слухача. Перший тип – це пісні баладної структури (ballad structure songs), в яких мова йде про долю конкретної людини чи суспільства взагалі; зазвичай вони мають сюжетну лінію. Наприклад, Sting – «Shape of my Heart», Aerosmith – «I Don't Want to Miss a Thing». Другий тип – це пісні, створені «в ритмі серця» (heartrhythm songs), які є порівняно сучасним творінням, написаним головно для дискотек, вечірок. Вони «організовані» в ритмі людського пульсу, серцебиття. Представниками цього типу пісень є пісні груп Scorpions – «Still Loving You», Modern Talking – «Cheri, Cheri Lady», співачки Tina Turner – «I Will Survive». Пісні, створені в «ритмі серця» в основному побудовані за допомогою простих речень, які налічують приблизно 70%. Емоційно-ударні пісні (emotional beatsongs) є наступним видом популярних пісень. Зазвичай вони створені у стилі «хард-рок», наприклад: Queen – «Show Must Go On», Aqua – «My Mamma Said». Для третього типу пісні, якій представлено стилями «реп» та «хард-рок», характерні еліптичні непоширені прості речення (71%): «I know» (Scorpions) [3, с. 77].

Отже, переваги когнітивного підходу до вивченого нами питання ми вбачаємо в тому, що він відкриває широкі перспективи бачення мови в усіх її різноманітних зв'язках із людиною, з її інтелектом, почуттями, з усіма мисленнєвими й пізнавальними процесами, нею здійснюваними, і, нарешті, з тими механізмами та структурами, які лежать у їх основі.

Список літератури

1. Бартминський Є. Языковий образ мира: очерки по этнолингвистике.– Москва: “Индрик”, 2005 – 263 с
2. Ахманова О.С. Словарь Лингвистических Терминов. / О.С. Ахманова. – М. : Советская энцикл., 1969. – 606 с.
3. І. Б. Морозова., О. О. Степаненко, О. О. Пожарицька // Психомотивний вплив сучасної англомовної пісні на аудиторію. Синтаксичні чинники. – 77 с.

Катерина Палійчук
Науковий керівник – асист. Трутяк І.П.

Морфологічні особливості авторського стилю К. С. Льюїса у казці-оповіданні “Хроніки Нарнії”

Значна кількість досліджень сучасної лінгвістики присвячена розробці комплексної методики вивчення особливостей авторського стилю та визначенню кількісних характеристик нових літературних жанрів.

В лінгвістичній стилістиці досі немає єдиного усталеного і загальноприйнятого визначення стилю. Словник літературознавчих термінів подає нам стиль як «ідейно-художню своєрідність творчості письменника, риси його творчої індивідуальності, зумовлені життєвим досвідом, світоглядом, загальною культурою, характером, уподобаннями, орієнтацією на певні літературні напрямки тощо» [1, с. 401].

Сучасна англійська літературна мова багатофункціональна. Це зумовлює її функціонально-стильове розмежування, тобто поділ на функціональні стилі.

«Функціональний мовний стиль — це різновид літературної мови, що обслуговує певну сферу суспільної діяльності мовців і відповідно до цього має свої особливості добору й використання лексичних, граматичних, фразеологічних та інших мовних засобів. Існують такі основні функціональні стилі: офіційно-діловий, науковий, публіцистичний, художній та розмовний» [3, с. 26].

Систему кожного функціонального стилю як його частини й різновиди складають підстил і жанри. Жанр у стилістиці розглядається як «вид творів у галузі мистецтва, який характеризується певними сюжетними та стилістичними ознаками» [2, с. 58]. У сучасній літературі вирізняються чотири класи жанрів: драматичні, ліричні, епічні (оповідальні) та сатиричні.

«Фентезі (англ. *fantasy* — фантазія) — літературний жанр, в якому магія та інші надприродні явища є головними елементами сюжету, теми чи місця дії» [3, с. 147].

«Хроніки – історичний виклад фактів і подій, побудованих в хронологічному порядку, як в лінії часу» [3, с. 246].

«Казка — це вид художньої прози, що походить від народних переказів, порівняно коротка розповідь про фантастичні події та персонажі, такі як феї, гноми, велетні тощо» [3, с. 195].

Метою дослідження є визначення частоти вживання стилістично забарвлених іменників, прикметників, дієслів та прислівників у казці-оповіданні К. С. Льюїса «Хроніки Нарнії» методом суцільної вибірки, обсяг якої становить 37705 лексичних одиниць.

За результатами кількісного аналізу в тексті вжито 6542 стилістично забарвлених лексичних одиниці.

Серед них найвища частота – 3624 слововживання (55,3%) – притаманна іменникам. Наприклад: "*He told about the midnight dances and how the Nymphs who lived in the wells and the Dryads who lived in the trees came out to dance with the Fauns*" [4, с. 4].

У тексті також налічується 1520 слововживання (23,2%) стилістично забарвлених дієслів та 844 слововживання (12,9%) прикметників. Найрідше вживаються прислівники – 554 (8,4%). Наприклад: "*Why, of course I can,*" said Lucy, shaking him heartily by the hand. "And I do hope you won't get into dreadful trouble on my account" [4, с. 6].

Досліджувані стилістично забарвлені лексичні одиниці, які створюють особливий світ жанру “фентезі”, неодмінно мають позитивну чи негативну конотацію, що притаманно й казці, проте у казках більшу питому частку стилістично забарвленої лексики становлять дієслова та прикметники.

Список літератури

1. Лесин В. М. Словник літературознавчих термінів / В. М. Лесин, О. С. Пулинець. – К. : Радянська школа, 1971 – 485 с.
2. Марченко М. О содержательности жанровых форм как критерии классификации жанров / Марченко М. – М. : Высшая школа, 1970. – 371 с.
3. Мороховский А. П. Стилистика английского языка / А. П. Мороховский, О. П. Воробьева – К. : Просвещение, 1984. – 426 с.
4. Lewis C. S. "The Chronicles of Narnia" [Електронний ресурс] / Lewis C. S. – Режим доступу : <http://lib.aldebaran.ru>.

Олеся Панчук

Науковий керівник – доц. Король А. А.

**Структурно-семантичні та комунікативно-прагматичні
особливості висловлення подяки
(на матеріалі німецькомовного художнього дискурсу)**

Метою нашого дослідження є встановлення та визначення структурно-семантичних і комунікативно-прагматичних особливостей висловлення подяки та особливостей мовного оформлення експресивів у німецькій мові, що виражають політесну і відповідно щирю подяку.

Актуальність теми дослідження визначається тим, що засоби вираження подяки в німецькій мові займають важливе місце в системі мовного етикету, в структурі етикету мовних актів, про що свідчить їх висока дискурсна репрезентативність.

Вибір теми зумовлений зростаючим значенням в сучасному суспільстві ввічливості як форми організації поведінки людини. Вираження подяки входить як комунікативного компонента в менталітет носіїв німецької мови. Дані вираження служать засобом здійснення ввічливої комунікації, засобом пом'якшення спілкування в конфліктних ситуаціях, завдяки виконанню своїх етикетних функцій. Актуальність такого дослідження полягає у важливості аналізу міжособистісних стосунків носіїв німецької мови, в яких виявляється феномен ввічливості, що розуміється, як право особи на повагу до її гідності.

Для дослідження ми обрали фрагменти художнього дискурсу німецьких авторів XIX – XX ст., з яких методом суцільної вибірки було виокремлено 101 висловлення подяки. Вивчення мовленнєвого акту подяки на матеріалі текстів художніх творів є цілком обґрунтованим і доцільним, оскільки автори художніх творів відтворюють усне мовлення, інтуїтивно відкриваючи і підвищуючи при цьому у мовленні своїх персонажів, як правило, саме ті особливості, які властиві однаковою мірою й живій мові.

Ввічливість, як відомо, розглядається всіма як формальний показник і не може бути щирою ввічливістю або нещирою

ввічливістю, ввічливість завжди формальна. Подяка, навпаки, може бути як щирою, так і суто формальною, політесною. Різниця між щирою і формальною вдячністю на структурно-семантичному рівні виражається чітким розмежуванням функціонально-прагматичної значущості модусно-пропозиційних частин висловлювання [1, с. 317].

Отже, в німецькій мові існує певний набір словесних одиниць, за допомогою яких прямо або імпліцитно реалізується вираження подяки. При цьому основне навантаження несуть перформативні одиниці, пов'язані з ключовими лексемами *Danke*, *danken*, *Dank* та *dankbar*. Вони присутні у висловленнях подяки як в повсякденних ситуаціях, так і в інших випадках.

Дослідження показало, що засоби висловлення подяки поділяються на дві групи: перша маркує переважно політесне вживання (*Danke* - політесна подяка - 90,2%, щира подяка - 9,8%; *Dank* - політесна подяка - 70,5%, щира подяка - 29,5%), друга, маркує переважно вираження щирої подяки (*danken* - щира подяка - 72,7%, політесна подяка - 27,3%; *dankbar* - щира подяка - 100%). Засоби висловлення подяки, за винятком маркера *dankbar*, преференційно вживаються для висловлення політесної подяки і рідше щирої подяки.

Список літератури

1. Девкин В.Д. Особенности немецкой разговорной речи [Текст]/В.Д. Девкин. - М.: Международные отношения, 1965. - 317 с.
2. Имас А. В. Выражение благодарности в немецком языке (на материале литературных и лексикографических источников с XVII по XX вв.) /А.В. Имас: Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата филологических наук: 10.02.19. - Тверь, 2001. - С. 90-102.

**Лексико-граматичні особливості мовлення детектива
(на матеріалі оповідань А. Конан-Дойля)**

Детектив (анг. detective, від лат. detego – розкриваю) – літературний і кінематографічний жанр, твори якого описують процес розслідування загадкової пригоди з метою з'ясування її обставин і розкриття загадки. Зазвичай у ролі такої пригоди виступає злочин, і детектив описує його розслідування і викриває винних, в такому випадку конфлікт будується на зіткненні справедливості та злочинності, який закінчується перемогою справедливості [2, с. 256].

Серед представників цього жанру – Е. По, В. Колінз, А. Конан-Дойль, А. Крісті. Визначенням місця детективу серед інших жанрів художньої літератури займалось чимало науковців (Г. А. Анджапаридзе, Р. Алевін, А. З. Вуліс, Н. А. Модестова), які спрямували вивчення специфіки творів детективного жанру на її лінгвістичний аналіз як творі художнього реєстру [1, с. 5].

Мета нашої статті – дослідити лексичні та граматичні особливості мовлення детектива. Об'єктом є висловлення Шерлока Холмса у творах А. Конан-Дойля, а предметом: лексичні та граматичні особливості мовлення зазначеного детектива.

Новизна нашого дослідження полягає у встановленні особливостей мовлення Шерлока Холмса за лексичною, морфологічною та синтаксичною своєрідністю.

Актуальність теми зумовлена зростанням уваги до художніх текстів. Люди все більше цікавляться культурою та традиціями інших народів, а художні твори – це певне відображення реалій інших країн. І саме аналіз мовлення детектива дає можливість читачу краще зрозуміти детектив, як жанр літератури, а ще дає можливість читачу побачити і знайти лексичні та граматичні особливості мовлення детектива, для того щоб покращити знання з граматики, а також збільшити свій словниковий запас.

Ми переконались, що мовлення детектива дуже багате і різноманітне в аспекті лексики, морфології і синтаксису.

1.Що стосується синтаксису, було досліджено 413 речень з яких більшу частину складала розповідні речення (354). За структурою у мовленні детектива переважають складні речення (181), а серед складних – складносурядні (101).

2. Лексична своєрідність мовлення детектива визначається семантичними полями лексем, які він вживає. Помітна тенденція до частотого вживання абстрактних іменників (338), назви істот (61), об'єктів (280).

3. У морфологічному аспекті домінують означені артиклі 194 (the), також було підраховано і охарактеризовано іменники (679), серед яких переважали загальні назви (575). У процесі аналізу займенників помічено, що в опрацьованому матеріалі переважали особові займенники. Щодо дієслів, то в мовленні детектива найбільш вживаний теперішній неозначений час.

Домінування означеного артикля зумовлене зусиллями детектива, спрямованими на пошук конкретних доказів, ідентифікацію злочинця. Переважання абстрактних іменників можна пояснити тим, що значна частина мовлення детектива зосереджується на здогадах, роздумах та висновках щодо певного розслідування. Щодо особових займенників, то їхнє часте вживання спричинене тим, що детектив веде розслідування і спілкується з різними людьми, для того щоб викрити злочинця, а також робить припущення щодо певної ситуації. У мовленні детектива, як зазначено вище, переважають розповідні, оскільки він завжди про все розповідає своєму помічнику. Для того, щоб чітко виразити свої думки, ретельно обґрунтувати припущення та висновки, детектив здебільшого використовує складні речення. Вживання теперішнього часу дієслів зумовлене тим, що детектив переноситься в час скоєння злочину, що надає читачу відчуття того, що злочин відбувається саме зараз.

Список літератури

1. Бавин С. П. Зарубежный детектив XX века (в русских переводах): попул. библиогр. энцикл. / Бавин С. П. – М.: Кн. Палата, 1991. – 206 с.
2. Мастера детектива Вып. 3: пер. с фр. и англ. / Сост. Н. Бунина; вступит. ст. С. Бэлзы; ил. В. Скрылева. – М.: Правда, 1990. – 752 с.

Марія Паранюк

Науковий керівник – к.ф.н., доц. Лех О.С.

Семантична структура прикметників на позначення температури

Семантична структура слова досить складна, оскільки вона утворюється з різних семантичних ознак, тобто сем. Слід зазначити, що досі немає універсального інвентаря семантичних ознак, який можна було б застосовувати до опису значень слів. Не встановлено, чи набір сем має впорядкований характер. Навіть якщо визнається впорядкований характер внутрішньої структури значення, то невідомо, чи порядок сем довільний. Інтегральна сема досліджуваних нами прикметників вказує на наявність тепла, кількість якого може бути різною. З метою створення умовного еталонного списку з тлумачних та синонімічних словників нами були виписані усі прикметники, основною ідентифікуючою ознакою яких є тепло. Таким чином, до списку увійшли такі прикметники: 1. *Warm, heiss, sömmerlich*(schweiz.), *sommerlich, mollig* (ugs.), *bullenheiss* (salopp), *lauwarm, lau, handwarm, kuchenwarm, pudelwarm, erhitzt, schwül, drückend, tropisch, mild, feuchtwarm, sonnig, heizbar, siedenheiss, kochendheiss, brühheiss, wasserwarm*. 2. *Kalt, kühl, frisch, herbstlich, winterlich, frostklar, frostklirrend, froststar, frostig, eiskalt, eisig, hundekalt* (emotional), *lausekalt* (emotional), *saukalt* (derb, emotional), *gleichgültig, unfreundlich, unzugänglich, gefühllos, bitterkalt, gefühlskalt, grimmigkalt, beissendkalt, schneidendkalt*.

Вважають, що у семантичному полі виділяються мікрополя – семантичні об'єднання, елементи яких пов'язані інтегральною ознакою, яка виражається звичайно домінантою мікрополя (ядерною лексемою). Аналіз показує, що виділені на основі семантичної ознаки „той, що характеризується певною температурою“ елементи досліджуваної лексико-семантичної парадигми можна поділити на два мікрополя: мікрополе прикметників на позначення високої температури (*warm, heiß, lau, schwül, mild, heizbar, sonnig, erhitzt, drückend, tropisch*) та мікрополе прикметників на позначення низької температури (*kalt, eisig, kühl, frisch,*

frostig, winterlich, herbstlich, gleichgültig, gefühllos). Об'єднувальною семою першого мікрополя є „висока температура“, другого – „низька температура“.

У результаті поведеної систематизації отримуємо наступний опис семантики досліджуваних прикметників, що включають такий комплекс макросем.

Макросеми мікрополя на позначення високої температури: 1) відносно висока температура; 2) помірна температура; 3) емоційний, що виражає почуття, зворушення, щастя; 4) палкий, жвавий, переконливий; 5) сердечний, ніжний, щирий, добрий, люб'язний; 6) дружній; 7) невпевнений, нерішучий; 8) м'який, помірний; 9) душний, жаркий; 10) обтяжливий, важкий, пригнічений; 11) спокусливий, чаруючий; 12) нерізкий, приглушений; 13) освітлений сонцем.

Макросеми мікрополя на позначення низької температури: 1) низька температура; 2) охолоджений, прохолодний; 3) неемоційний, розсудливий, вільний від почуттів; 4) жахливий; 5) неприступний; 6) морозний; 7) недружелюбний, той, що знаходиться на певній дистанції; 8) (про продукти) щойно доставлений; 9) оновлений, здоровий, квітучий; 10) чистий; 11) жвавий, бадьорий, сяючий; 12) байдужий, безсердечний, нецікавий.

Отже, прикметники на позначення температури мають досить складну семантичну структуру, в якій поєднуються різні за ступенем узагальнення ознак лексико-семантичні варіанти, пов'язані між собою відношеннями семантичної похідності.

Список літератури

1. Duden. Deutsches Universalwörterbuch / Hrsg. von G.Drosdowski. – 3. Aufl. – Mannheim; Wien; Zürich : Duden-Verlag, 1996. – 1816 S.

2. Klappenbach R., Steinitz W.: Wörterbuch der deutschen Gegenwartssprache. – Berlin : Akademie Verlag, 1968. – Bd. 1-6.

Іванна Пахолюк

Науковий керівник – доц. Задорожна І. П.

**Продуктивність іменників, прикметників та дієслів
у фразеологічних одиницях зі словниковою
позначкою «розм. фам.»**

Продуктивність одиниць певної частини мови у фразеології – це здатність цих одиниць утворювати якомога більше ФО.

Об'єктом нашого дослідження є німецькомовні фразеологічні одиниці (далі ФО) зі словниковою позначкою «розм. фам.», відібрані методом суцільної вибірки зі словника В.І. Гавриця та О.П. Пророченко (1613 ФО, це біля 6% усіх зафіксованих у словнику). Предметом аналізу – продуктивність (тобто частота вживання) іменників, прикметників та дієслів у складі цих ФО.

Мета дослідження – визначити, які іменники, прикметники та дієслова найбільш продуктивні у складі ФО зі словниковою позначкою «розм. фам.».

Результати кількісного аналізу відображені в табл. 1.

Таблиця 1

**Продуктивність іменників, прикметників та дієслів у
ФО зі словниковою позначкою «розм. фам.»**

Частина мови (к-сть одиниць)	Слово та його продуктивність	Приклади
Іменник 593	der Teufel – 28	Das weiß der Teufel
	die Nase – 21	j-m eine Nase drehen
	das Ohr – 17	die Ohren aufmachen
	der Dreck – 14	Dreck am Ärmel haben
	der Hund – 11	frieren wie ein junger Hund
	das Loch – 10	einen anderen vors Loch schieben
	der Affe – 9	ich dachte, mich kratzt der Affe
	der Sack – 9	j-n im Sack haben
	der Vogel – 9	einen Vogel haben
	das Bein – 8	die Beine unter die Arme nehmen
die Sache - 8	etw. ist eine runde Sache	

	die Ecke – 7	j-d stammt aus derselben Ecke
	der Hals – 7	j-m auf dem Hals(e) liegen
	die Platte – 7	immer wieder die alte Platte!
	Die Tour – 7	j-n auf die richtige Tour bringen
Дієслово 25	haben – 5	j-d hat's in sich
	machen - 5	Mach's gut!
	fressen - 3	j-d hat es (endlich) gefressen
	kaufen - 3	dafür kann ich mir nichts kaufen!
	rauchen - 3	er arbeitet, daß es (nur so) raucht
	verpassen - 3	j-m eine verpassen
	zwischen - 3	einen zwischen
Прикметник 20	dick - 5	sich dick und voll essen
	blau - 3	j-n blau und grün (blaß) ärgern
	dumm- 3	j-n für dumm verkaufen
	intus - 3	j-d kann etw. nicht intus kriegen
	madig - 3	j-m etw. madig machen
	naß - 3	für naß hineinkommen

Отже, як свідчать результати дослідження, найбільш продуктивними у ФО зі словниковою позначкою «розм. фам.» є іменники (біля 593 ФО), серед яких *der Teufel* найбільш продуктивний. Значно меншою продуктивністю володіють прикметники (найпродуктивніший прикметник *dick*) та дієслова. Висока продуктивність негативно конотованих іменників, прикметників та дієслів пояснюється тим, що саме негативні явища викликають найсильніші емоції і відповідно більш детально та яскраво відображаються у мові та особливо у ФО зі словниковою позначкою «розм.фам.».

Список літератури

1. Гаврись В. І., Пророченко О.П. Німецько-український фразеологічний словник.-К. : Радянська школа, 1981.-Т. 1-416 с; Т. 2– 382с.
2. Левицький В. В. Лексикологія німецького язика.- Черновці: Книги ХХІ, 2010.-376 с.

Міхаєла Педурару
Науковий керівник – доц. Гладка В. А.

Функціонально-прагматичні особливості евфемістичної лексики політичного дискурсу

Поняття політичного дискурсу часто використовується поряд, а інколи й синонімічно, з такими поняттями, як політична комунікація, політичне красномовство, мова політики, мовна поведінка політиків, політична мова. Як наслідок, під цим терміном розуміють «мовну діяльність політичних суб'єктів у сфері інституціональної комунікації». [1, с. 14]. Однією з особливостей політичної мови є її спрямованість на масову аудиторію з метою створення необхідних поглядів, оцінок, інтерпретацій. На перший план, у такий спосіб, виходить *функція маніпулювання суспільною свідомістю*, яка допомагає суб'єктам влади керувати поведінкою людей у необхідному для них напрямку.

Необхідність переконання аудиторії зумовлює використання особливих мовних засобів, які, передаючи інформацію, надають їй певної інтерпретації. Така номінація характеризується скоріше як емоційно-оцінна, оскільки спрямована на почуття, а не на розум [2, с. 22–23].

Серед мовних засобів, задіяних у політичному дискурсі, насамперед вирізняються евфемізми, які, з одного боку, призначені для заміни грубих або різких слів і виразів м'якшими та гарнішими, а з іншого – для субституції соціально чи психологічно неприйнятних прямих номінацій. У такий спосіб політичні діячі, наділяючи ці мовні одиниці маніпулятивною та емоційно-оцінною функціями, впливають на адресата та на його емоції.

Досліджуючи функції евфемізмів у політичному дискурсі, виокремимо кілька типів:

1) евфемізми, що безпосередньо виключають расову й етнічну дискримінацію, напр.: *noire* “чорний”, *nègre* “нігер” → *Afro-américain* “афро-американець”, *personne de couleur* “людина кольору” ;

2) евфемізми, створені з метою підвищення статусу жінки й виключення проявів сексизму в мові, напр.: *stewardess*

“стюардеса” → *hotesse de l’air* “супроводжуючий політ” ;

3) **евфемізми, спрямовані проти дискримінації за соціальним статусом**, напр.: *pauvre* “бідний” → *économe* “економний”, *modeste* “скромний”, *défavorisé* “поставлений у несприятливі умови” ;

4) **евфемізми, що підвищують престиж окремих професій**, напр.: *balayeur* “двірник” → *technicien de sanitaire* “санітарний технік” ;

5) **евфемізми, що виключають вікову дискримінацію**, напр.: *vieux, vieille, vieillard* “старий, стара” → *personne d’un âge avancé, mûr* “людина похилого віку”, *d’un certain âge* “підстаркуватий”, *senior* “сеньор” ;

6) **евфемізми, спрямовані проти дискримінації за станом здоров’я**, напр.: *toqué* “псих” → *personne atteinte de troubles mentaux* “людина з психічними розладами” ;

7) **евфемізми, спрямовані проти дискримінації за зовнішнім виглядом**, напр.: *laid* “негарний” → *original* “своєрідний” ;

8) **евфемізми, пов’язані із захистом навколишнього середовища**, напр.: *polarisation spontanée* “спонтанна поляризація” → *PS* “СП”.

Таким чином, саме функція пом’якшення, завуалювання поганої, небажаної дійсності робить евфемізми привабливими для політиків, які часом змушені вдаватися до непрямих номінацій, натяків або приховувань, виконуючи поставлені перед ними комунікативні завдання – впливати на свідомість суспільства.

Список літератури

1. Паршина О. Н. Стратегии и тактики речевого поведения современной политической элиты : дис. ... доктора филол. наук: 10.02.01 / Паршина Ольга Николаевна. – Саратов, 2005. – 325 с.
2. Петренко В. Особливості визначення політичної мови / В. Петренко // Політичний менеджмент. – 2007. – № 2. – С. 16–24.

Інна Пекуляк

Науковий керівник – доц. Бялик В.Д.

Впровадження інтерактивних технологій на лекційних заняттях з англійської мови у ВНЗ

Ефективне впровадження інтерактивних технологій у практику навчального процесу в цілому і у вищому навчальному закладі зокрема передбачає використання методик, які допомагають набути соціальних та інтелектуальних навичок. Найбільш результативні є технології, спрямовані на створення суб'єктно-суб'єктних відносин між викладачем і студентами, залучення їх до активної комунікативної взаємодії, встановлення атмосфери взаємоповаги, довіри та відповідальності. Технології, які надають навчальному процесу діалогічного характеру, належать до класу інтерактивних [1, с.67].

Як відомо, педагогіці розрізняють кілька моделей навчання:

- 1) пасивна — студент виступає в ролі «об'єкта» навчання (слухає й дивиться);
- 2) активна — студент виступає «суб'єктом» навчання (самостійна робота, творчі завдання);
- 3) інтерактивна — *inter* (взаємний), *act* (діяти). Процес навчання здійснюється в умовах постійної, активної взаємодії всіх студентів.

Інтерактивні технології навчання — це така організація процесу навчання, в якому учню неможливо не брати участь в колективному, взаємодоповнюючому, заснованому на взаємодії всіх його учасників процесі навчального пізнання.

Застосування інтерактивних технологій у ході лекційного викладу матеріалу передбачає, насамперед, перетворення студента з об'єкта навчаючого впливу на суб'єкт активного творчого процесу, забезпечення сприятливих психологічних умов для співпраці викладача та студентів, стимулювання пізнавальної активності на занятті та після нього.

З метою створення під час лекції сприятливих умов для набуття студентами досвіду демократичної поведінки та комунікативної взаємодії доцільно застосовувати низку спеціальних прийомів, які «стимулюють творчість, ініціативу, самостійне та

критичне мислення і базуються на принципі багатосторонньої взаємодії» [2].

По-перше, активного діалогічного характеру лекції надає полемічний виклад, у ході якого викладач, розкриваючи шлях пошуку істини, супроводжує його запитаннями типу «З чого почати? Чому? На якій підставі? Звідки це впливає? Які аргументи свідчать на користь цього?» тощо. Студенти, таким чином, отримують досвід ведення полеміки.

По-друге, важливо підвищити статус студентських запитань щодо матеріалу лекції. Для цього: а) періодично, а не тільки в кінці лекції, виділяти на занятті кілька хвилин для формулювання студентами своїх запитань; б) позитивною реакцією переконати студентів, що їхні запитання не здаються викладачеві недоцільними; в) запропонувати кожному студенту сформулювати по одному запитанню і довільно вибрати декілька з них, щоб запобігти упередженому ставленню аудиторії до тих, хто ставить запитання; г) заохочувати самих студентів до відповіді на запитання своїх товаришів тощо.

Важливим засобом зворотного зв'язку для лектора є перегляд студентських конспектів після лекції. В результаті такого перегляду викладач може врахувати особливості аудиторії, переглянути деякі звичні для нього прийоми пояснення, ввести нові способи викладу й аргументації, на наступній лекції внести необхідні корективи у попередньо викладений матеріал тощо.

Загалом, підсумовуючи ефективність перелічених форм організації спілкування на лекційних заняттях, слід особливо відмітити їх соціально-гуманістичний потенціал, який неодмінно проросте в наступній діяльності студентів у демократичні, когнітивні та поведінкові норми.

Список літератури

1. Гражданское образование: содержание и активные методы обучения / Под ред. С. Шехтера и Н. Воскресенской. — изд. 2-е. — М.: Учительская газета, 1998.—190 с.
2. Освіта для демократії в Україні. Інформаційний бюлетень. — К., 2000. — Вип.2. — 8 с.

Юлія Пелепчук

Науковий керівник – асистент Шиба А.В.

ФОРМУВАННЯ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Оволодіння іноземною мовою та міжкультурне спілкування є однією з умов реалізації інтеграційних процесів у сфері вищої освіти європейських країн, активним учасником яких була і є Україна. Читання іноземною мовою, як комунікативне вміння та засіб спілкування, є важливим видом мовленнєвої діяльності та однією із головних цілей навчання, адже відповідно до Рекомендацій комітету з питань освіти при Раді Європи щодо навчання іноземних мов, просунутим або незалежним користувачем мови вважається той, хто може читати, тобто розуміє літературу в оригіналі [4, с.15].

За таких умов підвищується роль іноземної мови як джерела знань про країну та світ і її статус як навчального предмета, головну мету якого визначає здатність учнів до міжкультурного спілкування, сформованість у них комунікативної компетенції та її важливого складника - соціокультурної компетенції, необхідних для здійснення міжкультурного спілкування засобами іноземної мови [2].

Проблема соціокультурної компетентності, як одного з важливих показників готовності особистості до міжкультурної комунікації, не нова. Питання про соціокультурний аспект навчання іноземних мов знайшло теоретичне обґрунтування у працях багатьох учених (М.А.Аріян, Є.М.Верещагін, І.А.Воробйова, Н.І.Гез, М.Б.Євтух, І.О.Зимня, Н.Б.Ішханян, В.Г.Костомаров, О.О.Леонт'єв та ін.).

Соціокультурна компетентність, згідно з висловлюванням Амеліної С.М. та Аззоліні Л.С., – це готовність та вміння застосовувати на практиці сукупність соціолінгвістичних, соціопсихологічних, країнознавчих та міжкультурних знань для досягнення порозуміння між особами або групами, які є представниками різних соціумів, мовними засобами та в межах соціокультурного контексту однієї із сторін [1, с.90].

Формування соціокультурної компетентності є одним із важливих завдань навчання іноземним мовам, оскільки передбачає наявність знань про національно-культурні особливості країни, мова якої вивчається, про норми мовленнєвої поведінки її носіїв, а також вміння будувати свою поведінку відповідно до цих особливостей і норм. Тож завдання викладача іноземної мови сьогодні – вміти не обмежувати вивчення мови її учнями лише вербальним кодом, а формувати у їх свідомості "картину світу", притаманну носієві цієї мови як представникові певної культури й певного соціуму. [3, с.78-85]

Таким чином, соціокультурна компетентність сприяє розумінню спільного й відмінного між культурами, допомагає розпізнавати упередження та позбавлятися їх, сприяти толерантності, створювати основи для міжкультурних обмінів, допомагати діяти свідомо й відповідально як у власному суспільстві, так і в аспекті міжнародних зв'язків.

Список літератури

1. Амеліна С.М. Рамкова програма з німецької мови для професійного спілкування для вищих навчальних закладів України / С.М. Амеліна, Л.С. Аззоліні – К.: Гете-Інститут / Ленвіт, 2006. – 90с.
2. Ларіонова О.І. Особливості формування соціокультурної компетенції у немовному вузі на матеріалі іноземної мови [Електронний ресурс] / Режим доступу: http://www.rusnauka.com/Page_ru.htm.
3. Новохватко Л.Г. Методичні аспекти інтерпретації лінгвостилістичних засобів художніх текстів у процесі навчання у вищих мовних навчальних закладах / Л.Г. Новохватко. – К. : Нац. Б-ка України ім. В.І. Вернадського, 2004. – С. 78-85
4. Шестюк О.М. Навчання читання з використанням дидактичних матеріалів для самостійної роботи в старших класах середньої школи / О.М. Шестюк, І.М. Шульга. - К. : Іноземні мови, 2007. – 15с.

Глона Петрашук

Науковий керівник – доц. Найдеш О.В.

Ретроспективний аналіз фоносемантики

Запитання про сутність слова було одним з перших серед тих, що постали на зорі виникнення мовознавства і не втрачає своєї актуальності й донині. Проблема співвідношення форми і слова, його складу і значення, порушувалася уже в древніх історичних пам'ятках писемності, котрі описували людську мову [2, с. 6–7]. Історичний ракурс її наукових досліджень охоплює один із розділів даної роботи. Варто зазначити, що особливо важливим досягненням «донаукового часу» і до того ж першою науковою спробою тлумачення фоносемантичних явищ є діалог Платона «Кратіл», де порушене питання про залежність між формою та значенням слова. В епоху Середньовіччя та Відродження явища звуко символізму виявлялися у різних містичних та релігійних текстах [4]. Зв'язок між звуком та значенням привертав до себе увагу таких філософів, як Ф. Аквінський, А. Блаженний, Ж.Ж. Руссо, Р. Декарт, М.В Ломоносов. XVII–XVIII ст. стало періодом активної наукової діяльності німецького філософа, логіка, математика, лінгвіста Г.В. Лейбніца, який розглядав залежність символічного значення звука від способу його артикуляції [4].

На поч. XX ст. інтерес до проблеми взаємозв'язків звука та значення послабився при появі нової парадигми в мовознавстві – структуралізму Ф. де Сосюра [4]. У 80–90-х роках на основі різноманітних мов продовжується вивчення звукового символізму. У 1989 році в Пемзі відбулася нарада з приводу обговорення проблем фоносемантики, що свідчить про зростання інтересу до її вивчення (фоносемантична школа С.В. Вороніна). С.В. Воронін вперше виділив фоносемантику як самостійну галузь лінгвістики, метою якої є вивчення зв'язку звука та значення у слові [1, с. 4–5].

У 1995 році в П'ятигорську виходять книга А.Б. Михайльова «Теория фоносемантического поля» та книга А.В. Пузирьова «Анаграммы как явления языка», значна частина якої присвячена проблемам звуко символізму. У 1970 – 90 –х рр. науковцями Чернівецького університету під керівництвом В.В. Левицького досліджено символічні властивості голо-сних та приголосних англійської (Л.А. Комарницька) та німецької мов (В.І. Кушнерик). О.В. Найдеш та Н.Л. Львова у своїх дослідили семантичні та стилістичні функції поєднань фонем початку слова. Особлива увага

приділялася вивченню співвідношення конотативного та фонетичного значення слова [3, с. 8–9].

Серед сучасних російських науковців, які займаються фоносемантичними дослідженнями, В.В. Левицький виокремлював наповнені глибинним аналізом і різноманіттям матеріалу праці Л.П. Прокоф'євої та С.С. Шляхової, яка у авторському словнику російських фоносемантичних аномалій збрала цікавий і цінний матеріал щодо функціонування звукозображальних слів російської мови [3, с. 18–19]. А.Б. Михайльов досліджує проблеми звукозображальності у французькій мові, розглядає психолінгвістичну проблематику фонестеми, методичний арсенал фоносемантики; однією з останніх його розвідок, наприклад, є стаття до теми «Семантична похідність звукозображальних індоєвропейських коренів» (2012 р.).

В.В. Левицький виділяє чотири теорії, які пояснюють породження звукового символізму (ЗС): асоціативна, референтна, синестезійна та теорія «зворотного зв'язку» (теорія «мовного навику») [3, с. 24–25]. Внесок ученого у розвиток фоносемантичної науки важко переоцінити. У своїх книгах лінгвіст розглядає природу та джерела походження ЗС, досліджує співвідношення між фонетичною вмотивованістю слова та його частотним, семантичним, морфологічним і стилістичним потенціалами, аналізує вплив ЗС на розвиток та функціонування словникового складу мови.

Список літератури

1. Воронин С.В. Основы фоносемантики /С.В.Воронин// – Л. : Изд-во ленингр. ун-та, 1982. – 242 с.
2. Журавлев А. П. Звук и смысл / А. П. Журавлев. – 2-е изд., испр. и доп. – М.: Просвещение, 1991. – 160с.
3. Левицкий В.В. Звуковой символизм. Мифы и реальность: Монография /В.В. Левицкий // – Черновцы: ЧНУ, 2009. – 264 с.
4. Михалев А.Б. Методический арсенал фоносемантики /А.Б. Михалев // Методология современного языкознания: сб. ст./Отв. ред. А.Г. Сонин, А.С. Баранов. – М.: АСОУ, 2010. – С. 122–141.

Ірина Петрочко

Науковий керівник – доц. Бялик В. Д.

**Абревіатури і скорочення в англомовних
комп'ютерних текстах та особливості їх перекладу
українською мовою**

Переклад розглядаємо як складне багатогранне явище, окремі аспекти якого можуть бути предметом дослідження різних наук. У рамках перекладознавства вивчають психологічні, літературознавчі, етнографічні й інші сторони перекладацької діяльності в різних країнах [1, с.56]. У наш час, головна функція перекладу інформативна, або комунікативна, тому переклад – це засіб забезпечити можливість спілкування між людьми, що розмовляють різними мовами.

Поняття “аббревіатура” розуміємо як складноскорочені слова, утворені з перших літер або з інших частин слів, що входять до складу назви чи поняття. Вживаються в усній і писемній мові [2, с.324]. Серед лексичних труднощів науково-технічного перекладу виокремлюють багатозначність термінів та вибір адекватного словникового відповідника або варіанту перекладу терміна, особливості вживання загальнонародних слів у науково-технічних текстах, переклад термінів-неологізмів, аббревіатур, різного роду власні імена і назви фірм, установ, організацій тощо [3, с.179].

Основними шляхами перекладу термінів є транслітерація/транскрипція, калькування, експлікація та переклад на основі аналогії [4, с.108]. Транслітерація і транскрипція при перекладі комп'ютерних термінів рідко бувають у чистому вигляді. Частіше використовується транскрипція зі збереженням елементів транслітерації (напр. hacker (хакер), interface (інтерфейс), computer (комп'ютер)).

Термін «калькування» можемо тлумачити як засіб перекладу лексичної одиниці оригіналу шляхом заміни її складових частин, морфем або слів їх лексичними відповідностями у мові перекладу [5, с.324]. Калькування використовується при перекладі таких термінологічних словосполучень, як : processing-handling

procedure (процедура управління процесом), disk storage (дисконва пам'ять), current drive (поточний рахунок).

Експлікація (описовий переклад) являє собою лексикограматичну трансформацію, при якій лексична одиниця мови-оригіналу замінюється словосполученням, яке дає пояснення або визначення даної одиниці: nucleus - ядро операційної системи.

Одиницями комп'ютерної терміносистеми є, наприклад, такі аббревіатури: PC – personal computer (мікроЕОМ, персональний комп'ютер), VR – virtual reality (світ, штучно створений за допомогою комп'ютерної техніки), акроніми TELEX – teletypewriter exchange (телекс), DIVIOR (difiital-to-voice translator (переклад цифрового коду на мовлення, скорочення, що являють собою перші склади слів DEL – delete. Скорочення слова electronic до літери “e” зустрічається у термінах e-mail, e-cash, e-data [4, с.174].

Номінативні процеси у галузі інформаційних технологій функціонують у мовах всіх технічно розвинених країн світу. Запозичення нових термінів є проявом інтегративних процесів, що відбуваються у межах науки, техніки та економіки різних країн, і основою світової глобалізації.

Список літератури

- 1.Єнікеєва С. М. Особливості перекладу комп'ютерних термінів на українську мову / С. М. Єнікеєва // Вісник СумДУ. — 2001. — №5 (26). — С. 54—59
- 2.Лилова А. Введение в общую теорию перевода / А. Лилова. — М.: Высшая школа, 1995. — 324с.
- 3.Мостовий М. І. Лексикологія англійської мови: [підр. для факультетів іноземних мов] / М. І. Мостовий. — Х.: Основа, 1993.—С. 174—181.
- 4.Чумак Л. М. Складноскорочені слова як особливий клас слів у сучасній англійській мові / Л. М. Чумак. — Вісник Житомирського державного університету. — 2008. — Випуск 40. — С.101-111. — (Філологічні науки).
- 5.Швейцер А. Д. Теория перевода. Статус, проблемы, аспекты / А.Д.Швейцер. — М.: Наука, 1988. — С. 320—344.

Діана Пилип
Науковий керівник – доц. Микитюк І.М.

Особливості відтворення англійських паремій українською мовою

Порівняльний аналіз паремій різних народів засвідчує, що ці народи мають багато спільного, що, у свою чергу, сприяє їх кращому взаєморозумінню і зближенню. Проте необхідно зазначити, що багато англійських і українських паремій – багатозначні, що робить їх складними для тлумачення і порівняння. При виборі українського відповідника для англійської паремії обов'язковим критерієм є збіг одного зі значень. Однак, формуючись у різних історичних умовах, англійські й українські паремії часто використовують різні образи, які, у свою чергу, відображають різний соціальний устрій і побут двох народів. Так, англійське прислів'я *The grass is always greener on the other side of the fence* можна дослівно перекласти так: *Трава завжди зеленіша по той бік огорожі*. Але в українській мові такого прислів'я немає, проте є інше прислів'я: *Добре там, де нас немає*.

Англо-американські ідіоми, фразеологічні звороти, прислів'я та приказки можуть бути легко співвіднесені з частинами мови (іменниками, дієсловами, прикметниками) [1]. Тобто одні прислів'я і приказки вживаються як іменники, інші – як прикметники, наприклад, *green with envy* (*зелений від люті*). Але таких прислів'їв та приказок, які б характеризували певну частину мови, надзвичайно мало [2, с. 193].

Багато прислів'їв та приказок легко перекладаються українською мовою: *seize the bull by horns* – *узяти бика за роги*; інші ж потребують пояснення, наприклад приказка *between the devil and deep blue sea*, українською звучить як *між двох вогнів*. Дослівний переклад українського *між двох вогнів* звучить як *між бісом і глибоким синім морем* і означає те ж, що і *знаходиться між Сциллою і Харибдою*.

За відсутності безпосередніх відповідників пареміологічну одиницю, вжиту в мові оригіналу, можна перекласти за допомогою аналогічної паремії, хоча вона і буде побудована на іншій словесно-образній основі. Слід також брати до уваги, що стиліс-

тичне та емоційне забарвлення різномовних паремій не завжди збігаються. У такому випадку взаємозаміна неможлива.

Калькування, або послівний переклад, іноді допустиме, хоча цей метод не завжди ефективний. Цікаво, що інколи перекладачам вдається упровадити в мову перекладу (і навіть культуру) нову паремію. Найчастіше цей шлях застосовується до прислів'їв та приказок, що мають біблійні, античні або міфологічні джерела походження.

При перекладі текстів культурно-історичної тематики застосовують калькування разом із поясненням у якомога коротшому вигляді. Такий вид перекладу називається подвійним або паралельним. Якщо в мові перекладу немає паремій, еквівалентних початковій пареміологічній одиниці, потрібно шукати відповідні за значенням і забарвленням слова, так звані однослівні часткові еквіваленти.

Отже, з огляду на особливості перекладу англійські паремії доцільно розділити на такі категорії:

1) англійські прислів'я та приказки, які повністю перекладаються українською мовою, тобто англійський варіант повністю відповідає українському (прислів'я мають однакову форму та зміст);

2) англійські прислів'я та приказки, які частково перекладаються українською мовою, тобто англійський варіант дещо відрізняється від українського (прислів'я збігаються за змістом, але відрізняються за формою);

3) англійські прислів'я та приказки, які повністю відрізняються від їх перекладу українською мовою, тобто англійський варіант не відповідає українському.

Список літератури

1. Малкова А. С. Структура пословицы: Система поэтической образности как семантическая сеть / А. С. Малкова [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.dialog-21.ru>. — Заголовок з екрану.
2. Фразеология в контексте культуры / РАН; Институт языкознания. Проблемная группа «Общая фразеология» / [отв. ред. В. Н. Телия]. — М. : Языки русской культуры, 1999. — 336 с.

Любов Піковська

Науковий керівник – доц. Грижак Л.М.

Морфологічне різноманіття вираження емоцій у романі С. Моема «Театр»

Формування емоцій людини – найважливіша умова розвитку її як особистості. Емоції – це своєрідні реакції людини на певні чинники навколишнього середовища, що виражаються у вигляді радості, гніву, задоволення чи незадоволення та інших [3, с. 795]. Вони відображають значення явищ та ситуацій, станів організму і слугують одним з головних механізмів внутрішньої регуляції психічної діяльності та поведінки.

Протягом останніх років науковці досягли значних результатів у дослідженні механізмів мовного вираження емоцій людини. Емоційний стан людини накладає відбиток на її поведінку та структуру діяльності. У кожній мові існує низка таких численних експресивів, що відображають емоційний стан людини та збагачують мовлення її носіїв. Для правильного розуміння емоційної лексики у текстах різних функціональних стилів, а також з тим, щоб запобігти неточностям у їх вживанні в англійській мові під впливом рідної мови, необхідно знати деякі особливості емоційних одиниць англійської мови.

До емоційної лексики відносять: а) слова, які означають назви певних почуттів; б) слова з суфіксами залежності, пестливості, зневаги; в) слова з відтінком фамільярності; г) лайливі слова; д) слова дитячого мовлення; е) поетична лексика; є) запозичені слова; ж) урочисті слова; з) вульгаризми та жартівливі слова [1].

Мета роботи полягала у дослідженні специфіки використання одиниць емоційної лексики у творі С. Моема «Театр» [2], шляхом встановлення кількісних показників частоти їх вживання.

Проаналізувавши лексичні засоби передачі емоцій (629 одиниць), ми виявили, що у цьому творі емоції найчастіше передаються за допомогою дієслів (334 одиниці, 53,1%). Слідом ідуть іменники (148 одиниць, 23,53%) та прикметники (94 одиниці, 14,94%). Периферію становлять прислівники, що налічують всього 53 одиниці, 8,43% (табл. 1).

Таблиця 1

Частиномовне співвідношення лексичних засобів вираження емоцій у романі С. Моема «Театр»

Частини мови	Кількість одиниць	Відсоток одиниць %
Дієслова	334	53,1
Іменники	148	23,53
Прикметники	94	14,94
Прислівники	53	8,43
Сумарна кількість	629	100

Серед дієслів чільне місце займають такі лексеми, як *to like* – 85 одиниць, *to love* – 43 одиниці, *to smile* – 36 одиниць, *to laugh* – 23 одиниці, *to cry* – 22 одиниці etc. В іменників чітко домінують такі лексичні одиниці: *smile* – 13 одиниць, *sob* – 8 одиниць, *pain*, *pity* – 6 одиниць, *admiration*, *excitement* – 5 одиниць etc. Щодо прикметників, їх периферію становлять слова *happy* – 12 одиниць, *pleasant* – 6 одиниць, *funny*, *wonderful* – 5 одиниць, *affectionate*, *ridiculous*, *shy* – 3 одиниці etc. Прислівники, які займають найнижчу позицію в частиномовному співвідношенні, найбільше представлені такими лексемами: *lovely* – 11 одиниць, *fondly* – 5 одиниць, *passionately* – 4 одиниці etc.

Отже, аналіз особливостей використання емотивів у романі С. Моема «Театр» дав нам змогу встановити загальну картину співвідношення різних частин мови, для передачі емоційного стану людини у цьому творі.

Список літератури

1. Мовні емоційно-оцінні експресиви [Електронний ресурс] – Режим доступу до статті http://www.rusnauka.com/32_DWS_2008/Philologia/36365.doc.htm.
2. Моем У.С. Театр: книга для читання англійською мовою / Методична і філологічна обробка тексту, довідкові матеріали і коментар В.В. Євченко, С.І. Сидоренко. – Вінниця : Нова Енига, 2006. – 360 с.
3. Философский энциклопедический словарь / Гл. редакция: Л.Ф.Ильичев, П. Н. Федосеев, С. М. Ковалев, В. Г. Панов. – М. : Сов. энциклопедия, 1983. – 840 с.

Олександра Плегуца
Науковий керівник – доц. Бялик В.Д.

Форми вираження категорії ввічливості в англомовному та україномовному соціумі

Спілкування вважають одним з найважливіших видів людської діяльності. Будучи однією з базових складових міжособистісного спілкування, ввічливість є найбільш важливим регулятором поведінки людини, необхідним для досягнення ефективної соціальної взаємодії. "Ввічливість – це сукупність правил поведінки, що стосуються зовнішнього прояву відношення до людей (поводження з тими, що оточують, форми звернення і вітань, поведінка в суспільних місцях, манери, одяг). [1, с.14] Багато вчених вирізняють різні види ввічливості. Сюди можемо віднести зовнішню, формальну, прищеплену вихованням ввічливість та ввічливість, яка є невід'ємною частиною менталітету людини [1, с. 15].

У літературі поняття ввічливості та вербальні і невербальні способи її вираження впливу простежується в працях таких авторів, як Т. В. Ларіна, Р. Лакоф, М. Клайн, М. Грайс, Е. Майола і Д. Мілстед. Про вплив менталітету та етнолінгвокультурної свідомості на концепт ввічливість зазначають Г.Г. Почепцов (2008), В. А Сухарев (1997), В.И. Карасик, О.Г. Прохвачен, Я.В. Зубкова, Є.В. Грабарова (2005), С.Влахов та С.Флорін (1980) та інших.

Основна мета – порівняльний аналіз засобу та способів вираження концепту «ввічливість» представниками різних етносів та культур, що дасть змогу поліпшити рівень успішності та porozуміння в процесі крос - культурної комунікації. Завданням є продемонструвати на прикладі двомовних анкет, взятих для порівняння, заповнених американцям, росіянами та українцями, відмінності у вербальних та невербальних засобах вираження концепту «ввічливість».

Об'єктом дослідження послужили лексичні та фразеологічні одиниці української, російської та англійської мов, мова жестів та прояви поведінки респондентів. В даному дослідженні спробуємо продемонструвати різницю у вживанні тих чи інших мов-

них еквівалентів, жестів чи моделі поведінки зумовлених відмінністю в менталітеті та окремих внутрішньосупільних чинників. Базовими є проблеми, пов'язані з труднощами розуміння та адекватного сприйняття даних мовних та позамовних елементів. Тому важливість полягає ще й у виборі відповідного універсального засобу вираження ввічливості. Проблематика специфіки інтеркультурної комунікації актуальна в дослідженнях багатьох лінгвістів, проте існує чимало суперечливих точок зору щодо даного поняття та способів його вираження.

На матеріалі дослідження ми виявили, що у концептосферах близьких соціумів та мов можна спостерігати закономірності у приписуванні атрибутів певним національностям. Як відомо, для англословних національностей характерні не зовсім звичні форми вітання в порівнянні з слов'янськими. Наприклад, при привітанні в англословних країнах звична розширена форма привітання типу: «*Hello! How are you?*». Друга частина даного привітання вживається інтуїтивно і є невід'ємною частиною концепту. Проте українцям та росіянам дана форма невласлива. І згідно з правилами ввічливості, ми щиросердно розповідаємо про наші справи замість лаконічної відповіді: «*Дякую. А ви як?*» Ця розбіжність в понятті концепту ввічливість досить проблемна, оскільки викликає в англійців деяку неприязнь і відчуження, створюючи психологічний бар'єр [2, с. 237].

Отже, проаналізувавши матеріал дослідження, було визначено основні прояви ввічливості: 1) вербальні (привітання, подяка, прохання); 2) невербальні (міміка та жести); 3) інші засоби вираження ввічливості (етикетні норми). Зокрема, можемо зазначити, що україномовні респонденти більш схильні до вербальних засобів вираження ввічливості, тоді як англословні здебільшого використовують невербальні засоби.

Список літератури

1. Беляева Е. И. Принцип вежливости в речевом общении (способы оформления Декларативных высказываний в английской разговорной речи) // Иностранные языки в школе.- 2005 г. — № 2. — с. 12-16.
2. Терехова Д.І. Типологія вербальних асоціацій у вільному асоціативному експерименті / Наукові записки. – Випуск XXVI –Серія: Філологічні науки (Мовознавство). – Кіровоград, 2000. – С.236-246.

Олена Плешівенко

Науковий керівник – доц. Микитюк І.М.

Неологізми в газетних текстах: способи перекладу

На сучасному етапі розвитку суспільства спостерігаємо значні зміни в абсолютно всіх сферах людського життя, особливо у сфері сучасних інформаційних технологій, суспільно-політичному і економічному житті, що зумовило появу великої кількості нової лексики.

Через значну кількість інновацій англійська мова зараз переживає «неологічний бум». Через виникнення нових слів з'явилась необхідність їх вивчення та опису. Питання неологізації розглядали і вивчали такі дослідники, як Ю.А. Жлуктенко [1], В.І. Заботкіна [2], Ю.А. Зацний [3] та ін.

Одним з невирішених питань неології є проблема терміна “неологізм”. Він відрізняється особливими зв'язками з часом, які фіксуються колективною свідомістю.

Мета цієї розвідки полягає в аналізі способів перекладу нових лексичних одиниць. Дослідження проведено на матеріалі перекладів англійських газетних текстів українською мовою.

Актуальність теми дослідження полягає у тому, що об'єктом вивчення були обрані новоутворення в контексті англійського газетного тексту та питання неологізації. Проведено аналіз газетних статей та заголовків, особлива увага зосереджена на формуванні, вживанні та значенні нових лексичних одиниць; помічено певні закономірності появи неологізмів та виявлено особливості їх вживання.

Будь-яке слово має якість неологізму, поки колективна мовна свідомість реагує на нього як на нове [4, с. 105]. Різні підходи до визначення поняття “неологізм” приводять до появи різних класифікацій та типологій. На думку В. І. Заботкіної, серед неологізмів можна виділити власне неологізми, трансномінації, семантичні інновації, або переосмислення [2, с. 17]. Інші лінгвісти зазначають, що неологізми бувають лексичні, фразеологічні та семантичні [3, с. 6].

При перекладі іноді буває важко знайти відповідні слова в іншій мові через те, що соціокультурні та історичні умови життя народу, мовою якого здійснюється переклад, не потребували

певного слова. Це стосується, передусім, перекладу неологізмів. Неологізми вживаються для позначення певних предметів та концептів.

Більшість нових слів належать до безеквівалентної лексики, а тому виникають труднощі під час їх перекладу українською мовою.

Однак нами виявлено кілька сталих способів перекладу неологізмів:

1. Опис та роз'яснювальний переклад – переважний спосіб перекладу новоутворень. При цьому характерна відсутність певних відповідностей слова-оригіналу і його зміст передається за допомогою трансформованого у відповідний спосіб контексту.

2. Приблизний переклад. Наприклад, *nerd* – неприємна, неприваблива людина; *buddy* – друг, товариш; *weeb* – нікчема, *scumbag* – покидьок, *shell* – безпритульний, *wimp* – слабка людина, невдаха.

3. Транслітерація або транскрипція: *punk* – панк, *ombudsman* – омбудсмен (тут слід зазначити, що перша частина слова перекладається на рівні графем, а друга – на рівні фонем), *skinhead* – скінхед.

4. Калькування: *workaholic* – трудоголік, *antihero* – антигерой, *Bircher* – Берчист.

Перспективу подальших досліджень вбачаємо у можливості вивчення способів перекладу неологізмів у текстах інших функціональних стилів.

Список літератури

1. Жлуктенко Ю. А. Динамика словообразовательной системы и неологизмы // Английские неологизмы / Ю. А. Жлуктенко. – К. : Наукова думка, 1983. – С. 5–11.

2. Заботкина В. И. Семантика и прагматика нового слова (на материале англ. яз.) : дис. ... доктора филол. наук 10.02.04 «Германские языки» / В. И. Заботкина. – М., 1991. – 372 с.

3. Зацний Ю. А. Мова і суспільство : збагачення словникового складу сучасної англійської мови / Ю. А. Зацний, Т. О. Пахомова. – Запоріжжя : Запорізький держ. ун-т, 2001. – 243 с.

4. Єрмоленко С. Я. Українська мова: короткий тлумачний словник лінгвістичних термінів / Єрмоленко С. Я., Бибик С. П., Тодор О. Т. / [за ред. С. Я. Єрмоленко]. – К. : Либідь, 2001. – 224 с.

Анастасія Пнівчак

Науковий керівник – доц. Драненко Г. Ф.

Мовностилістичні трансформації при перекладі українською мовою франкомовних поезій у прозі

Коли поєднують в одному виразі поняття «проза» та «поезія», то постає суперечлива картина: проза – це жанр, який щось розповідає, тоді як поезія здебільшого виражає душевний стан автора. Отже, поезія у прозі — це короткий ліричний настроєвий твір, наближений за формою представлення до прози, а за мелодикою, підвищеною емоційністю та ліричним сюжетом з елементами спорадичного римування — до поезії, але без розміру, регулярного римування та строф. Переклад творів художньої літератури — один із важливих засобів збагачення скарбниці національних літератур. Однак, якщо питанням перекладу поезії займалось багато науковців (В. Левик, Ю. Лотман, І. Качуровський), то питання перекладу віршів у прозі досліджене недостатньо. Тому **метою** нашої наукової студії є визначення мовностилістичних особливостей перекладів українською мовою художнього жанру «поезія у прозі» на матеріалі поезій французького письменника ХХ с. Сен-Жон Перса.

При перекладі поетичних творів і, зокрема, поезії у прозі, тлумачеві необхідно передати з максимальною точністю зміст, таким чином, щоб переклад мав таку ж емоційну дію, як і оригінал. Разом із тим, переклад повинен бути повноцінним художнім твором. Отже, конче потрібно також у максимально зберегти форму оригінального твору в перекладі. Поетичний твір являє собою єдність ідей, образів, слів, звукопису, ритму, інтонації та композиції. Зміна одного компонента обов'язково спричинює зміну всієї системи. Спроба відтворити у поетичному творі усі конструктивні елементи неодмінно призведе до втрати гармонії твору, отже, перекладач повинен визначити, які елементи в даному творі головні, і відтворити їх з усією можливою точністю, не звертаючи або звертаючи увагу на інші. Успішно виконати ці завдання вдалось перекладачеві поетичних творів Сен-Жон Перса Михайлу Москаленку.

У результаті аналізу обраного корпусу текстів (збірки «Ана-

базис» та «Хваління») на лексичному, граматичному, синтаксичному та стилістичному рівнях ми виявили, що тільки 16% тексту не зазнало перекладацьких трансформацій, а найпоширенішими серед них є такі типи:

1/ синтаксичні, наприклад, зміна синтаксичного зв'язку у реченні: «*C'est un goût de fruit vert, dont surit l'aube que tu bois*» [1, 15] — «Це смак іще не визрілого плоду: від нього кисне до-світ, що його спиваєш ти» [2, 20];

2/ лексичні, наприклад, додавання мовних елементів шляхом парафрази: «*La terre vaste sur son aire roule à pleins bords sa braise pâle sous les cendres*» [1, 124] — «Земля, що меж ані границь не знає, потужним валом по рівнині котить свій білий жар: він гасне під золою» [2, 86];

3/ стилістичні, наприклад, передача алітерації: «*Il est ... dans la soupente du grenier [...] c'est entre la caisse où il y a du sable pour la chatte et le fût décerclé où s'entasse la plume*» [1, 21] — «Вона — серед ц'янокого запаху цилюки [...] помежи скринєю з ціском для кицьки й старим барилом, що набите цір'ям» [2, 24]; метафоризація: «*le soir mol*» [1, 18] — «ще не загусла вечорова сутінь» [2, 22]; гіперболізація: «*Mon cheval arrêté sous l'arbre plein de tourterelles*» [1, 138] — «Під деревом я зупинив коня: там у гіллі сидить тьма-тьменна горлиць» [2, 97].

У висліді можемо зробити висновки, що загалом трансформації відбуваються відповідно до граматичних і синтаксичних особливостей мови перекладу. Їх необхідність зумовлена також різною сполучуваністю мовних одиниць та контекстом. Можна з певністю сказати, що переклад віршових творів – найскладніша галузь перекладознавства, яка покладає на перекладача величезну відповідальність, оскільки саме від нього залежить сприйняття поезії читачами.

Список літератури

1. Перс Сен-Жон. Поетичні твори / Сен-Жон Перс ; [пер. з фр. М. Москаленко]. — К.: Юніверс, 2000. — 480 с.
2. Perse Saint-John. *Eloges suivis de La Gloire des Rois, Anabase, Exil* / Saint-John Perse. — Paris: Gallimard, 1960. — 216 p.

Людмила Полянська
Науковий керівник – доц. Гнатковська О.М.

Семантичні типи метафор у піснях Стінга

Явище метафори становить величезний інтерес для багатьох вітчизняних та зарубіжних лінгвістів, мислителів та письменників. Своїм корінням воно сягає ще античних часів і походить від грецького слова *μεταφορά*, що означає перенесення. Гальперін І.Р. визначає метафору як стилістичний засіб, що ґрунтується на взаємодії головного, поданого в словнику значення та контекстуального значення слова: «...автор ототожнює два предмети, які не мають нічого спільного, але в них він вбачає функцію, або властивість, або характерну рису, або якість, яка змусить читача сприймати ці предмети як ідентичні» [2, с. 139]. Найширше визначення метафори запропоноване Арутюновою Н.Д.: «метафора – це троп, або механізм мови, що полягає у вживанні слова, яке позначає певний клас предметів, явищ тощо для характеристики або назви об'єкта, що належить до іншого класу, або назви іншого класу об'єктів, аналогічного даному в певному відношенні» [3, с. 296].

Метафора досліджувалась багатьма вченими, які розглядали це мовне явище під різними кутами, тому у сучасній лінгвістиці існує низка класифікацій метафор. Ми пропонуємо класифікувати метафори пісень Стінга з точки зору семантичного аналізу, розробленого Н.Д. Арутюною [1, с. 333-340]:

6. **номінативна метафора**, яка ґрунтується на заміні одного дескриптивного значення іншим, зазвичай одночленна. При метафоричному перенесенні значень двох предметів враховуються відношення частини і цілого. У піснях Стінга зустрічаються такі номінативні метафори: *a clock's face* – *циферблат годинника*; *the rings around the moon* – *кільця навколо місяця*; *the edge of the world* – *край світу*; *hands of a clock* – *стрілки годинника* [4];

7. **образна метафора**, основу якої становить перехід ідентифікуючого (дескриптивного) значення в предикатне, служить для створення образу, способу індивідуалізації чи оцінки предмета. Цей тип метафори надає адресату можливість творчої ін-

терпретації. Прикладами образної метафори є: *your memory feeds my soul* – спогади про тебе наповнюють мою душу; *the night is wrapped around me* – мене оповила ніч; *there's a page where we fail to meet* – це сторінка, де нам не вдається зустрітись; *I caught the world in the bottle* – я покорив весь світ [4];

8. **когнітивна метафора**, яка утворюється в результаті зміни сполучуваності предикатних слів (перенесення значення), призводить до надання певному предмету таких ознак та властивостей, що належать іншому предмету. Наприклад: *the windmills of your mind* – плутанина твоїх думок; *the autumn leaves were turning to the colour of her hair* – осінні листочки набували кольору її волосся; *a chapter of secrets* – набір таємниць; *those dark clouds hide the moon* – ті темні хмари затуляють місяць [4];

9. виділяється ще **генералізуюча метафора**, але такий вид метафори відсутній у піснях Стінга.

Отже, якщо розглядати метафори за класифікацією, запропонованою Н.Д. Арутюновою, в музичних творах Стінга найчастіше вживаються когнітивні (63% випадків) і образні метафори (33% випадків), тому що вони відповідають одній з головних характеристик пісенного дискурсу — оригінальності та неповторності, надають адресату можливість творчої інтерпретації. Номінативні метафори використовуються рідше — в 4% випадків, оскільки вони вже втратили свою новизну, не мають великого стилістичного значення, а тому менше привертають увагу реципієнта.

Список літератури

1. Арутюнова Н.Д. Функциональные типы языковой метафоры / Н.Д. Арутюнова // Известия АН СССР. Серия литературы и языка / гл. ред. Д.Д. Благой /. – М. : Наука, 1978. – Т. 37, № 4. – С. 333 – 343.
2. Гальперин И.Р. Стилистика английского языка: учебник / И.Р. Гальперин. – 2-е изд., испр. и доп. — М. : Высшая школа, 2002. — 332 с.
3. Ярцева В.Н. Большой энциклопедический словарь. Языкознание/ В.Н. Ярцева. – М. : Большая Российская энциклопедия, 1998. — 687 с.
4. <http://www.azlyrics.com>

Мар'яна Приймак
Науковий керівник – асист. Панаськов А.В.

Національно-культурна специфіка юридичної термінології в англійській мові

Термінологія як спеціальна сфера знання привертає дедалі більшу увагу дослідників. Це насамперед пояснюється міжнародним характером сучасних наукових знань і прагненням до уніфікації термінів як шляхи подолання мовних бар'єрів у різних сферах людської діяльності. Існування і розвиток будь-якої сучасної науки неможливе без термінів і без термінології в цілому. Терміни визначають суть наукових відкриттів, відображають зміст областей знань, що розвиваються, передають знов створені і такі, що вже існують в науці і техніці поняття, служать назвою нових предметів і явищ.

Розвиток термінології тієї або іншої мови пов'язаний з життям суспільства і змінами, що відбуваються в ньому. Термінологія — це частина лексики, яка найбільш чутлива до зовнішніх дій. Л.Б. Ткачова називає її “підводною частиною словникового складу мови” [1, с. 25].

Мова закону – це мова законодавства і права, мова нормативно-правових документів, що здійснюють важливу функцію, мову протокольних мов працівників правосуддя.

Правильне використання юридичної термінології є складовою частиною законодавчої роботи. “Юридичні терміни покликані заощадити мову законодавчого акта, вони зручні для застосування в юридичній практиці, інформативні для професіоналів, оскільки є стислою і концентрованою формою вираження знання” [2, с. 23].

У сучасних умовах англійська мова стає джерелом утворення інтернаціоналізмів, на її основі утворюються терміни, які проникають в терміносистеми інших мов. В англійській мові є і споконвічно англійські, і міжнародні терміни. Такі терміни знімають мовний бар'єр між ученими. Становлення термінології як науки – процес складний і тривалий, такий, що вимагає скрупульозного і ретельного підходу. Остаточне становлення англійської мови як мови науки, появу значної кількості наукових термі-

нів слід віднести до XVIII століття, хоча, як відомо, загальнонародна сучасна англійська мова склалася ще в XV столітті. Процес формування мови науки тривав ще 2,5 століття, щоб остаточно покінчити з двомовністю, оскільки роль латинської мови і її вплив на англійську мову був великий.

Жоден народ не живе ізольовано, без контактів з іншими народами. В результаті цього з новими поняттями приходять і нові лексичні одиниці, які приживаються в лексичній системі тієї або іншої мови. Не можна обійтися без допомоги запозичень, що пов'язане з контактами між націями на економічному, дипломатичному, культурному рівнях. В англійській мові значне місце займають шотландські запозичення; вони стали невід'ємною частиною словникового складу мови. Наприклад: *bailie* (шотл.) – міський суддя; *articles inprobatory* (шотл.) – письмовий виклад фактів, які служать підставою для позову; *articles of roup* (шотл.) – умови продажу аукціону; *articles of set* (шотл.) – договір оренди; *articles approbatory* (шотл.) – письмові пояснення відповідача за фактами, наведеними позивачем в обґрунтуванні позову; *bairns part* (шотл.) – законна частка спадку, що належить дітям. Відсутність флексій сприяє тому, що словосполучення зливаються в складні слова: *stock holder* – *stockholder* (акціонер, пайовик); *poll tax* – *polltax* (подушний податок).

Відмітною особливістю мови закону є точність і конкретність. Тут не повинно бути місця амбівалентним формулюванням, фігурам мови і іншим риторичним прийомам, що розмивають сенс, оскільки від точності формулювання залежить винесення вердикту і вироку.

Список літератури

1. *Ткачева Л.Б.* Основные закономерности английской терминологии / Л.Б. Ткачева. – Томск: Изд-во Том. ун-та, 1987. – 198 с.
2. *Черекаев А.В.* Юридическая терминология в Российском публичном праве: проблемы применения и совершенствования : дис. ... канд. филол. наук / А.В. Черкаев. – М.: Изд-во Мос. ун-та, 2004. – 173 с.

Архаїзація родового відмінка

Дедалі більшої актуальності набувають питання вживання родового відмінка у німецькій мові. Багато сучасних германістів вважають, що у даний момент відбувається процес архаїзації родового відмінка. Метою даного дослідження є аналіз ситуації щодо архаїзації родового відмінка німецької мови. Об'єктом дослідження є генетивні конструкції німецької мови.

Деякі германісти, зокрема Х. Брінкман, наголошують, що відбувається витіснення родового відмінка конкуруючими конструкціями в літературній німецькій мові. Основними причинами цього процесу є поява ад'єктивних словоскладань: замість *Einrichtung des Hauses* (обстановка будинку) – *häusliche Einrichtung* (домашня обстановка); поява складних слів: замість *Klänge der Heimat* (наспіви Батьківщини) – *Heimatklänge* (наспіви Батьківщини, рідні наспіви); поява прийменникових конструкцій «*von + Dat*» [3].

Німецький германіст П. Гальман виражає навіть побоювання з приводу зникнення генітива [4]. У російській германістиці також активно обговорюється положення про архаїзацію і відмирання генітива. Побутує думка, що його позиція у відмінковій системі німецька і поступово замінюється численними конкуруючими з ним формами. Так, Г. Є. Зіброва, вивчаючи позиції генітива в сучасній системі відмінків на матеріалі художньої літератури і преси останніх років, зазначає, «що всі придієслівні функції генітива, а також генітив як суб'єкт і генітив як предикатив не типові для сучасної німецької мови і носять архаїзований характер» [1, с. 74]. Як архаїзми розглядають стилісти і генітив у функції обставини в застиглих оборотах типу: *letzten Endes, eines Tages, dieser Tage, seiner Zeit sein* і рекомендують замінити прислівниками: *letzten Endes / schließlich, zuletzt; eines Tages / einmal, einstmals; seiner Zeit / seinerzeit*.

Про витіснення генітива вказує той факт, що багато генітивів на «-s» в обставинній функції перейшло в розряд прислівників, прийменників з різною семантикою: а) місця: *abwärts, vorwärts*,

unterwegs; б) часу: sonntags, anfangs, sommers; в) способу дії: flugs, teils, vergebens; г) умови: jedenfalls, allenfalls та ін.

Одним із чинників, що дозволили лінгвістам говорити про архаїзацію генітива, є відсутність в окремих випадках флексії «-s» наприклад: die Breite des Rhein, die blauen Fluten des Main, unweit Berlin, eine Flasche Wein, diese Art Antrag та ін. [2; 4].

Не дивлячись на наведені факти архаїзації генітива, існує велика кількість випадків, коли родовий відмінок замінити конкуруючими конструкціями повноцінно, без часткової втрати змісту, неможливо. У реченні генітивну конструкцію можна замінити на: а) посесив, б) конструкцією з von, с) композит. Проілюструємо це на такому прикладі: das Haus meines Vaters; а) sein Haus; б) das Haus von meinem Vater; с) Elternhaus.

Замінити генітив усіма трьома конкуруючими конструкціями неможливо у таких випадках: 1) das Gesicht Traubs, а) sein Gesicht, б) das Gesicht von Traub, с) -; 2) ein Mann der Tat, а) -, б) -, с) -; 3) Fest der Feste, а) -, б) Fest von Festen, с) -; 4) die Strafe der Verbannung, а) -, б) -, с) die Verbannungsstrafe; 5) ein Uhr mittags portugiesischer Zeit; а) -; б) ein Uhr mittags von portugiesischer Zeit; с) -;

Хоча деякі функції родового відмінка можуть взяти на себе конкуруючі конструкції, проте залишається ціла низка функцій, які притаманні лише родовому відмінку. На сьогодні відкрите питання, наскільки стійка позиція родового відмінка у сучасній німецькій мові. Додаткового дослідження потребують також такі проблеми: доцільність заміни родового відмінка іншими конструкціями; можливість цілковитої відмови від родового відмінка та ін.

Список літератури:

1. Зиброва Г. Е. Генитив как морфолого-синтаксический архаизм / Г. Е. Зиборова // Вопросы грамматического варьирования. – Иркутск: Головной Иркутский государственный пединститут, 1981. – С. 74-84.
2. Bhatt Ch. Die syntaktische Struktur der Nominalphrase im Deutschen / Ch. Bhat. – Tübingen, Narr, 1990. – s. 271.
3. Brinkmann H. Die deutsche Sprache. Gestalt und Leistung / H. Brinkmann. – Düsseldorf, Schwann, 1962. – s. 939.
4. Gallmann P. Kategoriel komplexe Wortformen. Das Zusammenwirken von Morphologie und Syntax bei der Flexion von Nomen und Adjektiv / P. Gallmann. – Tübingen, Niemeyer, 1990. – s. 162.

Прагматика висловлення незгоди у творах Б. Шоу

Дослідження проблем у сфері прагматики, а зокрема лінгвістичних особливостей творів, сприяє кращому розумінню дискурсу творів, що позначає конкретну комунікативну подію, здійснювану в визначеному, когнітивно та типологічно обумовленому комунікативному просторі. Він розглядається як складний інтерактивний цілеспрямований свідомий організаційний елемент комунікативного акту, для якого домінантною властивістю є декодування написаного читачем [3, с. 245].

Дослідження мовних актів згоди / незгоди, безсумнівно, важливе й актуальне у зв'язку з розвитком комунікативної лінгвістики, зокрема компетенції, що являє собою внутрішню здатність і готовність індивіда здійснювати мовленнєвий акт спілкування іноземною мовою.

Дж. Остін і Дж. Серль у працях з вивчення мовних актів запропонували свою класифікацію на основі поняття «ілокуція». Відповідно до класифікації мовленнєвих актів, розробленої Дж. Серлем, виділяються такі класи:

1. Репрезентативний – висловлювання спрямовані на те, щоб зафіксувати відповідальність мовця за повідомлення про стан справ, за істинність виражається судження;
2. Директиви, чия іллокутивна спрямованість полягає в прагненні мовця домогтися того, щоб слухач щось зробив;
3. Комісиви – іллокутивні акти, спрямовані на те, щоб покласти вже не на слухача, а на мовця обов'язок здійснити деяку майбутню дію або дотримуватися певної поведінки. До цього класу належать обіцянки, клятви;
4. Експресиви. Їх іллокутивна мета – висловити психологічний стан, зумовлений щирістю щодо стану речей [1, с.21].

Мовленнєвий акт незгоди – складне і багатоаспектне явище, дослідити яке необхідно з урахуванням семантичного, граматичного і прагматичного аспектів. З іншого боку, досліджуваний мовний акт незгоди висловлює негативне ставлення до дії чи висловлювання співрозмовника, тим самим являє собою

інформативне, оцінне чи імперативне висловлювання і має в мові певне втілення за допомогою засобів вираження.

Аналізуючи прагматику висловлення незгоди у творі Б. Шоу «Пігмаліон», до уваги було взято класифікацію Дж. Серля, відповідно до якої залежно від способу вираження мовні акти незгоди поділяються на прямі, що передаються засобами, мовна семантика яких відповідає іллокутивній силі мовного акту, та непрямі, що виражаються мовними формами, іллокутивна сила яких не є частиною їх, а виводиться логіко - індиференціальним шляхом з буквального значення форми з урахуванням ситуації семантики проголошення [2, с.129].

З них 70 % виражені синтаксичними конструкціями, зокрема:

- більш інформативною та розширеною відповіддю на запитання, пропозицію, думку: *here! I've had enough of this; oh, don't be silly; that's not true; don't say that; she's no use; not so long;*

- у формі риторичного питання: *have you no morals, man?; why should not I?; quite sure?; indeed! Why?; what are you talking about?;*

- стверджувальними і заперечними синтаксичними конструкціями: *not a bit; Lord forbid!; bly me!; certainly not; not at all;*

Кількість слів - засобів вираження незгоди - 30 %, серед них :

- іменники: *liar; nonsense, girl; damnation; rubbish;*

- дієслова: *sympathize; oh, come; oh bother;*

- прислівники: *never.*

Таким чином, на прикладі п'єси Бернарда Шоу «Пігмаліон» можна побачити, що для вираження незгоди автор використовує синтаксичні конструкції, які мають значно більший емоційний вплив на читача, ніж прості слова.

Список літератури

1. Серль Дж. Основні поняття обчислення мовленнєвих актів / Дж. Серль, Д. Вандервекен // Нове в зарубіжній лінгвістиці. – М., 1986. – № 18. – 316 с.
2. Серль Дж. Теорії мовних актів / Серль Дж. – М., 1998. – 180 с.
3. Kehler A. Ch.11: Discourse coherence / Kehler A. // The handbook of pragmatics. – Oxford : Blackwell Publishing, 2004. – P. 241-265.

Оксана Прокоп'юк
Науковий керівник – асп. Бурдейна О.Р.

Методи дослідження заголовків інтерв'ю як основних засобів впливу на сприйняття мовленнєвого акту

В лінгвістиці інтерв'ю розглядається як особливий вид комунікації, що має дискурсивну природу, тобто є мовленнєвим актом.[1,с.136-137]. Під терміном "мовленнєвий акт" розуміємо феномен, котрий охоплює перелік ситуацій комунікативної взаємодії, в яких комунікатор, керуючись конкретними практичними цілями, має довести до відома адресата певну інформацію [2, с. 10].

Оскільки під цілями інтерв'ю найчастіше розуміють зміну поведінки, уявлень, думок читача, [3, с. 255-257], то можна стверджувати, що газетний англomовний текст інтерв'ю має на меті впливати на адресата (читача), а заголовок є орієнтиром читача у вирі різноманітних інтерв'ю. Він формує наше ставлення до мовленнєвого акту, дозволяє обрати найбільш важливе для подальшого ознайомлення з мовленнєвим актом та вказує на авторську позицію в тлумаченні того чи іншого факту. Саме тому комплексне дослідження дискурсу «інтерв'ю», а саме прагматичний і комунікативний рівень будови його заголовка як основного засобу впливу на сприйняття мовленнєвого акта залишається актуальним.

Метою дослідження є систематизація способів вираження певної інтенції мовця в рамках функціонально-прагматичного поля заголовків інтерв'ю .

У центрі уваги опиняється проблема дослідження заголовків інтерв'ю як засобу реалізації комунікативних намірів мовця. Досі ще не існує загальноприйнятої класифікації функцій заголовків. Велика кількість функцій у різних авторів у сучасній лінгвістичній літературі пояснюється неоднозначною інтерпретацією природи заголовка. Одним із перших, хто звернувся до заголовка з точки зору комунікативної ролі мови, був Г.О. Винокур . І тому досліджуючи комунікативно-функціональні особливості газетних заголовків, ми беремо за основу саме запропоновані

ним 4 функції заголовків: інформативна, оцінна, спонукальна та інтригуюча. [4, с. 10].

Заголовок виконує інформативну функцію, коли у стислій формі дає чітке уявлення про зміст повідомлення. Іноді цю функцію називають комунікативною, оскільки вона пов'язана з повідомленням про зміст тексту.

Оцінну функцію заголовок виконує в тому випадку, коли лексичне та стилістичне наповнення дозволяє зрозуміти ставлення автора до змісту інтерв'ю .

Враховуючи установку на масового читача, деякі заголовки виконують спонукальну функцію, тобто, виражається заклик до дії. Структурно такі заголовки є наказовими реченнями, у кінці яких може бути знак оклику.

Інтрига визначається як складне і напружене сплетення дій персонажів, що переслідують свої цілі за допомогою витончених хитрощів і прихованих намірів. Інтригуючу функцію виконують заголовки, які привертають увагу читача, але не дозволяють заздалегідь зробити висновок про зміст повідомлення.

Список літератури

1. Blum-Kulka S. Discourse Pragmatics / Discourse as Social Interaction. Discourse Studies: A Multidisciplinary Introduction / ed. by T. A. van Dijk. – L : SAGE Publications, 2000.- 288 p.
2. Почепцов Г. Семантика предложения / Иванова И., Бурлакова В., Почепцов Г. // Теоретическая грамматика современного английского языка : учебник. – М.: Высш. школа, 1981.
3. Долгирева А.Э. Газетный заголовок в прагмалингвистическом аспекте : автореф. дис. канд. филол. наук : 10.02.01 / Долгирева А.Э. ; Таганрог. гос. пед. ин-т. – Таганрог.- 2004. – 484 с.
4. Сыров И.А. Функционально-семантическая классификация заглавий и их роль в организации текста // Филологические науки. – 2002. – №3. – 208 с.

Ніна Пукас
Науковий керівник – асист. Кушнір Т.Ю.

Особливості відтворення англійського сленгу засобами української мови

Сленг визначається як лексичний пласт, який знаходиться за межами літературної мови, значно поширений і загальнозрозумілий у розмовному і професійному мовленні, відрізняється образним колоритом й емоційно-оцінним забарвленням, експресивністю і оригінальністю висловлювання, виступає синонімами слів і словосполучень літературної мови.

Вивчення сутності англійського сленгу викликає теоретичний інтерес для знаходження шляхів і способів взаємодії англійської мови з соціальними діалектами, професіоналізмами, а також з арго злочинного світу. Його дослідження також дає змогу для виявлення специфіки літературно-розмовної мови певної епохи, а також запозичень і контамінацій у художніх творах [1, с.15].

Сленгова лексика характеризується нестійкістю: вона постійно поповнюється новими словами, які поступово стають загальноживаними і переходять в розряд коллокалізмів, або зникають взагалі, поступившись місцем новим словам.

За класифікацією В. Г. Вилюмана [2, с.49] сленг поділяється на дві групи:

- 1) загальний сленг (знаходиться за межами літературної мови, але є загальнорозповсюдженим розмовним варіантом лексики і використовується всіма соціальними групами того чи іншого мовного суспільства);
- 2) спеціальний сленг (доступний для розуміння лише окремим професійним і соціальним групам, відображає ціннісні орієнтації та норми, спрямованість тієї чи іншої субкультури).

Дослідження перекладів англійського сленгу виявили певні закономірності та правила, яких слід дотримуватись для досягнення еквівалентного та адекватного перекладу.

Перш за все, необхідно зазначити, що в багатьох випадках англійська лексика пониженого стилістичного тону взагалі ніяк не передається, тобто використовується нульовий переклад, а

при передачі вульгаризмів автор перекладу вдається до використання компенсації [2, с.52].

Існує великий пласт лексики, який виник на підставі реалій країни і не має еквівалентів у мові перекладу [3, с.64], наприклад, *tupper – tea & supper; brunch – breakfast & lunch*. Через це при перекладі сленгу, який виник на підставі реалій окремої країни, потрібно використовувати описовий переклад або запозичувати слова.

Окрім цього, заслуговує на увагу переклад ідіом(фразеологічних одиниць). Найкращий спосіб їх перекладу – пошук у мові перекладу ідентичної фразеології, наприклад: – *I just don't buy it.* – *Я просто на це не куплюсь.* [3, с.67].

Особливу увагу привертає переклад лексичних одиниць, які є запозиченими і функціонують у мові-реципієнті в якості сленгізмів. Зазвичай вони не викликають особливих труднощів при перекладі: *bucks – бакси; money – мані; crazy – крейзі; party – паті; okay – окей; wow! – вау!* [3, с.24].

Отже, при перекладі сленгу необхідно дотримуватися, в основному, двох напрямків: шукати аналогічну українську лексичну одиницю, яка володіє приблизно такою ж експресивністю (еквівалентний переклад), або тлумачити значення (описовий переклад). Правильний вибір засобу при цьому – одна з головних умов утворення адекватного перекладу тексту. Перспективою подальшого дослідження проблеми перекладу англійського сленгу є більш ґрунтовний аналіз оригінальних текстів, що містять сленг, і пошук методів і способів перекладу, які дозволять більш точно передати відтінки значення сленгізмів на підставі зіставлення контекстів двох мов.

Список літератури

1. Partridge E. Slang Today and Yesterday / E. Partridge. – London : Routledge and Kegan Paul, 1979. – 190 p.
2. Виллюман В. О способах образования слов сленга в современном английском языке / Витальд Виллюман. – Л. : ЛГПИ им. А. И. Герцена, 1955. – 240 с.
3. Dictionary of American Slang : dictionary / [compiled by H. Wentworth and S. B. Flexner]. – 2nd edition, supplem. – New York : Crowell, 1975. – 450 p.

Юлія Пулик

Наук. керівник – асист. Гузак А.М.

Характеристика метафоричних моделей у промовах Барака Обама

Одним з найсильніших засобів впливу на політичну свідомість суспільства є політична метафора. Вона слугує для зміни існуючої політичної картини світу в реципієнта, спонукає його до певних дій і формує в нього емоційний стан, який потрібний адресанту [2, с. 122]. Широке використання метафор у політичному дискурсі зумовлено тенденцією до експресії та принципом економності [1, с. 49]. Метафори політичних текстів мають на меті показати об'єкт у новому, несподіваному світлі, привернути увагу яскравим образом, тобто використовуються у метасеміотичному плані.

Вагомий внесок у дослідження метафор у політичному дискурсі зробили Е.В. Будаєв, А.П. Чудінов, Дж. Лакофф, М. Джонсон, Дж. Чартеріс-Блек та ін. **Актуальність** дослідження політичної метафори зумовлена необхідністю вивчення закономірностей метафоричного моделювання в сучасному англійському політичному дискурсі. **Об'єктом** дослідження є метафори, актуалізовані в американському політичному дискурсі. **Предмет** – загальні закономірності метафоричної репрезентації політичної дійсності у текстах промов президента США Барака Обама. **Метою** нашого дослідження є виявлення особливостей метафоричних моделей, які використовуються у промовах Барака Обама, для створення образу політичної дійсності.

Під час дослідження промов Барака Обама було встановлено, що у риторичній президентській мові переважають метафоричні моделі зі сферою-джерелом «хвороба»: *painful times; painful history; endured the pain of dislocation; enormous trauma; agonizing for America; it's a belief that pulsed in the cradle of civilization, and that still beats in the hearts of billions around the world. Too many tears have flowed. Too much blood has been shed* [4]. Болючі часи та виклики історії, біль переселення, травма і агонія для Америки і світу – такі вирази підсилюють настрої важкості. Досить

поширені приклади використання метафор із сфери-джерела «війна»: *America cannot and should not seek to impose any system of government on any other country, nor would we presume to choose which party or individual should run a country. And we haven't always done what we should have on that front. Every so often the oath is taken amidst gathering clouds and raging storms; Our nation is at war against a far-reaching network of violence and hatred; blood of generations* [4]. Вживаючи метафору «ідеологічні окопи» та «на цьому фронті», Обама висловлює важкість ідеологічних протистоянь.

Метафори, утворені за даними моделями, носять переважно емотивний характер, тобто вони створені для того, щоб перенести емоційне ставлення до поняття-джерела на поняття, яке концептуалізоване метафоричним значенням слова [3, с. 138].

Пізнання світу політики – складний, багатогранний процес, метафоричний за своєю природою. На основі проведеного аналізу було виділено такі сфери-джерела використання метафор у політичному дискурсі президента США Барака Обами: «війна» та «хвороба». На нашу думку, подальший комплексний підхід до дослідження структури, типології, семантики та прагматики політичної метафори сприятиме більш повному вивченню особливостей утворення і функціонування політичної метафори.

Список літератури

1. Арутюнова Н.Д. Дискурс / Н.Д. Арутюнова // БЭС. Языкознание / гл. ред. Ярцева. – М.: Большая Российская энциклопедия, 1998. – 137 с.
2. Чудинов А. П. Метафорическая мозаика в современной политической коммуникации / А. П. Чудинов. – Екатеринбург, 2003. – 248 с.
3. Шейгал Е. И. Семиотика политического дискурса: монографія / Е. И. Шейгал. – Волгоград : Перемена, 2000. – 368 с.
4. Obama speeches [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://millercenter.org/scipps/archive/speeches>.

Людмила Раца
Науковий керівник – доц. Руснак Д. А.

Методика формування умінь читання художніх текстів французькою мовою в учнів старших класів

Темою дослідження є методика формування мовленнєвих вмінь читання художніх текстів французькою мовою учнями старших класів. Робота дозволяє поглибити знання про різні види художніх текстів, адже за їхньою допомогою людина долучається до культурних досягнень людства, знайомиться з мистецтвом і життям інших народів.

Читання є рецептивним видом мовленнєвої діяльності, що включає в себе техніку читання і розуміння того, що читається. Для формування адекватних умінь читання велике значення має характер текстів: їх зміст, інформативність, цікава фабула тощо [3, с. 188]. Текст – це комунікативно-психологічне явище, що існує в усному й писемному мовленні, має свою структуру й семантику, одиниці тексту, комунікативно-інформаційну сутність [2, с. 147].

Художній текст є ідеальною формою передачі авторської свідомості. В слові та через слово автор висловлює і своє знання цього світу [1, с. 83].

Для дослідження ми розробили комплекс вправ з навчання спілкування засобами читання автентичних художніх текстів використовуючи текст « *La rose bleue* ». Ми використовуємо цей текст як основу для розвитку мовленнєвих навичок та вмінь читання, для розвитку мислення учнів та розширення їхніх знань та світогляду. Роботу над текстом для читання поділяють на три етапи: дотекстовий, текстовий і післятекстовий [3, с. 188]. Згідно з цими етапами, ми розробили комплекс вправ для навчання читання художніх текстів. На **дотекстовому** етапі використовуються такі види вправ: упізнавання лексичних одиниць, їх переклад, заповнення таблиць, доповнення речень, поєднання слів у словосполучення, робота із заголовком, з картинками з метою визначення тематики тексту, тощо. Наприклад: - *Regardez les images. Comment pensez-vous, de quoi s'agira-t-il dans ce texte?*

Ця вправа допоможе учням визначити тематику, проблематику тексту на основі наявних ілюстрацій та мовної здогадки.

На **текстовому** етапі роботи над текстом відбувається читання учнями тексту і виконання ними комунікативних завдань. Це може бути контрольна вправа, не завжди пов'язана з дотекстовим завданням. Учням можна запропонувати твердження, з яких одні відповідають змісту тексту, а інші – ні. Наприклад: - *Lisez le texte et répondez Vrai ou Faux.*

За допомогою цієї вправи можна визначити розуміння учнями тексту, а також проконтролювати рівень сформованості мовленнєвих навичок та вмінь читання.

Перевірку розуміння тексту та виконання інших вправ на основі його змісту здійснюють на **післятекстовому етапі**. Вони передбачають побудову усних висловлювань учнів з опорою на текст і власний життєвий досвід. Наприклад: - *Faites le plan de ce texte et à l'aide de votre plan racontez le texte.*

Ця вправа дає змогу учням розвивати уміння усного мовлення, використовуючи ситуацію тексту як опору для усного мовлення.

Отже, така методика роботи з текстом допомагає учням формувати та удосконалювати мовленнєві вміння у читанні. Розроблені вправи допоможуть сформувати в учнів необхідні уміння роботи з іншомовним текстом, прищепити культуру читання і, як кінцевий результат, досягти практичних цілей навчання іноземних мов у школі.

Список літератури

1. Гальперин И.Р. Текст как объект лингвистического исследования / И. Р. Гальперин. – М.: Наука, 1981. – 139 с.
2. Ляховицький М.В. Методика преподавания иностранных языков/ Михаил Васильевич Ляховицький. – М.: Высш. шк., 1981. – 159 с.
3. Методика викладання іноземних мов у сер. навч. закладах: підручник / кол. авторів під кер. Ніколаєвої С.Ю. – К.: Ленвіт, 2002. – 327 с.

Павло Ревуцький
Науковий керівник – асист. Шиба А. В.

Тестовий контроль та його функції

Контроль знань – один з основних елементів оцінки якості освіти. Після вступу України до Болонської співдружності виникла необхідність впровадження якісно нових підходів до контролю знань та оцінювання навчальних досягнень учнів та студентів.

На думку російського вченого В. Кадневського, в сучасному світі тести стали важливою складовою життєдіяльності суспільства. Універсальність тестів, їх гнучкість, варіативність, а також об'єктивність одержуваних результатів дозволяють вченому вважати тести феноменом людської цивілізації [3].

У контексті сучасної освіти найбільш підходить визначення науковця В. Аванесова, згідно з яким тест – це система завдань специфічної форми, певного змісту, зростаючої складності, що дозволяє якісно оцінити структуру і виміряти рівень підготовленості учнів і студентів [1].

Актуальність тестового методу пояснюється його перевагами перед іншими традиційними формами контролю:

- можливість кількісного вимірювання рівня знань;
- повне охоплення знань при тестовому контролі;
- наявність однакових, для всіх, правил проведення педагогічного контролю та адекватної інтерпретації тестових результатів;
- систематичність контролю та індивідуальний підхід.

Тести, як інструмент контролю виконують ряд функцій, більшість яких традиційні для контролю: діагностичну, навчальну, виховну, розвивальну. Деякі автори доповнюють цей перелік ще двома: управлінською і прогностичною [2, с. 25; 4, с. 47].

Діагностична функція передбачає здійснення перевірки якості знань учнів, їх вмінь і навичок, а також надає інформацію про існуючі труднощі в засвоєнні певного матеріалу.

Навчальна функція реалізує закріплення знань, повторення вивченого матеріалу.

Виховна функція забезпечує розвиток самоорганізації учня і формування відповідальності за результати тесту.

Розвиваюча функція тестів тісно пов'язана з навчальною та виховною, оскільки проявляється у додатковій рефлексії і мотивації навчання за результатами проміжного тестування.

Організуюча функція виявляється в зміні викладачем структури навчального процесу з опорою на тестові методи

Управлінська функція пов'язана з аналізом результатів тестування та прийняттям рішень для підвищення рівня навчальних досягнень [3].

Тож педагогічний тест є універсальним засобом контролю, що не лише не заперечує, але й заохочує сумісне використання інших педагогічних методів. Тестування в освіті спрямоване на розвиток самоконтролю учнів, забезпечує вчителів достовірною інформацією про успішність, надає інформацію про проблеми в викладанні і засвоєнні матеріалу. Тестування формує потребу вміння самоаналізу, що є основою сучасних течій в педагогіці.

Список літератури

1. Аванесов В. С. История возникновения тес-тов [Электронный ресурс] / В. Аванесов. – Режим доступа: <http://www.bim-bad.ru>.
2. Булах І. Є. Створюємо якісний тест : [навч. посіб.] / І. Є. Булах, М. Р. Мруга. – К. : Майстер-клас, 2006. – 160 с.
3. Кадневский В. М. Тестовая культура как феномен цивилизации // Образование: исследовано в мире [Электронный ресурс] / В. М. Кадневский. – М., ОІМ.RU. – Режим доступа : <http://www.oim.ru>.
4. Чельшкова М. Б. Теория и практика конструирования педагогических тестов : [Учебное пособие] / М. Б. Чельшкова. – М. : Логос, 2002. – 432 с.

Наталя Романюк

Науковий керівник – асист. Садовник-Чучвага Н.В.

Етимологічні особливості англійської топоніміки

Сьогодні в сучасній лінгвістиці існує чимало підходів стосовно вивчення етимологічної структури власних назв. Етимологія – одна з найцікавіших, найбагатогранніших мовних дисциплін. Саме вона дає змогу відновити первісну форму будь-якої номінативної одиниці, а також встановити зв'язок цієї одиниці з семантикою культурного коду.

Для назв міст і населених пунктів Англії характерні топоніми складної морфології, а також складені топоніми. Широкий різновид саме описового способу номінації залишає затіненою назву, яка виникла шляхом переходу загальної назви у розряд власних назв [1, с. 56]. З огляду на цей факт, одним із найефективніших підходів до вивчення структури власних назв є реконструкція праоснов. Методом сегментації будемо виділяти окремі елементи, а також непродуктивні суфікси (на зразок *-don*, *-ton*, *-wich*, *-ley*, *-by*), що лягли в основу складних топонімів і пізніше підлягатимуть детальному етимологічному аналізу. Необхідно зауважити, що чимало елементів складних топонімів є дериватами етимологічно різних основ. Зокрема, елемент *-don* може мати два шляхи розвитку. Він походить від лат.основи *dominis* “царство, володіння” або ж від др.кельт. *dun* “пагорб”. Такі варіації можуть свідчити про те, що під час аналізу етимологічної структури топонімів необхідно враховувати низку екстралінгвістичних факторів, оскільки етимологія неодмінно тяжіє до семантики (внутрішнього змісту топоніму, як лінгвістичного знаку). Беручи до уваги англо-саксонську систему топонімного творення, матимемо справу з двома-трьома компонентами, що перебувають у тісному зв'язку і складають атрибутивну синтагму. Візьмемо до уваги хоча б складний топонім *Northampton*. Відреконструюємо праоснови цього складного топоніму. Елемент *-north* походить від др.англ *norð*, “northern”. Це є модифікуючий елемент, що вказує на наявність чогось на півночі.

Елемент *-hamp* походить від др.англ *hamm*: “meat of a hog's hind leg used for food” (окістя, частина ноги великої рогатої худоби). Проте в структурі даного топоніму можемо спостерігати семантичне розширення значення, яке доводить, що ми маємо справу не лише з формальною ознакою мовного знаку, а й із його змістом. Отже, даний елемент перебуває в метонімічному зв'язку з словниковим значенням і означає просто худобу. Себто маємо уже два модифікуючих компоненти, які викликають в уяві таку асоціацію: “худоба, яка знаходиться десь на півночі”. Ясно, що в давнину на території, де знаходився населений пункт *Northampton* існувало хоча б невеличке, але виробництво. Це в нашому випадку доводить головний елемент, який є носієм основної концепції: кінцевий елемент *-ton* “загороджене місце”. Таким чином, шляхом аналізу окремих компонентів ми досягли синтезу і побудували синтагму топоніму. Це у свою чергу наштовхує нас на думку про те, що кожен окремий топонім складається з атрибутивної синтагми, що будується за формулою: прикметник (Adj) + іменник (N). Прикметник у нашому випадку – це збірне поняття, яке розпадається на модифікуючі елементи, кількість яких може варіюватися, проте, як показує практика, не перевищувати три одиниці, що зумовлено закономірностями зв'язку між елементами англійської синтагми. Іменник є головним (кінцевим елементом) топоніму. За цією формулою можна проаналізувати більшість топонімів англосаксонського походження, а також реконструювати первинне значення простих загальних назв (кореневих морфем або, як ще їх називають, апелятивів), що лягли в основу кожного окремого топоніма.

Список літератури

1. Вальдман К.Н. К вопросу о древних английских простых топонимах и омонимичным им простым нарицательным / К.Н. Вальдман // Вестник Ленинградского университета. – Л., 1985. – №2. – С. 56-61.
2. Ekwall E. The Concise Oxford Dictionary of English Placenames / Edward Ekwall. – Oxford, 1960. – 329 p.

Гійомівський та традиційний погляди на часи індикатива

Категорія часу – одна з найбільш активно досліджуваних тем в сучасній романістиці, яка, незважаючи на це, не дістала однозначного тлумачення. Романісти, наприклад, Г. Гійом, Ж. Дамурет і Е. Пішон, Е. Бенвеніст, М. Вільме та ін., трактують часові значення індикатива приблизно однаково. Під цим поняттям розуміють, як правило, дієслівний спосіб, який актуалізує та локалізує дію в часі. Проте, коли ставиться питання, які часові форми дієслова належать до цього способу, стають помітними значні відмінності у поглядах вчених. Так, Ж. Дамурет і Е. Пішон, включають в індикатив 14 дієслівних форм. Автори поділяють їх на дві групи, виділяючи нонкальні (*je fais, ai fait, ferai, aurai fait*) та тонкальні (*je faisais, avais fait, ferais, aurais fait*) часи.

Е. Бенвеніст відносить до індикатива тільки 6 дієслівних форм, розподіляючи їх за двома різними системами: 1) *plan du récit historique (prétérit, imparfait, plus-que-parfait)* та 2) *plan du discours (présent, futur, parfait)*. По-іншому трактує систему часів індикатива М. Вільме, який включає в цей спосіб 19 форм, в тому числі *conditionnel* [2, с. 243].

У традиційних граматиках дієслівні часи розглядаються переважно поза контекстом дослідження системи мови, що, на нашу думку, недостатньо для розв'язання проблеми визначення часів індикатива. Найбільш умотивованим підходом до аналізу часів індикатива вважають підхід Г. Гійома, який стверджував, що форми дієслова виражають різні етапи формування образу часу у свідомості людини, так званий «хроногенез». На першому етапі дія існує в потенціалі, тобто не прив'язана до певного часового плану («*le temps in posse*»). Цьому етапу відповідають форми інфінітива та дієприкметників. Другому етапу – «*le temps in fieri*» в системі мови відповідають форми суб'єктиву. Третій етап («*le temps in esse*») – це завершення формування образу часу та його локалізації. Цю роль виконують форми

індикатива [2, с. 197].

Характерною рисою часів індикатива є розподіл на три періоди – майбутній, теперішній і минулий часи. За Гійомом, презенс складається з частинки *est*, яка рухається в минуле, і частинки *est*, яка приходить з майбутнього. Ця межа не розриває і не зупиняє хід часу, а навпаки, поєднує його моменти приходу та відходу. На думку Г. Гійома, важко пояснити, що являє собою система форм індикатива, якщо не брати до уваги двовимірну будову системи : по горизонталі (форми минулого, теперішнього і майбутнього часів) та по вертикалі (рівні інциденції та декаденції). Таким чином, Г. Гійом виділяє 10 часів індикатива: 2 епохи x 2 форми (avec *est*, avec *est*) x 2 вида (*tensif / extensif*) + 2 форми презенса (*j'aime, j'ai aimé*) [1, с. 185].

В теорії Г. Гійома, претерит означає процес завершеності дії в минулому в момент інциденції; системне значення цієї форми зводиться до позначення глобальної дії: *Il la regarda longtemps, cherchant un mot, un geste* (В. Clavel). Імперфект означає дію, що переходить з інциденції в декаденцію; його системне значення передає подвійне представлення, адже містить в собі і здійснення і здійсненність дії: *Quantin sentait renaître son angoisse* (В. Clavel). Гіпотетичні форми часу традиційна граматики розглядає як окремий дієслівний спосіб, тоді як Г. Гійом подає їх як часові форми індикатива. Гіпотетичний майбутній час (*conditionnel*) – це майбутній час, який спирається на минулий, оскільки максимум гіпотетичності збігається з частинкою *est*: *Il y enlèverait son chapeau et le tiendrait caché derrière son dos* (В. Clavel).

Отже, теоретична концепція індикатива Г. Гійома, яка базується на аналізі системної будови мови, розкриває більш адекватно проблему часів цього способу, ніж це робить традиційна граматики.

Список літератури

1. Гийом Г. Принципы теоретической лингвистики / Гюстав Гийом. – М.: Прогрес, 1992. – 224 с.
2. Гак В.Г. Теоретическая грамматика французского языка. Морфология / Владимир Григорьевич Гак. – М.: Высш. шк., 1986. – 312 с.

Інтернаціональна лексика англійського походження в сучасній українській мові

На сьогоднішній день спостерігається поява особливого шару інтернаціональної лексики англійського походження, що пояснюється престижністю англійської мови та її глобальним статусом у світі. Основну масу інтернаціональних елементів англійського походження становлять кореневі морфеми, що проникають в світові мови і які володіють здатністю комбінуватися з національними афіксами. Найчастіше зустрічаються такі слова, як *bank, business, consult, design, disk, drive, hit, man, market, media, net, style, test* [1].

Лексика будь-якої мови постійно поповнюється, збагачується та відновлюється. Деякі слова зникають, інші, навпаки, з'являються, а носії мови активно їх використовують. Присутність інтернаціоналізмів значно полегшує спілкування між носіями різних мов, а також:

- а) сприяє повсякденній комунікації;
- б) має широке застосування у вивченні та викладанні іноземних мов;
- в) передає інформацію стосовно культурно-історичних контактів між різними народами;
- г) робить вагомий внесок у дискусії стосовно іншомовних запозичень.

Зокрема, під інтернаціоналізмами розуміються лексичні одиниці, що функціонують у кількох (не менш ніж у трьох) світових мовах, близькі по звуковій, графічній і семантичній формі, що є наслідком мовного контакту та виражають загальні для багатьох культур поняття з галузей науки, техніки, бізнесу, політики, мистецтва, засобів комунікації [2, с.9].

Інтернаціоналізми розповсюдились на великих географічних територіях унаслідок мовного втілення спільних понять сучасної науки, культури, техніки, політики. Вони поки що відіграють незначну роль у подоланні мовних бар'єрів, проте їх поширення полегшує процес міжнародного використання інформації.

У сучасній українській мові з'явилась велика кількість інтернаціональної лексики англійського походження внаслідок пріоритетної позиції англійської мови як глобальної мови. Можна відзначити й проникнення інтернаціоналізмів у всі сфери людської мовної діяльності. Англійська мова забезпечує міжнародне спілкування й сприяє об'єднанню світового співтовариства, особливо у сферах науки й техніки.

На жаль, довгий час українська наукова мова засвоювала нові інтернаціоналізми тільки через посередництво російської мови. Дискусій про національні відповідники міжнародних термінів наразі не ведуть [3, с.29].

Проблема перекладу інтернаціональної лексики на сьогоднішній день одна з найактуальніших, але, на жаль, вона не так багато вивчалася. "Фальшиві друзі перекладача" вводять в оману не тільки перекладачів-початківців, але і досвідчених майстрів (*accurate* – *правильний, точний*; *artist* – *художник*; *work* – *робота, works* – *завод*) [1]. Перекладачеві доводиться остерігатися не тільки численних псевдоінтернаціоналізмів, але і складнощів, які можуть виникнути при виборі між збереженням інтернаціональної форми і вибором однокореневого еквівалента рідної або іноземної мови [4].

Отже, інтернаціоналізми в сучасній українській мові виконують комунікативну функцію. Вони беруть участь у словотворчих процесах і тим самим збагачують словниковий фонд української мови.

Список літератури

1. Gorlach M. Dictionary of European Anglicisms. – 2001. – 340 p.
2. Ридарева А.Е. Прагмалінгвістичний аспект інтернаціональної лексики: (на матеріалі англ. м.) // Волгоградський державний університет: [сайт]. - Волгоград, [2002]. - URL: <http://www.volsu.ru>.
3. Пілецький В. Мовна специфіка українського терміна // Вісн. Нац. ун-ту "Львівська політехніка". - 2005. - № 538: Проблеми української термінології. - С.25-32.
4. Шилоносова А.А. Переклад інтернаціональної лексики. // URL: http://ttech.pstu.ac.ru/mnp04/mnp04/s6/6_3.rtf.

Синтаксичні засоби передачі часу

Час, який відіграє важливу роль у сприйнятті твору, – основна форма існування матерії, невід'ємна характеристика реальності, і як така абсолютно незалежна від людини. Але з іншого боку, як і решта факторів об'єктивної дійсності, він відображається у свідомості, а отже, і в мові людини. Отже, час – це система хронологічних відношень, художньо використана у творі [2, 159]. Поруч із безпосереднім хронологічним узгодженням зображених подій художній час охоплює і комплекс понять, знаків та символів із часовим значенням, відбитих у мисленні й мові актуалізованих факторів свідомості автора та читача.

Художній час у тексті виступає як діалектична єдність кінцевого й нескінченного. У нескінченному потоці часу виділяється одна подія або їхній ланцюг, початок і кінець їх звичайно фіксуються. Фінал же добутку - сигнал того, що часовий відрізок, представлений читачеві, завершився, але час триває й за його межами. Перетвориться в художньому тексті й така властивість добутків реального часу, як упорядкованість [1].

Художній час являє собою єдність часткового й загального. Як прояв часткового воно має риси індивідуального часу й характеризується початком і кінцем. Як відбиття безмежного світу воно характеризується нескінченністю тимчасового потоку. Як єдність дискретного й безперервного, закінченого і нескінченного може виступати й як окремо взята тимчасова ситуація художнього тексту [3, 167].

Для організації художнього твору принципово значущі є такі характеристики художнього часу, як тривалість / стислість зображеної події, однорідність / неоднорідність ситуацій, зв'язку часу з предметно-подійним наповненням (його заповнювання / незаповненість, «порожнеча»). По цих параметрах можуть протиставлятися як добутку, так і фрагменти тексту в них, що утворюють певні тимчасові блоки.

Субстанціальна темпоральна синтаксема може поєднуватися з дефініційними синтаксемами, що виражені, наприклад,

вказівнам займенником ("*I am going for a drive **that day** with Uncle Swithin," she answered [4, 262]; For the hundredth time **that month** he turned over this problem. [4, 675]) і якісними синтаксемами, представлених прикметником ("*It's a **fine day**—er—for the time of year."* [4, 92]; *The Bible was, indeed, a great resource, and on very **fine Sundays** there was church in the morning [4, 47]; When she was left alone again, a frown, like a cloud presaging a **rainy morrow**, crossed her face [4, 49].);**

Кваліфікативним темпоральним синтаксемам не притаманна така ж риса. Вони, навпаки, часто можуть використовуватись з елементами, що позначають ступінь ознаки, такими як, наприклад, *very, too, rather, so: very early, too early, rather early, so early ('**Rather late** in the day to ask for that!' But again he checked himself [4, 647]; It was **too late** now [4, 546].; And it so happened that she was dining that **very evening** at Timothy's, where she went sometimes to 'cheer the old things up,' [4, 84]);*

На відміну від субстанціальних і кваліфікативних синтаксем, для процесуальної темпоральної синтаксеми характерне вживання з агентивною (...*after **his** extraordinary two years' silence, to write a letter to his Board [4, 364].; in those first weeks after **her** grandfather's death [4, 284]), а також об'єктною (*after returning the **book***) синтаксемами.*

Таким чином, темпоральні синтаксеми, що належать до різних категорій, окрім розбіжностей у змісті, мають формальні розбіжності у використанні з різними лексичними одиницями.

Список літератури

1. Булах Т. І. Категорії часу і простору в поезії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://pinchukfund.org/works/2007/189.doc> – Заголовок з екрана.
2. Гнатковська О. Темпоральна локалізація я-адресата в художньому дискурсі / Олена Гнатковська // Науковий вісник Чернів. ун-ту. – Чернівці, 2005. – Вип. 196. – С. 158-166.
3. Голосова Т.М. Категориальная ситуация времени как элемент категории текста / Т.М. Голосова // Лінгвістичні студії. Вип. 2. – Черкаси: Сіяч, 1997. – С. 166-173.
4. Galsworthy J. The Forsyte Saga. – Oxford: OUP, 2008. – 724 p.

Яна Савчук

Науковий керівник – доц. Суродейкіна Т.В.

Морфологічні характеристики термінів “Film Production” в англійській мові

Термін – це слово чи словосполучення для вираження понять і позначення предметів, яке володіє, завдяки наявності у нього суворості і точної дефініції, чіткими семантичними кордонами і тому однозначне в межах відповідної системи [2, с. 33].

Метою статті є дослідження морфологічних характеристик у термінах системи “Film production” на основі глосарію обсягом 573 одиниці.

Терміни можуть бути утворені зміною значення слів літературної мови [3, с. 68], але до основних способів утворення термінів належать: зміна або переосмислення значення, морфологічний спосіб, синтаксичний спосіб, аббревіація, запозичення та калькування іншомовних термінів. Для термінологічних словотворчих процесів характерні такі ж самі принципи, що й для загальноживаної лексики, визначає В. В. Виноградов [1, с. 126].

В умовах науково-технічного розвитку утворення словосполучень стає одним із головних джерел виникнення термінів [4, с. 22 – 23]. Вищезгадане знаходить відображення у кількісній перевазі словосполучень та збільшенні їх довжини.

Широковживані в англійській мові суфікси: 1) -ing, -ment виражають головне процесуальне значення: *casting, blacklisting, letterboxing, looping* (17 одиниць, 16%); 2) -er, використовується для утворення термінів, що означають: спеціалістів: *driver, writer, trainer* (28 одиниць, 27%), механізми та прилади: *cliff-hanger, trailer* (6 одиниць, 6%); 3) -ion, -ty, -ation, -ance, виражають головним чином абстрактні поняття, процеси, дії, стан, якості [4, с. 23]. Наприклад: *option; colonization, claymation, pixelization; equity; advance* (15 одиниць, 15%); 4) -al виражає дію (кінцевий результат) *spherical, serial, festival* (3 одиниці, 3 %); 5) -ist виражає кваліфікаційність: *hairstylist, lyricist* (4 одиниці, 4%); 6) -or надає значення орудійності: *director, distributor, creator* (16 одиниць, 16%); 7) інші, рідше вживані суфікси утворюють

13 одиниць (12%). Таким чином, афіксальне словотворення відображає в структурі терміна його категоріальну належність.

Даний глосарій налічує 85 аббревіатур. Способи аббревіації є засобами компресії (зменшення обсягу написаного без шкоди для його змісту) існуючих терміносполучень, незручних у вживанні. Прикладами можуть слугувати такі назви: *Motion Picture Association of America* → *MPAA*; *Network for the Promotion of Asian Cinema* → *NETPAC*.

Назви різних асоціацій, об'єднань, гільдій формують аббревіатури (*Producer's Guild of America* → *PGA*; *Screen Actors Guild* → *SAG*). Жвава атмосфера на виробництві сприяла утворенню скорочень-аббревіатур з найменувань професій, назви яких склалися з двох та більше слів, наприклад: *Production Manager* → *PM*; *Unit Production Manager* → *UPM*. Аббревіатури, пов'язані з назвами процесів виготовлення на студіях, наприклад: *no good* → *NG*, *NTSC (kind of standard)*.

В процесі дослідження зроблено висновок, що в даному семантичному полі переважають похідні слова, які складають 45% від усього досліджуваного матеріалу. Друге місце займають словосполучення (44%), здебільшого утворені назвами різних асоціацій, об'єднань, гільдій тощо. Серед похідних слів домінують терміни, утворені способом аббревіації (15%), слова які утворилися шляхом суфіксації складають 12%. Третє місце посіли прості терміни галузі "Film production" (11%).

Список літератури:

1. Виноградов В. В. Лексикология и лексикография / В. В. Виноградов. – М. : Наука, 1977. – 312 с.
2. Глушко М. М. Функциональный стиль общественного языка и методы его исследования / М. М. Глушко. – М. : Наука, 1974. – 252 с.
3. Дрозд О. М. До питання розвитку терміносистем / О. М. Дрозд, Р. В. Іваницький // Вісник ЧНУ / Наук. ред. В. В. Левицький. – Вип. 2. – Чернівці : ЧДУ, 1996. – С. 67 – 72. – (Германські мови).
4. Письмиченко А. М. Контрастивний аналіз морфологічної та синтаксичної структури термінів англійської і російської мов / А. М. Письмиченко // Республіканський міжвідомчий науковий збірник / Наук. ред. Б. М. Задорожний. – Вип. 84. – Х.: Веселка, 1986. – С. 21 – 24.

Христина Саган

Науковий керівник – асист. Сопилюк Н. М.

**Про прийоми відтворення ксенізмів
у французько-українському перекладі
(на матеріалі роману Фредеріка Бегбедера “*Windows on
the World*”)**

Починаючи з XVIII ст. слова англійського походження активно проникають у словниковий склад французької мови й змінюють її лексичну структуру.

Нині науково-технічний прогрес, в якому провідну роль відіграють США і Велика Британія, значно підвищив статус англійської мови як світової, що й зумовило поширення англіцизмів у різних мовах.

Наявність запозичених одиниць у художньому тексті дещо ускладнює завдання перекладача, спрямоване на адекватне відтворення першотвору з урахуванням функціонування та ролі усіх запозичених елементів.

У запропонованій розвідці маємо на меті виявити способи відтворення англіцизмів у французько-українському перекладі.

Аналіз роману Фредеріка Бегбеде “*Windows on the World*” засвідчив його насиченість ксенізмами. Ксенізми, що складають 60,6 % від усіх повних запозичень, – це лексичні одиниці, що описують реалії англомовного світу. Всього було виявлено 160 ксенізмів.

У результаті зіставлення оригіналу з його перекладом помічено, що ксенізми перекладені такими способами:

1. Транскрибування. За результатами дослідження це найбільш поширений спосіб відтворення ксенізмів, що складає 40,6 % від решти способів: *hamburger* – гамбургер; *snob* – сноб; *zapping* – заппінг; *pop-corn* – поп-корн.

2. Традиційні відповідники. У нашому випадку такий прийом складає приблизно 39,4 % від усіх способів їхньої передачі: *breakfast* – сніданок; *cartoon* – мультик; *kid* – дитина; *scoop* – сенсація.

3. Перенесення графічної форми вихідної одиниці (14,2 %):

match – match; driver – driver; coca-cola – coca-cola; baby – baby. Такий прийом відтворення ксенізмів характерний для найбільш вживаних англіцизмів.

4. Калькування (2, 6 %): water-polo – водне поло; milkshake – молочний коктейль; cheese-cake – сирний пиріг; string-club – стрип-клуб.

5. Описовий переклад (1, 9 %): rush – загальний квапливий потік відвідувачів; box – відгороджений столик; cargos – шляхи вантажних кораблів. До описового перекладу вдаються для передачі тих ксенізмів, які не мають в українській мові еквівалентних відповідників, а їхнє транскрибування може бути не зовсім зрозуміле для реципієнтів перекладу.

6. Транскрибування із додаванням пояснювальних елементів (1, 3 %): badge – бедж перепустка; string – трусики-стрірки.

Таким чином, можна зробити висновок, що основними прийомами відтворення ксенізмів є транскрибування, традиційні відповідники, перенесення графічної форми вихідної одиниці, калькування, описовий переклад та транскрибування з додаванням пояснювальних елементів.

Список літератури:

1. Beigbeder F. Windows on the world [roman] / Frédéric Beigbeder. – P.: Gamillard, 2005. – 374 с.
2. Бегбеде Ф Windows on the world / перекл. з фр. Р. Мардер і О. Ногіна. – Х.: Фоліо, 2006. – 285 с.

Андрій Саранчук

Науковий керівник – доц. Мусурівська О.В.

Теоретика досліджень національних картин світу

Сучасний етап вивчення мовної свідомості, вербального образу світу пов'язаний з антропоцентризмом у мовознавстві, зі студіями в межах тріади “мова-нація-культура” [1, с. 4].

Центральним об'єктом різноманітних досліджень стає вербальний образ світу, який існує у свідомості носіїв певної культури. Він також розглядається як один з ключових компонентів культури етносу.

Дослідники по-різному підходять до опису та класифікації картин світу та їх складових. Наукову картину світу, як правило, протиставляють наївній або міфологічній картині світу. Розглядають також картини світу певних етносів та окремих індивідів.

На основі розмежування мислення і мови як двох самостійних але взаємопов'язаних феноменів лінгвісти розрізняють дві картини світу – концептуальну та мовну. Концептуальна картина світу розглядається як більш широке поняття і є основою для формування мовної картини світу. Концептуальна картина світу пов'язана з сукупністю знань про світ і тотожна концептосфері етносу. Мовна картина світу, в свою чергу, створюється в процесі номінації, а її ключовим елементом є слово. Саме мовний образ світу виступає як засіб експлікації знань, що створюють концептуальну картину світу. У мовній картині світу знаходять відображення наукові, до-наукові і примітивні знання, вона важлива складова національної культури. Концептуальна та мовна картина світу змінюються в часі. Проявами змін у світосприйнятті етносу є в першу чергу архаїзація і неологізація лексики.

Мовна модель завжди є певною інтерпретацією навколишнього світу. Така картина світу, як і мова взагалі, може бути охарактеризована як явище складне і багатовимірне, адже вона включає не лише мовну систему, її одиниці й співвідношення, а й особливості їх використання. Ці особливості зумовлюються багатьма різноманітними чинниками, серед яких такі фактори, як уявлення про світ і систему виражених у мові цінностей, що є

властивими як цілому народу, так і окремим представникам різних культур [2, с. 160]. Дослідження мовних картин світу, які проводились на матеріалі різних мов протягом останнього десятиріччя та когнітивні дослідження мов, дозволяють чіткіше визначити структуру і складові мовних картин світу

У мовних картинах світу знаходять відображення уявлення, вірування, стереотипи, концепти, поняття, які є складовими концептуальної картини (концептосфери) етносу. Деякі концепти є універсальними, але вони можуть отримувати національно-специфічні особливості під впливом національного менталітету, що і відображається відповідними мовами. Отже, мова демонструє розбіжності у світогляді та національних менталітетах. Найбільш помітним випадком розбіжностей між картинами світу є лакуни, які сигналізують про наявність певних понять у концептосфері одного етносу та їх відсутність у інших. Лакуни засвідчують існування національних рис у світосприйнятті і категоризації світу різними етносами.

Отже, реконструювання національних концептосфер дає можливість поелементного зіставлення концептів як у межах однієї культури, так і концептів, що належать різним культурам, це є засобом виявлення специфіки у членуванні досвіду певною етнолінгвості.

Список літератури

1. Городецька О.В. Національно-марковані концепти в британській мовній картині світу ХХ століття : автореф. канд. філол. наук: 10.02.04 / О. В. Городецька; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2003. – 21 с.
2. Нідзельська Ю.М. Концепт як відображення універсального та етноспецифічного у свідомості етноса / Ю.М. Нідзельська. // Вісник Житомирського державного університету. – Випуск 45. Філологічні науки. – Житомир, 2009. – С. 160-162.

Зоряна Сирова

Наук. керівник – асист. Гузак А.М.

**Гендерні особливості вживання синтаксичних засобів
у англомовному дискурсі**

(на основі промов Тоні Блера та Хілері Клінтон)

Дискурс є потужним інструментом впливу на масову свідомість [2, с. 1]. Це, образно кажучи, життя тексту в нашій свідомості, це накладання інформації, яку ми отримуємо з цього тексту, і нашого знання про обставини [3, с. 13].

Відомо, що основна функція мови – передання інформації. А особливістю політичного дискурсу є використання певних формальних засобів, коли звичні елементи мови отримують незвичну інтерпретацію [2, с.3]. Справді, на нашу свідомість діє багато різних факторів, які ми не помічаємо і у своїх вчинках часто ми користуємося стереотипними гендерними уявленнями.

Уперше термін «гендер» у науку ввів Р. Столлер. Відомими дослідниками процесу структурування гендерних стереотипів є: Е. Маккобі, К. Джеклін, Симона де Бовуар, Бетті Фрідан, Джудіт Батлер, Люсі Ірігерей, Кейт Міллет, Германі Грір [1, с.18].

Дана тема є однією з найбільш актуальних, оскільки охоплює потужний соціальний рух. Об'єкт дослідження - вербальна поведінка політичних діячів, зокрема аспект гендерної маркованості. Стаття присвячена вивченню особливостей промов англомовних політиків під гендерним кутом зору. Предметом дослідження виступає політичний дискурс як джерело гендерних стереотипів. Мета роботи – розкриття мовних засобів впливу та вагомості категорії гендеру у вживанні лексико-стилістичних засобів у промовах англійських та американських політиків. У дослідженні використовується метод контент-аналізу, об'єктом якого слугують 5 промов Тоні Блера і 5 промов Хілері Клінтон. Проаналізовано синтактико-стилістичні показники прагматичної спрямованості їх риторики.

Виразальним засобом риторики Хілері Клінтон є перерахування (enumeration).

Women should have the right to make their own choices about what they wear, how they worship, the jobs they do, the causes they support [5].

На відміну від Хілері Клінтон, у Тоні Блера значно менше перелічень (35 і 16 відповідно), але його промови не обходяться без риторичних запитань : *How do we live together?* [4]

Тексти промов Хілері Клінтон містять чималу кількість відокремлень (56), Блер також їх використовує, але менше (20): *It's not only the right thing to do – and I see some heads nodding – because you've seen the differences in the lives around you* [5].

Мовлення Хілері Клінтон насичене повторами (45) з переважанням анафори більшою мірою, ніж у Тоні Блера (18). У нього переважають прості речення і часто еліптичні та номінативні: *A great country. Wonderful history.* [4], а у неї, навпаки, - складно-підрядні. До того ж у текстах промов Хілері можна простежити частіше безсполучниковість (asyndeton), а у Тоні Блера, навпаки, багатосполучниковість (polysyndeton).

Дані результати засвідчують, що жінкам властива більш образна мова і використання різноманітних синтаксичних засобів для досягнення комунікативно-прагматичної мети, а чоловікам – відповідно менш стилістично забарвлена. Виділення та комплексний аналіз гендерних особливостей промов політичних діячів є головним завданням наших подальших досліджень.

Список літератури

1. Емірсуїнова Г.І. Лексикон сучасного фемінізму (на матеріалі англійської мови) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.04 «Сучасні гендерні дослідження» / Г.І. Емірсуїнова. – К., 2003. – 18с.

2. Петренко І.І. Політичний дискурс: зміст, особливості, функції/ І.І. Петренко – [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://archive.nbu.gov.ua/portal/natural/vknu/FP/2010_100/p_054_057.pdf - Заголовок з екрана.

3. Серажим К. Дискурс як соціолінгвальне явище: методологія, архітектоніка, варіативність: [на матеріалах суч. газетн.публіцистики]: монографія / Катерина Серажим. — К., 2002. – 392 с.

4. Public Diplomacy [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://uscpublicdiplomacy.org/index.php/resources/speeches_transcripts/ - Заголовок з екрану.

5. U.S. Department of State [електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.state.gov/secretary/rm/2012/03/185604.htm> - Заголовок з екрана.

Лілія Сірадчук

Науковий керівник – доц. Суродейкіна Т.В.

Гіперо-гіпонімічні відношення у лексико-семантичній системі “JOB” в англійській мові

Гіперо-гіпонімічні відношення – це родо-видові відношення в лексико-семантичній системі. Родові слова називають гіперонімами, а видові – гіпонімами. Питаннями гіпонімії займалися Б. М. Головін, Т. Л. Канделакі, Р. Ю. Кобрін, І. М. Кочан, М. П. Кочерган, Д. С. Лотте, Г. П. Мацько, Л. О. Новіков, Т. І. Панько.

На думку М. П. Кочергана, „гіпонімія – це найбільш фундаментальні парадигматичні відношення, за допомогою яких структурується словниковий склад мови. На основі гіпонімії лексичні одиниці об’єднуються в тематичні й лексико-семантичні групи і поля. Саме тому, що панівними в лексико-семантичній системі є родо-видові відношення, превалюючим типом опозицій тут є інклюзивні, тобто відношення слабкого й сильного члена. Це надає лексико-семантичній системі домінантно-підпорядкованої впорядкованості” [1, с. 265].

Гіперо-гіпонімічні відношення між термінами ЛСП “JOB” виникають двома шляхами: внаслідок розвитку синтагмозначень гіперонімів; актуалізацією парадигматичних значень.

У першому випадку „гіпоніми мають стійкий експліцитний характер, вони ілюструють з’єднання попередньо розчленованих образів сприйняття в певні семантичні сутності, що відтворюють зміст видового поняття, і тим самим формують семантику гіпоніма”. Оскільки для найменування нового значення “JOB”, тобто видового поняття, одного тільки родового терміна недостатньо, номінація відбувається завдяки актуалізації мовною одиницею її синтагматичних властивостей – з опорою на значення лексичного конкретизатора. Співгіпоніми з формально-вираженими відношеннями за структурою можуть бути атрибутивними словосполученнями [3, с. 192]: *correspondent — personal correspondent, special correspondent, non-staff correspondent..*

Гіперо-гіпонімічні відношення, утворені через актуалізацію парадигматичних значень, мають імпліцитний характер і лише семантичне вираження: *journalist — commentator, reviewer, correspondent, reporter*.

Д. С. Лотте виділяє такі основні правила поділу понять, які перебувають у родо-видових відношеннях: 1) підстава поділу (ознака, за якою відбувається поділ обсягу поняття) повинна лишатися однією й тією самою під час утворення будь-якого видового поняття; 2) обсяги видових понять повинні вичерпувати обсяг родового поняття [2, с. 29].

Гіперо-гіпонімія близька до синонімії. Її називають **квазісинонімією**, але на відміну від синонімії, в гіперо-гіпонімії можлива тільки одностороння заміна – заміна гіпоніма на гіперонім. Наприклад: *He earned some coins. → He earned some money*. Значення гіпоніма є складнішим, ніж значення гіпероніма, а представлений ним клас предметів – вузчим. Гіпоніми включають у себе зміст гіпероніма і протиставляються один одному певними семами.

В межах явища гіпонімії розрізняються формально-семантичні та власне-семантичні зв'язки. Власне-семантичним гіпонімічним відношенням властива лише семантична близькість: *negotiator – broker, dealer; client – customer, purchaser*. Формально-семантичним гіпонімічним опозиціям притаманне існування спільних елементів як у семах, так і в лексемах: *manager – office manager*.

Проведене дослідження дає можливість зробити висновок про те, що визначення гіперо-гіпонімічних відношень перебуває на початковій стадії, проте стає зрозуміло, що в ЛСП “JOB” гіпонімічні парадигми логічно уgruntовані взаємодією між родо-видовими поняттями та частиною й цілим.

Список літератури

1. Кочерган М.П. Загальне мовознавство: підруч. / М.П. Кочерган. – Київ : Академія, 2006. – 450 с.
2. Лотте Д.С. Основы построения научно-технической терминологии / Д.С. Лотте. – М.: Изд-Во МГУ, 1961. – 182 с.
3. Панько Т. І. Українське термінознавство: підруч. / Т. І. Панько. – Л.: Світ, 1994. – 216 с.

Людмила Скіба

Науковий керівник – доц. Архелюк В.В.

Вставні слова як засоби вираження емоцій у романі

В. Грума «Форрест Гамп»

Будучи однією з найскладніших систем, емоційна система людини вимагає багатоаспектного вивчення, в тому числі й лінгвістичного. Емоції являють собою складний продукт духовної і пізнавальної діяльності людини. Вивчення способів їх відображення в мові і відбиття прийнятих в даному мовному співтоваристві уявлень про позитивність/заперечність емоцій набуває значущості з точки зору розробки лінгвістичних методів емоційності.

У науковій літературі емоційність розглядають як одну з форм відображення та оцінки об'єктивної дійсності, іншими словами, емоції – це особлива своєрідна форма пізнання і розуміння дійсності. Емоції – це багатогранні явища, які охоплюють усе життя і діяльність людини й широко відображені засобами мови [2, с. 35].

Мета нашого дослідження полягає в аналізі засобів вираження емоцій, а саме, вставних слів у романі Вінстона Грума «Форрест Гамп».

Актуальність статті полягає у тому, що об'єкт дослідження відповідає сучасним лінгвістичним питанням, пов'язаним з вивченням проблеми вираження емоцій у мові та мовленні. Ми провели систематизацію й аналіз мовних засобів у творі Вінстона Грума «Форрест Гамп» для того, щоб виокремити лексичні засоби передачі емоцій.

Мовленнева експресія – ознака тексту, що передає смисл зі збільшеною інтенсивністю та виражає внутрішній стан мовця. У результаті, суттєво підсилюється емоційне або логічне навантаження висловлювання. Саме мовні одиниці, «основною функцією яких є експресія, тобто підсилення впливу за рахунок образності, емоційності, тощо», у першу чергу, передають емоційний стан автора, його ставлення до представлених осіб, подій, фактів та доносять задану ним емоційну напруженість до читача. Доведено, що емоційна складова висловлювання

допомагає передати почуття та експресивно підсилює виразність [1, с. 41].

Як індикатори емоцій в художніх текстах виступають одиниці, які безпосередньо не називають і не виражають емоцію, але подають її шляхом опису.

Автори часто використовують вставні слова і конструкції в якості індикаторів емоцій у своїх творах. Ці напівфункціональні одиниці в текстах мають потужний комунікативний потенціал, і хоча вони є синтаксично ізольованими, у смисловому відношенні – пов'язані з широким мовленнєвим контекстом.

Вставні слова, словосполучення, речення, за допомогою яких здійснюється модальна та емоційно-експресивна оцінка повідомлення, викладеного у тому чи іншому тексті, одночасно є його семантичним і формальним засобом зв'язку.

Вставні конструкції виконують такі функції у тексті:

- Модальну;
e.g. *I mean, I think I see what he is getting at, but there is sentences an words that I cannot figger out* [3, p. 45].
- Логічного оформлення речення;
e.g. *First off, they are neat an clean an very polite. Second, they are not trying to murder me* [3, p. 79].
- Пояснення, уточнення, конкретизації;
e.g. *It is something I simply cannot understand — why in hell is we doin all this, anyway?* [3, p. 104].

Таким чином, нам вдалося встановити, які вставні конструкції використовує В. Грум у романі «Форрест Гамп» для вираження емоційності та які функції ці конструкції виконують у тексті.

Список літератури

1. Гальперин И. Р. Текст как объект лингвистического исследования / И. Р. Гальперин. – Изд. 6-е. – М. : УРСР Эдиториал, 2008. – 144 с.
2. Шаховский В. И. Эмоции – мысли в художественной коммуникации / В.И. Шаховский // Языковая личность : социолингвистические и эмотивные аспекты. – Волгоград-Саратов, 1998. – 93 с.
3. Winston Groom. Forrest Gump: a novel. – New York, NY: Pocket Books, 1994. – 245 p.

Інна Скокова

Науковий керівник – асист. Кушнір Т. Ю.

Переклад відхилень від літературної норми

Дослідження розглядає вивчення перекладу відхилень від літературної норми, визначення основних труднощів, що виникають при перекладі нестандартної лексики англійської мови українською. Стосовно перекладу нестандартних одиниць англійської мови виконання цих завдань виявляється особливо складним, тому що факти використання сленгізмів та жаргонізмів у мовленні викликають різне відношення залежно від конкретної мовленнєвої ситуації, а на рівні мови, поза контекстом, і в теоретичних дослідженнях, і в лексикографічних працях нестандартна лексика оцінюється як пласт, який перебуває за межами літературної мови і містить: сленгізми, жаргонізми, вульгаризми тощо.

Літературна норма – це прийняті в суспільно-мовній практиці правила слововживання, використання граматичних і стилістичних мовних засобів. Незважаючи на свою принципову рухливість і мінливість, норма гранично обережно відкриває свої кордони для інновацій, залишаючи їх до певного часу на периферії мови. Переконливо і просто сказав про це А.М. Пешковський: “Нормою визнається те, що було, і зокрема те, що є, але аж ніяк не те, що буде” [1, с. 5].

Проблема перекладу відхилень від літературної норми є однією з найбільш спірних в перекладознавстві. У науковій літературі представлено низку протилежних думок про те, що вважати літературною нормою та її відхиленням (Я. І. Рецкер, А. В. Федоров, С. І. Виноградов). С. Влахов і В. Флорін ввели термін “відхилення від літературної норми” [1, с. 9].

“Територіальні” відхилення (діалектизми) передаються зазвичай засобами зниженого стилю, просторіччям, однак ніколи — діалектами мови перекладу. Діалекти і говори, що функціонують у межах США, як і територіальні варіанти основної мови (англо-китайський, французько-креольський), що характеризуються фонетичними спотвореннями і змішаної з місцевими сло-

вами лексикою, успішно переводять ламаною промовою, наприклад:

“Jeff Peters as a personal magnet”-“Джефф Пітерс як персональний магніт” “Boss, says he. Doc Hoskins am done gone twenty miles in de country to see some sick persons. He's de only doctor in de town, and Massa Banks am powerful bad off. He sent me to ax you to please, suh, come.” – Ах, пане, - каже дядько Том, - доктор Хоскінс виїхав з міста за двадцять миль, в село, його викликали до хворого ... Він єдиний лікар на все місто, а суддя Бенкса дуже хвора ... Він послав мене до вас. Будь-ласка, прийдіть, він дуже, дуже просить.

“A municipal report”-“Місто без пригод” *This Negro stood by a carriage ... "Step right in, suh; ain't a speck of dust in it - jus 'got back from a funeral, suh."* Негр стояв біля карети ... - Будь ласка, сер. Карета чиста, ні пилінки немає. Прямо з похорону, сер.

“The whirligig of life” - “Коловороті життя”

“A divo'ce,” repeated Ransie, with a solemn Dod. “We-all can't git along together nohow. It's lonesome enough fur to live in the mount'ins when a man and a woman keers fur one another. ” - Розлучитися, - повторив Ренс, підкріплюючи свої слова урочистим кивком. - Ми, от не можемо ужитися, хоч ти трісни! У горах то у нас глушина - самотньо, стало бути, жити. Ну, коли чоловік або, наприклад, дружина намагаються одне для одного - ще куди не йшло [2].

Отже, до діалектизмів та інших відхилень від літературної норми можна підібрати відповідники в мові перекладу, навіть беручи до уваги часовий чинник, оскільки словниковий склад цих груп схильний до частих змін. При цьому функціональні аналоги перекладних одиниць повинні бути позбавлені національного забарвлення мови перекладу.

Список літератури

1. Комиссаров В. Н. Теория перевода (лингвистические аспекты) / В. Н. Комиссаров. — М. : Высш. шк., 1990. — 224 с.
2. Влахов С.. Непереводимое в переводе / С. Влахов, С. Флорин. — М. : Высшая школа, 1986. — 416 с.

Леся Скорейко

Науковий керівник – асист. Семенюк Л.В.

Стилістичні особливості газетного стилю

В умовах постійного зростання потреби суспільства в отриманні інформації особливої актуальності набуває питання дослідження публіцистичних текстів як джерела актуальної, релевантної інформації. Під публіцистичним дискурсом розуміємо інституціоналізовану мовленнєвомисленнєву діяльність, яка здійснюється в межах друкованих засобів масової інформації та має два плани: лінгвальний та лінгвокогнітивний, які реалізуються в основній формі організації та продукції цієї діяльності – тексті. Актуальність дослідження саме публіцистичного стилю зумовлюється необхідністю вивчення мови газети як одного із основних засобів масової комунікації [2, с.4].

Публіцистичний стиль покликаний інформувати та переконувати, формувати настрої в суспільстві та впливати на свідомість населення. Реалізується публіцистичний стиль через засоби масової інформації (ЗМІ), до яких відносять радіо, телебачення, а також друковані ЗМІ, тобто періодичні видання. В даній статті розглядатимуться друковані ЗМІ.

Мова газети має свої характеристики: оцінність, загальнодоступність, комунікативна загальнозначимість, експресивність, стандартизованість [3, с. 279]. Специфіка публіцистичного тексту полягає в тому, що його основною функцією є забезпечення інформацією, яка як подається, так і відбирається в такий спосіб, щоб вплинути на свідомість читача і створити позитивний чи негативний образ того, про що повідомляється. Вплив здійснюється за певними законами. Для досягнення мети існують різні засоби, зокрема використання лексико-стилістичних особливостей мови.

На сучасному етапі розвитку англійської мови спостерігається тенденція до використання великої кількості спеціальної та розмовної лексики, а також неологізмів та інших мовних засобів у друкованих виданнях. Розмовні одиниці можуть як привернути увагу, так і дати інформацію за допомогою мінімуму мовних

засобів. Вони володіють високим рівнем експресивності, їхня присутність поживляє текст.

До розмовної лексики належить загальновідома та загальноживана лексика, а також спеціальна розмовна лексика, що використовується певними групами населення: жаргонізми, професіоналізми, варваризми, сленг.

Найчастіше в англійському газетному дискурсі з'являються метафори.

– ...send signals to all evil doers in the country that *their days are numbered*;

– For a decade now it has been a *harvest of violent protests*...

– As with previous crisis in the state, the government has promised to *get to the root of the matter*.

Персоніфікація досить часто використовуються в публіцистичних текстах для подачі достовірної та детальної інформації про певні явища, події, факти.

– It will naturally disappear when the *circumstances that gave birth* to it cease to exist

– ...*the world wakes up* to the news of carnage in Jos with its usual casualties and...

– *Weapons are paraded* by triumphant security operatives in a glare of publicity.

Зафіксовано і кілька випадків вживань порівняння:

– In short, they behave *as if they are laws unto themselves*

– *Like a love story turned awry*, Jos has metamorphosed from a tourist haven to a nightmare.

Існують й багато інших засобів виразності публіцистичного тексту, наприклад, вживання інтернаціоналізмів та запозичень, скорочених слів, метонімії тощо.

Список літератури

1. Микитюк І.М. Introduction to Literary Discourse / Вступ до літературного дискурсу: Навчальний посібник / Укл. В.В. Михайленко, І.М. Микитюк. — Чернівці: Рута, 2003. — 120с.
2. Петрова Н.В. Текст и дискурс / Н. В. Петрова // Вопросы языкознания. — М.: 2003. — № 6. — С. 123—130.
3. Шадчина А.С. Лінгвістичний аналіз у парадигмі термінів “текст” та “дискурс”/ А. С. Шадчина // Науковий Вісник кафедри ЮНЕСКО КДЛУ. С.: Філологія. Педагогіка. Психологія. — К.: Видавничий центр КДЛУ. — 2000. — Вип.1. — С. 279—289.

Олександра Слободян

Науковий керівник – асист. Семенюк Л.В.

Особливості відтворення англомовних рекламних слоганів українською мовою

Сьогодні процес глобалізації вивів перекладацьку діяльність на якісно новий рівень. Переклад став цілком звичним та суспільно необхідним явищем. При цьому знання теоретичних основ процесу є не просто обов'язковою умовою, але й гарантією якісного перекладу. Не виняток і переклад у сфері реклами, адже все більше і більше компаній виходять зі своєю продукцією на світовий ринок. Для з'ясування особливостей перекладу рекламних слоганів, необхідно зрозуміти, що ж собою являє цей процес, які завдання покладаються на перекладача, з якими труднощами він стикається.

Актуальність дослідження зумовлена спрямованістю на комплексне вивчення рекламних текстів та їх складових, а також на рівень висвітлення перекладацького аспекту рекламних слоганів.

Отже, об'єктом дослідження є рекламні слогани, їх структура та засоби їх відтворення.

Рекламний слоган – це коротке самостійне рекламне повідомлення, яке може існувати незалежно від інших рекламних продуктів і являє собою згорнутий зміст рекламної кампанії [2]. Дослідженням рекламного слогану займалися такі вчені, лінгвісти та філологи як, В.М. Аврасин, Л.С. Бархударов, В.Н. Комісаров.

Щвейцер А.Д. та інші. Саме рекламний слоган є одним із основних засобів привернення уваги та інтересу аудиторії. Його безпосередній вплив на споживача полягає в тому, що він імпліцитно спонукає його до покупки та вказує на переваги товару або послуги [1].

Матеріалом дослідження є рекламні слогани з авторитетних англійських та українських журналів, а також офіційних веб-сайтів компаній.

В результаті проведеного дослідження встановлено, що сьогоденні реалії змушують більш уважніше ставитися до перекладу рекламних текстів. Наприклад, реклама авіакомпанії LUFTHANSA, де єдиним текстом є думка пасажира: *What singles out Lufthansa is its dedication to advanced technology* (Те, що відрізняє Люфтганзу, це її прагнення до високих технологій).

На даний момент постає проблема перекладу довгої вихідної фрази. Це означає, що зміст фрази, передається через сполучення змісту кількох слів. Наприклад, текст рекламної кампанії “Джоні Уокер” – “taste life” в дослівному перекладі звучав би так: “Спробуй життя на смак”, на українську мову він був перекладений, як: “Живи, щоб було що згадати”. Це характерний приклад прагматичної адаптації тексту.

Стало відомо, що найчастіше успішними є ті неперекладні слогани, які містять слова з мінімального словникового запасу: спортивна фірма Nike - *Just do it*; компанія Sony - *It's a Sony*; компанія Panasonic - *from Panasonic* та ін.

Отже, у процесі дослідження особливостей перекладу рекламних слоганів найбільш важливими критеріями для їх адекватної передачі є творчий потенціал перекладача, його фахова компетенція спрямована на точне відтворення змісту рекламних слоганів.

Список літератури

1. Вінарева О.В. Структурний, семантичний і прагматичний аспекти англомовних торгових назв / О.В. Вінарева. – К., 2005. – 237 с.
2. Роман Т.Н. Слоганы в языке современной рекламы / Т.Н. Романова // Лингвистика, 2011. – № 3 – с.32-38.

Ольга Соколик

Науковий керівник – асист. Кушнір Т.Ю.

Англійська бізнесова термінологія

Англійська термінологія бізнесу, як і переважна більшість сучасних галузевих термінологічних систем, складається з лексичних одиниць двох типів: одно- та багатокomпонентних. До останніх можна зарахувати як власне словосполучення, так і одиниці з перехідним чи невизначеним статусом [4].

Велика кількість термінів бізнесу – це утворення типу *stone wall productline, product development, business circle phase, direct-cost pricing*) та лексикалізовані словосполучення, або слово стягнення (*means of production marketing, open-endlong-term contract, point-of-purchase materials, return on investment pricing*) [1,2].

У досліджуваній термінологічній системі виявилася невелика кількість (близько 30%) однослівних та понад 70% багатокomпонентних термінів. Це відповідає загальній тенденції сучасного термінотворення, яка характеризується переважним використанням складних синтаксичних одиниць як термінів. За даними С.В. Гринєва, 60–95% термінів у сучасних європейських мовах – це багатокomпонентні одиниці [3].

Впливає, що терміни, які мають у своєму складі один або два компоненти, становлять близько 85%, а ті, що мають від одного до трьох – близько 96% загальної кількості термінів. Такий розподіл термінів за кількістю компонентів свідчить про те, що термінологія бізнесу, як будь-яка інша лексична система, підлягає закону економії мовних засобів. На підтвердження цього варто додатково навести дані про розподіл термінів бізнесу за кількістю морфем та літер в їхньому складі.

З дослідження впливає, що терміни, які мають у своєму складі від однієї до трьох морфем, становлять близько 74%, а ті, що мають від однієї до чотирьох морфем – 90% загальної кількості термінів. Три чверті термінів (точніше, 76%) мають у своєму складі від чотирьох до тринадцяти літер, а 91% термінів мають довжину не більшу 17 літер.

Розподіл термінів бізнесу за довжиною та їхня структура свідчать про те, що в цій сфері лексики, так само, як у мові в цілому, відбуваються оптимізаційні процеси. Найчастіше в термінології бізнесу зустрічаються одиниці, до складу яких входять 2 слова, 3 морфеми, 12 літер.

Структурно простіші й коротші терміни є зручними для користування, але можливостей комбінування двох-трьох морфем чи п'яти-шести літер замало для іменування величезної кількості фахових понять, коротші терміни не завжди задовільняють також в аспекті точності, оскільки досить важко виразити зміст складного поняття через дві-три ознаки, враховуючи, що для характеристики однієї ознаки потрібна, щонайменше, одна коренева чи словотвірна морфема. З іншого боку, довгі терміни, які надають більші можливості для адекватного відображення великої кількості складних фахових понять, «відштовхуються» мовою згідно із законом економії мовленнєвих зусиль.

Отже, у процесі становлення та розвитку термінології внаслідок свідомого чи несвідомого відбору, зокрема, унаслідок конкуренції між термінами, перевага надається термінам, довжина яких становить приблизно 20–50% від максимальної. Меншу довжину мова надає для створення найбільш важливих і часто вживаних термінів, а більшу – термінів для вираження особливо складних, але рідше вживаних, понять.

Список літератури

1. Dictionary of Business Terms / Jack P. Friedman. – New York ; London ; Sydney, 1997. – 650 p.
2. Dictionary of Business Terms / Jack P. Friedman. – New York ; London ; Sydney, 1997. – 650 p.
3. Гринев С. В. Введение в терминоведение/ Гринев С. В. – М.: Московский лицей, 1993. – 310 с.
4. Квеселевич Д. И. Интеграция слово-сочетания в современном английском языке / Квеселевич Д. И. – К.: Вицашк., 1983. – 84 с.

Наталія Стельмах

Наук. керівник – асист. Семенюк О.В.

Лексичні особливості передвиборного дискурсу (на матеріалі промов Б.Обами)

Все більшої актуальності набувають дослідження різних аспектів мови політики. Особливий інтерес з точки зору лінгвістики представляє передвиборний дискурс, оскільки кандидатами, що претендують на той або інший високий пост, використовуються різноманітні мовні засоби, націлені на формування певної громадської думки, на завоювання голосів виборців, спонукаючи їх до ухвалення необхідного виборного рішення. З лінгвістичної точки зору передвиборна кампанія – це складна комунікативна подія, що відбувається між адресантом і адресатом в процесі комунікативної дії в певному тимчасовому, просторовому і іншому контексті [2, с. 52].

У 2012 році весь світ з інтересом спостерігав за передвиборними перегонами чотирьох найсильніших претендентів на посаді президента США, серед яких був Барак Обама.

Як показує аналіз текстів передвиборних промов Б. Обами, вони повною мірою відповідають викладеним вище вимогам. Розглянемо, яким чином вибір лексики в передвиборному дискурсі Барака Обами сприяє створенню його позитивного іміджу в очах потенційних виборців. Однією з ключових тез своєї передвиборної програми Б. Обама зробив питання про відродження «американської мрії» (American Dream). «Американська мрія» в розумінні Обами включає можливість мати власний дім, отримувати доступну медичну допомогу і дати дітям хорошу освіту. У своєму виступі 6 травня 2012 р. в штаті Північна Кароліна Обама двічі згадує це поняття:

This is our time to answer the call that so many generations of Americans have answered before – by insisting that by hard work, and by sacrifice, the American Dream will endure [1].

Ідея про відродження «американської мрії», яку вистраждали предки нинішніх жителів США, присутня в усіх передвиборних виступах Обами. Він обіцяє повернути «американську мрію» і, не випадково, в його розмовах часто використовується слово promise – «обіцянка». Так, в тексті його мови під характерною

назвою «The American Promise», можна спостерігати неодноразове повторення словосполучення American promise, наприклад:

This moment – this election – is our chance to keep, in the 21st century, the American promise alive [1].

Слово promise трапляється в даному тексті мови Обама 33 рази, що складає 0,7% усіх лексичних одиниць цього тексту. Ще однією ключовою лексичною одиницею передвиборного дискурсу Барака Обама є слово change. Так, ця лексична одиниця (і як дієслово «мінати», і як іменник «зміни») 16 разів використана у даній промові.

Говорячи про свою країну, Барак Обама використовує такі лексичні одиниці: *this country, our country, this country of us, this nation*. У його розмовах постійно зустрічається звернення до країни і до її народу: *America, Americans*. Повторення займенників *we, our i us*, особливо в словосполученні *all of us*, підкреслюють єдність американського народу і єдність з ним майбутнього президента, що є ефективним риторичним прийомом, спрямованим на переконання, як, наприклад, в промові перед останнім етапом президентських виборів, вимовленою 3 листопада 2012 року :

We are all one nation. All of us proud. All of us patriots. All of us salute this flag [1].

За результатами проведеного аналізу лексичних особливостей передвиборного дискурсу США 2012 року, і зокрема, передвиборних розмов Барака Обама, можна зробити висновок, що вибір лексичних одиниць визначається метою, якої політик хоче досягти у своєму виступі або серії виступів. Основна мета передвиборного дискурсу – переконати виборців проголосувати на виборах саме за цього кандидата і відмовитися від вибору на користь його суперників. Лексичні особливості передвиборного дискурсу Барака Обама повною мірою відповідають цій меті.

Список літератури

1. Передвиборні промови Барака Обама. - <http://obamaspeeches.com/>
2. Чудинов А.П. Політична лінгвістика / А. П. Чудинов. – М.: Флінта; Наука, 2008. – 340 с.

Яна Стецька, Юлія Москалюк
Науковий керівник – доц. Капатрук М.Д.

Запозичення англiцизмiв нiмецькою мовою в II половинi XX – поч. XXI ст.

Загалом, англійська мова вважається основною міжнародною мовою. Це диктується перш за все ситуацією на економічному рівні, зрештою впливом тієї чи іншої країни. Серед основних причин запозичень можна виділити такі: 1) контакт народів, здійснюється через торгівельні зв'язки, поширення і переклад письмових знаків. 2) «сильніші» народи впливають на «слабших». Політичні, культурні, наукові та інші зміни призводять до запозичення іншомовного словникового складу. В наш час відчувається великий вплив англійської. Вже з XVII ст. спостерігається підвищений інтерес до англійського громадянського стилю життя (напр., *to box – boxen*). Пізніше такий інтерес підсилюється здобутками американської науки та економіки. 3) модні явища в музиці, танцях чи одязі [Савицький 1982: 125-137].

Відомо, що швидкий процес запозичення англіцизмів у німецьку мову розпочався після другої світової війни. Тому ми розглянули окремо 1950 та 2010 рр., опрацювавши по одному примірнику «Spiegel» з відповідних років. В однаковому обсязі матеріалу було підраховано кількість англіцизмів-іменників, які вживалися в дані роки.

У 1950 вживалася досить велика кількість англіцизмів (150), що навіть перевищило показники запозичення у 2010 році (124). Згідно із цими підрахунками можна констатувати той факт, що 60 років тому англіцизми інтенсивно вживалися в німецькій мові, і сьогодні процес запозичення гальмується.

Різниця між запозиченими іменниками 1950 і 2010 рр. полягає у їхній формі та сфері їхнього вживання. У 1950 р. запозичені англіцизми були досить складними у вимові та написанні і стосувалися в першу чергу таких лексико-семантичних підкласів, як «Позначення людей» (19) (*trouble shooter, Guardian, Overlord, Chinaman*); «Держава» (16) (*State Department, Salt lake City, Appeals Law, Operation Education*);

«Дії, вчинки, процеси, перетворення» (16) (Health break court, Restatement, Restitution,).

У 2010 році найбільша кількість запозичень належить до підкласу «Абстракції» (15) (Happy End, Fantasy, Imagine, Love, Glamour, Paradise); «Природи» (12) (Lake, Moon, Nature, Ocean, River, Sky); «Позначення людей» (10) (Baby, Boss, Chef, Cowboy, Killer, Teenager, Tourist).

В даній роботі ми опрацьовували не тільки англіцизми-іменники, але й англіцизми-прикметники. В 1950 році на 180 сторінок журналу „Spiegel“ ми зафіксували 60 прикметників, а в 2010 – 20. Слід зазначити, що в 1950 році англіцизми вживаються у вигляді виразів, а подекуди навіть й речень. Напр.: principal Assistant Secretary, blind Husbands, foolish Wives, corned beef, military security Board, middle east pipe line, trans arabian pipe line, new Statement, grand Company. В 2010 році вживається значно менше прикметників, але вони не складають словосполучень з іменниками, тобто довільно використовуються під час спілкування. Напр.: alone, red, super, indian, exclusiv, international, wide, unhappy, global, happy.

Отже, в німецькій мові процес запозичення англіцизмів уповільнюється. Німецькомовні носії користуються простою англійською лексикою, яка знаходить своє місце не тільки на політичному, технічному, а й побутовому рівні. Відбувається певний перерозподіл вживання серед лексико-семантичних підкласів.

Список літератури

1. Савицкий И.П. Участие англоязычных заимствований в современном нем.словообразование // Акт. Исследования лексики // межвуз. тематич. сборник – Калинин, 1982. – С. 125-137.

Інна Стрибко
Науковий керівник – асп. Руміга І.І.

Синтаксичні перетворення на рівні словосполучень при перекладі газетно-інформаційних текстів з англійської мови на українську

Відіграючи важливу роль у житті суспільства, газетно-інформаційне повідомлення привертає до себе увагу представників різних суспільних наук – економічної теорії, права, соціології, психології, а також лінгвістів-перекладачів, як вітчизняних (Л.А. Ноздріна), так і зарубіжних (О.Д. Швейцер, В.Н. Комісаров), які проводили дослідження газетно-інформаційних текстів.

Основні завдання у дослідженні полягають в тому щоб: дослідити лексико-граматичні аспекти перекладу, передати екстралінгвістичні проблеми перекладу, показати особливості номінації аббревіатур в газетно-інформаційному тексті, а також розкрити стилістичні засоби, що найбільш вживаються, в газетно-інформаційних текстах.

Згідно з дослідженнями О.Д.Швейцера, який звернув увагу на те, що перекладач повинен передати прагматичний аспект змісту тексту, який перекладається, шляхом його переадресації іншомовному одержувачу «з урахуванням тієї реакції, яку викличе текст, точно переданий денотативний і конотативний компонент змісту початкового вислову у іншомовного читача. При цьому відбувається прагматична адаптація початкового тексту, тобто внесення певних поправок на соціально-культурні, психологічні і інші відмінності між одержувачами оригіналу і тексту перекладу» [2, с. 242].

Зростання уживаності вставних слів, словосполучень і речень пояснюється суб'єктивністю публіцистичного мовлення, режимом мовної економії задля передачі більшої інформативності стислішими формами, функціями писемного жанру газетно-інформаційного підстилю [1, с. 345].

У газетно-інформаційному стилі дуже широко вживаються власні назви, імена, що роблять повідомлення більш конкретним описуючи якісь події у певній місцевості, або тих, що стосуються певних людей або установ. Через це у рецептора мають бути певні попередні знання, які дозволять йому пов'язати назву з предметом чи об'єктом. Так, наприклад, будь-якому американському читачу добре відомо, що Amtrak – залізнична компанія, або Frick Collection- художній музей в м. Нью-Йорк [3, с.154].

Перекладач має постійно пам'ятати про особливості вживання часових форм в заголовках. Проблемою при перекладі газетних заголовків є різні скорочення. Скорочення, які можна зустріти в американській пресі [4, с. 268]. А саме скорочення назв партій, організацій, різних посад: (FBI-Federal Bureau of Investigation = ФБР, NAM = National Association of Manufacturers – Національна асоціація підприємців = НАП. Gov = Governor; D. A, = District Attorney; Sen. = Senator; Rep. = Representative).

Отже, при дослідженні було визначено основні особливості перекладу газетних заголовків та лінгвістичні і екстралінгвістичні фактори газетних статей на основі газет “Daily Worker”, “Sunday” і “Financial Times”. Досліджуючи особливості перекладу газетно-інформаційних матеріалів, було виявлено й охарактеризовано особливості перекладу офіційних титулів та звернень, специфічність газетних заголовків, переклад фразеологізмів та жаргонізмів, а також проблеми перекладу каламбуру.

Список літератури

1. Загнітко А.П. Теоретична граматика української мови. Синтаксис. Монографія. – Донецьк: ДонНУ, 2001. – 662 с.
2. Швейцер. А. Д. Теория перевода. Статус, проблемы, аспекты. – М.: Наука, 1988. – С. 75.
3. Швейцер А. Д. Перевод и лингвистика. – М.: Воениздат, 1973. – 270-275С.
4. Комиссаров В. Н., Рецкер Я. И., Тархов В. И. Пособие по переводу с английского языка на русский. – М.: Высшая школа, 1965. – 268 с.

Надія Терещенко

Науковий керівник – доц. Микитюк І.М.

**Типологія еліптичних конструкцій у художньому
тексті (на матеріалі повісті Джерома Селінджера
«Над прірвою у житті»)**

Прагматичний потенціал висловлювання, а також художнє та естетичне пізнання дійсності, набувають особливої актуальності у белетристиці. Від того, як і в якій формі матеріалізується зміст, залежить естетична цінність твору та рівень його емоційно-експресивного впливу на читача. У художніх текстах використовуються одиниці та засоби всіх стилів, але всі ці стильові елементи включаються в особливу літературну систему та набувають нової, естетичної функції. Для того, щоб читачеві було легше сприймати зміст, сенс та задум художнього твору використовуються еліipsis, еліптичні конструкції та речення.

Еліптичні конструкції є одним із найефективніших стилістичних засобів імпліцитної передачі інформації. Саме тому, ці стилістичні засоби привертають увагу лінгвістів у зв'язку з обговоренням широкого кола питань, пов'язаних з неповнотою речень та критеріями їх визначення. Дослідженню еліптичних речень присвячено багато праць: В.В. Бабайцева (1979, 1997), В.В. Виноградова (1975), Г.О. Золотової (1975), Г.Г. Інфантова (1997), П.О. Леканта (1983), О.П. Сковороднікова (1973, 1978), О.І. Реунова (2000).

Проте до цього часу в лінгвістиці відсутня єдина точка зору щодо еліптичних конструкцій та їх класифікації.

Мета дослідження полягає у встановленні характерних особливостей еліптичних конструкцій та визначенні специфічних особливостей їх вживання у художньому творі.

Матеріалом дослідження слугував текст повісті Джерома Селінджера «Над прірвою у житті» [3].

Еліптичними є речення, в яких пропускається структурно необхідний елемент синтаксичної конструкції. Пропуск одного або декількох елементів призводить до перерозподілу інформації на ті елементи, що залишились, що пояснюється наявністю

обов'язково-дистрибутивних відношень між двома чи декількома елементами конструкції [1, с. 58].

Еліптичні речення у проаналізованій повісті поділяємо на два види:

1) синтагматичні реноваційні еліптичні речення (експлікація слова або слів можлива тільки на основі інших аналогічних конструкцій, що зустрічаються в мові, але не є зареєстрованими в контекстуальному оточенні даного еліптичного речення);

2) парадигматичні реноваційні еліптичні речення (подані нульовим варіантом слова, яке есплікується із даного контексту, тобто з попереднього або наступного речення) [2, с. 110].

У процесі аналізу досліджуваного практичного матеріалу ми дійшли таких висновків:

1) парадигматичні реноваційні еліптичні речення найчастіше вживаються в повісті – 61%, синтагматичні – складають лише 39%;

2) найчастіше використовуються еліптичні конструкції з імплікованим підметом, а найменше вжито еліптичних конструкцій з імплікованою обставиною місця.

Крім того, змістовий зв'язок речень та відносна неповнозначність кожного окремо взятого речення знаходять вираження лише у контексті їх вживання.

Отже, еліптичні речення та конструкції є дуже важливою частиною художнього тексту. За допомогою них текст зберігає свою експресивність, емоційність та головну думку. А читач легко сприймає інформацію, що дозволяє повністю осягнути задум автора.

Список літератури

1. Арнольд И. В. Стилистика. Современный английский язык / И. В. Арнольд. – М. : Флинта, Наука, 2009. – 384 с.
2. Беловольская Л. А. Синтаксис словосочетания и простого предложения / Л. А. Беловольская. – М., 2001. – 234 с.
3. Salinger J. D. Catcher in the rye [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.readanybook.com/ebook/the-catcher-in-the-rye-20556> — Заголовок з екрана.

Структурні характеристики адвербіалів часу

Питання про належність слів до категоріального класу прислівників залишається відкритим. Так, Г. Глісон наголошує на тому, що до категорії прислівник в англійській мові відносять різнорідні слова, які важко об'єднати в одну категорію [5, с. 129]. Т. Гівон називає прислівники серед чотирьох головних лексичних класів слів, що зустрічаються в різних мовах світу, виділяючи їх за змішаним характером ознак буття [4, с. 51]. На думку Б. Ільша, «прислівник позначає або ступінь якості (властивості), або якість (властивість) дії, або обставини, за яких відбувається дія» [2, с. 146]. Як бачимо, до цього часу не існує єдиної думки стосовно трактування прислівникові утворення.

Метою цього дослідження є виявлення структурних особливостей темпоральних адвербіалів у художньому дискурсі.

Матеріалом дослідження слугував корпус зі 40 адвербіалів часу, отриманих методом суцільної вибірки з текстів 7 англомовних художніх творів, загальним обсягом 1967 сторінок (590 тис. слововживань).

Позиції лінгвістів також різняться і стосовно поділу прислівників на структурні типи. Так, Л. М. Черноватий та В. І. Карабан пропонують розрізняти: **прості** (simple) – *here, now, still*; **похідні** (derivative), утворені за допомогою додавання суфікса *-ly* – *slowly, seriously* та **складені** (composite), утворені комбінацією двох коренів – *sometimes, everywhere* [3, с. 45].

За В.Л. Каушанською, структурні типи прислівників поділяються на: а) **прості** (simple), що складаються з одного кореня: *here, fast, well*; б) **похідні** (derivative), в основі яких лежить корінь і суфікс: *slowly, likewise, backwards, headlong*; в) **складні** (compound), які мають у своєму складі більш як одну основу: *outside, anyhow, sometimes*; г) **складені** (composite), утворені з двох або більше слів: *now and then, at once, at last* [1, с. 204].

Структурні типи прислівників у проаналізованому художньому дискурсі розподіляються так:

Таблиця 1

Структурні типи прислівників у художньому дискурсі

Прості	Похідні	Складні	Складені
After	Afterwards	Always	At last
Already	Daily	Meanwhile	At once
Before	Earlier	Sometimes	Now and then
Ever	Early	Thereafter	
Hence	Eventually	Today	
Late	Finally	Tomorrow	
Next	Lately	Yesterday	
Now	Later		
Often	Never		
Once	Occasionally		
Seldom	Permanently		
Since	Presently		
Soon	Previously		
Still	Rarely		
Then	Recently		
15	15	7	3
15 — 37,5%	15 — 37,5%	7 — 17,5%	3 — 7,5%

Отже, найуживанішими структурними типами прислівників у проаналізованому художньому дискурсі виявилися прості – 15 прислівників (37,5%) та похідні – 15 прислівників (37,5%). Складних прислівників виявлено 7 – 17,5%. Складених прислівників виявлено лише 3 – 7,5%.

Список літератури

1. Грамматика английского языка / [Каушанская В. Л., Ковнер Р. Л., Кожевникова О. Н, Прокофьева Е. В., Райнес З. М., Сквирская С. Е., Цырлина Ф. Я.] ; под ред. Б. А. Ильиша. — СПб. : Айрис-пресс, 2008. — 381 с.
2. Ильиш Б. А. Строй современного английского языка / Б. А. Ильиш. — Л. : Просвещение, Ленингр. отделение, 1971. — 366 с.
3. Практична граматики англійської мови з вправами [Text] = Practical Grammar of English : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / [ред.: Л. М. Черноватий, В. І. Карабан]. — 2-ге вид. — Том 1. — Вінниця : Нова книга, 2006. — 276 с.
4. Givon T. Mind, Code, and Context. Essays in Pragmatics / T. Givon. — Hillsdale : Erlbaum Associates, 1989. — 456 p.
5. Gleason H. A., Jr. Linguistics and English Grammar / H. A. Gleason. — New York : Rinehart and Winston, 1965. — 519 p.

Іванна Толуб'як
Науковий керівник – доц. Король А. А.

Особливості перекладу аргументації в сучасному німецькомовному дискурсі

Довгий час проблеми аргументації, майстерності переконання і дискусії майже зовсім не розроблялися. Цьому багато в чому заважав усталений догматичний і коментаторський стиль в гуманітарних науках.

Мета даної статті спрямована на дослідження аргументації в сучасному німецькомовному дискурсі, розкриття її значення, класифікації. Предметом подальшого розгляду аргументації буде процес обґрунтування певного положення (твердження, гіпотези). Давно висловлюється думка про те, що мовленнєва діяльність не повинна протиставлятися іншим видом людської діяльності, яку потрібно вивчати у поєднанні з формою та значенням. Більшість дослідників (Н. Арутюнова, Дж. Остін, О. Падучева, Дж. Серль) розглядають висловлення як елементарне мовленнєве утворення, що використовується для досягнення певної комунікативної мети, виступаючи засобом реалізації мовленнєвого акту, який може ототожнюватися із реченням, або бути реалізацією фрагмента структурної схеми речення чи сукупності елементарних речень.

Прагматика як розділ лінгвістики, що вивчає значення і особливості вживання мовних форм залежно від конкретних ситуацій спілкування та характеру комунікантів, покликана виявити окремі типи мовленнєвого вживання тих або інших синтаксичних конструкцій, позначивши спільні закономірності їх функціонування.

Аргументація є специфічною формою комунікативної діяльності, нерозривно й органічно пов'язаною з процесом переконання. Тому її слід розглядати в першу чергу з точки зору діяльнісного підходу [1, с. 226]. Відповідно, в будь-якому процесі аргументації необхідно розрізняти, по-перше, суб'єкт аргументації, тобто особу або групу осіб, що намагаються впливати на інших людей і переконати їх в істинності або,

принаймні, обґрунтованості своїх тверджень, по-друге, об'єкт, або адресат аргументації, яким вона призначена, по-третє, схему або структуру діяльності, яка включає до свого складу мету аргументації та можливі способи її реалізації; по-четверте, засоби, методи і прийоми впливу на об'єкт аргументації, за допомогою яких досягається переконання аудиторії та її згода з висунутими твердженнями, тезами або рішеннями.

Мовні акти виділяються і вивчаються як з боку дедуктивного моделювання, так і з боку індуктивно-емпіричного. У першому випадку будується схема відносин між комунікантами. Наприклад, мовні акти діляться на інформативні і неінформативні, інформативні і констативні та інформативні і неконстативні. У другому випадку проводиться суцільна словникова і текстова вибірка дієслів поведінки й спілкування, чи описових корелятивів мовних дій. Наприклад, мовні акти похвали, самопохвали і лестощів, будучи принципово імпліцитними, значною мірою визначаються шляхом аналізу паралінгвістичних засобів вираження. Дієслова промови діляться на дієслова повідомлення, спілкування, і мовного впливу. Натомість дієслова впливу поділяються на дієслова спонукання і дієслова емоційного впливу (глузування, іронія, закид, лайка, похвала, лестощі) [1, с. 70].

Т. Балльмер і В. Бренненштуль вважають, що класифікація мовних актів будується з дієслів, вони називають відповідні мовні акти і стверджують, що 4800 дієслів мовних актів групуються під рубриками чотирьох видів мовної діяльності – експресія, звернення, інтеракція, дискурс.

Таким чином, коли йдеться про переконання, то це означає, що суб'єкт впливу пропонує об'єктові впливу «...аргументи, факти, докази і висновки, покликані показати позитивні наслідки рекомендованого спрямування дій [2, с. 91].

Список літератури

1. Алексеев А.П. Аргументация. Познание. Общение. - М.: Изд-во МГУ, 1991. – 278 с.
2. Зимбардо Ф., Ляйппе М. Социальное влияние. – СПб.: Питер, 2001. - 448 с.

Вербальні засоби впливу в політичному дискурсі (на прикладі промов американських політичних діячів)

Процес комунікації є невід'ємною частиною сучасного життя, успіх якого залежить від уміння ефективно володіти трьома чинниками: логікою, психологією, мовою. Останній дуже важливий, оскільки вся інформація доноситься до слухача вербальними засобами [1].

У політичному дискурсі велике значення для впливу на масову свідомість надається вербальним засобам, оскільки мовне маніпулювання політичною свідомістю здійснюється за допомогою словесної імплікації за рахунок ідеологічності, оцінювання, модальності, рухомості, семантики та прагматики слова, варіативності денотативних та конотативних значень.

Барак Обама, Білл Клінтон та Джордж Буш представляють сучасний американський політичний дискурс. Насиченість президентської риторики домінантними лексемами визначає ключові вектори їхнього політичного курсу.[2]

В інавгураційних промовах Барака Обами, Джорджа Буша та Білла Клінтона акцент припадає на проблему єдності нації, яка виражається за допомогою іменників, іменників з прикметниками, прийменників та словосполучень, наприклад: “unity of purpose”, “ earlier generations faced down fascism and communism ... with the sturdy alliances and enduring convictions”. [3]

Абстрактні іменники *faith, hope, spirit* дуже часто з'являються в інавгураційних промовах американських президентів (Джордж Буш: “we believe in ourselves”, “When the spirit of citizenship is missing, no government program can replace it. When this spirit is present, no wrong can stand against it”; Барак Обама: “The time has come to reaffirm our enduring spirit”). Саме в такий спосіб президенти наголошують на тому, що будь-яка політика при підтримці сили народного духу не зазнає поразки.

Президент Клінтон зауважує, що однією з найдавніших та найголовніших американських цінностей, проголошених у

Конституції, є рівні можливості для усіх громадян: “First and foremost, we must press on to make opportunity available for all of our people. Equal opportunity is our central value, but the very meaning of that has fundamentally changed”.

На відміну від інших, у своїй інавгураційній промові Барак Обама обіцяв відродити ту Америку, яку останніми роками вважали втраченою, вживаючи лексичні одиниці, що позначають зміни на краще та нову еру країни: remaking, create, build, restore, transform.

Отже, політичний дискурс США характеризується орієнтацією на загальнолюдські та загальноамериканські цінності, домінуючими серед яких є патріотизм, єдність нації, мир і незалежність, свобода віросповідання. Шляхом вживання абстрактних іменників, прикметників вищого ступеня, паралельних конструкцій, лексичних повторів, словосполучень на позначення ціннісної орієнтації президентського політичного виступу промовець досягає образності та виразності й маніпулює свідомістю аудиторії, вселяючи ідею домінування американського народу над іншими як взірця прав і свобод для народів світу на чолі з політичними лідерами, які працюють задля добробуту та відродження країни.

Список літератури

1. Кусько К.Я. Проблеми дискурсної лінгвістики // Іноземна філологія: укр. наук. зб. – Л.: ЛНУ, 2001. – 158с.
2. Лук'янець В. Філософія дискурсу // Вісник НАН УКР. – 2002. – №12. – С.22.
3. Черская И.Н. Установка убеждение как доминирующий признак политического дискурса // Весник Харьковского университета. – Харьков, 2001. - № 520. – Сер. филология. – Изд. 33. – С.57-60.

Ірина Фломіна

Науковий керівник – Смірнова М.Р.

Концепт людини у романі Антуана де Сент-Екзюпері «Планета людей»

Проблема визначення концепту, що існує в сучасній лінгвістиці, прямим наслідком має проблему співвідношення концепту і мовних одиниць. Одним з перших до вивчення концепту звернувся С.А. Аскольдов, який визначає концепт як «мисленнєве утворення, що заміщає нам у процесі мислення невизначену кількість предметів того самого роду» [1, с. 269]. Надалі спроба збагнути природу концепту призводить до усвідомлення факту існування цілого ряду суміжних понять і термінів, а саме «концепт», «поняття» і «значення». Проблема їх диференціації – одна з найбільш дискусійних в теоретичному мовознавстві. Ми солідарні з думкою А. Вежицької про те, що концепт є одиницею “синтаксису людських думок” [2, с.127], він утворюється мовцем у процесі отримання, обробки, зберігання та застосування інформації про об’єкти навколишнього світу. Відтак, вивчення концептів, або концептуальний аналіз, доцільно здійснювати через їхні текстові реалізації.

Задля всебічного вивчення концепту (його змісту, обсягу, структури) необхідно здійснити вивчення вживаності та сполучуваності відповідних лексичних одиниць. У нашому випадку йдеться про лексичні одиниці на позначення людини. Матеріалом слугує текст роману А. де Сент-Екзюпері «Планета людей».

Загалом в досліджуваному тексті наявні 148 речень, в яких вжитий іменник *homme*. Насамперед слід зазначити, що досліджуваний іменник вживається автором у двох значеннях: «чоловік» (27 випадків вживання) та власне «людина» (86 ВВ), напр. : *Comme ces hommes qui désirent une femme...*[3, с.171]; *L'homme se découvre quand il se mesure avec l'obstacle* [3, с.94].

З досліджуваних речень та з тексту загалом можна зробити висновок про те, що автор значною мірою акцентує увагу на значенні людини загалом. Проте не варто забувати, що ті чи інші персонажі чоловічої статі, їх дії та вплив на самого автора, мають чимале значення.

На синтаксичному рівні виявлено 51 випадок вживання іменника *homme* як підмета, 67 – як додатка та 36 разів він вживається у

словосполученнях у значенні «людський», напр. : *Tu ne veux point t'inquiéter des grands problèmes, tu as eu bien assez de mal à oublier ta condition d'homme* [3; с. 105]. Відтак, людина в Екзюпері виступає більше об'єктом, стосовно якого виконуються дії, аніж самим діячем.

Серед синтагматичних партнерів досліджуваного іменника зафіксовані прикметники (25 разів) та дієслова (115 разів). Аналіз дієслів, що виступають синтагматичними партнерами іменника *homme*, виявляє 73 випадки вживання, коли дію виконує сама людина (наприклад, *...cet homme faisait son métier en se fâchant* [3; с.110]), та 41 випадок вживання, коли дія відбувається по відношенню до неї (наприклад, *Les Andes, en hiver, ne rendent point les hommes* [3; с.122]). Згідно з підрахунками, можна підсумувати таке: у найбільшій мірі людина, що є виконувачем дії (підметом у реченні) спрямовує ці дії на інші предмети (18) (наприклад *... l'homme peut suivre ce travail...*[3; с.135]), та багато рухається (13) (наприклад, *... hommes, aussi sûrement que vers la mort, avancent vers ce grand abreuvoir...*[3; с.176]) що вказує на її активність як у фізичному плані, так і у психологічному бажанні розвиватись. Людина у романі практично не розмовляє (2), вона – діє. У романі людина в більшій мірі керується емоціями (8), аніж інтелектом (4). Наявні також інші категорії, але в силу своєї нечисленності, особливого впливу на висновки вони не мають.

Аналіз прикметників-синтагматичних партнерів іменника *homme* свідчить, що найбільше місця у творі «Земля людей» займають характеристики психологічного стану людини (9). Далі йдуть категорії фізичної діяльності (4) та емоційного стану (4), що підтверджує характеристики людини-діяча та людини емоційної. Так само наявні нечисленні інші категорії, що не мають особливого впливу на результат підрахунків.

Список літератури

1. Аскольдов С. А. Концепт и слово. Русская словесность. От теории словесности к структуре текста: антология / С. А. Аскольдов [ред. проф. В.Н. Нерознака]. – М.: Academia, 1997. – 280 с.
2. Вежбицкая А. Понимание культур через посредство ключевых слов / А. Вежбицкая – М, 2001. – 374 с.
3. Де Сент-Экзюпери А. Земля Людей. Романы / А. де Сент-Экзюпери К.: Дніпро, 1978. – 264 с.

Христина Фреюк
Науковий керівник – асист. Кушнір Т. Ю.

Граматичні особливості перекладу науково-технічної англійської літератури

Переклад однієї мови іншою – це складний процес розумової діяльності людини. Перекласти - означає адекватно відтворити поняття, виражене засобами однієї мови, за допомогою засобів іншої, відтворити оригінал з урахуванням взаємодії змісту і форми [3, с.36].

Науково-технічна сфера є однією з життєво важливих сфер діяльності людства. У зв'язку з бурхливим розвитком техніки та поширенням науково-технічної інформації виросло значення науково-технічного перекладу.

Науково-технічні тексти характеризуються особливим стилем, який відрізняє їх від інших типів текстів. При перекладі таких текстів ця особливість створює додаткові проблеми.

Мова науково-технічної літератури відрізняється від розмовної мови або мови художньої літератури певними лексичними, граматичними та стилістичними особливостями.

Однією з найпомітніших граматичних особливостей науково-технічних текстів є велика кількість різного роду поширених складних (у першу чергу – складнопідрядних) речень, що вживаються для передачі типових для наукового викладу логічних відношень між об'єктами, діями, подіями та фактами [2, с.19].

Граматична структура речення науково-технічних текстів має ряд особливостей:

- наявність довгих речень, які включають велику кількість другорядних і однорядних членів. При цьому залежні від підмета і присудка слова часто стоять на відстані від того слова, яке вони визначають;
- вживання багатокomпонентних атрибутивних словосполучень;
- вживання означень;
- вживання синтаксичних конструкцій, пасивних конструкцій, зворотів;

- наявність пропусків деяких службових слів (артиклів, допоміжних дієслів) особливо в таблицях, графіках.

До граматичних труднощів перекладу також належать ті граматичні явища мови тексту оригіналу, що мають відмінні від відповідних граматичних явищ мови перекладу функціональні характеристики [1, с.98].

При перекладі науково-технічної літератури особливо важливе значення має предмет перекладу. Обов'язковою умовою повноцінного перекладу будь-якого спеціального тексту, особливо науково-технічного, є повне розуміння його перекладачем. Перекладач повинен орієнтуватися у тій предметній галузі, до якої належить призначений для перекладу текст. Механічне заучування термінів, без проникнення у їх сутність, без знання самих явищ, процесів та механізмів, про які йдеться в оригіналі, може призвести до грубих помилок у перекладі. Перекладач повинен детально вивчити ту галузь науки і техніки, в якій він працює. Тільки тоді він зможе сміливо користуватися відповідними термінологічними словниками.

Отже, під час перекладу важливо правильно зрозуміти зміст речень, смислові відношення між реченнями та значення метатекстових елементів, що беруть участь в організації тексту. Природно, що найбільший комплекс граматичних проблем перекладу пов'язаний із розумінням синтаксичної структури та морфологічного складу речень як мовних елементів, що є безпосередніми носіями предметної інформації.

Головну увагу під час перекладу варто спрямовувати на його адекватність і точність, враховувати кінцеву мету – якнайточніше відтворення оригіналу засобами української мови.

Список літератури

1. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури / В. І. Карабан. — Вінниця: Нова книга, 2002. — 564 с.
2. Сухенко К. М. Лексичні проблеми перекладу / К. М. Сухенко. — К.: Вид-во Київ. ун-ту, 2000. — 124 с.
3. Швейцер А. Д. Теория перевода: Статус, проблемы, аспекты / А. Д. Швейцер. — М.: Наука, 2003. — 75 с.

Наталія Харитон

Науковий керівник – проф. Кушнерик В.І.

НАВЧАННЯ ДІАЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

В умовах реформування початкової школи особливої актуальності набули питання, пов'язані з реалізацією нових цілей навчання німецької мови, основною з яких є створення мовленнєвої бази для подальшого систематичного навчання дітей української мови на комунікативній основі. Набуття молодшими школярами комунікативної компетентності передбачає розвиток їх усного та писемного мовлення. Усна форма мовлення, як відомо, первинна, тому необхідно дбати про правильність побудови різних типів і видів висловлювань в усній формі. Робота з цього питання має починатися з молодших класів. Проблема формування й розвитку усного мовлення у науковій літературі не нова, але методичних порад і рекомендацій щодо навчання школярів говоріння в лінгводидактиці недостатньо.

Метою праці є висвітлення основних засад формування усного мовлення молодших школярів. Завданнями — аналіз системи завдань і вправ формування усного мовлення учнів 1-4 класів.

Усне мовлення поділяється на діалогічні та монологічні висловлювання. Діалогічне мовлення, у свою чергу, має такі особливості: емоційна забарвленість, ситуативність, спонтанність (непідготовленість), двосторонній характер. Беручи до уваги, що гра є провідною діяльністю для дітей відповідного початковій школі віку, мовленнєві вправи слід проводити у формі творчих ігор. Наведемо приклади завдань і вправ формування усного мовлення для учнів 3-го класу:

Вправа 1. Дітям роздаються малюнки, розділені на дві частини – на одній зображена одна частина предмета, на іншій – друга. Завданням є, ставлячи питання, зразок якого написаний на дошці, знайти необхідну частину. Тема: Тварини, питання на дошці: Was ihr Tier kann?

Вправа 2. На спини дітям кріпляться малюнки із зображеннями тварин. Завданням буде, ідучи по колу і ставлячи питання, здогадатися яка тварина зображена на спині. Помічниками є зра-

зки, написані на дошці (Bin ich groß? Habe ich lange Ohren? Kann ich springen? Mag ich Milch?).

Виконання таких вправ сприяє розвитку в учнів зорової пам'яті, уяви та створення асоціативних зв'язків між словами, які можна використати в певній ситуації. Подальше оволодіння лексикою здійснюється під час виконання другого виду вправ (описана ситуація та надано необхідний для її реалізації мовний матеріал).

Вправа 3: «Розкажи про погоду взимку, використавши при цьому подану в дужках лексику (der Winter, es schneit, oft, die Schneeflocken, viel Schnee, weiß, nicht kalt, fallen, liegt, auf die Erde)».

Зразок: Der Winter ist da. Es schneit oft. Die Schneeflocken fallen auf die Erde. Im Hof liegt viel Schnee. Alles ist weiß. Aber es ist nicht kalt.

Отже, розвиток усного мовлення учнів 1-4 класів, що повинен мати супровідний характер щодо основної програми з іноземної мови, повинен здійснюватися на функціонально-стилістичній і комунікативно-діяльній основах.

Результати досліджень засвідчують, що виконання учнями описаних завдань і вправ позитивно впливає на оволодіння ними комунікативними вміннями і навичками, оскільки формування усного мовлення починалося з 2-го класу і проводилося поетапно з урахуванням принципу наступності й перспективності. З огляду на зазначене, порушена проблема потребує подальшого дослідження.

Список літератури

1. Вашуленко М. Формування мовної особистості молодшого школяра в умовах переходу до 4-річного початкового навчання // Початкова школа. – 2001. – № 1. – С. 11-14.
2. Державний стандарт початкової освіти // Початкова школа. – 2001. – № 1. – С. 28-40.
3. Збірник навчальних і контрольних вправ та завдань з усіх видів мовленнєвої діяльності. 5-й клас. Нечволод Л.І., Паращич В.В. – Харків : Торсінг, 2005. – 128 с.

До питання про категорію оцінки

Сучасна лінгвістика дедалі більше набуває антропоцентричного характеру. До лінгвістики вводиться парадигма мовної особистості як рівноцінного об'єкта наукового дослідження. Завдяки цьому мова вивчається як система, що відбиває характерні риси особистісного світосприйняття.

У сучасній лінгвістиці можна виділити низку наукових праць, присвячених аналізу функціональної семантики оцінки (І. В. Бреник, Н. В. Вишивана, Г. П. Вишневська, Т. А. Космеда, О. М. Старикова, С. Д. Погорелова, Г. І. Приходько).

Недостатнє вивчення питання про категорію оцінки, суперечливість поглядів лінгвістів на її структуру, а також завдання практичного характеру зумовили актуальність нашого дослідження.

Метою дослідження є аналіз лексичних засобів вираження категорії оцінки.

Оцінка є універсальною категорією: навряд чи існує мова, в якій відсутнє протиставлення «добре – погано».

У нашому дослідженні при визначенні оцінки будемо виходити з того, що оцінка є суб'єктивним вираженням значущості предметів і явищ оточуючого світу для нашого життя і діяльності, тобто оцінка – це мисленнєвий акт, у результаті якого встановлюється ставлення суб'єкта до оцінюваного об'єкта з метою визначення його значення для життя і діяльності суб'єкта. Оцінка, вміщена в контекст, характеризується особливою структурою, що має низку обов'язкових факультативних елементів. Цю структуру можна уявити як модальну рамку, яка накладається на висловлювання і не відповідає його логіко-семантичній та синтаксичній побудові.

Категорія оцінки – це багатоаспектна категорія, яка в мові є результатом граматикалізації мовленнєвої філософської категорії. З точки зору логіки, поняття бувають двох типів: поняття, що базуються на мисленні, що відповідає конкретним поняттям;

поняття, що базуються на чуттєвості, що відповідає абстрактним поняттям [1, с. 224].

Поняття реалізуються в лексичних значеннях слів, які на рівні логіки є формою вираження категорії оцінки. Таким чином, логічний аспект має на увазі систематизацію одиниць мислення, серед яких виокремлюється поняття як своєрідний фіксатор фрагментів реального світу.

Поняття мають різні співвідносні можливості із реаліями світу:

I. *Поняття і відповідні до них предмети реального світу, тобто конкретні поняття, які передбачають семантику оцінки.* У таких поняттях можна говорити про концепт, який допомагає актуалізувати ту чи іншу сему категорії оцінки. При цьому виділяється: антропоцентрична оцінка; християнсько-релігійна оцінка; культурно-естетична оцінка; національно-етнографічна оцінка; соціальна оцінка.

II. *Поняття і відповідні до них емоційно-моральні уявлення і почуття.* Це поняття, які можна назвати абстрактними, оскільки вони не мають співвідносних реалій об'єктивного світу, а лише називають реакцію людини на світ, вчинки, дії. У таких поняттях також можна говорити і про концепт, який допомагає актуалізувати ту чи іншу сему категорії оцінки: раціональна оцінка; моральна оцінка; філософська оцінка; прагматична оцінка [2, с. 28].

Розглянута група значень категорії оцінки також закріплюється соціально в суспільстві, оскільки суспільство узаконює ту чи іншу форму оцінки.

Список літератури

1. Михальченко М. М. Оцінка в тексті: реалізація і сприйняття / М.М.Михальченко // Донецький вісник Наукового товариства імені Т.Шевченка. — 2008. — № 22. — С. 224—231.
2. Старикова Е. Н. К вопросу о категории оценки в языке / Е.Н.Старикова, С. Н. Колесник // Вестн. Киев. ун-та. Романо-герм. филология. — 1988. — Вып. 22. — С. 27—30.

Леся Хруник

Науковий керівник – доц. Микитюк І.М.

Дієслова на позначення «мислення» у сучасній англійській мові

Одним із центральних напрямів сучасної лінгвістики є розробка питань, пов'язаних із систематизацією лексики і встановленням необхідних принципів для її моделювання. Як засвідчують численні праці вітчизняних та зарубіжних дослідників, необхідним попереднім етапом для вивчення лексичного складу мови, особливостей його системної організації і закономірностей, за якими він функціонує у мовній системі є дослідження різних лексико-семантичних парадигм – синонімічних рядів, лексико-семантичних груп (ЛСГ), семантичних полів тощо.

Метою дослідження є виявлення особливостей функціонування дієслів мислення у мові та мовленні.

Актуальність теми дослідження зумовлена необхідністю вивчення внутрішніх зв'язків в одній зі складних семантичних парадигм сучасної англійської мови – дієслів «мислення». Семантика дієслів мислення неоднорідна, що пов'язано, значною мірою, з багатогранністю поняття «розумова діяльність», яка опосередковує усі інші види людської діяльності.

Дієслова, які означають розумовий процес (Verbs of Mental Process), складають лексико-семантичний клас дієслів, що увійшли до нашого дослідження. До нього ми віднесли дієслова, які означають «здобування інформації, знань», «процес мислення, припущення» — *guess, investigate, know, learn, mean, memorize, read, study, think*. Слід зазначити, що деякі члени цього підкласу, за класифікацією А.П. Загнітко, належать до різних груп. Наприклад, дієслова *guess, know, mean* віднесені до класу дієслів з «предикативними додатками», тобто за їх синтаксичними властивостями, а не за семантичними ознаками [1].

Найуживанішими дієсловами розумової діяльності у досліджуваному нами художньому тексті є дієслова: *to think* (159), *to know* (140), *to remember* (41) та дієслівні словосполучення *to have no idea* (7), *to be sure (certain)* (61), *to find* (32), *to mean* (21), *trust* (26) *consider* (33), *understand* (27), *forget* (24), *believe* (23), *repeat*

(21).

У лексико-семантичній групі «розумової діяльності» дієслова цієї семантики позначають процес розумової діяльності людини та слугують засобом введення розгорнутого повідомлення про результат цієї діяльності, наприклад: *“He wondered if he had asked her yet or if he would leave it to the last. He didn’t know anything about her inner world”*.

Дієслова ЛСГ «розумової діяльності» мають здатність сполучатися із прислівниками способу дії [2]. Значна частота вживання дієслів ЛСГ «розумової діяльності» у цій моделі зумовлюється їх семантикою: сема когнітивної обробки інформації мозком людини передбачає прийняття певного рішення щодо виконання дії, тобто певну інтенцію. Наприклад:

“Things were as she had suspected: she had been frank in her questions and Polly had been frank in her answers”.

“He decided to stay in the comfortable house and ponder over some documents while being alone”.

“We plan to play the whole day and skip the school, but Leo has some doubts of doing that”.

Проведене нами дослідження функціонування лексико-семантичної групи дієслів розумової діяльності у художньому тексті доводить, що дієслова розумової діяльності є широко-вживані в англійській мові. Семантика дієслова обумовлює його сполучуваність, що складає перспективу подальших досліджень у цій галузі.

Список літератури

1. Загнітко А. П. Теорія сучасного синтаксису: Монографія / А.П.Загнітко. – Донецьк : ДонНУ, 2006. – 378 с.
2. Цимеринова О. С. Опыт сопоставительного изучения в области лексической семантики родственных языков / О. С. Цимеринова. – М. : Наука, 2001. – С. 126.

Вікторія Чепцова
Науковий керівник – доц. Львова Н.Л.

Лексоцентричний і текстоцентричний аналіз лексичного значення

Семантичний аналіз лексичних одиниць тривалий час є предметом дослідження в лінгвістиці, але досі чітко не було визначено, що саме входить до семантичного аналізу, а що залишається поза його межами. На даному етапі в мовознавстві існують два основних протилежних підходи до вивчення значення слова, а саме текстоцентричний і лексоцентричний. Прихильники першого підходу вважають, що слово може набувати значення тільки в поєднанні з іншими словами, тобто у висловлюванні. Представники другого підходу визнають автономність слова як одиниці мови.

При лексоцентричному дослідженні вихідним є слово як номінативна одиниця і як елемент лексико-семантичної системи мови. У цьому випадку, головною метою вивчення слова є все-сторонній аналіз його матеріального значення, який проводять в трьох структурних вимірах повнозначного слова: в синтагматиці, парадигматиці та епідигматиці [4, с. 9]. Значення будь-якої мовної одиниці є її внутрішньою стороною й існує в силу того, що воно відоме тим, хто бере участь у спілкуванні. Значення набуває певного вигляду й трансформується під впливом екстралінгвістичних чинників.

Отже, прихильники лексоцентричного підходу трактують значення як таке відображення у свідомості предмета дійсності (явища, якості, процесу тощо), яке набуває статусу факту мови внаслідок того, що між ним та реалізуючим його звучанням встановлюється постійний стійкий зв'язок. Об'єктом дослідження лексоцентричної семасіології є слово як автономна одиниця мови, зокрема слово, виокремлене з мовлення [2, с. 9]. При лексоцентричному аналізі значення досліджують перш за все словникову дефініцію, слово з семантичної точки зору поділяють на окремі значення, враховуючи також різноманітні граматичні, семантичні та стилістичні ознаки [3, с. 269].

При текстоцентричному вивченні мовного змісту аналіз відбувається в зворотному порядку: в напрямку від мовленнєвих одиниць, від тексту до розгляду категоріальної та індивідуальної семантики слова настільки, наскільки вона впливає на зміст окремого висловлювання чи тексту в цілому. Таким чином, лексичне значення вивчається суміжно, оскільки воно зумовлює значення мовленнєвої одиниці і надає конкретного лексичного змісту узагальненим моделям синтагматичних зв'язків між членами речення [67, с. 9].

Мовознавці відзначають щонайменше два недоліки текстоцентричного підходу. По-перше, компоненти слова, які виділяють в його семантиці не є універсальними. Це означає, що при всій точності опису семантики слова чи висловлювання цей опис неминуче перебуватиме під впливом суб'єктивного бачення об'єкта самим дослідником; іншими словами, при виконанні всіх формальних процедур результати аналізу у різних дослідників відрізнятимуться. По-друге, аналіз, який опирається лише на мовленнєве оточення досліджуваної одиниці (слова), не дозволяє розкрити його семантику без звертання до екстралінгвістичних факторів [1, с. 30-31].

Отже, об'єктом лексоцентричного дослідження є слово, яке реалізує свої значення в контекстах вживання і розглядається як інваріантна одиниця мови. Текстоцентричний підхід, навпаки, не визнає автономності слова.

Список літератури

1. Левицкий В.В. Семасиология / В.В. Левицкий. – Винница: НОВА КНИГА, 2007. – 512 с.
2. Малік Т.Г. Особливості вживання прикметників в авторському стилі (на матеріалі англ. прикметників, що позначають зовнішність людини) / Т.Г. Малік // Наук. вісник Чернівецького ун-ту: збірник наук. праць. Вип.98. Германська філологія. – Чернівці: Рута, 2000. – С.141-147.
3. Розенталь Д.Э., Голуб И.Б., Теленкова М.А. Современный русский язык / Д.Э. Розенталь. – М.: Айрис-Пресс, 2002. – 448 с.
4. Уфимцева А.А. Опыт изучения лексики как системы (на материале англ. языка) / А.А. Уфимцева. – М.: Изд-во Академии Наук СССР, 1962. – 288 с.

Анастасія Чоботарь
Науковий керівник – доц. Львова Н.Л.

Метафора в англійських казках

Однією із характерних рис сучасного періоду лінгвістичних досліджень є звернення до функціонального аспекту мовних одиниць. Вивчення особливостей британської казки знаходиться у фокусі сучасних лінгвістичних студій, оскільки воно пов'язане зі стилістикою, граматиною, лексикологією, прагматикою.

Дослідники розглядають поетику чарівної казки (Бахтіна В.О., Єнукідзе Р.І.), вивчають витoki і особливості розвитку британського фольклору (В.О. Анікін, Н.М. Ведернікова), висвітлюють фольклорні мотиви у творчості різних письменників (Н.Ф. Єремєєва, Ф. Ленц). Проте, ціла низка питань, пов'язаних із функціонуванням явища метафори у британській казці досі залишаються невисвітленими, що зумовлює актуальність нашого дослідження.

Метою роботи є виявлення особливостей вживання метафори у британській казці.

Матеріалом дослідження слугував корпус із 60 прикладів метафори, отриманих методом суцільної вибірки з текстів 9 казок Оскара Уайльда (*The Happy Prince, The Nightingale and the Rose, The Selfish Giant, The Devoted Friend, The Remarkable Rocket, The Young King, The Birthday of the Infanta, The Fisherman and His Soul, The Star-Child*), загальним обсягом 30 000 слововживань.

Казка – це вид художньої прози, що походить від народних переказів, епічний твір чарівного, авантюрного чи побутового характеру усного походження з настановою на вигадку [2, с. 20].

Здійснивши дослідження особливостей британської казки, ми дійшли висновку, що народна казка в елементарних художніх образах моделює поведінку і мислення людини без конкретики часу і простору, у самодостатній мистецькій цілності.

Казковий стиль Оскара Уайльда відображає авторські погляди на світ, мистецтво, суспільні стосунки; виявляючи особливості художнього стилю письменника. У творах казкового жанру О. Уайльда продовжується британська казкова традиція.

Численною за використанням у мові англійської художньої казки є метафора. «Гнучка і розвинена тропіка, зокрема метафори, допомагає художникові відтворювати найтонші відтінки людської психіки» [1, с. 29]. Метафора (грецьк. *metaphora* – перенесення) – це твердження про ознаки об’єкта, виділені номінатором у значенні переосмислюваної мовної одиниці на основі аналогії.

У казці “The Happy Prince” спостерігаємо такий приклад метафори:

When the moon rose he flew back to the Happy Prince. "Have you any commissions for Egypt?" he cried; "I am just starting."

Розглянемо казку “The Nightingale and the Rose”, у якій метафора виступає засобом увиразнення зображуваного:

All night long she sang with her breast against the thorn, and the cold crystal Moon leaned down and listened. All night long she sang, and the thorn went deeper and deeper into her breast, and her life-blood ebbed away from her.

У казці “The Remarkable Rocket” у описі поведінки Ракети метафора поєднується з порівнянням:

"Very important for you, I have no doubt," answered the Rocket, "but I shall weep if I choose"; and he actually burst into real tears, which flowed down his stick like rain-drops, and nearly drowned two little beetles, who were just thinking of setting up house together, and were looking for a nice dry spot to live in.

Отже, феномен метафори О. Уайльда – тема надзвичайно містка, багатоаспектна й водночас досить важлива для сучасного осмислення художнього світу письменника. Перспективи подальших досліджень вбачаємо у комплексному вивченні стилістичних засобів різних рівнів у текстах казок Оскара Уайльда.

Список літератури

1. Коцюбинська М. Х. Образне слово в літературі: Питання художніх тропів / М. Х. Коцюбинська. – К. : Вид-во АН УРСР, 1960. – 188 с.
2. Липовецкий М. Н. Поэтика литературной сказки / М. Н. Липовецкий. – Свердловск, 1992. – 184 с.

Ірина Чолпан

Науковий керівник – доц. Микитюк І.М.

Відображення етнокультурного контексту в етнолексемах міфологічного походження

Кожна нація чи етнос має свої власні характерні риси. Культура, звичаї та традиції різних народів створювалися впродовж багатьох століть, що знаходить своє відображення у численних творах мистецтва та літератури [1; 5].

Саме культура завжди була об'єктом багатьох лінгвістичних досліджень. У свою чергу мова, за В.А. Масловою, є відображенням різноманітних культурних явищ [3]. Тому такі поняття, як «реалія», «міфологема», «етнолексема» найповніше розкривають автентичність, притаманну певній культурі.

Метою дослідження є аналіз особливостей формування етнокультурного контексту за допомогою етнокультурних концептів міфологічного походження.

Актуальність розвідки полягає у специфічному способі дослідження етнічної культури шляхом детального вивчення частоти вживання особливих компонентів, а саме етнолексем міфологічного походження.

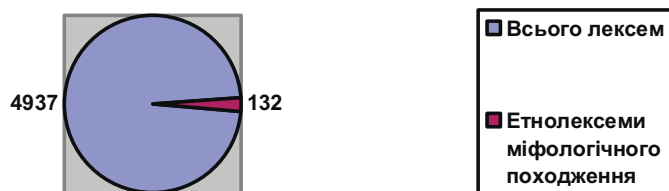
Для відтворення національної картини світу існують специфічні слова-реалії, що характеризують і підтверджують унікальність нації. Р.П. Зорівчак визначає реалії, як «моно- і полілексемні одиниці, основне лексичне значення яких вміщає традиційно закріплений за ними комплекс етнокультурної інформації, чужої для об'єктивної дійсності» [2]. Як наслідок, можна зробити висновок, що поняття етнолексеми є синонімічним дефініції етнографічного слова-реалії.

Слід також зазначити, що мова певного етносу тісно пов'язана з формою міфологічного моделювання. Так, К.-Г.Юнг трактує міф як форму колективної свідомості, а міфологію, у свою чергу, як таку, що виникає як родова свідомість [4].

Тому можна стверджувати, що сприйняття дійсності в етнокультурному просторі репрезентується мовною картиною світу, яка розкривається у певних лексичних одиницях, а саме в етнолексемах.

На нашу думку, етнолексема міфологічного походження є частиною національно маркованої лексики, що вербалізує явища та предмети уявного світу й певні риси міфологічної форми моделювання світу.

Результати проведенного аналізу функціонування етнолексем у художньому тексті відобразимо у такій діаграмі:

Діаграма 1. Співвідношення етнолексем

Отже, у процесі дослідження було виявлено, що етнолексеми як компонент національної лексики становлять 3% від загальної кількості лексем, тобто вони охоплюють відносно невеликий відсоток в етнокультурному фонді.

Список літератури

1. Бурда-Лассен О. В. Переклад як процес декодування ментальної ідентичності нації (на мат. українських і німецьких етнолексем міфологічного походження) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.16 «Перекладознавство» / О. В. Бурда-Лассен. – К., 2005. – 20 с.
2. Зорівчак Р. П. Реалія і переклад / Р. П. Зорівчак. – Львів : Вид-во при Львів. держ. ун-ті, 1989. – 215 с.
3. Маслова В. А. Лингвокультурология: учеб. / В. А. Маслова. – М. : Академия, 2001. – 208 с.
4. Юнг К.-Г. Либи́до, его метаморфозы и символы / К.-Г. Юнг [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://jungland.ru/node/1572> – Заголовок з екрану.
5. Lock D. Greek Myths / D. Lock. – London : Dorling Kingsley Limited, 2008. – 48 p.

Наталія Чорней

Науковий керівник – асп. Руміга І.І.

**Алгоритми функціонування неогенних лексичних утворень
в англomовній суспільно-політичній лексиці**

Інтенсифікація інноваційних процесів зумовлює підвищення інтересу лінгвістів до проблем неології взагалі (Кубрякова О.С., Заботкіна В. І., Бялик В.Д., Левицький А.Е., Лопатін В.В., Брагіна А.О., Зацний Ю. А. , Янков А.В. та ін.), спонукає до осмислення природи неологізмів і до систематизації неологічного матеріалу.

Об'єктом даного дослідження виступають неогенні одиниці (неологізми) як мовна універсалія в контексті англomовних журнальних публікацій.

Метою дослідження є визначення способів творення нових мовних одиниць у сфері суспільно-політичної лексики.

Як відомо, слово розглядається як основна структурно-семантична одиниця мови, що служить для називання предметів, явищ, їхніх ознак, дій, станів, та відношень [1, с.19].

Під неологізмами розуміємо слова або мовні звороти, створені для позначення нового предмета чи поняття. З'являючись у мові, кожне слово є спочатку неологізмом, згодом воно набуває широкого вжитку, входить до активного словникового складу [2, с.105].

Цілком можна погодитись із Т.Б. Крючковою, котра вважає суспільно-політичну лексику окремим семантичним полем, оскільки в ній наявна спільна семантична ознака, що надає їй можливість відноситися “до суспільно-політичного життя” [3, с.151].

Матеріалом для даного дослідження слугували англomовні журнали, такі, як “The Economist”, “Wilmott Magazine”, “Global Custodian”, “National Journal” та “Marketing Week”, з яких було відібрано сто двадцять інноваційних утворень.

Аналізуючи активність різних способів словотвору, необхідно зазначити, що найбільш активні способи утворення неологізмів можуть бути розташовані в такому порядку: 1) словоскладання (30%); 2) телескопія (25%); 3) афіксація (20%); 4) конверсія (14%); 5) зворотня деривація (реверсія) (11%).

Практично всі складні слова-неологізми в семантичному плані є одиницями переосмисленими і, нерідко, ідіоматичними: *the front-runner* “лідер”, *law maker* “законодавець”, *mid-term election* “вибори після вичерпання половини строку”.

Телескопія, або зрощення фрагментів лексичних одиниць чи однієї лексичної одиниці з фрагментом іншої, – дуже економний спосіб відбиття комплексних предметів, явищ, понять у досить короткому слові: *edupreneur* (education + entrepreneur), *wominnovation* (woman + innovation) .

Найпродуктивнішими афіксами виявилися суфікси –able (*presidentiable*), -bot (*microbot*), -ical (*economical*), а також префікси re-, dis- (*re-election*, *disarray*).

Конверсія, або безафіксне перетворення однієї частини мови на іншу, виражена в словосполученні *a turkey peek* “погляд поверх або навколо предмета” → *to turkey peek* “швидко оглядати певний предмет”.

Прикладами зворотної деривації є слова *bot herder* “хакер, який контролює велику кількість комп’ютерів зі злочисливою метою” → *bot herd* “незаконне контролювання роботи комп’ютерів хакерами”; *hypermiler* “особа, яка дуже переймається економічністю свого автомобіля” → *hypermile* “вдаватись до надзвичайних мір з метою підвищення ефективності використання пального в автомобілі”.

Таким чином, неогенні одиниці є невід’ємною складовою суспільно-політичної лексики англійської мови та характеризуються фіксованим набором словотвірних паттернів, котрі визначають динаміку лексичного фонду мови.

Список літератури

1. Верба Л.Г. Порівняльна лексикологія англійської та української мов: посібник для перекладацьких відділень вузів / Л.Г. Верба. Вінниця : Нова книга, 2003. – 19 с.
2. Єрмоленко С.Я, Бибик С.П, Тодор О.Г. Українська мова: Короткий тлумачний словник лінгвістичних термінів / За ред. С.Я. Єрмоленко. – К.: Либідь, 2001. – 105 с.
3. Крючкова Т. Б. Особенности формирования и развития общественно-политической лексики и терминологии / Т. Б. Крючкова. – М.: Наука, 1988. – 151 с.

Аліна Шличкова
Науковий керівник – асист. Кравченко О.В.

Емотивність портрета в художньому дискурсі

Однією з центральних проблем лінгвістичної стилістики є вивчення лексичних та стилістичних прийомів і засобів вираження, які використовуються для створення художнього опису у дискурсі. У дослідженні прослідковуються семантичні та когнітивні особливості створення емотивного портрета персонажа у англomовному художньому дискурсі.

Актуальність зобумовлена загальною орієнтацією сучасної лінгвістики тексту та теорії дискурсу на детальне вивчення особливостей включення портретного опису в художній текст.

Мета дослідження встановлення ролі емотивного портрета в авторському дискурсі.

Емотивність актуалізується в художньому тексті за допомогою сукупності текстових компонентів – показників емотивності, емотивно навантажених слів, фраз, речень тощо, які прямо або опосередковано вказують на характер авторських емоційних інтенцій, моделюють імовірно емоційне реагування читача на текстову дійсність та опредметнюють фрагменти знань про світ. При дослідженні емотивності як категорії художнього тексту необхідно враховувати особливості текстової семантики, а також природу людських емоцій.

Поняття "портрет" в літературному творі – зображення зовнішності героя: його обличчя, фігури, одягу, манери триматися" [2,с.340].

Аналізуючи емотивний портрет у художньому тексті, важливо приділити увагу мовним засобам, які сприяють створенню емоційності образів. Основними стилістичними засобами передачі емоцій через портрет персонажа є епітети, метафори, порівняння, які дають наочне уявлення про якесь явище, виражене в художній формі:

" She had eyes like forest pools and held herself like a daughter of the Caesars [3, с. 305]".

" His only beauty is the intelligence that shines in his face, his only strength is the greatness of his soul [3, с. 186]".

О.А. Мальцева в статті «Лексика словесного портрета» стверджує, що найбільш активними частинами мови, що формують поле «зовнішності людини» є іменники, прикметники, дієслова і прислівники. В художньому дискурсі Сомерсета Моєма особливу роль надається прикметникам в силу їх характерним особливостям, автор використовує антропонімічні прикметники, позначаючи вік (young, middle-aged, old), зовнішність (nice, pretty, splendid, wonderful, beautiful, magnificent) об'єктивні прикметники, зокрема сенсорні зорові (dark, grey, red, black, brown, purple, white, blue) та характерологічні (industrious, shrewd, ambitious, suspicious, jovial, gay, quick-witted, sinful, hearty) [19, 83-88с]. Хоча домінуючими слід вважати негативні прикметники (awful, ugly, dark, tragic, cynical, sad, bitter, grave, pale, aggressive...), які складають більшу частину тексту і створюють атмосферу фатальності та неминучості:

" His smile was very sad and his eyes had the look of a dog that has been beaten,...[3, с. 306]".

" She's as ugly as the devil [3, с. 306]".

Викладене дає підстави стверджувати, що портретний опис є складником художнього дискурсу який конструює уявлення про зовнішність героя, особливості його поведінки й слугує засобом передачі емоцій персонажа.

Список літератури

1. Мальцева. О.А. Лингвостилистические особенности словесного художественного портрета в современном английском романе. : дис. канд. филол. наук. Мальцева О.А. : Л., 1986. – 119 с.
2. Ахманова О.С. Словарь лингвистических терминов / Ахманова О.С. М.: Советская энциклопедия, 2007. – 537 с.
3. Maugham S. Collected Short Stories / Somerset Maugham. Сборник на англ. языке. – Составитель Н. А. Самуэльян. – М.: издательство Менеджер, 2000. – 320 с.

Олена Шпетко

Науковий керівник – доц. Микитюк І.М.

Загальні характеристики соціально маркованої лексики

Незважаючи на інтерес до соціальної диференціації мови в цілому, проблема дослідження соціально маркованої лексики та встановлення демаркаційної межі між її компонентами залишається нерозв'язаною, що зумовлює актуальність цього дослідження.

Дослідження присвячене вивченню соціально маркованої лексики та виявленню її загальних характеристик.

Соціально маркована лексика – це сукупність мовних особливостей, притаманних певній соціальній групі – професійній, становій, віковій тощо – у межах тієї чи іншої підсистеми національної мови, функція якої полягає в обслуговуванні комунікативних потреб соціально обмежених груп людей.

До соціально маркованої лексики належать:

1. Професіоналізми – це напівофіційні слова чи словосполучення, які частіше поширені в розмовному мовленні серед людей певної професії, спеціальності, але, по суті, не є строгими науковими позначеннями понять.

2. Жаргон – це напіввідкрита лексико-фразеологічна підсистема, яка використовується тією чи іншою соціальною групою з метою відособлення від решти мовної спільноти. Жаргонізми – це, як правило, емоційно-оцінні експресивні утворення, серед яких переважають негативні знижені номінації [2, с. 33]. У ширшому значенні термін «жаргон» уживається в мовознавчій літературі для називання не професійного, а соціального відгалуження від загальнонародної мови.

3. Арго – особлива мова певної обмеженої професійної або соціальної групи, що складається з довільно обраних видозмінених елементів мови. Арго використовується, як правило, з метою приховування предмета комунікації, а також як засіб відокремлення групи від решти суспільства. Термін «арго» частіше вживається у вузькому значенні, позначаючи засіб

спілкування декласованих елементів, розповсюджений у кримінальному середовищі [2, с. 43].

4. Сленг – нелітературна додаткова лексична система, яка представляє паралельну експресивно-оцінну, найчастіше стилістично знижену синонімію позначень загальновідомих понять і належить певній соціальній субкультурі; різновид соціально маркованої лексики певної суспільної групи у межах національної мови [1, с. 560].

5. Вульгаризми – це максимально стилістично знижена мова, яка характеризується інтенсивністю емоційної оцінки. В уявленні носіїв мовної культури вульгаризми – це лексика, яка відзначається непристойною конотацією. Непристойність слід розуміти як невідповідність етичним і культурним нормам конкретного соціуму.

6. Діалектизми – це характерні для територіальних діалектів мовні особливості, що кваліфікуються як відхилення від літературної норми. Діалектизми виділяються на всіх рівнях мови – акцентуаційному, фонетичному, словотвірному, фразеологічному, лексичному та граматичному [3, с. 135-136]. Вони репрезентують особливості суспільно-історичного розвитку регіону, відображають причини ареально-хронологічних мовних явищ.

Як бачимо, лексичні одиниці соціально маркованої лексики мають певні функціональні збіги, однак вони не ідентичні і їх не слід ототожнювати.

Отже, мова є своєрідним дзеркалом, в якому відображаються соціальні явища, які відбуваються в суспільстві. Існування різноманітних жаргонізмів, арготизмів, діалектизмів, тощо доводить, що мова залишається динамічною системою, яка постійно живе і розвивається.

Список літератури

1. Селіванова О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія / О.Селіванова. – Полтава : Довкілля–К, 2006. – 716 с.
2. Ставицька Л. О. Арго, жаргон, сленг / Л. О. Ставицька. – К. : Критика, 2005. – 462 с.
3. Українська мова: Енциклопедія. – К. : Українська енциклопедія, 2000. – 750 с.

Інна Штерма

Науковий керівник – асист. Семенюк Л.В.

Аспекти дослідження політичної мови

Наприкінці ХХ століття винятково важлива роль мови як засобу комунікації, що стрімко та невпинно зростає, стала очевидно не лише для лінгвістів, а й для фахівців, які працюють в інших галузях. Головною причиною цього став інформаційний бум зумовлений становленням та розвитком найновітніших технологій та їх зрощенням з бізнесом, що у свою чергу зумовило необхідність доступу до інформації та максимально швидкого обміну нею, а також викликало удосконалення старих та створення нових засобів зв'язку, у тому числі електронних, а також сприяло розвитку ЗМІ. Інформаційний бум став поштовхом до розвитку мов, які його обслуговують, і насамперед міжнародних, до розвитку лексичних систем цих мов. Надання і пошук релевантної інформації в умовах глобального мультикультурного та мультимовного простору загострили проблему ефективності комунікації. Це безпосередньо стосується політиків, що професійно займаються забезпеченням взаєморозуміння, врегулюванням конфліктів у глобальному просторі, використовуючи як засіб комунікації природні мови.

Відносно світу політики усвідомлення важливої ролі мови сформувалося у філософські та лінгвістичні проблеми співвідношення мови та влади, агітація, пропаганди і політичної реклами, інформативності та переконливості у політичній комунікації, вивчення мови як інструменту соціальної влади, мовної упаковки соціальних процесів у демократичному та тоталітарному суспільствах, використання мови з метою впливу на свідомість широких мас, ролі мови у створенні іміджу політика, індивідуального стилю політика я мовної особистості. У лінгвістиці ця тематика фактично відповідає проблемі політичного дискурсу, що став протягом останнього часу популярним об'єктом досліджень на матеріалі різних мов. Інтерес до політичного дискурсу зумовлений не лише роллю політики та політиків у світі, що посилюється, та їхнім перебуванням у центрі уваги ЗМІ, тісною співпрацею політичних структур та ЗМІ, а й виникненням і розвитком низки нових дисциплін – політології,

конфліктології, іміджелогії тощо.

У Сполучених Штатах внаслідок зростання зв'язку політики та капіталу, проведення масштабних виборчих кампаній, розвитку високих технологій та ЗМІ був творений сучасний інститут президентства, складовою частиною якого став політичний дискурс. Характерними рисами сучасного політичного американського дискурсу слід вважати його розвиток у тісному зв'язку з ЗМІ наявність президентської риторики як його складової, його ціннісну орієнтацію, дотримання принципу політичної корекції, посилену увагу до проблеми прав жінок та положення етнічних меншин. Головними риторичними прийомами залишаються використання методів контрасту, протиставлення, повтору, виділення ключових понять.

Таким чином, володіння риторичними прийомами, як і раніше, залишається актуальним у сучасному демократичному суспільстві. Проте центр уваги громадськості перемістився зі змісту публічних виступів на їх форму та обставини, в яких вони промовляються. Для успішного досягнення адресантом своєї мети більш важливим виявляється створення вдалого іміджу, складовими якого виявляються однаковою мірою як ораторські здібності промовця, так і його зовнішній вигляд, фото- та телегенічність. Результатом систематичного вивчення особливостей риторики сучасних політичних лідерів є краще розуміння характеру політичної мови, а також мовної упаковки політичних процесів, що відбуваються у демократичному суспільстві. Мовна упаковка явищ політичного життя сприяла розвитку іміджевої комунікації. Фактично аудиторія має справу не безпосередньо з політиком, а з його іміджем, у створенні якого поряд з іміджмейкерами беруть участь і ЗМІ.

Список літератури

1. Ганжуров Ю. Парламентський дискурс в публічних комунікаціях/ Ганжуров Ю. // Політичний менеджмент. – 2005. - № 6 (15). – С. 103-113.
2. Демократія: [Антологія]/ Упоряд. О. Проценко. – К.: Смолоскип, 2005. – Політичні цінності. – Вип. 1. – 1108 с.

Аліна Яворська

Науковий керівник – доц. Петренко О. Д.

Особливості перекладу інтернаціоналізмів в газетних текстах

Актуальність даного дослідження полягає в розповсюдженості інтернаціоналізмів у сучасній лексиці. Перші спроби описати інтернаціоналізми було зроблено в кінці ХІХ – на початку ХХ століть. До дослідження даної проблеми звертались такі вчені, як В.В.Акуленко, Л.С.Баскударов, В.М.Комісаров, І.В.Корунець, І.Гальперін, Л.Грицюк, В.Іванов, В.Здоровега, В.Галич, Р.Барт та ін.

За визначенням Д.Е.Розенталь та М.А. Теленкова: «інтернаціоналізми – це слова загального походження, що існують у багатьох мовах з одним і тим же значенням, але зазвичай оформлюються відповідно до фонетичних та морфологічних принципів даної мови» [1, с.225].

Метою нашого дослідження є комплексний аналіз та класифікація інтернаціоналізмів у системі газетної комунікації. Досягнення поставленої мети передбачає виконання таких завдань: розглянути детермінацію поняття «інтернаціоналізм»; класифікувати види інтернаціоналізмів; зробити порівняльний аналіз інтернаціональної лексики при перекладі з української мови на англійську та навпаки.

Об'єктом наукового дослідження стали періодичні британські видання “The Independent”, “The New York Times”, “Chas” та «Час» за період 2009-2011 рр.

Предметом дослідження є лексико-семантичні явища та процеси газетної мови кінця ХХ – поч. ХХІ ст., що знайшли відображення в газетних статтях. Досліджуючи особливості перекладу інтернаціоналізмів у газетних текстах, ми використовували загальнонаукові методи та прийоми, а також специфічні, прийнятні в лексикології та стилістиці: метод добору й систематизації матеріалу, описовий метод, класифікація матеріалу, синтез та виявлення закономірностей, лінгвістичний опис мовних фактів із залученням прийомів структурно-семантичного та трансформаційного аналізу. Застосовано також статистичний

метод, який дозволив повніше оцінити тенденції вживання інтернаціоналізмів у газетних виданнях.

У процесі дослідження виявлено, що існує кілька принципів класифікації інтернаціональних елементів. За думкою В.В.Акуленка, їх можна наочно подати у вигляді таблиці:

Таблиця 1. Класифікація інтернаціоналізмів

Тип	Значення	Усна форма	Письмова форма	Мотивація
1	+	+	+	+
2	+	+	+	-
3	+	+	-	+
4	+	-	+	+
5	+	+	-	-
6	+	-	+	-
7	+	-	-	+

В українській та англійській мовах трапляються інтернаціоналізми переважно перших двох типів:

1) укр. *деформація*, англ. *deformation*, де крім спільного значення та тієї чи іншої схожості звучання й написання є й спільна мотивація – „порушення форми”;

2) укр. *анод*, англ. *anode*, де схожі тільки значення та звучання (написання) елементів.

Практичне значення одержаних результатів полягає в можливості їх багатоаспектного використання в практиці редагування стилістичних матеріалів. Результати дослідження можуть бути цікавими як для науковців, що спеціалізуються у відповідній сфері та вивчають проблеми, окреслені в дослідженні, так і для всіх, хто працює у сфері лінгвістики.

Список літератури

1. Розенталь Д. Э., Теленкова М. А. Словарь-справочник лингвистических терминов: Пособие для учителей. – М. : Просвещение, 1976. – 225 с.

2. Гальперин И. Р. Текст как объект лингвистического исследования. – М. : Наука, 1981. – 140 с.

Елеонора Яворська
Науковий керівник – доц. Король А.А.

Гендерна специфіка об'єктивації концепту ЩАСТЯ в сучасному німецькомовному художньому дискурсі

У лінгвістичних студіях останніх десятиліть актуальним залишається питання впливу гендерного параметра мовної особистості на її мовленнєву поведінку. Гендер – це соціальна роль, зумовлена статтю людини [2, с. 187]. Гендер виявляє поведінкові норми мовлення чоловіків і жінок у текстах різного типу, стилеві особливості, які можуть бути класифіковані як ті, що притаманні мовленню чоловіків або жінок [1, с. 6].

Мета проведеного дослідження – перевірити гіпотезу про те, що представники німецькомовної лінгвокультури чоловічої та жіночої статі мають гендерно специфічні уявлення про щастя. Матеріалом дослідження слугують романи німецьких та австрійських авторів чоловічої статі.

Актуальність дослідження зумовлена пріоритетним місцем концепту ЩАСТЯ у системі аксіологічних орієнтирів представників німецькомовної лінгвокультури.

Дослідження концепту ЩАСТЯ базується на концептуальному аналізі, що складається з кількох процедур. Насамперед обрано ім'я або ключове слово концепту – іменник *Glück*, а також прикметник *glücklich*. Слово *Glück* є домінантою концепту. Основні значення ключового слова формують ядро концепту ЩАСТЯ. Щоб виявити ті слова, які входять до периферії, потрібно провести додатковий добір слів зі значенням “щастя”. Для цього виписуємо значення кожного з ядерних іменників і перевіряємо їх на зв'язок з домінантою.

Унаслідок проведеного концептуального аналізу встановлено списки ядерних і периферійних елементів. До ядра концепту входять іменники *Glücksfall*, *Glückssache*, *Glücksstern*, *Mordsglück*, *Glücksumstand*, *Gunst*, *Heil*, *Freudenbecher*, *Dusel*, *(Glücks)schwein*, *Massel*, *Glücksgöttin*, *Fortuna*, *Beglückung*, *Freude*, *Glückseligkeit*, *Hochgefühl*, *Segen*, *Beseligung*, *Wonne*. Ближню периферію формують лексеми *Wohl*, *Wohlergehen*, *Wohlbefinden*,

Vergnügen, Hochstimmung, Erfolg. Дальня периферія складається з іменників *Triumph, Durchbruch, Gelingen.*

З огляду на суб'єкт концепту ЩАСТЯ наше дослідження фокусується на тому, людина якої статі – чоловік чи жінка – знаходиться у тому емоційно-психологічному стані, який кваліфікується нами як щастя. Проаналізувавши фрагменти художнього дискурсу з елементами ЧОЛОВІЧОГО ЩАСТЯ, доходимо висновку, що емоційно-психологічний стан щастя виражений такими складниками концепту, як РАДІСТЬ (11 випадків уживання), ВЕЗІННЯ (9), БЛАГО (9), УСПІХ (6), ЩАСЛИВИЙ ВИПАДОК (5), НАСОЛОДА (3), БЛАГОПОЛУЧЧЯ (2), ЗАДОВОЛЕННЯ (2), БЛАЖЕНСТВО (2), ЗДОРОВ'Я (1). Мотивами ЖІНОЧОГО ЩАСТЯ виступають ЗАГАЛЬНЕ БЛАГО (2 випадки), СИМПАТІЯ АБО КОХАННЯ ДО ЧОЛОВІКА (2), УСПІХ У СПРАВАХ (1), ДОСЯГНЕННЯ БАЖАНОГО РЕЗУЛЬТАТУ (1), МАТЕРІАЛЬНЕ БЛАГО (1), УДАЧА (1), МИР / БЕЗПЕКА (1), БОЙОВІ ДІЇ (1).

Отже, спільним для характеристики ЧОЛОВІЧОГО та ЖІНОЧОГО ЩАСТЯ є те, що в обидвох випадках переважає емоційний аспект щастя, тобто і чоловіки, і жінки частіше ідентифікують ЩАСТЯ як ВТІХУ, аніж як УДАЧЛИВІСТЬ. Мотиви щастя для чоловіків і жінок дещо відрізняються. Якщо найважливішими мотивами відчуття щастя для чоловіка виступають безпека, успіх у справах, симпатія або кохання до жінки, здоров'я та матеріальні блага, то для жінки основними мотивами є загальне благо та симпатія або кохання до чоловіка.

Список літератури

1. Братусь Т. В. Гендерна специфіка об'єктивації концепту ЩАСТЯ у сучасному англомовному художньому дискурсі : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філолог. наук : спец. 10.02.04 "Германські мови" / Т. В. Братусь. – Харків, 2009. – 20 с.

2. Курдюкова В. С. Гендерні маркери англомовного публіцистичного тексту / В. С. Курдюкова // Вісник Дніпропетровського університету економіки та права імені Альфреда Нобеля. – Дніпропетровськ : філологічні науки. – 2011. – С. 186 – 191.

Філологічний факультет

Поема Максима Рильського «Жага» як зразок новаторського підходу у творенні ліро-епічного жанру

Найвидатнішим із творів М. Рильського за роки війни є поема-видіння "Жага". Вона є твором глибинної структури, закоріненої у фольклорну, релігійну та літературну інтертекстуальність.

Поема "Жага" була написана в грудні 1942 року в Уфі в період послаблення цензури. Хоча поема має присвяту 25-ій річниці радянської влади в Україні, зрозуміло, що це лише данина часові, оскільки через всю поему проходить образ України, батьківщини: *"Тобі, тобі, моя Вітчизно, у серці дзвонять голоси"*, – говорить автор словами поеми.

З першого погляду ця поема – це кілька ліричних і ліро-епічних картин, що не мають ніякого іншого зв'язку, крім спільної ідеї – любові до Батьківщини і болю з приводу її страждань.

Автор назвав свій твір "Жага" не випадково, адже це слово, окрім бажання пити, має ще значення великого, нестримного бажання чого-небудь та нестримного почуття любові, пристрасті. В поемі образ жаги виступає у дещо трансформованому вияві: це жага помсти ворогові і, зрештою, це жага перемоги. Природність цього психологічного переходу якраз і зумовлена незмірним почуттям жаги – почуттям любові до батьківщини.

Щодо структури, то підзаголовки "поема-видіння" і заголовки дванадцяти частин (голоси, силуети) засвідчують, що це композиційно центральні елементи поеми.

На думку Майкла Найдана, в «Жазі» присутні три аспекти: класичний, релігійний та фольклорний, які є цілковито рівнозначними в розгортанні творчого задуму [3, с. 7].

Класичний аспект представлено самою побудовою поеми, наявністю в ній ліричного та епічного начал. Автор брав за зразок класичні сюжети, але поема «Жага» є жанрово неповторна, в ній немає чіткої сюжетної лінії, і тому дослідники говорять про домінування ліричного начала в цій поемі Максима Рильського.

Щодо релігійного аспекту, то "Голоси" в поемі нагадують антифонічну частину Божественної літургії, яка вміщує три

антифони, також простежуються відголоски Псалму 22, де з'являється образ води, здатної погамувати спрагу, образи смерті, долини, відновлюючої сили духовної віри, переповненої чаші. Символічна структура поеми, базована на трьох головних елементах: вина, води і хліба, здатних задовільнити спрагу, є ідентичною до символіки Божественної літургії. Різниця полягає лише в тому, що символічна природа літургії стає зреалізованою метафорою в поемі. Замість духовної крові Христа Максим Рильський бачить жертвну кров українського народу.

Фольклорні елементи також проявляються згідно з фольклорним принципом троїстості, що засвідчує виразну стилізацію під народнопоетичну традицію. Ці мотиви в поемі виступають у розділі "Казка", де в пошукові води, життя відбувається зустріч України з Росією. Широко народного, епічного характеру набуває твір поета в картині проведів сина матер'ю в бій з ворогом. Тут в образі матері показано всю сутність жертвної жіночої долі.

Критика відзначала вади поеми. Не погоджувались критики і з образом України - розіп'ятої на хресті матері-мучениці, образом, який не пов'язується з уявленням про нескорену Радянську Україну, що всю війну продовжувала боротися [1, 188].

На нашу думку, новаторським у поемі М. Рильського «Жага» є нетрадиційна структура, релігійний струмінь, різноманітність віршової форми. Важливою є вказівка самого автора на нетрадиційність форми поеми – поема-видіння (тобто автор створює «гібридну» форму).

Всі перелічені аспекти дають підстави визначити поему «Жага» як значне явище в творчому доробку поета та в розвитку ліро-епічного жанру в українській літературі.

Список літератури

1. Білецький О. І. Творчість Максима Рильського / Олександр Білецький – К., 1960. – С. 155-203
2. Будний В., Ільницький М. Порівняльне літературознавство : Підручник / Василь Будний, Микола Ільницький. – К. – С. 193-212.
3. Найдан Майкл. Фольклорні, релігійні та літературні мотиви в поемі М. Рильського «Жага» / Майк Найдан // Слово і час. – 1998. – №6. – С. 6-11.

Крестіна Амаріца
Науковий керівник – доц. Дашенко О.І

Тематика та проблематика перекладів II-третини XIX століття

Новий етап розвитку української перекладознавчої думки, який розпочинається літературно-критичною діяльністю, перекладацькою практикою й оригінальною творчістю Т. Шевченка, М. Максимовича та П. Куліша, мав епохальне значення для української науки та літератури загалом. Проблема перекладу чітко окреслюється як вагома складова літературознавчої концепції П. Куліша, що ґрунтується на ідеї самобутнього розвитку української літератури та водночас її європеїзації.

Літературно-критичні міркування П. Куліша дають підстави зробити висновок щодо його розуміння проблеми різноаспектності вивчення перекладу: від оцінки його художньої вартості, майстерності до осмислення в контексті національного літературного розвитку, що свідчить про цілісність авторської концепції. У зв'язку з цим наголошується, що подвижницька перекладацька праця “європейця між хуторянами і хуторянина між європейцями” (В. Петров) мала теоретичний смисл як істотний компонент у системі його літературно-критичних поглядів (М. Бернштейн).

Широка перекладацька програма П. Куліша, для якої вибір творів здійснено за принципом причетності до високомистецької світової класики (В. Шекспір, Дж. Байрон, Ф. Шиллер, Й.-В. Гете, Г. Гейне, О. Пушкін, М. Некрасов, О. Кольцов, О. Фет), інтерпретується як вияв усвідомлення критиком ролі перекладу у розвитку мови (з метою “виробити форми змужичалої нашої речі на послугу мислі всечоловічій”), ідейно-тематичному та жанрово-стильовому збагаченні літератури, отже, – розуміння його загальнолітературного значення насамперед у розширенні горизонтів рідної літератури, її утвердженні як повноправної та самостійної. Показовий у цьому зв'язку Кулішевий задум перекласти всього Шекспіра, що зумовлювався передусім прагненням піднести українську літературу до рівня осмислення вічних тем.

Не випадково з іменем П. Куліша пов'язаний якісно новий етап не лише перекладної, а й оригінальної літератури. У 1860-х роках розпочалася його праця над перекладами псалмів та інших біблійних текстів. Найважливіші перекладацькі роботи П. Куліша припадають на наступні десятиліття. Але перші кроки автора “Чорної ради” як перекладача біблійної поезії зроблені в другій половині 1860-х років.

Загалом переклади, а також і переспіви та варіації П. Куліша не меншою мірою, аніж Шевченкові, були органічними складниками авторського поетичного світу, а з погляду їхнього місця в сукупності творчого доробку письменника, мабуть, відігравали ще більшу, якщо не визначальну роль.

Зокрема, біблійна “мова” Шевченкових перекладів і варіацій дала можливість проявитися всій поетичній системі українського генія, про значення якої, мабуть, найвлучніше висловився Вадим Скуратівський: “Саме Шевченко вперше в історії (і не літератури, а людства) порушив тисячолітню німоту, саме через нього вперше проходила словом, а не лише криком, сама зазвучала, як казали середньовічні теологи, “субстанція пекла”, його моторошна, наскрізь пропечена стражданням “речовина”... По суті, саме з Шевченка (зрозуміло, у світоглядному, а не вузько історико-генетичному плані) розпочинається довгий і драматичний процес планетарної демократизації світової літератури”. Біблійні та інші переклади й переспіви (зрозуміло, не тільки вони) дали Шевченкові необхідний творчий інструментарій для цієї планетарної літературної і духовної демократизації, зокрема для радикального оновлення української літератури, її універсальних можливостей.

Перекладацька діяльність П. Куліша, М. Максимовича, Т. Шевченка та інших сприяла розвитку перекладацького мистецтва і готувала ґрунт для становлення українського перекладознавства як науки, мала принципове значення для вироблення концепції національної літератури, що вже на той час передбачала входження української літератури у світовий художній простір.

Список літератури

1. Коптілов В.В. Актуальні питання художнього перекладу. — К.: Вид-во Київського університету, 1971. — 131 с.

Галина Анатійчук

Науковий керівник – доц. Дзвінчук О.М.

Журнал «Дніпро»: перший період розвитку

Літературно-художній та громадсько-політичний місячник «Дніпро» має понад 85-тилітню історію. Він заснований у 1927 р. під назвою «Молодняк». Своєю появою часопис завдячує діяльності однойменного літературного об'єднання.

Актуальність проблеми полягає у тому, що комплексне дослідження історії виникнення та становлення журналу «Дніпро» відсутнє.

Деякі аспекти розвитку цього періодичного видання порушуються у науковій розвідці Т. Опришко [3] «Журнал «Молодняк» у суспільному та культурному контексті доби: етапи становлення». Інший дослідник О. Кухар-Онишко [1] у дисертації «Літературна організація «Молодняк» (з творчої історії спілки та журналу)» приділив більше уваги вивченню історії об'єднання.

У 1925-26 рр. харківські письменники групувалися довкола часопису «Молодий більшовик» (пізніше його об'єднали з «Молодняком»). Серед постійних авторів були І. Гончаренко, В.Строменко, О. Донченко, Л. Скрипник, Т. Масенко, П. Голота, О. Кундзіч, Л. Первомайський, В. Баска, Я. Гримайло, І. Ковтун, І. Момот, П. Усенко. Саме їх вважають засновниками літературної організації «Молодняк», що сформувалася у 1926 р. [3, с. 126]. «Молодняківці» (не без підказки вищих органів влади) вирішили створити власне видання.

У січні 1927 р. з'явився перший номер журналу «Молодняк» за редакцією П. Усенка. Місячник був друкованим органом ЦК ЛКСМУ. З виданням співпрацювали О. Бойченко, Т. Масенко, Б. Коваленко, А. Клочья, О. Кундзіч, І. Ковтун, В. Строменко, О. Близько та інші. Вони критично ставилися до інакодумців, особливо до письменників із ВАПЛІТЕ, МАРСу, футуристів з «Нової генерації» та конструктивістів з «Авангарду».

Часопис містив художні твори, літературно-критичні статті, огляди, рецензії, літературно-мистецьку хроніку. Те-матика публікацій – соціалістична індустріалізація, життя робітничої і селянської молоді, діяльність комсомолу [5, с. 408].

Молодняківські поети оспівували героїку громадянської війни, «романтику буднів» (П. Усенко), а також створювали зразки агітаційно-публіцистичної поезії.

Частина учасників об'єднання пізніше перейшла в «Пролітфронт» (О. Кундзіч, Т. Масенко, І. Ковтун, І. Момот), частина відійшла до «Нової генерації» (О. Близько), а решта – не завжди погоджувалася з офіційною лінією партії. Свідченням цього є те, що наприкінці існування організації багатьох «молодняківців» фізично усунули, архів журналу частково вилучили з обігу й знищили [3, с. 124].

Літературне угруповання «Молодняк» ліквідували у 1932 р. згідно з Постановою ЦВ ВКП(б) «Про перебудову літературно-художніх організацій». У 1933 р. відбулося об'єднання часописів «Молодий більшовик» і «Молодняк».

Оновлений «Молодняк» розширив тематику публікацій і отримав статус літературно-мистецького, громадсько-політичного та науково-популярного місячника [5, с. 408]. У 1935 р. його редакція переїхала до Києва. За два роки «Молодняк» змінив назву на «Молодий більшовик» [3, с. 124]. З цього часу починається новий період в історії видання.

Отож, шлях становлення журналу «Дніпро» досить складний і суперечливий. На першому етапі розвитку часопис сприяв згуртуванню й активізації творчої молоді.

Список літератури

1. Кухар-Онишко О.С. Літературна організація «Молодняк» (з творчої історії спілки та журналу): дис. канд. філол. наук / О.С. Кухар-Онишко. – К., 1971. – 279 с.
2. Молодняк: Літ.-мистецький, громад.-політ. та наук.-попул. журн.. – 1927. – № 1.
3. Опришко Т.С. Журнал «Молодняк» у суспільному та культурному контексті доби: етапи становлення / Т.С. Опришко // Вісник ХНУ ім. В.Н. Каразіна. Серія: Філологія. – № 989. – Вип. 63. – Харків, 2012. – С. 123-127.
4. Опришко Т.С. Історіографія і джерела дослідження журналу «Молодняк» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://synopsis.kmpu.edu.ua/index.php/synopsis/article/view/23/16>
5. Українська літературна енциклопедія: В 5 т. / Відп. ред. І.О. Дзверін. – К.: «УЕ» ім. М.П. Бажана, 1995. – Т. 3. – С. 408.

Оксана Андрійчук

Науковий керівник – асист. Мельничук Ю.Г.

Шляхи зміцнення фінансової бази

періодичних друкованих видань м. Чернівці

У процесі економічного розвитку нашої держави на сучасному етапі є низка ускладнень. Частина з них пов'язана із впливом і наслідками фінансово-економічної кризи, частина зумовлена іншими причинами. Ці ускладнення відчутні й у сфері засобів масової інформації. Зокрема періодичні друковані видання мають проблеми з фінансуванням, з реалізацією тиражів. Зміни у структурі інформаційного ринку, підсилення ролі електронних ЗМК призводять до суттєвого падіння попиту на періодичні друковані видання. Особливо гостро подібні проблеми відчуються у невеликих містах, таких як Чернівці.

Для поліпшення економічного стану міські періодичні друковані ЗМК – газети та журнали, мають зосередитися на пошуку ефективних засобів, які рекомендовані економічною наукою. Одним з них є зміцнення фінансової бази підприємства.

Проблеми економічного розвитку засобів масової комунікації й шляхи їх розв'язання досліджували багато сучасних вітчизняних і зарубіжних учених, серед яких О. Андрусак, Н. Бондар, С. Гуревич, Т. Макаровська та інші. Проте питання зміцнення фінансової бази місцевих періодичних друкованих видань на даний час практично нерозкриті.

У сучасних умовах економічний розвиток будь-якого підприємства, в тому числі періодичного видання, є неможливим без міцної фінансової бази. При її оцінці за основу беруться фінансові ресурси та можливості господарських підприємств, установ, організацій різних форм власності та видів діяльності [1].

Основними складовими фінансових ресурсів підприємства є власні (статутний капітал, амортизаційні відрахування, валовий дохід та прибуток) і залучені кошти (пайові та інші внески, кошти, мобілізовані на фінансовому ринку) [2, с.173].

Першим зі шляхів зміцнення фінансової бази, який рекомендує економічна наука, є вдосконалення бізнес-планування. Бізнес-план дозволяє поетапно і чітко розрахувати

кроки, спрямовані на поліпшення економічного розвитку видання.

Крім цього, як слушно зауважує С. Гуревич, необхідно більш активно звертати увагу на резерви зміцнення фінансової бази, які до того не використовувалися. Вони пов'язані із самою природою та якостями періодичних видань як засобів масової інформації. Дослідник пропонує прискорювати оборот коштів редакції друкованих періодичних видань. Він пише, що для цього необхідно зв'язати оборот капіталу з виходом і реалізацією кожного номера газети чи журналу, що дозволить повертати оборотні кошти в редакції у вигляді виручки за продаж тиражу [2, с.175].

Не менше значення для редакції має можливість залучення додаткового капіталу. Одним з найбільш прийнятних є розповсюдження друкованих періодичних видань за передплатою. Адже незалежно від типу газети чи журналу й організаційно-правової форми реєстрації юридичної особи їх редакцій, вони мають право оголошувати передплату в будь-який час і на будь-який період. Розповсюдження газети чи журналу за передплатою дає редакції можливість залучити передплатника на певний час і на перспективу.

Порівняно новим способом, який лише починає поширюватися серед видань нашого міста, є публікація реклами й різноманітних оголошень і купонів на знижки у мережі міських торгових підприємств. Цей спосіб уже тривалий час використовується за кордоном – у США, у країнах ЄС тощо.

Отже, необхідною умовою поліпшення економічного стану міських періодичних друкованих видань, досягнення ними самостійності на інформаційному ринку є зміцнення їх фінансової бази.

Список літератури

1. Андрусяк О. Фінансові ресурси підприємств – основа формування фінансової бази регіону / О. Андрусяк [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.lnu.edu.ua/faculty/ekonom/Form_Rynk_Econ/2009_19/20_%D0%90%D0%BD%D0%B4%D1%80%D1%83%D1%81%D1%8F%D0%BA.pdf
2. Гуревич С. М. Экономика отечественных СМИ / С.М. Гуревич. - М.: Аспект-Пресс, 2004. — 289 с.

Наталя Антків

Науковий керівник – доц. Кардащук О.В.

Художній час у драматичному творі

Історія дослідження художнього часу нараховує не одне століття. При розгляді історії досліджень з цієї теми прийнято починати з «Поетики» Аристотеля - першої наукової праці, присвяченої питанням літературознавства. Однак власне до «Лаокоона» Г. Лессінга й «Критичних лісів...» І. Гердера розв'язання питання про художній час та простір літературного твору зводилося до тези Аристотеля про єдність цих двох категорій у досконалому літературному творі, розширеної пізніше Н. Буало до триєдності часу, простору й дії.

Г. Лессінг змінив акценти в цій проблематиці, звернувши увагу, по-перше, на спосіб існування літературного твору в часі та просторі реального світу, по-друге, на особливості внутрішнього часу, простору й руху твору у зв'язку з його змістом.

«Естетика» Г. Гегеля принесла нове розуміння часу і простору саме драматичного дійства [2, с. 2]

Юрій Лотман визначає художній час літературного твору як часовий ряд у різноманітних аспектах втілення, функціонування та сприйняття його в творах художньої літератури як явища мистецтва та вирізняє такі ланки взаємозв'язку часу й художнього твору: реальний час створення, існування художнього твору як матеріального об'єкта та час його сприйняття читачем [3, с. 133].

М. Бахтін вводить поняття «хронотоп» на позначення такої єдності художнього простору й художнього часу, яка більша за їх просте складання й може зіставлятися з часово-просторовим континуумом реального світу, власне хронотоп - суттєвий взаємозв'язок часових і просторових відношень, художньо освоєних у літературі. Розглядаючи хронотоп роману, науковець твердить: «Жанр і жанрові різновиди визначаються саме хронотопом, причому в літературі провідним у хронотопі є час» [1, с. 135].

На думку М. Гейя, «категорії буття, часу та простору увійшли в будь-який літературний твір раніше, ніж художник чи дослідник стали задумуватися над ними. Ці три параметри

обов'язкові у мистецтві, але й обов'язково відрізняються від реальної дійсності» [цит. за 3, С. 17].

Аналізуючи художній час і простір драматургії, більшість дослідників – Р. А. Козлов, Г. Поспелов, В. Халізов, М. Поляков, М. Еткінд, М. Сулима, Є. Табориська, А. Штейнгольд та інші - розглядають п'єси винятково як твори, пристосовані до сценічного втілення, звідки й вплив прагнення дослідників зіставити хронотоп дії з реальними умовами буття глядача, з умовами спектаклю, залишаючи, таким чином, поза увагою роль хронотопу в змісті твору.

Драматургічний час - це система співвідношень між подіями, процесами та вчинками персонажів у драматургічному творі, подібних до часових співвідношень у реальному світі; до неї також входять номени, прийняті у творі на позначення часових елементів [2, с. 3].

Отже, категорія часу □ власне дієслівна категорія, що виражає відношення дії, процесу або стану до моменту мовлення. Протиставлення дієслівних форм щодо моменту мовлення репрезентується у формах теперішнього, минулого та майбутнього часу. В українській мові наявні конструкції, у яких одночасно відтворюється семантика категорій часу і простору. Часові значення нерідко виражаються за допомогою просторових мовних засобів і досить часто збігаються зі значеннями просторовими, мають просторове походження, зіставляються з елементами простору.

Список літератури

1. Бахтин, М. Формы времени и хронотопа в романе. Очерки по исторической поэтике//М. Бахтин//Вопросы литературы и эстетики: СПб. – М.: Худож. лит, 1975. – С. 234-407.
2. Козлов Р. А. Художній час та простір у драматургії// Вісник Запорізького державного університету - 1999 - №1. - С. 1-4.
3. Лотман Ю.М. Структура художественного текста / Ю.М.Лотман// Об искусстве. – СПб. : “Искусство – СПб”, 1998. – С. 14–285.
4. <http://litmisto.org.ua/?p=6399>
5. [http://uk.wikipedia.org/wiki/Час_\(мовознавство\)](http://uk.wikipedia.org/wiki/Час_(мовознавство))

Руслан Аншба
Науковий керівник – доц. Гураль М.І.

Пушкінська поезія у перекладах М. Рильського

Переклади Пушкінських творів – одна з найбільш знаменних і славетних сторінок перекладацької діяльності М. Рильського. Сам Рильський писав, що серед найулюбленіших поетів він виділив Шевченка, Пушкіна, Міцкевича, «трьох найсвятіших учителів моїх». У статтях М. Рильського, присвячених теорії та практиці художнього перекладу, розкривається творча лабораторія поета-перекладача, ретельна робота Майстра над словами. Автор підкреслює помилковість судження про те, що перекладати з близькоспоріднених мов легше, ніж з далеких: це дає буквальні переклади, які часто бувають «підступними». Щоб показати це, Рильський наводить рядки з пушкінського «Утопленника»: *Прибежали в хату дети, Второных зовут отца: «Тятя! тятя! наши сети Притащили мертвеца»* [1, с.38] // *Повбігали в хату діти. Кличуть з галасом отца: «Тату, тату! Наши сіті З річки витягли мерця»* [2, с.121]. На перший погляд, зазначає автор, переклад не викликає заперечень. Але **отець** по-українськи звучить урочисто, а для щоденного користування бажано **батько**; повтор «тату, тату» в перекладі не передає просторічного звертання «тятя, тятя», отже, переклад стилістично не точний.

Рильський вважає, що перекладач, бажаючи передати усі елементи оригіналу – логіку, образність, емоційне забарвлення, особливості звукового строю, – повинен бачити домінантні елементи і в кожному конкретному випадку намагатись зберегти їх у перекладі. Іноді це може бути дослівний переклад, якщо збігаються у мовах форми слів та їх семантика. Таким прикладом може бути переклад звукозапису в пушкінських рядках: *Шипенье пенистых бокалов И пунша пламень голубой...// Шипіння спінених напоїв І пуншу племінь голубий...*

Рильський підкреслював природність Пушкінського звучання і намагається відтворити його в перекладі. Наприклад, рядки з «Євгенія Онегіна» **И, вестник утра, ветер веет, И, всходит постепенно день** [1, с.129] // **І вісник ранку, вітер віє, І день**

поволі вплива [2, с.204].

Однією із перепон у перекладі образу може бути рід іменника. У цьому випадку Рильський замінює його рівноцінним чи близьким, як от: *Но ярче всех подруг небесных Луна в воздушной синеве // Але найбільше вабить очі Срібляста зірка ранкова.*

М. Рильський відстоював сміливе розширення можливостей слова оригіналу в тому випадку, якщо не можливо підібрати подібне (схоже) слово в словниковому запасі мови, на яку перекладається художній твір. Наприклад, слова «свет», «светский», звичні для творів Пушкіна, Рильський вважав неможливим замінювати близькими за значенням українськими «велике панство», «великопанське коло», і тоді він залишає слова «світ», «світський», користуючись прийомом розширення значення вже існуючого у мові слова. Але строфи «*И наконец увидел свет*» перекладає як «*І в колі вищому з'явився*», оскільки в цьому випадку перефраза доцільніша.

Іноді серед засобів української мови М. Рильський не знаходить слів – відповідників складним прикметникам або прислівникам, які вживає Пушкін, і тоді він замінює словосполученнями синонімічних слів. Наприклад, *тяжело – звонкое скаканье по потрясенной мостовой* «Медного всадника» в перекладі звучить так: *Тяжке видзвонює скакання, зберігаючи характер і звучання оригіналу, а рядок «Служил отлично – благородно» з «Євгенія Онегіна» перекладає «Служив чесно, без пороку».*

Отже, переклад, на думку Рильського, це нове трактування, нове втілення оригіналу, тому перекладач має право на довільну інтерпретацію тексту, однак обмежену необхідністю адекватно відтворювати художню – естетичні функції оригіналу.

Список літератури

1. Пушкін А. С. Сочинения в 3-х томах / А. С. Пушкін. – М.: Художественная литература, 1964. – Т.3. – 368 с.
2. Рильський М. Твори у 20-ти томах / М. Рильський. – К.: Наукова думка, 1984. – Т. 5. Поетичні переклади. – 295 с.

Катерина Барило
Науковий керівник – проф. Рихло П.В.

Феміністичний дискурс у творчості Інгеборг Бахман

Поняття фемінізму в літературі та фемінне жіноче письмо з'являється і починає активно досліджуватись в середині ХХст., коли з'являється феміністична критика як течія постмодернізму. Основними концепціями течії, яка не сформувалась в окрему школу, є поняття «інакшості» жінки, специфічного жіночого письма, пошуки жіночої самосвідомості, проблема особистого «Я», бісексуальності та критика фалоцентризму.

Питання стосунків чоловіка і жінки піднімає австрійська письменниця Інгеборг Бахман, яка у своїх творах зображує новий тип жінки, яка не боїться йти за покликом своєї бісексуальної природи та ідентифікувати своє «Я». І. Бахман висвітлює тему дисгармонії в стосунках чоловіка та жінки та проблему жінок, які не знаходять собі місця у патріархальному суспільстві. Так, у творі «Крок до Гоммори», зі збірки оповідань «Тридцятий рік» героїня Шарлота переосмислює своє становище в сім'ї та свою жіночу роль в ній. Мара, друга героїня оповідання, наштовхує її на думку про інше становище в суспільстві, інші стосунки. І. Бахман зображує, як Мара розкодує у Шарлоти чоловічий погляд на світ, який був закладений ще з дитинства, і змушує її подивитись на речі з точки зору жіночої ідентичності. «Шарлота прагне нового царства, але не чоловічого і не жіночого, а повернення до первинного стану, у якому не було розрізнення на статі» [3, с. 325] «Крок до Гоммори» є певним викликом патріархальним устоям в суспільстві, чоловічій прозі, в якій жінка зображувалась лише з чоловічої точки зору, як додаток до чоловічого «Я».

Особливим є також стиль письма І. Бахман. «Ознакою «жіночого речення», ймовірно, є ослаблений зв'язок між його частинами. Він не такий збалансований і структурований, як в чоловічій прозі» [1, с. 150]. В оповіданні «Ундина йде» головна героїня промовляє монолог, у якому немає чіткості, є лише

метафоричні порівняння, якісь спогади героїні, її думки про чоловіків.

Вона стверджує, що чоловіки – монстри зі своїми жінками, вони дають їм гроші на продукти і кличуть з собою на відпочинок, а значить купують їх. Речення, побудова оповідання і той стиль в якому написаний твір, є прекрасним прикладом жіночого письма, перед нами постає приклад жінки, яка думає, переживає і висловлює свої думки. «Але авторка свідомо дистанціюється від оцінок-коментарів, намагається залишити якомога більше простору для активної думки реципієнта» [2, с. 55].

І хоча деякі дослідники вважають, що І. Бахман не піднімає в своїй творчості тему фемінізму, все-таки вона створювала жіноче письмо, висвітлювала жіночі теми, зображувала жінок живими, емоційними, незалежними особистостями. Саме завдяки її творчості в літературі ХХ ст. висвітлені ідеї рівності й гармонії чоловіка та жінки.

Список літератури

1. Баррі П. Вступ до теорії : літературознавство і культурологія. – Київ.: Смолоскип, 2008.- 355 с.
2. Зимомря І. Австрійська література: моделі рецесії тексту. Монографія. – Дрогобич ; Тернопіль.: Просвіт, 2009. - 215 с.
3. Мельник Д. Утопія андрогінності у творчості Інгеборг Бахман // Вісник Львівського університету. Серія іноземні мови. – 2012, № 12. – С. 322-329.

Ірина Бічер

Науковий керівник – доц. Гринівський Т.С.

**«Самостійна думка Української Матері» – перше
буковинське жіноче видання**

Важливу роль у пробудженні національної свідомості широких мас Буковини за періоду румунської окупації відіграла «жіноча преса» – періодичні видання, що постали з потреб жіночого руху ширити ідеї фемінізму й одночасно відстоювати та висвітлювати інтереси жінок-матерів на своїх сторінках.

Виділення «жіночої преси» в окрему групу відбувалося шляхом публікації відповідних тематичних сторінок у громадсько-політичних газетах, а пізніше були створені спеціальні видання для жінок. Зважаючи на послаблення цензури у період національного відродження (1928-1937 рр.), буковинцям вдається видати перший в історії краю жіночий часопис – «Самостійна думка Української Матері» (додаток до чернівецького журналу «Самостійна думка» – лише 1931 року, «редактором та ідейним натхненником була Сидонія Гнідий-Никорович» [1]. За час виходу змінювалися його підназви: «Журнал освіти, творчости і боротьби» (1931, Ч. 1-6), «Національно-ідейний листок – додаток «Самостійної Думки» (1932, Ч. 1), «Журнал для національно-української сім'ї – додаток «Самостійної Думки» (1932, Ч. 2-8).

У редакційній статті першого номера «Наш світогляд» зазначалося, що товариство «Культура духа», яке складається переважно з жінок, бере на себе відповідальність за творче обличчя друкованого органу: відсуває пустослів'я, навалу теоретичних фраз, всілякі безплідні спекуляції... Їхнє гасло: «Чисті руки, чиста совість». Зазначено, що на основі народної творчості, ідейності та правдивості вони виховуватимуть ідейних працівників «на народній ниві» [4]. Більшість статей стосувалися ролі і місця жінки у тодішньому суспільстві, необхідності формування національно-культурного характеру нації, підняття народного духу: «До української жінки» (1931, Ч. 2) Лесі Буковинки, «Великі цілі українки» (1932, Ч. 1), «Жінка та її становище в народному житті» (1931, Ч. 2), «Українська жінка в минулому» (1931, Ч. 5/6), «Національний патріотизм

українки» (1932, Ч. 4), «Як починати працю на селі» (1931, Ч. 5/6) Марії Вагнер-Мойсюк тощо.

Часто редакція порушувала питання рівноправності. Зокрема, було надруковано анкету із запитаннями: «1. Як розумієте емансипацію жінки? 2. Як розумієте визволення української жінки?». Відповідь давала О. Кобилянська [3]. Інші матеріали до теми: «Жінка в нас Мати-селянка» (1931, Ч.1), «Емансипація жінки» (1931, Ч. 3/4), «Емансипація українського народу» (1932, Ч. 8). «Сьогодні не імponує жіноча наївність, безпорадність, неміч, розчуленість і розвезеність. Сьогодні не може нас більше очаровувати зверхня краса. Але кожний питає, хто ця жінка, до якої нації вона належить, які в неї духовні прикмети» – читаємо на сторінках часопису [2].

Інше проблемне питання – роль жінки у вихованні своєї дитини. Його розгляд розпочався зі статті «Українській матері» (1931, Ч. 1): «Перше є праця самих над собою, друге – це виховання наших дітей...» [5]. Інші матеріали до теми: «Що спричиняє духовне каліцтво у громадянстві» С. Гнідий-Никорович (1931, Ч. 5\6), «Як улаштувати собі виховання дітей» Н. Дашкевич (1932, Ч. 5), «На що маємо звертати увагу» О. Дуди (1932, Ч. 4) тощо.

Наявна й дискусія на тему виховання дівчат: «Рятуймо наших дівчат від великоміської моральної і тілесної загибелі» І. Карбулицького, «Як виховати свої дочки?» Л. Гнідевич, «Як виховати наші дочки?» Т. Задуровичевої та ін.

Список літератури

1. Романюк М. М. Періодичні видання Північної Буковини доби національного відродження (1928-1937) / М. М. Романюк // Збірник праць науково-дослідного центру періодики. – Львів. – 1996-1997. – С. 179.
2. Жіноча емансипація й нація // Самостійна думка Української Матері. – 1932. – Ч. 2. – С. 8.
3. Кобилянська Ольга. Дискусія // Самостійна думка Української Матері. – 1931. – Ч. 1. – С. 6-7.
4. Наш світогляд // Самостійна думка Української Матері. – 1931. – Ч. 1. – С. 5
5. Українській матері // Самостійна думка Української Матері. – 1931. – Ч. 1. – С. 3.

Надія Бойко

Науковий керівник – асист. Козачук Н.В.

**Мотиви психологізму у повісті «Маленьке життя»
Олександра Жовни**

Життя і творчість сучасного письменника Олександра Жовни мало досліджені, хоча саме цей митець уміє знайти щось піднесене й світле там, де інші бачать лише темноту й негатив. Автор чотирьох книг прози та сценаріїв чотирьох фільмів О. Жовна висвітлює актуальні проблеми, вміє зацікавити читача глибоким проникненням у душу героїв.

Педагогічна діяльність, робота з важкохворими дітьми зі складними долями дають можливість прозаїку реалістично відтворити характери персонажів. Саме глибокий аналіз життя юних героїв найбільше вражає читачів. Олександр Жовна екранізував «Маленьке життя», і цей фільм переміг у конкурсі на кращий сценарій, що проводило Міністерство культури і туризму України.

В основі художньої структури повісті «Маленьке життя» – трагічна доля юного художника Пилипка. Повість починається описом маленького хлопчика Пилипка, котрий лежав, згорнувшись калачиком, притиснувшись спиною до маминого живота, вже другий день. Прокинувшись, Пилипок відчув, що мамине тіло стало холодним. Він не може усвідомити, що залишився у цьому світі сам. Пробоє шукати маму в лісі, врешті губиться і мало не замерзає там. Йому снилося літо і мама (автор викриває психологічний стан, переживання, самотність через сон). Рятують сироту ченці Лебединського монастиря. Перебуваючи під опікою ченців-художників – Афанасія й Михайла – Пилипок допомагає їм розмішувати фарби, а потім сам починає малювати, виявляючи неабиякі здібності. Ченці полюбили маленького сироту і стали йому за братів. Переїнявшись бажанням допомогти хворій дівчинці, Пилипок уночі, коли не бачать його побратими, малює ікону Пантелеймона-цілителя, вкладаючи в образ святого віру в перемогу добра. Не турбуючись про себе і власне здоров'я, таємно від усіх, щоночі Пилипок прикладав до шибки свою ікону і просив святого Пантелеймона, щоб той допоміг дівчинці одужати. Ціною власного життя хлопчик

рятує маленьку французьку. Ікона не загубилася та не втратила свого значення й після завершення його «маленького життя» і вже півтори століття зберігається у мистецькій колекції героя-оповідача. Олександр Жовна фокусує увагу на художній суті особливого виду мистецьких творів – ікон. Нерозривна єдність віри й таланту, духовного і творчого начал визначає мистецький зміст ікони: «[...] щоб намалювати справжні ікони, потрібна ще й справжня віра. Художник без віри ні на що не здатний, і в очах його святих ніхто не знайде того священного світла, до якого б хотілося молитися. Тільки свята віра допомагає нам малювати Господа нашого Ісуса Христа, святу матір його Марію, всіх святих і мучеників за віру Господню» [3].

«Маленьке життя» вважаємо шедевром творчості Олександра Жовни, який може змусити задуматись людей над своїми діями, вчинками, навіть давно «зачерствілі душі», і врешті-решт осмислити своє призначення на цій Землі. Він майстерно розкриває психологію особистості, акцентує свою увагу на найголовнішій проблемі людства – спасінні душі. Із плином часу люди забувають про моральні цінності, добро, милосердя, повагу, стають егоїстичними натурами, вважають, що з хорошим матеріальним станом знайдуть своє щастя, забуваючи при цьому, де насправді воно криється. І тому автор нагадує читачам про те, що незважаючи на будь-які труднощі, перешкоди, розчарування в житті треба чинити добро, і наголошує на тому, що людина повинна прожити життя гідно. В образі маленької дитини-сиротини, письменник зміг висвітлити саме ті почуття, які не притаманні більшості дорослих людей, адже герой пожертвував своїм життям задля спасіння іншого.

Список літератури

1. Жовна О. Її тіло пахло зимовими яблуками: оповідання та повісті / О.Ю. Жовна. – Львів : ЛА «Піраміда», 2008. – 386 с.
2. Інтрига, пригода, сюрпризи і загадки: Про творчість О. Жовни // Народне слово. – 2000. – 31 серпня. – С. 3.
3. Квасниця О. Карби одвічних істин Олександра Жовни / О. Квасниця/http://lysty.com.ua/index.php?option=com_content&task=view&id=78&Itemid=32

Мар'яна Бойчук

Науковий керівник – доц. Кирилюк С. Д.

**Поетична творчість Миколи Руденка
як об'єкт уваги літературознавців**

У другій половині ХХ ст. зростає українська національна свідомість, інтелігенція виступає проти жорстокого режиму, прагне окремішності й свободи слова. Усвідомлення творчою молоддю злочинної суті комуністичної системи сприяло звільненню з-під впливу ідеологічних догм “соцреалізму”. Саме в цей час живе і творить Микола Руденко – прозаїк, драматург, економіст і філософ, правозахисник і борець за незалежність України, засновник Української Гельсінської Групи. Але насамперед, він – оригінальний поет, який зробив вагомий внесок у розвиток української поезії.

Постать Миколи Руденка постійно перебуває в полі зору дослідників, адже доробок і діапазон творчості його широкий і розмаїтий. Не можна не погодитися зі словами В.Шевчука: “В особі М.Руденка маємо мислителя, який заслуговує національного та світового визнання, його інтелектуальний здобуток мусить бути належно поцінований державою та міжнародною громадськістю” [5,79]. Справді, як відзначив на початку 90-х років М. Слабошпицький, “сьогодні ми заново [...] відкриваємо для себе цього письменника. Знайомим незнайомцем повертається він до нас. Знайомим, бо лишився вірним своїм, обраним ще наприкінці 50-х років, ідейно-художнім принципам. Незнайомцем, бо так багато і з прози, і з філософської публіцистики Руденка ще чекає на нашого читача” [3, 25].

Творчість М. Руденка-поета становить науковий інтерес як у плані розуміння його місця в українській літературі другої половини ХХ ст., так і у вивченні літературного краєзнавства Луганщини. Хоча більша увага дослідників літератури приділяється своєрідності індивідуального світобачення митця в контексті літературного процесу, намагання системно осмислити поетику М. Руденка, з'ясувати місце його творчого доробку в парадигмі вітчизняної літератури. Цікавою, на наш погляд, є праця Олени Бровко [2], у якій пропонується аналіз

поетики та акцентується на жанровій своєрідності. Дослідниця розглядає ці проблеми в контексті літературного процесу в Україні другої половини ХХ ст., констатує еволюцію жанрової системи.

В освоєнні творчого шляху М. Руденка безперечна заслуга належить критику та поету Л. Талалаю, який написав статті, передмови до видання творів митця. Автор справедливо обурюється тим, що художній доробок митця ще досі залишається неосмисленим: “Хоч поетична творчість Миколи Даниловича Руденка – неабияке явище в нашій поезії, його більше знають як колишнього дисидента, як борця за права людини, як прозаїка і фантаста, як автора економічних досліджень. Що ж до поета Миколи Руденка, то він і по сьогодні стоїть ніби на узбіччі загального літературного процесу, його вірші не завжди удостоюються престижних антологій, та й саме ім’я поета не часто чуємо в розмовах критиків про сучасну поезію. Звідки ця байдужість?!” [4, 164]. З оцінкою М. Руденка-поета виступає Володимир Базилевський у статті “Енергія духовної стріли”, вважаючи його поетом оригінальним, духовним, високоінтелектуальним: “Руденко як поет філософської рефлексії – явище рідкісне у своїй цілісності. Глибока поезія немислима без філософії. [...] Жоден із поетів – ні до нього, ні після нього – не переймався так цілеспрямовано і послідовно таємницями Всесвіту, метафізикою життя, як він” [1]. Як переконуємося, лірика М. Руденка залишалася на другому плані в багатьох дослідженнях, тому сучасні спроби осмислити її сьогодні дуже актуальні.

Список літератури

1. Базилевський В. Енергія духовної стріли / Володимир Базилевський // Слово просвіти. – 2013. – 10 січ.
2. Бровко О. Лірика Миколи Руденка / Бровко Олена. – Луганськ: Альма-матер, 2003. – 172 с.
3. Слабошпицький М. Микола Руденко знаний і незнаний / Михайло Слабошпицький // Руденко М. Поезії. – К.: Дніпро, 1991. – С. 3-26.
4. Талалай Л. Муза Миколи Руденка / Леонід Талалай // Березіль. – 2010. – № 7-8. – С. 164-179.
5. Шевчук В. Архітектура всесвіту за Миколою Руденком / Валерій Шевчук // Дніпро. – 2000. – № 11-12. – С. 81-85.

Юлія Борова

Науковий керівник – проф. Антофійчук В. І.

Притча як структуротворчий чинник роману Нелі Шейко-Медведєвої "Ніч остання"

Притча має багато визначень. Літературознавча енциклопедія тлумачить її як "невелику за обсягом, максимально типізовану, повчальну алегоричну оповідь, побудовану за принципом аналогії, в якій подвійна фабула підпорядкована моралізаційній частині твору" [1, с. 272 – 273].

"Ніч остання" Нелі Шейко-Медведєвої – роман, що розповідає про оточення Ісуса Христа, обставини, логіку вчинків і поведінки євангельських персонажів. Письменниця намагається зрозуміти правду, але не реалістичну, а психологічну. У цьому їй тією чи іншою мірою допомагають притчі.

Н. Шейко-Медведєва вводить у канву твору притчі, які зберігають всі ознаки цього жанру: не мають сюжетного розвитку, редукуються до звичайного порівняння при збереженні символічної наповненості; позначені алегоричною тропікою; тяжіють до глибинної премудрості; персонажі не індивідуалізовані; авторська думка, мораль, ідея не сформульовані тощо.

Притчі допомагають зрозуміти психологію персонажа, розкрити його образ. Один із епізодів роману розповідає про митника Леві Маттея: він багато страждав, перебував у постійному пошуку правди; відчував, що живе неправильно, бо був самокритичною людиною. У свідомості Леві відбувається перелом після того, як з ним трапилося нещастя: він упав з віслюка і знепритомнів, його підібрав і врятував Йоан (майбутній учень Ісуса). Ця оповідь перегукується з біблійною притчею про милосердного самарянина (пор.: Лк. 10:29-37). Йоан допомагає Леві переосмислити своє життя. Розповідь про це розгортається в окремий компонент роману і водночас стає його органічною складовою.

Використана письменницею притча про смоківницю допомагає збагнути психологію Єхуди, учня, який зрадить Ісуса. Він розчарувався у Месії, бо сприйняв прокляття ним смоківниці як вияв його слабкості. Зрадливий Єхуда вважав, що так Учитель

хотів випробувати свою силу перед вирішальною битвою за Ізраїль, але Його потуга вже була вичерпана [3, с. 250]. Отже, євангельська притча в даному випадку розкриває мотиви поведінки зрадника, прямо вказує на причини його вчинку.

Переважну більшість притч Н. Шейко-Медведева вкладає в уста мудрого Бен Гедера. Цікавим є те, що притчу про "оволодіння" цей мудрець розповідає не сам, а спонукає Йоана самому все зрозуміти, у той чи інший спосіб наштовхуючи його на відповідний висновок. Таким чином, притчу начебто складає учень, а мораль з неї виводить учитель [3, с. 88-89]. Цей епізод наближує реципієнта до первісного розуміння суті притчі, зокрема тієї її другої частини, де узагальнено-філософська думка постає у формі прислів'я чи афоризму.

Окремий епізод роману становлять роздуми Бен Гедера про сутність людського життя, внаслідок чого він доходить такого висновку: "Життя [...] – це веселка над прірвою, барвисте, нетривале, зіткане з води й світла мєво, а людина – найхімерніша, найдивовижніша частка цього мєва, райдужна мушка-одноденка, котра, незважаючи на свою позірну слабкість, упродовж свого короткого дня невтомно змагається з Сатаном і Господом" [3, с. 87]. Розкриття філософсько-релігійної та морально-етичної ідеї здійснюється тут через наведення прикладу його відповідного тлумачення. Така композиція оповіді теж притаманна притчі.

Отже, Н. Шейко-Медведева послуговується різними формами і способами подачі притч, на основі чого розбудовує низку епізодів роману. Крім того, її притчі виконують важливу смілотворчу функцію, а також підкреслюють повчально-моралізаторське спрямування твору.

Список літератури

1. Літературознавча енциклопедія: У 2 т. – Т. 2 / Авт.-уклад. Ю. І. Ковалів. – К.: ВЦ "Академія", 2007. – 624 с.
2. Повна Симфонія до Святого Письма Старого та Нового Завіту / Уклад. і відп. редактор П. Смука. – Львів: Свічадо, 2004. – 1312 с.
3. Шейко-Медведева Неля. Ніч остання. Апокрифи про Зачаєних. – Львів: ЛА «Піраміда», 2008. – 352 с.

Ольга Боярчук

Науковий керівник — проф. Бунчук Б. І.

Метрика та ритміка віршованих перекладів Пантелеймона Куліша з російської літератури

Пантелеймон Куліш належить до тих діячів, які, будучи багатогранно обдарованими, зробили величезний внесок у розвиток літератури, мистецтва, мови, науки та української культури загалом. Він був прозаїком, поетом, драматургом, фольклористом, ученим-літературознавцем, та в першу чергу він був перекладачем з багатьох європейських мов.

Перекладацька спадщина П. Куліша представлена збіркою перекладів «Позичена кобза» (1897), яка містить твори західно-європейських письменників – Ф. Шиллера, Г. Гейне, Дж. Байрона, і цикл творів «Переспіви з великоруських співів» таких російських письменників, як О. Пушкін, О. Кольцов, А. Фет та ін.

Перекладацьку діяльність П. Куліша досліджували І. Франко, Є. Нахлік, І. Девдюк, Б. Бунчук та ін. Проте в аспекті метрики, ритміки, строфіки та римування перекладні твори П. Куліша ще не розглядалися.

На початку 1880-х рр. П. Куліш переспівав окремі поезії А. Фета, І. Нікітіна, О. Кольцова, О. Толстого, О. Пушкіна, Д. Минаєва, М. Некрасова. Ми проаналізували цикл творів «Переспіви з великоруських співів», до якого увійшли всього 16 Кулішевих перекладів поезій російських письменників, з них 3 – Д. Минаєва, 4 – І. Нікітіна, 3 – А. Фета, 2 – О. Толстого, 1 – О. Пушкіна, і 3 – О. Кольцова.

Більшу частину своїх текстів поет переспівав силаботонічними віршами, проте були і силабічні. Серед творів вищезгаданого циклу 5 поезій – силабічні (31,3%), 11 – силаботонічні (68,8%).

У річищі силабіки поет використав 2 розміри – 14-складовик та 12-складовик. Найбільший масив силабічних творів становлять поезії, написані 14-складовиком (25% від усіх перекладних творів циклу «Переспіви з великоруських співів»). Ця форма поставала у традиційному варіанті 8, 6, 8, 6 («Степ»,

«Чумаки-ночліжане», «Привітання з Доном», «Коло колодязя»). 14- складовик поета дуже хореїзований. Зауважимо, що хореїзація більшості 14-складовиків дуже рідко сягає 100%, здебільшого вона перебуває на рівні 70 – 98%. 12-складовиком написано 6,3% творів циклу («Степова могила»).

У сегменті силабо-тоніки поет використав 4 розміри та поліметричні конструкції. Найбільший масив силабо-тонічних творів становлять поезії, написані Я5 (25% від усіх творів циклу): «Україна», «Вечір у степу», «Степ опівдні», «Паланка». 6,3% становить Ябц («Дніпрова повідь»). Кількість позасхемних наголосів у рядках Я5 – 25%, а у версах Ябц – 18, 8%. Серед ямбічних розмірів перекладача превалюють структури з висхідним ритмом – 40% («Паланка», «Україна»). 20% складають перекладні твори з симетричним («Дніпрова повідь»), альтернуючим («Степ опівдні») та спадним («Вечір у степу») ритмом.

Другу позицію позицію посідають Амф3 і Амф4 (12, 5% від усіх творів циклу). Ці розміри характерні для творів «Гадання-віщування» та «На греблі».

Подано 2 поліметричні конструкції (12, 5% від усіх творів циклу): одна («Весна й літо в степу») - двочленна (I частина написана 6-складовиком, 2 – Ан4), друга («Ніч у степу») – тричленна (I частина написана Амф4, II – Я5556, III – Я4).

Третю позицію посідають Х4 («Степова сіножать»), Ан4 («Пасіка»). Вони становлять 6,25% від усіх творів циклу.

Переклади П. Куліша з російської літератури мали велике значення, адже поет утвердився як майстер силабо-тонічної системи віршування, продемонстрував великі версифікаційні можливості української мови.

Список літератури

1. Куліш Пантелеймон. Твори: У 2 т. – 2-ге видання. – К.: Наук. думка, 1998. – Т. 1. – 750 с.
2. Бунчук Борис. Еволюція віршування Пантелеймона Куліша: Навчальний посібник: - Чернівці: Рута, 2002. – 60 с.
3. Нахлік Євген. П. Куліш як реформатор українського віршування // ЗНТШ. – Т. ССXXXIV. – Праці філологічної секції. – Львів, 1997. – с. 48 – 65.

Аліна Вакарюк
Науковий керівник – доц. Гураль М.І.

Мовна особистість перекладача з погляду лінгвоперсонології

Функціонування поняття мовної особистості не обмежується рамками термінологічного апарату лінгвістичної науки. Даний термін може використовуватися в дослідженнях з історії російської мови, психології, філософії, літературознавства, лінгводидактики тощо. «Мовна особистість – ось та наскрізна ідея, яка пронизує всі аспекти вивчення мови і одночасно руйнує кордони між дисциплінами, які вивчають людину» [1, с.3]. У лінгвістику інтерес до категорії особистості прийшов із суміжних наук – літературознавства і лінгводидактики. Сферу саме лінгвістичних досліджень, що концентрується навколо поняття мовної особистості, сучасні дослідники теорії перекладу пропонують називати «лінгвістичною персонологією» або «лінгвоперсонологією». Хоча сам термін «мовна особистість» вперше був використаний ще в 1930 році В.В. Виноградовим у книзі «Про художню прозу», особливо активно ця галузь лінгвістики стала розвиватися у 80-ті роки минулого століття, оскільки категорія мовної особистості добре відповідає позначеному в цей час нового, антропоцентричного етапу розвитку мовознавства.

Опис мовної особистості художника слова-перекладача може концентруватися на тих її елементах, які відрізняються від стандартних для середнього носія мови і складають унікальність художнього стилю та світосприйняття автора. У порівнянні з широким розумінням терміну мовна особистість перекладача – один з її видів, завжди обмежена соціальною функцією перекладача і в цьому сенсі обсяг її значення більш вузький.

У рамках існуючих типологій мовних особистостей, які пристосовані до поняття мовної особистості перекладача, може бути однозначно визначена як ідіолектна, індивідуальна, оскільки характеризує дискурс конкретної людини і закрита, тому що дискурс перекладача є завершеним.

Мовну особистість перекладача (МОП) зачисляють до представників «верхів» мовної культури або мовним особам

елітарного типу мовної культури відповідно. У працях теоретиків перекладу підкреслюється важливість екстралінгвістичного, соціального чинника для формування вищого з точки зору мовленнєвокультурного типу мовленнєвої особистості. Так, до чинників, що беруть участь у становленні такої мовної особистості відносять сім'ю, місце народження, природний інтелект, середовище мешкання, отримане виховання, постійну тягу до здобуття все нової та нової інформації, високий професіоналізм, соціальну значущість, обширну та різну мовну діяльність, підвищене відчуття тривоги й відповідальності за те, що відбувається.

Модель МОП складається з трьох рівнів: вербально-семантичного (вербально-граматичного) або лексикону, лінгво-когнітивного та мотиваційного. Кожен із рівнів характеризується своїм набором одиниць, які в сукупності охоплюють усі використовувані при вивченні мови одиниці, своєрідно перерозподіляючи їх відповідно специфіки названих рівнів.

При вивченні мовної особистості перекладознавці висувають на перший план інтелектуальні здібності людини. Так, нижчий, вербально-семантичний рівень, який передбачає для носія нормальне володіння мовою, визнається нульовим, хоча і становить необхідну передумову становлення та функціонування мовної особистості.

Когнітивний рівень характеризує властиву їй картину світу і втілений в її тезаурусі. Передбачається існування певної домінанти, що визначається національною культурою, традиціями і прийнятої в суспільстві ідеологією.

Мотиваційний рівень охоплює комунікативно-діяльні потреби особистості, співвідносячи рушійні нею мотиви, установки... цілі, особи з мовною поведінкою та його змістом. Інваріантом тут треба вважати уявлення про сенс буття, цілі життя людства. Отже, мовна особистість перекладача являє собою особливий тип мовної особистості, яка має певну специфіку вербально-семантичного, лінгво-когнітивного та мотиваційного рівнів у своїй структурі.

Список літератури

1. Караулов Ю. Н. Русский язык и языковая личность / Ю. Н. Караулов. – М. : Наука, 1987. – 264 с.

Інна Вепрейчук

Науковий керівник – проф. Мельничук Б. І.

Орест Князький – учитель і поет

Поезія є невід’ємною частиною життя Ореста Князького, відомого не лише на Гуцульщині, а й у всій Україні. Орест Михайлович народився 26 січня 1944 року в с. Карапчеві Вижницького району на Буковині. Там же здобув середню освіту, а згодом закінчив Вашківецьке медичне училище. Працював фельдшером у селах Підзахаричі і Петраші на Путильщині Чернівецької області. Навчаючись заочно у Чернівецькому університеті (1970), перейшов працювати вчителем біології і хімії в Білоберізьку середню школу, яку з 1983 р. очолював як директор.

Він учитель за професією, поет за покликанням, композитор-пісняр, автор семи поетичних і трьох пісенних збірок, учасник і призер міжнародних, всеукраїнських і регіональних пісенних конкурсів і фестивалів, член Національної спілки письменників України, відзначений рядом літературно-мистецьких премій (імені Марії Підгірянки, Володимира Сосюри, Дмитра Загула, Сидора Воробкевича) та Міжнародною літературною премією ім. Б.-Н. Лепкого.

Лауреат літературного конкурсу «Золотий тризуб», який з нагоди 20-ї річниці Незалежності України проводила Всеукраїнська громадська організація «Літературне об’єднання «Кобзар». Як зазначено у дипломі лауреата, Ореста Михайловича нагородили «за активну участь у конкурсі та безперечний талант у галузі літератури, за високі творчі досягнення, за особистий внесок у розвиток української літератури».

Орест Князький – автор поетичних збірок «Оминути не смію» (1988), «Непроминуща таїна» (1994), «Таємниця спалаху» (1998), «Поема Незалежності» (2002), «Коли з доріг вертаюся далеких» (2003), «Мій вічний подив» (2008), численних публікацій у всеукраїнських альманахах, журналах, газетах, збірок авторських пісень, гімнів і маршів «Розмова з матір’ю»

(2000, 2004), «Де три ріки гуцульські» (2004), «З батьком на-
одинці» (2007), які засвідчили творче зростання самобутнього
поета, оригінальність мелодій і ритміки, увагу до поетичної
мови пісенних текстів. Учитель вищої категорії. Має звання
учителя-методиста. Нагороджений знаком «Відмінник освіти
України».

У 2002 р. побачила світ книжка «Поема Незалежності», яка
вийшла у київській «Українській Видавничій Спільці». Коли
поет працював над створенням збірки, йому виповнилося 58
років. Маючи за плечима великий життєвий досвід, зрілу му-
дрість, беручи активну участь у громадському житті, Орест
Князький переймається питанням: «куди ми йдемо, лицемірно
шпурляючи у драний картуз жебрака копійки з накраденого у
нього ж...?», «куди рухається наша держава?» [1, с. 4].

У творчості Ореста Князького висвітлюється стан душі
учителя гуцульського села, його щоденне життя, що проходить
у турботах про те, щоб обдарувати кожного своєю захопленістю
світом, будити в учнів жагу пізнання, вміння відкривати
прекрасне, у розгадках таємниць дитячої душі.

Для Ореста Князького поезія – це, перш за все, його почуття,
особисті переживання, що робить її мелодійною, чаруючою,
захоплюючою. Поезія його дійова, не споглядальна, привертає
увагу читача багатством оптимістичних мотивів, непідробною
щирістю, сповіданням вищих людських чеснот українців, що
за ними так спрагли наші знівельовані маскультурою душі.

Список літератури

1. Кириляк С. Припадаючи до джерел // Вижницькі обрії. – 2005. – 14 січня.
2. Кузик Ярослав. "Крешуть нотами габи..." // Буковинське віче. – 2005. – 28 січня. – № 7(1517). – С. 4.
3. Ясенчук В. Поезія долає кордони // Верховинські вісті. – 2006. – 24 листопада. – №49 (6578).

Оксана Вертепна

Науковий керівник – доц. Кирилюк С. Д.

Особливості розвитку українського кіно в 90-х рр. ХХ століття (літературні сюжети та їх кіноінтерпретації)

Українське кіно – це явище багатогранне, адже воно увібрало в себе особливості української ментальності, історії, мистецтва, стало відображенням життя українців, проблем та питань, які їх хвилюють. Як слушно відзначив Борис Крижанівський, вітчизняний кінематограф пройшов тернистий шлях від німого кіно (про нього Олександр Довженко писав: “Безсловесні ми, німі, як немовлята... А час настав – так багато пора розповісти...”) до яскравих зразків кіномистецтва, які, оминаючи всі перешкоди й заборони, змогли гідно представити Україну на світовій арені [2, с. 61].

Що ж стосується розвитку національного кіно в цей період, то сам процес був зумовлений різними обставинами й відбувався в складних умовах. Проблеми, пов’язані з творенням кіно, збіглися з суспільним і духовним зламом наприкінці ХХ ст.

Крім того, специфічною рисою розвитку українського кіномистецтва 90-х була міжнародна співпраця, яка збагатила наше кіно тематикою, розкрила творчі обрії для режисерської фантазії. На цьому акцентує свою увагу Лариса Брюховецька: “Одним із перших українських режисерів, хто почав докладати зусиль до пошуку іноземних партнерів, став Юрій Ілленко” [1, с. 144].

Кіномистецтво кінця ХХ століття представило Україну як державу з великим творчим потенціалом, особливими національними рисами та почуттями. Неодмінно варто назвати кінострічки, які відіграли значну роль для нашого кіномистецтва. Перш за все відмітимо роботи режисерів Вадима Ілленка (“Останній бункер” (1991 рік), “Страчені світанки” (1995 рік)), Аркадія Микульського (“Вишневі ночі” (1992 рік)), Олеся Янчука (“Голод-33” (1991 рік)), Олега Бійми (серія фільмів “Острів любові” (1996 рік)). Без сумніву, доробок цих режисерів є значним, адже названі фільми відкрили нашому кіномистецтву теми національної боротьби народу (ОУН-УПА), голодомору,

трагічного кохання та проблему фізичних потягів людини. Важливо, що окремі з названих стрічок стали кіноінтерпретаціями художніх творів, які зазвучали по-новому (зокрема “Острів любові” Олега Бійми, який представив кіноінтерпретацію “Українського декамерона” або ж “Вишневі ночі” Аркадія Микульського, що увіковічили на екрані однойменну повість Бориса Харчука).

Таке поєднання художніх текстів та їх кіноінтерпретацій показує нерозривний зв'язок між літературою та кіно, суть якого, на нашу думку, полягає в тому, що література покликана закарбувати в людській пам'яті певні події, почуття, а кіномистецтво дає можливість їх відтворити, даруючи нове життя літературним сюжетам. Ми не наголошуємо на перевазі одного виду мистецтва над іншим, адже літературний текст містить у собі елементи, котрі виразно впливають на кінцевий ефект на екрані. Крім того, художній текст дає нам можливість побачити ситуацію такою, якою її бачить автор, тоді як кіно дозволяє самостійно зробити висновки. Щодо кіноінтерпретації “Українського декамерона”, то варто відзначити, що твори українських класиків (Леся Мартовича, Гната Хоткевича, Івана Франка та ін.), написані в різний час і об'єднані в антологію лише тематично, знайшли яскраве продовження в “Острові любові”. Режисерові О. Біймі вдалося поєднати представлені тексти спільним сюжетом і подивитися на них поглядом митця іншого часу.

Як бачимо, українське кіно ХХ століття пройшло складний шлях розвитку, який відбувався в нерозривному взаємозв'язку з літературою, що дало можливість представити нові погляди на давно написані тексти. Крім того, поєднання двох видів мистецтва посприяло обміну найкращими досягненнями між ними, забезпечивши підвищення рівня українських кіно та літератури у світовому масштабі.

Список літератури

1. Брюховецька Л. Приховані фільми. Українське кіно 1990-х / Лариса Брюховецька. – К.: АртЕк. – 2003. – 384 с.
2. Крижанівський Борис. Золоті сторінки кіно. Нариси для середнього та старшого шкільного віку. – К.: Веселка, 1978. – 144 с.

Людмила Гаврилюк

Науковий керівник – проф. Скаб М. С.

Особливості функціонування української апеляційної системи у 20-х роках ХХ століття

Для українського суспільного життя періоду Української революції 1917-1920 років характерне співіснування кількох політичних систем. На різних її етапах суб'єктами влади виступають імперські загальнодержавні структури та Центральна Рада; уряд УНР і більшовицький уряд; уряд П. Скоропадського, уряд Директорії УНР і військова денікінська адміністрація.

Мовна політика ЦР, Гетьманату та Директорії ініціювала заходи, які мали на меті розв'язання мовних проблем в Україні. Це справило вирішальний вплив на розвиток української мови у 20-х р.р. ХХ ст. [1, 56]. Інші ж політичні системи українську мову як державну не передбачали.

Протистояння різних ідеологій, невизначений статус української мови вплинули на розвиток української мови загалом та на розвиток апеляційної системи зокрема.

Сьогодні реєстр слів-звертань офіційного вжитку складають звертання *пане, пані, панове, добродію, добродійко, добродію, друзі, товариство, колеги, громадо*. Їх можуть супроводжувати (або ж існувати окремо) етикетні означення *шановний, вельмишановний, глибокоповажний: шановна громадо, глибоко поважні пані та панове*. Таку кількість різних етикетних звертань можна пояснити залежністю розвитку мови від соціальної організації суспільства. Ще до ХХ ст. у ролі етикетних звертань вживали *пане, пані* (поширились під впливом польської мови), *добродію, добродійко* (характерне для вживання у Східній Україні) та *товаришу, товаришко*.

З приходом більшовицької влади утвердився важливий атрибут її ідеології – етикетне звертання *товаришу*, а звертання *пане* прибічники нової ідеології вважали „скомпрометованим соціальною оцінкою” і намагалися вилучити його з ужитку.

Та, не зважаючи на заборони, українці продовжують активно вживати рідні їм звертання. Яскравим прикладом є звертання в

українських повстанських загонах: *панове отамане,, пане полковнику*. В офіційних же документах українські політики використовують „нескомпрометовані” *громадяни, народе, шановний..*

Цікавим є вживання звертання *пане товаришу*, де *пане* виконує роль власне етикетного звертання, а *товаришу* виступає як вказівка на належність до певного класу. Таке звертання (а за ним і називання) є іронічним, адже свідчить про те, що для українців „загальнонародне” *товаришу* стало лише певним ідентифікатором: *Після боїв із денікінцями ми ще не мали з „товарищами” значних сутичок* [2, 81]. Зазначимо, що нами не зафіксовано звертання *товаришу пане*, тобто тогочасні українці не виявляли готовності до використання *товаришу* як етикетного звертання.

Важливими для дослідження є ситуації вживання українських звертань чужинцями. Для досягнення успіху у певній комунікаційній ситуації вони вдаються до рідних українцям звертань *пане і добродію*. Останнє дуже часто вживають у ситуації, коли необхідне розуміння та допомога: *Таваріщі! Дабродіі! Не убівайте! Я вам буду служить! – проситья подзьобаний віспою кацапчук* [2, 73]. Не важливо володіє адресант українською мовою чи ні, та він знає і використовує українське звертання у критичний для себе момент.

Отже, наші спостереження свідчать, що навіть у несприятливих історичних обставинах українці або зберігали традиційні рідномовні звертання, або прагнули витворити нові універсальні назви адресата мовлення, , не запозичуючи чужих.

Список літератури

1. Данилевська О. М. Мова в революції та революція в мові: мовна політика Центральної Ради, Гетьманату, Директорії УНР/ Оксана Данилевська. – К., 2009. – 176 с.
2. Горліс-Горський Ю. Ю. Холодний Яр: спогади осавула 1-го куреня полку гайдамаків Холодного Яру./ Упор., ред., передм., примітки, біограф. довідки, додатки Р. Ковалю. – К.: ДП „Державна картографічна фабрика”, 2011. – 512с.

Ольга Гайсенюк

Науковий керівник – проф. Скаб М. С.

Евфонія української мови з погляду фоносемантики

Евфонія, або милозвучність, є досить важливою мовною рисою, що реалізує естетичну функцію мови. За критерієм евфонії мову описують як цілісну систему, складники якої взаємодіють за певним історично усталеним принципом, що обумовлює своєрідне звучання певної мови.

Милозвучність впливає з трьох основних чинників: рівномірний розподіл вокалізму й консонантизму, гармонійне поєднання звуків у мовленнєвому потоці та різноманітність звучання. Згадані чинники упорядковують звуковий набір відповідно до норм мовної естетики.

Досить суттєво впливають на сприйняття не лише послідовність звуків, але також їхня якість. Ідеться, зокрема, про такі акустичні показники, як розподіл голосу і шуму, місце і спосіб творення приголосних, протиставлення за палатальністю / непалатальністю.

Відомо, що за кожним звуком закріплена асоціативна символіка. Вона особливо добре відчутна у поезії, де художніми засобами створення образу слугують звукові повтори – алітерація та асонанс. Внутрішнє значення звука зазнає вияву не відокремлено, а у своїй взаємодії з іншими звуками.

За припущенням відомого дослідника О. Журавльова, існує пряма відповідність між символікою звука та його частотністю у мовленні. З одного боку, мовці прагнуть часто використовувати ті звуки, які для них найприємніші, а з іншого – часто повторювані звуки стають звичними, приємними [1, с. 88]. Відомий український учений-германіст В. Левицький вибудував шкалу „неприємних / приємних” фонем, розмістивши фонemi української мови в такій послідовності: голосні – /у/ /и/ /е/ /о/ /а/ /і/; приголосні – /х/ /ф/ /ш/ /ц/ /ж/ /с/ /п/ /т/ /з/ /к/ /г/ /ч/ /й/ /в/ /р/ /м/ /н/ /д/ /б/ /л/ [2, с. 476].

Отже, найприємнішими для українців є голосний [і] та приголосний [л]. На наш погляд, поширенню звука [і] посприяли давні фонетичні явища чергування [о], [е] з [і] у закритому складі (*віск, лебідь*); перехід □ в [і] (*віра, камінь*);

поява приставного [і] (*імла, іржа*), чого не спостерігаємо в інших слов'янських мовах.

Те, що сонорні приголосні [л], [м], [н] наділені ласкавою конотацією, засвідчує широке використання цих звуків у колисанках. Для ілюстрування впливу фоносемантики й милозвучності на сприйняття ми взяли фрагменти текстів представника Празької школи поетів О. Стефановича „Замість колискової”: *Воркотик дівчаткам личить. На коника глянь, ось, хлопче, Як пана він свого кличе Та землю копитом топче* [3, с. 103, 107] та „Різдвяна”: *Свіжеє сіно, ясла кленові, ясна Дитина, Діва Марія коси шовкові стеле для Сина. Біле ягнятко дише на Бога, сивеє дише, дише на Бога, щоби для Його було тепліше* [3, с. 103, 107], тональність яких дещо різниться. В обох віршах переважають голосні [а], [о] та приголосні [л], [н]. Оскільки автор прагне виховати у хлопчика, якому адресує альтернативу колискової, риси мужності, то свідомо наповнює строфу приголосними [г], [к], [ч]. У „Різдвяній” картину тиші та сну витворюють звуки [ш], [с]. Маршова ритміка вірша „Замість колискової” прямо відображає поклик коня господареві до мандрівки верхи, а легкий плин слів „Різдвяної” навпаки заколисує. Задля урівноваження вокалізму й консонантизму використано відкритоскладову форму дієслова теперішнього часу III особи однини (*стеле, топче*), кличний відмінок (*хлопче*). Впливає на ритміку використання повної нестягненої форми прикметників (*свіжеє, сивеє*). Зменшено-пестливі форми додають мовленню по-особливому ніжної конотації (*воркотик, коник, ягнятко*).

Отже, звучання художнього тексту залежить від мети висловлювання, яка передбачає використання звуків з відповідним колоритом, а також їхнє поєднання за критеріями евфонії.

Список літератури

1. Журавлев А. П. Фонетическое значение / А. П. Журавлев. – Ленинград : Изд-во Ленинградского университета, 1974. – 160 с.
2. Левицкий В. В. Звуковой символизм: Мифы и реальность / В. В. Левицкий. – Черновцы : Черновицкий национальный университет, 2009. – 480 с.
3. Стефанович О. Зібрані твори / О. Стефанович / упоряд. Б. Бойчук, вст. ст. І. Фізера. – Торонто, 1975. – 305 с.

Специфіка кіноверсії літературного образу Маргарити (за кінотекстом В. Бортка «Майстер і Маргарита»)

Роман Михайла Булгакова «Майстер і Маргарита» [1] привертав і продовжує привертати до себе увагу кіномитців. Власне, питання про екранізацію цього роману у мистецьких колах поставало не раз, однак багатьох режисерів лякала містика, яка пронизувала цей текст. Мабуть, усвідомлюючи всю відповідальність за збереження цього міфічно-містичного елемента першотвору, вітчизняні митці не наважувалися взятися за його екранізацію. Зокрема, перша екранізація цього роману була здійснена відомим польським режисером Анджеєм Вайдою у 1971 р. Фільм вийшов під назвою «Пілат та інші». Друга, італійсько-югославська, екранізація була здійснена Олександром Петровичем 1972 р. за скороченим варіантом роману. Далі у 1988 р., польський режисер Мачек Войтишко зняв за романом восьмисерійний телесеріал. У 1991 р. у Великобританії на екрани вийшла ТВ-поставновка, яка отримала назву «Випадок в Іудеї». Режисер – Пол Брайерс. Хоча російські режисери (Р. Биков, Г. Полока, Е. Рязанов, В. Наумов, Е. Клімов), й неодноразово намагалися екранізувати цей роман, однак до кінця справу вдалося довести лише в 1994 р. Юрію Карі [див.: 3]. А у 2005 р. на екранах з'явилася нова десятисерійна версія «Майстра і Маргарити» режисера Володимира Бортка, яка, за словами критиків, на сьогодні вважається однією з кращих.

Специфічним для сприйняття як в романі М. Булгакова, так і в кіноверсії В. Бортка є образ Маргарити. У романі вона є втіленням жіночності, вірності, краси та самопожертви. Хоча письменник не зображує її, як ідеальну красуню, і не зображує її квітучою молодою дівчиною. Вона є звичайною, можна навіть сказати типовою, навіть з деякими вадами у зовнішності. Проте, для Майстра вона постає як ідеал. У романі автор ніби ідеалізує свою героїню, хоча наприкінці робить її королевою балу сатани.

У цьому образі яскраво відображена творча сміливість та зухвалий виклик самого М. Булгакова усталеним естетичним законам.

Образ Маргарити постає найбільш життєствердним образом як у романі, так і на екрані. Це образ животворного жіночого начала, що лежить в основі Всесвіту [див.: 2]. Світло істини відкрилося не їй, але саме вона стала справжнім послідовником Майстра. Її образ у кінотексті співвіднесений з образом Левія Матвія. Так, Маргарита і сама несе в собі Божественну істину, і ця істина – любов. Вона – втілення не земної, плотської любові, а любові божественної.

З перенесенням образу Маргарити на екран виникли певні проблеми: для багатьох реципієнтів Маргарита виявилась не такою, яку вони її побачили у романі. На екрані цей специфічний образ втілила у життя акторка Анна Ковальчук. Думки стосовно її гри були різними, проте більшість сходились на тому, що підбір акторки на цю роль був цілком вдалим. Хоча лунали й закиди режисеру, що акторка абсолютно не підпадає під Булгаківський опис героїні. Однак Булгаківська Маргарита – це ідеал жінки, перед усім тому, що вона здатна на глибоку, вірну та жертвну любов. І саме Анна Ковальчук, на думку багатьох критиків та глядачів, є втіленням такої жінки. Акторка чітко змогла передати всі емоції та переживання, які вирували в душі її героїні і які в собі містить цей образ. Вона сповна розкрила свою героїню і дала можливість реципієнту до кінця відчути цей образ, який став символом любові та самопожертви заради іншої людини.

Список літератури

1. Булгаков М. Майстер і Маргарита / М. Булгаков. – Харків : Фоліо, 2006. – 415 с.
2. Слуцкий В. Роман отчаяния и надежды : проблематика романа М. Булгакова «Мастер и Маргарита» / В. Слуцкий // Литература. – 2002. – № 27–29. – С. 7–9.
3. Экранизации романа «Майстер и Маргарита» [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://ria.ru/spravka/20101202/303635660.html>.

Вікторія Герасимчук
Науковий керівник – доц. Агафонова А.М.

Оцінна лексика у творах сучасних українських письменниць

Лінгвістичні розвідки вітчизняних і зарубіжних мовознавців були спрямовані на різнобічне вивчення аспектів оцінки й оцінного значення: оцінної модальності та логіки оцінок, функціональної природи оцінки та її функцій у структурі мовлення та цілого тексту, семантико-граматичних особливостей реалізації оцінного значення, оцінки як типу мовного значення та співвідношення емоційного й оцінного компонентів у структурі значення, мовних засобів вираження оцінки [1, с.129].

Оцінка – це судження мовця про предмет з визначеної позиції його відношення – схвалення та несхвалення, бажання, заохочення і под. [2, с. 15].

Складність дослідження оцінки як лінгвістичної категорії полягає у її багатоаспектності. Вона постає передусім як проблема щодо засобів реалізації в конкретній мові. Кожна мова має свої засоби вираження оцінки, з-поміж яких виділяють лексичні, словотвірні, морфологічні, синтаксичні та ін.

Семантична категорія оцінності поки що досконало не вивчена, незважаючи на частотність її вияву в мові та увагу до неї з боку лінгвістів і логіків. Мовознавці систематизували деяку частину оцінної лексики. Узагальнення таких досліджень дають змогу скласти певне уявлення про важливість категорії оцінності в українському реченні [3, с.161].

Одним і з спеціалізованих засобів передач авторизованих значень є так звані оцінні слова – тобто ті, які, крім об'єктивного лексичного значення, містять ще й значення суб'єктивне, яке виражає ставлення того, хто говорить, до висловленого. Емоційно-оцінна лексика дає можливість мовцеві всебічно характеризувати описуване, проявляючи при цьому особисте ставлення. Серед оцінних лексем – слова, різні за частиномовною належністю. Зокрема, оцінні іменники: — *Ша-ма-ла!* — по складах зверталась на прізвище до мого *однокашника* *Наталя Петрівна* (Ірена Карпа); оцінні

прикметники: *Ще на чорний день міг лишатися добрий клей чи суперякісний розчинник, акварельні ленінградські фарби чи пензлики з білячих хвостиків* (Ірена Карпа); оцінні прислівники: *Якщо хоче людина попрацювати, хто ж безсердечно стане відбирати в неї право на працю?! (Ірена Карпа)* тощо.

До засобів, що виражають оцінку також належать стійкі словосполучення та фразеологізми: *Був у нас один сакральний забобон — тема про чорний день* (Ірена Карпа).

Передавати оцінку можна також через переносне значення: метафору, метонімію, синекдоху. Наприклад: *Ми уявляли собі, як чорні бакенбарди пораяються в нас у коридорі* (Ірена Карпа); *Соня зависла над містом у найвищій точці чортового колеса* (Світлана Поваляєва).

Одним з найбільш поширених засобів оцінки є порівняння, як сполучникові: *Соня вивчила розклад руху чортового колеса, як телеведучий — сценарій програми з усіма цими шапками, розгонами, перебивками й відбивками на рекламу* (Світлана Поваляєва), так і безсполучникові, наприклад, дієслово + О.в.: *Бо інакше шансів не було ніяких — голос у мене не дзвенів дзвіночком, а гудів трубочкою, в яку запхали ту саму ганчірочку, що я нею стелаж недовитирала* (Ірена Карпа).

Список літератури

1. Агафонова А. Типологія морфолого-синтаксичних засобів репрезентації авторської оцінки в епістолярному тексті (на матеріалі епістолярію Ольги Кобилянської) / Алла Агафонова // Науковий вісник Чернівецького університету. Слов'янська філологія. – Чернівці: Рута, 2010. – Вип. 496 – 497. – С. 129-134.
2. Гуйванюк Н. В. Антропоцентричний підхід до вивчення мовних явищ (на матеріалі авторизованих конструкцій сучасної української мови) / Ніна Гуйванюк, Алла Агафонова. – Чернівці: Рута, 2001. – 56с.
3. Шутак Л. Особливості суб'єктивної оцінності у структурах з релігійним компонентом / Лариса Шутак // Біблія і культура: збірник наукових статей. – Чернівці: Рута, 2000. – Вип. 2. – С. 160-161.

Таяна Голодняк

Науковий керівник – доц. Рабанюк Л.С.

Поширювальні компоненти у структурі генітивно-квантитативних речень

Генітивно-квантитативні речення можуть мати у своєму складі поширювальні члени. Залежно від характеру поширювальних членів такі речення поділяються на нерозчленовані та розчленовані.

Нерозчленовані генітивно-квантитативні речення – це такі структури, в яких наявний один головний член з прислівними поширювальними членами – означального або об'єктного типу.

Розчленовані генітивно-квантитативні речення – це такі структури, у складі яких наявні детермінуючі члени. У структурі нерозчленованих генітивно-квантитативних речень ми виявили два типи поширювальних членів – означальні й об'єктні, які утворюють з головним членом словосполучення способом узгодження, відмінкового прилягання та керування.

Означальні поширювальні компоненти найчастіше бувають узгодженими і виражаються прикметниками. Напр.: *Багато, багато колгоспних гусей* (Остап Вишня, IV, 293). *Багато золота дорогого. І срібла, і вродливих бранок* (Леся Українка, 227).

Узгоджені означальні поширювальні компоненти у генітивно-квантитативних реченнях можуть виражатися і займенниками. Наприклад: *Багато тих літ, чимало тих віків...* (П.Мирний, 73).

Зрідка у досліджуваному матеріалі використовуються неузгоджені означальні поширювальні члени, що виражаються іменником у родовому відмінку. Наприклад: *Багато шелесту лісів дрімучих, темних, багато галасу пташок* (О.Вишня, 283).

Ми засвідчили приклади, де наявні одночасно узгоджені і неузгоджені поширювальні компоненти. Наприклад: *Тридцять п'ять літ безнастанної творчої праці!* (Остап Вишня, II, 303).

Наявні у генітивно-квантитативних реченнях і поширювальні компоненти об'єктного типу, які виражаються іменниками у родовому відмінку та прийменниковими конструкціями: *На них намиста у кожної разків по десять* (Г.Квітка-Основ'яненко, 405). *Коли б ви знали, який я, стало бить, багатій! Сила в мене худоби!* (Г.Квітка-Основ'яненко) *Ледве ногами суваю... У мене*

багато діла до тебе (Б.Лепкий,464). *Днів же для щастя так мало* (Л.Костенко, 456). *Багато у них всякої всячини* (О.Гончар, I, 323).

Для розчленованих генітивно-квантитативних речень характерні детермінуючі члени із просторовим і часовим значенням, а також детермінанти і з значенням відношення до особи (належності).

Детермінанти з просторовим значенням можуть виражатися різними граматичними засобами. Найчастіше трапляються у ролі детермінантів прислівники: **всюди, вгорі, внизу, навкруги, навколо, скрізь, там, тут**. Наприклад: *Тут теж чимало роботи* (М.Івасюк,179). *Багато там водяних ділей* (Остап Вишня,193). *Всюди – море квітів* (В. Малик, II, 294). *Хоч людей довкола так багато...* (О.Теліга, 607).

У досліджуваному матеріалі нами також виявлені у ролі детермінантів прийменникові конструкції з просторовим значенням: *Над берегом п'ять офіцерів* (А.Малишко,100). *І безліч щастя на землі* (О. Олесь, I, 806). *Безліч зір ясных у снах* (О.Олесь, I, 682).

Отже, у своїй структурі генітивно-квантитативні речення, як і інші односкладні і двоскладні речення, можуть мати поширювальні члени. Ми зафіксувати як прислівні, так і неприслівні поширювальні компоненти, залежно від чого виділили нерозчленовані та розчленовані генітивно-квантитативні речення.

Характер поширюваності генітивних стверджувальних речень підтверджує їх функціонування як самостійного типу іменних односкладних речень.

Список літератури

1. Рабанюк Л.С. Генітивні речення в сучасній українській мові // Структура та семантика мовних одиниць у функціональному синтаксисі: збірник наукових праць / Л.С. Рабанюк. – Чернівці: ЧДУ,1996. – С.127 -134.
2. Рабанюк Л.С. До проблеми генітивних речень //Актуальні проблеми граматики: Збірник наук. прац. – Вип.2 / Л.С. Рабанюк. – Київ – Кіровоград: КДПУ, 1997. – С.174 – 180.
3. Слинько І.І. Синтаксис сучасної української мови: Проблемні питання / І. І. Слинько, Н.В. Гуйванюк, М.Ф. Кобилянська. – К.: Вища школа, 1994. – 670 с.

Леся Гондурак

Науковий керівник – проф. Нямцу А.Є.

Комунікативні властивості художнього перекладу

Якість, стан і ставлення до перекладу є іманентною ознакою культурного розвитку країни, доби, нації. Безперечно, будь-який літературний жанр демонструє відбиток певної національно-історичної специфіки. Актуальну думку про необхідність відтворювати генетичну своєрідність першотвору в перекладі чітко і переконливо висловлював свого часу М. В. Гоголь, зауваживши, що «істинна національність полягає не в описуванні сарафана, але в самому дусі народу» [2, с.51]. Визнаючи концептуальні завдання перекладачів, В.Г. Белінський вимагав насамперед збереження своєрідності першотвору, що полягає «не у відтворенні букви, а духу» [1, с.429] продукту мистецтва.

Варто згадати вагому думку українського перекладача С. Ковганюка про перекладацьке мистецтво, яке він визнав одним із суттєвих видів спілкування народів «при відмінності мов» [3, с.8]. Зазначені міркування провідних перекладознавців дозволяють визначити художній переклад галуззю знань, яка активно впливає на духовне життя суспільства, як важливу форму літературних і культурних зв'язків у сучасному світі, як провідний фактор літературного взаємопізнання.

Переклад як літературне явище має багатовікову історію, але сучасне перекладознавство як самостійна наука сформувалося в основному у другій половині минулого століття, оскільки післявоєнне розширення міжнародних контактів у всіх сферах людського спілкування викликало зростання потреб у перекладах і перекладачах. Завдяки широкому й активному залученню письмового й усного перекладу Україна дістала змогу успішно встановлювати і підтримувати міжнародні зв'язки і дружні відносини із зовнішнім світом в цілому, а не лише з країнами, що визнали її. Та, на жаль, цього не можна сказати про художній переклад, він обумовлений не лише об'єктивними факторами (конкретно-історичним літературним канонам, нормативним вжитком, але й суб'єктивними (поетикою перекладача).

Жоден переклад не може бути абсолютно точним, оскільки сама мовна система приймаючої літератури за своїми об'єктивними даними не може досконало передати зміст оригіналу, що неминуче призводить до втрати певного обсягу інформації.

Переклад належить до сфери генетичних контактів, оскільки підтримує зв'язки вітчизняної літератури з іншими літературами. Проте, художній переклад має двоїсту природу: з одного боку він є продуктом міжлітературної комунікації, але в той же час він багато в чому обумовлює і визначає її. Переклад виконує дві основні функції: інформативну (посередницьку) і творчу.

У художньому творі відображаються не лише певні події, а й естетичні, філософські погляди його автора, які або становлять струнку систему, або — поєднання різних теорій. «Механізм» перекладу у такому разі розуміється нами як знайдення еквівалентної художньої структури. Художній переклад має справу не з комунікативною функцією мови, а з її естетичною, оскільки слово виступає як «першоелемент» літератури. Переклад як особливий вид міжкультурної комунікації володіє певними особливостями, це комунікація через посередника. Незважаючи на те, що роль перекладача дуже важлива у цьому процесі і він виступає відразу в двох іпостасях — отримувача та відправника, — його власна особистісна реакція на зміст тексту не повинна відображатися в продукті перекладу. Це вимагає від перекладача особливої ретельності й ерудованості.

Отже, продуктивним виявляється розгляд сучасних актуальних проблем художнього перекладу дотично до загальних проблем вітчизняної і зарубіжної філології. Оскільки перекладач як інтерпретатор взаємодіє із перекладом (текстом) у діалогічному форматі, проблема перекладу стосується все більше проблем герменевтики та рецепції.

Список літератури

1. Белинский В. Г. Собр. соч.: В 3 т. / В. Г. Белинский // Под общ. ред. Ф.М. Головенченко. — М.: ОГИЗ, 1948. — Т. 2. — 932 с.
2. Гоголь : Добірка статей // Українська мова та література. — 1999. — 12 квітня. — С.5-8.
3. Ковганюк С. Практика перекладу / С. Ковганюк — К.: Дніпро, 1968. — 276 с.

Наталія Гриньків
Науковий керівник – асист. Матійчук О.М.

**Зображення племені шуарів
у повісті Луїса Сепульведи
"Старий, який читав романи про кохання"**

Луїс Сепульведа – один із найвизначніших сучасних латиноамериканських письменників. Автор багатьох творів: "Страхи, життя, смерть та інші галюцинації" (1986), "Світ кінця світу" (1989), "Щоденник сентиментального кілера" (1998), "Старий, який читав романи про кохання" (1989) та ін. Лауреат багатьох найпрестижніших літературних нагород [2].

У своїй повісті "Старий, який читав романи про кохання" Луїс Сепульведа зображує життя в селищі Ідиліо (ісп. *Idilio* – ідилія) [1, с. 90] в якому паралельно співіснують два різних життєвих виміри: життя у гармонії з природою, підпорядковане її непростим, однак справедливим законам, та життя, позначене стрімким розвитком цивілізації, яку настійно насаджували прибульці-колоністи у пошуку власного збагачення.

До тих, хто живе в тісній взаємодії з природою, зберігаючи прадавні традиції та ритуали, належить плем'я шуарів, які є мешканцями сельви, що знаходиться неподалік від селища. Вони ніколи не замислювалися над значенням слова "свобода", бо вільно користувалися нею в сельві. Та поступово ідилія, в якій жили шуари, порушилася із приїздом грінго (білих людей): " Приїздило все більше колоністів, яких заманювали обіцянками про розвиток промисловості. З ними з'являвся традиційний алкоголь, через який дегенерували найслабші, та найбільше зло приходило із шукачами золота, безсоромними шарлатанами, які приїздили звідусіль з єдиною метою – швидко розбагатіти..." [1, с. 107].

Незважаючи на те, що грінго принесли тільки дисгармонію у світ шуарів, це плем'я надавало допомогу і білим людям, які переселилися на неосвоєні, дикі землі. Індіанці навчили їх полювати, ловити рибу, будувати такі хатини, яких не могли

зрушити шквальні вітри. Білі навчилися за їх допомогою розрізняти їстівні фрукти від отруйних, але найважливіше – вони осягнули мистецтво співіснування з сельвою. Шуари намагалися показати білим людям, що можна жити в зв'язку із природою, і тоді вона буде захищати їх і від негод, і від голоду, і від диких звірів.

Однак незважаючи на те, що плем'я шуарів допомагало деяким грінго, вони все-таки не підпускали їх близько до себе, залишалися ізольованими у своєму світі. Шуари розуміли, що коли вони підпустять до себе занадто близько білих людей, ті рано чи пізно замість того, щоб віддячити їм почнуть втручатися в їхнє життя, руйнуючи їхні звичаї.

Єдиний, хто мав тісні стосунки з шуарами, хто знав і шанував їхні традиції, хто навчився жити так, як живуть вони, був головний герой повісті Антоніо Хосе Болівар. Він був своєрідним містком між світом природи, який уособлювали шуари, та світом цивілізації, який уособлював алькальд. Антоніо шанобливо ставився до природи і водночас користувався благами сучасного йому світу. Саме через постать Антоніо Хосе Болівара відбувалися зв'язки між цими двома світами.

Луїс Сепульведа у своєму творі показує індіанське плем'я, що народилося вільним і хоче таким залишатися, що є органічною частиною природи. Вони отримували від неї все, що їм було потрібно, і задовольнялися її дарами, не руйнуючи її, а співіснуючи з нею.

Список літератури

1. Сепульведа Л. Старий, який читав романи про кохання // Всесвіт. – 2011. – № 7-8. – С. 90-142.
2. Сепульведа Л. Біографія. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.livelib.ru/author/35242>.

Наталія Гуменюк

Науковий керівник – проф. Скаб М. В.

Назви свояцтва в українсько-молдавських грамотах XIV – XV століть

Назви свояцтва є давнім шаром лексики, адже історично він пов'язаний зі становленням традицій сімейних стосунків та створенням сім'ї. Відомо, що лексеми на позначення свояцтва були зафіксовані ще в праслов'янській мові [1; 3].

В українських звичаях назви свояцтва виражають стосунки, які склалися між людьми внаслідок одруження чоловіка та жінки, що походять з різних родин [2, с. 145].

Більшість слів цієї групи увійшли до літературної мови й активно використовуються сучасними мовцями. Наприклад, у молдавських грамотах знаходимо приклади таких лексем, як *жона*, *тесть*, *зять*. Орфографічно вони різняться з лексемами сучасної української мови, але мають спільне значення. Названі слова зафіксовано в грамотах як у початкових формах, так і в формах різних відмінків: *жены*, *жони* (Р. в.), *жене* (Д. в.), *жоною* (О.в.); *тестя* (Р. в.), *тестю* (Д.в.); *зятємь* (О. в.), *зятю* (Д. в.). Це свідчить про те, що відмінкова система староукраїнської мови досить добре розвивалася і дала міцний ґрунт для відмінкової системи сучасної української літературної мови.

На сучасному етапі розвитку української мови в буковинських говірках збереглися такі давні назви, що не належать до її словникового складу, але засвідчені в досліджуваних нами пам'ятках. Наприклад, лексема *коумнатъ* у значенні „зять” вживається в грамотах та активно використовується у мовленні буковинців, які проживають у місцевості, що межує з Румунією. Таке вживання закономірне, адже слово *коумнатъ* – запозичення з румунської мови. Тлумачні словники, у яких проаналізовано склад сучасної української літературної мови, не фіксують такої лексеми. І навпаки, слово *швагро*, яке є запозиченням з німецької мови, вживається у цьому ж значенні і в українській мові, але ні досліджувані нами пам'ятки, ні буковинські говірки не фіксують його.

Отже, у мові грамот, буковинських говірках та літературній мові ми спостерігаємо розбіжності у вживанні назв свояцтва, адже від XIV – XV століть до сьогодні відбулися зміни у складі цих назв. Так грамоти не фіксують лексеми *свекруха* у значенні „мати чоловіка”, *свекор* у значенні „батько чоловіка”, а в сучасній українській літературній мові вони є часто вживаними.

На нашу думку, лексеми, які вживаються в сучасній українській мові, очевидно, використовувалися і в розмовному мовленні писарів, що були уповноваженими писати документи, які сьогодні ми називаємо грамотами, однак задля економії часу та ресурсів у стандартизованих початках грамот писарі вказували ім'я воєводи та найближчих йому людей: *дочку, сина, дружину, рідше зятя*. Менш близьких людей згадували узагальнено, наприклад: *всему роду его* [1468, VD 1, 130] Така мовна конструкція означала всю рідню вказаного у грамоті воєводи.

Отже, лексичне наповнення грамот назвами свояцтва залежало в першу чергу від писаря, а вже потім від складу тогочасної мови. Щодо спільних рис грамот і сучасної мови, то їх значно більше, ніж відмінностей: лексичні значення багатьох слів однакові з сучасними формами, відмінкова система грамот і нашої мови мають спільні відмінкові форми, адже це простежується в документах. Спостерігаємо також розбіжності у складі сучасної української мови та лексичній структурі грамот. Це спричинено тим, що тогочасні запозичення з інших мов збереглися лише в буковинських діалектах української мови, але не виявлені в її літературному варіанті.

Список літератури

1. Бурячок А. А. Назви спорідненості і свояцтва в українській мові / А. А. Бурячок. – К. : АН УРСР, 1961. – 148 с.
2. Колеснік Л. С. Назви спорідненості й свояцтва у буковинських говірках / Л. С. Колеснік // Культура слова. – 2010. – № 72. – С. 142-146
3. Трубочев О. Н. История славянских терминов родства и некоторых древнейших терминов общественного строя / предисл. Г. А. Богатовой-Трубочевой / О. Н. Трубочев. – Изд. 2-е. испр. и доп. – М. : КомКнига, 2006. – 240 с.

Микола Гуцуляк
Науковий керівник – проф. Бунчук Б. І.

Українські анонімні вірші середини XVII ст. (строфіка, римування, особливості рими)

Строфіка українських анонімних віршів середини XVII ст. не відзначалася розмаїттям форм. Це пов'язане із наявністю своєрідного «канону» на суміжне римування. Як зазначає М. Сулима, термін «строфа» утверджується аж у XVIII ст. Нові строфічні форми творилися внаслідок антиканонічних тенденцій у віршуванні.

Силабічні поезії даного періоду – переважно астрофічні твори, що складаються із дистихів (двовіршів). Парні рядки зазвичай зміщені праворуч від непарних. Дистихи могли об'єднуватися в катрени (чотиривірші), секстини (шестивірші) тощо. Наведемо статистичні дані. Серед анонімних віршів нараховуємо 334 строфи. Частина катренів складає більше половини – 51,8% (173 строфи). Двовіршів, що утворюють окремі строфи, значно менше – 48 (14,4%). Шестивіршів фіксуємо 49 (14,7%), восьмивіршів – 25 (7,5%), десятивіршів – 27 (8%), дванадцятивіршів – 12 (3,6%).

Сапфічна строфа, за словами М. Сулими, в україномовній поезії з'являється після того, як її описав Мелетій Смотрицький у своїй «Граматичі» (1619), а саме – в «Ляменті...» Давида Андрієвича (1628). Маємо її імітацію у творі під назвою «Εψφωνια веселобрмячаа» (1633) – циклі панегіриків, витриманих 11-складовим розміром.

У корпусі анонімних поезій фіксуємо також леонінський вірш, який представлений трьома творами з історичного циклу («Піснь о пану Миколаю Потоцькім...», «Одповідзь пана Потоцького...» та «Дума козацькая о войні з ляхами...»). В поезії «Піснь о БудинѢ, воєнска» маємо вже остаточно видозмінений леонінський вірш: кожна його частина займає окремий рядок, що посприяло, на наш погляд, подальшому розвитку перехресного римування в українській поезії.

Дуже цікавим у зрізі строфіки й римування є ще один твір з історичного циклу – «Не день, не два Виговський гетьман», в якому із 80-ти рядків заримовані лише 58. Тут фіксуємо зразки перехресного, тернарного і навіть четверного римування.

В українських силабічних віршах того часу переважала жіноча рима. Друге місце посідали рими дактилічні. Значно рідше трапляються чоловічі та гіпердактилічні рими. Останню, зокрема, фіксуємо у творі «Святоє Богоявлення» з описового циклу («облагаєшися – крещаєшися»). Чоловічими римами рясніє поезія «Не день, не два Виговський гетьман». Тут вони становлять майже половину від загальної кількості.

У досліджених текстах засвідчено випадки різнограматичних, тавтологічних, наскрізних і різнонаголошених рим. Спостерігається також римування чоловічих і жіночих клаузул. Більшість рим у анонімних віршах середини XVII ст. – точні. Частка неточних і приблизних складає біля 20%.

Незважаючи на те, що «легка» дієслівна рима була дуже поширена у силабічному віршуванні, в анонімних віршах вона не виявляє повного домінування (приблизно 50%). Але наявні й твори, в яких частка дієслівних рим досить значна. Такі окремі поезії з історичного циклу, які тяжіють до жанру думи.

Список літератури

1. Українська поезія. Середина XVII ст. / Упор. В. І. Кречотень, М. М. Сулима. — К.: Наук. думка, 1992. — 680 с.
2. Сулима М. Українське віршування кінця XVI– початку XVII ст. — К.: Наук. думка, 1985. — 147 с.
3. Сидоренко Г. К. Українське віршування від найдавніших часів до Шевченка. — К.: Видавн. Київ. у-ту, 1972. — 141 с.
4. Чижевський Дмитро Українське літературне бароко : Вибр. праці з давньої літератури. — К.: Обереги, 2003. — 576 с.
5. Гаспаров М. Л. Очерк истории русского стиха. Метрика. Ритмика. Рифма. Строфика. — М.: Фортуна Лимитед, 2000. - 352 с.

Ганна Гушу

Науковий керівник – проф. Червінська О.В.

Карты Таро як приклад містичної атрибутики в романі Мілорада Павича

«Останнє кохання в Константинополі»

Карты Таро розглядаються як зразок містичної атрибутики в літературі постмодернізму на прикладі твору сербського письменника Мілорада Павича «Останнє кохання в Константинополі» [1].

Термін «атрибут» (лат. *attributio* – властивість) – це те поняття, що в традиційній логіці називають «відмітною ознакою речі» (*differentiae*) [3]. Звідси, до містичної атрибутики можна відносити предмети, явища, дії, що невід’ємно пов’язані з містицизмом (від грец. *Μυστικός* - загадковий), або означають сукупність явищ і дій, які особливим чином пов’язують людину з таємним еством і силами світу, незалежно від умов простору, часу і фізичної приналежності [4]. Сьогодні увага до містичного пов’язується ще з певними потребами кризової доби, містика уводиться в статус певного часового маркера (наприклад, містичне у Данте), а також можна знайти і паростки початку нової доби [2].

Карты Таро (італ. *Tarocchi*, невизначена етимологія слова) відносять до атрибутів такого з видів містики як передбачення. Цей атрибут гри, але найчастіше – містичного, зустрічається доволі часто в літературі, починаючи від їх появи в Європі в XV ст. (наприклад, у Франсуа Рабле «Гаргантюа і Пантагрюель», XVI ст.).

У романі сербського письменника, перекладача та літературознавця Мілорада Павича «Останнє кохання в Константинополі» з підзаголовком «Посібник з ворожіння» карти Таро постають в специфічному їх інтерпретуванні. Дія роману припадає на епоху Наполеонівських війн та пов’язана з двома аристократичними сім’ями Опуічів та Тенецьких, які воюють «по різні боки» (австрійців та французів).

Роман складається з 22 глав (0-21), що мають назви карт Таро, точніше, Старших Арканів (*Major Arcana*). Цей твір є своєрідною романістичною інтерпретацією карт таро, такі собі живі карти

таро, де кожна карта – окрема історія, тому що кожний розділ пов'язаний на глибинному рівні з основними значеннями та символікою кожної карти [5]. У кінці книги є і Додаток з таблицями карт Таро, з яких читачів і пропонується розкинути власну колоду для ворожіння.

Отож в інтерпретації містичного атрибуту карт Таро у творі беруть участь не тільки автор, а й сам читач. Задум автора пов'язаний з нелінійністю побудови сюжету, завдяки якому читач може сам складати долю героїв за принципом «як карта лягає».

Існують два основні рівні читання. Перший можна назвати класичним, другий, інший – це читання власної долі кожного окремого читача. Книга як модель, як довідник для гадання, на тому другому ступені входить в саме життя, змішується з ним і тим самим уможлиблює і сегментарне прочитання тексту, і прочитання його в іншому ключі, відмінному від того, що лежить на поверхні, даного на рівні подій у романі [5].

Тобто атрибутика колоди карт Таро Старших Арканів у цьому романі наявна не тільки в контексті, але стає контекстом твору. Рух сюжету й характер розв'язки залежать від розкладки карт читачем, а не тільки від автора. У творі головна роль гадальних карт Таро (містична функція цього атрибуту – випадковість долі, доленосність) постає не тільки в сюжеті роману, а й створює цей сюжет. Простір для інтерпретації роману надзвичайно широкий, зрештою, як і самої символіки карт Таро.

Список літератури

1. Милорад Павич. Последняя любовь в Константинополе. Пособие по гаданию. – СПб. : Азбука-классика, 2003. – 192 с.
2. Поетика містичного : [колективна монографія] / упорядн. О. Червінської. – Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2011. – 320 с.
3. Новая философская энциклопедия: в 4 т. / Ин-т философии РАН; Нац. обществ.-науч. фонд; Предс. научно-ред. совета В.С. Степин. – М. : Мысль, 2000-2001.
4. Энциклопедический словарь (1896) В 86 полутумах. П/т. 37: Мекенен - Мифу-Баня. – СПб. : Издательство Ф.А. Брокгауза и И.А. Ефрона, 1896. – С. 454–456.
5. Павич та гіпербелетристика. Ясмiна Михайлович (пер. О. Василенко) : [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.ji.lviv.ua/n15texts/mihajl1.html>.

Альона Данелюк

Науковий керівник – проф. Бабич Н.Д.

Уявлення гуцулів про «непрóстих» і «демонів»

Гуцульська демонологічна лексика за своєю структурою неоднорідна. У ній за своїми денотатними властивостями виділяються принаймні дві групи номінацій, одну з яких становлять найменування власне демонів, а іншу – назви реальних людей, наділених надприродною силою, так званих “непрóстих”. Ці дві групи лексем репрезентують різні світи [1, с. 3]. Умовно світ непрóстих можна поділити на: тих, які лікують різними немедичними засобами; тих, котрі завдають іншим людям шкоди; тих, які можуть вгадувати минуле й передбачати майбутнє та інших, які мають особливі риси, притаманні лише їм. Кожне з понять має свою етимологію. Наприклад, демоніми *чинтар*, *чинтарка* походять від праслов’янського чинити, що означає діяти, виконувати певну дію. Від демонімів могли також утворюватися похідні одиниці, передусім на позначення процесів та дій (*босорка – босорити*) [2, с. 46]. Багато демонімів мають декілька значень, це, наприклад, такі як: *знахар*, *баба*, *босоркун*, *чередінник*, *відьма*, *мольфар* та ін. Існують також синонімічні ряди назв непрóстих, це, наприклад: *знахар* – примівник, *ворожка* – брехачка, *вовкун* – перевидник – місячник – біда – вовкурад – вовколаб – вовкораб – вовкулак, *розумний* – мудрий, *градівник* – градобурник – тучник – хмарник, *планетник* – зіздар та ін. [3].

Найбільш популярним демонічним персонажем виступає у традиційних віруваннях гуцулів **чорт**. Він виступає уособленням злої (нечистої) сили. Хоч назва чорт у гуцульських говірках загальновідома, її вживають рідко. Щоб уникнути вживання цього слова, виникали так звані замітники його: *антипко*, *антихрист*, *арідник*, *вихтір*, *він/той*, *демон*, *диявол*, *дідько*, *люципер*, *нечистий*, *осинавець*, *рішканий*, *сатана* тощо. Кожне слово має свою етимологію. Наприклад, вчені вважають, що номен *чорт* розвинувся з польського *črtь ‘ворожість, ненависть’ [2, с. 185]. Є ще й інші реалії демонічного простору, які не відносяться до чорта, але вони можуть впливати на розум людини (здебільшого чоловіків), вводити в оману, це такі, як:

блуд, мамун, мана, мара, відь, люзони, потопельник, русалка, лісна, нічниці, мавка, тава, гаргон, лісник, самосій та стратча. Зустрічаються серед реалій демонічного простору і подвійні назви демонів: *русавки-люзони, лісна-лісницьи, л'існа г'іука, нявка-мавка, нявка-бісиця* та ін. Від назв певних демонічних істот також утворювалися похідні одиниці, передусім на позначення дій: *блудити, марити, манити* [2, с. 45]. Деякі назви вживаються у складі фразеологізмів та проклять: «*мара*» (*мара би го у'з'ила!*), «*блуд*» (*ходить блудом*), «*відь*» (*А від' бы т'а ут'ала!*) та інші.

Демонічний простір Гуцульщини досить широкий та різноманітний. Демономени знаходять своє відображення у численних фольклорних творах – легендах, переказах, билинах, оповіданнях, що побутують на Гуцульщині і не тільки. Демонологічна лексика є важливим компонентом у формуванні сучасної української літературної мови, яка постійно розвивається, збагачуючи художні засоби літературно-мистецьких жанрів. Більшість загальноновживаних демономенів послідовно зафіксовано в етнографічних та фольклорних джерелах, художній літературі XIX – поч. XXI ст. У демономенах знаходять відображення історичні процеси, які відбувалися в лексичній системі української мови від найдавніших часів до сучасності. Вивчення такої лексики приваблює не лише філологів, а й етнографів, етнопсихологів, які здавна вбачали в таких фактах специфіку мовної картини світу гуцулів.

Список літератури

1. Гриценко П. До проблеми лінгвістичного опису українського демонімікону / Павло Гриценко // Наталя Хобзей. Гуцульська міфологія: етнолінгвістичний словник [переднє слово]. – Львів, 2002. – С. 3-18.
2. Хобзей Н. Гуцульська міфологія: етнолінгвістичний словник / Наталя Хобзей. – Львів, 2002. – 216 с.
3. Кайндль Р. Ф. Гуцули: їх життя, звичаї та народні перекази. – Чернівці: Молодий буковинець, 2000. – 208 с.

Албіна Дарій

Науковий керівник – доц. Кардащук О. В.

Діалог як засіб навчання на уроках української мови у загальноосвітній школі

Мовно-мовленнєва освіта в Україні передбачає вдосконалення лінгводидактичної стратегії навчального процесу, наближення його до вимог сучасного суспільства, яке потребує високоосвічених, інтелектуально розвинених і відданих своїй державі громадян, які легко і вільно можуть спілкуватися між собою, утверджуючи статус української мови як рідної і державної.

Для сучасного вчителя необхідним стає осмислення таких понять, як мовна і мовленнєва компетенція учнів, спілкування та його різновиди, лінгвостилістико комунікативна основа навчання мови та ін. Основою шкільного курсу української мови є мовознавча наука – досить розгалужена система знань про мову, її структуру, основні одиниці і способи поєднання цих одиниць у тексті.

У процесі вивчення мови учні набувають знань про саму мову, її граматичну структуру і словниковий склад, історію і закони розвитку; отримують уявлення про роль мови в ментальності українського народу, в його суспільному житті, у розвитку інтелекту людини тощо. Це і становить їхню **мовну компетенцію**.

Мовленнєва компетенція учнів – поняття комплексне. Вона, спираючись на мовну компетенцію, включає систему мовленнєвих умінь (уміння вести діалог, сприймати, відтворювати і створювати усні й письмові висловлювання). Зважаючи, що роль української мови в нашому суспільстві значно зросла, мовна і мовленнєва компетенції учнів ґрунтуються на усвідомленні основної функції української мови – комунікативної. Сутність комунікативного спрямування виявляється у вмінні школярів розв'язувати комунікативні завдання з метою оволодіння високим рівнем спілкування рідною мовою.

На сучасному етапі в середній школі окремо визначено

програмою вивчення діалогу (від гр. dialogos – розмова, бесіда). Це одна з форм мовлення, що являє собою розмову між двома або кількома особами. Діалог характеризується короткими висловленнями, використанням неповних і невікінчених речень, а також відносною простотою синтаксичної будови його частин. Особливістю діалогу є взаємозумовленість синтаксичної будови реплік співбесідників, яка об'єднує діалог в єдине ціле. Діалог – це рівноправне суб'єкт-суб'єктне спілкування, метою якого є взаємне пізнання, самопізнання, розвиток і саморозвиток партнерів. Здатність до такого спілкування надає людині врівноваженості та цілісності, сприяє особистісно-емоційній прихильності до співрозмовника. Тому навчання діалогічного мовлення виявляється складним завданням, що передбачає вміння реалізувати основні види і функції спілкування у процесі виконання комунікативних завдань; розвиток загальних і спеціальних навчальних умінь; залучення учнів до національної культури; формування соціально активної особистості.

Аналіз програми й підручників для середньої школи дозволив виокремити всі питання щодо роботи над діалогом на уроках української мови (5–11 кл.). Отже, у 5-му класі учні вивчають структуру діалогу, обґрунтовують розділові знаки у діалозі, складають власні діалоги, тему яких пропонує вчитель, вчать працювати в парі, дотримуватися правил поведінки при безпосередньому спілкуванні, а у 11-му класі діалог має бути складений відповідно до запропонованої ситуації, діалог-обмін думками, враженнями (офіційна і неофіційна розмова); обговорення самостійно обраної теми. Відповідно учень складає і розігрує запропоновану ситуацію; діалог-обмін думками враженнями; самостійно визначає тему діалогу і його зміст; висловлює свою думку, добираючи цікаві, переконливі аргументи на захист своєї позиції, у тому числі і з власного життєвого досвіду, змінюючи свою думку в разі незаперечних аргументів іншого; дотримується норм української літературної мови та правил мовленнєвого етикету.

Список літератури

1. Мельничайко О. Комунікативні вправи // Мельничайко О □
Тернопіль: Навчальна книга, 2004.- 69с.

Людмила Діновська
Науковий керівник – доц. Гураль М.І.

Труднощі перекладу літератури фентезі

Фантастика як прийом була відома в мистецтві з давніх часів. У літературі вона пройшла дуже довгий шлях: від прадавнього міфу до чарівної казки, від казки та легенди – до літератури Середньовіччя, а потім й романтизму. Нарешті прийшов час наукової фантастики та фентезі. Вибір жанру фентезі – доволі розповсюджене явище в сучасній російській літературі. Цей жанр приваблює письменників тим, що дає надзвичайну свободу авторській фантазії та дозволяє включити до оповіді інколи найнеймовірніші елементи..

Твори фантастичної прози «сповнені неймовірних пригод, їхні герої потрапляють у невірогідні обставини, проте за всіма цими дивовижами криється авторське прагнення довести парадоксальним чином ту чи іншу думку, зміцнити систему доказів певного соціального, психологічного та філософського положення» [1, с.90]. Літературу жанру фентезі необхідно перекладати не як певне літературне явище, що має свої еквіваленти в мові друготвору, а як унікальну художню літературу, зі своїми певними особливостями, характерними рисами та правилами перекладу.

Маючи справу з науковою фантастикою, ми зустрічаємось з авторською винахідливістю, авторським словотвором, культурно-релігійними та історичними особливостями зображуваної епохи, специфікою самого автора та його літературних героїв. Перекладаючи лексику такого твору, варто пам'ятати, що вона вживається автором з певною метою, і тому завдання перекладача-інтерпретатора – передати авторську мету в тому вигляді, значенні, саме з тією думкою, з якою це робив автор оригінального твору.

Для того, щоб правильно перекласти наукову фантастику, варто добре знати її мову, адже вона насичена різними фразеологічними сполуками, науковою термінологією, національними реаліями, застарілою лексикою, незвичайною ономастиккою (вигадані імена, прізвиська, назви країн, планет тощо),

безліччю okazіональних слів, і всі вони мають певні усталені способи передачі іншою мовою. Існує низка складних випадків лексичного перекладу, і якщо перекладач їх не впізнає, то загубить забарвлення твору чи зробить ситуацію незрозумілою для читача. Переклад фантастики складний ще й тому, що перекладач нерідко вигадує форму передачі авторської думки мовою перекладу, бо часто еквівалентів у перекладній мові не існує.

Причиною недостатньо якісного перекладу може бути те, що за цю справу беруться незрілі перекладачі, а критика не приділяє достатньої уваги перекладній науковій фантастиці. Брак уваги призводить до пониження критеріїв відбору перекладного тексту, а малохудожні переклади негативно впливають на якість перекладної вітчизняної фентезі. Про те, що ця специфіка чітко проявляється на мовному рівні, стверджує теорія сучасної фентезі. Вона розглядає фентезі як унікальне явище з власною мовою. «Власна мова фентезі» – це гармонія художності, фантастичності тексту та орієнтація його на сучасність, на нинішнього читача. Вона потрібна фентезі для створення образу фантастичного світу, тому для фантазійного тексту притаманний авторський словотвір, насичення okazіональною лексикою та okazіональною фразеологією. Однак перекладач не вбачає в авторському словотворі ні зразку для копіювання, ні моделі для творчого засвоєння. Okазіоналізми в друготворі або відтворюються безсистемно або взагалі пропускаються. Інколи їх смисл передається блідою перифразою. Надзвичайна «фантастична» мова тексту-оригіналу стає сучасною, сухою мовою тексту перекладу. Перекладний текст зводиться до переказу головної сюжетної лінії та нудної популяризації наукових фактів, що руйнує авторський задум.

Отже, відмова перекладача фантастичного тексту від експерименту, велика кількість дописок та неточностей завдають значного збитку фантастичності тексту.

Список літератури

1. Коптілов В.В. Теорія і практика перекладу: навч. посібник / В.В.Коптілов. – К. : Юніверс, 2002. – 280 с.

Становлення прислівникових ознак

Як самостійна частина мови прислівник був виділений ще в античній граматиці. Діонісій Фракійський позначив прислівник терміном *epirhema* (*epi* – на, *при* + *rhema* – дієслово), який відображав його розуміння виключно як дієслівного означення. З тим же значенням термін був сприйнятий римськими граматистами, пор. *adverbum* (*ad* – при + *verbum* – дієслово). Європейська граматична традиція закріпила за прислівником статус частини мови. Проте до середини ХІХ століття прислівник на основі однієї ознаки – парадигматичної незмінності – об'єднували і з службовими частинами мови в одну велику категорію часток (Ф.І. Буслаєв, Ф. Міклошич). У другій половині ХІХ століття в поглядах на прислівник отримав перевагу синтаксичний критерій (К.С. Аксаков, О.О. Потебня, О.О. Шахматов): всі прислівники поділяли на дві групи – граматичні (з формами словозміни) і неграматичні (Ф.Ф. Фортунатов).

Хоча ознака ознаки і є визначальною морфолого-синтаксичною категорією прислівників, В.В.Виноградов у визначенні цього класу слів підкреслює невідмінюваність: «Прислівник – це граматична категорія, під яку підводяться невідмінювані і неузгоджувані слова, що прилягають до дієслова, до категорії стану, до іменників, прикметників та похідних від них (наприклад, до тих-таки прислівників) і виступають у синтаксичній функції якісного означення або обставинного відношення [1, 340].

Сьогодні у лінгвістичній літературі панує думка, що прислівник належить до кардинальних частин мови і виділяється в окрему і повнозначну частину мови за набором трьох різних ознак. По-перше, це частиномовне значення вторинної ознаки; по-друге, це морфологічна невідмінюваність і, по-третє, це синтаксична функція обставини. Акцентується увага також на своєрідному оформленні прислівників: їх основи завершують суфікси.

У академічному виданні «Сучасна українська літературна мова. Морфологія» за загальною редакцією І.К.Білодіда знаходимо

визначення прислівника як лексико-граматичного класу незмінних (невідмінюваних і недієвідмінюваних) повнозначних слів, співвідносних за походженням із іменами і дієсловами.

Однак, в останніх дослідженнях з теорії частин мови підкреслено, що прислівник не має свого спеціального лексичного значення. Зокрема, такої думки дотримується І.Р.Вихованець. Він зазначає, що лексичне значення прислівника базується на лексичному значенні прикметника, дієслова, іменника, що виступають у прислівниковій синтагматичній позиції. Лексичне значення статичної ознаки, процесу і предмета поставлено у синтагматичний зв'язок з предикатом, внаслідок чого прислівники виконують функцію ознаки ознаки, функцію означення до класу предикатів. [2, 153 – 155].

Однією з головних властивостей прислівника, яка часто згадується у мовознавчій літературі, є функція обставини. При визначенні синтаксичної ролі прислівника у реченні сформувалися три основні підходи: перший і найбільш поширений – прислівники виконують синтаксичну функцію обставини; другий приписує всі синтаксичні функції частин мови; третій, що розглядає прислівник як суто похідну частину мови, відводить йому роль придієслівного некерованого другорядного члена. Прислівники, що виконують одну синтаксичну функцію: атрибутивні (обставина), предикативні (їм відведена функція головного члена в безособовому реченні), модальні (виражають оцінку факту, явища і не є членами речення).

У останні роки увагу дослідників синтаксису сучасної української мови привертає проблема детермінації речення, тобто поширення його словоформами, які не є залежними компонентами словосполучення, а визначають основу в цілому. Цими словоформами найчастіше виступає прислівник. Отже, роль детермінанта – ще одна синтаксична функція прислівника.

Список літератури

1. Виноградов В.В. Русский язык: Грамматическое учение о слове / Виктор Владимирович Виноградов. – М. : Изд-во АН СССР, 1972. – 616 с.
2. Вихованець І.Р. Частини мови в семантико-граматичному аспекті / Іван Романович Вихованець /АН УРСР, Ін-т мовознавства ім. О.О. Потебні. – К. : Наук. думка, 1988. – 255 с.

Наталія Дроздик
Науковий керівник – доц. Лавренов В.А.

Мотив сну в романі Анджея Стасюка «Дев'ять»

Сни та їх зміст виконують досить важливу роль у романі Анджея Стасюка "Дев'ять". За їх допомогою здійснюється несвідоме перевтілення персонажів, туга за давніми часами, позбавленими багатьох тривог і розчарувань.

Уві сні однієї з героїнь Зосі постає образ її самої під час подорожі з власним котом – Панкратієм, який перетворюється у великого лева, у присутності якого Зося відчуває себе «сильною, невинною і безтурботною» [1, с. 56]. Зовнішній вигляд звіра викликає у Зосі почуття покірності, примиренності. Навколо панує темрява, Зося одягнена в чорне. Аналізуючи сон Зосі, як цілісне явище, досить важко розкрити підтекст його значення, виявити приховані емоції чи психологічні травми в житті дівчини. Та якщо розглядати кожен символ окремо, то в образі лева можна бачити короля, якого оточують піддані. Кіт Зосі Панкратій є невеликою твариною, але у її сні відіграє провідну роль. Жорсткість м'язів і не людська шкіра, можуть бути символом сильної руки не один раз піднятої на цю дівчину. Під темрявою можна розуміти вселюдську байдужість, відсутність будь-якої реакції на горе інших. Чорне вбрання дівчини можна трактувати як жалобу по втраченій гідності. Лев може ототожнюватися із владою, прийнятою неочікувано (перевтілення кота у лева). А те, що уві сні фігурує саме Панкратій може означати той факт, що хтось із дуже близьких Зосі людей сильно скривдив її, став лютим ворогом, який бажає їй зла. Але цікаво чому героїня відчуває себе з ним сильною та безтурботною? Швидше за все це ілюзія її буття, де вона залежить від свого поводиря, який керує її життям, це певний авторитет для неї, не зважаючи на те, що він одночасно є її кривдником, який маніпулює нею. Сон Зосі можна розглядати, як маніакальне бажання помсти, усвідомлення того, що провина змарнованого життя лежить на особі, яку взагалі не варто брати до уваги і врешті бажанням оправдати винуватого. Тому, мотив

сну Зосі є своєрідною формою очищення від всього бруду, який заплямував життя цієї дівчини. Головному героєві Павлові, натомість, сниться, що «пожежа ковзає по всій землі, оголює її, спалює все – зарості, трави і дикі смітники на Ольшанці, переливається черговими тунелями на Козій гірці, а після пожежі залишаються груди бруду, вугілля, вагонів...і всі злодії та вбивці, жорстокі та недосяжні – знищені...» [1, с. 58].

Цей мотив проходить через його сни багато разів і звичайно не може залишатися без уваги, адже має прихований сенс.

Якщо цю землю вважати за життя Павла, а газовий бак, який загорається із певним станом душі, то цей сон можна трактувати як символ самоспалення та очищення.

Яскравим прикладом є сцена під час сну, де Павло переживає інтимний зв'язок з жінкою в якій працював ще будучи досить юним. Цікавим є відкриття Павла, коли він виявляє, що не має різниці при доторку до тіла жінки чи до будь-якого іншого предмету, вони абсолютні тотожні. Це може свідчити про розчарування героя у соціальних стосунках, де суспільству чужі гуманні почуття до ближніх. Також стосунки між чоловіком та жінкою, які Павлові завжди здавалися загадковими.

Розглядаючи сни героїв, можна помітити, що саме вони відображають реальне життя персонажів, їхні переживання, бажання та потреби. Сни є своєрідним початком нового етапу в їхньому житті, а можливо, і нового життя. Важливою в романі є фраза: «... поки дочитував, одразу заснув і приснилося йому власне життя...», яка підтверджує припущення про переживання реальності уві сні.

Список літератури

1. Стасюк А. Девять: роман / Пер. с пол. М. Курганской. – СПб. : Азбука-классика, 2005. – 320 с.
2. Przemyslaw Czaplinski. Wara od Stasiuka. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://archiwum.polityka.pl/art/wara-od-stasiuka,391928.html>.

Катерина Дубовікова
Науковий керівник – доц. Гураль М.І.

Перекладацька діяльність М. Лукаша: різноманітність мов, жанрів, стилів

Проблема цілісного осмислення творчої спадщини М. Лукаша відчувається як насущна необхідність і обов'язкова умова повноцінного існування сучасної української культури. Адже, за словами Г.П. Кочура, “перекладацька діяльність Миколи Лукаша – це вершина української літератури. Одна з вершин, яку можемо представити цілому світові” [1, с. 5].

Перекладач однаково майстерно відтворював як ті образи, що виростили на фольклорних традиціях, так і ті, що в стилі авангардизму досягали останніх меж парадоксальності. М. Лукаш цілком органічно жив у своїх двадцяти чотирьох світах (за його визнанням, саме стільки мов він знав), напрочуд глибоко осягав епоху, відчуваючи за рядками людину, що жила й творила за тієї доби. Його перекладами представлено найкращі зразки світового епосу, лірики і драми, серед яких – твори різних художніх напрямів і течій: символізму й імпресіонізму, експресіонізму й кубізму, сюрреалізму й бароко.

Попри мовну, жанрову, стилістичну й тематичну різноманітність перекладів М. Лукаша, аналіз переконує, що перекладач дуже цілеспрямовано добирав твори для перекладу. У цьому виявилися особливості перекладацької концепції М. Лукаша, адже, за словами А.О. Содомори, позиція перекладача – не лише у способі інтерпретації, а й у підборі творів. Керуючись принципом, за яким переклад сприяє виконанню завдань тієї літератури, мовою якої здійснюють цей переклад, виходячи із соціально-історичного та національно-культурного контекстів свого краю, М. Лукаш відбирав для перекладу твори класиків світового письменства, і це, без сумніву, сприяло збагаченню української літератури. Допомогало й розмаїття жанрів, напрямів і літературних течій, адже переклади компенсували відсутність певних напрямів в оригінальній літературі. Характерним для М. Лукаша було й те, що він не зосереджував свою увагу на всій творчості обраного письменника, а працював

над одним, рідше – кількома творами. Поезію того чи іншого автора представлено більшою кількістю, але й вірші перекладач добирав із різних збірок. Увагу перекладача привертали переважно вершинні твори митців різних епох і народів, він давав ключі до розуміння стилю кожного з них та відтворення його в перекладі, демонстрував можливості перетину двох різних культур, шляхи реалізації прихованої, потенційної сили рідної словесності. Калейдоскопний характер творчості М. Лукаша можна пояснити й бажанням якнайширше досягнути світове красне письменство та донести його до українського читача.

На тлі несприятливих культурно-історичних обставин український художній переклад набув особливої значущості, що й висунуло на перший план культуротворчу місію М. Лукаша-перекладача. Його переклади заповнювали прогалини в рідній словесності, компенсували відсутність чи нерозвиненість певних напрямів, стилів, відроджували істинне багатство української мови. Культурно-перекладницька діяльність М. Лукаша споріднена з культурництвом П. Куліша, засвідчуючи неперервність традицій українського художнього перекладу.

Поетичні переклади М. Лукаша напрочуд співні й мелодійні. Результатом цього стала поява великої кількості пісень на слова перекладів Майстра – явище нечасте в українській піснетворчості. Відчуття ритмомелодики твору стало визначальним при перекладі пісенних текстів та оперних лібрето.

Важливе значення для розуміння перекладацького методу М. Лукаша мають його рецензії словників, видавничі рецензії на рукописи перекладів, мовознавчі та літературознавчі статті. Вони вказують на глибоке розуміння тих процесів, які відбувалися в українській мові, свідчать про глибокі енциклопедичні знання перекладача, про його цілеспрямований відбір лексичних засобів із урахуванням стилістичних особливостей першотвору.

Список літератури

1. Кочур Г. П. Виступ на X (Першому незалежному) з'їзді письменників України / Г. П. Кочур // Літ. Україна. – 1991. – 25 квіт.

Магдалена Жугай
(Ягеллонський університет,
Інститут східнослов'янської філології)
Науковий керівник – доц. Костик В. В.

Чумацькі пісні: функціональний аспект

Процеси духовного відродження викликають глибокий інтерес до поетичної спадщини українського народу, зокрема, до пісенної творчості представників соціальних груп. Упродовж XV - другої половини XIX ст. більшість українського населення внаслідок певних економічних умов займалася чумацьким промислом. За цей час поетична скарбниця народу збагатилася ліричними й епічними творами про чумаків, які стали надбанням не лише українського, а й слов'янського фольклору. Завдяки активній діяльності багатьох фольклористів, етнографів, шанувальників народної творчості XIX ст. маємо велику кількість варіантів пісенних пам'яток чумацтва, що були поширені майже по всій території України.

Чумацьким народним пісням належить чільне місце в системі української соціально-побутової лірики. Вони віддзеркалили особливості національного характеру, передали типові явища соціального, громадського, родинного, побутового життя чумацької верстви протягом півтисячоліття [2, с. 1].

Без глибокого осмислення причин виникнення чумацьких пісень, комплексного ідейно-художнього аналізу ліричних пам'яток чумацтва неможливо у повній мірі простежити і збагнути до кінця розвиток фольклорного процесу в Україні, визначити національну своєрідність української усної народної творчості.

Чумацькі пісні як один із пластів духовної культури українського народу, зокрема, представників торговельно-візницького промислу, досі ще не стали предметом всебічного вивчення фольклористів. Тому актуальність обраної теми визначається потребою наукового осмислення суспільно- побутових пісень чумацького циклу в системі української лірики, зумовлюється відсутністю концептуальних робіт з проблеми.

Чумацькі пісні – своєрідний за тематикою та змістом цикл української соціально-побутової лірики – відобразили типове, самобутнє для суспільного життя України XV – XIX ст. явище – чумакування, торгово-візницький промисел періоду феодалізму. Відіграючи протягом майже п'яти століть важливу роль в економічному житті народу, цей промисел захоплював у свою сферу порівняно значну масу селянства, впливав на його матеріальний побут і духовне життя, вражав несподіваними поворотами долі багатьох чумаків та їх родин, що й створювало життєвий ґрунт для виникнення та широкого побутування в численних варіантах народних чумацьких пісень. «Щоб яке діло відкликалося в пісні народній, – писав І. Франко, – до цього треба: 1) щоб те діло було йому близьке, дотикало часто його життя, вражувало ненастанно його увагу; 2) щоб воно дотикало не певні вибрані одиниці, але цілу масу народу чи то в цілім краю, чи тільки в певній місцевості, т. є., звівши це на інші слова, щоб було діло більше економічне, ніж політичне, і 3) щоб діло те було для народу ясне і зрозуміле» [3, с. 142].

Джерелом виникнення чумацьких пісень була жива дійсність – побут і доля тисяч і тисяч чумаків, які роками верстали довгі й нерідко небезпечні одвічні шляхи, що снувалися по українських землях у всіх напрямках, особливо ж із півночі на південь. Постійні мандри, розлуки з рідними, дорожні пригоди – іншими словами, величезний життєвий матеріал і досвід – дали можливість народним творцям і співакам у процесі колективного шліфування пісень відтворити типові риси чумацького життя й промислу, змалювати своєрідний образ чумака в різних його соціальних відмінах [1, с. 17].

Список літератури:

1. Дей О. І. Соціально-побутові пісні чумацького циклу / О. І. Дей // Чумацькі пісні. – К., 1976 – С. 11 – 45.
2. Кушпа М. З. Чумацькі пісні: генеза, художня своєрідність / Михайло Зіновійович Кушпа: Автореф. Дис. ... канд. філол. н. – К., 2000. – 17 с.
3. Франко І. Вибрані статті про народну творчість / Іван Франко. – К., 1955.

Тетяна Завійська

Науковий керівник – доц. Лавренов В.А

**Протистояння персонажів роману
«Голова професора Доуеля»
як основа динамічного сюжету**

Сюжет роману Олександра Беляєва «Голова професора Доуеля» (1925) дивує оригінальністю та сміливістю думки і без сумніву заслуговує на детальний аналіз. Значну роль в розвитку сюжету відіграють герої твору (Керн, Марі Лоран, професор Доуель, Артур, Бріке та інші).

Взаємозв'язок героїв роману (Лоран, Керна, професора Доуеля) особливо проявляється в розвитку подій, де з героями постійно відбувається щось неординарне, вони весь час потрапляють з однієї ситуації в іншу, перебувають у прискореному темпі життя. Все навколо них швидко змінюється, їм доводиться приймати миттєві рішення, здійснювати різноманітні вчинки. Керн постійно приймає вольові рішення. Він прагне здійснити поставлену мету і впевнено йде до неї. Аналізуючи його дії, ми бачимо наскільки швидко відбувається розвиток подій навколо нього та інших персонажів роману. Лоран спочатку не така вольова, але вже ближче до кінця роману вона також починає приймати рішення впевнено та наполегливо і цим змінює хід подій у творі. Задум Керна нарешті відкривається, всі бачать, яка він насправді людина. Внаслідок вольових дій Лоран роман закінчується самогубством Керна, який морально не може змиритися зі своєю поразкою у такій серйозній справі, як лабораторний експеримент з живою головою професора Доуеля.

На початку роману (в зав'язці сюжету) ми знайомимося з Керном і Марі Лоран. Про Доуеля дізнаємося набагато пізніше (тільки тоді, коли Лоран починає доглядати за головою професора), хоча він також є важливою ланкою сюжету роману. Внаслідок протистояння і боротьби між Керном та його помічницею Марі, кожен з яких намагається досягнути своєї мети, постать самого професора Доуеля відсувається на задній

план. Він зображується наївним і дуже довірливим. Саме через ці риси Доуель не бачить справжнього Керна, який є надзвичайно егоїстичним. Професор не помічає й того, що Керн хоче зайняти його місце, стати в лабораторії головним та керувати різноманітними експериментами.

Смерть професора провокує появу морального конфлікту в романі. Беляєв примушує нас замислитися, чи має будь-хто право розпоряджатися життям іншої людини (як це робить Керн з головою професора Доуеля).

Важливе значення в романі автор надає внутрішнім вольовим імпульсам, якими керуються герої «Голови професора Доуеля», особливо тоді, коли мова йде про принциповий вибір щодо життя і смерті інших людей (Марі Лоран змушена обирати: або й надалі мовчати про підступні вчинки Керна і таким чином мати змогу врятувати голову професора Доуеля від смерті, або розкрити всім справжнє обличчя Керна і знищити голову професора) [1, с. 93-126]. Цей вибір визначається внутрішньою системою цінностей і пріоритетів, які складають основу особистості Марі. Цими пріоритетами вона і керується, їх відстоює, а в підсумку – втілює у самому творі.

Отже, у романі «Голова професора Доуеля» зображений фантастичний світ з цікавими, але небезпечними для життя, дослідами. В образі професора Керна знаходимо риси людини розумної, непередбачуваної, але часто жорстокої стосовно до інших. У романі сувора дійсність поєднується з вигаданим фантастичним світом. Так, автор змальовує героїв, їхню взаємодію, спільні переживання, боротьбу між ними або допомогу одне одному. Беляєв зображує світ таким, яким, на його думку, він повинен бути в недалекому майбутньому.

Список літератури

1. Беляев А. Голова профессора Доуэля / А. Беляев. – М. : Мир, 1995. – С. 70-126.
2. Есин А.Б. Принципы и приемы анализа литературного произведения: Учебное пособие. – 3-е изд. – М. : Флинта, Наука, 2000. – 248 с.
3. Лотман Ю.М. Структура художественного текста // Лотман Ю.М. Об искусстве. – СПб. : Искусство – СПб, 1998. – С. 14-28.

**Сучасний етап запозичення англіцизмів і проблеми
нормативності й культури мовлення**

Стрімке збільшення кількості запозичених слів англійського походження, які досить швидко потрапляють в українську мову і становлять потенційну загрозу мовній унікальності, на думку дослідників, призводять до негативних зрушень у лексико-семантичній системі української мови. Зокрема, такі проблемами порушують у своїх працях О. Пономарів, Б. Ажнюк, В. Радчук, Я. Битківська, Н. Попова, Т. Рудакова та ін. Цілком очевидно, що за таких обставин процес надходження в мову англо-американських запозичень має бути під контролем фахівців та урядовців, що відповідають за мовну політику в державі. Така проблема є непростю в умовах сучасної глобалізації та інтеграції України в різноманітні світові процеси. На думку Р. Зорівчак, централізована фахова комісія має постійно працювати на державному рівні, щоб надавати рекомендації щодо доцільності популяризації й засвоєння новітніх англомовних запозичень, давати оцінку неправомірному їх використанню, пропонувати запозичення лише вкрай необхідні, для яких відсутні українські відповідники, в інших випадках пропагувати власні лексичні засоби, у тому числі й через надання питомій чи засвоєній раніше лексемі нового значення або її семантичне розширення [2].

Отже, у сучасній українській мові відбуваються об'єктивні зміни в лексичному складі, пов'язані, зокрема, із новітніми англомовними запозиченнями (новими лексемами або новими значеннями) та їх засвоєнням.

Специфічною відмінністю процесу запозичення з англійської мови в українську від надходжень з інших неблизькоспоріднених мов є те, що відбувався він дещо пізніше. Сучасний етап (90-ті рр. XX ст. – початок XXI ст.) виділяємо в окремий період, для якого притаманні відкритість системи української мови та надзвичайний екстралінгвальний і мовний англо-американський вплив.

Матеріали сучасних лексикографічних джерел та засобів масової інформації містять значну кількість новітніх англіцизмів, запозичених в українську мову саме в період з 90-х рр. ХХ ст. й на початку ХХІ ст. Запозичення відбувається як письмовим, так і усним шляхом.

Новітні англіцизми, на думку дослідників, становлять чотири типи лексичних запозичень: 1) повні (власне запозичення); 2) часткові; 3) ті, що виникли із застосуванням морфологічних способів словотвору та 4) які утворилися неморфологічно – внаслідок семантичної деривації.

На думку Н. Попової, новітні англіцизми можна розподілити за такими основними тематичними групами: “Економіка, банківська справа та фінанси”; “Культура (кіно, телебачення, музика, розваги)”; “Комп’ютерна техніка й технологія”; “Спорт”; “Побутова техніка, товари і сервіс”; “Політика й суспільство”; “Страви та напої”; “Тварини”; “Медицина”; “Одяг і тканини”; “Назви осіб” [1].

Порівняння тематичного розподілу англіцизмів, запозичених в українську мову в 30-х рр., 70–80-х рр. та в кінці ХХ ст. й на момент 2010 р. засвідчило, що на початку ХХ ст. найчисельнішими були назви понять соціальної та політичної сфер, у 70–80-ті рр. – номінації технічно-виробничої сфери, а наприкінці ХХ та на початку ХХІ ст. такими стали найменування, пов’язані з економікою, фінансами, комп’ютерною технікою.

Отже, сьогодні ми є свідками того, як українська мова поповнюється новими запозиченнями, що часто рівноправно співіснують з українськими словами, пристосовуються до мовних законів і традицій українського словотворення та формують групи похідних одиниць. Тому треба використовувати запозичення виважено, правильно, не засмічувати й не переобтяжувати мову, щоб вона не втратила свого національного „обличчя”.

Список літератури

1. Попова Н. Запозичення з англійської мови в лексико-семантичну систему української мови кінця ХХ та початку ХХІ століття : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец.10.02.01 — „Українська мова” / Н.О.Попова.— Харків,2002. — 27 с.
2. Зорівчак Р. Іноземна мова як засіб глибшого пізнання рідної мови / Роксолана Зорівчак // Рідне слово. — К., 1973. — Вип. 7. — С. 41–49.

Світлана Зайцева

Науковий керівник – доц. Гринівський Т.С.

Проблеми популяризації книги в Україні

Книга – один із основних чинників впливу на громадську свідомість, завдяки їй формується рівень культури, освіченості соціуму. Пропаганда друкованої продукції має носити національний характер, щоб спонукати до купівлі "свого рідного", підвищувати рівень читацького інтересу.

Валерій Гастинщиков зазначає, що популяризації книги сприяють національні та міжнародні виставки [1, с. 14]. Найчисленнішими в Україні є ярмарки в Києві, Харкові та Львові. Вони слугують каталізатором розвитку книговидавництва у світі, дають можливість побачити реальний стан справ. На них представляють сотні експозицій з демонстрацією понад 200 тисяч видань десятками мов світу. У їхніх рамках проходять різні заходи: презентації, творчі зустрічі, тематичні дискусії, засідання "круглого столу", "майстер-класи" за участю письменників, видавців, художників, діячів культури, науки.

Кожен такий ярмарок живить інтерес до книги, до читання, сприяє налагодженню контактів видавців, поліграфістів і книгорозповсюджувачів. Тут укладаються контракти між видавцями та реалізаторами друкованого продукту, а між авторами і читачами відбувається комунікативний процес.

Не менш важливу роль у популяризації книги відіграє радіо і телебачення. Проте така реклама, особливо на телебаченні, не завжди користується попитом. Це, на думку Ірини Копистинської, пояснюється відсутністю комерційного зиску. Для керівників каналів така тематика у дорогоцінному ефірі не є пріоритетом [2, с. 127]. Тому охочі популяризувати книги за допомогою телебачення, змушені використовувати звичайну рекламу і платити за неї стільки ж, як за будь-який інший побутовий товар.

За словами Миколи Кравченка, голови правління громадської організації "Книжковий простір", у таких розвинених "книжкових" країнах як Німеччина або Польща на рекламну кампанію книжки виділяється не більше 5% доходу видання [5].

Така тенденція не може існувати в українській практиці, адже доходи наших видавництв не такі великі, щоб 5% від них вистачало на дієву рекламу.

Книжка сьогодні конкурує за покупця з пивом, телебаченням або глянцеvim журналом, отже, для боротьби за "місце під сонцем" видавцям та їх піарникам (і копірайтерам) доводиться використовувати агресивні методи. І це дається взнаки [4].

Новим способом популяризації стали фільми, вистави, мюзикли. Наприклад, створено кліп "Дика енергія. Лана". Окрім того у книжкових магазинах пропонуються буклети чи листівки для ознайомлення з книгою. Досить цікаві каталоги ТМ "Книжковий клуб". Але у класифікації світові бестселери, детективи, фантастика, книги господарського характеру, книги на теми здоров'я та медицини – лише декілька книг української сучасної літератури [5].

Іноді перевидання книги не потребує реклами. Тоді видавці акцентують увагу на візуальному оформленні, яскравих картинках, різнокольорових палітурках. Такий спосіб популяризації обрало видавництво "А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА", яке успішно видало українською мовою "Гаррі Поттера". "Перекладачі – дотепники, майстри – художники створюють для українських дітей видавничі шедеври. А ілюстрації до книг стають переможцями виставок. Це яскравий приклад популяризації україномовної дитячої книги не лише в Україні, але й за кордоном" [5].

Список літератури

1. Гастинщиков В. Г. Проблеми українського книговидання у засобах масової інформації / В. Г. Гастинщиков // Вісник книжкової палати. – 2011. – №12 – с.13-17.
2. Копистинська І. М. Тенденції сучасного вітчизняного книговидання: організаційний, тематичний, та рекламно-промоційний аспекти (1991-2003 рр.): дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук / І. М. Копистинська. – К., 2004. – 202 с.
3. Тимошик М. С. Книга для автора, редактора, видавця / М. С. Тимошик. – К.: Наша культура і наука, 2006. – 560 с.
4. <http://www.knyhobachennia.com/?category=10&article=324>
5. <http://www.library-symy.com/content/articles/1/>

Вікторія Іванків

Науковий керівник – асист. Матійчук О.М.

Мотиви гетто у поезії Рози Ауслендер

Значний вклад у розвиток німецькомовної поезії другої половини ХХ ст. зробила німецько-австрійська авторка єврейського походження Роза Ауслендер (1901–1988), яка народилась в Чернівцях. Перші українські переклади її поезій з'явилися на початку 90-х років минулого століття завдяки Петру Рихлу.

У вітчизняному літературознавстві дослідження про цю авторку мають все ще спорадичний характер. Окремі літературно-критичні розвідки про життєвий і творчий шлях належать таким науковцям: Петру Рихлу, Тимофію Гавриліву, Ларисі Цибенко, Марії Іваницькій, Оксані Матійчук, Ользі Кравчук.

Трагічний досвід гетто, переслідувань, депортацій Рози Ауслендер, її родичів і близьких позначився на віршах першої повоєнної збірки „Незряче літо” (1965). За колючим дротом чернівецького гетто вона провела майже три роки, мешкаючи у темному підвалі разом з матір'ю і молодшим братом. Цей страшний досвід виживання вилився у ряд поезій. „Gettomotive” („Мотиви гетто“) – таку назву отримав цикл віршів, написаних в період між 1942-1944 роками.

У поезіях цього часу виразно проступають дві тенденції. Першу представляють рефлексії про страждання, безвихідь і безнадію мешканців гетто. Цей реальний вимір представлений топосом Чернівців (єврейські квартали, гетто і його околиці). Центральним мотивом тут є смерть, яку несе війна. Постійно відчутна атмосфера розгубленості, розчарування, самотності, відчуження. Безвихідність ситуації підкреслюється домінуванням темних тонів, трагічною тональністю поетичного слова.

Часова близькість описуваних подій є однією з визначальних рис цих поетичних текстів. Ліричний герой є не просто спостерігачем, а свідком описуваних подій. При цьому

можливість писати набуває екзистенційного значення, стає актом самопересвідчення у тому, що життя ще можливе навіть за таких нелюдських умов і постійно загрози смерті. Пізніше поетеса згадуватиме у своєму есе „Все може бути мотивом”: „Писати означало. Пережити” [1, с. 318]. До поезій, написаних у час переслідувань і присвячених зображенню трагедії єврейської долі, належать, зокрема, такі: „Без вина і хліба”, „З ядучо-блакитним вогнем“, „Примарний путівець“.

У другій групі знаходимо вірші, тематично присвячені возвеличенню краси і мистецтва загалом. Це своєрідна втеча Рози Ауслендер від реальності у світ мистецтва, світ прекрасного, у вимір ірреальний, який існує тільки в уяві поетеси. Прослідковуємо звернення до загальнофілософських питань. З’являються мотиви любові, дружби, сенсу буття, мінливості життя, як, наприклад, у віршах „Поет”, „У мрію”, „Любов до краси”. Авторська спроба втекти із земної сфери в ідеальний світ споріднює її поезію з романтичним світосприйняттям двосвіту.

Більшість віршів цього циклу написані у класичній традиції віршування. Відомо, що у ранній період творчості Роза Ауслендер орієнтувалася передусім на романтичну традицію. Більшість поетичних текстів мають поділ на строфи, розмір, риму. Водночас, пишучи про трагічний досвід власний та своїх одноплемінників, Роза Ауслендер в окремих поезіях відмовляється від цих норм, розуміючи, що класична поетика непридатна для того, аби говорити про такі страшні речі, про катастрофу людського духу такого масштабу.

Список літератури

1. Ауслендер Р. Час фенікса. – Чернівці: Книги - XXI. – 2011. – 350 с.
2. Матійчук О. М. До питання генетичної історії поезії Р. Ауслендер «Біографічна нотатка» // Вікно у світ. Зарубіжна література : наукові досягнення, історія, методика викладання. – Київ, 2008. – № 1 (22). – С. 50-57.
3. Рихло П. «Мисляче серце, що співає». Вступна стаття // Ауслендер Р. Час фенікса. – Чернівці: Книги – XXI. – 2011. – С. 13–30.

Іванна Капустянська
Науковий керівник – доц. Рабанюк Л.С.

Стилістичні функції фразеологізмів у творчому доробку В.Шкляра

Василь Шкляр – один із найпопулярніших сучасних українських письменників, якого називають „українським діамантом” за гостросюжетність, динамізм, драматизм. Він – володар гран-прі всеукраїнських літературних конкурсів „Золотий Бабай”, „Коронація слова”, „Золотого пера” Спілки журналістів, працює головним редактором видавництва „Дніпро”, заступник голови спілки письменників України.

На відміну від письменників ХІХ–ХХ ст., мовотворчість В. Шкляра ще не досліджена, тому увага до фразеологічного шару мови його творів є актуальною. Мета статті – вивчення стилістичних функцій фразеологізмів у творах В. Шкляра „Ключ” та „Кров кажана”, обґрунтування ефективності їх вживання для створення метафоричних і сатирично загострених образів.

Фразеологізм, фразеологічна одиниця – це нарізно оформлений, але семантично цілісний і синтаксично неподільний мовний знак, який своїм виникненням і функціонуванням зобов’язаний фраземотворчій взаємодії одиниць лексичного, морфологічного та синтаксичного рівнів. У процесі об’єднання фраземотворчих компонентів різних рівнів відбуваються глибокі перетворення і переосмислення лексичної і граматичної семантики, завдяки чому зворот набуває ознак фразеологізму [1, с. 770]. Серед цих основних ознак учені виділяють універсальні (загальномовні), до яких належать відтворюваність і стабільність компонентного складу, та специфічні – семантичні перетворення фраземотворчих компонентів, смислова цілісність та експресивно-емоційний характер фразеологічної семантики. Одним з головних наслідків цих перетворень є цілісне значення фразеологізму.

Серед стилістичних функцій фразеологізмів продуктивними в контексті творів В. Шкляра є емоційно-експресивна та оцінна, функція створення гумористичного та сатиричного ефекту, функція мовної характеристики персонажа та відтворення його

внутрішнього стану, функція синонімічного підсилення й нагнітання ознак. Потужний експресивний струмінь виникає на стику емоційно-експресивної функції та функції створення гумористичного та сатиричного ефекту, напр.: *Знаскока майнула думка, що цю квартиру недавно обібрано, а мене підставили, аби замести сліди, проте я відразу ж і відкинув таке припущення: у цій порожнечі був свій лад – можливо, якийсь неприродний, ще невловимий на перший погляд, але він був і підказував, що крадіжкою тут не пахне* [2, с.16].

Висока експресія забезпечується гіперболізацією явищ, предметів, нісенітними ситуаціями, заміною або розширенням компонентного складу фразеологізму, контрастом слова, уживаного у стилістично нетиповому для нього контексті, напр.: *Згодом, коли вся бухгалтерія “Плутона” запахне липовим цвітом, коли виявиться, що ця хвойда крутила Нестором довкола свого вправного пальця, як хотіла, тільки тоді до мене прийде запізнілий здогад...* [3, с.104].

На прикладі досліджуваного матеріалу було з'ясовано, що В. Шкляр успішно й ефективно використовує фразеологізми у видозміненому, трансформованому вигляді для створення сатирично загострених образів з потужним гумористичним струменем, напр.: *Уже при самій згадці про любого друга Сокирка, з яким ми з'їли пуд солі разом із пивом і раками ще в комсомольських газетах, мені ставало весело... (2, с. 33); ...бо такі люди не примушують нікого чекати, вони або приймають тебе, або не підпускають на гарматний, чи то б пак, пістолетний постріл (3, с. 63).*

Отже, В. Шкляр вправно володіє словом, глибоко відчуває українську мову. Його мовотворчість є яскравим прикладом стилістичного розмаїття функцій фразеологізмів та їх широких можливостей відповідно до конкретних настанов митця.

Список літератури

1. Фразеологізм / М.Ф. Алефіренко // Українська мова: Енциклопедія / Редкол.: Русанівський В.М. (співголова), Тараненко О.О. (співголова), Зяблюк М.П. та ін. – К.: “Укр. енцикл.” ім.М.П.Бажана, 2004. – 824 с.
2. Шкляр В. Ключ: Роман. – Л.: Кальварія, 2007. – 192 с.
3. Шкляр В. Кров кажана. – Х.: Кальварія, 2006. – 239 с.

Василь Кірея

Науковий керівник – проф. Антофійчук В. І.

**Денис Онищук та Іван Дощівник
(на матеріалі листування)**

Творчість Дениса Онищука, поета, байкаря, прозаїка, перекладача, фольклориста й публіциста, відіграла помітну роль у становленні й розвитку української літератури й культурно-громадського життя українців Румунії. Ще до недавнього часу ми знали про Д. Онищука здебільшого як про поета-байкаря й гумориста. Тільки завдяки нещодавно опублікованій автобіографічній повісті в новелах "На шляху життя" (2008) і передмові до неї, яку написав В. Антофійчук, ми дізналися й про інші сторінки творчості письменника, зокрема й про міжвоєнний (ранній) період його творчості, а також про ще неопубліковану книгу споминів. На жаль, цікава за змістом і жанрами спадщина Д. Онищука ще повністю не зібрана, а відповідно, й не осмислена. Отже, докладніша розмова про неї – ще попереду.

У родинному архіві сина письменника Яреми Онищука зберігається велика кількість ще не оприлюднених листів, написаних у різний час до Д. Онищука багатьма літераторами Румунії й України. Чільне місце серед них посідають кореспонденції Івана Дощівника, одного з багатьох буковинських педагогів початку ХХ ст., які прагнули поєднувати діяльність освітянську з громадською та літературною.

Листування між обома письменниками тривало майже чверть століття – з 1949 по 1973 рр. Нами виявлено 180 різних за обсягом і змістом кореспонденцій І. Дощівника до Д. Онищука. Вони містять чимало фактів біографічного характеру, подають деякі подробиці з побуту й культурно-мистецького життя українців Румунії, проливають світло на окремі епізоди з творчості Д. Онищука. Значне місце в листах І. Дощівника відводиться життєво-творчому шляху Д. Онищука, оцінці його окремих творів, аналізу оригінального й перекладного доробку.

У листах до Д. Онищука І. Дощівник оповідає і про себе самого та свою родину. Зокрема, мова йде про дочку Мирославу,

яку назвали на честь українського громадсько-політичного діяча Мирослава Січинського, який на знак помсти за кривди польської адміністрації українському населенню та фальсифікацію нею виборів до австрійського парламенту 12 квітня 1908 застрелив у Львові галицького намісника Анджея Потоцького.

Як свідчать листи до Д. Онищука, І. Дощівник був добре обізнаний із тодішнім українським літературним процесом. Свої особисті враження від прочитаного він зіставляв із публікаціями "Літературної України" та академічних видань. Він, наприклад, кваліфіковано охарактеризував історичну прозу, творчість репресованих письменників, критичні виступи І. Дзюби тощо.

Творчість Д. Онищука І. Дощівник аналізує в її ретроспективі. "Ваші давні поезії, – читаємо в листі від 22 березня 1958 року, – скільки собі пригадую, мають більше чуття, зате поезії з останніх років більш дидактичні. Не дивно, адже Ви професор і виховник". Однак, очевидно, зміна характеру творчості Д. Онищука була пов'язана не стільки із професійним спрямуванням їх автора, скільки з ідеологічними впливами, яких він неодмінно зазнавав в умовах комуністичного пресингу.

І. Дощівник висловлював чимало слухних думок стосовно окремих творів Д. Онищука, давав йому поради, як краще komponувати твір, добиватися чіткого ритмічного ладу, уникати тих чи інших помилок. Спираючись на досвід світової літератури, адресант сформулював власне розуміння суті і значення художнього перекладу.

Листи І. Дощівника мають важливе значення для пізнання особливостей розвитку українського письменства Румунії.

Список літератури

1. Антофійчук В. Повернення Дениса Онищука // Онищук Д. На шляху життя: Автобіографічна повість у новелах. – Чернівці: Книги – XXI, 2008. – С. 3 – 14.
2. Юрійчук М. Іван Дощівник // Письменники Буковини другої половини ХХ століття: Хрестоматія. – Ч. 1 / Упоряд. Б. І. Мельничук, М. І. Юрійчук. – Чернівці: Прут, 2001. – С. 553 – 557.

Вікторія Коваль

Науковий керівник – доц. Василик Л. Є.

Володимир Пелех: період роботи у «Радянській Буковині»

Персоналії в історії журналістики – завжди важливі, адже вивчення їх творчої спадщини та журналістської майстерності завжди має значний прикладний аспект для наступників. Не виняток - відомий буковинський журналіст Володимир Григорович Пелех (1939 - 2006), кореспондент (1971-73 рр.), а надалі – головний редактор газети «Радянська Буковина» (1976 - 1983 рр.). На сьогодні його творчість майже не досліджена, про неї написано вкрай мало, за винятком спогадів колег та двох посмертно виданих книг його статей [1; 2]. Тому тема потребує докладнішого вивчення, зокрема передбачає й пошукову роботу, адже зібрати все, написане журналістом, дослідити маловідомі сторінки його творчої біографії – завдання нашого дослідження. Наразі темою нашої статті є публікації В.Пелиха. Тож спробуємо класифікувати журналістський контент та з'ясувати поняття «свободи журналіста» в недалекому минулому.

Матеріали В. Пелиха в основному розміщувались у таких рубриках: з практики ідеологічної роботи, в системі політосвіти, на релігійні теми, робота на жнивах, на теми моралі, нотатки з семінарів, прес-конференція в редакції, із зали суду та ін. Творчість у тодішній період була рівнозначна оспівуванню радянської влади та всіх її правових, соціальних, економічних та культурних аспектів. Такого принципу написання вимагала й робота у «Радянській Буковині». В обов'язковому порядку зверху нав'язували висвітлювати роботу з'їздів і пленумів партії, як всесоюзного так і республіканського рівнів, сесій Верховних Рад, публікувати доповіді та виступи на них, рішення та резолюції, також багато інших матеріалів, що лавиною надходили з Києва та Москви. Причому робилося це не у скороченому варіанті чи викладах, а у повному обсязі, так, як подавали їх «Правда», «Известия» і республіканські газети [2]. В результаті такої «тиражної» політики величезних розмірів набирало марнотратство. Воно особливо притаманне у період головування Леоніда Брежнєва та головного ідеолога партії Михайла Суслова. Нестача техніки призводила до того, що журналісти у редакціях нерідко проводили робочі ночі.

Багато колег однодумців журналіста постраждали внаслідок тоталітарного журналістського режиму. Нервова робота призводила до проблем із здоров'ям. Гніт дещо припинився аж у час перебудови, започаткований Михайлом Горбачовим. Але тоді Володимир Пелех уже працював в інформаційному агентстві «ТАРС-РАТАУ».

Робота у «Радянській Буковині» була багата на поїздки в інші регіони України та закордон. Працюючи у цій газеті, В.Пелех сумарно прожив більше шести місяців у російській столиці. Стажувався журналіст у таких газетах: «Сельская жизнь», Социалистическая индустрия», «Правда». Висловлювати свою думку про іншу країну позитивним ключем було заборонено, оскільки у майбутньому закордонні поїздки могли стати забороненою мрією.

Крім того, діяла чітка система перепідготовки кадрів у кожному районі, у кожній області. Літературні працівники різного рангу на Буковині по два-три тижні відвідували курси, відкриті по вулиці 28 червня [1] у Чернівцях. Обіймаючи посаду головного редактора «Радянської Буковини», Володимир Григорович допустив помилки в одному з номерів газети, яка коштувала йому посади. Відповідальні за випуск робітники поплутали портрети Грушевського і Соломенцева. Після цього казусу В.Пелех обійняв посаду завідуючого відділом радянського будівництва. Тоді журналіст заспокоював більш тим, що багато писав. Після цього був конфлікт із редактором Петром Радавчуком. В.Пелех не потерпів численних правок і покинув «Радянську Буковину».

На тлі цих обставин можна оцінити рівень свободи професії, стан української журналістики, її «виживання» в «епоху подвійної моралі», зробити висновки і порівняння, актуальні для масмедійного сьогодення.

Список літератури

1. Пелех В. Журналістика. Крізь розум і серце: архіви спогади, інтерв'ю / Упорядники Вадим Пелех, Марія Пелех. - Чернівці: Видавничий дім «Букрек», 2009. – 344 с.
2. Пелех В. Під тягарем подвійної моралі. Фрагменти з журналістського життя. – Чернівці: Видавничий дім «Букрек», 2006. – 144с.

Метафоричні домінанти в ліриці Ліни Костенко

Метафори Ліни Костенко – один із основних засобів трансформації буденних понять у високу інтелектуальну поезію, у світ культури, упорядкований, організований та інтерпретований відповідно до духовних потреб нації. У них виявляються такі риси мовотворчості письменниці, як шляхетна простота й інтелектуалізм, емоційність і філософічність, поетична віртуозність і висока естетичність.

Теорія метафори ґрунтовно розроблена світовою літературно-теоретичною наукою, над її проблемами працювало багато відомих теоретиків літератури від античності до наших днів, знаходячи все нові й нові грані цього тропу.

Для уточнення художніх функцій метафор у ліриці Ліни Костенко та їх різновидів ми користуємося такою класифікацією:

- класична метафора: *"О, не тривожте, люди, його прах!"*, *"Настане день, обтяжений плодами"*;
- метафора-уособлення з його різновидами: метагоге, прозопопея або персоніфікація;
- генітивна метафора (метафора родового відмінка): *"колосочки проти сонця жмуряться"*, *"весна підніме келихи тюльпанів"*;
- метафора орудного відмінка: *"Цвіте весна садами"*; *"Ліхтарі горять кора-лями"*;
- розкрита, розшифрована метафора: *"Всі ми – яблуні, облиті купоросом"*;
- метафора-прикладка: *велетень-художник, яблука-циганки*;
- метафора-симфора: *"як та пташиночка на дроті, // спочине стомлена душа"*;
- метафора-метонімія: *"Флоренція плаче"*;
- ланцюжки метафор;
- метафора-метаморфоза: *"Малесенькі Гаруни аль-Ра-шиди // в чарівних капцях, глянеш – і нема"*;
- текст-метафора: *Осінній сад ще яблучка глядить, Листочок-два гойдає на гілляках.*

*І цілу ніч щось тихо шарудить,
і чорні вікна стигнуть в переляках.
Між стовбурами пробігає тінь... ;*

Більшість поезій Л.Костенко можуть бути прикладом суцільної метафоризації: від першого до останнього рядка. Ще Г.Лессінг свого часу висловив думку, що в "поезії може бути дуже мальовниче те, чого малярство зовсім не здатне відтворити" [2, с.5]. Ця теза німецького мистецтвознавця підтверджується прикладами поетичних текстів-метафор, створених Л.Костенко. Тексти-метафори поетеси утворені ланцюжками-метафорами та метафоричними епітетами. Частотність текстів-метафор у ліриці поетеси – приблизно 80. Вони утворюють повністю цикл "Осінні карнавали" (27 поезій).

У поезії "Осінь убога" із циклу "Осінні карнавали", яка є текстом-метафорою, де відбувається діалог між людиною й одухотвореним образом осені. Ця людина передається метафорою-образом "...Летів козак на білому коні". Це певна метаморфоза, бо символічного "білого коня" можна розуміти як зиму, що наближається до осені.

Метафора Л.Костенко розширює межі тексту. Вона, за словами Ортегі-Гассета, "...є, мабуть, однією з найплідніших можливостей людини..." [1, с.37].

Метафора Ліни Костенко веде в "затекст", постійно вимагає домислити, розгадати текст, вловити логіку руху поетичного образу. З одного боку, виникає відчуття відкритості тексту, а з другого, – відчуття спресованості. Метафорика як шлях до підтексту й ідеї твору допомагає зрозуміти твір, розшифрувати його.

Список літератури

1. Базилевський В. Поезія як мислення: Творчість Ліни Костенко в контексті сучасності/В.Базилевський // Літературна Україна. – 1987. – 10 вересня. – С.3.
2. Барабаш С. Творчість Ліни Костенко в ідейно-художньому контексті літературної доби/С.Барабаш // Автореф. дис... канд. філол. наук. – Львів, 2004. – 44с.

Марина Козьмич
Науковий керівник – доц. Дащенко О. І.

**Темпоральні характеристики повісті
О. Ю. Кобилянської “Земля” в оригіналі
та перекладі російською мовою**

“Час у художньому творі – це тривалість, послідовність і співвіднесеність його подій, засновані на їхньому причинно-наслідковому, лінійному або асоціативному зв’язку” [3, с. 132].

Засобами передачі темпоральності при перекладі можуть слугувати елементи різних мовних рівнів – як лексико-фразеологічного, так і морфолого-словотвірного, синтаксичного або стилістичного. Головне в процесі їхнього використання – передати думку й зберегти особливості художньо-естетичного враження, яке справляє оригінал на свого “рідного” читача.

Чимало прикладів порушень суб’єктивно-оцінної характеристики предмета мовлення, що супроводжуються не виправданими зсувами в організації часових відношень, знаходимо в російському перекладі повісті “Земля”, здійсненому О. Єгоровою. Наприклад, розповідь Івоніки про землю:

Я її не вкрав і не придбав оманою. Я й моя Марійка – ми обоє доробилися її, оцими нашими руками доробляли її ... Вона підпливла нашою кров’ю і нашим потом. Кожна грудка, кожен ступінь може посвідчити, як наші крижі угиналися тяжко, як часто голодом і холодом ми годувалися, аби зароблене не йшло на кусник хліба, але на неї, на грудочки її!.. [1, с. 20].

Всупереч очікуванням, у російському перекладі не з’явилося ані слів “зарабатывали”, “заработали”, ані виразу з предикативною функцією “пропиталась нашей кровью и потом” (про землю). Замість цього з’явилося досить широке, розмите “добывали”, піднесено-риторичне “оросили кровью и потом”, що не може відповідати мові селянина; українське “грудочки” замість “горсточек” або “горстей” знайшло в російському варіанті абсолютно неприйнятну заміну – “комки” та “комочки”; на місці ж “кожного ступеня”, алегорично й шанобливо запрошеного у свідки тяжкої заробітчанської праці, з’явилося майже зневажливе “каждый клочок”... Підсумком стало те, що текст

перекладу відтворив оповідь старого Івоніки непереконливо, ненатурально. Послаблено було зв'язок із описуваними у першотворі тяготами болуче довгого, розтягнутого в часі шляху до “багатства” – володіння відносно солідною земельною ділянкою.

У наступних рядках тексту замість дієслів “*позасипували*”, “*повичерпували*”, використаних Івонікою у розповіді з метою підкреслити результат, сумний підсумок непосильного довголітнього батрацтва (йшлося про роботу по знищенню трясовин – ту каторжну роботу, яка підірвала – “*погребла*” – здоров'я Марії, дружини оповідача), у російському тексті фігурують прості дієслівні форми – “*засыпать*”, “*вычерпать*”.

У місцях, де Ольга Кобилянська змальовує життя, побут, звички селян, де озвучуються думки згадуваних героїв про сусідів, про порядок ведення господарства, розподіл прибутку, про заощадливість (внутрішні монологи Івоніки, Марійки, інших дійових осіб), авторська розповідь часто-густо буває пересипана дієсловами минулого часу: “*розжалобилася*”, “*любила*”, “*осталася*”, “*працювала*”, “*плакала*”. Це однозначно створює й досить довго підтримує ефект одноманітності, незмінності існуючих положень, загальної рутинності, інертності плину життєвого потоку.

Перекладачка ж неодноразово змінюватиме стиль оригіналу, порушуючи авторську манеру розгортання сюжетного розвитку, довільно варіюючи темпоральні характеристики тексту, від чого враження загальної безвиході, безкінечний трагізм повісті помітно втраять свою гостроту, а текст авторської оповіді відверто програє в глибині та потужності впливу на читача.

Список літератури

1. Кобилянська О. Ю. Земля: Повість, оповідання / О. Ю. Кобилянська. – Харків: Фоліо, 2008. – 351 с.
2. Кобылянская О. Земля : повесть: [пер с укр. Е. Егоровой] / О. Кобылянская. – М. : Изд-во худож. литературы, 1959. – 301 с.
3. Коптілов В. В. Теорія і практика перекладу: [Навч. посіб.] / В. В. Коптілов. – Київ : Юніверс, 2003. – 279 с.

Ірина Коновал

Наук. керівник – проф. Бабич Н. Д.

**Асоціативні поля лексем *очі, серце, руки*
в українському фольклорі**

Асоціативність є однією з ознак творчого мислення людини. Словесні асоціації – результат сприйняття індивідумом об’єктивної дійсності через призму власного життєвого досвіду, його культурного й соціального рівня, належності до певної етнічної групи. О. Потебня вважав асоціативність одним з основоположних чинників утворення рядів уявлень: „Асоціативність полягає в тому, що різнорідні сприйняття не знищують взаємно свою самостійність, а, залишаючись самі собою, зливаються в одне ціле” [1, с. 136].

Оцінні характеристики персонажів українських народних пісень викликані саме ментальністю українського народу. Так, традиційно красуня-українка – це чорнява, з чорними чи карими очима, з чорними бровами, висока дівчина. Саме такі означення й використовує народ, змальовуючи в пісні гарну дівчину, виражаючи цим своє позитивне ставлення до цього образу. Наприклад, прикметники **чорнобривий, чорнявий** характеризують осіб чоловічої та жіночої статі. У пісенному контексті зазначені лексеми створюють позитивний образ українця чи українки. Наприклад: “*А прийшов я в Путилову та натив ся пива: Ци велика, ци маленька, а все чорнобрива*” [Ф., с. 164].

На естетичний смак українців впливає і лексема **рудий**, яка виражає негативне ставлення мовця. Наприклад: “*А хто ж тобі винен, милий, що ти красний, чорнобривий . А я руда вродила-м си, таки тобі судила-м си*” [Я., с. 23].

У народнопісенному контексті словопоєднання **біле личко** виступає як найменування характерних ознак вродливої дівчини, жінки та передає позитивну оцінку. Наприклад: “*В неділю раненько, ще си не видненько, умиває моя мила біленьке личенько. Вмиває, вмиває дрібними сльозами, протирає чорні очі білими ручками*” [Я., с. 51]. На народних асоціаціях ґрунтується позитивно оцінна семантика лексеми рум’янець. Адже рум’янець, за народними нормами, асоціюється зі здоров’ям та красою молодої дівчини. Наприклад: “*Перестаньмоси та й, мій милень-*

кий, цього року любити. Ой не перестану, не перестану, доки ты не дістану, твого личка рум'яного, хорошого стану” [Я., с. 50].

Однією із характерних ознак української людини є **кучері**. Дівчата завжди помічають кучерики у хлопців, а ті часто закохуються в кучерявих дівчат. Наприклад: “*Виряжала мати сина та на Салагори, зачесала кучерики понад чорні брови*” [Ф., с. 163].

Не менш важливе значення в українських народних піснях має лексема **серце**. Українці особливо осмислюють це поняття у своїй діяльності. Лексема **серце** може виступати у значенні концепту, що представляє різні аспекти психічної діяльності людини: емоційний, вольовий. Можна виокремити такі основні емоційні групи вживання лексеми **серце** в українських народних піснях:

1. Зі значенням смутку, жалю, розлуки. Наприклад: “*Ой як тяжко серцем нуджу, кого люблю, та не виджу, кого душа моя кохає, серце з туги умирає*” [Я., с. 22].

2. Зі значенням радості, кохання. Наприклад: “*Та не тому мені мила, що убрана як тая пава, але ж тому мені мила, що до серця мого пристала!*” [Ф., с. 66].

3. У значенні звертання. Лексема **серце** у контексті може називати осіб чоловічої та жіночої статі. Наприклад: “*Ви, голуби, не гудіть на хаті. Встань, милий, та встань, моє серце, стоїть для тя горівочка з перцем*” [Я., с. 26].

Джерела:

- Ф. Народні пісні Буковини в записах Ю. Федьковича. – К. : Музична Україна, 1968. – 221 с.
- Я. Народні пісні з-над Дністра в записах Є. Ярошинської. – К. : Музична Україна, 1972. – 322 с.

Література:

1. Потебня А. А. Эстетика и поэтика / А. А. Потебня. – М. : Искусство, 1976. – 614 с.
2. Чабаненко В. А. Асоціація як універсальний чинник мовного розвитку / В. А. Чабаненко // Мовознавство. – 2005. – № 3-4. – С. 132-137.

Леся Коростатевич
Науковий керівник – доц. Гуцуляк Т. Є.

Прикметникові новотвори як ознака мовотворчості Оксани Забужко

З-поміж сучасних українських письменників особливу увагу привертає творчість О. Забужко, авторки багатьох поетичних і прозових творів, які завжди отримують широкий резонанс у суспільстві. Це спричинено не лише тематикою, а й багатством мовновиражальних засобів, якими послуговується чи створює письменниця. На думку О. Зозулі, дослідниці мови поетичних творів О. Забужко, значна кількість оказіональних утворень високої естетичної вартості слугує однією з визначальних рис ідіостилю письменниці [2]. У наш час творчість О. Забужко здебільшого привертає увагу літературознавців (праці Я. Голобородька, І. Скорук, Д. Стуса, Л. Чернявської та ін.), мовні ж особливості як об'єкт дослідження висвітлені лише в окремих наукових статтях (О. Зозулі, Л. Ткач, Г. Вокальчук).

Джерельною базою пропонованої розвідки послужив роман письменниці „Музей покинутих секретів” (2009 р.).

Загалом ознакою мови художніх творів О. Забужко є використання значної кількості індивідуально-авторських новотворів, що відображають світосприйняття письменниці, її суспільну та громадянську позицію, оцінку реалій навколишньої дійсності. На думку Н. Клименко, оказіональні слова створюються за наявними в мові моделями продуктивних слів, іноді з порушенням законів словотворення [3]. О. Забужко надає перевагу творенню складних лексичних одиниць, використовуючи при цьому всі потенції українського словотвору.

Значну групу новотворів у досліджуваному романі становлять прикметники, утворенні **основоскладанням**. Виділяємо певні моделі творення слів цієї частини мови: 1) прикметники, утворені поєднанням двох прикметникових основ за допомогою інтерфікса -о-: *грозиво-прекрасне* ← грозовий і прекрасний: *Нетутешнє, грозиво-прекрасне* обличчя з довгими єгипетськими очима й темнокровними вустами (1,

с. 134); **світляно-зелена** ← світляний і зелений: *Потім він хтозна-скільки сидів на місці, оглушений і осліплений світляно-зеленою вервою, пронизливою інтенсивністю барв і запахів земного життя* (1, с. 208); 2) прикметники, утворені поєднанням іменникової та прикметникової основ, що супроводжується суфіксацією: **грубосклова** ← грубий і скло + -ов-: *Всі мої настирливі а), b), c), d) і так-далі були марними... атаками на грубосклову вітрину* (1, с. 111).

Наступна група авторських новотворів – це лексеми, утворені словоскладанням. Виділяємо такі моделі: 1) творення складних слів поєднанням двох прикметників: **молодий-талановитий** ← молодий і талановитий: *Весь із себе молодий-талановитий, переможець усіх олімпіад і любимчик Струтинського* (1, с. 373); **старорежимна-велична** ← старорежимна і велична (першою частиною виступає складний прикметник *старорежимний*): *І чомусь французька мова тут щоразу діяла на Н.У., [...] її вмить переклинювало, ціла постава мінялась на старорежимно-величну, ніби схоплювалась жінка* (1, с. 241); 2) прикметники, утворені поєднанням прислівника та прикметника чи дієприкметника: **вічно-масний** ← вічно і масний: [...] *і ложки-виделки щоб із вічно-масного гнучкого алюмінію* (1, с. 170); **навіки-неповторний** ← навіки і неповторний: [...] *а геній комунікації Василько, який навіть перехожого в вуличному синхроні вмів за півтори хвилини виставити навіки-неповторним, тимчасом десь на краю світу розглядає канадських горобців у підзорну трубу [...]* (1, с. 193).

Авторські новотвори привертають увагу читача, примушують сконцентруватися для розуміння прочитаного. Формальне порушення правил мовного словотвірного стандарту надає текстові особливого експресивного забарвлення.

Список літератури

1. Забужко О. Музей покинутих секретів / Оксана Забужко. — К. : Факт, 2009. — 832 с.
2. Зозуля О. Багатокомпонентні okazіоналізми в поезії Оксани Забужко // [електронний ресурс]; режим доступу: www.nbuv.gov.ua/portal/.../419_423.pdf.
3. Клименко Н. Динамічні процеси в сучасному українському лексиконі: Морфологія / Н. Клименко, Є. Карпіловська, Л. Кислюк. — К. : Видавничий Дім Дмитра Бураго, 2008. — 336 с.

Вікторія Костів

Науковий керівник – доц. Рабанюк Л.С.

Гуцульський говір у приповідках Степана Пушика

Гуцульщина багата на оригінальні таланти, які збагатили і продовжують збагачувати своїми творами українську літературу.

Степан Григорович Пушик – поет, прозаїк, драматург, публіцист, літературознавець, фольклорист, журналіст, культурно-громадський діяч, член Національної спілки письменників України, професор кафедри української літератури Прикарпатського університету імені Василя Стефаника. Цей перелік можна було б продовжити, додаючи вагомий список нагород та відповідальних посад, які займав письменник в літературній та суспільно-культурній ділянках на теренах Прикарпаття. Неординарна творча особистість, небайдужа до проблем рідної землі, українства, талановитий літератор, збирач фольклору, жартівник-гуморист – лише окремі штрихи портрету галичанина С. Пушика.

Уродженець Гуцульщини, носій гуцульського говору, добрий знавець уснопоетичної творчості, С. Пушик не міг не відбити у своїй мовотворчості гуцульської мовної стихії. Збіркою приповідок він започаткував бібліотеку своїх записів усної народно - поетичної творчості. В анотації зазначено, що прислів'я, приказки, зібрані в основному в Західній Україні. Ми поставили собі за мету дослідити особливості функціонування діалектизмів у приповідках, що їх „почув, записав і впорядкував С. Пушик” [2].

Діалектизм – позанормативний елемент літературної мови, що має виражену діалектну віднесеність. Діалектизми віддзеркалюють процес адаптації літературною мовою територіально здиференційованих елементів діалектної мови чи регіональних варіантів літературної мови [1, с. 146]. Використання діалектизмів є відступом від чинних на відповідному етапі розвитку норм літературної мови зі стилістичною настановою. На тлі нормативних для літературної мови елементів говіркові риси приповідок оцінюємо як діалектизми.

У структурі приповідок, опрацьованих письменником, ми зафіксували різні типи діалектизмів.

Найбільше у приповідках трапляються лексичні діалектизми, до яких можемо дібрати літературні синоніми, як-от: виходок „вдиральня”: видіти „бачити”: *Щоби наші діти того не **виділи**, що ми пережили* (2, с.71); *Давай сотку на завіси до **виходку*** (с.70); вуйко „дядько”: ***Вуйку**, маєте на носі гульку* (2, с. 58); газда „господар”: *В таку погоду **газда** і пса з хати не випустить* (2, с.58); дзигарок „годинник”: *Дай **вуйкови дзигарок**, а він пхає за халяву – думає, що то ніж* (с.71).

Серед фонетичних діалектизмів ми зафіксували такі словоформи з відмінними від літературної мови особливостями вживання приголосних звуків: *Дай, Боже, жартувати, та не **хорувати*** (2, с.71). *Вези овес хоч до Парижу, а вівса не буде з **рижу*** (2, с.37). *Борці і **фасолі**, і пика в росолі* (2, с.31).

У структурі приповідок функціонують і морфологічні діалектизми, серед яких можемо назвати: закінчення -и в родовому відмінку іменника замість -і: *Дай **волови** полови, та й гони **поволи**, а коневі – вівса, та й гони, як паса* (2, с.71); вживання іменника жіночого роду в орудному відмінку однини із флексією -ов, напр.: *Біда **бідов** буде* (2, с.24); застарілі граматичні форми, що широко вживаються у розмовній мові буковинців, як-от: *Варила **би-м** пероженьки, Коби сир та й масло, корита **би-м** роздобула, аби мука була* (2, с.36); *Бодай-то **сі** кожний у свою миску **дивив*** (2, с.30). *Біда **сі** очепила* (2, с.25); *А чого ти там **сі** **пошкрябав**, де тебе не кусає?* (2, с.15); використання діалектних часток: *Бог дає день, а в тому дні роботи гори, **Коби** те переробити* (2, с.29).

Отже, у мовній структурі приповідок, які зібрав та опрацював С. Пушик, активно функціонують елементи рідного йому говору. Діалектизми відіграють стилістичну роль, відтворюючи мовний гуцульський колорит.

Список літератури

1. Гриценко П.Ю. Діалектизм // Українська мова: Енциклопедія / Редкол.: Русанівський В.М. (співголова), Тараненко О.О. (співголова) та ін. – К.: „Укр. енцикл.” ім. М.П. Бажана, 2004. – С. 146-147.
2. Пушик С.Г. ПРИПОВІДКИ почув, записав і впорядкував Степан Пушик / Стапан Пушик. – Івано-Франківськ: „Фоліант”, 2009. – 360 с.

Ірина Кравчук

Науковий керівник – доц. Руснак Н. О.

Паремії зі словами на позначення їжі та напоїв

Впродовж усього життя люди вступають у різні стосунки, обмінюються інформацією з усіх сфер життя, передають свій досвід від покоління до покоління. Рідне слово знайомить нас із суспільством, в якому ми живемо, з його історією та прагненнями, вводить у народні вірування, в народну поезію, пояснює специфіку його мислення, як не міг би пояснити жоден науковець. Ментальність кожного народу найвиразніше відбивається у народній творчості, яку ще називають фольклором.

Нещодавно в мовознавстві виокремилась галузь знань *пареміологія*, що вивчає малі жанри фольклору, у тому числі прислів'я та приказки, – носії дидактичного навантаження.

Прислів'я – влучний образний вислів, часто ритмічний, який у стислій формі узагальнює, типізує різні явища життя (*Панських груш не руш: як погнуть – самі віддадуть*) [СУМ, т.8, с.24].

Приказка – те, що характеризує кого-небудь, відмінна ознака когось, чогось; особливість (*Дурний, як квасоля*) [СУМ, т.7, с.678].

Завдяки глибокому змісту й художній довершеності народні прислів'я та приказки привертати увагу письменників. Вони їх збирали й використовували у своїх творах. Іноді прислів'я та приказки виносяться в назву твору (роман Панаса Мирного „Хіба ревуть воли, як ясла повні?“, драма М. Кропивницького „Доки сонце зійде, роса очі виїсть“, оповідання Г. Квітки-Основ'яненка „Добре роби, добре й буде“).

Паремії в українському мовознавстві досліджували Н. Алефиренко, Н. Бабич, В. Жайворонок, В. Кононенко, М. Скаб, Л. Ткач. У поле зору нашої розвідки потрапили паремії зі словами на позначення їжі та напоїв.

Класифікуємо паремії за семантикою структурного компонента. Назви страв і напоїв представлено такими угрупованнями: напої (вино, вода, горілка, квас); хлібні вироби

(калач, коровай, паска, хліб); перші страви (борщ, юшка); другі страви (вареники, галушки, каша); крупи (горох, гречка, жито, просо, пшениця, пшоно, ячмінь); овочі, ягоди, фрукти (апельсин, буряк, груша, огірок, смородина, хрін, цибуля); м'ясопродукти (ковбаса); молокопродукти (сир, сироватка, сметана); тістечка (вівсяник, млинець, пиріг); риба (оселедець); гриби (опеньки, печериці); жири (масло, олива, сало, смалець); мед; приправи (перець, сіль, цукор); мак.

Прислів'я, як правило, короткі, будова їх відзначається симетричністю, поділом на частини, що римуються між собою; рими в них багаті й іноді несподівані; часто будуються на основі синтаксичного паралелізму (*Хвали жито в стозу, а пана в гробу*) або протиставлення (*Багач їсть калач, а бідний і хліба не має*). У прислів'ях найчастіше використовують метафору (*Житній хліб пшеничному калачеві дід*), гіперболу (*Такий тупий ніж, що й киселю не ріже*), іронію (*З нього толку, як з козла молока*), порівняння (*Хвалить, як медом мастить*), епітети (*Березень сухий, а мокрий май – буде каша й коровай*) та ін. тропи. Емоційність паремій підсилює ритмічність та римування: *Не брудни криниці, бо схочеш водиці*. Нерідко вживаються власні імена людей, що надає їм більшої образності й конкретності: *Видно, що Гапка млинці пекла, бо ворота в тісті*. Часом трапляються оказіоналізми, які в мовленні поза фразеологічними виразами звичайно не вживаються: *Грушка — минушка, а хліб — кожен обід*.

Можемо виявити такі особливості народних прислів'їв: узагальнення народного досвіду; повчальність; стислість і ємність висловленої думки; влучність і поетичність; використання слів у прямому й переносному значеннях; малий обсяг.

Список літератури

1. Тлумачний словник української мови. У 11 т. / [ред. І. К. Білодід]. – К. : Наукова думка. – 1970-1980.
2. Українські приказки, прислів'я і таке інше. Уклав М. Номис / Упорядкув. прим. та вступна ст. М. М. Пазяка. – К. : Либідь. – 2004. – 352 с.

Анастасія Красиловська

Науковий керівник – проф. Червінська О.В.

Сугестія як компонент містичного: прочитання поетичного тексту Івана Жданова

Присутність у тексті категорії містичного засвідчує право читача на самостійне заповнення змістових прогалін. Цей складний процес відбувається на рівні усвідомлення та перенесення авторського письма в площину особистого досвіду реципієнта.

Сьогодні увага зосереджується на тому, що «в аналізі відтворення містичного компонента (особливо в ліричному тексті) наявність так званої сугестії, тобто «навіювання» текстом певного рецептивного настрою, безпосередньо не узгодженого зі сказаним у цьому тексті, мабуть, слід враховувати найбільше». [1, с. 32] Поетичні тексти Івана Жданова надають можливість переконатись у важливості функціонування в них сугестії.

Для творчості цього поета характерне звертання до підсвідомості читача, наголошування на множинності варіацій формування реальності та її тлумачення. Така особливість служить поштовхом до переосмислення читачем поетичних характеристик навколишнього світу та його впливу на духовні простори людини. Показовим є вірш «Такою ночью не выбирают...», де можемо спостерігати містичне взаємопроникнення духовного та матеріального світів. Важливою також постає і наявність низки образів, які виступають інструментарієм сугестії:

Такою ночью не выбирают –
Бог-сирота в нее вступает,
и реки жмутся к берегам.
И не осталось в мире света,
и небо меньше силуэта
дождя, прилипшего к ногам [2, с. 34].

Образ ночі, спрямований на підсилення палітри відтінків, обраної автором, стає наскрізним. Протягом усього тексту він поступово переходить у «відсутність світла» і перетворюється в людську сліпоту: «Мы только помним, мы не видим...». Така градація перевтілення образу навіює реципієнту необхідність

руху в напрямку осягнення специфічної атмосфери поетичного тексту. Цьому сприяє наявність лексичного ряду, де знаходять відображення важливі ознаки містичності: «ночь», «Бог», «темнота», «тени». Внутрішній зв'язок цих носіїв категорії містичного виконує функцію впливу на реципієнта, що впливає на цілісне сприйняття авторського письма.

І.Ю. Черпанова висловлює думку про визначну роль ритму тексту при формуванні апарату сугестивного впливу на читача. [3, с. 303]. У вірші Івана Жданова ритм є функціонально значущим і перетворює текст в, так би мовити, авторську «мантру»:

В нас только прошлое осталось,
ты не со мною целовалась.
Тебе страшней – и ты легка.
Твои слова тебя жалеют.
И не во тьме, во мне белеют
Твое лицо, твоя рука [2, с. 34].

Така щільна ритмічність поступово переростає в мотив тривоги та можливої небезпеки. Автор розгортає картину безнадійності, якій передують тривалий пошук і розчарування. Результатом стає внутрішнє самоспалювання:

Сквозь эту ночь в порывах плача
мы, больше ничего не знача,
сойдем в костер своих костей [2, с. 34].

Точність психологічних штрихів та образна насиченість також виконують навіювальну функцію та забезпечують надзвичайний емоційний ефект.

Отже, поетичний досвід Івана Жданова засвідчує важливість містичного осягнення тексту, яке значною мірою відбувається завдяки наявності в його структурі сугестії.

Список літератури

1. Червінська О. Ризиковані контури та парадокси містичного // Поетика містичного : [колективна монографія] / упорядк. О. Червінської. – Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2011. – С. 13-46.
2. Жданов И. ВОЗДУХ И ВЕТЕР: Сочинения и фотографии. – М. : Русский Гулливер, 2006. – 176 с.
3. Черпанова И. Дом колдуньи. Язык творческого Бессознательного. – М. : «КСП+», 1999. – 416 с.

Марина Кульчак
Науковий керівник – проф. Мельничук Б. І.

Національна ідея в творчості Євгенії Ярошинської

У незалежній Україні поняття «національна ідея» увійшло в публічну мову загалу, набравши гучного розголосу після президентських виборів 1994 року. Поняття національної ідеї є, звісно, складним, і його трактування не відзначаються однаковістю поглядів. Нові орієнтири розвитку української держави після утвердження її незалежності викликали до життя потребу в розробленні проблематики, яка пов'язана з розумінням цього питання.

Нині досить актуальним є переосмислення розвитку української літератури кінця XIX – поч. XX століття, в тому числі й творчості Є. Ярошинської (1868-1904). Художній доробок письменниці є цінним матеріалом і для характеристики політики, культури, загальної атмосфери на Буковині на зламі двох епох. Злободенна й інтерпретація Є. Ярошинською проблема людини й світу; неповторну естетичну цінність має також художньо-філософська концепція письменниці, відображена в її художніх, публіцистичних, наукових і педагогічних працях.

Останнім часом вивчення творчого спадку Є. Ярошинської зазнає якісних змін, що підтверджується дослідженнями, які за попередні роки здійснили І. Приходько, О. Гаврилюк, Л. Ковалець, Б. Мельничук, Р. Міщук та ін. Значним і ґрунтовним є науковий доробок Л. Козинського.

Літературна спадщина Є. Ярошинської немала й дуже цікава. Вона має не лише історично-пізнавальну, але й літературно-мистецьку цінність. Основним об'єктом зображення письменниці обрала життя селян («Вірна люба», «Проклятий млин», «Липа на межі» та ін.). Друга наскрізна тема її творчості – взаємини інтелігенції і народу («Перекинчики», «Золоте серце», «Гість», «Женячка на виплат», «Рожі а терня» та ін.). Формуючись на традиціях своїх попередників (А. Свидницького,

І. Нечуя-Левицького) і сучасників (М. Павлика, Д. Лукіяновича, О. Маковея), Є. Ярошинська створює найкращу, як на нашу думку, повість «Перекинчики». Досконало знаючи життя, побут, правове й матеріальне становище сільського духівництва Галичини і Буковини, письменники найшвидше усвідомили, що українська православна церква остаточно «омосковилась» на підросійській Україні, «орумунювалась» на Буковині. Зовнішнє управління церкви втратило суто церковний характер і служило не Богові, а державі, цареві, уряду.

Повісті Є. Ярошинської увібрали найяскравіші прикмети життя буковинської інтелігенції – службовців, духівництва. Письменниця, сповідуючи ідеї служіння рідному народові, не могла не помітити зародження нових світоглядних позицій, мимоволі сама стала їх пропагандистом.

Отже, заслуга Є. Ярошинської передусім у тому, що на матеріалі рідної їй Буковини вона зуміла поставити загальнолюдські й загальноукраїнські питання, зокрема гідності людської й національної, народної моралі й етики. Письменниця відійшла в більшості своїх творів від суто оповідної форми, в неї ширший діапазон художніх засобів, багатша поетика. А головне – в Євгенії Ярошинської ширші проблемно-тематичні обрії, її твори спонукають думати та робити певні висновки щодо подібних до її «перекинчиків» і в теперішньому нашому суспільстві.

Список літератури

1. Козинський Л. Творчість Є. Ярошинської в контексті української літератури: Автореф. дис. канд. філолог. наук. – К., 2000. – 19 с.
2. Коржупова А. Перша українська письменниця на Буковині // Євгенія Ярошинська. Вибрані твори. – К., 1958. – С. 3-30.
3. Приходько І. Євгенія Ярошинська: перекинчики в контексті української реальності // Березіль. – 2003. – №11-12. – С. 178-183.
4. Стецько П. Виступи Є. Ярошинської проти реакційного буковинського духовенства // Українське літературознавство. Респ. міжвід. зб. Вип 24. – Львів, 1975. – С. 68-73.

Оксана Куцак

Науковий керівник – проф. Бунчук Б. І.

Віршовані форми перекладів Михайла Старицького з Миколи Некрасова

Поетичну творчість М. Старицький розпочав перекладами та переспівами з російської поезії. Серед них особливої уваги заслуговують переклади творів М. Некрасова, адже до нього поет завжди ставився з великою любов'ю.

М. Старицький переклав 22 твори М. Некрасова, в тому числі дві поеми («Марина, солдатська мати» та «Мороз»). Усі поетичні переклади витримані у руслі силабо-тонічної системи віршування. Перекладач використовує п'ять основних метрів, але найчастіше обирає ямб і дактиль. Ними написано 55% усіх перекладених віршів. Серед ямбічних розмірів домінуючий Я5, причому у поезіях «Мати» і «Моральний чоловік» автор уводить рядок Я6. За характером ритму твори, написані Я5, з альтернуючим ритмом (сильні I, III, V стопи). Середній відсоток повнонаголошених рядків у ямбічному п'ятистоповику – 28,5, верси з позасхемними наголосами є лише у вірші «Моральний чоловік» і становлять 15%.

Я4 написано дві поезії, у яких використано як традиційний («Вчуваючи страхом війни»), так і архаїчний («Прощай») види ритму. Усереднений відсоток повнонаголошених рядків – 67.

Другим, найбільш уживаним метром, у М. Старицького є дактиль. Найактивніші розміри – Д3 та Д4. Перекладає автор також розмірами Д443443, Д443, Д4343, а також різнорозмірним невпорядкованим Д3-4 («Молебень»). Середня кількість рядків з позасхемним наголосом – 17%, цезура постійна.

По одному творові написано хореїчними розмірами – Х4, Х5, Х6ц. Поема «Марина, солдатська мати» має ритм Х4 з традиційним ритмом.

Розмір Ан3 характерний для 75% усіх перекладів з анапестом, а поезія «Дума про вельможну Ганку» має ритм Ан3-4 із змінною цезурою та середнім відсотком рядків із позасхемним наголосом 18.

14% припадає на розміри Амф3 та Амф4 (3 твори) із вклиненням рядків Амф2 та Амф3. Цезура змінна, середній відсоток версів з позасхемними наголосами – 6.

Поема «Мороз» є прикладом силабо-тонічної поліметрії. У I частині домінує Амф3, є фрагмент з ритмом Амф444443. II частина включає розміри Амф2-3, Амф4343, Д3, Д4343.

Переважають строфічні твори (95,5%), асторфічним є вірш «Муза». Найбільше перекладів написано катреном – 57% від усіх строфічних. У трьох віршах М. Старицький використовує шестивірш, в одному – десятивірш. У трьох поезіях, а також у поемі «Мороз» фіксуємо приклади різнострофічності (катрен і шестивірш, катрен і п'ятивірш).

Усі переклади римовані. Рядки катренів римуються за двома способами та низкою схем римування, найпоширенішим (69%) з яких є AbAb. Шестивірші римовані за трьома схемами: AABVCC, a'a'bc'c'b, a'a'bc'c'c. Чотири вірші характеризуються довільним римуванням (в тому числі і десятивірш).

У перекладах з М. Некрасова переважають точні рими. Процент неточних рим – 13, приблизних – 14,7, різнограматичних – 35,2, дієслівних – 18,2.

Список літератури

1. Старицький М. Твори: У 8 т. – К.: Держлітвидав, 1963-1965.
2. Бунчук Б. Віршування Михайла Старицького: Навчальний посібник. – Чернівці: Рута, 2004. – 48 с.
3. Гаспаров М. Современный русский стих Метрика и ритміка. – М.: Наука, 1974. – 487 с.
4. Козубенко Л. Михайло Старицький як перекладач О. Пушкіна, М. Лермонтова та М. Некрасова / Михайло Старицький: Постать і творчість: Збірник праць всеукраїнської конференції, 12-13 травня 2004 року / редкол. : С. А. Китова, Л. З. Мороз, В. Т. Поліщук [та ін.].- Черкаси: Брама, 2004.- 384 с.
5. Левчик Н. Поезія М. П. Старицького: Жанрові та образно-стильові особливості. – К.: Наук. думка, 1990. – 123 с.

Наталія Лаврук
Науковий керівник – доц. Дашченко О.І.

Використання лексичних трансформацій при перекладі повісті М. Коцюбинського «Тіні забутих предків»

У процесі перекладу часто виявляється неможливим Використати еквівалентні словникові відповідники, тому в подібних випадках ми вдаємось до трансформаційного перекладу. Він полягає у перетворенні внутрішньої форми слова або словосполучення, або ж її повній заміні для адекватної передачі змісту висловлення. У кожній мові є своя лексична система, яка охоплює словниковий запас даної мови. Кожне слово несе певне поняття й може частіше вживатися в одній мові й мати більш вузьке або навіть термінологічне значення в іншій мові [3, с. 115].

Під час перекладу художнього тексту, перекладач стикається з неминучими втратами, і тому змушений звертатися до міжмовних перекладацьких трансформацій, які використовуються для досягнення адекватного перекладу, для максимального зближення із текстом оригіналу. Міжмовні трансформації можуть виявлятися на різних мовних рівнях – лексичному, граматичному, стилістичному, тому перекладацькі трансформації традиційно поділяються на лексичні, граматичні та лексико-граматичні. У перекладі повісті М. Коцюбинського «Тіні забутих предків» переважають лексичні трансформації і для досягнення еквівалентності перекладач використовує такі види лексичних трансформацій: конкретизація, генералізація, модуляція.

Наприклад:

-конкретизація (заміна слова або словосполучення МО з ширшим предметно-логічним значенням словом або словосполученням МП з більш вузьким значенням): *...різдвяна мирність* спливала з темних кутків, голод тягнув до їжі, але вони ще не сміли сісти за стіл [1, с. 317] – *...рождественская тишина* вспливала из темных углов, голод влек к еде, но они еще не смели сесть за стол [2, с. 230-231].

Слово «мирність» в оригіналі означає: «мирність діал. Злагода, спокій», а у перекладі «тишина»: «тишина отсутствие шума, тихая обстановка». Але ми вважаємо, що перекладач

правильно зробив, конкретизуючи значення.

-генералізація (заміна одиниці МО, що має більш вузьке значення, одиницею МП з більш широким значенням): ...а сивий Бог йшов босоніж по пухкому снігу і тихо **одхиляв** двері кошари [1, с. 318]. – ...а седой бог шел босиком по рыхлому снегу и тихо **отворял** дверь овчарни [2, с. 231].

Український словник дає таке тлумачення слову «одхиляв»: «одхиляти 1. Трохи відчиняти (двері, квартиру тощо); прочиняти, а російський тлумачний словник слову «отворял»: «отворить» 2. Сделать доступным, свободным для чего-н.». Ми вважаємо, що перекладач зробив неадекватний переклад, тому що варто було б використати слово, яке дає українсько-російський словник: **відхиляти** приоткрывать.

-модуляція (заміна слова або словосполучення МО одиницею МП, значення якої логічно виводиться із значення вихідної одиниці): Чому не заговориш до мене, чому не поглянеш, не позавиваєш **мозолі** на моїх пучках? [1, с. 331] – Почему не заговориш со мной, почему не взглянешь, не исцелишь **ран** моих? [2, с. 246].

Слово «**мозолі**» в оригіналі означає: «**мозолі** 1. Розрощення у тварин і людини рогового шару шкіри (перев. на руках і ногах) у місцях, що зазнають тривалого тиснення або тертя», а в перекладі слово «**ран**» означає: «**рана** повреждение в тканях тела от внешнего воздействия, поражения». Ми вважаємо, що переклад неадекватний, тому що є слово-відповідник, зафіксоване перекладним словником: **мозоля**, мозоль.

Саме завдяки трансформаціям, які використовує перекладач у процесі перекладу, забезпечується репрезентативність на всіх макрорівнях твору.

Список літератури

1. Коцюбинський М. Збірка творів/ Василій Великий [укладання та передмова канд. філол. наук Наталії Левченко, рец. Наргіс Гафурова]. – Х.: Прапор, 2008. – 336с.
2. Коцюбинский М. Повести и рассказы/ [перев. с укр. Н.Ушакова]. – М.: Художественная литература, 1968. – 702 с.
3. Основи перекладознавства: Навчальний посібник/ [за редакцією А. Є. Нямцу]. – Чернівці: Рута, 2008. – 312 с.

Марія Лапушняк
Науковий керівник – доц. Гураль М.І.

**Особливості перекладу діалектних фразеологізмів з
компонентом «голова» у творі Марії Матіос
«Солодка Даруся»**

Основу словника сучасної української літературної мови складає загальноновживана лексика. Слова, що вживаються в ній, зрозумілі кожному, хто знає українську мову і послуговуються нею. Значення ж діалектизмів зрозуміле обмеженому колу людей.

Найбільш колоритні й унікальні гуцульські фразеологічні діалектизми. Фразеологічній системі гуцульських говірок притаманний широкий репертуар одиниць, архаїчність, безпосередні контакти з іншими говорами й мовами, особливо румунською, угорською, польською.

Спостереження за фразеологічною системою гуцульських говірок дають підстави твердити, що для неї, як і для лексичної системи, властиві синонімія, антонімія, омонімія, паронімія.

Фразеологізми з компонентами-назвами частин людського тіла постійно привертають увагу мовознавців. Про що свідчать наукові розвідки Л.Г. Авксентьева, В.В. Виноградова, Н.Д. Бабич, В.М. Білоноженко, І.С. Гнатюк, В.П. Жукова, А.І. Молоткова, Л.Г. Скрипник та ін.

Потрапивши у художній текст, фразеологізм набуває особливого значення, бо виступає як мовностилістична одиниця, що виконує функцію характеристикації мовлення персонажів, відтворення колориту зображуваного тощо. Діалектні фразеологізми спричиняють труднощі при перекладі. Роман Марії Матіос “Солодка Даруся” – цікавий саме в аспекті перекладу національно-маркованої діалектної лексики, яку надзвичайно важко відтворити в російському перекладі адекватно й еквівалентно.

Твір написаний у розмовному стилі, насичений діалого-полілогічним мовленням, яке репрезентує буковинський регіон; зміст характеризується простим викладом думок. Фразеологізми, що функціонують у гуцульських говірках, становлять складну систему, у якій існують чотири типи відношень: парадигматичні (на рівні ідеографічних мікрогруп), синтагматичні (особливості семантичної сполучуваності ФО), внутрішньо-

фразеологічні (напр., фразеологічна полісемія) і фразеотворчі (структурно-семантичні й семантичні моделі).

Аналізуючи переклад твору російсько мовою Е. Мариничевої та С. Соложенкіної, можемо прослідкувати, як зберігли перекладачі стилістичну забарвленість твору, яким методом переклади національно-марковану буковинську лексику чи зберігли при перекладі колоритність буковинських фразеологізмів та індивідуально-авторський стиль Марії Матіос.

Розглянемо переклад діалектних фразеологізмів з компонентом «голова»: 1) *Але злодія не видно, лише шугає гострий нестерпний ніж попід тімя – і Даруся з відчаю вже, цієї хвилини, дала б голову на відтин. Нема її сили терпіти той безконечний біль* [1, с. 32] // *Но похитителя не видно, лишь ударяет острый нестерпимый нож в темя, – и убитая болью Даруся хоть сейчас согласилась бы на отсечение головы целиком* [1, с. 221] (перефразування фразеологізма); 2) *Ця – німа. І не мороч їй голову. Вона слаба на голову так само, як і ти, чоловіче* [1, с. 87] // *А эта, – немая. И не мороч ей голову. Она больна на голову, так же, как и ты, человеке* [1, с.280]. (переклад адекватний та еквівалентний); 3) *... а тепер по селах ходять повно циганів і всяких шарлатанів, що дурять людям голови, де лиш можуть.*[1, с. 86] // *... а сей час по селам ходит полно циган и всяки шарлатанов, морочащих людям головы, как только можна.* [1, с. 280] (переклад адекватний, проте дещо з семантичним відхиленням); 4) *... що й говорити – слабе на голову – воно і є слабе* [1, с. 82] // *...что говорить – больная на голову, она и есть больная...*[1, с. 275] (переклад еквівалентний, але зі зміною граматичного значення роду слабее (с.р.) – больная (ж.р.);

Отже, зіставивши тексти оригіналу та перекладу, ми можемо зробити висновок, що переклад адекватний, стиль твору при перекладі збережений, діалектні фразеологічні одиниці відтворені шляхом адекватної заміни, вони виконують такі ж стилетворчі функції, що й в оригіналі.

Список літератури

1. Матіос М. Солодка Даруся / Марія Матіос. – Львів : Піраміда, 2010. – 412 с.

Ольга Легусова

Науковий керівник – проф. Червінська О.В.

**Стилістична своєрідність
драматургічної спадщини В.В. Набокова**

В.В. Набоков (1899–1977) відомий як прозаїк і поет. Драматичні твори письменника вважаються лише пробою пера, маргінальною частиною його спадщини. Проте вона варта уваги не лише як намагання автора розкрити себе в іншому жанрі.

Драматургія функціонує в двох літературних формах: як сценарій, і як сценічна драма. У більшості випадків драматургія інтерпретується саме в останньому значенні – як сукупність текстів для сцени. Згідно з твердженням В. Халізева, літературна драма – це твір, де носії мови практично повністю вміщені всередину ситуації, що зображується, тобто вигадана реальність цілком «артикулює» себе сама [1, с. 50].

У цілому російськомовний корпус драматичних текстів автора належить двом періодам: 1923-1932 рр. «німецький період» / «берлінський»: віршовані п'єси «Смерть», «Дедушка», «Агасфер», «Скитальці», «Полюс», початковий варіант "Трагедии Господина Морна", прозові драматургічні тексти – «Человек из СССР». Другий, так зв. «французький» період – 1932-1938 рр.: драми «Событие», «Изобретение Вальса». Розташовані за хронологією, названі п'єси дають можливість побачити, як формувався Набоков-драматург. Зокрема, у нашій розвідці це питання розглядається в аспекті поетики фіналу.

На думку Н. Александрова, драми Набокова є, скоріше, «літературними», письменник за тематикою поступово рухається від історії у сучасність: на початку відштовхуючись від «шекспірівських ключів» та маленьких трагедій О. Пушкіна, він потім звертається до драматичного досвіду А. Чехова та Г. Ібсена, згодом розвиваючи власну теорію «театру сновидінь» (або, за висловом вказаного дослідника, – антидетерміністського театру), враховує поетику абсурду [2]. Читач легко впізнає, приміром, у «Человеке из СССР» риси чеховської драми, чеховського психологізму, «підводних течій», прихованих конфліктів, недомовленості. Набоков зосереджується на «периферичності» дії (головні події відбуваються за сценою).

Проте нюанси несподіваного фіналу п'єси, в якому головний герой, організатор білого «підпілля» в СРСР, змушений заради справи пожертвувати сімейним життям, говорить, втішаючи свою дружину: «А ты слушай. Жил да был в Тулоне артиллерийский офицер...». Ця наївна «наполеонівська» ремінісценція завершує п'єсу і водночас пропонує якусь іншу історію, так, що все попереднє здається лише преамбулою [2].

Стиль Набокова – це своєрідна гра, шарада, в яку заглиблюєшся і намагаєшся розгадати (Див.: [3]). Так званий спосіб «природного лицедійства» Набоков-письменник перетворює і свої драматургічні тексти на різні види містифікацій, безперервну «гру» автора з читачем [4]. Отже, «принцип гри» автора з читачем, що являє собою стилістичну девіацію, логічно переходить з прози на драматургію. Звичні для автора п'єси-етюди, одноактівки з відкритим або незавершеним фіналом знаменують початок роботи Набокова як драматурга. Так званий «безподійний фінал» у п'єсах різко посилює одразу дві лінії – комічну та чи не ще більше трагічну [5, с. 29]. Відкритий фінал, характерний для більшості п'єс автора, залишає реципієнта зі своїми роздумами наодинці, вимагаючи від читача бажання домислити розвиток подій в подальшому, прочитати на власний розсуд фінальні сцени текстів Набокова. Подібна практика структури драми зближує п'єси В. Набокова з класичними зразками модерністського письма.

Список літератури

1. Хализев В.Е. Драма как род литературы: поэтика, генезис, функционирование. – М. : Изд-во Моск. ун-та, 1986. – 259 с.
2. Александров Н. Неизвестный Набоков [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.newtimes.ru/articles/detail/4566/>
3. Червинская О.В. Пушкин, Набоков, Ахматова: метаморфизм русского лирического романа. – Черновцы: Рута, 1999. – 152 с.
4. Корнева Н. Б. Театральность творчества В.В. Набокова и проблемы сценического воплощения его прозы [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.gitis.net/rus/postgraduate/notices/k/korneva_auto.shtml.
5. Набоков В. Пьесы. – М. : Искусство. 1989. – 288 с.

Юлія Лескар

Науковий керівник – в.о. доц. Нікоряк Н.В.

Специфіка мультиплікаційної екранізації повісті Ч. Діккенса «Різдвяна пісня у прозі»

Англійський письменник Чарльз Діккенс (1812-1870) у літературі насамперед знаний як автор романів «Пригоди Олівера Твіста», «Домбі і син», «Холодний дім» та ін. Проте у творчому доробку автора є текст, що зробив його не менш популярним і в кіномистецтві. Зокрема, це повість «Різдвяна пісня в прозі» [1], що розповідає історію старого скнари Скруджа, якого неймовірні пригоди Різдвяної ночі примусили подивитися на власне життя по-іншому і, зрештою, – змінитися на краще.

Твір Діккенса – це захоплююча готична історія, яка має очевидне християнське підґрунтя, оскільки вчить саме християнської моралі. Ця історія Різдвяної ночі була досить популярною серед читачів, тому й не дивно, що вона зацікавила і кіномитців. Зокрема, у 1901 р. була здійснена перша спроба переповісти цю історію мовою кіно. Наступна – анімаційна – з'являється у 1962 р. під назвою «Різдвяна пісня» (Мегу). 1971 р. на екрани виходить чергова мультиплікаційна версія «Різдвяної пісні» режисера Річарда Уільямса, яка була відзначена Оскаром [2]. А в 1994 р. «Різдвяна пісня» набуває рис мюзиклу (компанія Jet Lag Production). Однією із найнесподіваніших версій діккенсівської історії є проект «Різдвяна пісня», що вийшов 2008 року. Ця версія є комп'ютерною анімацією, де всі основні ролі виконують жінки, створені на основі ляльки Барбі.

Екранізація, яка найбільш точно відтворила задум Ч. Діккенса, побачила світ у 2009 році. Режисером цієї стрічки став Роберт Земекіс. Найбільшим досягненням цієї версії було те, що Р. Земекіс зняв цей твір як аніме-фільм, за допомогою 3D-технологій. Завдяки їм, режисер зміг проаналізувати і відтворити актуальні проблеми, які хвилювали суспільство вікторіанської епохи.

Власне, ця версія є однією із найповніших і найдетальніших екранізацій «Різдвяної пісні» Ч. Діккенса. Тут повністю збережено сюжет першоджерела, хоча архітектонічно він оформлений інакше. Зокрема, першооснова поділена на п'ять куплетів, які чітко розмежовані між собою [див.: 1]. Натомість в екранізації відсутня подієва розмежованість, події розгортаються послідовно.

Персоносфера екранізації дещо збідніла порівняно з першотвором. Р. Земекіс застосував принцип узагальнення, тобто декілька персонажів він замінив одним, надавши саме йому всіх харизматичних рис, які були притаманні багатьом. Про це свідчить, кадр де прибиральниця Скруджа із вузлом в руках, іде до крамниці і там вона зустрічає знайомого чоловіка. У першотворі ж ми спостерігаємо розмову у крамниці чоловіка та двох жінок. Також першооснова проголошує, що Дух Майбутнього Різдва зупинився біля невеликої групи ділків. А в екранізації ми спостерігаємо розмову двох людей, які обговорюють смерть «невідомого чоловіка». Незважаючи на певні зміни у персоносфері, режисеру все ж вдалося розкрити характери персонажів, показати їх еволюцію, відтворити складність людських взаєностосунків.

Запропонована Р. Земекісом версія класичного тексту становить собою абсолютно новий рівень кіномистецтва, оскільки поєднує в собі три жанрові різновиди – анімацію, комп'ютерну графіку і традиційне кіно. Вона являє собою досконале поєднання гри актора з можливостями сучасних технологій.

Список літератури

1. Диккенс Ч. Рождественская песнь в прозе / Чарльз Диккенс. – М. : Рипол Классик, 2011. – 160 с.
2. Крижанівський Б.М. Мистецтво мультиплікації / Б.М. Крижанівський. – К. : Рад. школа, 1981. – 118 с.

Галина Люта

Науковий керівник – доц. Кирилюк С. Д.

Поняття “гібридної літератури” в українському фентезі

Фентезі у сучасній українській літературі знаходиться на перетині з іншими різноманітними жанровими спрямуваннями. Романи Генрі Лайона Олді, Галини Пагутяк та Наталії Дев’ятко належать до літератури, що яскраво демонструє синтез класичних жанрів із новітнім фентезі. Це поєднання дитячої літератури, казки, пародії, пригодницьких романів із фентезі.

“Гібридна література” – література, що інтегрує ознаки кількох жанрів, зберігаючи при цьому самотність кожного з них, не деформуючи їх. Роман Галини Пагутяк “Королівство” – блискучий зразок як дитячої літератури, так і фентезі. Найбільший зв’язок тут, безумовно, простежується з казкою. Окрім того факту, що казка розрахована переважно на дитячу аудиторію, і таке цільове спрямування забезпечує їй тісний зв’язок з дитячим фентезі, вона ще й лежить у основі мало не всіх фентезійних творів. Водночас варто зосередити увагу на факті існування ряду ознак, які відрізняють власне казку від дитячого фентезі. Це сюжет, функції, внутрішня специфіка твору і навіть його мета. Як література з обов’язковим настановчим елементом, дитяче фентезі здійснює пропаганду альтруїстичних ідей не настільки нав’язливо, як казка, що дає змогу читати цей підвид фентезі не тільки дітям, а й їх батькам [2, с. 24].

Роман Генрі Лайона Олді “Шмагія” інтегрує в собі специфічні ознаки гумористичної літератури, зокрема пародії, та літератури фентезі. Оскільки основна ціль, яку ставлять перед собою автори творів такого жанру, це створення у читача хорошого настрою, або ж висміювання якогось суспільного явища чи риси людського характеру, то цей жанр можна вважати одним із найбільш популярних. Традиція поєднання фантастичного і комічного бере початок ще з античності [1, с. 29]. Проте значна увага у “Шмагії” зосереджена на питаннях внутрішнього психологізму людини. Автор торкається проблеми екзистенції люди-

ни, ставить під сумнів стереотипні уявлення про загальну світобудову.

Роман Наталії Дев'ятко “Скарби Примарних островів. Карта і компас” упередметнює дифузію жанру фентезі та пригодницької літератури. На противагу багатьом іншим різновидам фентезі, пригодницьке не можна назвати первинним жанром. Власне кажучи, це фентезі веде свою генеалогію від пригодницьких романів, а не навпаки, як це часто буває. Звичайно, елементи пригод ми можемо спостерігати практично у всіх романах фентезі, але не в такому чистому вигляді, як у Наталії Дев'ятко. Основна відмінність полягає в тому, що для творів фентезі пригода є лише елементом сюжету, а для пригодницького фентезі – раціональним зерном усього авторського задуму.

Отже, на прикладі романів “Королівство”, “Шмагія” та “Карта та компас” ми дійшли висновку, що фентезі не є замкненою та ізольованою літературою. Навпаки, ці твори відкриті для запозичення з інших жанрів. Такий обмін відбувається як на рівні жанрових ознак, так і на рівні тематики та алгоритму побудови самого твору. Ця “сполука” забезпечує ще більше варіацій сюжетного розвитку, глибше проникнення у суть порушених письменниками проблем і, звичайно, невинне зростання популярності серед читачів. “Гібридна література” фентезі гарантує невинну еволюцію цього молодого жанру. Використання авторами прийомів, властивих для творів іноземних авторів, а не обмеження лише власне національною тематикою, зміцнює позиції української літератури у загальносвітовому літературному процесі та сприяє скасуванню багатьох упереджених стереотипів і канонів стосовно неї, утверджує статус фентезі як самостійного та визначального для сучасної літератури жанру.

Список літератури

1. Логвіненко Н. М. Вивчення творів сучасного українського фентезі / Н. М. Логвіненко // Українська література в загальноосвітній школі. – 2010. – № 12. – С. 23-27.
2. Трокай А. Фантастика і фентезі в сучасній українській літературі / Трокай А. // Бібліографічна планета: щоквартальний наук. - виробничий журнал. – 2010. - № 2. – С. 28-30.

Людмила Лядобрук
Науковий керівник – асист. Козачук Н.В.

**Особливості змалювання міфологічного образу
Потерчука в одноіменній драмі Володимира
Мартиневича**

Досить часто письменники використовують міфологічні образи. Магія нечистої сили вабила і галицького драматурга першої третини ХХ століття Володимира Мартиневича. Майже жодна п'єса з його нечисленної спадщини не обійшлася без демонологічних сил. Зокрема це бачимо у мелодрамі «Потерчук» (1925), де використано мало поширений в українській літературі демонологічний образ. Як і Леся Українка, Володимир Мартиневич побачив у ньому демонічний символ, який може суттєво вплинути на долю зображуваних персонажів, хоча кожен по-своєму відтворив цей образ. Цей символічний образ розроблений досить детально і допомагає розкрити не лише давні уявлення українців про нечисту силу, але й підкреслює, що досягти багатства та щастя нечесним шляхом, вдаючись до демонічних істот, неможливо. Образ Потерчука набуває символічного значення – страшної помсти скривдженої жінки. За народними переказами потерчата – це діти, що померли нехрещеними. Образ цілком відповідає народному трактуванню і сам по собі є жертвою обставин – розлючена жінка за допомогою чарів робить мертво-народжену дитину потерчуком, котрий повинен мститися власному батькові: «Се буде моя велика перемога і разом вдоволення. Хай кожний знає, що п'єста зведеної жінки є страшна» [1, с. 28].

Покутує свій гріх, мало не втративши здоровий глузд, Тимофій. Хлопець скаржиться татові, що бачить дитину, котра гуляє по хаті. Батько просить одружитися з Олею, але Тимофій відмовляється: «Боюсь, тато, женитись на Олі. По-першому, що вони яко на зятеви можуть помститись мені. Та Настя, була би для мене драконською тещою. Кожної хвили всипала би отруї, щоби мене збутись, а по-друге, що Оля вже мене не любить, а ненавидить за моє постування. Послідній раз я прикро

обійшовся з нею. Я жалую сего, але не вернеться – пропало» [1, с. 30]. Різко і категорично виступає проти такого зятя Олина мати, вона ж проклинає власну дитину, яка пробує захищати хлопця.

Занепадає господарство, гинуть коні. При цьому сусід Максим відразу розуміє, що відбувається: Бог карає за гріхи. Саме він ночує з Тимофієм і теж стає свідком невгамовних бешкетів Потерчука. Тимофій просить прощення в Олі і пропонує виходити за нього заміж у неділю, адже батьки готувалися до шлюбу доньки. Дівчина не може повірити у таку несподівану радість. Вона зізнається, що любила тільки Тимофія. Молоді миряться, і як тільки обіймаються, над ними летить Потерчук: «Вгорі не видний, але чути крик: Хр-с-ту! хрсту» [1, с. 38]. Тобто ця бідна істота просить, щоб її похрестили. При цьому Оля його хрестить білою хусткою і дає ім'я Ілля, адже за народними віруваннями цієї миті із нечистого Потерчука він перетворюється на янгола. Біла хустка заміняє крижмо, що повинно бути під час хрестин. Потерча злітає разом із хусткою і покидає землю: «Невинна душа терпіла за нас, але і вона при нашій злуці стала принята Богом на призначене місце» [1, с. 39]. Батьки більше не наважуються втручатися у справи молодих і благословляють їх до шлюбу.

Образ Потерчука цілком відповідає народному трактуванню, і сам по собі є жертвою обставин. Завдяки його введенню твір набуває містичного звучання.

Список літератури

1. Мартиневич В. Потерчук: П'єса з співами і танцями з народного життя: На 5 дій / Володимир Мартиневич. – Львів-Тернопіль: Накладом автора, 1925. – 39 с.
2. Антологія українського міфу: У 3 т. – Т. 3: Потойбіччя / Зібрав та упорядкував В. Войтович. – К: Навчальна книга, 2007 – 848 с.
3. Іларіон, митрополит. Дохристиянські вірування українського народу. – К.: Обереги, 1992. – С. 422 – 429.

Чезарія Майданська
Науковий керівник – доц. Рабанюк Л.С.

Структурно-стилістичні особливості безособових речень (на матеріалі поезії Ліни Костенко)

Безособові конструкції є центральним типом односкладних речень, які принципово різняться від двоскладних, оскільки їх семантична основа – відсутність суб'єкта дії чи стану (див. праці Б. Кулика, І. Вихованця, М. Плющ, І. Слинька, Н. Гуйванюк, І. Ющука, П. Дудика, К. Шульжука, А. Загнітка та ін.). Аналіз наукової літератури з синтаксису дозволив виявити особливості безособових речень як різновидів односкладних та проаналізувати їх функціонування у поезії Ліни Костенко.

Специфіку формально-синтаксичної структури односкладних конструкцій становить наявність тільки одного головного члена речення. У своїх внутрішніх межах вони розрізняються насамперед його синтаксичною і морфологічною якістю.

Найтиповішу морфологічну групу головного члена односкладних конструкцій складають безособові форми дієслів [3]. Урахування морфологічної природи головного члена та його загальної семантики дало змогу виокремити такі різновиди:

1) безособові речення, головний член яких виражений безособовим дієсловом (без постфікса *-ся* та з постфіксом *-ся*), вони повідомляють про стан природи, фізичний чи психічний стан людини, дію чи стан, незалежні від волі людини, напр.: *Ще й не світало в сутінках сердець* (с. 350). *А мені ж, може, просто хочеться щастя, солодкого, як шоколад* (с.209);

2) безособові речення, головний член яких виражений особовим дієсловом, вжитим у безособовому значенні (без постфікса *-ся* та з постфіксом *-ся*), вони виражають природні та стихійні процеси, різні вияви фізичної та психічної сфери в організмі людини, її відчуття, сприймання, як-от: *Мені стояло в пам'яті роками, як ми тоді не відали про те...* (с.21). *О, як мені жилось і як мені страждалось!* (с.89). До речень цієї підгрупи зараховуємо ті, головний член яких виражений особовим дієсловом *не було*, вжитим у безособовому значенні, напр.: *Не було ні зустрічі, ні туги. Не було пориву і жалю* (с.132);

3) безособові речення, головний член яких виражений безособовою дієслівною формою на *-но*, *-то*, що передають семантику результативності стану особи чи предмета, як-от: *І чутно гомін тополиних трас...* (с. 300);

4) безособові речення, головний член яких виражений словами категорії стану, з-поміж яких виділяємо такі:

- безособові речення, головний член яких виражений предикативним прислівником, напр.: *Мені без тебе сумно серед людства* (с. 300); *Затишно дітям в пазусі казок* (с. 179);

- безособові речення, головний член яких виражений предикативним словом *пора*, *рано*, *гріх*, *шкода* в сполученні з постпозитивним інфінітивом, напр.: *Давно пора подати у відставку* (с.147). *Гріх сіяти недобре зерно* (с. 544);

- безособові речення, головний член яких виражений модальними прислівниками *можна*, *варто*, *потрібно*, *треба*, *слід* з модальними значеннями повинності, необхідності, доцільності, можливості, напр.: *І все на світі треба пережити* (с.13). *Повірить можна в будь-яку легенду* (с.429);

- безособові речення, головний член яких виражений предикативним словом *нема* (*немає*) з обов'язковим елементом структури – непрямим додатком у формі Р.в., що позначає особу або предмет, відсутність якого стверджується, як-от: *Ще слів нема. Поезія вже є* (с.28).

Фактичний матеріал з творів Ліни Костенко засвідчує, що головний член безособових речень може бути виражений аналітично. Речення з головним членом, вираженим безособовим дієсловом або інфінітивом у сполученні з допоміжним дієсловом, демонструють найтипівіший вияв головного члена безособових речень.

Список літератури

1. Загнітко А. Теоретична граматики української мови: Синтаксис [Монографія] / Анатолій Загнітко. – Донецьк : ДонНУ, 2001. – 662 с.
2. Костенко Ліна. Вибране / Ліна Костенко. – К. : Дніпро, 1989. – 559 с.
3. Шульжук К. Ф. Синтаксис української мови / К. Ф. Шульжук. – К.: Академія, 2004. – 408 с.

Оксана Маріуца

Науковий керівник – проф. Гуйванюк Н.В.

**„Я-висловлення” – складні речення
(за творчістю Тамари Севернюк)**

Особливість синтаксису як об'єкта лінгвістичного дослідження полягає в тому, що він безпосередньо співвідноситься з процесом мислення та процесом комунікації: одиниці інших рівнів мовної системи беруть участь у формуванні думки та її комунікативному вираженні тільки через синтаксис. Складне речення становить єдність двох чи більше предикативних одиниць і відповідних синтаксичних пропозицій, що виражають відношення між ситуаціями і призначені для функціонування у складі тексту (іноді – самостійно) як єдине комунікативне ціле [3, с. 419].

Мета нашого дослідження – проаналізувати складні речення– „Я-висловлення” у мові творів Тамари Севернюк, виявити основні типи складних речень та проаналізувати частоту вживання та структурно-семантичні особливості.

У роботі спробуємо з'ясувати не тільки формально-синтаксичні та семантико-синтаксичні, але й стилістичні особливості складних речень – „Я-висловлень” та їх прагматику. Досліджуючи мову творів Тамари Севернюк, ми виділили такі типи складних речень: складносурядні, складнопідрядні та складні безсполучникові. Уживання складносурядних речень допомагає поетесі експлікувати власне «Я» у ставленні та осягненні дійсності на основі єднальних, розділових чи протиставних відношень. Наприклад: *Все застеляє темнота тернова, І я молюсь тихесенько...вікну* (МЧВ, с. 34); *Я теж люблю великі ріки, Але мені свята навіки – Маленька Ікопоть-ріка* (МЧВ, с. 82); *Сьогодні вперше – сивина на скронях, А я стою дівчам коло воріт* (МЧВ, с.203). Уживання складнопідрядних речень допомагає досягти логічності викладу, розгорнутого розкриття авторської думки, суб'єктивних духовних інтенцій. Особливо актуалізується „Я”-автора в головній частині складнопідрядного речення: - з означальною

підрядною частиною: **Я** не звикну до снігу, що родить тепло (ІЩРД, с. 140); - із з'ясувальною частиною: **Я** не знаю, чи то любо жити... (МЧВ, с. 197); - з підрядною частиною причини: **Я** думаю – це не істина, бо світ врятує добро (МЧВ, с. 152); - з підрядною частиною міри і ступеня: **Я** так тебе люблю, що без льодів – незмога обпаленій душі (МЧВ, с. 119); - з підрядною частиною способу дії: **Я** ними [піснями] землю обів'ю, Як світ обвив мене думками (ЧОД, с. 251). Рідше вживає поетеса „Я” в підрядній частині: - з обставинною частиною часу: Коли я помру, наді мною ніхто не заплаче (ІЩРД, с. 195);); - з підрядною частиною допусту: Ти приходиш до мене у сні, Хоч давно я безсонням хворію (МЧВ, с. 140). Складні безсполучникові речення можуть містити суб'єкт „Я” як у першій, так і в наступних предикативних одиницях: **Я** закриваю натомлені очі, Кришиться в скронях льодиста соша, Скапує в руку мою темінь ночі (МЧВ, с. 194). Спостерігаємо у творчості Тамари Севернюк і використання „Я-висловлень” у складних реченнях з різними типами зв'язку. Особливо стилістично-виразними є багатокомпонентні речення з повтором суб'єкта „Я”: **Я** їй [Батьківщині] не клялась у великій любові до згину, **Я** просто без неї [Батьківщини] себе уявить на могла, **Я** знала, що маю велику щасливу родину, Мою Батьківщину, якою живу, як жила (МЧВ, с. 206).

Отже, у мові творів Тамари Севернюк ми виявили часте вживання складних конструкцій, зокрема складносурядних і складнопідрядних речень, які мають таку особливість, як вираження внутрішнього світу через так звані „Я-висловлення”, які нерозривно пов'язані із сутністю та світоглядом самої поетеси.

Список літератури

1. Севернюк Т. А. Музика чорної вишні... Поетично-сповідальне освідчення. – Чернівці: Золоті литаври, 2009. – 460 с.
2. Севернюк Т. А. І що розп'яте – долюблю. – Чернівці: Букрек, 2007. – 208с.
3. Синтаксис сучасної української мови: Проблемні питання: Навч. посібник / І.І. Слинько, Н.В. Гуйванюк, М.Ф. Кобилянська. – К.: Вища школа, 1994. – 670с.

Ірина Марковська
Науковий керівник – доц. Сажина А.В.

**Поетика фіналу:
за романом Андре Ремакля „Літайте „Каравеллою”**

Незважаючи на те, що фіналу присвячено величезну кількість досліджень і давно визначена його важливість, усе ж до сьогодні не існує його однозначного визначення. „Літературна енциклопедія” визначає фінал як „кінець, завершення художнього твору, прикінцевий компонент композиції, який пояснює колізії [3, с. 558], окреслюючи своєрідну змістово-формальну дуальність явища. Поза сумнівом, фінал є значущою частиною літературного твору, особлива функція якого полягає у тому, що після прочитання твору та аналітичної інтерпретації його фіналу можна максимально наблизитися до розуміння задуму роману. Розмірковуючи про фінал, В.Є. Халізов справедливо пов’язує цю категорію з процесом читання літературного твору: „Читання є аж до фіналу розгадування певної таємниці: таємниці як основи подій. Таємниці душі, головне ж таємниці творчої спрямованості автора і його художнього сенсу” [5, с. 385]. У фіналі, як правило, не лише підводяться підсумки і завершуються всі сюжетні лінії, але й присутня авторська точка зору.

Андре Ремакль (1910-1995) – французький письменник, автор 12 романів, кілька з яких перекладені російською мовою. Постать цього автора, як і його твори, є малодослідженими. Проте, на нашу думку, його творчість заслуговує на увагу дослідників, особливо цікавим в даному ракурсі виглядає його, певною мірою, експериментальний роман „Літайте „Каравеллою” (1968), в якому автор пропонує читачеві самому обрати закінчення твору. У такий спосіб за читачем визнається право на співтворчість, адже „сьогоднішній читач і глядач зуміє домовити картину, домалювати слова – і ним самим домовлене, домальоване – буде врізане в нього незмірно міцніше, вросте в нього органічно. Тут – шлях до спільної творчості художника і читача чи глядача”[2, с. 546].

Автор не закінчує роман „Літайте „Каравеллою” – він покидає свою героїню на роздоріжжі. Таким є „змістове” завершення твору. Проте, граючись із формою та враховуючи інтереси потенційного читача, автор наводить декілька варіантів розв’язки, не наполягаючи ні на одній з них [4]. Можливі фінали, які подає нам автор, мають різні назви, призначені, відповідно, різним за характером, темпераментом, уподобаннями тощо реципієнтам. Так, „Для читачів, які полюбляють логіку” пропонується фінал під назвою „Заява про розлучення”; „Для читачів, які полюбляють щасливі розв’язки” – „Квитанція на квартиру”; „Для читачів, які полюбляють чарівні казки” – „Лоран Боссе надія французького футболу – вилітає на Близький Схід”. І, нарешті, четвертий фінал призначений „Для тих, хто полюбляє пофантазувати”, де автор пропонує читачеві, якому не сподобалось жодне із запропонованих закінчень, створити власне завершення твору.

Якщо ж розглядати фінал роману, як певне завершення духовного становлення героїв, то в такому разі роман „Літайте „Каравеллою” закінчується там, де автор залишає свою героїню, яка так і не наважилась зробити хоч щось для того, аби змінити своє життя. Проте, гранична „відкритість” твору є забезпеченням актуалізації авторських позицій, авторського оптимізму [1, с. 527].

Отже, роман „Літайте „Каравеллою” є яскравим зразком відкритої моделі фабули (У. Еко) та формою продуктивного діалогу з читачем.

Список літератури

1. Еко У. Поетика відкритого твору / У. Еко // Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. / За ред. Марії Зубрицької – [2 –е вид., доповнене] – Львів: Літопис, 2001. – С. 525 – 537.
2. Замятин Е.И. Закулисы / Е.И. Замятин // Мы: Роман, повести, рассказы, пьесы, статьи и воспоминания – Кишинев: Лит. Артистикэ, 1989. – С. 546.
3. Літературознавча енциклопедія: у 2 т. / авт.-упоряд. Ю.І. Ковалів. – Т.2. – К.: Академія, 2007. – 624 с.
4. Ремакль А. «Летайте» «Каравеллой» / Андре Ремакль; пер.с франц. Л. Завьялова. – М.: Издательская группа «Прогресс», 1978. – 260 с.
5. Хализев В.Е. Теория литературы / В.Е. Хализев. – М.: Высшая школа, 2005. – 293 с.

Образні порівняння в поезії Віри Китайгородської

Художній стиль вирізняється особливою образністю, багатством та розмаїттям мовних засобів, якими індивідуалізується, а водночас і типово забарвлюється поетичний текст.

Порівняння як „фігура мови або рідше троп, що полягає у зображенні особи, предмета, явища чи дії через найхарактерніші ознаки, які є органічно властивими для інших” [3, с. 507], є тим мовним засобом, яким плідно послуговуються видатні творці художньої літератури з метою зробити мову своїх творів образною, насиченою різними експресивно-емоційні відтінками.

Основу порівняння складають логічні операції виділення найсуттєвішої ознаки описуваного через пошук іншого, для якого ця ознака є виразнішою. Розрізняють суб'єкт порівняння (те, що порівнюють), об'єкт порівняння (те, з чим порівнюють) і ознаку, за якою один предмет (суб'єкт) порівнюється з іншим (об'єктом). Ознака може визначатися кольором, формою, розміром, запахом, відчуттям, якістю, властивістю тощо.

Розрізняють логічні та образні порівняння. У художньому стилі широко використовується образні порівняння, що відрізняється від логічних тим, що охоплюють найвиразнішу ознаку, іноді несподівану, і роблять її основною.

Образні порівняння – виразна риса стилю буковинської поетеси В. Китайгородської. Цей художній засіб спостерігаємо в багатьох назвах віршів поетеси, напр.: „Я сама прекрасна, як **Венера**”; „Я прокинувся в старості, як **вуйна**”; „Я була солодка, як **медунка**”.

У поетичних текстах В. Китайгородської ми зафіксували такі граматичні вираження порівняння:

1) форма орудного відмінка іменника „Стане серце **полем дивини**” (1, с.12), „Знов **вороном-птахом** під хати жовтень прилетів”(1, с.18). *О, я була сама Радості океаном* (2, с.30);

2) порівняльний зворот (непоширений і поширений) зі сполучниками як, ніби, мов, немов, наче,: *Чи бачив хто, щоби людина, як ружа опадала листям?!* (1, с.46). *Відмикаю душу,*

ніби двері, Для гостей – для бідних і святих (2, с.29). *Стою освітлена, як день, Як молода перед вінчанням* (2, с.24). *Лиш скригнула хвіртка, Як чорна воронка... У білої тітки – Чорна похоронка* (1, с.24). *Снопи стоять як мудрі дідугани* (1,с.6);

3) підрядне порівняльне речення: *Виріс любисток вищий від мене, мальва приштилила йому весільну квітку, і він ось-ось готовий поклонитися, як парубок своїй нареченій* (1, с.43);

4) речення порівняльної структури, в яких порівняння охоплює всю предикативну частину: *Слава – невінчана жінка. Ти – не набудешся з нею* (2, с.59).

Фіксуємо такі контексти, де поетеса паралельно вживає форму орудного відмінка та користується порівняльним сполучником *як*, напр.: *І русалкою рудою, І царівною лісною Повертатиму до тебе, Як зозуля до весни* (1, с.51). Таке поєднання підсилює експресивну виразність вірша.

В. Китайгородська використовує *як* поширені, так і не поширені порівняння, як-от: *Стою освітлена, як день, Як молода перед вінчанням. Іду захмарена, як ніч, Тремка, як паморозі нитка* (2, с. 24). Художня образність підсилюється використанням контекстуальних антонімів, а також зменшено-пестливих форм слів, пор.: *Ми були такі маленькі, Як метелики у травні, Ми були такі легенькі, Як мачкове зеренце* (2,31).

У поезії буковинської поетеси подибуємо й авторські порівняння, що містять іншомовні вкраплення, як-от: *Заспівай же, осене, тебе жде давно сюїта ця прощальна, ластівка, як сі мінор, печальна замикає небо голубе* (1, с.43).

Мова В. Китайгородської насичена образними порівняннями, а поетеса постає справжнім майстром художнього слова з оригінальністю образного осмислення світу, особливо у виділенні найсуттєвішої ознаки предмета чи явища шляхом зіставлення.

Список літератури

1. Китайгородська В. Виноградна колиска : Поезія / Віра Китайгородська. – Ужгород : Карпати, 1986. – 53 с.
2. Китайгородська В. Сонце вночі / Віра Китайгородська. – Чернівці, 1995. – 61 с.
3. Мацько Л.І. Порівняння // Українська мова: Енциклопедія / Редкол.: Русанівський В.М. (співголова), Тараненко О.О. (співголова) та ін. – К.: „Укр. енцикл.” ім. М.П. Бажана, 2004. – С. 507.

Мар'яна Мельничук

Науковий керівник – асист. Козачук Н.В.

Образ фатальної жінки у романі

«Кохання в стилі бароко» Володимира Даниленка

Демонізація жіночого начала притаманна багатьом письменникам, н-д, знаходимо схожість у творчості М. Гоголя, де присутня вказівка на давню традицію ототожнення жінки з «грішною» природою. Образи Жінки-Смерті, жінки-вамп, відьми, фатальної спокусниці присутні у багатьох творах відомого літератора Володимира Даниленка. Саме такою постає головна героїня роману «Кохання в стилі бароко», який критики називають «вишуканим стилістичним парфумом із любовного роману, історичної белетристики, детективу й містики в одному флаконі» [3]. У творі подано фантастичний, оригінальний образ Жінки-Смерті, незвичайної та загадкової. Автор знайомить читачів зі смертю, але не з банальною старою з косою, а з прекрасною, спокусливою, фатальною жінкою, яка відібрала серце, а згодом і життя у талановитого архітектора.

М. Прац у книзі «Почуття, смерть і диявол у романтичній літературі» трактує образ Матільди у романі Люїса «Чернець» як тип першої в романтизмі фатальної жінки. Дослідник вважає цей образ архетипом, де поєднані принади зовнішності, злочину й насолоди.

Головна героїня «Кохання в стилі бароко» – двадцятип'ятирічна Юлія Маринчук. При першій зустрічі Валерія Колядевича з нею бачимо написаний автором портрет героїні: «У неї було чорне волосся, налите соком обличчя, наче в яблука білий налив, і великі темні очі, повні легкого смутку, ніби вона знала, чим закінчиться їхня зустріч і куди рухається цей світ. Жінка була в білій спідниці і чорній блузі з бутонами троянд замість гудзиків. Чотири чорні бутони – парне число смерті – підкреслювали її стриманий смак» [1, с. 15].

Жінки у творі часто виступають талісманом для чоловіків. В історії Сержа Ливаря його талісманом була бронзова скульптурка балерини Міли Огнев'юк, яка стала стимулом для його життя. У єврея Іцика Баран-Цві об'єктом поклоніння стала золота статуетка із зображенням мами Фіри, до якої він молився. У Леоніда Родзянка секрет успіху – найсильніша київська відьма початку ХХ століття – Текля Варналій. Юлія Маринчук теж стала для Коля-

девича «доброю феєю», коли у нього зламався автомобіль. Вона несподівано з'явилась у потрібному місці в потрібний час і підвезла Валерія до замовника, на що він визнав її своїм талісманом. Отже, з цього погляду жінка постає рушійною силою чоловічих думок та вчинків, хитрою та мудрою, вміло керує чоловіком, при цьому роблячи вигляд, що є всього лише його правою рукою, вдаючи покірну жінку. Згадаймо епізод у творі, коли Юлія використала головну жіночу зброю – сльози, цим морально підкорила сильний чоловічий характер.

Ким була для Колядевича Юлія, окрім замовника кросворда та коханки? Ні другом, ні дружиною, ні тим паче матір'ю свої дітей він її не уявляв, але все ж ризикував заради неї життям. «Чого не зробиш заради жінки?» – говорить Валерій [1, с. 82]. Його все більше вабило до цієї самовпевненої красуні. Викличні нотки її голосу, посмішка та флірт не давали архітектору опанувати себе, адже чоловіку жінка цікава, доки він її не розгадає. Для Валерія Юлія була справжньою таємницею і, скоріш за все, він намагався розгадати саме її, а не той фатальний кросворд.

Цікавою особою є незнайома темнокоша жінка, яку Колядевич пропустив у театральному буфеті. Щось у ній було особливе. Вона каже: «Мене всі десь бачили. Це про мене Пліній Старший писав, ніби всі про мене думають, всі мене хвалять і лають, коли я від когось відвертаюсь. Мене вважають непостійною, зрадливою, блудною. Та я від того тільки тішусь» [1, с. 108]. Це яскравий приклад фатальної успішної жінки, Жінки-Фортуни.

Головна героїня Юлія Маринчук, чи, як згодом виявилось, Лючія Каримун, втілила у собі образ Жінки-Смерті, одночасно відіграла роль фатальної жінки для Валерія Колядевича, завдяки вмінню бути спокусливою, примхливою, нетерплячою, слабкою, чарівною й оманливою.

Список літератури

1. Даниленко В. Кохання в стилі бароко: [роман] / Володимир Даниленко. – Львів : ЛА «Піраміда», 2009. – 300 с.
2. Козачук Н. Валерій Шевчук як герой творів Володимира Даниленка // Слово і час. – 2010. – № 1. – С. 66 – 71.
3. Трофименко Т. Містичний детектив з присмаком бурлеску / інтернет-ресурси: http://zaxid.net/home/showSingleNews.do?mistichniy_detektiv_z_prismakom_burlesku&objectId=1096204.html.

Тетяна Микитенко
Науковий керівник – асист. Тарангул І.Л.

Специфіка перекладу публіцистичних текстів

Двомовні ЗМІ – явище досить поширене у сучасному світі. Це і видання для діаспори та національних спільнот, і міжнаціональні видання. Кожен із напрямків ЗМІ (телебачення, радіо, періодика, інтернет-сайти) має свою специфіку.

Основне, на що слід звернути увагу, аналізуючи двомовну періодику, – якість перекладу. У ході дослідження було виявлено, що для більшості українських двомовних видань мовою оригіналу виступає російська, а українська – мовою перекладу. Проте переклад не завжди здійснюється на належному рівні. Таким чином знижується якість самих видань. Необхідною умовою для запобігання такому негативному явищу є всебічний аналіз двомовної періодики в аспекті перекладу, визначення проблем та засобів їх вирішення. Дане питання раніше не було об'єктом спеціальних досліджень, хоча в наш час воно є досить актуальним.

Переважно всі матеріали періодичних видань друкуються у публіцистичному стилі. Отже, для їх комплексного аналізу необхідно визначитися з особливостями публіцистичних текстів з точки зору російсько-українського перекладу.

До основних ознак публіцистичного стилю належать: доступність мови й формулювань; поєднання логічності доводів і полемічності викладу; поєднання точних найменувань, дат, подій, місцевості, учасників, виклад наукових положень і фактів з емоційно-експресивною образністю; наявність низки яскравих засобів позитивного чи негативного авторського тлумачення, яке має здебільшого тенденційну ознаку. Публіцистичний стиль синтезує елементи наукового, офіційно-ділового, художнього й розмовного стилів.

Мова друкованих ЗМІ характеризується певними специфічними рисами, серед яких: широке використання мовних кліше, фразеологізмів, okazіоналізмів, прихованих цитат, власних назв, термінів та політичного сленгу; тексти емоційно забарвлені, містять стилістично-марковану лексику, слугують джерелом

інформації та засобом впливу на читача. Ці особливості газетних текстів перекладач повинен враховувати при перекладі. А.Д. Швейцер зазначає, що перекладач повинен передати прагматичний аспект змісту оригінального тексту шляхом його переадресації іншомовному одержувачу «з урахуванням тієї реакції, яку викличе текст, точно переданий денотативний і конотативний компоненти змісту початкового вислову у іншомовного читача. При цьому відбувається прагматична адаптація початкового тексту, тобто внесення певних поправок до соціально-культурних, психологічних й інших відмінностей між одержувачами оригіналу і текстом перекладу» [3, с.46]. Перекладений текст не повинен бути “чужим” для читача мови перекладу і повинен сприйматися не як переклад, а як окремий оригінальний текст. Якщо людина не знає мови оригіналу, то текст перекладу вона буде сприймати так, як оригінал, тому перекладач несе відповідальність за адекватність свого перекладу, за збереження змісту та стилістичних особливостей тексту мови оригіналу.

Метою будь-якого перекладу є досягнення адекватності, тобто вичерпної передачі не тільки змісту оригіналу, але й повної функціонально-стилістичної відповідності йому. При перекладі газетно-інформаційних текстів перекладач повинен враховувати: мету тексту, характер споживача, мовні якості тексту оригіналу, культурні та індивідуальні можливості мови у культурному аспекті споживача тощо. У ході дослідження виявлено, що найбільша еквівалентність досягається при перекладі суспільно-політичних статей, а найменша – при перекладі розмовної лексики.

Враховуючи ці особливості, можна досягти вищої якості перекладу матеріалів періодичних видань, а значить і друкованих ЗМІ в цілому.

Список літератури

1. Антонова А. П. О газете / А. П. Антонова, Г. В. Боганова. – М. : Высшая школа, 1965. – 219 с.
2. Брандес Р. П. Переводческий анализ текста / Р. П. Брандес, В. И. Провоторов. – Р. : НВІ – Тезаурус, 2001. – 244 с.
3. Швейцер. А. Д. Теория перевода. Статус, проблемы, аспекты / А. Д. Швейцер. – М. : Наука, 1988. – 315 с.

Наталя Мирон

Науковий керівник – проф. Скаб М. В.

**Біблійні крилаті слова та вирази
у „Фразеологічному словнику української мови”**

В. Д. Ужченка та Д. В. Ужченка

Вивчення біблійних фразеологізмів через атеїстичну ідеологію радянського суспільства довго перебувало на периферії мовознавчих досліджень і здійснювалося переважно вченими української діаспори, хоча варто зазначити, що, на відміну від інших елементів релігійного стилю, біблійна фразеологія все ж знаходила своє місце в мовознавчих студіях. Варто назвати книгу В. Коптілова й А. Коваль „Крилаті вислови в українській літературній мові” (1975) та довідкове видання А. Коваль „Крилате слово” (1983), у яких відведено місце біблійним фразеологізмам: розтлумачено їх значення, подано історію походження, наведено приклади використання в українській літературі. У порадянські часи побачили світ науково-популярне видання А. Коваль „Спочатку було Слово: Крилаті вислови біблійного походження в українській мові” (2001), у якій автор подала фразеологізми в тій послідовності, у якій вони вжиті у Біблії. Усі наявні значення висловів проілюстровано цитатами з творів українських письменників. Особливо вагомий словник Ж. В. Колоїз та З. П. Бакум „Слово Благовісті” (2001), укладений на матеріалі великої кількості ілюстрацій із літератури, що побачила світ зовсім недавно, зокрема, на епістолярії С. Єфремова, М. Грушевського та ін. Варто згадати і про короткий словник-довідник Л. Будівської та З. Сікорської „Фразеологізми біблійного походження” (2007), у якому подані відомості про 250 біблійних фразеологізмів.

Обравши об’єктом дослідження „Фразеологічний словник української мови” В. Д. Ужченка та Д. В. Ужченка, ми проаналізували біблійні крилаті слова та вирази і дійшли висновку, що не всі фразеологізми, зафіксовані в ньому, використали у своїх словниках А. П. Коваль, Ж. В. Колоїз та З. П. Бакум, Л. П. Будівська і З. С. Сікорська.

Наприклад, відсутній фразеологізм *скорчити Лазаря* („прикинутися обездоленим, нещасним”). – *Та й я, мабуть,*

такий, що хай собі гуляють самі, – **скорчив Лазаря Лушня**. (Панас Мирний. Хіба ревуть воли, як ясла повні?) • На основі євангельської легенди (Лука, 16, 20 – 21) про бідного Лазаря, який лежав біля воріт багача й радий був би харчуватися крихтами, що падали з його стола [2, с. 95].

У словнику знаходимо фразеологізм *кров за кров* („відплата, помста”), синонімом до якого є *око за око, зуб за зуб* („відповідати на заподіяну образу, кривду тим самим”). – *Тепер такі вовчі закони, що другу щоку підставиш, то й голову разом з тією щокою відірвуть. Зуб за зуб, око за око – оце тепер наша заповідь...* (А. Дімаров. І будуть люди) • З Біблії – формула помсти, пор.: „*А хто зробить шкоду ближньому своєму, тому треба зробити те саме, що він учинив. Перелом за перелом, око за око, зуб за зуб...*” (Левіт, 24, 19 – 20) [2, с. 89].

Спостерігаємо також і варіанти одного й того ж фразеологізму: *співати Лазаря / заводити Лазаря, перековувати / перекувати мечі на рала, випити гірку чашу / випити чашу до дна, нести свій хрест / нести тяжкий хрест, голос волаючого в пустині / глас (крик) вопіючого в пустелі, Хома невірний / Хома невірячий, козел відпущення / козел офірний, зуб за зуб / око за око*.

Отже, біблійне джерело в історії української літературної мови відіграло велику роль, формуючи й удосконалюючи її словникове багатство й образну систему, а тому постала нагальна потреба в дослідженні біблійних крилатих слів та виразів.

Список літератури

1. Коваль А. П. Спочатку було Слово : Крилаті вислови біблійного походження в українській мові / А. П. Коваль. – К. : Либідь, 2001. – 312 с.
2. Фразеологічний словник української мови : близько 2500 виразів / укл. В. Д. Ужченко, Д. В. Ужченко. – К. : Освіта, 1998. – 224 с.
3. Слово Благовісті : Словник-довідник фразем біблійного походження / укл. Ж. В. Колоїз, З. П. Бакум. – Кривий Ріг : Уран, 2001. – 200 с.
4. Фразеологізми біблійного походження : Короткий словник-довідник / укл. Л. П. Будівська, З. С. Сікорська. – Луганськ : Луганськ-Арт, 2007. – 76 с.
5. Коваль А. П. Крилаті вислови в українській літературній мові / А. П. Коваль, В. В. Коптілов. – К. : Вища школа, 1975. – 335 с.

Анна Михайлова
Науковий керівник – доц. Гураль М.І.

Репрезентація поезії В. Висоцького в українських перекладах

Володимир Висоцький – знакова фігура не тільки для російської культури другої половини ХХ століття. Сьогодні відбувається активний процес осмислення його творчої спадщини світовою культурою. Особливо органічно його поезія залучена в динамічний розвиток національних літератур пострадянського простору, переходячи з осі діахронії на вісь синхронії.

На Україні авторська пісня не стала таким помітним явищем культури, як у Росії, але інтерес до цього жанру зростає, з'являється все більша кількість авторів-виконавців, які, підкреслюючи національну самобутність, вкоріненість своєї творчості в український ґрунт, багато в чому орієнтуються на художні пошуки В. Висоцького. Для багатьох українських бардів переклади пісень Висоцького на рідну мову стають першим кроком на шляху до оригінальної творчості.

На даний момент питання про переклади творів Висоцького українською мовою – досить маловивчене та складне через низку особливостей:

1. Усне функціонування жанру, його направленість на безпосереднє спілкування з аудиторією, можливість під час виступу змінювати текст, музику, артистичну інтерпретацію;
2. Синкретизм тексту та музики. Питання про роль музики в авторській пісні: що необхідно перекладати вірш чи пісню;
3. Соціальність авторської пісні, зв'язок з настроями суспільства, з навколишньою дійсністю та ін.

Головні завдання, що стоять перед перекладачами, полягають в тому, щоб зберегти і передати зміну швидкостей ритму лірики Висоцького, яку багато дослідників вважають «прозаїзованою», його експресивність, манеру, психологічні паузи.

Наприклад, у вірші «Он не вернулся из боя» не можна не звернути увагу на велику кількість тире («знаків відчаю»). Вони, позначаючи психологічну паузу, допомагають відтворити внутрішній стан ліричного героя, у якого горло здавлює ком

болю. М.Борецький, на жаль, відтворює схвильовану не завжди-логічність оригіналу в русло послідовної правильної оповіді, залишаючи тільки два (!) з п'ятнадцяти авторських тире і дві багатокрапки з п'яти, керуючись перш за все граматичними правилами, тоді як Висоцький творить художній світ вірша не стільки в раціональному, скільки в емоційному реєстрі.

Звертає на себе увагу і необґрунтована заміна прямої мови непрямою, що також знижує напруженість емоційного малюнка вірша:

Нынче вырвалась, словно из плена, весна.	Нині наче з полону звільнилась весна,
По ошибке окликнул его я: «Друг, оставь покурить!» – а в ответ – тишина...	В нього я попросив закурити. Відповіла мені тільки тиша сумна.
Он вчера не вернулся из боя («Он не вернулся из боя») [1, с.101]	Вчора він не вернувся із битви. [2]

Інший перекладач Н.В Шевченко надає своїм перекладам Володимира Висоцького суто національний колорит, «українізує» текст, наближає його до українського читача:

У далекій Африці, на Хуторі тамтешнім [2]	«В далекой жаркой Африке» [1, с.223]
Громада тут зчинила гвалт Ще трохи, я гадав, – й запросить на куліш [2]	«Она была в Париже» [1, с. 89]

Отже, перед перекладачами стоїть непросте завдання. Вивчення та осмислення творів поета, як в оригіналі, так і в перекладі є важливим внеском у розвиток української авторської пісні.

Список літератури

1. Высоцкий В. Песни и стихи. Сборник / Владимир Высоцкий. – Киев: ПК «Слово» – «Сфера», 1993. – 384 с.
2. Висоцький В. Українською мовою / В.Висоцький // [електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.wysotsky.com /1058. uk/оореь \(01.01.2002\).](http://www.wysotsky.com /1058. uk/оореь (01.01.2002).)

Зооморфічні назви в сучасній українській мові

Останнім часом в українській мові значного поширення набувають зооморфічні найменування як легкий та доступний спосіб емоційного вираження характеристик людини за допомогою використання назв тварин, адже, як слушно припускає Ц. Ц. Огдонова, мислення людини схильне відображати світ зооморфно, а результати такого відображення фіксуються у вигляді зооморфізмів [1].

Досі малодослідженим залишається проблема вторинної номінації видових пар зоонімів, тобто зооморфізмів для чоловічої, жіночої особин та дитинчати одного біологічного виду.

Опрацювавши „Словник української мови” в 11 томах (1970 – 1980), ми виокремили такі групи зооморфічних найменувань:

1. Зооморфізми, притаманні всім особинам одного біологічного виду: *баран* („нерозумна, слабодуха людина”) [2, I, с. 103] – *вівця* („покірна, ляклива людина”) [2, I, с. 550] – *ягня* („покірна, ляклива людина”) [2, XI, с. 624]; *вовкулака* (збільш. до вовк; у знач. „відлюдькувата людина”) [2, I, с. 711] – *вовчиця* (зневажл. про жінку) [2, I, с. 713] – *вовченятко* (пестливе звертання до дівчини) [2, I, с. 712]. 2. Зооморфізми, властиві тільки чоловічим особинам: *шакал* („жадібна, хижа людина”) [2, XI, с. 396], *цвіркунчик* (пестливе звертання до парубка) [2, XI, с. 187], *пуцьвірінок* („маленька дитина”) [2, VIII, с. 409] та ін. 3. Зооморфізми, властиві тільки жіночим особинам: *галонька* („пестливе звертання до жінки”) [2, II, с. 21], *лань* („струнка, тендітна жінка”) [2, IV, с. 447], *ласочка* („ласкава назва дівчини або жінки”) [2, IV, с. 451] та ін. 4. Видові пари зооморфізмів, притаманні тільки чоловічим та жіночим особинам: *змій* („підступна, хитра людина”) [2, III, с. 620] – *змія* („зла, підступна людина”) [2, III, с. 629]; *соболь* („ласкаве називання чоловіка”) [2, IX, с. 433] – *соболиця* („ласкаве називання жінки”) [2, IX, с. 433]; *навук* („той, хто експлуатує інших, відзначається жорстокістю, підступністю, хитрістю у ставленні до кого-небудь”) [2, VI, с. 8] – *навучиха* („людина, яка відзначається рисами експлуататора, жорстокістю, підступністю, хитрістю”) [2,

VI, с. 9] та ін. **5.** Видові пари зооморфізмів, притаманні тільки чоловічим особинам і дитинчатам: *коточок* (пестливе звертання до дитини) [2, IV, с. 311] – *кошеня* („мала на зріст, квола, але задирлива людина”) [2, IV, с. 316] та ін. **6.** Видові пари зооморфізмів, що притаманні тільки жіночим особинам і дитинчатам: *ластівочка* („ласкава назва дівчини або жінки”) [2, IV, с. 452] – *ластів'я* („ласкаве звертання до дитини або дівчини”) [2, IV, с. 452]; *чайка* („пестливе називання дівчини, жінки”) [2, XI, с. 264] – *часня* („пестливе називання дитини”) [2, XI, с. 263] та ін. **7.** Збірні зооморфізми: *гаддя* („огидні, підступні люди”) [2, II, с. 10], *сарана* („велика кількість людей як уособлення зажерливої і руйнівної сили”) [2, IX, с. 58], *свинота* („зневажлива назва представників нижчих верств населення”) [2, IX, с. 71] та ін.

Причини відсутності зооморфізмів для певних особин можна пояснити таким чином: назви особин видової пари існують, але переносне значення для них не зафіксовані опрацьованим словником; не для всіх особин видової пари існують назви в українській мові, тобто видова пара є неповною. Наприклад, чоловіча і жіноча особина мають одну назву, вираженою тільки для жіночої особини (*ластівка, чайка, жаба, лань* тощо).

Опрацьований словник не фіксує переносних значень для багатьох назв тварин: *вобла, вовкодав, воробець, ворон, восьминіг, воша, гага, гагара, гагарка, газель, гайворон, гайвороня, зміїд, золотогузка, кібець, ласиця (ласка), ягуар* та ін., що свідчить про швидкі темпи змін у цьому сегменті лексико-семантичної системи мови і вимагає подальших спеціальних досліджень, одним із завдань яких було би уточнення й поглиблення словникових дефініцій.

Отже, функціонування зооморфічних найменувань є актуальним явищем сьогодення, оскільки зооморфізми, як частина динамічного розвитку мови, беруть активну участь у збагаченні лексичного складу української мови.

Список літератури:

1. Огдонова Ц. Ц. Зооморфная лексика как фрагмент русской языковой картины мира [Текст] : автореф. дис. ... канд. филол. наук : 10.02.01 / Ц. Ц. Огдонова; Иркут. гос. пед. ун-т. – Иркутск, 2000. – 21 с.
2. Словник української мови : в 11 т. – К. : Наукова думка, 1970-1980.

Альона Многодітна
Науковий керівник – доц. Гуцуляк І. Г.

Новотвори у засобах масової інформації

Кожна мова, перебуваючи у безперервному розвитку, характеризується динамічністю. На сучасному етапі у мові відбуваються інноваційні лексико-семантичні процеси. Ще у 18 ст. Вільгельм фон Гумбольдт писав: „У жодному разі не можна розглядати словниковий запас мови як готову, застиглу масу. Не кажучи вже про постійний процес утворення нових слів і словоформ, словниковий запас, допоки мова живе в мовленні народу, є продуктом словотвірної потенції, який розвивається і знову відтворюється” [1, с. 112].

Цікаві для дослідження новотвори, які використовують журналісти на телебаченні та у пресі. Активно вживають і розповсюджують їх у щоденному житті канали СТБ у програмі „Вікна” та ТСН у програмі „1+1”. Ми виокремили такі способи творення нових слів:

1. Творення дієслів іменникового походження (*улікарнити, захурделити*): *Хлопця улікарнили до місцевого госпіталю міста Бучач* (06.06.12, Вікна, СТБ). *Сніговий колапс. Підхурделило* (31.01.2013, Вікна, СТБ). *Європу захурделило: у Франції лишень за добу снігу намело півметра заввишки* (29.10.12, Вікна, СТБ). *Фестивалити на гірсько-лижний Буковель приїхали, як і належить: на лижах і сноубордах* (17.12.12, 1+1, ТСН).

2. Творення складних слів іменниково-дієслівного походження (*бурулькапад, гадолікування*): *До столиці прийшло рекордне тепло, а за ним – справжній бурулькапад* (26.12.12, Вікна, СТБ). *Гадолікування. Шок-релакс* (28.12.12, Вікна, СТБ). *Спіймали колишнього міністра на гарячому. За 100 тисяч євро на рік він обіцяв вносити необхідні хабародавцеві зміни до законопроектів* (15.01.2013, Вікна, СТБ).

3. Творення похідних слів від уже наявних у мові (*мистець←мистецтво, щадити←заощаджувати, містяни←місто*): *Занурення мистця* (11.10.12, Вікна, СТБ). *Прем'єр попередив, що через світову економічну кризу таки доведеться щадити. Кому і на чому?* (16.09.12, Вікна, СТБ). *Столиця з ожеледицею не*

впоралася. Це визнав столичний голова Олександр Попов. І сьогодні полетіли перші голови за травмовані кінцівки **містян** (24.01.2013, Вікна, СТБ).

4. Творення назв осіб на позначення жіночої статі за українськими зразками (членкиня, продавчиня, зберігачка, кормов'янка, металургиня, кінокритикиня): **Ольга Клінгенберт – кінокритикиня** (24.12.12, Вікна, СТБ). **Голі металургині** – це новорічний подарунок від білорусів закордонним діловим партнерам (27.12.2012, Вікна, СТБ).

5. Творення нових слів на заміну словам іншомовного походження (спортівці, легкопад (парашут)): **Наші спортсівці** привезли з Олімпійських ігор декілька золотих медалей. **Отець Георгій** із селища Вільного молодь до церкви залучає через стрибки з **легкопадом** (06.07.2011, Вікна, СТБ).

6. Творення назв осіб на позначення професії, роду заняття, інтересів (ходуліст, кермувальник, даївці, таланник, надзвичайники): **Даївці** закликають **кермувальників** бути обережними на дорогах. Кажуть, можлива ожеледиця (26.10.12, Вікна, СТБ). **Надзвичайникам** вдалося врятувати із льодового уламку людей, ніхто із рибалок не постраждав (02.01.13, 1+1, ТСН). Поки в Головноштамті човпилися, біля його стін чатували міліціонери, **вибухотехники** й ціла купа швидких.

7. Творення слів з конотативно-негативним забарвленням (кнопкодави, укравтодір): **Укравтодір**. Площу ям на українських дорогах порівняли з площею трьох Ватиканів (18.02.2011, Вікна, СТБ). Сьогоднішня парламентська більшість – це **кнопкодави**. Тому з ними нема змісту розмовляти (24.02.2012, Вікна, СТБ).

8. Переосмислення значення слова (тиснява, швидкі): **Аби об'їхати тисняви**, столичні водії шугають по дитячих майданчиках (06.09.2012, Вікна, СТБ). Поки в Головноштамті човпилися, біля його стін чатували міліціонери, **вибухотехники** й ціла купа **швидких** (29.01.2013, Вікна, СТБ).

Як бачимо, мова справді перебуває у динаміці. Нові слова активно творяться, але чи ввійдуть вони так само активно в щоденне спілкування, залишається невизначеним.

Список літератури

1. Гумбольдт В. фон. Избранные труды по языкознанию : пер. с нем. – М. : Прогресс, 1984. – 397 с.

Маріана Мурару

Науковий керівник – проф. Скаб М. В.

Біблійні фразеологізми

у „Словнику української мови” в 11-ти томах

Біблія є однією з найвидатніших літературних пам'яток, у якій знайшли відображення сліди матеріальної та духовної культури минулого. З Біблії походить величезна кількість образних зворотів, які міцно засвоїлися в українській народній мові. У літературній мові поширилися такі крилаті вислови, використання яких потребує високої взаємної обізнаності автора і читача з біблійними сюжетами, глибокого розуміння символіки цих висловів.

Попри те, що запозичення аналізованих крилатих слів і виразів у кожній мові відбувається з одного загального джерела – Біблії, бібліїзми кожної окремої мови мають низку своїх специфічних ознак, зумовлених історією перекладів Біблії цією мовою та культурою народу-носія мови. Серед специфічних рис бібліїзмів: змістовна структура, у якій чітко простежуються морально-дидактичні, морально-етичні складники, а також лінгвостилістичні особливості, що виявляються в конопативності їхньої семантичної структури [2].

Біблійні фразеологізми – крилаті вислови, окремі слова, словосполучення чи речення, які, відірвані від біблійного тексту, можуть бути вживані як усталені (фразеологічні) одиниці мови – в узагальненому, переносному або образному значенні [3, с. 66].

За нашими спостереженнями, у „Словнику української мови” в 11-ти томах, який побачив світ у 1970 – 1980 роках, зафіксовано 45 біблійних фразеологізмів. Слушно зазначає В. Денисюк: „прикро, але й нині констатуємо малий відсоток включення фразеологізмів біблійного походження в українські лексичні та фразеологічні словники” [1, с. 41].

Аналізовані одиниці можна проаналізувати за різними ознаками.

За семантичними особливостями розрізняємо:

а) бібліїзми з прямим значенням: *святая святих, початок і кінець, раб божий, раба божя* та ін.;

б) бібліїзми з переносним значенням: *берегти як зіницю ока, віддавати богові душу, пити гірку чашу, важкий хрест нести, ламати завіти, як манни небесної чекати, бути притчею* та ін.

За структурними особливостями та співвіднесеністю фразеологічних одиниць із певними частинами мови можемо виокремити:

1. Словосполучення:

а) іменні: *святий дух, божий суд, страшний суд, початок і кінець, альфа і омега, поцілунок Іуди, суєта суєт, Іудині срібняки, терновий вінок, сіль землі, манна небесна, камінь спотикання, Валаамова ослиця, Хома невірний, фіговий листок, хліб насущний, святая святих, первородний гріх, неопалима купина, наріжний камінь, блудний син, Адамове ребро;*

б) дієслівні: *співати Лазаря, берегти як зіницю ока, віддавати богові душу, пити гірку чашу, важкий хрест нести, випити чашу до дна, ламати завіти, як манни небесної чекати, бути притчею;*

в) ад'єктивні: *від лукавого;*

г) адвербіальні: *у поті чола.*

2. Фразеологізми-речення: *Бог прощає, прости Господи, вийшов дух, Господи благослови.*

Отже, навіть та невелика кількість біблійних фразеологізмів, що зафіксована „Словником української мови” в 11-ти томах, є дуже цікавою та різноманітною групою мовних одиниць, яка потребує детального аналізу.

Список літератури

1. Денисюк В. Роль сакральних текстів у засвоєнні біблійної фразеології / Василь Денисюк // Науковий вісник Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича : збірник наукових праць / наук. ред. Б. І. Бунчук. – Чернівці : ЧНУ, 2010. – Вип. 509–511 : Слов'янська філологія. – С. 41–48.
2. Зорівчак Р. М. Бібліїзми в нашому мовленні / Р. М. Зорівчак // Кримська Світлиця, 2006. – № 38. – С. 103.
3. Коваль А. П. Спочатку було Слово: Крилаті вислови біблійного походження в українській мові / А. П. Коваль. – К. : Либідь, 2001. – 312 с.
4. Словник української мови : в 11-ти т. – К. : Наук. думка, 1970–1980.

Олександра Назарова
Науковий керівник – проф. Нямцу А.Є.

“Зайві люди” як зображення героїв свого часу в російській літературі 19-20 століття

Класична російська література завжди була відображенням оточуючого життя, інтересів, проблем, що стояли перед російським суспільством у переломні періоди історії. Завдяки творам О.Грибоедова, О.Пушкіна, М.Лермонтова, М.Гоголя, М.Салтикова-Щедріна та іншим талановитим письменникам золотого століття можна побачити правдивий, яскравий портрет їхніх сучасників, простежити еволюцію розвитку російського суспільства.

Першість у відкритті людини нового типу належить Жуковському, молодому Пушкіну, потім це було зроблено видатною комедією Грибоедова «Горе з розуму» та, нарешті, першими російськими романами О.Пушкіна «Євгеній Онегін» та М.Лермонтова «Герой нашого часу».

На літературно-історичний п'єдестал піднімається справжній герой свого часу – «зайва людина». За походженням це високоосвічений аристократ, що просто не вписується в сучасне йому життя, не знаходить в ньому застосування своїм талантам. Від цього страждає він сам, та разом із тим завдає кривди тим, хто його любить та намагається допомогти від щирого серця.

У ХІХ столітті з типом «зайвої людини» пов'язувалося уявлення про «героя часу». Воно пережило ряд трансформацій, не загубивши головної суті, яка полягала в тому, що герой завжди був носієм духовної ідеї, а Росія не змогла прийняти кращого з кращих.

Самотня, відкинута суспільством або така, що сама відкидає це суспільство, «зайва людина» не була плодом фантазії російських письменників ХІХ століття, вона була відзначена як хворобливе явище духовного життя російського суспільства, викликане кризою суспільної системи.

Ведучи мову про Онегіна та Печоріна як «зайвих людей» 1820-30 років, Герцен зробив глибоке спостереження: «Образ зайвої людини печальний тільки тому, що він розвинувся в

людині, яка з'являлася не тільки в романах та поемах, але й на вулицях, селах і містах» [1, с.109].

В.Белінський не ставив між Онегіним і Печоріним знак рівності, але й великої порожнечі між ними не бачив. Називаючи Печоріна Онегіним свого часу, Белінський вважав, що «Печорін вище Онегіна за ідеєю», хоча, ніби приглушуючи деяку категоричність цієї оцінки, додавав, що ця перевага належить їхньому часу, а не Лермонтову.

Герцен неодноразово відзначав спорідненість між Чацьким і Печоріним. Він писав: «Чацький – старший брат, Печорін – молодший», приписуючи ще й зв'язок з Онегіним. Пізніше, повернувшись до цього питання, Герцен уже бачить не тільки те, що їх об'єднує, а й те, що розділяє: Чацький з'являється в останній момент царювання Олександра І, напередодні повстання на Ісакієвській площі, інша справа Онегін: «...Ентузіаст Чацький, декабрист у душі поступається місцем Онегіну» [1, с.112].

З образу Чацького виникли нові герої: Онегін, Печорін, Рудін, Бельтов та інші. Адже він став передвісником такого типу героїв у літературі, як «зайві люди». [1, с.110]

Отже, письменники ХІХ століття роздумували над своїм часом, шляхах розвитку сучасного їм суспільства, намагалися художніми засобами передати збірний портрет покоління, а в цілому виходила правдива та образна картина занепаду дворянського класу, що колись приніс Росії прогрес, культуру, а згодом став головною перешкодою в її русі вперед. У творах цього періоду спостерігаються не тільки події, що відіграли важливу роль у певні періоди часу, а й люди, які так чи інакше творили історію.

Список літератури

1. Макогоненко Г. Спорные вопросы есть! Их надо обсуждать /ответ Б.Бурсову/. [К спорам о «Евгении Онегине». По поводу статьи Б.Бурсова «Лишние слов о лишних людях» в журн. «Вопросы литературы», 1960, №4] /Г.Макогоненко// Вопросы литературы, 1961. – №1. – С.108–117.
2. Фоміна Г.В., Нямцу А.Є. Міф і легенда в загальнокультурному просторі/ Г.В. Фоміна, А.Є. Нямцу// Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2010. – 256 с.

Кваліфікативні та класифікаційні ознаки парентез

Здобуток сучасної лінгвістики полягає в тому, що синтаксичні явища досліджують не лише на формально-синтаксичному, але й у семантико-синтаксичному та комунікативному аспектах. Це дає змогу по-новому оцінити значення суб'єктивної модальності в тексті, а внаслідок цього – і роль парентетичних (вставних і вставлених) конструкцій (ПК) як репрезентантів цієї модальності.

ПК – факультативні компоненти, які вільно функціонують у складі речення: їх вилучення не змінить синтаксичної будови речення, не вплине на зв'язок між його членами, не порушить інтонаційної цілісності, але може спричинити певні зміни в семантиці висловлювання, знебарвить його [1].

Вивчивши й узагальнивши фактичний матеріал, ми дійшли певних висновків: **найголовніші ознаки вставних конструкцій** такі: 1) не входять до синтаксичної структури речення, будучи самостійними семантико-граматичними ускладнювачами, наявність яких зумовлюють інтенції мовця (авторська інтерпретація та оцінка повідомлюваного); 2) форми вираження – власне модальні слова, різні форми дієслів, іменникові форми, прикметникові слова, сполучники та частки; 3) форма синтаксичного зв'язку з основним складом речення – модальний; 4) типова позиція в реченні – факультативна (пре-, пост-, інтерпозиція щодо основного складу речення); 5) виражають модальні семантико-синтаксичні відношення; 6) у семантико-синтаксичній структурі речення репрезентують значення суб'єктивної модальності (ставлення мовця до висловленого в реченні змісту щодо його істинності, достовірності, сумнівності, впевненості, переконливості тощо), яка нашаровується на загальну семантику об'єктивної модальності; 7) похідність, трансформаційна пов'язаність із підрядними з'ясувальними частинами складного речення; 8) комунікативна позиція в реченні – вільна (входять як до складу теми, так і реми або самостійно виражають їх); мають інтонацію вставності, актуалізують уміщену у висловленні

інформацію. У синтагматичному плані являють собою специфічний різновид синтагм – автономні вставні синтагматичні комплекси, що увиразнюються своєю, здебільшого пониженою, інтонацією вставності.

Релевантні ознаки вставлених конструкцій: 1) не входять до синтаксичної структури речення, будучи частиною висловлення, особливим способом співвіднесеною з іншими його частинами; їх наявність зумовлюють інтенції мовця (бажання доповнити висловлення додатковою інформацією, відобразити об'єктивні закономірності дійсності, дати суб'єктивну оцінку); 2) засоби вираження обмежені системою словоформ, словосполучень, предикативних одиниць, які є результатом синтаксичного переходу (транспозиції); 3) типова форма синтаксичного зв'язку з основним складом речення – інтродуктивний (інколи опосередкований сполучником); нерівнорядні синтаксичні зв'язки всередині вставлених одиниць; 4) типова позиція в реченні – ізольована, факультативна, приреченнева (зазвичай інтер- або постпозиція щодо основного складу речення); 5) виражають інформативно-розширювальні семантико-синтаксичні відношення (постають носіями побіжних зауважень, уточнень, нових фактів); 6) у семантико-синтаксичній структурі речення виражають семантику об'єктивно-суб'єктивної модальності (інколи з експресивним забарвленням); 7) похідність у дериваційному плані; демонструють взаємодії речення з текстом; 8) мають власну комунікативну позицію в реченні – порушують семантичну та комунікативну одноплановість висловлення; їм властива самостійна модальність, власні параметри й напрями актуального членування: вставлення – це завжди окрема рема (тобто їм притаманна повна структурно-сміслова завершеність та інформативна достатність); виконують роль основної (простой чи складної) синтагми, додаткової щодо іншої основної синтагматичної єдності (підметово-присудкової); марковані інтонацією вставленості.

Список літератури

1. Кульбабська О.В. Вторинна предикація у простому реченні: монографія / О.В. Кульбабська. – Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2011. – 672 с.

Родинна обрядовість у буковинському діалекті

Звичай українського народу передусім пов'язані з традиційним світоглядом, який складався протягом багатьох століть і зберіг чимало ознак дохристиянських вірувань.

Спосіб внутрішнього життя людини традиційного суспільства містив у своїй основі ємке поняття ладу, тобто порядку, гармонії в усьому. Його дійовість досягалася за допомогою регламентації усіх сфер життя, котре проходило у певній циклічності: або за річним календарем, або за стадіями розвитку людини та її сім'ї. Кожна важлива подія у системі такої циклічності акцентувалася певними символічними діями: обрядами, ритуалами та святами — найважливішими складовими народної духовної культури.

Родинна обрядовість — одна з найдавніших і найдинамічніших. Вона охоплює такі етапи в житті людини, як народження, одруження, смерть. Існує ціла система вірувань, пов'язана з приходом людини в світ та відходом з нього. Зокрема, В. Войтович згадує про те, що навіть саме слово «життя», яке етимологічно походить від слова «жито» вказує на те, що існування людини піддається певній реінкарнації, так як жито проростає з землі. Наливається колосом, потім зерно падає в землю і знову проростає, так і людина, знаходячи своє продовження у власних дітях, продовжує цей закономірний цикл.

Нерозривним з родинною обрядовістю є обряд ініціації: народження людини супроводжуються обрядами, що символізують входження нової людини у світ, весільна ініціація пов'язана з входженням нових господарів, нової сім'ї в суспільство, похоронний обряд асоціюється з уходженням людини в царство мертвих і безпосереднє жертвоприношення землі.

В українському народознавстві закріплено та зафіксовано цілу систему вірувань та уявлень, пов'язаних із народженням дитини. Родильна обрядовість належить до числа особливо делікатних сфер, і тому вона найбільш ретельно обставлялася магічними діями обереговими знаками.

Родинна обрядовість знайшла своє відображення в буковинській діалектній лексиці. Так, на матеріалі «Словника буковинських говірок» можемо поділити буковинську родинно-обрядову лексику на такі групи:

Назви на позначення роду занять або дій: бабництво (акушерство), бавити (доглядати), наплекати (нагодувати).

Назви на позначення власне обрядів: опходини (взаємне обдаровування батьків дитини та кумів);

Назви конкретних предметів: вороска, воросок (мотузка, на якій висить колиска), дурка (дитяча соска); крижма (дарунок дитині на христини), реля (колиска), копівник (коробка для колиски).

Назви осіб: байстрица, байстриця (позашлюбна дівчина), байстріючина, копилюк, зведенюк (позашлюбна дитина), бенькерт, бенькарт (байстріюк), бігунка (дитина, що починає ходити), моша (баба-повитуха), повивальниця (так само повитуха), єндрик, йойлик, навірняк (хлопчик).

Назви на позначення роду, сім'ї: герб (рід, покоління), галайстра (велика родина), ззіж (велика сім'я).

Список літератури

1. Кожолянко Г. Родинна обрядовість. – Чернівці, 2003
2. Словник буковинських говірок / За заг. уп. Гуйванюк Н.В. — Чернівці, 2005

Маріанна Отхозорія
Науковий керівник – доц. Лавренів В.А.

Образ автора в повісті Василя Бикова « Обеліск »

Термін "образ автора" в науковий обіг увів академік В.В. Виноградов, який ґрунтовно досліджував цю категорію при аналізі художніх творів. Також, дану проблему розглядали В.М. Жирмунський, М.М. Бахтін, Ю.М. Тинянов, В.А. Кухаренко.

В.В. Виноградов розглядає образ автора як семантико-стильову категорію епічного і ліро-епічного твору. Вказана категорія визначається ним як головна і багатозначна стильова характеристика окремо взятого твору і всієї художньої літератури як цілого [Цит. за: 3, с. 18]. Образ автора мислився перш за все в його стильовій індивідуалізації, у його художньо-мовленнєвому вираженні, у відборі і представленні в тексті лексичних і синтаксичних одиниць, в загальному композиційному втіленні. Таким чином, образ автора, за В.Виноградовим, – це центр художньо-мовленнєвого світу, в якому відображається естетичне ставлення автора до власного тексту.

Принципово нова концепція автора як учасника художньої події належить М.М. Бахтіну, котрий вважав, що автор у своєму тексті "повинен перебувати на межі створюваного ним світу як активний творець, бо вторгнення його в цей світ руйнує його естетичну стійкість" [Цит за: 3, с. 18]. Саме цим дослідник підкреслював внутрішнє прагнення автора до створення іншої реальності, здатної на змістовний саморозвиток. При цьому вагома роль відводилася мові автора як будівельному матеріалу, використовуючи яку автор, згідно зі своїм внутрішнім завданням, створює дещо новий зміст.

Розглядаючи повість Бикова «Обеліск», слід зауважити, що автор створює особливий ритм, настрій оповідання, вміло активізує увагу читача. Образ автора виступає як організований стильовий початок. « Я » автора знаходиться на другому плані.

Оповідь ведеться від першої особи. Очевидним є й те, що розповідь від першої особи створює особливе відчуття довірливості, інтимності. Герой, від імені якого відбувається розповідь, як правило, сам є учасником подій. Він не просто оповідач - він об'єкт зображення. У цьому випадку це – Ткачук. Він не досліджує психології Мороза: тоді оповідач перетворився б у автора. Образ оповідача в повісті « Обеліск » розкривається через його погляд на події та через їх оцінку. Варто погодитися з думкою Кухаренко В.А., що образ автора, на рівні з образами персонажів входить у художню структуру твору [2, с. 123].

Отже, на основі аналізу концепції провідних дослідників, можна прийти до висновку, що у художньому тексті образ автора проявляється через авторське "Я". Сам образ автора пов'язаний з безпосереднім сприйняттям тексту адресантом і співвідноситься з його особистістю. Наявність авторського "Я" у тексті завжди є вмотивованим і спрямованим на здійснення певного впливу на аудиторію.

Список літератури

1. Быков В. Повести. – Днепропетровск : Проминь, 1987. – 30 с.
2. Кухаренко В.А. Интерпретация текста: Учеб. пособие. – 2-е изд., перераб. – М.: Просвещение, 1988. – 192 с.
3. Прозоров В.В. Автор // Введение в литературоведение. Литературное произведение: Основные понятия и термины : Учеб. пособие / Л.В. Чернец, В.Е. Хализев, С.В. Бройтман и др. / Под ред. Л.В. Чернец. – М.: Высш. шк.: Академия, 1999. – 556 с.

Крістіна Паладій

Наук. керівник – доц. Попович Н.М.

**Діалектизми у художньому стилі мовлення
(на матеріалі мови творів Юрія Федьковича)**

Кожна літературна мова складається й розвивається на основі якогось конкретного територіального діалекту. Вивченням діалектів і говірок займається спеціальна галузь мовознавства – діалектологія. Діалектологія – розділ мовознавства, що вивчає діалектну мову, її просторову варіативність і територіальну диференціацію, історію формування мовно-територіальних утворень і окремих мовних явищ, співвідношення та взаємодію з іншими формами існування мови етносу – літературною, просторіччям, соціальними діалектами [3, с. 149].

Діалектологію досліджували такі вчені: М. Максимович, Я. Головацький, О. Потебня, К. Михальчук, О. Соболевський, В. Ганців, І. Зілинський, Ф. Жилко, К. Герман та інші вчені.

Діалектну лексику письменники використовують у творах художньої літератури для того, щоб відобразити колорит певної епохи.

Ми досліджуємо діалектизми у прозових творах Юрія Федьковича. Письменник пристрасно любив свій народ, його побут, звичаї, культуру, намагався перенести їх у художні твори, зберігши при цьому чудову гуцульську говірку.

За основу взяли класифікацію, запропоновану авторами підручника "Сучасна українська літературна мова" за редакцією А. П. Грищенка. Виділяємо такі семантичні групи діалектизмів:

1. Назва одягу, прикрас: *сардак* – верхній одяг гуцулів: ...Але *сардаки* оба ще стоя: коли не закрадуть у похорон, то понаходили [4, с.119]; *кучма* – головний убір: *Благословіть, отче!* – каже Василь, знявши *кучму*, а сам так і сплакнув [4, с. 45].

2. Назви житлових і господарських приміщень та їх частин: *кліть* – кімнатка: *Одокія* узяла сестру погід силу та веде в *кліть*, а я кинувся вперед [4, с.34]; *корчма* – шинок: *День у день у коримі* нативається [4, с.80].

3. Назви знарядь праці, предметів побуту: *кіяня* – мотика, знаряддя, що ним лупають, наприклад, камінь: *Тоги Марко*

кинув і рискаль, і **кіяню** та й пішов у село, щоб старому Косованови свого слова дотримати [4, с.188]; **пугар** – келих: Як найдуться її чорні очі з його очима, як почервоніє, трохи що їй **пугар** з вином не брыз з білесеньких її ручок [4, с.69].

4. Демонологічні назви: **мальфівниця** – чарівниця: А тітка снуються поміж жінками та уводно: "Відьма! **Мольфівниця!**" [4, с.88]; **сотона** – сатана: А чудата се баба собі у страха була, неначе та **сотона!** [4, с.175].

5. Назви страв та овочів: **скором** – м'ясна або молочна їжа, яку за церковними правилами заборонялося вживати у піст: **Сафат**, було, і дров купить, і **скорому** устарає, що треба [4, с. 99]; **книшики** – пиріжки: Але би мені хоть півкопи пухненьких **книшиків** напекла! [4, с. 204].

6. Назви на позначення тварин: **цигрис** – тигр: А Онуфрій рветься від людей, неначе той **цигрис** в заперті [4, с. 87]; **когут** – півень: Неначе той черлений **когут** у нашого вїйта, що оперед него годі було людям і дорогу перейти [4, с. 136].

7. Назви на позначення місцевості: **плай** – гірська стежина: Стара випроводила їх аж у **плай**, вернулася плаче [4, с. 55]; **чагір** – молодий буковий ліс: У нашому **чагорі** є красна велика поляна, покрита шовковою травою та усілякими цвітами [4, с. 51].

Отже, Юрій Федькович творчо використав багатство живої народної мови, зокрема чудову гуцульську та буковинську говірку, щоб відобразити колорит певної епохи. Письменник щиро любив виразність гуцульського діалекту, в чому ми переконались на практиці.

Список літератури

1. Спанатій Л.С. Етнографічні діалектизми в прозових творах Юрія Федьковича // Юрій Федькович: Тези доп. респ. конф./ Л.С. Спанатій . – Чернівці, 1984. – С. 180-181.
2. Станівський Л.С. Діалектне забарвлення мови Юрія Федьковича // Наук. записки Чернівецького державного університету. / Л.С. Станівський Чернівці: Рута, 1961. – Т. 42. – Вип. 11. – С. 62-87.
3. Українська мова: Енциклопедія / Ред. кол.: Русанівський В.М., Тараненко О.О., Зяблюк М.П. та ін. – К.: Українська енциклопедія імені М.П. Бажана, 2004. – 824с.
4. Федькович Ю. Твори: У 2 т. – Т. 2: Проза / Ю.Федькович. – Чернівці: Буковина, 2010. – 304 с.

Компонент „вода” в українській фразеології

Кожен етнос має свої народні символи, наприклад: рушник, писанка, калина, верба – в українців; береза, матрешка, ведмідь – у росіян; клен, бобер – у канадців; кенгуру – в австралійців. Проте є такі символи, які є спільними для всіх народів землі. Це чотири стихії: земля, вогонь, повітря і вода. Від цих стихій людина дуже сильно залежить. Вони супроводжують її від народження до самої смерті. Кожен народ має свої уявлення щодо цих стихій.

Згідно з визначенням, що міститься в „Словнику української мови”, вода не має смаку, запаху, кольору і є прозорою рідиною [2, с. 716]. Ці характеристики відрізняють її від інших матерій світу. Але, крім цього, ми знаємо, що вода може бути чистою або каламутною, холодною або гарячою, свіжою або застоюною, бурхливою або спокійною, має властивість витікати через отвори, не повертатися на те ж місце, може дати або забрати життя тощо. Ці потенційні властивості води не входять до її визначення у словниках, але саме вони були в основі виникнення таких фразеологічних одиниць з компонентом “вода”: *як чистої води, як холодною водою линути, каламутити воду, впливати на чисту воду, хоч води напийся* та ін. [1, с. 203]. За допомогою цих властивостей можуть бути показані характеристика і стан людини (14 одиниць): *корисливість – в мутній воді риби ловити, пасивність – пливати куди вода несе, обережність – і на холодну воду думати, досвіченість – він у десятих водах умитий, необережність – лізти у воду не знаючи броду, сумирність – і води не замутишь, повільність – пішов по воду, як рак по дріжджі, непомітність – тихіший води, ніжчий трави, вродливість – хоч з лиця води напийся, хитрість – виходити сухим із води, примхливість – варити воду (з когось), безхарактерність – ні вода, ні окріп, несподіваність – як линули холодною водою, розгубленість – як холодною водою облитий, пригніченість – як скупаний в мертвій воді* та ін.

Також вода є елементом ритуальних дій (7 одиниць): *мов скупаний у мертвій воді, як холодною водою облитий, як у воді намочений* тощо. Але найбільше вона виступає у народних спостереженнях (23 фразеологічні одиниці): *вари воду, вода буде; як сіль у воді, як риба з водою, водов не впєш си, як камінь у воду* тощо. Певну групу складають алогічні ФО (9 одиниць): *решетом у воді зірки ловити, вилами по воді писано, втопити в ложці води* та ін.

В українській фразеології „вода” виступає символом:

- очищення (11 одиниць): *ані в студеній воді не відмисшся; ані свячена вода не допоможе; впливати на чисту воду* тощо;
- небезпеки (10 ФО): *пустив сі на бистру воду;*
- життя (4 одиниці): *посадити на хліб і воду; до якої води прийдемо, таку й пиймо* та ін;
- потоку (13 одиниць): *як водою змилло, взяла вода, як камінь у воду, як за водою йти, чимало води сплигло, як лист за водою* тощо.

Отже, „вода” як один з основних символів української (і слов’янської) культури у складі фразеологізмів виступає у прямому і символічному значеннях. Фразеологія фіксує природні процеси, риси характеру людини, ритуальні дії, народні спостереження.

Список літератури

1. Винниченко Світлана. Конотація як компонент значення (на матеріалі українських, польських та англійських фразеологічних одиниць з компонентом *вода*) / Світлана Винниченко // Проблеми слов’янознавства. – 2005. – С. 197-211.
2. Словник української мови [в 11 томах] / ред. кол. К. Білодід, А. Бурячок, Г. Гнатюк, П. Горещкий. – К. : Наукова думка, 1970. – Т.1 – С. 716.
3. Словник фразеологізмів укр. мови / За ред. Білоноженко В. М. [уклали : І. С. Гнатюк, В. В. Дятчук, Н. М. Неровня, Т. О. Федоренко] – К.: Наук. думка, 2008. – 1104 с.

Андрій Попович

Науковий керівник – доц. Дащенко О.І.

Перекладацька майстерність Івана Франка

Франко як перекладач не має в нашому письменстві рівних, ані за потужністю і широтою охоплення явищ світової літератури, ані за глибиною мистецької ерудиції. Перекладацький доробок І. Франка не просто охопити єдиним поглядом, і тим більше – схарактеризувати, як певним чином організовану художню цілість. Проте без усвідомлення визначної ролі І. Франка як ключової постаті в українському перекладацтві 1890 – 1910-х років неможливо скласти адекватне уявлення про сутність процесів, що відбувались у вітчизняному перекладному письменстві цього періоду.

Іван Франко, розгортаючи свою масштабну діяльність із усебічної модернізації та розбудови української літератури, бачив необхідність її повноцінного позиціонування у світовому культурному контексті. Гомер і Гесіод, гомерівські гімни, переклад трагедії Софокла «Цар Едіп», «Сапфо і Алкей», «Піндар і Менандр», збірка «Старе золото», римські поети Горацій і Вергілій – цим далеко не вичерпується список античних перекладів Франка. Багато уваги приділив Франко перекладам з безсмертних гомерівських поем «Іліада» та «Одіссея».

У 1898 – 1906 рр. Іван Якович ознайомив українського читача з кращими зразками світової літератури. Ставши на той час редактором відділу літератури і критики в журналі «Літературно-науковий вісник», він у журналі надрукував переклади творів Альфонса Доде, Анатолія Франса, Готфріда Келлера, Марка Твена, Ібсена, Лессінга, Міцкевича, а також – переклади з маловідомих тоді австралійських новелістів: Джона Гріна, Артура Девіса, Дж. Пойнтонна та багатьох інших.

У 1912 – 1913 рр. Франко переклав більше, ніж сто віршованих уривків для другого українського видання збірки арабських казок «Тисяча і одна ніч». Публікуючи частину перекладів у журналі «Надія», в 1912 році написав і невеличкий вступ, де показав себе добрим знавцем арабських мов. Він переклав уривки з «Махабхарати» і кілька індійських казок з Панчатантри. Іван Якович є автором не тільки численних перекладів, а й

поєми на старовинні індійські мотиви. У 1909 р. в «Універсальній бібліотеці» вийшла індійська легенда «Цар і аскет» з передмовою Франка «Короткий нарис староіндійського (санскритського) письменства».

Своїми перекладами Франко знайомив українців з шедеврами світової літератури, а себе показав дослідником національних літературних надбань народів світу. І що найважливіше: довів, що українська мова може існувати як самостійна та цілком багата для того, щоб передати усі тонкощі твору-оригіналу.

До перекладів уривків з біблійних книг І. Франко не раз звертався у різні роки, причому ця його праця переважно йшла у річищі ширших, комплексних студій із ветхозавітної словесності. Ще 1873 р. він переклав створене у VIII ст. до н. е. «Пророцтво Ісайї», розд. I – IV; переклад був опублікований лише посмертно, 1930 р. У 1904 р. побачила світ розвідка Франка «Поєма про сотворення світу», в якій було надруковано його переклад двох перших розділів біблійної «Книги Буття»

Набагато помітніше місце, порівняно з месопотамськими та біблійними текстами, у Франковому творчому світі належить перекладам з античних літератур. До праці над творами давньогрецьких авторів Іван Франко багаторазово повертався протягом понад чотирьох десятиліть. Перші відомі його переклади з античного письменства, зроблені ще на гімназійній лаві, датуються 1873 – 1874 роками: це уривок з Гомерової «Одіссеї».

Переклади Івана Франка з літератури Стародавнього Риму, порівняно з давньогрецькими авторами, далеко не такі численні.

Слідом за М. Старицьким і П. Кулішем, Іван Франко закладав тривкі підвалини для культурної праці наступних поколінь, що й дало в XX столітті свої плоди, незважаючи на катастрофічні для української культури історичні обставини.

Список літератури

1. Франко І. Зібрання творів у 50 томах. – Т. 40./ І. Франко – К.: Наукова думка, 1983. – С. 9.
2. Франко І. Сотворення світу / І. Франко – К.: Обереги, 2004. – 160 с.

Тетяна Прокіпчук

Наук. керівник – проф. Скаб М. В.

Церковнослов'янізми у творчості

І. С. Нечуя-Левицького

Церковнослов'янські слова становлять невід'ємну частину лексичного складу української мови. Ми досліджуємо церковнослов'янізми у повісті видатного реаліста XIX ст. І. С. Нечуя-Левицького „Афонський пройдисвіт“.

Досліджуваний нами матеріал підтверджує думку вчених, що церковнослов'янізми-іменники, а також субстантивовані прикметники є найбільшим морфологічним класом серед церковнослов'янізмів і творять у мові певні лексико-семантичні групи на позначення різних понять. Це можна пояснити тим, що іменники точніше передають мовний колорит епохи, за допомогою яких досягається правдивість опису.

Серед зібраного нами матеріалу ми виокремили 10 лексико-семантичних груп церковнослов'янізмів-іменників:

1) найменування світлих сил: *Бог, Утішитель, Цар небесний, Мати Божя, архістратиги, архангели, янголи, ангели*, напр.: *Дивні діла Твої, Господи!* [1, с. 312]; *Потім дяк знайшов десь у дзвіниці дерев'яного змія, з-під старинної статуї архангела Михаїла* [1, с. 69];

2) найменування темних сил: *диявол, сатана*, напр.: *Йому привиділась якась мара, ніби серед келії стоїть сатана з рогами, з хвостом, чорний, як Копронідос, з такими ж здоровими очима* [1, с. 319];

3) найменування церковних предметів: *дзвін, ікона, аналой, ладан, елей, смирна, іконостас, олтар, проскура, ладанка*, напр.: *Другого дня Копронідос послав на базар Мелетію, звелів їй купити поросся та годованого індики, а сам побіг у магазин і купив два покрівці на аналої* [1, с. 312];

4) найменування абстрактних понять: *спасіння, спокуса, ліпота*, напр.: *Ой Господи, спаси і помилуй нас, грішних!* [1, с. 311]; *Це сатана наслав на мене, грішного, якогось диявола, а не купця... а купець спокушає мене* [1, с. 318];

5) найменування церковних ритуалів: *вечерня, служба, молебень, утрєня, молитва, панахида, акафіст*, напр.: *Тільки*

вдарять у дзвін чи на **вечерню**, чи на **службу** – в церкву входить ...вже літній чоловік... [1, с.293];

б) найменування духовних осіб: *отець, чернець, келійник, ієромонах*, напр.: **Отець Єремія одійшов од стола й мовчки милувався своїм скарбом** [1, с. 314]; *В мене будуть у гостях професори й архімандрити...* [1, с.314];

7) власні біблійні найменування: *Афон, Голгофа, Гефсіманський сад, Йордан, Єрусалим*, напр.: *В одному кутку на косому столику були наставлені святощі, принесені нібито з Афона...* [1, с.305]; *Бачив я й Голгофу, гроб господній, чув, як душі грішників плачуть і скрегочуть зубами* [1, с.307];

8) найменування частин тіла: *ланіти, перси, уста*, напр.: *А з молодими дияконами усе балакає за червоні щоки та високі перси одної удовиці* [1, с.295]; *Гріх твориться у храмі: не стоять на службі благообразно, ослабляються устами*, - додав Єремія [1, с.295];

9) найменування одягу: *ряса, клобук, митра*, напр.: *І в Єремії ряса на спині поруділа, і в Ісакія спина руда, неначе полатана рудою латкою. В отця Ісакія намітка на клобуці така гарна, як стара запаска...* [1, с.315].

10) найменування церковних приміщень: *монастир, храм, церква, келія*, напр.: *А одна удова часто ходить на прощу у наш монастир* [1, с.294]; *Перед пізньою службою божою він прийшов до церкви заздальгідь і, викликавши через послушника отця Палладія...* [1, с.312].

Отже, найбільшою є група „назви церковних предметів“, дещо меншою група – „назви духовних осіб“. Найменш численні групи – „назви частин тіла“, „назви одягу“. І. С. Нечуй-Левицький творчо використав багатство церковно-слов'янської мови, щоб відобразити колорит життя печерських монахів.

Список літератури

1. Нечуй-Левицький І. С. Твори у двох томах / укл. М. С. Грицюта. – К. : Дніпро, 1977. – Т. 2. – 501 с.

Анна Прокопова

Науковий керівник – проф. Скаб М. С.

**Внутрішньородинна апеляція в українській мові
(на матеріалі повісті І. С. Нечуя-Левицького
„Кайдашева сім'я“)**

У сучасній українській мові звертання, виражені назвами спорідненості та свояцтва, виконують дві основні функції: номінативну (при зверненні до найближчих родичів) та етикетну (при зверненні до людей, з якими адресант не перебуває в родинних стосунках). Ми звернемо увагу на звертання, що виконують номінативну функцію, тобто ті, які використовують при називанні та звертанні до членів сім'ї.

Назви осіб за спорідненістю та свояцтвом, як свідчать дослідники А. А. Бурячок, С. К. Богдан, О. М. Миронюк, Н. М. Журавльова та ін., на сьогодні є однією із найстабільніших груп в українській лексичній системі. Кількісно це невелика група слів, але вона чітко структурована та розмаїта.

У праці „Назви спорідненості та свояцтва в українській мові“ А. А. Бурячок виокремлює назви спорідненості (по прямій та боковій лінії), тобто кровні зв'язки, назви свояцтва – зв'язки через одруження, а також назви типу *рід, родина, сім'я*. Система назв спорідненості по прямій лінії охоплює не більше ніж чотири покоління. Тому ми розрізняємо спорідненість по прямій лінії першого ступеня (між батьками та дітьми) – *мати, батько, син, донька* (повна спорідненість), *вітчим, мачуха, пасинок і пасербиця* (неповна спорідненість), другого ступеня (між дідами та їх онуками) – *дід, баба, онук, онучка*, третього ступеня (між прадідами та правнуками) А. А. Бурячок відносить *прадіда, прабабу, правнука і правнучку*, відповідно четвертого ступеня – *прапрадідів та праправнуків*.

А. А. Бурячок вирізняє п'ять груп назв спорідненості по бокових лініях. До першої бокової лінії він відносить *братів, сестер та племінників*, до другої – *дядьків, тіток, двоюрідних братів та сестер*, до третьої лінії – *двоюрідних дідів, бабусь, дядьків, тіток та троюрідних братів і сестер*, до четвертої та п'ятої – *найстарших дядьків і тіток*.

Назви свояцтва учений поділяє на ті, що виражають відносини між чоловіком та родичами дружини (*чоловік, зять, тесть, теща і т. д.*); між дружиною і родичами чоловіка – (*дружина, невістка, свекор, свекруха і т. д.*); між батьками одружених, зятями і невістками (*сват, сваха і т. д.*) [2].

При описі внутрішньородинних засобів апеляції в українській мові ми послуговуємося творами Івана Нечуя-Левицького та тлумачними словниками української мови. Для дослідження ми обрали твір І. Нечуя-Левицького „Кайдашева сім'я“, у якому зображено розмовну мову українського народу, а саме звертання у сім'ї. Нормативною формою іменника в ролі звертання є кличний відмінок. Іноді у функції кличного відмінка використовують форму називного відмінка, але у творі письменника поширенішим є вживання традиційного для української мови кличного відмінка, наприклад: „*Тату!* – Сказав гордо Карпо. – Ви покинули майструвати, а ми вас нічого не кажемо.“ [3; с. 377]; „*Жінко*, одчиняй! – закричав Омелько й почав лупити з усієї сили кулаком у двері.“ [3; с. 381]; „Так, *сину*, так! Держи руку за жінкою...“ [3; с. 401]; „Постривай же, *свекрухо* – говорила голосно Мотря сама до себе, розвішуючи сорочки по тину.“ [3; с. 404].

У повісті „Кайдашева сім'я“ використано різні лексико-семантичні типи звертань. Окрім **назв за спорідненістю та свояцтвом** (*мамо, матінко, тату, дочко, доню, сину, бабо, жінко, дитино, діти, діточки, невістко, невісточко, свекрухо, свахо, свату, куме*), І. С. Нечуй-Левицький вживає звертання, що служать **назвами осіб** (*Марусю, Марусе, Мотре, Мелашко, Омельку, Карпе, Лавріне*), **назвами осіб за віком та статтю** (*чоловіче, дівчино, дівко, молодице, стара, парубче*), **назвами осіб, що містять оцінку або характеристику** (*мила, втіхо, чорноброва, серце, серденько, соколе, голубчику* – пестливі слова; *дурню, ледащо, паскудо, волоцюго, злодійко* – лайливі слова), номінації **за суспільним статусом**, ужиті у переносному значенні (*княгиня*).

Список літератури

1. Бурячок А. А. Назви спорідненості і свояцтва в українській мові / А. А. Бурячок. – К. : АН УРСР, 1961. – 150 с.
2. Нечуй-Левицький І. С. Твори в двох томах / [упоряд., прим. М. С. Грицюта]. – К. : “Дніпро”, 1977. – Т. 1. – 1977. – 520 с.

Квітослава Пуюл

Науковий керівник – асист. Мельничук Ю.Г.

„Молодий Буковинець” як бізнесове видання

Газета „Молодий Буковинець” – одне з найбільш тиражних і впливових видань не тільки на Буковині, а й у Західній Україні. В умовах ринкової економіки особливої актуальності набувають економічні аспекти діяльності газети.

Проблеми власне економічної діяльності друкованих ЗМІ на даний час, на жаль, малодосліджені. Окремі аспекти цієї теми, зокрема такі, як економічні основи структури ЗМК, роль ЗМК в економіці країни розкриває вітчизняний науковець В. С Білоус [1]. Особливості маркетингової політики ЗМК, у тому числі реалізації продукції, просування на ринку, досліджують Н. І. Норіцина [4] і Т. О. Примаєк [5]. Досить ґрунтовна й різнобічна праця російського автора С. М. Гуревича [2].

„МБ” є прикладом успішного в економічному плані видання. З 2000 року газета виходить тричі на тиждень (вівторок, четвер і субота) загальним накладом 50 тисяч примірників. Саме вона була охарактеризована як одна з кращих, така, що має власний стиль, а головне – логотип, який упізнається одразу.

Стабільність економічного розвитку цього видання забезпечує, насамперед, те, що газета цікава досить широкій аудиторії за рахунок різноманітності інформації, що в ній подається. Тому редакція не має проблем із реалізацією накладу. Журналісти пишуть доступно і цікаво. Однією з сильних сторін видання є висвітлення питань культури у місті. Попит на газету, який є основою її економічного розвитку, значною мірою зумовлений престижністю і авторитетом видання. 2004 року газету удостоєно премії „Молода преса Східної Європи”, заснованої фондом Цайт-Штіфтунг Ебелін і Герд Буцеріус, м. Гамбург, та фондом „Свобода слова”, м. Осло, яка щорічно присуджується одній газеті з України, Росії і Білорусії. „МБ” – член української асоціації „Незалежні регіональні видавці”. Згідно з дослідженнями TNS-Україна, даний часопис є абсолютним лідером серед регіональних видань м. Чернівці й області [3].

Добре сформована та надійна економічна база дає газеті можливість займати незалежну позицію і протистояти будь-

якому тиску. „МБ” має солідні матеріальні активи: володіє власною рекламною агенцією, що забезпечує стабільне зростання обсягів доходів від реклами. З 1998 року діє дочірнє підприємство „МБ-преса” з власною мережею розповсюдження газети. До його складу входять майже 20 власних кіосків в Чернівцях і мережа приватних продавців у містах і селах регіону, які, крім продажу власної газети, торгують всією періодикою України й приносять прибутки у бюджет компанії. Уже третій рік „МБ” співпрацює з MDLF (Media Development Loan Fount) у плані ведення власного поліграфічного бізнесу. У січні 2003 року відкрилася друкарня „МБ” ,створена завдяки кредиту MDLF. Офсетна машина „Сольна” дозволила здешевити друк газети, покращити її обличчя, збільшити обсяг, і – як результат – кількість читачів. Крім того, в друкарні „МБ” друкуються всі найвідоміші видання регіону й сусідніх областей.

Окрім видання й розповсюдження власних газет, компанія займається книговидаванням. За останні 20 років видано більш ніж 20 книг загальним накладом понад 30 тис. примірників. Щороку видавництво є учасником найбільшого й найпрестижнішого зібрання книговидавців, що проходить у Львові.

Отже, „Молодий Буковинець» –одна із газет, яка веде грамотну економічну політику, що дає можливість утримувати лідируючі позиції на ринку преси.

Список літератури

1. Білоус В. С. Зв'язки з громадськістю в економічній діяльності / В. С. Білоус. — К.: КНЕУ. — 2007. — 275 с.
2. Гуревич С. М. Экономика отечественных СМИ / С. М. Гуревич. — М.: Аспект-Пресс, 2008. — 289 с.
3. Молодий буковинець [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://uk.wikipedia.org/wiki>
4. Норіцина Н. І. Маркетингова політика комунікацій / Н. І. Норіцина. — К.: МАУП, 2006. — 120 с.
5. Примак Т. О. Маркетингові комунікації на сучасному ринку / Т. О. Примак. — К.: МАУП, 2007. — 200 с.

**Еволюція образу маленької людини
у романі Ф.М. Достоевського «Бідні люди»**

Трагічна доля «маленької людини» вперше була відображена у творчості О.С. Пушкіна. Його Самсон Вирін («Станційний наглядч») та Євген («Мідний вершник») як раз являють собою дрібне чиновництво того часу (сер. ХІХ ст.). Потім ця тема була геніально продовжена Гоголем у «Шинелі», де показаний класичний тип «маленької людини» – Акакій Акакійович Башмачкін.

Проте у Пушкіна не спостерігається якась певна лінія в зображенні психології маленьких людей, його ідея проста – ми повинні пожаліти їх і зрозуміти. І лише у Гоголя, Достоевського, Чехова зображення маленької людини набуває дещо іншого звучання та виходить на перший план.

У творах цих письменників маленькі люди знаходяться в однакових соціальних умовах, мають приблизно таку ж освіту та матеріальне становище. Отже, можна зробити припущення, що вони матимуть і практично таку ж психологію та бажання. Але це не так.

Ф.М. Достоевський, уже у першому своєму романі «Бідні люди» звернувся до теми безправної, безмежно приниженої і забитої «маленької людини», яка зберегла свій багатий внутрішній світ в умовах, які грубо принижували людську гідність.

Тема «бідних людей», «принижених і ображених» стає головною в його творах.

Достоевський у «Бідних людях» теж зображає забитого маленького чиновника. Він переосмислив такий характер дещо інакше, навіть у якійсь мірі контрастно відносно гоголівського. Макар Олексійович Девушкін показаний ніби зсередини – його листування з бідною дівчиною, Варенькою Добросьоловою, яка живе з ним по сусідству. Автор хоче не тільки змалювати соціальну долю «бідних людей», оточуючу їх атмосферу та середовище, але й повною мірою описати їхній внутрішній світ.

Це наштовхнуло Достоевського на вибір для свого першого твору форми роману у листах, яка дозволяла автору об'єднати в ньому описовий, «фізіологічний» матеріал з емоційним,

ліричним тоном викладу, глибоким психологічним розкриттям душі «бідних людей».

Найважливіше у характері маленької людини у Достоевського – це його здатність до «занурення у самого себе», до психологічного самоаналізу, «рефлексам» та відповідним узагальненням.

У ньому живе гідність не тільки людини, але і трудівника.

Набагато більше, ніж усвідомлення власної бідності (з нею він готовий змиритись), він страждає від неможливості допомогти коханій людині, просто ще одному бідняку сусідучиновнику, злидній дитині на вулиці.

Таке джерело страждання звеличує Девушкіна, робить його, не зважаючи на його слабкості, по-справжньому позитивним героєм, великою «маленькою людиною».

Гоголь у «Шинелі» показав страшну драму «маленької людини». Достоевський підносить її до трагедії.

Отже, абсолютно очевидна схожість у долях Акакія Акакійовича та Макара Девушкіна, в умовах, у яких живуть перепишувачі, у їхньому соціальному положенні та ставленні до них співслужбовців.

Проте у творчості Ф.М. Достоевського ми спостерігаємо і значну еволюцію образу маленької людини. Найважливіше і нове, порівняно з іншими письменниками, які розкривали цю тему, це здатність у забитої людини Достоевського заглянути в себе, здатність до самоаналізу та відповідних дій. Письменник підпорядковує героїв детальному самоаналізу, ні у якого іншого письменника в нарисах, повістях, які співчутливо зображували побут та світогляд міської бідноти, не було такої зосередженої неспішної психологічної проникливості та глибини зображення характеру дійових осіб.

Список літератури

1. Мегаева К.И. Изображение характера в романе Ф.М. Достоевского «Бедные люди»/ К.И. Мегаева// Учёные записки Московского гос. Пед. ин-та им. Ленина, 1964, № 213, С. 73–105.
2. Фоміна Г.В., Нямцу А.Є. Міф і легенда у загальнокультурному просторі./ Г.В. Фоміна, А.Є. Нямцу// Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2010. – 256 с.

Любов Робкалюк

Науковий керівник – доц. Редьква Я.П.

**Антропонімія (лексико-семантична база)
села Воскресінці Коломийського р-ну Івано-
Франківської області**

Антропонімія є скарбницею історико-культурної спадщини, предметом спеціального вивчення історії української нації. Сказане повною мірою стосується також і регіональної антропонімії, зокрема прізвищ окремих населених пунктів України.

Ця розвідка присвячена лексико-семантичній характеристиці антропонімії (прізвищ) села Воскресінці Коломийського району Івано-Франківської області.

Розглядаючи лексичну основу прізвищ, ми брали до уваги семантику назв, які послужили базою для їхнього творення.

Аналіз 302 прізвищ зазначеного регіону дозволив виокремити з-поміж них три великих групи: а) відапелятивні означення особи (здебільшого прізвиська); б) церковно-слов'янські імена; в) давні слов'янські автохтонні композитні та відкомполітні імена.

Відапелятивні прізвища с. Воскресінці поділяються на категорії *nomina personalia* та *nomina impersonalia*.

Імена та імена-прізвиська розряду *nomina personalia* давалися носіям за зовнішніми ознаками (*Білий, Лисий, Чорний*); за характерними ознаками внутрішнього світу (*Баб'юк, Дурнев, Заглядіна, Лівак*); за видом діяльності або фахом людини (*Гайдук, Мельничук, Ткачук, Шевчук*); за соціальним станом (*Богаченко, Князь, Царук, Холопенко*); за етнічною приналежністю (*Басараб, Бойків, Гуцуляк*); за означенням спорідненості та сімейних відносин (*Приймак, Удовиченко*).

Прізвища категорії *nomina impersonalia* – це прізвища, в основах яких відображені назви знарядь праці, предметів повсякденного вжитку та їх частин (*Бортник, Кочерганюк, Макогон, Рогач, Свердло*); назви продуктів харчування, їжі, напоїв (*Кулешко, Крупей, Сметанюк*); назви рослин, їх частин

та плодів (*Борачок, Гречка, Граб, Малиновська*); назви тварин, птахів, риб, комах (*Заєць, Каня, Соколюк, Медведюк, Мухіна*); назви абстрактних понять (*Біда, Галяс*); назви явищ природи і різних часових понять (*Морозенко, Шестиріков*); назви чисел, та грошових одиниць (*Півторак, Семак, Червінський*).

Значну частину антропонімікону досліджуваної території становлять прізвища, утворені від власних імен людей.

Переважна більшість відіменних прізвищ має в основі чоловічі імена, як-от: *Василик, Іваненко, Прокопів, Семенюк*. Жіночі імена не часто брали участь у творенні прізвищ, адже головою сім'ї завжди був чоловік, а всі інші члени родини йому підпорядковувались.

Нами записано небагато прізвищ, утворених від жіночих імен, напр.: *Марусяк, Мотрук, Пазюк*.

Автохтонне слов'янське ім'я – це “ім'я праслов'янського походження або утворене пізніше, вже в антропонімії того чи іншого конкретного слов'янського народу, на споконвічно слов'янському мовному ґрунті” [1, с. 13]. В нашій роботі їх небагато, з-поміж них: *Богдан, Богуслав, Собків, Стахович*.

Як показує аналіз антропонімів, лексичною базою як прізвищевих назв, так і самих прізвищ виступають характерні для всієї української антропосистеми розряди онімної лексики й семантичні групи апелятивів.

Серед досліджуваних прізвищ більшість становлять прізвища відапелятивного походження.

Отже, можемо стверджувати, що антропонімія села Воскресінці є складовою частиною загальнонаціональної антропосистеми української мови; поєднує в собі як загальноукраїнські, так і регіональні її особливості.

Список літератури

1. Демчук М.О. Слов'янські автохтонні особові імена в побуті українців XIV-XVII ст. / М.О. Демчук. – К.: Наук. думка, 1988. – 170 с.

Олена Руда

Науковий керівник - проф. Бабич Н. Д.

Емоційно-експресивні фразеологізми в українській мові

Історія вивчення емоційності й експресії має тривалу історію. У працях вітчизняних і зарубіжних учених закладено філософсько-лінгвістичні основи теорії експресивності (В. Гумбольдт, О. Потебня, Б. Уорф та ін.), підготовлено лінгвістичні засади вивчення явища експресивності (Ш. Балі, В. Виноградов, Н. Лук'янова та ін.), запропоновано теорію експресеми (В. Григор'єв, І. Грицютенко, В. Девкін та ін.), проте й досі не достатньо вивчено засоби експресії у фразеологічному вираженні. Вперше елементи теорії експресивності в лінгвістиці з'явилися в кінці ХІХ століття у роботах О. Потебні та Ж. Вандрієса. Ці дослідники зв'язували експресивність з афективністю [2, с. 25-26].

На думку науковців, емоційне в мові служить для вираження почуттів, а експресивне – для підсилення виразності й зображувальності; емоційне протиставлено інтелектуальному, експресія охоплює інтелектуальне та емоційне. З цього погляду експресивність ширша за емоційність і містить її як важливу складову частину [3, с. 107-108]. Експресивні засоби мови розглядаються в багатьох працях. Але, як слушно зауважував у свій час академік В. Виноградов, “у лінгвістиці мало досліджені експресивні елементи та їх розвиток на матеріалі окремої конкретної мови” [4, с.70]. У фразеологізмах наявна влучна характеристика, сконденсованість думки, оцінна функція, у них матеріально втілені яскрава метафора, промовиста гіпербола, зіставлення-паралелізм, каламбур, гумористичний евфемізм [5, с. 23].

З фразеологічного словника української мови за редакцією В. Білоноженко [1] ми вибрали фразеологізми, які вказують на емоції та почуття людей. Пропонуємо поділити зібрані нами фразеологічні одиниці на три групи:

1. Емоційно-нейтральні: *Дзвонити (видзвонювати) в усі дзвони* „Розповідати про що-небудь усім і всюди, широко розголошувати щось.” – *Іще й великий дзвін не бовкнув, а у вдовиному дворі... уво всі дзвони дзвонили. Ведуть Ігната під руки до розправи (П. Куліш) [1, с. 234] .*

2. Емоційно-піднесені: а) *Любов, приязнь (Пестити очима „Ніжно, з любов'ю дивитися на кого-, що-небудь” – Хачатуров пестить очима її невеличку фігурку (Донч.) [1, с. 625]; б) Радість, задоволення (Вибрикувати гонки „Дуже радіти” – Хай вибрикує ваш хлопчик гонки! (Ільч.) [1, с. 81]; в) Здивування, подив (он (от) воно що! „Уживається для вираження великого здивування з якого-небудь приводу або здогаду про щось” – Еге, так от воно що! Тут догадався дід, що чортяка та закохався у відьму (Стар.) [1, с. 145];)*

3. Емоційно-знижені: а) *Незадоволення, обурення (все кипить всередині. „Хто-небудь надзвичайно знервований, обурений” – Правда, Меланія стрималася, але лапчасті плями на шиї свідчили про те, що всередині у неї все кипить (Вільде) [1, с. 151]; б) Зневага, презирство (біс узяв (вхопив). „зневажл. Хто-небудь раптово помер, загинув” – Узяв біс пана, – хай бере й підпанків (Укр. присл.) [1, с. 31] ; в) Гнів, злість ([аж] сипати вогнем. „Дуже сердито, гнівно розмовляти” – Відійшов [Корпо], не зважаючи, що Михайло аж вогнем сипав (Март.) [1, с. 806]).*

У кількісному відношенні найбільше виявлено фразеологічних одиниць на позначення незадоволення, обурення, зневаги, презирства та гніву та злості. Це пояснюється тим, що саме в такі моменти людина прагне емоційніше підкреслити свої почуття, яскравіше виразити головну думку сказаного, відтворити свій внутрішній стан.

Джерело

1. Фразеологічний словник української мови / Уклад.: В. М. Білоноженко та ін. – К.: Наук. думка, 1993. – 984с.

Список літератури

1. Ужченко В. Д. Нові рубежі української фразеології / Ужченко В. Д. // Укр. мова та література. – 2004. – № 1. – 11с.
2. Галкина-Федорук Е. Н. Об экспрессивности и этнонациональности в языке / Е. Н. Галкина-Федорук // Сб. ст. по языкознанию, посв. акад. В.В. Виноградову. – М.: Моск. ун-т, 1958. – С. 103-124.
3. Виноградов В.В. Основные понятия русской фразеологии как лингвистической дисциплины. – Л., 1946. – 118 с.
4. Ужченко В. Д. Фразеологія сучасної української мови: Навч. посіб. / В. Д. Ужченко, Д. В. Ужченко. – К.: Знання, 2007. – 494 с.

Альона Рудницька
Науковий керівник – доц. Василик Л.Є.

Блоги інтернет-видання “Українська правда”: спроба типологічного аналізу

«Українська правда» - відомий інформаційний інтернет-ресурс в Україні та за кордоном, створений у 2000 році журналістом Георгієм Гонгадзе. З 2007 року на сайті з'явилися блоги, які досить активно ведуть автори сьомий рік.

Метою дослідження було провести типологічний аналіз блогосфери інтернет-ресурсу “Українська правда”. Дослідження є актуальним, оскільки блоги є дуже поширеним видом ЗМІ та проявом вираження громадської думки, а нові медіа (до складу яких входять блоги) стають популярними. Раніше блогосферу досліджували Б.Потятинник, В. Лисенко, М. Пуговський та О. Білоус [1].

Блоги інтернет-ресурсу «Українська правда» поділяються на дві частини: «Блоги» та «Народні блоги». «Народні блоги» – записи зареєстрованих користувачів інтернет-ресурсу, думки та обговорення політичних, суспільних і культурних проблем. «Блоги» складають більшу інформаційну цінність, оскільки їх ведуть провідні політологи, політики, шоумени, спортсмени та інші відомі в Україні люди. Блогери “Української правди” – автори з великим життєвим досвідом, а їх матеріали є цікавими та професійними, оскільки вони опираються на різні джерела інформації, що дозволяє прирівнювати записи блогерів до професійних журналістських статей.

Блоги “Української правди” мають декілька розділів: “Політика”, “Економіка”, “Суспільство”, “Культура”, “Спорт”, “Шоу-бізнес”, проте найбільш активними дописувачами є блогери, що пишуть саме на політичну та економічну тематику.

Блоги ведуть українською, російською та англійською мовами. Існують дописи навіть китайською мовою.

Найпопулярнішими темами за п'ять років стали: економічні відносини між Україною та Росією, питання вступу України в Євросоюз, політична діяльність Партії Регіонів та “БЮТ”у, ко-

рупція, свобода слова, а за останні роки популярності набирають проблеми арешту політичних діячів – Юрія Луценка, який донині веде блог на УП, та Юлії Тимошенко, закриття сайту ex.ua, проведення Євро-2012 та мовне питання. Крім того, досить часто автори обговорюють дописи одне одного у своїх блогах.

Записи в блогах бувають інформаційного (анонс подій) та аналітичного (огляд певних явищ та подій тощо) характеру.

Найактивнішими авторами за числом дописів і коментарів є журналісти Мустафа Наєм, Сергій Лещенко й Олександр Чаленко, історик і політтехнолог Олексій Гарань, політики Олег Тягнибок та Ігор Мірошніченко, економіст Борис Кушнірук.

Найбільша кількість зареєстрованих осіб у блогах “Української правди” була на початку – у 2007 та 2008 роках, проте у 2012 та 2013 роках продовжують з’являтися нові автори.

Блоги “Української правди” несуть інформаційну цінність і впливають на громадську думку, а автори піднімають важливі питання в економічному та політичному житті держави.

Список літератури

1. Потятиник Б. Електронні ЗМІ в демократичних процесах 2004-2006 рр. / Б. Потятиник // ЛНУ ім. І.Франка. Телевізійна й радіожурналістика. - 2007. - Вип.7. - С 199-205.
2. Нові медіа : зб. наук. праць / наук. ред. В. М. Лисенко. – К: Навч. кн., 2011. – 92 с.
3. Пуговський М. Що таке блог? // Блогообіг [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <[http://blogobig.com/blogs/ what_is_blog. Html](http://blogobig.com/blogs/what_is_blog.html)>.
4. Білоус О. Веб-логи – нова Інтернет-мода / О. Білоус [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <[http://www.me diakrytyka.info/? View=223](http://www.me diakrytyka.info/?View=223)>.
5. Самуляк О. В. Блогосфера як незалежний медіа-простір/ О. В. Самуляк // Науковий вісник ВНУ ім. Лесі Українки. - 2010. - С. 170 -172.

Олеся Руснак

Науковий керівник — проф. Бунчук Б.І.

Ямбічні та хореїчні форми в поезії С. Яричевського 1910-1918 рр. (метрика і ритміка)

В окреслений відтинок часу поет створив 12 поезій та 2 поеми. Як і в попереднє десятиліття, автор використовує лише силаго-тонічну систему віршування. Ямбічну структуру мають поезії «Довкола глухо...» та «Щаслива мати» (14,3% від усіх творів означеного періоду). Вірш «Довкола глухо» написаний Я4ц. Цезура тут постійна, жіноча, розташована після другої стопи. Відсоток рядків з позасхемними наголосами становить 11,7. Виразно виділяється альтерований ритм поезії, оскільки стовідсотково наголошеною є друга стопа.

Твір «Щаслива мати» має будову ямбічного неврегульованого різностоповика зі схемою Я5-6. Цезура в цій баладі рухома і репрезентує три види: жіноча (62,5%), чоловіча (29,2%) і дактилічна (8,3%). Відсоток рядків з позасхемними наголосами незначний – 4,2.

У поезіях С. Яричевського 1910-1918 років превалюють хореїчні форми. Вони представлені 8 творами (57,1% від усіх творів цього періоду). Серед них фіксуємо п'ять монорозмірних віршів (62,5%), два різнорозмірні (25%) та одну поліметричну композицію (12,5%). Чотиристоповий ритм має невелика поезія «Для кого те сонце нині». У першому версі поезії наявне зрушення наголосу, що становить 12,5% від усіх рядків. Чотиристоповий хореї характерний для поеми «Лицар Небой». Схема наголошуваності цього чотиристоповика дає можливість стверджувати, що в останні роки життя С. Яричевський надавав перевагу «архаїзованому» ритму, в якому (за М. Гаспаровим) ноголошуваність другої стопи нижча за 94%. Тільки в одному (103-му) із 136 рядків фіксуємо позасхемний наголос (0,7%).

С. Яричевський тричі звертався до хореїчних шести-стоповиків. У творах «Комета» (1910), «Наречена» (1915) та «Камінь мудрості» (1910). У баладі «Наречена» є один рядок (20-й) Х7ц. Цезура тут постійна, жіноча (після третьої стопи).

Ритм цього твору висхідний. Відсоток рядків з позасхемними наголосами становить 12,6.

Двічі поет звертався до різностопового врегульованого хорея: в баладі «Потопа світа» – Х4343, виявлено 3,6% рядків з позасхемними наголосами та стільки ж із зрушенням наголосу; новим для С. Яричевського є хореїчний різностоповик зі схемою Х44333, що простежується в баладі «Три сини».

У баладі «В лазареті» поєднуються Х4 та Х42442. Отже, утворюється хореїчна поліметрична композиція. Балада поділена на дві частини самим автором. Чотиристоповик С. Яричевського тяжіє до «архаїзованого» ритму. Наголошуваність другої стопи не досягає позначки 94%, різниця між II і I стопами становить 56,2.

Одержані дані увиразнюють наші знання про поезику С. Яричевського, а також доповнюють картину вітчизняного віршування початку ХХ століття.

Список літератури

1. Бунчук Б. Любімова О. Віршування Сильвестра Яричевського 90-х років ХІХ століття // Науковий вісник Чернівецького університету. Слов'янська філологія. Збірник наук. праць. Вип. 394-398. – Чернівці: Рута, 2008. – С. 159-166.
2. Гаспаров М. Л. Современный русский стих. Метрика и ритмика. – М.: Наука, 1974. – 487 с.
3. Гаспаров М. Очерк истории русского стиха: Метрика, ритмика, рифма, строфика. – М.: Рад. школа. – 1967. – 620 с.
4. Ивасюк М. Г. Писатель-дамократ Сильвестр Яричевский. Жизнь и творчество: Автореф. Дисс.... канд. филол. Наук. – Одесса, 1977. – 26 с.
5. Костенко Н. В. Українське віршування ХХ століття. – К.: Либідь, 1993. – 232 с.
6. Яричевський Сильвестр. Твори: В 2 т. – Т.1. – Бухарест: Критеріон, 1977. – 301 с.
7. Яричевський С. Автобіографія: лист-автобіографія Яричевсько-го Сильвестра до Івана Левицького (Вступне слово І пудгот. Тексту Ф. Погребенника) // Слово і час. – 1996. – № 3. – С. 16-21.

Оксана Савончак

Науковий керівник – доц. Кирилюк С. Д.

Роль художньої деталі у творчості Олександра Довженка

Художня деталь – це засіб словесного та малярського мистецтва, якому властива особлива змістова наповненість, символічна зарядженість, важлива композиційна та характерологічна функція. Через деталь значною мірою виявляється спосіб художнього мислення митця, його здатність вихопити з-поміж безлічі речей, явищ такі, що у сконцентрованому вигляді з великою експресивністю виражають авторську ідею твору.

Говорячи про творчість Олександра Довженка варто сказати, що художнім деталям завжди відводиться чи не найголовніше місце у його кінострічках та кіноповістях. Вони використовуються автором як повторювані, так і як одномоментні, проте в кожному фільмі мають прихований сенс, підтекст, викликають широкий спектр асоціацій, цілком здатні замінити собою розлогий опис, авторську характеристику, міркування, цілий епізод тощо.

Задуманий О. Довженком фільм “Україна в огні” так і не вийшов на екрани. Єдиний примірник сценарію, що зберігається в архівах московського держфільмфонду, переконує в насиченості його художніми деталями. Чимало їх маємо і в однойменній кіноповісті. Так, наприклад, яскраво виписані та передані пейзажі української землі, яким випала роль представити головний образ твору – Україну. Краєвиди родючої, цілющої землі сплюндровані й знищені фашистами та більшовиками, тому режисер не дарма вживає до них епітети “кривава”, “попалена”, “обездолена в загравах пожеж”. На ці особливості творчості митця звертає увагу Б. Степанишин [1, с. 30]. Не менш виразними деталями, які використав О. Довженко, характеризуються сніг або видіння (наприклад, епізод операції тяжко пораненого Василя Кравчини, який тричі переривається видіннями). Роль таких снів та марень полягає у гальмуванні дії для глибшого її осмислення та розуміння. Дещо

іншу роль виконує сон, котрий приснився фон Краузу. Він мовби передбачає події, які незабаром стануться.

У “Землі” у ролі художньої деталі виступає природне явище – дощ. Кадри, де великі, живильні каплі легко та мовби невагомо падають на достиглі яблука, відображають велич життя. У той момент мати народжує сина й одночасно з цим відбуваються похорони її старшої дитини – головного героя фільму Василя, ватажка сільської молоді.

О. Довженко сконденсував у власній творчості всі найважливіші риси духовної культури народу. Ще з дитячих років він зрозумів його душу, котра “відбилася” у його кіноповістях та картинах. Напевне, тому в фільмах така велика роль відводиться народній пісні. Вона стає характерною деталлю й органічно вписується як у німі, так і у звукові стрічки режисера. Особливо показовим з цього погляду є фільм “Щорс”, де представлено пісні “Розпрягайте, хлопці, коней” та “Світи, місяцю”. Першою піснею супроводжується вступ щорсівців у Київ. Могутня крилата мелодія вривається у ворота в’язниці, звідки виходять визволені люди, уособлюючи свободу. Друга ніби ілюструє мрії солдатів революції. Вона імпонує настрою та характеру героїв, допомагає розкрити внутрішній світ простих вояків [2, с. 47]. Незважаючи навіть на те, що твір писався на догоду часові. Варто відзначити, що пісня у багатьох стрічках О. Довженка відіграє важливу роль. Вона активізує увагу читачів на найголовнішому, їй відводиться одне з важливих образно-сміслових та емоційних навантажень.

У творчості митця художня деталь постає як відображення власне авторської позиції, втілення його світогляду та життєвої дами, набуваючи смислового та естетичного значення.

Список літератури

1. Степанишин Б.І. Дивосвіт Олександра Довженка. До 100-річчя від дня народження: літературно-критичний нарис / Б. Степанишин. - К. : Просвіта, 1994. – 56 с.
2. Шевченко М.І. Народна пісня в кінофільмах О. Довженка / М. Шевченко // Народна творчість та етнографія. – 1965. – № 4. – С. 46 – 49.

Надія Сасанчин

Науковий керівник – проф. Антофійчук В. І.

Жанр молитви у творчості поетів-упівців

Молитва посідає помітне місце в жанровій системі української поезії від давнини до сучасності. За цей великий історико-літературний період вона пройшла складний шлях розвитку, продемонструвавши свої колосальні ідейно-змістові та жанрові можливості.

Як і культова, літературна молитва розкриває процес особистісного спілкування людини з Абсолютом [див.: 2, с. 4]. Українська література дала чимало таких зразків, на чому наголошується у працях В. Антофійчука, І. Даниленко, Т. Салиги та ін. Однак поза увагою дослідників і досі залишаються питання, пов'язані з особливостями жанру молитви у творчості поетів-упівців, зокрема Катерини Мандрик-Куйбіди, Марти Гай, Марка Боеслава, Михайла Кушніра, Богдана Кравціва, Ольги Жулковської, Леся Мартина та ін.

Найбільшої популярності у творчості поетів-упівців набуває громадянсько-патріотична молитва. Так, у віршах М. Боеслава "Молитва повстанця", "За правду" та "О краю мій" патріотичне поняття волі постає вищим за духовно-релігійні почуття.

Часто у творчості поетів-упівців трапляються зразки молитви-рефлексії з різноманітними проханнями ("Поговори зі мною, Пане", "Мовчу... І в ніч оцю несамовиту..." М. Гай, "Не пригаси, не заспокій" К. Мандрик-Куйбіди та ін.). Серед них помітну групу становлять віршовані молитви з особистими проханнями духовно-психологічного плану: про підтримку у добрих вчинках ("До музи", "У будні" М. Боеслава), поміч у скрутному становищі ("Хай буде воля не моя", "До справедливості", "Прошу, Володарко сумління" К. Мандрик-Куйбіди, "Господи! І що це діється?" Л. Мартина), про дарування щастя, внутрішньої свободи ("Слухаючи, не чуємо" К. Мандрик-Куйбіди, "Тривожний крик" М. Боеслава), про додання сили у фізичному й моральному протистоянні проти ката ("Благослови вогнем, а не словами" К. Мандрик-Куйбіди, "На столі, на сіні",

"По Україні" М. Боєслава). У поетичних молитвах "представників українського Резистансу" зазвичай можна виділити звертання до Господа, Матері Божої, янголів-охоронців, святих.

Поетичну спадщину жанру молитви поетів-упівців об'єднує те, що вона містить різні жанрові різновиди: власне молитви як такі, молитви-пісні ("Не плач, народе", "Вставай, народе" Марка Боєслава та ін.), молитви, перейняті щирими релігійними почуттями, молитви до рідної мови тощо. Наприклад, життєдайна сила молитви про рідну мову відчувається у вірші М. Кушніра: "Ти не дай мені, Боже, спочити, / Не дозволь мені скинуть оков, / Але дай мені силу скорити / Пружність мови – найкращої з мов".

Загалом жанрова специфіка молитви поетів-упівців полягає в тому, що вона включає молитву-бесіду, молитву-повчання, молитву-похвалу, молитву-осанну, молитву-одкровення тощо. Специфіка жанру дедалі більше збагачується завдяки "вставним молитвам", які змістовно урізноманітнюють і збагачують поетичний твір, підкреслюють його мистецьку довершеність. Так, вставна молитва "О Боже, Боже, в небесах почуй! / Кинь грім! Хай світ горить! Хай воля світить!" становить композиційний елемент вірша "Критикам" М. Боєслава, який указує на його ідейно-тематичну суть. Іронічно-алегоричні молитви також часто знаходимо в мистецьки витончених творах упівських авторів. Наприклад, у вірші М. Боєслава "Чого ж ви мовчите?" маємо алегоричне звертання до синів України, які мовчать, коли "бичує гострим терням кат неситий".

Отже, жанр молитви в творчості поетів-упівців складає оригінальну високохудожню сторінку української літератури.

Список літератури

1. Даниленко І. І. Молитва як літературний жанр: генеза та еволюція: Монографія. – Миколаїв: Вид-во МДГУ ім. Петра Могили, 2008. – 304 с.
2. Святі почуття, закладені в молитву: Антологія української літературної молитви / Упоряд. В. І. Антофійчук. – Бухарест: Мустанг, 2004. – 400 с.
3. Слово благовісту: Антологія української релігійної поезії / Упоряд. Т. Ю. Салига. – Львів: Світ, 1999. – 784 с.

Ольга Серман

Науковий керівник — доцент Сажина А.В.

Образ Нью-Йорка у творчості Вашингтона Ірвінга

Література, будучи відображенням усіх сторін людського життя, під впливом стрімкого розвитку матеріально-технічного процесу прагне до осмислення концепту „місто”, що є у свідомості митця своєрідним „згустком культури”, місцем з'єднання різних часових пластів і просторових рішень. У сучасній науці наявні численні дослідження присвячені вивченню феномена міста. Очевидно, це пов'язано з граничною складністю цього феномена, його комплексністю та багаторівневістю, які вимагають залучення до аналізу цілого ряду наукових дисциплін, у кожній з яких формується власна модель, певний образ міста.

У творчості Вашингтона Ірвінга (1783-1859) – „батька американського романтизму”, в повній мірі реалізувалося прагнення романтизму до максимального зняття будь-яких обмежень свободи, утвердження права на будь-які способи втілення часу та простору.

Автор описав багато „дивовижних і цікавих подій”, які відбувалися на берегах Гудзону „від створення світу до кінця голландської династії” [3]. Поселення в гирлі Гудзону заснували голландці і назвали його Новим Амстердамом. В. Ірвінг описує „тільки початок” розквіту міста і дає можливість зрозуміти, що й на момент написання тексту воно далеко не досконале. Власне, письменник представляє гумористичну хроніку Нью-Йорка епохи голландських поселенців. Автор поєднує фантастичне з реалістичним і переходить від повсякденного до чарівного – це одна з невід'ємних рис романтичного стилю Ірвінга-новеліста, яка простежується у багатьох його творах. Так автор створює особливий специфічний художній простір.

У філософії існує спеціальний термін – „переживання міста”. Під цим терміном розуміється „особлива буттєва форма життєвого та культурного освоєння і присвоєння міста, в якій здійснюється процес переходу в суб'єктивний внутрішній світ людини об'єктивованих форм вияву сутності міста” [2, с. 2].

Особливо цікавою в такому ракурсі видається одна з найвідоміших новел В. Ірвінга „Ріп Ван Вінкль”, де письменник поєднав історію одного чоловіка з історією міста. Дія новели віднесена в минуле. Побутові і топографічні подробиці поєднуються з фольклорними мотивами, у яких розкривалися звичаї, вірування, спосіб життя та мислення минулих поколінь. В. Ірвінг у такий спосіб дослідив витoki Нью-Йорка і показав його стрімкий розвиток. Так, поетизовану картину голландської провінції, пронизану духом народних повір'їв та переказів, автор протиставляє сатиричній замальовці Америки XIX ст. В. Ірвінг бачить витoki багатьох пороків сучасності у процесі розвитку своєї країни: „Змінився, здавалося, сам характер людей. Замість колишньої незворушності, сонного спокою в усьому проглядалися заклопотаність, наполегливість, метушливість” [4, с.28]. Через ці слова головного героя автор висловлює ключове для себе протиставлення минулого та сучасності, яка навіть за порівняно короткий час змінює форми життя і характери людей. Двадцятирічний сон героя виявляється своєрідним часово-просторовим „містком” між патріархальною та сучасною Америкою. Отже, як бачимо, основний сенс твору реалізується через просторово-часове вираження, тобто, за висловом М. Бахтіна, „Вступ у сферу смислів здійснюється лише через ворота хронотопу” [1, с. 406]. Тобто, місто у творах В. Ірвінга – не фон, на якому розгортається дія, а герой оповіді, самостійний художній образ, що має важливе смислове навантаження та символічне значення.

Список літератури

1. Бахтин М.М. Формы времени и хронотопа в романе. Очерки по исторической поэтике / М.М. Бахтин // Бахтин М.М. Вопросы литературы и эстетики: Исследования разных лет. – М.: Худож.лит, 1975. – 504 с.
2. Горнова Г.В. Переживание города [Электронный ресурс] / Г.В. Горнова // Вестник Омского гос. пед. ун-та: Электрон. науч. журн. – 2006. – 8 с. – Режим доступа: <http://www.omsk.edu/article/vestnik-omgpu-8.pdf>.
3. Ирвинг В. История Нью-Йорка.-М.: Наука, 1968. — 298 с.
4. Ирвинг В. Новеллы / В. Ирвинг; пер.с англ. А.Бобовича. – М.: Правда, 1987. – 352 с.

Ольга Сіщук

Науковий керівник – проф. Червінська О.В.

Жанрові параметри п'єси Т. Стоппарда “Розенкранц і Гільденстерн мертві” в аспекті форми “сіквел”

Том Стоппард (нар. 1937), англійський драматург, режисер, кіносценарист і критик, виступає автором п'єс на кшталт «інтелектуальної еквілібристики», що демонструють невичерпну словесну винахідливість і неабиякий сатиричний талант цього письменника. Нижче розглядається його зразок сіквелу шекспірівської теми.

За словами Б.Н. Гайдіна, спадок Шекспіра породив нескінченну кількість критичних есе, в яких виявляється слід британського драматурга: запозичені мотиви, образи, імена героїв та інші ремінісценції з п'єс класика [2]. “Гамлет” є одним із найбільш інтерпретованих читачем трагедій Шекспіра.

На думку А. Олейнікова, Том Стоппард, який у трагедії “Розенкранц і Гільденстерн мертві” здійснює трансформацію шекспірівського сюжету, “працює у вільному від “Гамлета” просторі, в лакунах, залишених Шекспіром” [3]. Цю п'єсу вчені не дарма відносять до “театру абсурду” і, відповідно, вона є “антип'єсою” до традиційного для нас “Гамлета”. Б.Н. Гайдін зазначає: Стоппарду вдалось вийти за межі традиційного кола образів, що вкоренилися в загальноєвропейському культурному сприйнятті “Гамлета”. Автор зміг перенести увагу читача на інший центр, який в оригіналі не відіграє важливої ролі. “Якщо в “Гамлеті” тільки принц по – справжньому страждає в наполегливих вишукуваннях, у пошуках відповідей на “вічні” філософські питання, то Т. Стоппард дає можливість відчути всю складність цього екзистенційного переживання вже очима й через внутрішній світ двох “другорядних персонажів”. Звичайно, навіть разом їм не зрівнятися з багатогранністю Гамлета, однак психологічно два протагоністи дають зовсім іншу картину для сприйняття” [2]. У даному випадку це дозволяє відкоригувати горизонт читацького очікування.

Учені Торкут Н.М., Борискіна К.В. пропонують вважати всі

“переробки” творів В.Шекспіра, в тому числі й “Гамлета”, рیمейками, які мають безліч різновидів і поділяються на два типи: гомогенні – рیمейк-мотив, римейк-сіквел, римейк-стеб; гетерогенні – римейк-контамінація, римейк-репродукція. [1]. Низка суперечностей у відношенні понять римейк – сіквел, їх вживання щодо інтерпретацій Шекспірівського спадку, являє собою актуальну проблему літературознавства.

Звідси виникає нова проблема: чи можна віднести названу п'єсу до жанру римейку? Вона підпадає за класифікацією Торкут Н.М., Борискіної К.В. до різновиду римейк-сіквел. Але дозволимо собі припустити, що в даному випадку «перегривання» сюжету як такого немає. Стоппард усього лише використав одну частину із трагедії та сконструював її для реципієнта. Якщо звернутись до поняття сіквел та його різновидів, то мідквел – будь-який художній твір, який доповнює сюжет уже створеного твору, не продовжуючи, а саме доповнюючи його. Подібна ситуація цілком підходить до визначень цієї п'єси. Комізм у зображенні, тепер уже центральних героїв ще раз дозволяє повернутись до питання сіквелу як метажанру. Зазначимо, що сьогодні продовження трагедії Шекспіра виходить за літературні межі, виносячи свої ідеї на екран. Зокрема, саме Стоппарду вдалося не тільки створити досить цікавий сіквел до відомої трагедії, але й екранізацію високого рівня, яка теж значно продовжує задум автора, але вже у новому форматі.

Список літератури

1. Торкут Н.М., Борискіна К.В. Літературні римейки шекспірівського “Гамлета” в епоху Постмодернізму. Типологія і поетика / Н.М. Торкут, К.В. Борискіна // Науково-виробничий журнал. Серія: Гуманітарні науки. – 2009. – № 1-2. – С. 31-40
2. Гайдин Б.Н. Анти-Гамлет [Електронний ресурс] / Н.Б. Гайдин. – Електронная енциклопедия “Мир Шекспира”. – Режим доступа: <http://world-shake.ru/ru/Encyclopaedia/3830.html>
3. Олейников А. Шекспир vs. Стоппард [Електронний ресурс] / А. Олейников // Международный литературный клуб «Интерлит». – Режим доступа : <http://www.interlit2001.com/oleynikov-4.html>.

Олена Славська

Науковий керівник – доц. Гречанюк А.Ю.

**Парламентські вибори – 2012: «джинса» та цензура
у друкованих виданнях як чинники втрати довіри**

Питання висвітлення виборчого процесу у ЗМІ є складовою більш широкого за своїм змістом питання плюралізму медіа.

Як неодноразово наголошувала Вікторія Сюмар, виконавчий директор Інституту масової інформації (далі - ІМІ), нам постійно нав'язують думку, що вибори нічого не вирішують. Це твердження частково пояснює невисоку активність виборців. За даними ЦВК, явка на Вибори народних депутатів у 2012 році становить 57,98% [1]. Світова тенденція вказує на спад відвідуваності виборів, що свідчить про низьку політичну свідомість громадян. В. Сюмар навела статистичні дані ІМІ, згідно з якими 69% українців про новини дізнаються з ТБ і лише 31% – з Інтернету. А результат виборів, за її словами, вирішують оці 69% [2]. Тому ЗМІ відповідають не лише за об'єктивну оцінку дійсності, вони ще і формують громадянську думку, створюють основу знань про політику. Завдання ЗМІ – не підтримувати будь-яку сторону в політичному протистоянні, а турбуватись про те, щоби підтримати саме поле дискусій і суперечок, дати висловитися всім, хто має право голосу і є політично коректним. Ю.Габермас і Дж.Томпсон наголошують на тісному взаємозв'язку громадянської сфери, простору, вільного від безпосереднього впливу держави, і простору політичних дискусій, що знаходять відображення в текстах і образах ЗМІ.

А, український медіапростір все більше поглинає «джинса», що особливо проявляється у виборчий період. Ця проблема давно переросла у медіальну: вона напряму впливає на погіршення стану демократії в Україні та сприяє закоріненню корупційних тенденцій. За станом ЗМІ слідував ІМІ, який свого часу розробив методику моніторингу, за якою визначається кількість "джинси" та матеріалів із неналежним маркуванням реклами. Відповідно до моніторингу, у виборчий період рівень «джинси» зріс до 80% [3]. Підтверджує цей факт і дослідження Українського освітнього центру реформ, який

визначив рівень «джинси» комерційного характеру в 5 областях України та Криму. Показник за першим чинником склав 30%, за другим - 33%.

Щодо регіональної преси, то кожен третій матеріал – замовний. Для аналізу на Буковині було обрано три газети – «Молодий буковинець», «Буковина» та «Чернівці». Моніторинг показав, що рівень «джинси» піднявся на 60%. Своєрідним місяцем затишшя став жовтень, коли рівень «джинси» впав майже на 10%. Найбільше замовних матеріалів було у газеті «Чернівці» - близько 80%. Газети «Молодий буковинець» та «Буковина» перебувають приблизно на одному рівні. Різниця полягає у формі подачі матеріалу. Статті у «МБ» переважно керуються інформаційним приводом. До прикладу, партія «Х» провела турнір з настільного тенісу для людей з обмеженими можливостями. «Буковина» ж послуговується «радянським» методом – розповідається про людину, яка народилась у сім'ї простих робітників, чесною працею добилась всього у житті, і зараз йде у велику політику, щоби покращити життя таким же «простолюдам», як і він сам. Як підтверджує блиц-опитування (проводилося 10-20 червня 2012 року, було опитано 100 чернівчан віком від 18 років), найбільше довіри у читачів саме до преси.

Отже, попри висновки експертів, які стверджують, що друковані видання втрачають популярність, на регіональному рівні вони відіграють чи не головну роль в інформуванні населення. Однак, зважаючи на рівень «заджинсованості» місцевих видань, замовні матеріали знижують загальний рівень української журналістики, що призводить до втрати довіри аудиторії.

Список літератури

[1] – Електронний ресурс. Режим доступу:
<http://www.cvk.gov.ua/pls/vnd2012/wp084?PT001F01=900>.

[2] - Електронний ресурс. Режим доступу:
<http://opora.rv.ua/vibori/492-administratyvnyi-resurs-falsyfikatsii-ta-pasyvnist-vybortsiv-aktualni-factory-parlamentskoi-kampanii-2012.html> .

[3] - Електронний ресурс. Режим доступу:
<http://imi.org.ua/content/monitoring-dzhinsi-ta-nenalezhnogo-markuvannya-zvit-za-cherven-2012-roku>

Любов Смолдирєва

Наук. керівник – доц. Василик Л.Є.

Нормотворча діяльність Комісії з журналістської етики під час парламентських виборів 2012 року

Комісія з журналістської етики, створена у 2001 році, стала чи не першим загальнонаціональним органом саморегулювання журналістської спільноти. За статутом, КЖЕ є корпоративним інститутом громадянського суспільства, що розглядає конфліктні ситуації етичного та професійного характеру, які виникають в журналістському середовищі, та між цим середовищем та громадськістю у зв'язку з виконанням журналістами професійного обов'язку.

У своїй діяльності КЖЕ спирається насамперед на розроблений нею «Етичний кодекс українського журналіста», а також на усталені та схвалені міжнародною спільнотою норми. Основним методом впливу на порушників етичних норм є висловлення Комісією публічного корпоративного осуду.

Актуальність теми зумовлена тим, що аналізуються найновіші етичні рекомендації для ЗМІ, якими КЖЕ пропонує послуговуватись журналістській спільноті. Діяльність КЖЕ загалом досліджували В.Іванов, В.Сердюк, О.Кузнєцова, Т.Приступенко та ін., нормотворча ж під час парламентських виборів 2012 року ще не стала предметом уваги. Завданням статті є з'ясувати, як саме норми етики мали б моделювати поведінку ЗМІ у період виборів, адже особлива потреба в нормотворчій діяльності КЖЕ виникає саме під час виборчих кампаній, коли ЗМІ та журналісти зазнають більшого зовнішнього тиску та внутрішніх спокус, аніж зазвичай.

Зупинимося на рекомендаціях КЖЕ від 4 липня 2012 р. щодо співвідношення між висвітленням виборів та приватного життя політиків (кандидатів). Акцентується, що під час виборів існує потреба в прозорості та підзвітності кандидатів і посадових осіб виборчого процесу. Відтак, ЗМІ мають право втручатися у їхнє приватне життя, коли існує суспільний інтерес, що має перевагу та легітимізує розкриття інформації перед суспільством [1]. По-друге, зазначається, що проста цікавість або пошук сенсацій ніколи не можуть виправдати порушення права на приватність.

Також у документі подається перелік інформації про кандидатів, стосовно якої перевага суспільного інтересу виправдовує прискіпливу увагу ЗМІ: /1/ незаконні дії чи бездіяльність, зокрема, порушення у сфері належного державного управління, наприклад, корупція, привласнення коштів; /2/ обман, махінації та будь-які інші порушення під час виборчого процесу; /3/ професійна некомпетентність або недбалість; /4/ суперечності між політичними заявами і діяльністю та поведінкою у приватній обстановці [1]. Також КЖЕ виклала схожий перелік інформації стосовно посадових осіб виборчого процесу або інших осіб, причетних до нього (бізнесмени, експерти, громадські діячі тощо).

Щоб убезпечити журналістів у випадку оприлюднення ними інформації про особисте життя кандидатів, якщо ті заявляють про надмірне і не виправдане порушення меж приватності, КЖЕ рекомендувала наступний алгоритм. Інформацію про стиль життя кандидата можна подавати лише за умови, коли вона переконливо доводить, що кандидат намагається видати себе зовсім не за того, ким він є у дійсності. Це, зокрема, стосується ситуацій, коли: /1/ політичні заяви кандидата не відповідають його публічним діям; /2/ поведінка в особистому або сімейному житті суперечить його публічній позиції та діяльності; /3/ стиль життя не відповідає офіційним доходам, або він володіє статками, походження яких не може пояснити [1].

Таким чином, діяльність Комісії з журналістської етики є позитивним прикладом механізмів корпоративного саморегулювання, котрих так бракує українській журналістиці. Попри рекомендаційний характер приписів, за умови їхнього дотримання можна говорити про вплив КЖЕ на вітчизняний ринок медіаінформації. Під час виборів КЖЕ спроможна виступати громадським третейським суддею в разі виникнення непорозумінь між ЗМІ та політиками.

Список літератури

1. Рекомендації щодо висвітлення виборів засобами масової інформації та захисту права на приватне життя від 4 липня 2012 р. // <http://www.cje.org.ua/statements/112/>

Вільний ямб фіксуємо лише в поезії „На шматки порізав свою душу” (крім ямбічних рядків, тут спорадично з’являються Х5, Ан6, а також 1 тактовиковий рядок).

Вірш „Такий я ніжний, такий тривожний” написана різностоповим ямбом з чергуванням 2- та 4-стопових рядків (Я4ц44ц2 (4ц24ц2)). У кожній строфі наявне цезурове нарощення на один склад у непарних рядках, яке помітно урізноманітнює звучання ямба. Подібна будова притаманна віршеві „Жовтіє лист”, де в катренах чергуються 2-, 5- та 6-стопові рядки. Три поезії написано Я4343: „Уже не сню я про бої...”, „Чогось задумався пацан...”, „Крізь вікна...”.

Віршеві „Минай, проклята ніч, минай” також притаманна різностопова будова (чергуються 4- та 6-стопові рядки за схемами). Твір завершується дольниковим рядком, який відіграє роль метричного курсиву:

*Минай, проклята ніч, минай!
Розбийся на скалки, стривожена душа!..
Ще довго мандрувать, коханню ще не край
Ша, моє серце, ша!.. [3, с.28].*

У вірші „Осінь” метричним курсивом, по суті, є ціла строфа, написана впорядкованим Я3311, тоді як решта строф – Я6:

<i>журливо крутиться</i>	У1У1УУ
<i>і тихо падає</i>	У1У1УУ
<i>на мурах,</i>	У1У
<i>на стінах...[3, с. 19].</i>	У1У

Отже, на ранньому етапі творчості В. Сосюра, в основному, перебував у межах класичного, силабо-тонічного, вірша. Майже третину творів написано ямбами, найпродуктивнішим із яких традиційно є чотиристоповик. Водночас поет урізноманітнював звучання ямбів, широко застосовуючи цезурові нарощення, поєднуючи різні розміри в одному вірші, тощо.

Список літератури

1. Гаспаров М. Современный русский стих. Метрика и ритмика. – М. : Наука, 1974. – 487 с.
2. Костенко Н. Українське віршування ХХ століття : Навчальний посібник. – 2-ге вид., випр. та доп. – К. : Видавничо-поліграфічний центр „Київський університет”, 2006. – 287 с.
3. Сосюра В.М. Розстріляне безсмертя: Вірші та поеми. – К. : Укр. письменник, 2001. – 319с.

Василь Терновецький

Науковий керівник – доц. Василик Л.Є.

Публіцистична та редакторська творчість Олександра Кривенка: до постановки проблеми

Актуальність теми зумовлена тим, що громадсько-політична діяльність, публіцистична творчість та редакторський досвід Олександра Кривенка на сьогоднішній день досліджені не повністю. Скупі відомості про українського журналіста, редактора львівських газет «Поступ» і «Post-Поступ» лише штрихами окреслюють його творчу індивідуальність. І це в той час, коли з іменем О.Кривенка асоціюється цілий етап у розвитку української журналістики. Деталізує розуміння його журналістської майстерності робота головним редактором «Телевізійної служби новин» на телеканалі 1+1 у 1998-99 рр. [1]. Ще за життя О. Кривенко став легендою нашої журналістики, чимало зробивши для її становлення та розвитку [3]. Львів. Кривенко. «Post-Поступ». Три найважливіших слова, без яких не можна уявити історію української журналістики ХХ ст. Тому спроба окреслити багатогранність його творчості є нарізною необхідністю в контексті заповнення маловідомих сторінок в нашому не такому далекому журналістському середовищі. Це дасть змогу якісніше усвідомити аспекти становлення мас-медіа незалежної України та боротьбу окремих журналістських персоналій за свободу слова.

У журналістику О.Кривенко прийшов у місті чорноволового "Українського вісника", калинцевих "Євшан-Зілля" та осадчевої "Кафедри". Це був час перебудови, коли у колі молодих інтелектуалів з Товариства Лева (Ігор Гринів, Олександр Кривенко, Ігор Марков, Тарас Стецьків) виникла ідея видавати свою газету. Обдарований редакторським талантом, О.Кривенко стає душею львівського, а відтак і київського журналістського товариства.

Нині наголошують: його місією було не просто вичитувати шпальти – робив це віртуозно, але й придумувати "проекти" (на початках і слова такого, здається, не було) – від самвидавного "сліпого", бо зробленого на доісторичних вільнюських ксероксах, "Поступу", до Громадського радіо, яке ненадовго

пережило Сашка і зникло з ефіру під час помаранчевої революційної ейфорії [2]. У Львові поширення "Поступу" почалося 27 квітня 1989 року, у Великодню неділю. Було видруковано 4 тис. прим. першого номера. Значну частину розповсюдили на великодніх гаївках у "Шевченківському гаї", ще частину – перед першотравневою демонстрацією [2]. А "Post-Поступ" взагалі називають золотим віком української журналістики, газетою-легендою, яка творила журналістику тоді, коли її водночас формували Гія Гонгадзе, Вадим Бойко, Мар'яна Чорна, Вадим Галиновський, Сергій Набока, Михайло Коломієць. Цей проект зміг реалізуватися на початку 1990-х, як згадують, саме завдяки дивовижній властивості О.Кривенка вислуховувати людей і примиряти різні характери. Редактор зібрав ціле сузір'я журналістів з усієї країни. Мабуть, це був чи не найуспішніший проект його життя. Газету навіть називають «найяскравішим проектом за всю історію незалежної України».

У своїх матеріалах О.Кривенко постає як відданий Україні громадянин. Він привніс в українську журналістику почуття соціальної відповідальності, потребу реалізуватися як українцеві і змінити на краще свою долю і долю свого народу.

Більшу частину його творчого доробку складають актуальні публіцистичні статті та есеї. А попри те він став співавтором (разом з Володимиром Павлівим) культової книжки «Енциклопедія нашого українознавства», реалізував себе як член асоціації «Нова література» та віце-президент Асоціації українських письменників. Та окреслені тут штрихи – лише початкове дослідження його творчої багатогранності. Сподіваємось, осмислення ролі цього журналіста ще попереду.

Список використаної літератури

1. Кривенко Олександр Анатолійович [електронний ресурс] // Режим доступу: http://uk.wikipedia.org/wiki/Кривенко_Олександр_Анатолійович

2. Квятковский А. Неугомонный [електронний ресурс] / А. Квятковский // Режим доступу: <http://www.pravda.com.ua/rus/news/2003/05/19/4372775/> - 2003. – 19 травня.

3. Дуб О. Володимир ПАВЛІВ: Кривенко був моральним маяком [електронний ресурс] / О. Дуб // Режим доступу: <http://postup.brama.com/usual.php?what=51478> – 2006. – 12 квітня.

Наталія Тимофійчук

Науковий керівник – доц. Кардащук О.В.

Принципи формування мовленнєво-комунікативних умінь на уроках української мови

Теоретичними засадами розвитку мовленнєво-комунікативних умінь є наукові праці психологів, лінгвістів та лінгводидактів, у яких розкрито психологічні аспекти розвитку мовлення (Л.Виготський, І.Зимня, І.Синиця, М.Жинкін, О.Леонтєв, О.Лурія, Б.Баєв, А.Марковіа); загальні питання мовленнєвої комунікації (Л.Щарба, Л.Булаховський, Р.Пазухін, Г.Колшанський, І.Вихованець, Ф.Гужва, В.Звегінцев, Г.Золотова, Ю.Караулов, К.Плиско, О.Реферовська); лінгводидактичні основи формування мовленнєвої компетенції особистості (О.Біляєв, Т.Ладиженська, М.Ващуленко, В.Мельничайко, В.Капінос, М.Пентилюк, Г.Шелехова, Л.Скуратівський, Є.Голобородько, Г.Михайловська).

Важливим теоретико-практичним підґрунтям стали законодавчі акти, державні програми й концепції реформування освіти в Україні: Національна доктрина розвитку освіти України у ХХІ столітті; Концепція 12-річної загальної середньої освіти; Концепція мовної освіти 12-річної школи (українська мова) Л.Скуратівського; Концепція навчання державної мови в школах України О.Біляєва, Л.Скуратівського, Л.Симоненкової, Г.Шелехової; Навчально-виховна концепція вивчення української (державної) мови С.Єрмоленко, Л.Мацько.

Аналізуючи різні підходи до класифікації принципів навчання, спрямованих на розвиток і вдосконалення мовлення школярів, можемо констатувати, що формування мовленнєво-комунікативних умінь базується, щонайменше, на основних шести принципах.

1. Активне керування процесом розвитку мовлення (організація пошукової діяльності, створення проблемних ситуацій, упровадження елементів дослідного навчання, творчої роботи, активізація мисленнєвої діяльності).

2. Опора на єдність мовлення та мислення (відомо, що думка людини реалізується саме в мовленні, отже, й розвивати мовлення можна тільки у зв'язку з розвитком мислення).

3. Зв'язок усного та писемного мовлення. Цей принцип діє на основі закономірності про випереджаюче засвоєння усного мовлення. Саме розвиток усного мовлення є запорукою успішного формування комунікативної обізнаності учнів.

4. Ситуативність (застосування реальних і навчальних ситуацій значно підвищує практичну спрямованість навчання рідної мови та передбачає формування в учнів основних мовленнєво-комунікативних умінь).

5. Принцип комунікативної спрямованості навчання передбачає поступове формування мовленнєво-комунікативних умінь, удосконалення в учнів основних механізмів мовлення під час вивчення програмного матеріалу, розвиток уміння користуватися мовою як засобом спілкування та пізнання.

Метою вивчення рідної мови в середній школі є підготовка грамотних, освічених людей, які володіють умінням і навичками вільно, комунікативно виправдано користуватися мовними засобами рідної мови – її стилями, типами, жанрами в усіх видах мовленнєвої діяльності (аудіювання, читання, говоріння, письмо), здатних до активної участі в різних галузях життя нашої країни.

Список літератури

1. Дорошенко С.І. Основи культури і техніки мовлення. // Дорошенко С. І. – Харків: ОВС, 2002. – 144с.
2. Ковалик І.І. Методика лінгвістичного аналізу тексту // Ковалик І.І., Мацько Л.І., Плющ М.Я. – К.: Вища школа., 1984. – 120с.
3. Мельничайко В.Я. Лінгвістика тексту в шкільному курсі української мови. // Мельничайко В.Я. – К.: Рад. Шк., 1986. – 168с.
4. Методика викладання української мови / За ред. С.І.Дорошенка. – К.: Вища школа, 1999. – 398с

Тимчишин Ольга

Науковий керівник – проф. Руснак Н.О.

Драматичні твори Сильвестра Яричевського

Сильвестр Яричевський – західноукраїнський літератор широкого спрямування кінця XIX – початку XX століття. Останні роки його життя пройшли на Південній Буковині. Він був професором в Серетській Гімназії (в Сучавському повіті на півночі Румунії), директором чоловічої української школи і навіть бургомістром (тобто головою) цього міста, працював у газеті «Буковина», керував хором товариства «Боян», організовував у селах Кіцманщини товариство «Січ».

Біографія Сильвестра Яричевського типова для демократичної інтелігенції доби. Народився митець 16 січня 1871 року у містечку Рогатин у Галичині, помер на 47-му році життя, 30-го березня 1918 року. Похований у місті Серет Сучавського повіту.

Сьогодні ім'я Сильвестра Яричевського відоме хіба що літературознавцям чи історикам. Літературна спадщина письменника – поезія, проза, драматичні твори, які свого часу, на початку XX століття, користувалися великою популярністю на Буковині та Галичині, впродовж багатьох десятиліть залишалися вилученими з літературно-мистецького процесу української літератури.

Його перу належить збірка поезій «Пестрі звуки» (1905), збірки оповідань «На хвилях життя» (1903), «Між терням і цвітом» (1905). Він автор циклу новел «Рогатинські оповідання», «Вірую», «З людського муравлиська», статей на педагогічні та літературні теми в українських і німецьких журналах, перекладів з польської, словенської, німецької, російської літератур, розвідки про Тараса Шевченка «Поет любові і протесту» (1914).

Літературні критики 70-90-х років минулого століття звертали увагу на соціальну спрямованість і громадське призначення його творчості. Модернізм Сильвестра Яричевського не вписувався в соціалістичні канони.

У другій половині 1960-х років ґрунтовно дослідив життєвий і творчий шлях письменника Михайло Івасюк. Він хотів видати книгу з творами Сильвестра Яричевського в

Україні. Але видання побачило світ лише 2009 року у видавництві «Букрек». Післямова ж видання належить Михайлові Івасюку.

До творчості Сильвестра Яричевського звернулася Магдалина Ласло-Куцюк, доктор філологічних наук Бухарестського університету. Завдяки їй видано двотомник творів Сильвестра Яричевського. Отож, перше видання творів буковинського письменника вийшло в Румунії. Там, окрім віршів, новел, оповідань, статей та деяких листів, побачили світ шість п'єс Сильвестра Яричевського. Драматичні твори належать до різних жанрів: комедія-жарт «Лови на ловців», алегорія «Небесні співці», поетична казка «Горемир», народна драма «Початок кінця», староукраїнська драма-дума «Княгиня Любов» та суспільна драма «Боягузи». Сильвестр Яричевський спробував свої сили і в жанрі комедії. У Львові він написав «сумну комедію» «Де згода в родині».

На сцені поставлені тільки два його драматичні твори. 1901 року він пише п'єсу-феєрію «Небесні співці», присвячену сорок першим роковинам від дня смерті Т.Шевченка. Вона була поставлена ученицями жіночої гімназії і викликала щире схвалення глядачів. Комедія-жарт «Лови на ловців» у 1996 році з успіхом ішла на сцені Чернівецького українського музично-драматичного театру ім. О.Кобилянської.

На особливу увагу заслуговує мова творів Сильвестра Яричевського. Вона своєрідна, як і все, що створив письменник, вона, власне, і сама є витвором автора, а не просто знаряддям для відображення дійсності. У ній збережено ментальний синтаксис української інтелігенції початку ХХ ст., граматичні конструкції та барвистий словник, у складі якого адекватно сприймаються й архаїчні релікти, і діалектні вкраплення, і, нерідко, авторські екзотизми.

Список літератури

1. Яричевський С.Г. Твори / Упор. Та вступна стаття О.М.Івасюк, В.Є.Бузинської. - Чернівці:Букрек, 2009.- 304 с.
2. Івасюк М. Промовляти до народу і за народ [Про життя і творчість українського поета С.Г.Яричевського]// Молодий буковинець. - 1991.- №2.-С.6.

Алла Торак
Науковий керівник – доц. Гураль М.І.

Відтворення фразеологічних одиниць у перекладі комедії М. Гоголя "Ревізор"

Проблемам відтворення фразеологічних одиниць (фразем) у перекладному тексті, типам міжмовних перетворень, проблемам перекладності / неперекладності присвячена чимала кількість наукових праць з теорії та практики перекладу.

Можливості досягнення повноцінного словникового перекладу ФО залежать в основному від співвідношень між одиницями МО (мови оригінала) і МП (мови перекладу): 1) ФО має в МП точний, не залежний від контексту повноцінний відповідник, тобто перекладається еквівалентом; 2) ФО можна передати мовою перекладу тією чи іншою відповідністю, звичайно з деякими відступами від повноцінного перекладу, тобто перекладається варіантом (аналогом); 3) ФО не має в МП ані еквівалентів, ані аналогів, тобто фразеологізм МО передається іншими, не фразеологічними засобами. Можна сказати, що ФО перекладають або фразеологізмом – **фразеологічний переклад**, або іншими засобами (за відсутністю фразеологічних еквівалентів та аналогів) – **нефразеологічний переклад**.

1. Першим способом перекладу фразеологічних одиниць є переклад за допомогою **фразеологічних еквівалентів**, під яким розуміють такі фразеологізми мови друготвору, які мають однаковий денотативний зміст, сигніфікативне значення, однакову стилістичну характеристику, подібні за лексичним наповненням і граматичною будовою: *Он учёная голова, это видно* [1, с.33] // *Він учена голова – це видно* [2, с.12]; *У меня сердце не на месте* [1, с.36] // *У мене серце не на місці* [2, с.15].

2. Другим різновидом перекладу фразеологічних одиниць є переклад за допомогою **неповного (часткового) еквіваленту**. Серед часткових еквівалентів розрізняємо: а) часткові лексичні еквіваленти; б) часткові граматичні еквіваленти. Часткові лексичні еквіваленти – це еквіваленти, які частково відрізняються у двох мовах своїм лексичним складом: *Он-то её сделал от доброго сердца, а мне выговор* [1, с.33] // *Він, бач, зробив її від щирого*

серця, а мені догана [2, с.12]; *Да, оба пальцем в небо попали!* [1, с.13] // *Так, обидва пальцем у небо ткнули!* [2, с.34].
Часткові граматичні еквіваленти відрізняються своєю граматичною будовою: *Ты человек умный и не любишь пропускать того, что плывёт в руки* [1, с.30] // *Ти людина розумна і не любиш пропускати того, що пливе до рук* [2, с.9]; *Жизнь моя на волоске* [1, с.90] // *Життя моє на волосинці* [2, с.66];

3. Відносні фразеологічні еквіваленти, або **фразеологічні аналоги** – це такі міжмовні фразеологічні відповідники, які є однаковими за змістом, стилістичною характеристикою, але різняться своїм лексичним наповненням і граматичною структурою: *О, да с ним нужно ухо остро!* [1, с.52] // *О, та з ним рота не роззявляй!* [2, с.31]; *Вот-те на!* [1, с.29] // *От і маєш!* [2, с.9]; *Вот не было заботы, так подай!* [1, с. 29] // *Не мала баба клопоту* [2, с. 9]. Тут російські прислів'я замінені їх українськими аналогами.

Часто Остап Вишня вдається до лексико-фразеологічного перекладу. У такому випадку, по суті, відбувається перехід від фразеологічного рівня до лексичного, тобто можна вести мову про лексико-фразеологічну трансформацію. До речі, переклад словом може бути достатньо виразним і яскравим, як у випадках з передачею фразем у мові друготвору конотативно забарвленими лексемами: *Эк куда хватили!* [1, с.30] // *Ото бевкнули!* [2, с.10]; *Слушайте: вы побегите, да бегом во все лопатки* [1, с.55] // *Слушайте: ви побіжить, та бігом, блискавкою* [2, с.33].

Отже, переклад фразеології у художніх текстах треба здійснювати з урахуванням тієї ролі, яку вони відіграють у контексті, та зважаючи на характер оригінального твору. Головне – максимально зберегти образність фразеологічної одиниці, вжитої автором оригіналу.

Список літератури

1. Гоголь Н. В. Полн. собр. соч. : В 14 т. / Н. В. Гоголь / [гл. ред. Н. Л. Мещеряков]. – М.-Л. : АН СССР, 1952. – Т. 8. – 815 с.
2. Гоголь М. Зібрання творів: у 7 т. / Микола Гоголь; [редкол. : Жулинський (голова) та ін.]. – К. : Наук. думка, 2008. – Т. 3. : Драматичні твори / упоряд. П. В. Михед, Н. Р. Мазепа. – 200 с.

Тетяна Федор

Науковий керівник – проф. Гуйванюк Н.В.

Синтаксис публіцистичних творів Сидора Воробкевича

С. Воробкевич (1836-1903) поєднав у собі талант письменника і дар композитора, неабиякі здібності педагога і громадського діяча, редактора і видавця буковинських часописів, православного священника, професора теологічного факультету Чернівецького університету.

Ярослав Гулін у книзі „Апостол просвіти” підкреслює, що Сидір Воробкевич був передусім великим патріотом, справжнім буковинцем, „буковинцем, який народився і помер на своїй землі, ніколи її не зрадивши. І ще раз буковинцем, бо, добре знаючи мови та релігійні канони, розв’язання спірних питань шукав у співпраці, порозумінні міжнаціональному та міжконфесійному” [2, с.6].

Помітне місце у творчому напрацюванні письменника займають і його публіцистичні твори, а саме твори конфесійного стилю – церковні проповіді.

Мета нашого дослідження – проаналізувати у контексті ідіостилу письменника синтаксичні особливості „наук для народу” – церковних (надгробних) проповідей С.Воробкевича, виданих у 1891 [1]. За ухвалою редакційно-видавничої ради Буковинського православного університету імені Митрополита Євгена Гакмана 2007 року це видання адаптоване сучасною мовою у видавництві „Книги-XXI” у Чернівцях.

Жанр проповіді передбачає такі обов’язкові структурні компоненти: звернення до парафіян, до близьких та родичів покійних; розповідь про земне життя покійних; „науки”-повчання священника з переконанням дотримуватися християнських приписів; використання прикладів (цитувань) з Книг Святого Письма, текстів молитов тощо. Наприклад: „*Браття християни! Виривайте* кожного дня із ріллі сердець

ваших і найменший гріховний бур'янець і *кидайте* його в огонь, щоби і слід його запався” („Над гробом господаря”).

Другою важливою рисою проповідей Сидора Воробкевича є використання народної розмовної мови, що її письменник використовував свідомо. У „Передньому слові” до „Науки для народа” (1899) автор пояснював, що підготував до друку свої „науки”, оформлені народною мовою, з потреби зробити їх доступними і зрозумілими для народу, бо тільки в такий спосіб вони „матимуть хосен”, тобто принесуть користь, будуть „животворною силою”, зможуть виконати своє просвітницьке, виховне значення: „Донедавна не було у нас на Буковині ще жодних оригінальних руських збірників проповідей, тож уживалося збірників російських та галицьких. Вправді, подеколи при деякій нагоді виголошували старі душпастирі проповіді – однак поскільки вони при тім уживали мови з примішками великоруськими, церковнослов'янськими, руськими і хто знає ще якими іншими вираженнями, то ті проповіді не мали животворної сили, і тому нікого з народу не могли зігріти і до богоугодного життя приспособити... *Осли народ розуміє проповідь, то така проповідь для него є животворною і її хосен не хибне його, осли народ поученія не розуміє, то весь труд священника безхосенний і марно пропадає, як той голос у пустині*” [1, с.3].

Отож, мова проповідей надгробних Сидора Воробкевича засвідчує неабиякий талант православного протоієрея і письменника, великого патріота, просвітителя, небайдужого до долі українського народу і його мови.

Список літератури

1. Воробкевич Іс. Науки для народа / Ісидор Воробкевич. – Чернівці, 1899. – Ч.1, с.3.
2. Гулін Я. Апостол просвіти / Ярослав Гулін . – Чернівці : Золоті литаври, 2000. – 50 с. , с.6

Марина Фіжделюк
Наук. керівник – доц. Костик В. В.

Лук'ян Кобилиця та Олекса Довбуш в усній народній творчості Буковини

Про Лук'яна Кобилицю, Олексу Довбуша та інших народних месників українці Буковини склали досить багато народних пісень, легенд та переказів. На велику кількість народних пісень, переказів і легенд, які створив і зберіг простий народ після смерті Олекси Довбуша, вперше було звернуто увагу в 1888 році. Тоді було запропоновано збирати і опубліковувати всі ці прекрасні перекази про Довбуша. Цим зайнялися кращі представники галицької інтелігенції. Вже в 1895 році Іван Франко надрукував у четвертому томі журналу «Житє і слово» чотири пісні про Довбуша. Пізніше, в 1908 році, вийшла в світ книга етнографа Володимира Шухевича «Гуцульщина», в якій було надруковано вісім народних оповідань про Олексу Довбуша. Ще через два роки, в 1910 році, відомий український етнограф Володимир Гнатюк опублікував зібрані ним «Оповідання про опришків» у XXVI томі «Етнографічного збірника». З 289 оповідань про опришків у цій книзі 134 оповідання стосуються самої особи Довбуша. Книга викликала великий інтерес і схвалення у читачів. Оповідання, перекази і пісні були написані мовою народу.

В українському фольклорі існує багато легенд та переказів про народних месників Олексу Довбушата Лук'яна Кобилицю. Але для початку в'яснимо суть основних понять.

«Легенда – прозовий народнопоетичний твір про давноминулу подію міфологічного та релігійного змісту, розповідь у якому ведеться від третьої особи. Переказ – прозовий народнопоетичний твір про історичні особи й події, свідком яких не був оповідач». Характерною ознакою народних легенд і переказів про Довбуша є те, що в них найбільше акцентуються дві основні ознаки відважного героя: фізична сила і допомога бідним. Народ це робить досить делікатно: ці дві ознаки не конкретизуються, не індивідуалізуються, а типізуються. Таким чином, герой

певною мірою виходить ідеалізованим: «На Довбушу Олексі був сардак на плечьох. А грідушки, гудзики и шнури у сардакабули з самої сухозлоти. То таке фayne, блишіт ци до сонця, єк золото. Крисаня з блєхами та с павами. А зброя? То все таке фayne,шо страх». Фінал усіх переказів та легенд трагічний: гине опришок, але по-різному і в різних ситуаціях. Народного героя Олексу Довбуша можна вбити срібною кулею, «над якою дев'ять священників мали служити суботню відправу, і дев'ять зерен пшениці, доданих до неї».

У народних переказах та легендах, як і в піснях, проглядаються елементи ідеалізації героя. Оповідач з Довгополя змальовує його портрет: «Сидів на коні, білим рушником переперезаний, з ментальом на грудьох, а довкол нього гуцули водно з пістолем стрільють та кричьи: віват!».

Самої боротьби, очоленої Л. Кобилицею, в народній прозі майже не представлено. Більше народна пам'ять зберегла мотиви переслідування героя. Гіперболізовано змальовується картина знущань над ним: «А Кобилицю ймили та закували. Завели го до Дорної та ланцями до підлоги прикували». Про смерть Кобилиці народна фантазія витворила різні версії: він пропав безвісти, «пани щось му завдали, що зараз таки вмер», отруїли, замучили.

Народна творчість Буковини є мистецьким відображенням долі краю, що тісно переплетена з загальноукраїнським суспільно-політичними й культурними процесами. Це значно підвищувало інтерес буковинців до свого історичного минулого, відображалось на змісті їхніх легенд та переказів.

Список літератури

1. Народ про Довбуша. Зб. фольклорних творів / Упоряд., вст. ст. і прим. канд. філол. н. В. І. Тищенко. – К.: Наука думка, 1965. – 304 с.
2. Народ про Кобилицю: Зб. фольклор. творів / Упоряд., вступ. ст. і прим. В. І. Тищенко. – К.: Наукова думка, 1968. – 180 с.
3. Сокіл В. Народні легенди та перекази українців Карпат. – К.: Наукова думка. – 1995. – 158 с.

**Звертання *пане* в контексті пошуків українцями
універсальної етикетної номінації адресата мовлення**

Прагнення виробити загальні ввічливі форми відображає рівень розвитку та цивілізованості суспільства. Українці ж і досі не визначились із вибором , на місце якої претендує традиційне для нашої мови звертання *пане* (*пані*, *панове*), яке також характерне західнослов'янським мовам.

У сучасному українському суспільстві спостерігаємо три тенденції щодо відновлення слів *пане*, *пані*, *панове* як офіційних форм звертання: схвалення, визнання можливості вибіркового вживання в певних ситуаціях, категоричне несприйняття.

Як зауважує одна з дослідниць сучасного мовленнєвого етикету С. Богдан, у текстах усної народної творчості, які дійшли до нас ще з найдавніших часів, слово *пане* та похідні від нього трапляються досить часто [1, с. 155]. Як приклади наведено уривки фольклорних текстів:

*Добрый вечір тобі, пане господарю,
Радуйся!
Ой радуйся, земле,
Син Божий народився!
– Весняночка-паняночка,
Де ти зимувала?
– У садочку на кленочку
Пряла на сорочку.*

Усі ці звертання об'єднує відсутність щонайменшої вказівки на соціальне розшарування, проте поступово початкову семантику лексеми було зруйновано, натомість у свідомості наступних поколінь українців, які зазнали національного й соціального гноблення, закріпилось нове значення, протилежне до початкового.

Поширена також думка щодо часткового вживання аналізованого звертання, тобто його функціонування обмежене офіційно-діловим стилем. У таких випадках звертання *пане* вживають як міжнародну формулу ввічливості. Наприклад, у

„Словнику української мови” в 11 томах зафіксовано таке значення: у сучасній дійсності – ввічлива форма звертання або згадування, звичайно до офіційного представника чи громадянина іншої держави: *Пан посол, Пан міністр* [3, VI, с. 41]. Компонент *пане* надає звертанням відтінку офіційності, його вживають для вияву додаткової поваги і ввічливості.

Несприйняття цієї етикетної форми пов’язане з низкою таких асоціацій, як багач, експлуататор, пригноблювач, рабовласник. Форму *пане* трактують як малодемократичну, а то й взагалі принизливу.

За часів радянської ідеології звертання *пане* вийшло з активного вжитку. Функціонування лексеми навмисно обмежували. У тому ж „Словнику української мови” в 11 томах зафіксовані такі значення: „...поміщик у старій Польщі, Литві, дореволюційній Україні і Білорусії: *пани не знали, що з землею робити, як і кому її збути.*[...] У старій Польщі, Литві, дореволюційній Україні і Білорусії – ввічлива форма звертання або називання стосовно до осіб чоловічої статі привілейованих верств суспільства: *татко найняв пана навчителя* [3, VI, с. 41]. Але вже в сучасних лексикографічних працях ситуація дещо змінилася на краще. У „Великому тлумачному словнику сучасної української мови” лексему *пан* подано з таким значенням: в Україні та деяких інших країнах – ввічлива форма звертання або називання стосовно до осіб чоловічої статі. У сучасній дійсності – ввічлива форма згадування або звертання [2, с. 564]. Отож, маємо надію, що звертання *пане* (*пані, панове*) стане універсальним для українського мовленнєвого етикету.

Список літератури

1. Богдан С. Мовленнєвий етикет українців. – К.: Рідна мова, 1998. – 475 с.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови. – К.; Ірпінь : Перун, 2002. – 1440 с.
3. Словник української мови : В 11 Т. – К. : Наук. думка, 1970. – Т. 6. – 830 с.

Теодора Цугуй

Науковий керівник – доц. Шабат-Савка С. Т.

Функційні можливості парцельованих конструкцій у мовостилі Ірини Вільде

Явище парцеляції, що полягає у виділенні відрізка речення в окрему самостійну частину, дедалі частіше стає предметом досліджень. Зазвичай парцеляцію витлумачують як стилістичний прийом, що полягає у розчленуванні цілісної змістово-синтаксичної структури на інтонаційно й пунктуаційно ізольовані частини – окремі речення, внаслідок чого синтаксично залежні парцеляти (виділені частини) стають самостійними. Втім така самостійність відносна, оскільки зміст парцелята, як правило, стає зрозумілим лише тоді, коли його розглядати разом із базовою структурою речення (тією частиною, від якої він відокремлюється) [2, с. 26].

У лінгвістичних студіях парцеляцію витлумачують по-різному: як прийом мовленнєвої виразності; засіб експресивного синтаксису; засіб вираження модальності тощо (Ю.Ванников, Л.Щерба, С.Марич, О.Зверева, М.Кравченко, Н.Плющ, О.Іванчикова В.Чабаненко та ін.). На думку Н.В.Гуйванюк, „парцеляція як спосіб комунікативної реалізації висловлення є функціонально значущим відхиленням від типового зразка, яке проявляється у максимальній актуалізації парцельованого компонента (певного відрізка цілісного висловлення)” [1, с. 273-274]. Така актуалізація відбувається під впливом авторського задуму.

У мовостилі Ірини Вільде знаходимо парцеляцію на рівні простого та складного речення. Так, у простому реченні парцелюються головні та другорядні члени речення. Парцельовані конструкції, зберігаючи відповідний синтаксичний зв'язок, вказують на залежність парцелята від основного речення. Наприклад, у структурі: *Не дивилася в той бік, але й так бачила Данка. Високого, світлочубого, найкращого* (4, с. 288). Парцеляти-означення *високого, світлочубого, найкращого* узгоджуються зі змістом основного речення.

У складному реченні найчастіше зазнають парцеляції частини, що своєю структурою і змістом відповідають підрядним

реченням причини, мети, місця, означальним і додатковим. У межах складного синтаксичного цілого найпоширенішою у прозі Ірини Вільде парцеляція складнопідрядних речень причини. Наприклад: *Поклала брошуру на її давнє місце, але тепер думає, що все ж таки треба домучити її до кінця. Бо коли покажеться у Чернівцях, то Оріховський насамперед запитає про її враження від брошури* (4, с. 397).

Функційними можливостями відзначається і текстова парцеляція, яка охоплює поліпредикативні комплекси, цілі абзаци. Такий стилістичний прийом увиразнює смислові зв'язки як усередині складного синтаксичного цілого, так і між кількома надфразними єдностями. Наприклад: *Ілюзії, ілюзії... Коли нам довго не відписують, хапаємося останньої ілюзії і лист, очевидно, пропав на пошті* (3, с.3). Парцелят не тільки пояснює слово „ілюзії” базової частини, а й має пряму проекцію на розширення її змісту, розкриття підтексту.

Отже, парцелювання як засіб актуалізації думки – релевантне явище комунікативного синтаксису. Парцельовані конструкції дають можливість авторові по-особливому висловити своє ставлення до дійсності. Під впливом живого розмовного мовлення значно розширюється сфера дії парцеляції, вона активно проникає в усі стилі й виступає закономірним явищем сучасної синтаксичної науки.

Список літератури

1. Гуйванюк Н. В. Експресивний синтаксис: досягнення і проблеми / Н.В. Гуйванюк // Актуальні проблеми синтаксису: Матеріали Міжнар. наук. конф. — Чернівці: Рута, 2006. — С. 267-275.
2. Кравченко М. В. Явище парцеляції в сучасній українській мові / М.В. Кравченко // Мовознавство. — 1980. — №1. — С. 26-29.
3. Вільде Ірина. Окрушини / Ірина Вільде. — К.: Рад. письменник, 1969. — 131 с.
4. Вільде Ірина. Повнолітні діти / Ірина Вільде. — К.: „Молодь”, 1960. — 411 с.

Мар'яна Шкрібляк

Науковий керівник – доц. Томусяк Л.М.

Тропи як засіб творення портретних характеристик у повісті Юрія Федьковича „Люба-згуба”

Одним із важливих лексико-стилістичних засобів творення портретних характеристик у художньому творі є тропи. Цей термін відомий ще з античної культури. Давньогрецькі оратори вважали, що основне для людини – вміння переконати словом, і для цього використовували різноманітні фігури і тропи мови, щоб зробити промову живою, оригінальною, цікавою і переконливою.

Юрій Федькович для опису своїх героїв використовує метафори, епітети, гіперболи. Ці тропи як стилістичні засоби виконують дуже важливу функцію в художньому тексті. По-перше, вони показують багатство, самобутність української мови, виокремлюють її серед інших мов, а по-друге, тропи чітко окреслюють художній стиль автора. Саме виходячи із другого судження, ми досліджуємо функціонування тропів у портретних характеристиках повісті „Люба-згуба”.

У творі Юрія Федьковича стилістичні засоби особливо яскраві та неординарні, оскільки одним із впливів на формування творчого потенціалу письменника була народна творчість, фольклор, на основі яких автор і творив свої неповторні образи.

Одним із найбільш уживаних тропів в українській літературі є епітет. Активно вживав епітети у своїх творах і Юрій Федькович. Митець найчастіше використовує їх для опису внутрішнього стану персонажів, їх зовнішності, а також – рис характеру. Так, про Калину сказано, що вона *красна* (сестра), *господарка* (дівка), *тишина та вбрана*. Як бачимо, автор підкреслює і вроду дівчини, і одну із найсуттєвіших її рис характеру. Інший персонаж, Василь, протягом усього твору *смутний та невеселий, марний-марний, чорний в лице*. Такі характеристики зовнішності героя наводять читача на розуміння того, як страждає безнадійно закоханий хлопець. Але

водночас у Василя *щира* (душа), він *одним один щирий* Ще одним важливим стилістичним засобом творення портретних характеристик в повісті є метафора. У повісті Федькович метафоризує переважно почуття та переживання героїв, а також деякі риси зовнішності. Змальовуючи Василя, письменник показує його страждання від нерозділеного кохання: *"Чогось так почорнів відразу? – От не видиш, вечір, а тобі здається, що я почорнів..."* [3, с.26]. Як бачимо, автор підкреслює неприродний колір обличчя хлопця, який нагадує сутінки. Для характеристики цього образу використано ще одну метафору: *"...очі йому потали в голову..."* [4, с. 24], тобто сильно запали. Це знову ж таки результат внутрішнього страждання і розпачу Василя. У повісті знаходимо достатню кількість прикладів гіпербол, кожна з яких несе своє значення і виконує певну функцію у створенні портретів. Автор використовує їх для змалювання почуття кохання, страждання, радості тощо. Наприклад: *" А Ілаш топиться таки, дивлячись на свою Калину, а вона знов гине, дивлячись на його "* [3,с.14]. Бачимо, що Юрій Федькович перебільшує почуття між героями з метою підкреслити їх чистоту і взаємність, показати пристрасть і запал гуцульського народу. З такою ж виразністю описано біль втрати пов'язаний зі смертю Ілаша та Василя: *" Хіба камінне не плакало, а решта всі "* [3, с.29]. Тут автор намагається окреслити загальне горе довгопільців, які, очевидно, дуже любили і поважали братів.

Отже, використання тропів у творенні портретного опису виконує чи не найголовнішу роль, оскільки автор орієнтується на емоційне сприйняття персонажа читачем.

Список література

1. Галич О.А. Теорія літератури: Підручник для студ. філол. спец. вищ. закл. освіти / О.А.Галич, В.М.Назарець, Є.М.Васильєв. – К.: Либідь, 2005. – 487 с.
2. Запилук М. Художня майстерність Юрія Федьковича — прозаїка. / М. Запилук. // Музейний щорічник. — Чернівці: Золоті литаври, 2002. — С.46-50.
3. Федькович Ю.А. Твори в 2-х томах. / Упоряд. М.Ф.Нечитайлюк. — К.: Дніпро, 1984. — Т.2. — 426 с.

Ірена Штаєр

Науковий керівник – проф. Бунчук Б. І.

Творчість поета-вигнанця в перекладах І. Франка

Публій Овідій Назон – давньоримський поет, творчість якого справила значний вплив на європейську літературу. Імператор Август не поділяв пропагованих ним ідеалів любові, тож останні десять років свого життя лірик провів у вигнанні.

Твори класиків римської літератури широко вивчалися, перекладалися і використовувалися в Україні починаючи ще з XVI ст. Вже учні київських і львівських шкіл того часу читали в оригіналі Вергілія, Горація та Овідія. У 1632 році учні Києво-Могилянської академії видають збірку „Євхарістеріон”, в окремих віршах якої творчо використовувалися образи з римської поезії, зокрема з віршів Вергілія й Овідія. Уже пізніше з’явилася відома травестія П. Білецького-Носенка „Горпинида, чи Вхопленна Прозерпина”. Мотиви й образи з творчості Овідія запозичували Леся Українка, О. Кобилянська, О. Турянський та ін. Римського лірика перекладали Ф. Прокопович, Г. Сковорода, О. Маковей, Олена Пчілка, І. Стешенко, І. Франко, М. Зеров, А. Содомора.

З окремими віршами Овідія І. Франко познайомився ще в дрогобицькій гімназії. Йому була відома легенда про те, що Овідій перебував на півдні України і там похований. У Львівському університеті І. Франко упродовж трьох років паралельно з українською філологією вивчав класичну, відвідував курси з творчості римських авторів, на другому курсі навіть виконав латинською мовою семінарську працю на тему „Лукіан і його епоха”. Але перекладати Овідія він почав значно пізніше – в останній період перекладацької діяльності.

І. Франко першим звернув увагу на поезії Овідія періоду вигнання, у яких він змальовує своє тяжке життя, нарікає на зрадливість друзів і тужить за Римом. І. Франко віддає належне щирому ліризмові поета та перекладає „Скорботні елегії” (*Tristia*), „Послання з Понту” (*Ex Ponto*) і поему-інвективу „Ібіс”.

Переклади І. Франка з творчості Овідія з'явилися друком 1894 року в книзі К. Лучаківського „Взори поезії і прози для п'ятої класи цісарсько-королівської гімназії у Галичині”, але своєрідне художньо-поетичне завершення отримали 1915 року в розвідці „Публій Овідій Назон у Томіді”, в якій він використав фрагменти своїх перекладів.

Поет вдається до силабо-тонічної імітації елегійного дистиха, зрідка (в епічних відступах) трапляються лише гекзаметричні верси. Збої в ритмічній схемі пов'язані, очевидно, з погіршенням стану здоров'я митця, бо елегійний дистих І. Франко вже апробовував у циклі віршів „Епіграмати і ксенії”, а пізніше – у „Майових елегіях”.

Здійснюючи переклади, І. Франко користувався оригіналом та німецькими перекладами М. Шанца й О. Берга, які також відтворювали елегійний дистих поєднанням рядків гекзаметра та пентаметра. Та цікавили І. Франка не способи передачі античних розмірів, а пояснення, подані під текстом. Поему „Ібіс” він поділив на уривки, часто доповнював власними здогадами та коментував, що свідчить про вдумливий та уважний переклад.

Список літератури

1. Гузар І. Овідій у німецькій літературі // Публій Овідій Назон. До 2000-річчя з дня народження. – Видавництво Львівського університету. – 1960. – С. 93-101.
2. Дідик Й. Іван Франко – перекладач і дослідник творчості Публія Овідія Назона // Публій Овідій Назон. До 2000-річчя з дня народження. – Видавництво Львівського університету. – 1960. – С. 80-86.
3. Лучаківський К. Взори поезії і прози для п'ятої класи цісарсько-королівської гімназії у Галичині. – Львів, 1894. – С. 169-185.
4. Пеленський Є. Овідій в українській літературі / Є. Ю. Пеленський // Українська книга (Краків, Львів). – 1943. – Річн. 5. – С. 51-87.
5. Содомора А. Дві барви часу Публія Овідія Назона. – К.: Основи, 1999. – 300 с.
6. Содомора А. На шляху поступу : Іван Франко – перекладач античної літератури // Дзвін. – 2009. – Чис. 5/6. – С. 137-142.
7. Франко І. Публій Овідій Назон у Томіді // Іван Франко. Зібрання творів у п'ятдесяти томах. – Т. 9. – К., 1977. – С. 410-484.
8. P. Ovidii Nasanis. Opera omnia. Textum. – Lipsiae, 1845. – 378 s.

Орися Штодлер

Науковий керівник – доц. Лавренов В.А.

Любовний трикутник як основа сюжетобудування роману К. Гамсуна “Пан”

Є в людських взаєминах такі проблеми та ситуації, які актуальні практично завжди. “Любовний трикутник” – одна з таких проблем. Що таке “любовний трикутник” узагалі? Більшість напевно відповість: це чоловік, дружина і коханка. Куди точніше буде сказати так: “любовний трикутник” – це ситуація, при якій в одного з подружжя, інтимних партнерів, членів сімейної пари (незалежно від їхньої статі) є коханець/коханка.

Художня література завжди виступала своєрідним віддзеркаленням свого часу, епохи, проблем... Мотив невзаємності кохання й пов'язані з цим страждання та переживання героїв у літературі часто представлені через “любовні трикутники”. В. Поліщук досить вдало зауважує: “Класичними мотивами літератури є любовна інтрига, любовний “трикутник” і колізії, пов'язані з ним” [1, с. 17].

Сюжет – система подій, що їх відтворено в художньому тексті, через які автор розкриває людські характери в певному часопросторі й зміст твору. Ці події лежать в основі предметного світу твору” [2, с. 58]. У романі К. Гамсуна “Пан” присутні два “любовні трикутники”, які вибудовують основу сюжетобудування у романі. Саме через ці два “любовні трикутники” автор розкриває ті події, які розкривають людські характери і стосунки між ними. Ці два “любовні трикутники” вибудовують внутрішню організацію сюжету і вибудовують п'ять основних сюжетних елементів: експозицію, зав'язку, розвиток дії, кульмінацію та розв'язку.

Перший “любовний трикутник”, який перед нами вимальовується – це: Глан – Едварда – Єва. Головний герой роману Глан із міста переїджає до лісу у пошуках кращого

життя. Прибувши до лісу він оселяється у лісовій сторожі. Саме там він зустрівся і познайомився із Едвардою і відразу у неї закохується.

Почуття Глана до Едварди були щирими, а Едварди брехливими і зрадливими. Коли Глан розкриває очі на все і розуміє, що для нього все втрачено, у головного героя виникає почуття зневаги і не довіри до Едварди.

У Глана на шляху з'являється Єва, яка виявляє щирі почуття до Глана і по-справжньому його кохає. Глан заради Єви здатний все зробити, навіть забути Едварду і більше про неї не згадувати.

Для Єви вся ця любовна пригода закінчиться трагічно. Глан, якого кохала Єва, помирає від його рук.

Другий “любовний трикутник”, який постає дуже яскраво у сюжеті, – це: Глан – Едварда – лікар. Коли у житті Едварди з'являється лікар, вона змінюється і відповідно ставлення до Глана змінилося саме тоді. Глан помічає зневагу до себе і в нього виникає бажання вбити лікаря. Головний герой не задумався над наслідками, які можуть статися (смерть Єви). Ця ситуація з Євою все змінила для Глана, і він вирішує шукати кращого життя у інших країнах.

Отже, К. Гамсун яскраво змальовує любовні інтриги між персонажами, які призводять до трагічного кінця. Саме ці два “любовні трикутники” вибудовують головний сюжет роману, де можна побачити людські характери, що розкриваються під час любовних інтриг, які виникають у романі. “Любовні трикутники” роману є головною основою сюжетобудування роману.

Список літератури

1. Поліщук В. Цього жанру нам бракувало... Історико-пригодницькі твори Михайла Старицького // Українська мова і література. – ч. 35. – 2003р.
2. Галич О.А. Вступ до літературознавства: підручник для студентів вищ. навч. закл., 2010.-288 с.
3. Гамсун К. Избранные произведения. М., Панорама, - 1992. – 640 с.

Галина Шулепа
Науковий керівник – доц. Томусяк Л.М.

Функціонування детермінантів як вторинних синтаксем у мовостилі В. Стефаника

За Енциклопедією української мови, детермінанти – це “другорядні члени речення, які залежать не від окремого слова, а від граматичного центру речення у цілому і виражають обставинні значення” [2, с. 139].

Розпочала вивчення детермінантів на початку 60-х рр. ХХ ст. російський мовознавець Н.Ю. Шведова. В україністиці проблему детермінантів досліджували І.Р. Вихованець, К.Г. Городенська, В.М. Русанівський, А.П. Загнітко, К.Ф. Шульжук, І.І. Слинько, Н.В. Гуйванюк, Кобилянська М.Ф., О.В. Кульбабська та ін.

Художній матеріал В. Стефаника послужив ґрунтовною базою для виокремлення семантичних особливостей детермінантних членів речення на рівні тексту. Найбільш поширеним у мові творів письменника є використання локативних детермінантних синтаксем.

Обставинні детермінанти з просторовим значенням указують на місце дії, напрямок і шлях руху. У ролі детермінантів місця найчастіше автор уживає прийменниково-відмінкові форми, до складу яких входять займенники або ж прислівники займенникового типу.

Для мовостилю В. Стефаника характерне є вживання таких моделей:

посеред + Р.в.: *А посеред розкопаних корчів спить мама* (1,с. 104, “Лан”);

довкола + Р.в.: *Довкола неї зоря обкинула свої біляві пасма, і подобала та хмара на закервавлену голову якогось святого* (1,с. 30, “Виводили з села”);

над + О.в.: *Над ними розстелилося осіннє склепіння небесне* (1,с. 31, “Виводили з села”);

під, попід + О.в.: *Під корчем мала дитина [про картоплю]* (1,с. 104, “Лан”);

перед + О.в., Поза + О.в.: *Перед ними* – колосисте море золота, *поза ними* – діти в холоді снопів (1,с. 114, “Скін”);

між + О.в.: *Між тими* гробами сидів, і нагадалася мені мамина співанка (1, с. 110, “Вечірня година”);

у (в) + М.в.: *В руках* держала тацу з горівкою (1,с. 95, “Святий вечір”);

на + М.в.: *На припічку* сидів син бабин (1,с. 93, “Святий вечір”);

по + М.в.: *По землі* собі бігай (1,с. 105, “Лист”).

Серед конструкцій, які вказують на папрямок руху, виділяємо такі групи:

▪ кінцевого пункту руху: для передачі цього значення письменник найчастіше використовує прийменник до + родовий відмінок: *До хати увійшов Василь із школярем* (1,с. 105, “Лист”).

Інколи для передачі такого значення автор використовує конструкцію, яка складається із прийменника в + знахідний відмінок: *В теплі краї збиралися відлітати* (1,с. 48, “Діти”).

▪ конструкції вихідного пункту руху: утворюються за допомогою дієслів із загальним значенням руху та прийменникових словоформ у родовому відмінку:

з + Р. в.: *З гори, з височенної високості сноти ячмінні кербутом* (у значенні перекручуючись) *на нього падають* (1,с. 115, “Скін”);

від + Р. в.: *Від того часу він бідував* (1,с. 67, “Новина”).

Отже, для мовостилю В. Стефаніка характерне вживання просторових детермінантів, які найчастіше виражають значення неточного місця, простору чи напряму руху. З метою передачі локативного значення письменник використовує прийменниково-відмінкові конструкції з родовим, орудним і місцевим відмінками, а також прислівники з локативним значенням.

Список літератури

1. Стефанік В. С. Моє слово: Новели, оповідання, автобіографічні та критичні матеріали, витяги з листів / Упоряд., передм. та приміт. Л. С. Дем’янівської. – 2-ге вид., доп. – К. : Веселка, 2000. – 319 с.
2. Українська мова: Енциклопедія / Редкол.: Русанівський В. М. (співголова), Тараненко О. О. (співголова), Зяблюк М. П. та ін. – 2-ге вид., випр. і доп. – К. : Вид-во «Українська енциклопедія» ім. М. П. Бажана, 2004. – 824 с.

Крістіна Якобець

Науковий керівник – проф. Гуйванюк Н.В.

Особливості мовотворчості В. В. Васкана

Літературну історію Буковини творять не тільки відомі письменники 19 ст. Юрій Федькович, Ольга Кобилянська, Сидір Воробкевич, але й такі сучасні письменники як Віра Китайгородська, Тамара Севернюк, Василь Васкан та інші.

Актуальність теми запропонованого дослідження зумовлена необхідністю вивчення творчості буковинських письменників, які живуть і творять сьогодні, прославляють свій рідний край. Ідіостиль письменників Буковини досліджують мовознавці Н.Бабич, Н.Гуйванюк, О.Криштанович, Н.Шатілова та інші. Однак ці дослідження стосуються в основному письменників-класиків – Юрія Федьковича, Сидора Воробкевича, Ольги Кобилянської. Нашу увагу привернула творчість сучасного буковинського письменника Василя Васкана.

Мета нашого дослідження – встановлення специфіки поетичного доробку автора та створення його мовного образу.

Об'єктом дослідження є лексичні особливості мовотворчості Василя Васильовича Васкана.

Предмет дослідження буковинознавчі елементи та етнолексеми, мовні засоби образності.

Джерельною базою дослідження послужили поетичні тексти В. Васкана.

Мовний портрет автора – це сукупність мовних засобів, якими автор виражає свій поетичний світ[4].

Ідіостиль, ідіолект, індивідуальний стиль – це така системність виразових засобів мови окремого письменника, діяча культури та іншого індивіда, яка вирізняє, його мову серед інших мовців [4].

Васкан Василь Васильович – поет, публіцист, голова товариства Україна-Молдова (з 1992 р.), член Національної спілки письменників України (з 1999 р.), голова Чернівецької обласної організації спілки письменників України (з 2008 р. по 2012 р.), лауреат обласної премії імені С. Воробкевича (2006 р.),

районної (Новоселицької) літературно-мистецької премії імені С. Сабадаша (2011 р.), заслужений працівник культури України (2006 р.).

Поетичний талант Василя Васкана належно поцінований. Дослідники відзначають, що В. Васкан дає чудові взірці самобутньої поезії, в якій, «мов на сповіді, розкриває навстіж душу і спокуту часів»[3].

Буковина – основне ключове слово у творчості В. Васкана. Рідний край для поета – це його Буковина, «єдина у світі», «найсвітліша», «рідне гніздо», «рідний дім», «гори високі», «ріки широкі», де росте калина – символ усієї України, де явір стрункий росте при долині із лелечим гніздом, де «барвінок хрещатий», «де мама і тато», і «круча висока над сивим Дністром» (2, с.13). Тут у рідному краї незабутні цвітуть черешні («Черешнева фарба») і бузок, жоржини, червона рута: Як зацвіте в Карпатах рута...(1, с. 25).

Рідна Буковина є домінантою у творчості Василя Васкана: Буковина «квітує від роботи, Свої пісні В далекий світ несе» (2, с. 44). «Знов Буковина пахне хлібами, Кличе в гості, В гості до мами» (2, с. 228). Вона, «Буковина – єдина у світі, Найсвітліша у світі вона» (2, с 217).

Василь Васкан намагається своїми світлими творами відкрити нам очі на все прекрасне, що є у цьому світі. Він мудро, по-філософськи розуміє призначення людського життя, вічність якого – це пам'ять про добрі справи, здійснені людиною на землі.

Список літератури

1. Васкан В. В. Слово від серця. / Василь Васильович Васкан. – Чернівці: Прут, 2006. – 144 с.
2. Васкан В. В. Спів душі. Вибране. / Василь Васильович Васкан. – Чернівці: Прут, 2006. – 244 с.
3. Письменники Буковини II половини ХХ століття. Хрестоматія. Частина 2 – 2-ге видання / упоряд. Б. І. Мельничук, М.І. Юрійчук – Чернівці: Прут, 2003. – 752 с.
4. Українська мова: Енциклопедія / Редкол.: Русанівський В.М. (співголова), Тараненко О.О. (співголова), Зяблюк М.П. та ін.. – 2-ге вид., випр. і доп. – К.: Вид-во «Укр. енцикл.» ім. М.П. Бажана, 2004. – 824 с.

Марія Ямборко

Науковий керівник – проф. Антофійчук В. І.

Екклезіаст як літературний твір

Книга Екклесіаста – одна з найпізніших частин Старого Завіту. Хоч написана вона від імені стародав царя Соломона (X ст. до н. е.), її псевдонімність безсумнівна. Уже в VII ст. було вказано на особливості мови Екклесіаста, що відрізняють її від мови часів Соломона. Тепер більшість учених вважає, що створена вона приблизно в 300 р. до н. е. В оригіналі книга називається Коге́лет. Це можна перекласти як "людина, що говорить у зібранні", проповідник. Саме так і передав смисл заголовка грецький перекладач, який назвав книгу Екклесіастом (від грец. екклесія – зібрання). На думку інших, це слово означає "збирач думок", "збирач приказок".

Книга Екклесіаста викликає подив не тільки завдяки своїй поетичній потужності, а й тим, що в ній панує глибокий песимізм, який різко контрастує і з змістом інших книг Біблії. Основну тему Книги – про сенс людського життя – сформульовано в перших її рядках: "Марнота марнот – геть усе марнота. Що за користь людині з усіх її трудів, які вона завдає собі під сонцем?" [1: 2–3]. Отже, в чому смисл життя людини? Як вона повинна прожити своє життя на землі, щоби бути задоволеною і щасливою? Ці найважливіші світоглядні питання знаходяться в центрі уваги автора Книги. Відповідь на них надто песимістична. Автор не створює систематичного вчення. Свої погляди про смисл чи бездумність життя висловлює в невеликих розділах (їх у творі 12), які логічно не пов'язані між собою.

Книга Екклесіаста – це сповідь конкретної людської особистості, яка пізнала всі розкоші і зваби світу. За своє життя ліричний герой Книги був наділений царською владою, великою мудрістю, незліченим багатством, тож будував міста й палаци, саджав виноградники, створював водоймища, купував рабів, співаків, втішався жінками, звеселявся вином [див.: 2: 1–26].

Розглядаючи все, що відбувається у світі, Екклесіаст доходить висновку, що ніщо не може ошчасливити людину. Марно

вона намагається набратися мудрості, доля її не відрізняється від долі нерозумного, обох чекає смерть, "бо ні про мудрого, ні про дурного нема згадки повіки, а вже в найближчій будучині все буде забуте. І як мудрий, так само й дурний умирає!" [2: 16]. І якщо людина дістане багатство, то цим тільки збільшаться її турботи, кожен день її буде охоплений страхом втратити свій маєток. Даремно, каже Екклезіаст, людина віддається веселощам і насолодам, вони не приносять задоволення і користі. Розчарування охоплює Екклесіаста, коли він бачить, що добро не завжди віддячується добром, нечестиві живуть в задоволенні, а праведні страждають. Тобто на землі нема місця Божій справедливості і суд запізнюється: "Усе я бачив за днів моєї марноти: і праведника, що у своїй праведності гине, і безбожника, що у своїй безбожності довгий вік тягне" [7: 15]. Але в цій безнадії мудрець радить пам'ятати про малі втіхи, даровані людині.

За жанром Книга Екклесіаста – це лірична філософська поема, пов'язана з притчовою традицією. З. Лановик вважає, що ця книга Старого Завіту подає окремі зразки єврейської духовної поезії. "Зокрема останній розділ, – відзначає вона, – де висловлена позиція автора, є яскравим прикладом специфіки метафоричності та паралелізму єврейського мислення і світосприйняття, характерних для усієї Біблії. Цей текст, на нашу думку, є перлиною біблійної поезії, в якій сконцентровані усі художньо-поетичні прийоми і засоби, мовні фігури та форми "загадкових висловлювань", які наявні в інших сакральних текстах, але рідко зустрічаються настільки виразно" [2, с. 354].

Ідеями та художніми якостями Книга Екклесіаста здавна привертала увагу українських письменників. Так, головний її мотив "марнота усе" зазнав активної інтерпретації в бароковій поезії, а також відбився в "химерній прозі" О. Ільченка, В. Дрозда і В. Шевчука. Екклесіаст переспівували Д. Загул, М. Карпенко, Т. Яковенко та ін.

Список літератури

1. Головащенко С. І. Біблієзнавство. Вступний курс: Навч. посібник. – К.: Либідь, 2001. – 496 с.
2. Лановик З. *Hermeneutica Sacra*. – Тернопіль: Редакційно-видавничий відділ ТНПУ, 2006. – 587 с.

ЗМІСТ

Факультет іноземних мов

<i>Алексєєва А.</i> Семантика та функціонування іменників у романі Джейн Остін «Гордість і упередження».	5
<i>Амарій Д.</i> Особливості перекладу неозначеного артикля українською мовою.	7
<i>Антонюк Л.</i> Типологія перекладацьких помилок (на матеріалі автоматизованих перекладів).	9
<i>Бабій О.</i> Предикативні комплекси з герундієм.	11
<i>Баланюк М.</i> Частотність вживання субстантивованих прикметників та числівників у англомовних творах ХХ ст.	13
<i>Барбазюк Ю.</i> Слова-реалії у сучасній німецькій мові: семантичний та квантитативний аспекти.	15
<i>Бартош І.</i> Класифікація інтернаціоналізмів.	17
<i>Бахішева В.</i> Структурно-семантичні особливості прикметників у публіцистичному та художньому стилях.	19
<i>Белова Ю.</i> Лексичні особливості перекладу назв англомовних кінофільмів.	21
<i>Бешлей О.</i> Комунікативна ефективність стратегій вербального конфлікту в діалогічному мовленні.	23
<i>Било В.</i> Моделювання фрейму концепту OFFER.	25
<i>Білак А.</i> Особливості вживання вигуків у жіночому дискурсі на основі роману «Загадка Сітфорда» Агати Крісті.	27
<i>Боднар Д.</i> Звукосимволічні характеристики поетичних текстів.	29
<i>Боднарчук С.</i> Категорія заперечення у текстах художньої літератури(на матеріалі перекладу художніх творів).	31
<i>Бойчук М.</i> Інтерактивне навчання. Технологія дискусійного спілкування.	33
<i>Бондарчук Т.</i> Експліцитні форми вираження заперечення.	35
<i>Бузинська Ю.</i> Характеристика стилістичних засобів виразності у проблемній статті видання The Guardian.	37
<i>Бута Х.</i> Особливості вживання алюзії в англомовному газетному заголовку.	39
<i>Валігурська Н.</i> Поняттєва основа концепту Glück в німецькій мові.	41

<i>Ватаманюк О.</i> Французькі прислів'я та спроба підходу до їхньої лексико-семантичної класифікації.	43
<i>Верхогляд Н.</i> Семантико-функціональний аспект ужитку ЛЮ на позначення кольору у модерністській прозі (лексико-прагматичний аспект).	45
<i>Вінтонюк Т.</i> Концепт FASHION в англійській лінгвокультурі.	47
<i>Вістовська О.</i> Розвиток прийменників англійської мови в діяхронії.	49
<i>Гавалешко І.</i> ЛСГ дієслів зі значенням «руйнувати» та «зберігати» в сучасній німецькій мові.	51
<i>Гавка В.</i> Інтерактивні вправи як засіб розвитку навичок читання англійською мовою.	53
<i>Гайдичук А.</i> Застосування наочності у процесі формування комунікативних умінь учнів на уроках іноземної мови.	55
<i>Гайсенюк О.</i> Алюзія як інтертекстуальний елемент у газетному заголовку.	57
<i>Галаса Н.</i> Прикметники моральної оцінки в романі Франсуа Моріака «Гадючник».	59
<i>Гапей Ю.</i> Прикметники на позначення просторових характеристики фразеології німецької мови.	61
<i>Гетманчук К.</i> Гіперо-гіпонімічні відповідники лексичних одиниць у франко-українських перекладах.	63
<i>Гогман І.</i> Лінгвопрагматичні особливості аргументації у сучасному французькому політичному дискурсі.	65
<i>Годованюк К.</i> Актуальні засоби впливу на думку громадськості.	67
<i>Головащенко І.</i> Неологізми як засіб рефлексії інформації.	69
<i>Головащенко Ю.</i> Основні модерністичні тенденції в українських перекладах творів Шекспіра.	71
<i>Гончар Д.</i> Переклад ФО із копонентом MONEY на українську мову.	73
<i>Гончар Л.</i> Етимологія власних імен роману Агати Крісті «Вбивства за алфавітом».	75
<i>Грабар І.</i> Лінгвістичний аналіз мовних засобів політичних лідерів (на прикладі промов Барака Обама).	77
<i>Грабчак О.</i> Фразеологічна одиниця з копонентом частина тіла у мові художніх текстів.	79
<i>Грицько О.</i> Структурні особливості рекламних знаків.	81

<i>Груніна О.</i> Теоретичні засади дослідження англійської фразеології.	83
<i>Гузун О.</i> Методи дослідження у психолінгвістиці.	85
<i>Давня Д.</i> Способи відтворення лексично наповнених артиклів іноземної мови засобами української мови.	87
<i>Дайнеко І.</i> Особливості перекладу музичної термінології.	89
<i>Димитрашук Т.</i> Перекладацька еквівалентність в англійських газетно-інформаційних текстах.	91
<i>Дмитрієва О.</i> Способи досягнення еквівалентності при перекладі фразеологічних одиниць.	93
<i>Довгань Ю.</i> Концепція "жінка" в українській та англійській лінгвокультурах.	95
<i>Загородна А.</i> Синтаксичні та прагматичні особливості англійського судово-процесуального дискурсу.	97
<i>Заєць К.</i> Концепт МАТИ у німецькомовній картині світу та особливості його перекладу українською мовою.	99
<i>Заньковська І.</i> Особливості відтворення реалій українською мовою.	101
<i>Зелінська Д.</i> Інноваційні методи навчання англійської мови у ВНЗ як засіб підвищення мовної компетенції.	103
<i>Зозуляк О.</i> Метафора в жанрі фентезі (на матеріалі "Хронік Нарнії" К. С. Льюїса).	105
<i>Зубрин Ю.</i> Прислів'я та фразеологічні одиниці з числовим компонентом в англійській мові та літературі.	107
<i>Зуєва І.</i> Переклад абрєвіатур та скорочень англійських політичних та економічних текстів українською мовою.	109
<i>Іванова Х.</i> Сучасні англійські неологізми та засоби перекладу їх на українську мову.	111
<i>Іліка Х.</i> Декодування поеми Джорджа Гордона Байрона «Мазепа» українською мовою.	113
<i>Кадайська В.</i> Функціональні характеристики евфемістичної лексики в політично-рекламному дискурсі англійських країн.	115
<i>Капітанова М.</i> Специфіка декодування англійського рекламного тексту на українську мову.	117
<i>Капсамун А.</i> Особливості відтворення порівнянь у франко-українських перекладах.	119

<i>Караєва Н.</i> Вираження ввічливості у контексті мовної ситуації подяки в сучасній англійській мові.....	121
<i>Кацанівська О.</i> Аналіз історизмів на матеріалі “Айвенго” Вальтера Скотта.....	123
<i>Квятковська В.</i> Етнокультурний компонент у дискурсі Генрі Лоусона.....	125
<i>Кіруца Є.</i> Лексико-граматичні значення <i>Imparfait</i> та їхнє вираження в українській мові.	127
<i>Ковалик Н.</i> Інтертекстуальність елементів у англійському публіцистичному дискурсі.	129
<i>Комаринець Ю.</i> Фальшиві друзі перекладача при перекладі науково-технічних текстів.....	131
<i>Комарницька О.</i> Номінативний простір концептів LOVE і ЛЮБОВ.	133
<i>Корбут Н.</i> Концепт “ЛЮБОВ” у паремійному дискурсі.	135
<i>Корецька А.</i> Особливості перекладу неологізмів та оказіоналізмів з німецької мови на українську.....	137
<i>Костяк І.</i> Особливості перекладу текстів офіційно-ділового стилю (переклад угод про співпрацю).	139
<i>Кравцова І.</i> Лінгвістичні характеристики спортивної термінології.	141
<i>Крайська Б.</i> Лінгвістичне дослідження модальності.....	143
<i>Криклевич М.</i> Полісемія лексичних англомовних одиниць у публіцистичному тексті.....	145
<i>Кудрявцева Ю.</i> Передача часової віднесеності у художньому тексті за допомогою дієслівних форм.....	147
<i>Кучміна Н.</i> Невербальні засоби вираження позитивних та негативних емоцій (на матеріалі художнього роману).	149
<i>Лакуста І.</i> Особливості декодування власних назв.	151
<i>Лашта М.</i> Інноваційні технології у формуванні мовної компетенції учнів ЗОШ.....	153
<i>Левко М.</i> Мовні засоби вираження емотивності.....	155
<i>Ліщина Т.</i> Синтаксичні структури заголовків у газетних публікаціях та їх інтерпретації в сучасних дослідженнях. ..	157
<i>Лупу Н.</i> Методи і прийоми викладання усного мовлення в загальноосвітній школі.....	159
<i>Лукул О.</i> Пейзажний опис та передача психологічного та емоціонального стану персонажу в англомовному	

художньому дискурсі.	161
<i>Маківничук М.</i> Переклад англійських неологізмів у галузі економіки українською мовою.	163
<i>Макренюк Г.</i> Особливості перекладу французьких присвійних прикметників українською мовою.	165
<i>Максимів І.</i> Лінгвістичні аспекти соціальної взаємодії у судовому контексті (на матеріалі допитів свідків).	167
<i>Мандзюк А.</i> Структурно-семантичні особливості дієслівних композитів у німецькій мові.	169
<i>Манюк Ю.</i> Словотвірна архітектоніка англійського неологізму.	171
<i>Марків Л.</i> Лексико-семантичні особливості створення літературного портрета в англійській художній літературі ХІХ-ХХ ст.	173
<i>Мартін О.</i> Фразеологізми як виражально-зображувальні засоби мови.	175
<i>Марчук Ю.</i> Кількісний семантичний аспект вживання іменників у текстах сучасних англійських рок-пісень.	177
<i>Мацієвська А.</i> Аналіз функціонування ремінісценцій у англомовному газетному тексті.	179
<i>Мезенцева К.</i> Англійська політична промова у мові та мовленні: гендерний аспект.	181
<i>Миронюк К.</i> Типи переосмислення фразеологічних одиниць.	183
<i>Мінелюк В.</i> Французькі побутові реалії в українському перекладі (на матеріалі твору Ф. Стендаля „Червоне і чорне”).	185
<i>Молофій М.</i> Лексико-семантичні та структурні особливості юридичних термінів-словосполучень.	187
<i>Мочарська Л.</i> Суб’єктна актантність у адміністративному дискурсі.	189
<i>Незвеська А.</i> Питальні та окличні речення в епістолярній спадщині Наполеона.	191
<i>Ніколаєску С.</i> Про роль категорії детермінованості/ недетермінованості в текстах рекламного дискурсу.	193
<i>Ніколайчук В.</i> Співвіднесення оригіналу та перекладу текстів рекламних слоганів.	195
<i>Остапова Т.</i> Концепт «кохання» у сучасній англійській пісні у когнітивному аспекті.	197
<i>Палійчук К.</i> Морфологічні особливості авторського стилю К. С. Льюїса у казці – оповіданні “Хроніки Нарнії”.	199

<i>Панчук О.</i> Структурно-семантичні та комунікативно-прагматичні особливості висловлення подяки (на матеріалі німецькомовного художнього дискурсу).....	201
<i>Панькова І.</i> Лексико-граматичні особливості мовлення детектива (на матеріалі оповідань А. Конан-Дойля. ....)	203
<i>Паранюк М.</i> Семантична структура прикметників на позначення температури.	205
<i>Пахолок І.</i> Продуктивність іменників, прикметників та дієслів у фразеологічних одиницях зі словниковою позначкою «розм. фам.».....	207
<i>Педурару М.</i> Функціонально-прагматичні особливості евфемістичної лексики політичного дискурсу.	209
<i>Пекуляк І.</i> Впровадження інтерактивних технологій на лекційних заняттях з англійської мови у ВНЗ.....	211
<i>Пеленчук Ю.</i> Формування соціокультурної компетентності учнів на уроках англійської мови.	213
<i>Петращук І.</i> Ретроспективний аналіз фоносемантики.....	215
<i>Петрочко І.</i> Аббревіатури і скорочення в англомовних комп'ютерних текстах та особливості їх перекладу українською мовою.	217
<i>Пилип Д.</i> Особливості відтворення англійських паремій українською мовою.	219
<i>Піковська Л.</i> Морфологічне різноманіття вираження емоцій у романі С. Моема «Театр».	221
<i>Плегуца О.</i> Форми вираження категорії ввічливості в англомовному та україномовному соціумі.....	223
<i>Плешівенко О.</i> Неологізми в газетних текстах: способи перекладу.	225
<i>Пнівчак А.</i> Мовностилістичні трансформації при перекладі українською мовою франкомовних поезій у прозі.....	227
<i>Полянська Л.</i> Семантичні типи метафор у піснях Стінга.....	229
<i>Приймак М.</i> Національно-культурна специфіка юридичної термінології в англійській мові.....	231
<i>Продивус Р.</i> Архаїзація родового відмінка.	233
<i>Прокопів Н.</i> Прагматика висловлення незгоди у творах Б. Шоу.....	235
<i>Прокоп'юк О.</i> Методи дослідження заголовків інтерв'ю як основних засобів впливу на сприйняття мовленнєвого акту. ...	237
<i>Пукас Н.</i> Особливості відтворення англійського сленгу	

засобами української мови.....	239
<i>Пулик Ю.</i> Характеристика метафоричних моделей у промовах Барака Обама.....	241
<i>Раца Л.</i> Методика формування умінь читання художніх текстів французькою мовою в учнів старших класів.....	243
<i>Ревуцький П.</i> Тестовий контроль та його функції.	245
<i>Романюк Н.</i> Етимологічні особливості англійської топоніміки.....	247
<i>Русу А.</i> Гійомівський та традиційний погляди на часи індикативу.....	249
<i>Русу І.</i> Інтернаціональна лексика англійського походження у сучасній українській мові.....	251
<i>Савчук Ю.</i> Синтаксичні засоби передачі часу.	253
<i>Савчук Я.</i> Морфологічні характеристики термінів “Film Production” в англійській мові.....	255
<i>Саган Х.</i> Про прийоми відтворення ксенізмів у французько- українському перекладі	257
<i>Саранчук А.</i> Теоретика досліджень національних картин світу.....	259
<i>Сирова З.</i> Гендерні особливості вживання синтаксичних засобів у англійському дискурсі (на основі промов Тоні Блера та Хілері Клінтон).....	261
<i>Сірадчук Л.</i> Гіперо-гіпонімічні відношення у лексико- семантичній системі “JOB” в англійській мові.	263
<i>Скіба Л.</i> Вставні слова як засоби вираження емоцій в романі В. Грума «Форрест Гамп».....	265
<i>Скокова І.</i> Переклад відхилень від літературної норми.	267
<i>Скорейко Л.</i> Стилiстичні особливості газетного стилю.	269
<i>Слободян О.</i> Особливості відтворення англійських рекламних слоганів українською мовою.....	271
<i>Соколик О.</i> Англійська бізнесова термінологія.	273
<i>Стельмах Н.</i> Лексичні особливості передвиборного дискурсу (на матеріалі промов Б.Обама).....	275
<i>Стецька Я., Москалюк Ю.</i> Запозичення англіцизмів німецькою мовою в II половині XX – поч. XXI ст.....	277
<i>Стрибко І.</i> Синтаксичні перетворення на рівні словосполучень при перекладі газетно-інформаційних текстів з англійської мови на українську.....	279

<i>Терещенко Н.</i> Типологія еліптичних конструкцій у художньому тексті (на матеріалі повісті Джерома Селінджера «Над прірвою у житі»).	281
<i>Тимків Т.</i> Структурні характеристики адвербіалів часу.	283
<i>Толуб'як І.</i> Особливості перекладу аргументації в сучасному німецькомовному дискурсі.	285
<i>Туз Х.</i> Вербальні засоби впливу в політичному дискурсі (на прикладі промов американських політичних діячів).	287
<i>Фломіна І.</i> Концепт людини у романі Антуана де Сент-Екзюпері «Планета людей».	289
<i>Фреюк Х.</i> Граматичні особливості перекладу науково- технічної англійської літератури.	291
<i>Харитон Х.</i> Навчання діалогічного мовлення у початковій школі.	293
<i>Химич М.</i> До питання про категорію оцінки.	295
<i>Хруник Л.</i> Дієслова на позначення «мислення» у сучасній англійській мові.	297
<i>Четцова В.</i> Лексоцентричний і текстоцентричний аналіз лексичного значення.	299
<i>Чоботарь А.</i> Метафора в англійських казках.	301
<i>Чолпан І.</i> Відображення етнокультурного контексту в етнолексемах міфологічного походження.	303
<i>Чорней Н.</i> Алгоритми функціонування неогенних лексичних утворень в англомовній суспільно-політичній лексиці.	305
<i>Шличкова А.</i> Емотивність портрету у художньому дискурсі.	307
<i>Шпетко О.</i> Загальні характеристики соціально маркованої лексики.	309
<i>Штерма І.</i> Аспекти дослідження політичної мови.	311
<i>Яворська А.</i> Особливості перекладу інтернаціоналізмів в газетних текстах.	313
<i>Яворська Е.</i> Гендерна специфіка об'єктивації концепту ЩАСТЯ в сучасному німецькомовному художньому дискурсі.	315

Філологічний факультет

<i>Акоstackьoac Л.</i> Поема Максима Рильського «Жага» як зразок новаторського підходу у творенні ліро-епічного жанру.	319
<i>Амаріца К.</i> Тематика та проблематика перекладів II-третини XIX століття.....	321
<i>Анатійчук Г.</i> Журнал «Дніпро»: перший період розвитку.....	323
<i>Андрійчук О.</i> Шляхи зміцнення фінансової бази періодичних друкованих видань м. Чернівці.....	325
<i>Антків Н.</i> Художній час у драматичному творі.....	327
<i>Аншба Р.</i> Пушкінська поезія у перекладах М. Рильського.	329
<i>Барило К.</i> Феміністичний дискурс у творчості Інгеборг Бахман.....	331
<i>Бічер І.</i> «Самостійна думка Української Матері» – перше буковинське жіноче видання.....	333
<i>Бойко Н.</i> Мотиви психологізму у повісті «Маленьке життя» Олександра Жовни.	335
<i>Бойчук М.</i> Поетична творчість Миколи Руденка як об’єкт уваги літературознавців.	337
<i>Борова Ю.</i> Притча як структуротворчий чинник роману Нелі Шейко-Медведевої „Ніч остання”.....	339
<i>Боярчук О.</i> Метрика та ритміка віршованих перекладів Пантелеймона Куліша з російської літератури.....	341
<i>Вакарюк А.</i> Мовна особистість перекладача з погляду лінгвоперсонології.....	343
<i>Вепрейчук І.</i> Орест Князький – учитель і поет.....	345
<i>Вертепна О.</i> Особливості розвитку українського кіно в 90-х рр. XX століття (літературні сюжети та їх кіноінтерпретації)...	347
<i>Гаврилюк Л.</i> Особливості функціонування української апеляційної системи у 20-х роках XX століття.	349
<i>Гайсенюк О.</i> Евфонія української мови з погляду фоносемантики.	351
<i>Ганах І.</i> Специфіка кіноверсії літературного образу Маргарити (за кінотекстом В. Бортка «Майстер і Маргарита»).	353
<i>Герасимчук В.</i> Оцінна лексика у творах сучасних українських письменниць.....	355
<i>Голодняк Т.</i> Поширювальні компоненти у структурі генітивно-квантитативних речень.....	357

<i>Гондурак Л.</i> Комунікативні властивості художнього перекладу.	359
<i>Гриньків Н.</i> Зображення племені шуарів у повісті Луїса Сепульведи «Старий, який читав романи про кохання».	361
<i>Гуменюк Н.</i> Назви свояцтва в українсько-молдавських грамотах XIV – XV століть.	363
<i>Гуцуляк М.</i> Українські анонімні вірші середини XVII ст. (строфіка, римування, особливості рими)	365
<i>Гушу Г.</i> Карти Таро як приклад містичної атрибутики в романі Мілорада Павича «Останнє кохання в Константинополі»	367
<i>Данелюк А.</i> Уявлення гуцулів про „непростих” і „демонів”.	369
<i>Дарій А.</i> Діалог як засіб навчання на уроках української мови у загальноосвітній школі.	371
<i>Діновська Л.</i> Труднощі перекладу літератури фентезі.	373
<i>Доготар І.</i> Становлення прислівникових ознак української мови.	375
<i>Дроздик Н.</i> Мотив сну в романі Анджея Стасюка «Дев’ять».	377
<i>Дубовікова К.</i> Перекладацька діяльність М. Лукаша: різноманітність мов, жанрів, стилів.	379
<i>Жугай М.</i> Чумацькі пісні: функціональний аспект	381
<i>Завійська Т.</i> Протистояння персонажів роману «Голова професора Доуеля» як основа динамічного сюжету.	383
<i>Задорожна Х.</i> Сучасний етап запозичення англіцизмів і проблеми нормативності й культури мовлення.	385
<i>Зайцева С.</i> Проблеми популяризації книги в Україні.	387
<i>Іванків В.</i> Мотиви гетто у поезії Рози Ауслендер.	389
<i>Капустянська І.</i> Стилiстичні функції фразеологізмів у творчому доробку В.Шкляра.	391
<i>Кірея В.</i> Денис Онищук та Іван Дощівник (на матеріалі листування).	393
<i>Коваль В.</i> Володимир Пелех: період роботи у «Радянській Буковині»	395
<i>Ковальчук А.</i> Метафоричні домінанти в ліриці Ліни Костенко.	397
<i>Козьмич М.</i> Темпоральні характеристики повісті О. Ю. Кобилянської “Земля” в оригіналі та перекладі російською мовою.	399
<i>Коновал І.</i> Асоціативні поля лексем очі, серце, руки в українському фольклорі.	401

<i>Коростатевич Л.</i> Прикметникові новотвори як ознака мовотворчості Оксани Забужко	403
<i>Костів В.</i> Гуцульський говір у приповідках Степана Пушика ..	405
<i>Кравчук І.</i> Паремії зі словами на позначення їжі та напоїв	407
<i>Красиловська А.</i> Сугестія як компонент містичного: прочитання поетичного тексту Івана Данова.	409
<i>Кульчак М.</i> Національна ідея в творчості Євгенії Ярошинської.	411
<i>Куцак О.</i> Віршовані форми перекладів Михайла Старицького з Миколи Некрасова.	413
<i>Лаврук Н.</i> Використання лексичних трансформацій при перекладі повісті М. Коцюбинського «Тіні забутих предків».	415
<i>Лапушняк М.</i> Особливості перекладу діалектних фразеологізмів з компонентом «голова» у творі Марії Матіос «Солодка Даруся».	417
<i>Легусова О.</i> Стилістична своєрідність драматургічної спадщини В.В. Набокова.....	419
<i>Лекар Ю.</i> Специфіка мультиплікаційної екранізації повісті Ч. Діккенса «Різдвяна пісня у прозі».	421
<i>Люта Г.</i> Поняття „гібридної літератури” в українському фентезі.....	423
<i>Лядобрук Л.</i> Особливості змалювання міфологічного образу Потерчука в одноіменній драмі Володимира Мартиневича	425
<i>Майданська Ч.</i> Структурно-стилістичні особливості безособових речень (на матеріалі поезії Ліни Костенко)....	427
<i>Маріуца О.</i> „Я-висловлення” – складні речення (за творчістю Тамари Севернюк).....	429
<i>Марковська І.</i> Поетика фіналу: за романом Андре Ремакля „Літайте „Каравеллою”.	431
<i>Матвієнко Л.</i> Образні порівняння в поезії Віри Китайгородської	433
<i>Мельничук М.</i> Образ фатальної жінки у романі «Кохання в стилі бароко» Володимира Даниленка.....	435
<i>Микитенко Т.</i> Специфіка перекладу публіцистичних текстів. ..	437
<i>Мирон Н.</i> Біблійні крилаті слова та вирази у „Фразеологічному словнику української мови” В. Д. Ужченка та Д. В. Ужченка.....	439

<i>Михайлова А.</i> Репрезентація поезії В. Висоцького в українських перекладах.	441
<i>Міхєєва Т.</i> Зооморфічні назви в сучасній українській мові.	443
<i>Многодітна А.</i> Новотвори у засобах масової інформації.	445
<i>Мурару М.</i> Біблійні фразеологізми у „Словнику української мови” в 11-ти томах.	447
<i>Назарова О.</i> “Зайві люди” як зображення героїв свого часу в російській літературі 19-20 століття.	449
<i>Нідзілян О.</i> Кваліфікативні та класифікаційні ознаки парентез.	451
<i>Орлецька А.</i> Родинна обрядовість у буковинському діалекті	453
<i>Отхозорія М.</i> Образ автора в повісті Василя Бикова «Обеліск».....	455
<i>Паладій К.</i> Діалектизми у художньому стилі мовлення (на матеріалі мови творів Юрія Федьковича).	457
<i>Педуре М.</i> Компонент „вода” в українській фразеології.	459
<i>Попович А.</i> Перекладацька майстерність Івана Франка.	461
<i>Прокіпчук Т.</i> Церковнослов’янізми у творчості І.С. Нечуя-Левицького.....	463
<i>Прокопова А.</i> Внутрішньородинна апеляція в українській мові (на матеріалі повісті І. Нечуя-Левицького „Кайдашева сім’я“).	465
<i>Пуюл К.</i> „Молодий Буковинець” як бізнесове видання.....	467
<i>Рижак К.</i> Еволюція образу маленької людини у романі Ф.М. Достоевського «Бідні люди».....	469
<i>Робкалюк Л.</i> Антропонімія (лексико-семантична база)	471
<i>Руда О.</i> Емоційно-експресивні фразеологізми в українській мові.	473
<i>Рудницька А.</i> Блоги інтернет-видання “Українська правда”: спроба типологічного аналізу	475
<i>Руснак О.</i> Ямбічні та хорейні форми в поезії С. Яричевського 1910-1918 рр. (метрика і ритміка).	477
<i>Савончак Н.</i> Роль художньої деталі у творчості Олександра Довженка.	479
<i>Сасанчин Н.</i> Жанр молитви у творчості поетів-унівців села Воскресінці Коломийського р-ну Івано-Франківської області	481
<i>Серман О.</i> Образ Нью-Йорка у творчості Вашингтона Ірвінга .	483

<i>Сіщук О.</i> Жанрові параметри п'єси Т. Стоппарда "Розенкранц і Гільденстерн мертві" в аспекті форми "сіквел".	485
<i>Славська О.</i> Парламентські вибори – 2012: «джинса» та цензура у друкованих виданнях як чинники втрати довіри.....	487
<i>Смолдирєва Л.</i> Нормотворча діяльність Комісії з журналістської етики під час парламентських виборів 2012 року	489
<i>Стрипчук Н.</i> Ямби у поезії Володимира Сосюри 20-х років.	491
<i>Терновецький В.</i> Публіцистична та редакторська творчість Олександра Кривенка: до постановки проблеми.....	493
<i>Тимофійчук Н.</i> Принципи формування мовленнєво-комунікативних умінь на уроках української мови.....	495
<i>Тимчишин О.</i> Драматичні твори Сильвестра Яричевського.....	497
<i>Торак А.</i> Відтворення фразеологічних одиниць у перекладі комедії М. Гоголя "Ревізор".	499
<i>Федор Т.</i> Синтаксис публіцистичних творів Сидора Воробкевича	501
<i>Фіжделюк М.</i> Лук'ян Кобилиця та Олекса Довбуш в усній народній творчості Буковини.....	503
<i>Ходунай Я.</i> Звертання <i>пане</i> в контексті пошуків українцями універсальної етикетної номінації адресата мовлення.....	505
<i>Цугуй Т.</i> Функційні можливості парцельованих конструкцій у мовостилі Ірини Вільде	507
<i>Шкрібляк М.</i> Тропи як засіб творення портретних характеристик у повісті Юрія Федьковича „Люба-згуба”	509
<i>Штаєр І.</i> Творчість поета-вигнанця в перекладах І. Франка.....	511
<i>Штодлер О.</i> Любовний трикутник як основа сюжетобудування у романі К. Гамсуна «Пан».	513
<i>Шулепа Г.</i> Функціонування детермінантів як вторинних синтаксем у мовостилі В. Стефаніка.....	515
<i>Якобець К.</i> Особливості мовотворчості В.В. Васкана.....	517
<i>Ямборко М.</i> Книга Екклезіаста як літературний твір	519

Наукове видання

**Матеріали студентської наукової конференції
Чернівецького національного університету
імені Юрія Федьковича
присвяченої дню науки**

(17-19 квітня 2013 року)

ФІЛОЛОГІЧНІ НАУКИ

Тези доповідей

Відповідальна за випуск Чорна С.Я.